വിജ്ഞാന ദീപിക

നാലാം ഭാഗം

ഉരുത്തൂർ

IV

Book IV

Vol. 4

വിജ്ഞാനദീപിക

നാലാം ഭാഗം

വിജ്ഞാനദീപിക

നാലാം ഭാഗം

76918

ഉള്ളൂർ എസ്സ്. പരമേശ്വരയ്യർ

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY
KOTTAYAM.

1977

ULLUR
PUBLISHERS

U P

JAGATHY
TRIVANDRUM-14.

ML

VIJNANA DEEPIKA

(Essays in Malayalam)

By

Ullur S. Parameswara Iyer,

Publishers
Ullur Publishers, Trivandrum-14

Second Edition-June 1977

Printed at
Vivekananda Press,
Jagathy,
Trivandrum-14

PRICE Rs. 7/50-

ML.
Pam. V.

ഒന്നാംപതിപ്പിനു ഗ്രന്ഥകാരൻ എഴുതിയിട്ടുള്ള

മുഖവുര

എന്റെ 'വിജ്ഞാനദീപിക' എന്ന ഗ്രന്ഥപരമ്പരയുടെ നാലാമങ്കമായാണു് ഈ പുസ്തകം പ്രസിദ്ധീകരിക്കുന്നതു്. ഇതിൽ പതിനൊന്നു് ഉപന്യാസങ്ങളാണു് അടങ്ങീട്ടുണ്ടു്. ഇവയിൽ ആറാമത്തെ ഉപന്യാസം ഒഴികെ ബാക്കിയെല്ലാം സാഹിത്യപരിഷത്തു് ത്രൈമാസികത്തിൽ ഓരോ അവസരത്തിൽ പ്രകാശനം ചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടുള്ളവയാണു്. 'സാമൂതിരികോവിലകവും സാഹിത്യവും' എന്ന വിഷയത്തെപ്പറ്റി ഞാൻ കോഴിക്കോട്ടു നടന്ന പരിത്സമ്മേളനത്തിൽ ചെയ്ത വാചാപ്രസങ്ഗം ചില ഭേദഗതികളോടുകൂടി ആറാമത്തെ ഉപന്യാസമായു് ഇപ്പോഴാണു് പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നതു്. കേരളസാഹിത്യത്തേയും കേരളചരിത്രത്തേയും ഒരേസമയത്തിൽ പരാമർശിക്കുന്ന ഈ ഉപന്യാസങ്ങളാകേരളീയർക്കു പൊതുവേ ഉപകാരപ്രദമാകുമെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. നിമ്മത്സരന്മാരും വൈദുഷ്യനിധികളുമായ മഹാജനങ്ങളുടെ അനുഗ്രഹത്തെ വിനയപൂർവം പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊണ്ടു വിരമിച്ചുകൊള്ളട്ടെ.

തിരുവനന്തപുരം,
21-5-1938

ഉള്ളൂർ എസ്. പരമേശ്വരയ്യർ

വിഷയാനുക്രമണിക

	വിഷയം	പുറം
1	സുഭഗസന്ദേശം	1–17
2	ഭ്രമരസന്ദേശം	18–45
3	ഭ്രമരസന്ദേശവും വാസുഭട്ടേതിരിയും	46–73
4	ചാതകസന്ദേശം	74–117
5	ശിവവിലാസം	118–141
6	സാമൂതിരികോവിലകവും സാഹിത്യവും	142–184
7	ഭാഷാനൈഷധചമ്പൂ	185–246
8	ശ്രീപദ്മനാഭചരിതം	247–266
9	ബാലരാമവർമ്മയശോഭൂഷണം	267–283
10	സുകുമാരകവി	284–311
11	വലിയകോയിത്തമ്പുരാന്റെ ഒരു ബാല്യകൃതി	312–328

ഉള്ളടക്കം

1	[illegible]	1–17
2	[illegible]	18–45
3	[illegible]	46–73
4	[illegible]	74–117
5	[illegible]	118–141
6	[illegible]	142–184
7	[illegible]	185–246
8	[illegible]	247–266
9	[illegible]	267–283
10	[illegible]	284–311
11	[illegible]	312–328

വിജ്ഞാനദീപിക

നാലാം ഭാഗം

സുഭഗസന്ദേശം

ഭാരതവർഷത്തിന്റെ ഇതരഭാഗങ്ങളെ അപേക്ഷിച്ച സന്ദേശ കാവ്യങ്ങളുടെ ഉദയത്തിനു കീർത്തി സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു രാജ്യമാകുന്നു നമ്മുടെ മാതൃഭൂമിയായ കേരളം. ദേശചരിത്രനിർമ്മിതിയിൽ പ്രകൃത്യാ പരാങ്മുഖന്മാരായ നമ്മുടെ പൂർവന്മാർക്ക് ഈ വിഷയത്തിലെങ്കിലും ഒരു ആഭിമുഖ്യം ജനിച്ചതു നമ്മുടെ ഭാഗ്യമാകുന്നു. എത്രയോ ഗ്രന്ഥങ്ങളും പ്രധാനങ്ങളുമായ ചരിത്രശകലങ്ങളും നമുക്ക് ഈ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നു സമാഹരിക്കുവാൻ കഴിയുന്നതാണ്. ലക്ഷ്മീദാസന്റെ ശുകസന്ദേശം, ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രികളുടെ കോകിലസന്ദേശം, അജ്ഞാതനാമാവായ ഏതോ ഒരു സരസകവിയുടെ ഉണ്ണുനീലിസന്ദേശം, ഈ മൂന്നു പ്രകാശിതങ്ങളായ കാവ്യങ്ങളും ഗവേഷകന്മാർക്ക് അനർഘങ്ങളായ മൂന്നു മാഗ്ദീപങ്ങളാകുന്നു. ഇവയിൽനിന്നു ദീപ്തിയിലും പരിമാണത്തിലും ഒട്ടും താഴെയല്ലാത്ത വേറേയും പല ജ്യോതിസ്സുകളും അവർക്ക് അനുഗ്രാഹകങ്ങളായുണ്ട്. ആ കാവ്യങ്ങളും മുദ്രിതങ്ങളല്ലായ്കയാൽ അവയുടെ സാഹായ്യം എല്ലാവർക്കും ലഭിക്കുന്നില്ലെന്നു മാത്രമേ വ്യത്യാസമുള്ളൂ. അത്തരത്തിലുള്ള സന്ദേശകൃതികളിൽ മാനനീയമായ ഒരു സ്ഥാനത്തെയാകുന്നു ഈ ഉപന്യാസത്തിനു വിഷയീഭവിക്കുന്ന 'സുഭഗസന്ദേശം' അലങ്കരിക്കുന്നതു്.

സുഭഗസന്ദേശത്തിന്റെ പ്രണേതാവു നാരായണൻ എന്ന ഒരു കവിയാകുന്നു. അദ്ദേഹം ഗ്രന്ഥാവസാനത്തിൽ തന്നെപ്പറ്റി,

"മുക്താരത്നം മലയമരുതം ചന്ദനം ച പ്രസൂയ
പ്രഖ്യാതാ ദിക് കവിമപി തഥാസോഷ്ട കീർത്ത്യൈ കനിഷ്ഠം;
വിദ്വൽപ്രീത്യൈ ബഹുരസസുധാസ്യന്ദി സന്ദേശകാവ്യം
ബദ്ധം താവദവിരതമഭവത്തേന നാരായണേന."

എന്ന പദ്യത്തിൽ "മുത്തിനും മലയവായുവിനും ചന്ദനത്തിനും ജനയിത്രിയായ ദക്ഷിണദിക്കു് കീർത്തിക്കുവേണ്ടി അവസ്സു കനിഷ്ഠനായ് തന്നെയും പ്രസവിച്ചു." എന്നു പ്രശംസിച്ചിരിക്കുന്നതു് അനുചിതമെങ്കിലും അനർഹമാണെന്നു ഭാവുകന്മാർക്കു തോന്നുകയില്ല.

ഈ കവിയുടെ പുരസ്കർത്താവു് ജയസിംഹനാട്ടു് (കൊല്ലം) ഭരിച്ചിരുന്ന ഒരു രാമവർമ്മമഹാരാജാവാണെന്നു ഗ്രന്ഥത്തിൽനിന്നു വിശദമാകുന്നു. തന്റെ സ്വാമിയെപ്പറ്റി സന്ദേശനിർമ്മാതാവു് വർണ്ണിക്കുന്നതു താഴെ കാണുന്ന പ്രകാരത്തിലാണു്:—

"വീരസ്സേവ്യസ്സദനു ഭവതാ വിശ്രുതോ ദാനശക്ത്യാ
രാജാ രാമാജനമനസിജോ രാമവർമ്മാഭിധാനഃ
യേന സ്ഫീതാം ജഗതി ജയസിംഹാന്വയോ യാതി കീർത്തിം
പാഥോരാശിഃ പരമശുചിനാ പാർവണേനേന്ദുനേവ.

മനോ നീവീ; മനസിജശരാഃ കിങ്കരാഃ; പ്രാർത്ഥിതോർത്ഥീ;
ചാരോ നേത്രം; കവിരഭിമതഃ; പ്രാണബന്ധുഃ കൃപാണീ;
നീതിർഭാര്യാ; നിഗമഭണിതിർദ്ദേശികോ യസ്യ ലോകേ;
താദൃങ്മൃഗ്യോ ഭവതി സുകൃതീ രാജശബ്ദാഭിധേയഃ."

"ദൃഷ്ട്വാ തസ്യ ദരിദ്രണിരസാം ഭക്തിമഭ്യാഗതേഷു
പ്രജ്ഞാം തേജഃ ശ്രിയമഥ ഭയാമന്നദാനാദരം ച
പ്രക്രാന്തോപി പ്രകൃതവിഷയേ ന പ്രഗൽഭഃ ക്ഷണം ത്വം;
സത്സമ്പർക്കസ്ഥിരയതി രതിം സർവ്വകാര്യാന്തരേഷു"

പൂർവ്വസന്ദേശത്തിന്റെ അവസാനത്തിലുള്ള

"യസ്യ സ്വാമീ യദുകുലപതിർന്നാമതോ രാമവർമ്മാ;
യസ്യ ശ്രീമാൻ ഭവതി പരമം ദൈവതം ഭാഗിനേയഃ;
ഉദ്യന്മാധ്വീരസപരിമളേ തസ്യ സന്ദേശകാവ്യേ
ഹൃദ്യേ നാരായണകവയിതുഃ പൂർവ്വഭാഗസ്സമാപ്തഃ."

എന്ന പദ്യത്തിലും അദ്ദേഹം ഈ മഹാരാജാവിനെ സ്മരിക്കുന്നു. ഒട്ടുവിൽ ഉദ്ധരിച്ച പദ്യത്തിൽനിന്നു രാമവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ സേവകനായ കവി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാഗിനേയന്റെ വയസ്യനായിരുന്നു എന്നും തദനുരോധേന അനതീതയൌവനനായിരുന്നു എന്നും നമുക്കു ന്യായമായ് അനുമാനിക്കാവുന്നതാണു്,

നാരായണന്റെ പ്രിയതമ തൃശ്ശിവപേരൂർക്കാരിയായിരുന്നു. അദ്ദേഹം വിധിവൈപരീത്യത്താൽ ഭ്രാതൃഹത്യനായ്ത്തീരുകയും തന്നിമിത്തം ഗത്യന്തരമില്ലാതെ കന്യാകുമാരിയിൽ ഏതാനും മാസങ്ങൾ കഴിച്ചുകൂട്ടുകയും, അപ്പോഴും അവിടെ ആഗതനായ സുഭഗൻ എന്നു പേരുള്ള ഔത്തരാഹനായ ഒരു സ്നാതകബ്രാഹ്മണനെക്കണ്ട് തന്മുഖേന നായികയ്ക്ക് ഒരു പ്രണയസന്ദേശം അയയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. കവിയും പക്ഷേ തൃശ്ശിവപേരൂർക്കാരനായിരുന്നിരിക്കാൻ പാടില്ലായ്കയില്ല. അദ്ദേഹം ഒരു വലിയ ദേശസഞ്ചാരിയായിരുന്നു. തിരുനെൽവേലി ജില്ലയിലുള്ള തിരുക്കുറുങ്കുടി എന്ന പട്ടണത്തിലാണ് രാമവർമ്മമഹാരാജാവ് അക്കാലത്തു് എഴുന്നള്ളിത്താമസിച്ചിരുന്നതു്. അതുനിമിത്തം തിരുവിതാംകൂറിൽക്കൂടിയല്ല തിരുനെൽവേലിയിൽക്കൂടിയത്രേ കവി സന്ദേശഹരനെ യാത്രയാക്കുന്നതു്. കന്യാകുമാരിമുതൽ ചിദംബരംവരെ ദക്ഷിണാപഥത്തിലുള്ള സകല പ്രധാനസ്ഥലങ്ങളേയുംപറ്റി കൂലങ്കഷമായ ജ്ഞാനം നമ്പൂതിരിസമുദായത്തിൽപെട്ട അദ്ദേഹത്തിനു് അക്കാലത്തു് സിദ്ധിച്ചിരുന്നതായ് കാണുന്നതു് അത്ഭുതാവഹമായിരിക്കുന്നു. അഥവാ ക്രി. പി. ഏഴാം ശതകത്തിൽപോലും ആചാര്യദണ്ഡിയുമായ് അഭിമുഖസംഭാഷണം ചെയ്യുന്നതിനുവേണ്ടി സ്വദേശംവിട്ട മഹാബലിപുരംവരെ പോയ മാതൃദത്താദിമഹാപണ്ഡിതന്മാരുടെ അനന്തരഗാമിയായ നാരായണൻ നമ്പൂതിരിക്കു വിദേശപര്യടനത്തിൽ കൌതുകം ജനിച്ചതു് അസ്വാഭാവികമാണെന്നു പറയുവാനും തരമില്ല.

ദേശിങ്ങനാട്ടു (ജയസിംഹനാട്ടു്) രാജാക്കന്മാക്കു ക്രി. പി. പതിനഞ്ചാം ശതകത്തിന്റെ ആരംഭം മുതൽ പതിനേഴാം ശതകത്തിന്റെ മധ്യം വരെ തിരുനെൽവേലി ജില്ലയിൽ ഭൂരിഭാഗത്തിന്റെ—പ്രത്യേകിച്ചു പശ്ചിമദക്ഷിണാംശങ്ങളുടെ—ആധിപത്യമുണ്ടായിരുന്നു. ഡുവാർട്ടേബാർബോസാ (Duarte Barbosa) മുതലായ പാശ്ചാത്യന്മാരായ ദേശസഞ്ചാരികളും ഈ വസ്തുത അവരുടെ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ വ്യക്തമായ് രേഖപ്പെടുത്തീട്ടുണ്ടു്. ക്രി. പി. 1399 മുതൽ 1645 വരെയുള്ള വർഷങ്ങളിൽ ദേശിങ്ങനാട്ടു്, വേണാട്ടു് ഈ രാജ്യങ്ങളിലെ രാജാക്കന്മാരുടെ ശിലാശാസനങ്ങളും ഈ ജില്ലയിൽപെട്ട ആതനൂർ, മന്നാർകോയിൽ, ആഴ്വാർതിരുനഗരി, കരിചൂഴ്ന്തമംഗലം, തിരുക്കുറുങ്കുടി, അമ്പാസമുദ്രം, തിരുപ്പുവനം, തിരുപ്പുടൈമരുതൂർ, പള്ളക്കാൽ, ഹരികേശവനല്ലൂർ, മേലേച്ചെവ്വൽ, ബ്രഹ്മദേശം, മന്നാർമങ്ഗലം,

അത്താഴനല്ലൂർ, കുളക്കാട്ട്, നാങ്കുണേരി മുതലായ പ്രദേശങ്ങളിൽ സുലഭങ്ങളാണ്. ഈ ശാസനകർത്താക്കന്മാരിൽ അഞ്ചുപേർ ക്രി.പി. പതിനാറാം ശതകത്തിന്റെ പൂർവാർദ്ധത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു. വീര ഉദയമാർത്താണ്ഡവമ്മാവു്, രവിവമ്മാവു്, വീരകേരളവമ്മാവു്, രാമ വമ്മാവു്, മാർത്താണ്ഡവമ്മാവു് ഈ നാമധേയങ്ങളാണ് അവർ ധരി ച്ചിരുന്നതു്. അവരിൽ ചിലർ 'ശങ്കരനാരായണ''വെൻറുമൺകൊണ്ട' (യുദ്ധത്തിൽ ജയംനേടി രാജ്യം പിടിച്ചടക്കിയ), 'ഭൂതലവീര' ഈ ബിരുദങ്ങളാൽ അലംകൃതരായിരുന്നു. ഇവരിൽ വീരഉദയമാർത്താണ്ഡ വമ്മാവിന്റെ അനുജനായ രാമവമ്മാവിനെപ്പറ്റിയാകുന്നു നമുക്കു് ഇവിടെ സ്വല്പം പ്രസ്താവിക്കുവാനുള്ളതു്. ജ്യേഷ്ഠന്റെ രാജ്യഭാര ത്തിൽ അനുജനും ഭാഗഭാക്കായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശിലാശാസ നങ്ങളും ക്രി.പി. 1508 മുതൽ 1547 വരെയുള്ള വർഷങ്ങളിൽ കാണ്മാ നുണ്ടു്. 1544-ൽ അമ്പാസമുദ്രത്തിലെ കാശീശ്വരക്ഷേത്രത്തിൽ ശ്രീ ബലിക്കുവേണ്ടിയും 1545-ൽ കീഴ്വേമ്പനാട്ടിൽ (കിഴക്കെ പാണ്ഡ്യ രാജ്യത്തിൽ) കരവീരമഠം എന്നൊരു മഠത്തിൽ അദ്ധ്യാപകനായി രുന്ന ആനന്ദകൂത്തമതലിയാരുടെ സംരക്ഷണത്തിനുവേണ്ടിയും ഭൂമി ദാനം ചെയ്തതും, ഏകദേശം അക്കാലത്തുതന്നെ ഏർവാടിക്ഷേത്ര ത്തിൽ ചെമ്പകരാമൻചന്തി എന്നൊരു പൂജ ഏർപ്പെടുത്തിയതും അദ്ദേ ഹമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇതരശാസനങ്ങളും പള്ളക്കാൽ, കരി ച്ചൂർന്തമങ്ങലം, തെങ്കാശി, നാങ്കുണേരി, മേലേച്ചെവ്വൽ, തിരു നെൽവേലി ഈ സ്ഥലങ്ങളിലും കാണുന്നുണ്ടു്. വീരഉദയമാർത്താണ്ഡ വമ്മമഹാരാജാവു വിജയനഗരസാമ്രാജ്യത്തിന്റെ പരമശത്രുവായ ചെല്ലപ്പൻ എന്ന നാമാന്തരത്തോടുകൂടിയ വീരനരസിംഹനു് അഭയ പ്രദാനം ചെയ്കനിമിത്തം അച്യുതരായരുടെ തീവ്രമായ കോപത്തിനു പാത്രീഭവിക്കുകയും, താമ്രവർണ്ണീതീരത്തിൽ വെച്ചു നടന്ന യുദ്ധത്തിൽ പരാജിതനായെങ്കിലും ശ്രീപദ്മനാഭന്റെ രാജ്യം സ്വായത്തമാക്കു വാൻ ഭയപ്പെട്ട രായരുടെ പ്രീതിക്കു് ഒടുവിൽ ഭാജനമായ് വീണ്ടും സ്വസ്ഥാനത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠാപിതനാകുകയും ചെയ്തതായ് രാജനാഥ കവിയുടെ അച്യുതരായാഭ്യുദയം എന്ന മഹാകാവ്യം ഘോഷിക്കുന്നു. അച്യുതന്റെ സേനാപതി അനന്തശയനനായ ഭഗവാനെ വന്ദിക്കു വാൻ തിരുവനന്തപുരത്തു വന്നതായും രാജനാഥൻ,

"ശയനേ ശയാനമുദധീം സമയാ
പദസൌരഭോമ്മിപരിണാഹവതി

അഥ നന്തുമച്യുതമഗാദവനേ-
രധിഭ്രനന്തശയനാഭിമുഖം.''

എന്ന പദ്യത്തിൽ വണ്ണിക്കുന്നുണ്ട്.

വിജയനഗരസാമ്രാട്ടിന്റെ ഈ ആക്രമണം 1531 ഇടയ്ക്കാണ്. അച്യുതരായർ 1542-ൽ മരിക്കുകയും ഉദയമാത്താണ്ഡവമ്മാവും രാമവമ്മാവും അന്നുമുതൽ സമ്രാട്ടിനു വേണാട്ടിലും കൊല്ലത്തിലും ഉള്ള മേൽക്കോയ്മ അനുസരിക്കാതിരിക്കുകയും ചെയ്തു. അതു നിമിത്തം ക്രി. പി. 1545-ാമാണ്ടിടയ്ക്കു വിജയനഗരത്തിന്റെ അന്നത്തെ രക്ഷാപുരുഷനായ വിട്ഠലദേവമഹാരാജാവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുജൻ ചിന്നതിമ്മയ്യദേവമഹാരാജാവും കൂടി ഒരു വലിയ സൈന്യത്തെ വേണാട്ടിലേക്കു നയിക്കുകയും തൽഫലമായ് രാമവമ്മാവു വിജയനഗരത്തിനു കീഴടങ്ങി ക്രി. പി. 1547-ൽ ശ്രുചീന്ദ്രത്തു വിഷ്ണുക്ഷേത്രത്തിൽ വിട്ഠലന്റെ ജന്മനക്ഷത്രം സംബന്ധിച്ചു ചില വഴിപാടുകളും നടത്തുവാൻ വേണ്ട ഏർപ്പാടുകളും ചെയ്യുകയും തിമ്മയ്യന്റെ സ്ഥാനാപതിയായ ശിങ്കരയ്യനു കരിച്ചൂഴ്ന്തമങ്ഗലത്തിനു സമീപമുള്ള കുലശേഖരമങ്ഗലമെന്ന ഗ്രാമം ദാനം ചെയ്യുകയും ചെയ്തു. ഈ രാമവമ്മമഹാരാജാവിന്റെ ആശ്രിതനായിരുന്ന സുഭഗസന്ദേശകാരനായ നാരായണൻ നമ്പൂരി എന്നത്രേ ഞാൻ അനുമാനിക്കുന്നതു്. അങ്ങനെയാകുമ്പോൾ സുഭഗസന്ദേശത്തിന്റെ ആവിർഭാവം ക്രി. പി. പതിനാറാം ശതകത്തിന്റെ മദ്ധ്യകാലത്താണെന്നു വന്നുകൂടുന്നു. തൃശ്ശിവപേരൂർ അന്നു സാമൂതിരിപ്പാട്ടിലെ അധീനതയിലായിരുന്നു എന്നു കവി അന്യത്ര പ്രസ്താവിക്കുന്നതിനാൽ കൊച്ചിരാജാവിന്റെ അധികാരത്തിൽ ആ പട്ടണം അടങ്ങിയിരുന്ന ക്രി.പി. 1495 വരെ പ്രസ്തുത കാവ്യാൽപത്തിക്കു പ്രസക്തി കാണുന്നില്ല.

കന്യാകുമാരീശ്വരിയെ വന്ദിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന അവസരത്തിലാണ് താൻ സ്നാതകബ്രാഹ്മണനെ കണ്ടതു് എന്നു്,

''തസ്മിൻ സീതാസഹചരപദന്യാസപൂതോപകണ്ഠേ
താളീകേളീതരളപവനേ സന്തതം ദ്യുയമാനഃ
വന്ദ്യാമഗ്രേ വലരിപുശിലാസുന്ദരീം വന്ദമാനഃ
കന്യാം ദേവീം, കമപി സുഭഗം സ്നാതകം സന്ദദർശ.''

എന്ന പദ്യത്തിൽ കവി നമ്മെ അറിയിക്കുന്നു.

താളീ (കരിമ്പന)കേളിയിൽ തരളമായ കാറ്റോടുകൂടിയതാകുന്ന കന്യാകുമാരി എന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. സീതാസഹചരപദ

ന്യാസത്താൽ പവിത്രമായ രാമേശ്വരം കന്യാകുമാരിയുടെ സമീപത്തിലാണെന്നു കവി ഉപന്യസിക്കുന്നതിൽ അല്പം അതിശയോക്തിസ്പർശമുണ്ട്. ആ സ്ഥലത്തിനു സമീപം (ശ്രീമൂലവാരത്തോ മറ്റോ) അക്കാലത്തും കപ്പലുകൾ വന്നടുത്തിരുന്നു. തെങ്ങ്, മുളകുകൊടി, കവുങ്ങ്, വെറ്റില, വാഴ ഇവയും പരിസരപ്രദേശങ്ങളിൽ കൃഷി ചെയ്യപ്പെട്ടിരുന്നു.

"നത്വാ ദേവീം നരകജയിനസ്സോദരീം പശ്യ സിന്ധോർ-
വേലാം നീലൈർമ്മരിചനിചയൈരുല്ലസന്നാളികേരീം
ആദായാത്ഥാനധികബഹളാനന്യദേശ്യാനുപേതൈഃ
പോതൈഃ സ്ഫീതൈർഭവദഭിമതം സാധു സംസൂചയന്തീം."
"പൂണ്ഡ്രശ്രീവാൻ സ്ഫുടിതകുഹളീപുഷ്പധൂളീസുഗന്ധീൻ
പൂഗീപൂഗാനപി ഫണിലതാപല്ലവാളീനിചോളാൻ
താലാരാമാൻ സരസകദളീകന്ദളീഗന്ധഗർഭാൻ
തസ്യാം പശ്യൻ പ്രശമയ സഖേ! ദൃഷ്ടികൌതൂഹലാനി."

ഈ പദ്യങ്ങളിൽനിന്നു മേൽവിവരിച്ച സംഗതികളും മനസ്സിലാകും. അവിടെനിന്നു കവി സ്നാതകനെ ഇടയന്മാർ ധാരാളമായ് അധിവസിക്കുന്ന ഒരു ഗ്രാമത്തിലേക്കു പോകുവാനുപദേശിക്കുന്നു. ഇത് പണ്ട് ഇടരായക്കുടി എന്ന പേരിൽ അറിയപ്പെട്ടുവന്ന ഇന്നത്തെ ഇടലാക്കുടിയോ, ആരുവാമൊഴിയോ ആയിരിക്കാം.

"പാരാദസ്മാല്ലവണജലധേഃ പ്രസ്ഥിതേനൊത്തരാശാ-
മാരാൽ പ്രാപ്യാ തദനു ഭവതാ കാചിദാഭീരപല്ലീ
തത്രോദ്ഗീതം സരസകലശീലോളനവ്യാപൃതാനാം
ലോലന്മുക്താലതമുഭയതഃ കമ്പമാനസ്തനീനാം
യസ്യാം വംശീനിനദമമൃതസ്യന്ദിനം വല്ലവീനാം
സ്മാരം സ്മാരം മനസി മഹസാ തസ്യ കിമ്മാനയേഥാഃ?
ശംഖാകല്പം ശതമഖമണിശ്യാമളം കോമളാങ്ഗം
താളീപത്രശ്രവണയുഗളം തത്ര ഗോപീകദംബം
ദൃഷ്ട്വാ ദൃഷ്ട്യാസ്സുഖമനുഭവൻ മാസ്മത്പ്രഭുൽസുകസ്ത്വം;
കസ്യാശാസ്യം ന ഭവതി നവം യൌവനം സുന്ദരീണാം?"

ഈ പദ്യങ്ങളിൽ നിന്നു കവിയുടെ വശ്യവചസ്ത്വം അനുമേയമാകുന്നു. പ്രായേണ വൈരുപ്യഭോജനങ്ങളായ അവിടത്തെ വല്ലവസ്ത്രീകളെവിടെ?' "ലോലന്മുക്താലതമുഭയതഃ കമ്പമാനസ്തനീനാം" എന്നു

അദ്ദേഹം വർണ്ണിക്കുന്ന ശംഖകല്പവും ശതമഖമണിശ്യാമളവുമായ കോമളാങ്ഗം എവിടെ? ഏകാദൈകമയിയായ ഭാരതീദേവിയുടെ അനുഗ്രഹത്താൽ അരമ്യമായ ഒരു വസ്തുവിനെ എത്രമാത്രം രമ്യമാക്കി കവി സഹൃദയന്മാരുടെ സന്നിധിയിൽ ആവിഷ്ക്കരിക്കുന്നു!

അവിടം കഴിഞ്ഞാൽ കുടിക്കുവാൻ വെള്ളം കിട്ടാത്ത സ്ഥലങ്ങളിൽകൂടിയാണു് സഞ്ചരിക്കേണ്ടതെന്നും അതിനാൽ ("പാകപാണ്ഡുൻ പലാണ്ഡുൻ") വിളഞ്ഞ ഏതാനും ഉള്ളികൂടി സംഭരിച്ചു കൊള്ളണമെന്നും ("ത്യാജ്യശ്ശീഘ്രം പഥിപണകടീത്യുഷരോ നീചദേശഃ") ഊഷരഭൂമിയും നീചന്മാർ അധിവസിക്കുന്നതുമായ പണകടി എന്ന ഗ്രാമത്തിൽ താമസിക്കരുതെന്നും നമ്പൂരി സുഭഗനോടു പറയുന്നു. ഹനുമാൻ ലങ്കയ്ക്കു ചാടുവാൻ കയറിയ മഹേന്ദ്രഗിരി വഴിക്കു സമീപമാകയാൽ അതിനേയും സ്മരിക്കുന്നു.

പിന്നെ തന്റെ സ്വാമി താമസിക്കുന്ന തിരുക്കുറുങ്കുടിയിൽ ചെന്നെത്തി അവിടത്തെ ദേവതയായ മഹാവിഷ്ണുവിനെ ഭജിക്കുവാനാണു് കവി സ്നാതകനോടു് പറയുന്നതു്.

''ഏലാവല്ലീകലിതകദളീപേലവസ്പശ്ശീതാൻ
വാതാൻ കുംഭീസുതകുലവധൂകുന്തളീഗന്ധചോരാൻ
ആലിങ്ഗ്യാസ്മിൻ കമലഭവനാകേളികല്യാണരങ്ഗം
യായാ,യായാവര! വസുമതീമങ്ഗലം ശ്രീകുരങ്ഗം.
തസ്മിൻ ക്ഷേത്രേ ജയഹരിമഹീപാലസാമ്രാജ്യലക്ഷ്മീ
ലക്ഷ്മീലീലാമരകതഗിരിം വിശ്വവിശ്രാന്തിദാത്രീം
കല്യാണാനാമുദയവസതിം കാമദോഗ്ധ്രീം നതാനാം
കാഞ്ചിമൂർത്തിം ഭജ കലിമലാദ്വൈതചാർവാകവാണീം.
അത്രാസേവതി ത്രിഭുവനഗുരുർവേദപാരായണാത്മാ
പ്രസ്ഥാനോൽകേ തവയി യദി വദേൽ സ്വാച്ഛകാനാം മുഖേന
ലബ്ധാനുജ്ഞോ നിശി നിപുണധീരേനകേനാപി യായഃ;
ശക്യാശക്യസ്മരണവിമുഖം ശാസനംഹിപ്രഭൂണാം.''

'ശ്രീകുരങ്ഗപുരം' എന്നാകുന്ന തിരുക്കുറുങ്കുടിയുടെ സംസ്കൃതീകൃതമായുള്ള നാമധേയം. "ശ്രീകുരങ്ഗപ്രോദ്യദ്ധാമ്നോമുരാരേഃ" എന്ന ജയസിംഹ (കൊല്ലത്തെ രാജാവു്) വംശ്യനായ ആദിത്യവർമ്മ മഹാരാജാവിന്റെ വകയായ് ആ ക്ഷേത്രത്തിലുള്ള ഒരു ഘണ്ടാശാസനത്തിൽ മഹാവിഷ്ണുവിനെ വണ്ടിച്ചക്രാണെന്നുണ്ടു്. ആ മൂർത്തിയെ

ജയഹരി (ജയസിംഹ) മഹീപാലസാമ്രാജ്യലക്ഷ്മിയായ് നമ്പൂരി ഉല്ലേഖനം ചെയ്തിരിക്കുന്നത പ്രത്യേകിച്ചു സ്മരണീയമാണ്. തിരുക്കുറുങ്കുടിയിൽ 'തൃപ്പാൽക്കടൽ സ്വാമി' എന്ന പേരിൽ മറൊരു വൈഷ്ണവവിഗ്രഹമുണ്ട്. ആ വിഗ്രഹത്തേയും നമസ്കരിക്കണമെന്നു കവി ''നത്വാ ദേവം ഹരിമഥപയസ്സിന്ധു (തൃപ്പാൽക്കടൽ) വേലാത മാലം'' ഇത്യാദി പദ്യത്തിൽ സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

അതിൽപിന്നീട്ട നമ്പൂരി സുഭഗനോട്ട് അപേക്ഷിക്കുന്നതു ദൂര സ്ഥമായ ആഴ്വാർതിരുനഗരി സന്ദർശിക്കുവാനാണ്. നമ്മാഴ്വാർ എന്ന പരമഭാഗവതന്റെ ജനനസ്ഥലമായ ഈ ഗ്രാമം തിരുനെൽവേലി പട്ടണത്തിനു കിഴക്കാണ് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു. നമ്മാഴ്വാരുടെ മാതാവായ ഉടയനായകി (സംസ്കൃതത്തിൽ നാഥനായിക) എന്ന വെള്ളാളസ്ത്രീയുടെ ജന്മഭൂമി തിരുവിതാംകൂറിൽ തോവാളത്താലൂക്കിൽപെട്ട തിരുപ്പതിസാരം (തിരുവെൺപരിചാരം എന്നു ശ്രീവൈഷ്ണവഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ) ആകുന്നു. നാലായിരപ്രബന്ധമെന്ന സുപ്രസിദ്ധമായ ദ്രാവിഡസ്തോത്രരത്നാകരത്തിലേ 1296 പാട്ട (തമിഴിൽ പാടൽ) കളുടേയും പ്രണേതാവു നമ്മാഴ്വാരത്രേ. ആ പാട്ടുകൾക്കു തിരുവായ്മൊഴി എന്നാണ് പേർ പറയുന്നതു. താമ്രവർണ്ണിയുടെ കരയിലാണ് ആഴ്വാർതിരുനഗരി. ആ നദിയുടെ താൽക്കാലികാവസ്ഥ കവി വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നതിൽ നിന്നു വേനൽക്കാലത്തായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ സന്ദേശമെന്നു അനുമാനിക്കാം.

''തൽപര്യന്താൽ കഥമപി ഗതസ്താളികാരാക്ഷസീനാം
മധ്യേ മാദ്യൽപതഗവിരുതൈർദൂരദൂർഭാഷിണീനാം
ബാഷ്പസ്രോതോവഹകൃശതനും ദ്രക്ഷ്യസി പ്രാവൃതാങ്ഗീം
പാത്തൈശ്ചൂർണ്ണൈഃ പടഥി ജനകജാസന്നിഭാം താമ്രവർണ്ണീം.'

ഈ ശ്ലോകത്തിൽ കവി താമ്രവർണ്ണിയെ അശോകവനികയിൽപെട്ട ജാനകിക്കു തുല്യയാക്കി വർണ്ണിക്കുന്നു. മദിക്കുന്ന പക്ഷികളുടെ ശബ്ദങ്ങളെക്കൊണ്ട് ദൂരദൂർഭാഷിണികളായ താളികാ(കരിമ്പന) രാക്ഷസികളെ ഇന്നും ആ വഴിയിൽ കാണാം. എത്ര ഉജ്ജ്വലമായ ഉല്ലേഖം! അനന്തരമാണ് നമ്മാഴ്വാരെ വന്ദിക്കണമെന്നു കവി സന്ദേശഹരനെ ഉപദേശിക്കുന്നതു.

''തസ്യാസ്തീരേ വകുളമകുളാകല്പമാകസ്മികീനാം
വാചാമർത്ഥം ദ്രമിളഭവയാ ഭാഷയാ സ്പഷ്ടയന്തം

പ്രാഞ്ചം ചിഞ്ചാതരുമുപഗതം പ്രാഞ്ജലിഃപ്രാങ്മുഖസ്ഥം
ശാന്താത്മാനം പ്രണമ ശാകോപാഭിധാനം മുനീന്ദ്രം.''

നമ്മാഴ്വാരാകുന്ന സംസ്കൃതത്തിൽ ശാകോപൻ എന്ന ബിരുദനാമത്താൽ അറിയപ്പെടുന്നതു്. അദ്ദേഹത്തെ അവിടെ പ്രതിഷ്ഠിച്ചിട്ടുള്ളതു ചിഞ്ചാ (പുളി) വൃക്ഷത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ വകുളാഭരണനായ് ദ്രവിഡവേദമാകുന്ന തിരുവായ്മൊഴി ഉപദേശിക്കുന്ന രൂപത്തിലാണു്. ആ രൂപത്തെത്തന്നെയാകുന്ന കവിയും സ്മരിക്കുന്നതു്. ''ശാകോപമുനിംവന്ദേ ശഠാനാം ബുദ്ധിദൂഷകം'' എന്നു് അവസാനിക്കുന്ന പദ്യം ലീലാതിലകകാരൻ ഉദ്ധരിക്കുന്നതു് ഈ സന്ദർഭത്തിൽ നാം ഓർമ്മിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

മാറവർമ്മൻ അഥവാ ത്രിഭുവനചക്രവർത്തി കുലശേഖരദേവൻ എന്ന ഒരു കായംകുളം രാജാവു കുരുകയൂർ എന്നുകൂടി പേരുള്ള ഈ പുണ്യസ്ഥലത്തിൽ അരുളാളദാസമഠം എന്നൊരു മഠം സ്ഥാപിക്കുകയും, അതിന്റെ നിലനില്പിനായ് പാണ്ടിയിലുള്ള ചെങ്കുളം, നെടുങ്കുളം ഈ രണ്ടു ഗ്രാമങ്ങളും ദാനം ചെയ്കയും ചെയ്തതായ് ഒരു ശിലാശാസനത്തിൽ നിന്നു വ്യക്തമാകുന്നു.

ആഴ്വാർതിരുനഗരിവിട്ട താമ്രവർണ്ണി വീണ്ടും തരണം ചെയ്യുവാൻ കവി സ്നാതകനോടു് ഉപദേശിക്കുന്നു.

''താമുത്തീർണ്ണാം കലശജനുഷഃ കുണ്ഡകല്യാണലക്ഷ്മീം
പാടീരാദ്രേർദ്ദുഹിതരമിളാമണ്ഡലീഹാരമാലാം
ആഖ്യാം രത്നാകര ഇതി ഗുണൈരംബുധേസ്സാധയന്തീ-
മധശ്രാന്തിപ്രശമനകരീമത്ഥസിദ്ധ്യൈ തരേസ്ഥാം.''

താമ്രവർണ്ണി അഗസ്ത്യമഹർഷിയുടെ കോമകുണ്ഡത്തിൽ നിന്നു് ഉദിതയും, മലയപർവതത്തിന്റെ പുത്രിയും അതിന്റെ സംഗമസ്ഥാനമാകുന്ന മുത്തുക്കുടിക്കു സമീപം മാത്രം മുത്തുകൾ വിളയുന്നതിനാൽ സമുദ്രത്തിനു രത്നാകരമെന്ന നാമധേയം സിദ്ധിക്കുവാൻ കാരണഭൂതയുമാണെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. താമ്രവർണ്ണിയുടെ പ്രധാനപോഷകനദിയുടെ പേർ മണിമുക്താനദി എന്നാണു്.

അവിടെനിന്നു കവി സ്നാതകന്റെ ഗതി നിർദ്ദേശിക്കുന്നതു പടിഞ്ഞാറോട്ടാകുന്നു. ആ പ്രദേശത്തിനു് അലങ്കാരമായ് പരിലസിക്കുന്ന അഗസ്ത്യമഹർഷിയുടെ പർണ്ണശാലയെ വന്ദിക്കുവാൻ അദ്ദേഹം താഴേ കാണുന്ന പദ്യത്തിൽ ആദ്യമായ് ആവശ്യപ്പെടുന്നു.

''തത്രോദഞ്ചത്തരുണകദളീശീതളാം കംഭയോനേ-
സ്സഹ്യക്ഷോണീധരജലരുഹഃ കർണ്ണികാം പർണ്ണശാലാം
പശ്യന്നൂർദ്ധ്വം പ്രണമ ശിരസാ പശ്ചിമാശാമുഖസ്സൻ;
പൂജാ പൂജാവിഷയരചിതാ ഭൂയസേ ശ്രേയസേ സ്യാൽ.''

ആഴ്വാർതിരുനഗരിമുതൽ തെങ്കാശിവരെയുള്ള പാത പക്ഷികൂം ശ്രവണപരുഷമായി ശബ്ദിക്കുന്നതും ('ശ്രുതികടുരടദ്വിഷ്ഠിരം') കള്ളന്മാരുടെ കളിത്തട്ടം ('തസ്കരാണാം ക്രീഡാരങ്ഗം') മുള്ളുള്ള വൃക്ഷങ്ങളുടെ കുലഗ്രഹവും('കുലനിലയനം കണ്ടകോർവ്വീരുഹാണാം') ആണെന്നു വർണ്ണിക്കുന്നതു പരമാത്ഥമാണു. കുറെ ദൂരം സഞ്ചരിച്ചു കഴിഞ്ഞാൽ തീർത്ഥയോഗം കൊണ്ടു പവിത്രയായ ചിത്രാനദിയെ സന്ദേശഹരനു സന്ദർശിക്കുവാൻ ഇടവരുമെന്നു പറയുന്നു. കുറാലത്തു വീഴന്ന അരുവിയാണു ചിത്രാനദി. അതിനെ കവി ഇങ്ങനെ പ്രശംസിക്കുന്നു.

''പാണ്ഡ്യസ്ത്രീണാം പൃഥുകുചതടാസ്ഫാലനാൽ ജർജ്ജരോമ്മിഃ
പയ്യന്തെലാവിപിനപവനൈർമ്മന്ദമാന്ദോല്യമാനാ
സിന്ധുസ്സാന്ധ്യപ്രണതിവിധയേ ഗാഹമാനം തദാനീം
സീരോൽകർഷാൽ സുരഭിലതടീമേദിനീ മോദയേത്പാം.''

തെങ്കാശിയേയും അവിടത്തെ മൂത്തിയായ ശ്രീപരമേശ്വരനേയും കവി അനന്തരം

''തസ്യാസ്തീരേ ദ്വിജവര,പുരീ ദക്ഷിണാ നാമ കാശീ;
സാന്ദ്രൈഃ പൂർണ്ണാ സകലവിഭവൈഃ; സാരഭൂതാ പൃഥിവ്യാഃ;
നിത്യാവാസാന്നവശശിഭൃതോ നീലപങ്കാപി രമ്യാ;
യത്ര ജ്യോത്സ്നാ നാധവളിതമുഖീ യാമിനീ കാമിനീവ.''

''മത്സ്യക്രീഡാമുഖരിതശിരശ്ശേഖരസ്തുത്യവന്ദ്യഃ
ശബ്ദവ്യാഖ്യാചതുരവലയഃ കശ്ചിദാശ്ചര്യയോഗീ
സ്വാഹാദേവീസുചരിതഫലം സ്വഗ്ഗിമുഷ്ണാഷ്ണിധുര്യം
കുർവൻ ജ്യോതിർദ്യശി കുചതടീകുന്തളാങ്കാർദ്ധഭാഗഃ.''

എന്ന പദ്യങ്ങളിൽ വർണ്ണിക്കുന്നു. ''മത്സ്യക്രീഡാ'' ഇത്യാദി പദങ്ങളുടെ സ്വാരസ്യം ആലോചനാമൃതമാണു. സാന്ദ്രങ്ങളായ സകല വിഭവങ്ങളെക്കൊണ്ടും തെങ്കാശിപ്പട്ടണം അക്കാലത്തുതന്നെ പൂർണ്ണമായിരുന്നു. പാണ്ഡ്യസ്ത്രീകളുടെ സൌന്ദര്യത്തെ കവി താഴെ കാണുന്നവിധത്തിൽ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു.

''താസാമഗ്രേ തരുണിമസുധാപൂര്യമാണാകൃതീനാം
ധൈര്യാലംബീ കഥമപി സഖേ,താം ത്രിയാമാമതീയാഃ;
ചൂളീപാശം ശ്രുചിവിഹസിതം ശ്രുദ്ധഭാവഞ്ച പശ്യൻ
പ്രായോദാസ്യം മുനിരപി ഭജേൽ പാണ്ഡ്യസീമന്തിനീനാം.''

ചിത്രാനദിയിൽ സ്നാനംചെയ്ത ചമ്പകാരണ്യത്തിൽ ചെന്ന ഭവാനിയെ ഭജിച്ച രാമവമ്മമഹാരാജാവിന്റെ കോശാധ്യക്ഷനായ യജ്ഞനാരായണയ്യരുടെ വിരുന്നും ഉണ്ട്. അവിടംവിടുവാൻ ആണ് പിന്നീടുള്ള നിർദ്ദേശം.

''ചിത്രാമൂലേ ശിവതമജലേ തത്ര മങ്ക്ത്വാ ഭവാനീം
ക്ഷേത്യാ പശ്യേഃ കലിതവസതിം കാനനേ ചമ്പകാനാം;
നിഷ്ക്രാന്തസ്യ ദ്വിജവര, തതോ രാജകോശസ്യ ഗോപ്ത്രാ
യച്ഛേദന്നം പഥി ബഹുഗുണം യജ്ഞനാരായണസ്തേ.''

എന്ന പദ്യം നോക്കുക. കുറാലത്തുമലയുടെ മുകളിലുള്ള ചമ്പകാദേവിക്ഷേത്രം ഇക്കാലത്തും പാവനമാണ്. അതിനു സമീപമായ് രാമവമ്മമഹാരാജാവു് ദേശിങ്ങനാട്ടരാജാക്കന്മാരുടെ ചങ്കവും മറ്റും പിരിക്കുന്നതിനു യജ്ഞനാരായണയ്യർ എന്നൊരു കോശാധ്യക്ഷനെ അക്കാലത്തു് നിയമിച്ചിരുന്നതായ് ഇതിൽനിന്നു വെളിവാകുന്നു. ക്രി.പി. പതിനാറാം ശതകത്തിൽ ദേശിങ്ങനാട്ടു രാജാക്കന്മാർ വേറെയും ചില റവന്യൂ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെ തിരുനെൽവേലിയിൽ നിയമിച്ചിരുന്നതായ് ശിലാശാസനങ്ങളും വഴിയായ് നാം അറിയുന്നുണ്ട്. ക്രി.പി. 1567-ൽ അത്തരത്തിൽ നിയമിതന്മാരായ ചിന്നൻ പിള്ളയും മാത്തുപ്പണിക്കരും തങ്ങളുടെ ഉദാസീനതയാൽ വന്ന നൂറൻപതു കോട്ട നെല്ലിന്റെ നഷ്ടം മന്നാർകോയിൽ ക്ഷേത്രത്തിലേയ്ക്കു് കയ്യിൽനിന്നു കെട്ടിവെച്ചു പരിഹരിച്ചതായ് കാണുന്നു.

സ്നാതകനോടു കവി പിന്നീടു സന്ദർശിക്കുവാൻ ഉപദേശിക്കുന്ന പട്ടണം ആണ്ടാൾ എന്ന ഭഗവത്ഭക്തയുടെ ജന്മഭൂമിയായ ശ്രീവില്ലിപുത്തൂരാണ്. ആണ്ടാൾക്കു സംസ്കൃതത്തിൽ ഗോദയെന്ന പേരുണ്ട്. ലക്ഷ്മീദേവിയുടെ അവതാരമായ് ഈ സ്ത്രീരത്നത്തെ ശ്രീവൈഷ്ണവന്മാർ ആരാധിക്കുന്നു.

''സാകം പാന്ഥൈസരണിമപരാം മങ്ക്ഷു തീർത്ത്വാ പ്രദോഷേ
പാദാംഭോജം പ്രണമ മതിമൻ, ഭട്ടനാഥാത്മജായാഃ.
ഭർത്തുഃ കർത്തും പരിജനധുരം ഭക്തവര്യാലയേ യാ
മർത്യാകാരാ മഹിതതുളസീഭാസിതാ പ്രാദുരാസീൽ.

മുക്താ യസ്യാശ്ചികുരസഹജാ മോദതോഭ്രമുരാരേ-
ന്നൈവ ശ്ലാഘ്യാ നവപരിമളേനാദൃതാ പുഷ്പമാലാ.''

വിഷ്ണുചിത്തൻ എന്നും ഭട്ടനാഥൻ എന്നും നാമധേയത്തോടുകൂടിയ ശ്രീവില്ലിപ്പുത്തൂർ ക്ഷേത്രത്തിലെ അച്ഛകന്റെ പുത്രിയായിട്ടാണു് ആണ്ടാൾ ജനിച്ചതു്. ബാല്യംമുതൽക്കുതന്നെ ഭഗവാൻ വടപത്രശായി തന്നെ പരിഗ്രഹിക്കണമെന്നുള്ള ആശയോടുകൂടി ആ ഭഗവതദനുസരണങ്ങളായ സൽകർമ്മങ്ങളും അനുഷ്ഠിക്കുകയും, ഒരവസരത്തിൽ അവിടത്തേക്കു സന്തോഷമുണ്ടാകുമെന്നു കരുതി അച്ഛൻ അമ്പലത്തിൽ കൊണ്ടുചെന്നു ചാർത്തുവാൻ ഒരുക്കിവെച്ചിരുന്ന പുഷ്പമാല ശിരസ്സിൽ ധരിക്കുകയും ചെയ്തു. അതറിഞ്ഞു ക്രുദ്ധനായ പിതാവു് അശുദ്ധമായ ആ മാല ദേവനു ചാർത്തുകയുണ്ടായില്ല. അന്നു രാത്രി സ്വപ്നത്തിൽ മഹാവിഷ്ണു അദ്ദേഹത്തിനു ദർശനം നല്കുകയും ആണ്ടാളുടെ കേശസ്പർശംനിമിത്തം പ്രവൃദ്ധപരിമളമായ ആ അലങ്കാരം തനിക്കു ചാർത്താഞ്ഞതിൽ താൻ പരിഭവിക്കുകയാണു് ചെയ്യുന്നതെന്നു അദ്ദേഹത്തെ ധരിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. അന്നു മുതൽക്കു 'ചൂടിക്കൊടുത്ത നാച്ചിയാർ' എന്ന പേരിൽ ആ പരമഭാഗവതയെ ജനങ്ങളും ആരാധിച്ചുതുടങ്ങി. സുപ്രസിദ്ധമായ ഈ ഐതിഹ്യത്തെയാകുന്നു ''ഭർത്തുഃ കർത്തും'' ഇത്യാദി പദ്യത്തിൽ കവി സൂചിപ്പിക്കുന്നതു്. ശ്രീവില്ലിപ്പുത്തൂരിലുള്ള അയ്യങ്കാരന്മാരെ കവി അധോലിഖിതമായ പദ്യത്തിൽ വർണ്ണിക്കുന്നു.

''ആലോകേഥാസ്മദനു ഹരിമൂർകല്പിതോദ്ധർത്രിപുണ്ഡ്രാൻ
പത്മാക്ഷസ്രഗ്ഘടിതമകുടാൻ പീതവസ്ത്രോത്തരീയാൻ
ഗോദാപാദാംബുജകൃതനതീൻ കേസരാകല്പവാചാം
ഘോഷൈരാശാവലയദുരിതം മുഷ്ണതോ വിഷ്ണുദാസാൻ.''

എത്രയും തന്മയത്വത്തോടുകൂടിയ ഒരു വർണ്ണനമാണു് ഇതു്. കേസരാകല്പൻ വകുളാഭരണനായ നമ്മാഴ്വാർതന്നെ.

അതിൽപിന്നീടു സ്നാതകൻ ഉത്തരമാഗ്രമായ് പോയ് ദക്ഷിണമധുരയ്ക്കു് ഏഴു നാഴിക തെക്കുള്ള 'തിരുപ്പറങ്കുൻറം' എന്ന സുബ്രഹ്മണ്യക്ഷേത്രം ദർശിക്കണമെന്നു കവി ഉപദേശിക്കുന്നു.

''തസ്മിൻ മൂർത്തിം പ്രതിഭടതമോവഞ്ചനീം ക്രൗഞ്ചഭേത്തു-
ന്നതാ നാകാവസഥപതനാപദ്മിനീഭാനുവേലാം
ഹസ്തിന്യംഭഃപ്രണിഹിതമണിസ്തംഭചക്രേണ ധാമ്നാ
ഭർത്തുർഗൌര്യാഃ പ്രവിശ മധുരാം ദക്ഷിണാം ലക്ഷണീയാം.''

എന്ന പദ്യം നോക്കുക. മധുരയിൽ ഗൌരിയെ കൂടാതെ വൈകയാറിൻകരയിലുള്ള ഭദ്രകാളിയേയും സന്ദേശഹരൻ വന്ദിക്കണമെന്നു കവിക്കു് അഭിസന്ധിയുണ്ടു്. ഭദ്രകാളിയുടെ വർണ്ണനം താഴെ കാണുന്ന വിധത്തിലാണു്.

''കൂലാവാസാം കുടിലനിശിതോദാരദംഷ്ട്രാം ഭജേഥാഃ
കാലാപായക്ഷുഭിതജലധിധ്വാനധീരാട്ടഹാസാം
ശൂലപ്രോതപ്രതിഭടഗളദ്രക്തപാനാതിമത്താം
ഫാലോന്മീലദ്ഭ്രുകുടിഗഹനാം ഭൈരവീമേകവീരാം.''

അനന്തരം 'തിരുമാലിരുംചോലൈ,' അഥവാ ഋഷഭഗിരി എന്ന സ്ഥലത്തുള്ള മഹാവിഷ്ണുവിനെയാണു് ഭജിക്കുവാനുള്ളതു്.

''ഭൂയസ്തേഭ്യഃ പ്രണതിമുഷഭക്ഷോണിഭൃന്മണ്ഡനേഭ്യഃ
പുല്വിംഗേഭ്യഃ പുരഹരജടാലാല്യമാനാംഘ്രിജേഭ്യഃ
പ്രാണേഭ്യസ്ത്വം ജലധിദുഹിതുർവിശ്വകുക്ഷിംഭരിഭ്യഃ
പത്മാക്ഷോഭ്യോ വിതനു വിനതാനന്ദനസ്യന്ദനേഭ്യഃ.''

എന്ന പദ്യത്തിൽ കവി ആ ദേവനേയും വർണ്ണിക്കുന്നു. അതിൽ പിന്നീടു ദൂതൻ പോകേണ്ടതു ചോളദേശത്തിലേക്കാണു്. അവിടെ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശം ആരംഭിക്കുന്നതു് ആ ദേശത്തിന്റെ ഉത്തരഭാഗത്തിലുള്ള ചിദംബരം മുതൽക്കാകുന്നു. ആ പുണ്യക്ഷേത്രത്തെ കവി സ്മരിക്കുന്നതു്

''തസ്യാമഗ്രേ ഭുവനവിദിതസ്ഥാപനാശംഖഘോഷോ–
ഭൂയാന്മായാമയമൃഗകുലോച്ചാടനവ്യഗ്രഘോഷഃ
ശ്രുത്യൈഃ പ്രീത്യൈ മുനിജനമനഃകേകിജീമൂതഘോഷോ
മന്ദ്രോന്മേഷസ്ഫുവമണിസഭാനാഥമഞ്ജീരഘോഷഃ.''

എന്ന പദ്യത്തിലാകുന്നു. അവിടെനിന്നു തെക്കോട്ടു പോന്നാൽ അനവധി തീർത്ഥങ്ങളോടുകൂടിയ കുംഭകോണത്തു് എത്താം.

''അഗ്രേ ഗീതം ശ്രുകനിയമനസ്വിന്നശുംഭന്മുഖീനാം
ശ്രാവം ശ്രാവം ശ്രവണമധുരം ശാലിഗോപാങ്ഗനാനാം
തീരാഗാരസ്ഥിതഹരിഹരം തീർത്ഥവര്യം ഭജേഥാഃ
കുംഭീപാകവ്യസനശമനം കുംഭകോണാഭിധാനം.''

എന്ന പദ്യത്തിൽ കവി ഈ സ്ഥലത്തെ വർണ്ണിക്കുന്നു. അനന്തരം കാവേരി കടന്നു് അതിന്റെ തീരത്തുള്ള ശ്രീരംഗത്തും, ജംബുകേശ്വരത്തും (തിരുവാനൈക്കാവു്) സ്വാമിദർശനം ചെയ്യണമെന്നു് ഉൽബോധിപ്പിക്കുന്നു.

''തസ്യാദൂരേ വ്രജ പഥി കവേരാദ്രിദായോപഭോക്ത്രീം
സിന്ധോസ്സിംഹാസനവരവധൂം സൂതിശാലാം ശുഭാനാം
ചോളക്ഷോണീസുചരിതഫലാം സച്ഛഭാവസ്യ നീവീം
സ്രോതോരൂപാം സുജമഥഭുവസ്സുന്ദരീഗർവഹന്ത്രീം.

തത്രാരാധ്യഃ ശ്രുതിശുകവധൂകേളികേദാരഭൂമി-
ർവ്വേധാ ധാതുസ്സകലജഗതാം വിശ്വനിക്ഷേപഭൂമിഃ
കൈവല്യേന്ദോരുദയശിഖരീ കല്മഷവ്യാധിവൈദ്യഃ
കാവേര്യന്തഃപയസി ജഗതീമംഗലോ രംഗരാജഃ.

പാരേകാവേര്യഥപടുതപസ്സുസ്ഥിതം പ്രസ്ഥിതസ്സൻ
പശ്യേഃ പശ്യന്നിടിലഫലകം പാർവതീഭാഗധേയം
യസ്യാസങ്ഗാദമൃതഹ്രളികാനിമ്മലൈർജ്ജംബൂരാജഃ
പാകൈർലോകേ ഹസതി മഹതീം പാരിജാതസ്യ ലക്ഷ്മീം.''

പിന്നീടു കൊങ്ങനാട്ട (കോയമ്പത്തൂർ) കടന്നു് ('ഭൂഭൃതേർ ദോർ ബലാദംഭൃതാം') പരശുരാമന്റെ ബാഹുബലത്തെ പ്രത്യക്ഷീകരിക്കുന്ന കേരളഭൂമിയിലേയ്ക്കു ചെല്ലുവാൻ കവി സുഭഗനോടു് അപേക്ഷിക്കുന്നു. മാർഗ്ഗമധ്യത്തിൽ സഹ്യപർവതം കുളിർകാറുകൊണ്ടും ശുദ്ധജലംകൊണ്ടും സ്വാദുക്കളായ ഫലങ്ങൾകൊണ്ടും പാന്ഥനെ ഉപചരിക്കുമെന്നു് അധോലിഖിതമായ പദ്യത്തിൽ കവി വർണ്ണിക്കുന്നു.

''ശീതാൻ വാതാൻ ശശിമണിശിലാസച്ഛമംഭഃ ഫലാനാം
പ്രാതം സ്വാദും തദനു വിതരംസ്സൗഭ്യമഭ്യാഗതായാ
സഹ്യീയാംകുര്യാജ്ജഗതി സഫലാം സഹ്യശൈലോ വിഭൂതിം;
പ്രായോ ദീനവ്യസനശമനം പ്രാഭവം ഹി പ്രഭൂണാം.''

കേരളത്തിൽ കടന്നാൽ കേൾക്കുന്നതു സാമൂതിരിമഹാരാജാക്കന്മാരുടെ പ്രശസ്തിയാണു്.

''തീർത്വാ സഹ്യേ ഭൂഭൃപതികുഠാരാധ്വമാർഗ്ഗം ക്ഷണേന
പ്രാപ്യോ ഭാഗ്യാൻ മുഖരനളിനീവാരളാൻ കേരളാനാം
ഗീതം ക്രീഡാവിധിഷു സുദൃശാം പങ്ക്തിഭിഃ പദ്മിനീനാം
പാരേ പാരേ നിശമയ യശഃ പർവതാബ്ധീശ്വരാണാം.''

തന്റെ പ്രാണപ്രിയ അധിവസിക്കുന്ന വൃഷപുരി (തൃശ്ശിവപേരൂർ) യിൽ ചെന്നു ചേരുവാൻ കവി ഒടുവിൽ സ്നാതകബ്രാഹ്മണനോടു പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

''തേഷാം മധ്യേ ത്രിപുരജയിനോ നിത്യസാന്നിധ്യയോഗാൽ
പ്രാപ്യാ പുണ്യാ തവ വൃഷപുരീ പ്രാണനാഥാസ്യപദം മേ;
യാമുത്സങ്ഗേ കുസുമരജസാ ധൂസരാങ്ഗീം പ്രമോദാൽ
കേളീലോലാമിവദുഹിതരം കേരളോർവീ ദധാതി.''

ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ നിത്യസാന്നിധ്യംകൊണ്ടു പരിശുദ്ധമായ ഒരു പ്രദേശമാകുന്നു. തൃശ്ശിവപേരൂർ. പൂമ്പൊടികൊണ്ടു് ധൂസരാങ്ഗിയായ ആ വൃഷപുരിയെ കേരളഭൂമി കേളിലോലയായ തന്റെ പെൺകിടാവിനെ എന്നപോലെ മടിയിൽവെച്ചു ലാളിക്കുന്നു എന്നത്രേ ഗ്രന്ഥകാരന്റെ മനോമോഹനമായ ഉല്പേഖം.

ഉത്തരസന്ദേശത്തിൽ തൃശ്ശിവപേരൂർ പട്ടണത്തിന്റെ സമഗ്രമായ ഒരു വിവരണം അടങ്ങീട്ടുണ്ടെങ്കിലും ചരിത്രസംബന്ധമായ യാതൊരു ജ്ഞാനശകലവും നമുക്കു് അതിൽനിന്നു ലഭിക്കുന്നില്ല. നായികയുടെ നാമധേയം പോലും കവി 'മാനവീമേനക' എന്ന ഗൂഢശ്ലോകത്തിലാണു് നിർദ്ദേശിക്കുന്നതു്. ഇത്തരത്തിൽ നായികമാക്കു പേരിടുന്നതിലുള്ള അഭംഗിയേയും അനൗചിത്യത്തേയുംപറ്റി ലീലാതിലകകാരൻ കക്ഷമായ് വിമർശിച്ചിട്ടുണ്ടു്. പ്രസ്തുതഭാഗത്തിൽ നിന്നു ചില ശ്ലോകങ്ങൾ താഴെ ഉദ്ധരിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

വാപ്യാം വാപ്യാം ശശിമണിശിലാനിർമ്മിതം യത്ര തോയം;
തോയേ തോയേ തുലിതയുവതീവക്ത്രമാഭാതി പദ്മം;
പദ്മേ പദ്മേ പരിമളരസോന്മേഷസങ്ഗം ച ഭൃങ്ഗം;
ഭൃങ്ഗേ ഭൃങ്ഗേ പ്രതിനവസുധാരീതയോ ഗീതിഭേദാഃ;

സന്ധ്യായന്തേ സരസിജദൃശാം പക്വബിംബോഷ്ഠഭാസ–
സ്താരായന്തേ സ്തനതടജുഷോനിസ്തുഷാ മൌക്തികാള്യഃ;
ചന്ദ്രായന്തേ കമലസുഷമാകൃന്തി വക്ത്രാണി യസ്യാം;
ജ്യോത്സ്നായന്തേ പ്രതിനവസുധാസ്യന്ദിനോ മന്ദഹാസാഃ.

x x x x x

ക്രീഡാശൈലേ കരകിസലയൈഃ കന്ദുകം താഡയിത്വാ
ക്രീഡന്തീനാം ഗളിതമഭിതഃ കൈശികം കാമിനീനാം
ആലോക്യാന്തർജനിതജലദാരംഭബോധാൽ പ്രയാതും
ദീനാ യസ്യാം ദധതി രഭസം ദീർഘികാരാജഹംസാഃ.

x x x x x

പാകശ്ചേ്യാതം ഫണധരലതാപത്രമാദായ ഹസ്തൈഃ
പ്രാപ്തം നൃത്തശ്രമശിഥിലയാ ഗാത്രയഷ്ട്യാ പ്രതോളീം
ക്ലൃപ്തപാദാഭരണരശനം കുഞ്ചിതസ്നിഗ്ധകേശം
ശ്ലാഘ്യം യസ്യാം ചലയതി മനശ്ചക്രവാളം നടീനാം.

x x x x x

തത്രോദഞ്ചന്മണിഗണമഹാശ്ലാരപര്യന്തദീപ്രം
ദൂരാദ്ദ്വാരോല്പിഖിതകമലാഹസ്തിരത്നാഭിഷേകം
ആയുഷ്യന്തേ നയനയുഗളീപുണ്യപുഞ്ജസ്യ പുഷ്യാ-
ന്മൽപ്രേയസ്യാ മണിനിലയനം മാനവീമേനകായാഃ.''

അനന്തരം സുഭഗൻ യഥാകാലം തന്നെയും തന്റെ സഖാവായ കവിയേയുംപറ്റി താഴെ കാണുന്ന വിധത്തിൽ നിവേദനം ചെയ്യണമെന്നു പ്രസ്താവിക്കുന്നു.

''ഭർത്തുഃ സ്നിഗ്ധം തവ കുശലിനോ വിദ്ധി കല്യാണി, മിത്രം
പ്രീത്യാ ലാടക്ഷിതിസുരയശസ്സാധകം സ്നാതകം മാം;
മുഖ്യൈസ്തീർത്തൈർജ്ജഗതി വിഗതാശേഷകലുഷദോഷം
ധാത്ര്യാം സന്തഃ സുഭഗ ഇതി യം പ്രീതിമന്തോ വദന്തി.

ആസ്തേ താവത്തവ സഹചരസ്തനവി, കന്യാകുമാര്യാ-
മാസ്ഥായുക്തസ്ഥായി ഗുരുതരം പ്രാണഭാരം ബിഭർത്തി;
ബാഷ്പാസാരൈരധികബഹളൈർഗ്ലോഷ്ടദീകൃത്യ സിന്ധും
ദീർഘൈശ്ശ്വാസൈസ്തനയതി ദിവസാൻ ബാലതാലീവനേഷു.''

നായികയുടെ വർണ്ണനത്തിലും നായികയ്ക്കു നൽകുന്ന സന്ദേശവാക്യത്തിലും മറും രസനിഷ്യന്ദികളായ പദ്യങ്ങളും ധാരാളമുണ്ടു്. മാതൃക കാണിക്കുവാൻ അവയിൽ നാലഞ്ചെണ്ണം മാത്രം ഉദ്ധരിക്കാം:-

''തത്രാലോക്യാ നിജപരിജനസ്യാങ്കപര്യങ്കികായാം
ലീനാ ലൂനാ കമലകലികേവാതിദീനാ തദാനീം,
അല്പാകാരേ വിചലതി തൃണേ ന്യസ്തദൃഷ്ടിഃ പദവ്യാം
മൽപ്രാപ്ത്യാശാതരളിതമതിർമ്മാനുഷീവൈജയന്തീ.''

സാ വാ നീവീ സരസിജഭവസ്ത്രഗ്ചാതുര്യസീമ്നാം?
സാ വാ വാപീ മനസിജകൃതാ മന്മനോമജ്ജനായ?
സാ വ ഭ്രമിസ്സകലജഗതാം നേത്രസാഫല്യസിദ്ധേഃ?
സാ വ ദേവീ ക്ഷിതിതലഗതാ മാനുഷീകൈതവേന?

പീയൂഷസ്യ പ്രഥമവസതിം മന്ദഹാസേന്ദുസന്ധ്യാം
രാഗാംഭോധേർലഹരികലികാം യൗവനക്ഷോഭിതസ്യ
പ്രാണേശര്യാഃ പ്രകൃതിസുഭഗാം പകബിംബോഷ്ഠലക്ഷ്മീം
ബ്രൂതേ ലോകോ മമ നിരുപമം പല്ലവം ഭാഗ്യവല്ല്യാഃ.

ജ്യോത്സ്നാലക്ഷ്മ്യാഃ പരിഭവപദം യൗവനം പാണ്ഡരിമ്നോ
മല്ലീമിത്രം മനസിജയശോദിവ്യവല്ല്യാഃ പ്രസൂനം
മന്യേ പ്രീളാജനകമമൃതസ്യാശ്രയം മാധുരീണാം
മന്ദാരാണാം മദനിയമനം മന്ദഹാസം മൃഗാക്ഷ്യാഃ.''

''നാഭീസിന്ധൌ മരതകശിലാസേതുബന്ധഃ കൃപാണീ
ചേതോയോനേഃ സ്തനഗിരിതടാന്നിസ്സൃതാ നീലനാഗീ
ശ്രോണീബിംബസ്മരമണിരഥേ ശക്രനീലധ്വജത്വം
യാതാ യസ്യാശ്ചലയതി ധൃതിം ശ്യാമളാ രോമരാജിഃ.''

''വാമോവായുഃ സ്പൃശതി പരുഷം; വാമമംഭോനദീനാം;
വാമസ്സോമോവമതി ഗരളം; വാമവാചോന്യപുഷ്ടാഃ;
വാമാ ദൂരം മലയജരസസ്സൌരഭീ; കിം പ്രലാപൈ-
ർവാമാരംഭേ ഭഗവതി വിധൌ ഹന്ത വാമം ഹി സർവ്വം.''

ഇത്തരത്തിലുള്ള സന്ദേശകാവ്യങ്ങളും കേരളീയസാഹിത്യത്തിനു് അഭിമാനകരമല്ലെന്നു ഏതു സഹൃദയൻ പറയും? ഇവയുടെ പ്രകാശനത്തിൽ മുദ്രാലയപ്രവർത്തകന്മാരുടെ ശ്രദ്ധയെ നിപുണമായു് ക്ഷണിച്ചുകൊണ്ടു് ഈ ഉപന്യാസത്തെ ഇവിടെ ഉപസംഹരിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

ഭ്രമരസന്ദേശം

സാഹിത്യരസികന്മാരായ കേരളീയർ പേരിനു പുറമേ വളരെയൊന്നും കേട്ടിട്ടില്ലാത്തതും, എന്നാൽ അടുത്തു പരിചയപ്പെടുവാൻ അർഹവുമായ മറെറാരു സന്ദേശകാവ്യമാകുന്നു ഭ്രമരസന്ദേശം. ഇതിനെ ചില പഴയ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ഭൃംഗസന്ദേശമെന്നും അഭിധാനംചെയ്തു കാണുന്നുണ്ട്. ഈ കാവ്യത്തിന്റെ പ്രണേതാവു് 'വാസുദേവൻ' എന്ന ഒരു നമ്പൂതിരിയായിരുന്നു എന്നു ഗ്രന്ഥാന്തത്തിലുള്ളതും താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്നതുമായ ശ്ലോകത്തിൽനിന്നു വെളിവാകുന്നു.

''സന്ദേശേ/സ്മിൻ കഥമപി ഗുരു ശ്രീപദാംഭോജയുഗ്മ-
ധ്യാനോദ്ധൂതപ്രബലതമസാ വാസുദേവേന ബദ്ധേ
പൂർണ്ണേ ദോഷൈരപി യദി ഗുണാനാം കണാഃ സമ്പ്രഥേര-
ന്നേതാൻ പ്രീതാ മനസി പരിഗൃഹ്ണന്തു സന്തോമഹാന്തഃ,''

'ഗുരുചരണാരവിന്ദങ്ങളെ ഭജിക്കുക നിമിത്തം തന്റെ വലുതായ പാപം നീങ്ങിയ വാസുദേവൻ ഒരുവിധത്തിൽ നിബന്ധിച്ച ഈ സന്ദേശം ദോഷപൂർണ്ണമാണെങ്കിലും അതിൽ ഏതെങ്കിലും ഗുണകണങ്ങൾ ഉണ്ടെങ്കിൽ അവയെ മഹാന്മാരായ സത്തുക്കൾ പ്രീതിയോടുകൂടി സ്വീകരിക്കുമാറാകട്ടെ' എന്നു കവി പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

വാസുദേവകവി സുഗൃഹീതനാമാവായ മേൽപുത്തൂർ നാരായണഭട്ടതിരിയുടേയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗുരു തൃക്കണ്ടിയൂർ അച്യുതപ്പിഷാരടിയുടേയും സമകാലികനായിരുന്നു എന്നു സന്ദേശത്തിന്റെ പൂർവഭാഗത്തിലുള്ളതും താഴെ ചേർക്കുന്നതുമായ ശ്ലോകങ്ങളിൽനിന്നു ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാകുന്നു.

''തസ്മാൽ പ്രത്യക് പ്രഹിതനയനഃ കുണ്ഡഗേഹാധിനാഥം
സർവജ്ഞം തം പ്രണമ ഗിരിശം ഭക്തിമാനച്യുതം ച;
ഏകസ്മാവദഹതി ശിരസി ജ്യോതിഷാമേകമിന്ദും;
ജ്യോതിശ്ചക്രം നിഖിലമപരോദ്ധാരയത്യന്തരങ്ഗേ.

ഹേരംബേണ പ്രഥിതവിഭവാം മാതൃദത്തദ്വിജേന്ദ്ര-
ശ്രീമച്ഛിഷ്യോൽകരമുഖരിതൈരാസ്തുതാം ശാസ്ത്രഘോഷൈഃ

ആരാന്നാരായണകവിവചസ്സ്യന്ദമാധുര്യനന്ദ-
ദ്വാണീമന്ദസ്മിതസുരഭിലാം യാഹി പാടീരവാടീം.

സൂക്തം നാരായണകവിമുഖാംഭോജനിഷ്യന്ദമാനം
പീത്വാ വാപീകമലമധുഷു പ്രാപ്തനിർവേദഭാരഃ
ബിംബേ ഭാനോരപരഗിരിശൃങ്ഗേണ സഞ്ചുംബ്യമാനേ
ലംബേഥാസ്ഥാം ഭ്രമര! ധരണൌ വല്ലഭക്ഷോണിബന്ധോഃ.''

''തിരുനാവായിൽ നിന്നു പടിഞ്ഞാറോട്ടു കണ്ണോടിച്ചു് അല്ലയോ വണ്ടേ, നീ സർവജ്ഞന്മാരായിരിക്കുന്ന (കുണ്ഡഗേഹം) തൃക്കണ്ടിയൂരിലെ ശ്രീപരമേശ്വരനേയും അച്യുതനേയും (അച്യുതപ്പിഷാരടിയേയും) ഭക്തിപൂർവം നമസ്കരിക്കണം. അവരിൽ ഏകൻ (ശ്രീപരമേശ്വരൻ) ജ്യോതിസ്സുകളിൽ ഒന്നായ ചന്ദ്രനെ ശിരസ്സിൽ ധരിക്കുന്നു; അന്യൻ (അച്യുതപ്പിഷാരടി) ആകട്ടെ ജ്യോതിശ്ചക്രം മുഴുവനും തന്റെ ഹൃദയത്തിലാണു് ധരിക്കുന്നതു് (പിഷാരടി ജ്യോതിഷത്തിൽ അതിവിദഗ്ധനെന്നു സാരം). അവിടെനിന്നു മഹാഗണപതി നല്കുന്ന സമ്പത്തിനാൽ പ്രസിദ്ധവും മാതൃദത്തനെന്ന ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠന്റെ ശിഷ്യഗണങ്ങൾ ഉച്ചത്തിൽ ശാസ്ത്രാഭ്യാസം ചെയ്യുന്നതും മഹാകവി നാരായണഭട്ടതിരിയുടെ സൂക്തിമാധുര്യം അനുഭവിച്ചു് ആനന്ദിക്കുന്ന സരസ്വതീദേവിയുടെ മന്ദസ്മിതത്താൽ സുരഭിലവുമായ (പാടീരവാടി) ചന്ദനക്കാവിലേക്കു പോകുക. ആ കവി മൂർദ്ധന്യന്റെ വദനാംബുജത്തിൽനിന്നു് ഒഴുകുന്ന കവിതപാനംചെയ്താൽ നിനക്കു പൊയ്കകളിലെ താമരപ്പൂന്തേനിൽ മികച്ച അരുചി മാത്രമേ ജനിക്കുകയുള്ളൂ. ആദിത്യൻ അസ്തമിക്കുമ്പോഴും വള്ളുവനാട്ടിൽ തങ്ങിക്കൊള്ളുക.''

മാതൃദത്തഭട്ടതിരി നാരായണഭട്ടതിരിയുടെ പിതാവും ഭാട്ടമീമാംസാഗുരുവുമായിരുന്നു എന്നു പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. മഹാകവിയുടെ അനുജനായു് മറ്റൊരു മാതൃദത്തനുമുണ്ടായിരുന്നു. ''തൃതീയഭ്രാതാ ച മാതൃദത്താഖ്യഃ'' എന്നു ചില ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തെ പരാമർശിച്ചു കാണുന്നു. ആ മാതൃദത്തൻ ജ്യേഷ്ഠനു വേണ്ടി നാരായണീയം പകർത്തിയെഴുതിയതിനു പുറമേ 'ഭക്തിസംവർദ്ധനശതകം' എന്ന പ്രസിദ്ധമായ സ്തോത്രം നിർമ്മിക്കുകയും ചെയ്തു.

''ഭക്തിസംവർദ്ധനം നാമ ശ്ലോകാനാം ശതകം മയാ
മാതൃദത്താഭിധാനേന വിഷ്ണുപ്രീത്യൈ വിനിർമ്മിതം.''

എന്ന പദ്യമാണ് ഒടുവിലത്തെ പ്രസ്താവനയ്ക്ക് തെളിവ്. നാരായണ ഭട്ടതിരിയുടെ പ്രശസ്തി നാരായണീയത്തിനു മുമ്പ് പ്രസരിച്ചിരുന്നിരിക്കുവാൻ ഇടയില്ലാത്തതിനാൽ ആ ഗ്രന്ഥം സമ്പൂർണ്ണമായ കൊല്ലം 762-നു പിന്നീടും, അച്യുതപ്പിഷാരടി അന്നു ജീവിച്ചിരുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹം യശശ്ശരീരനായ 799-നു മുൻപുമാണ് ഭ്രമരസന്ദേശത്തിന്റെ നിർമ്മിതിയെന്നു വ്യക്തമാകുന്നു.

ഒന്നുകൂടി ചികഞ്ഞുനോക്കാം. അക്കാലത്തു തിരുവിതാംകൂർ രാജ്യം ഭരിച്ചിരുന്നതു രവിവർമ്മാവായിരുന്നു എന്നു കവി താഴെ കാണുന്ന ശ്ലോകത്തിൽ പ്രസ്താവിക്കുന്നുണ്ട്.

''രാജ്യം ദുഷ്യാ കുലയ രവിവർമ്മാവനീന്ദ്രസ്യ സമ്പൽ–
പ്രാജ്യം വാജ്യന്തരിതവിശിഖോദഗ്രമഗ്രേ സമഗ്രം
ചിത്രോൽകീർണ്ണത്രിദശനിവഹസ്ഥ്ലനീലോപലൗഘൈ–
ർദ്ധാമ്നാ തുല്യം ത്രിഭുവനപതേർദ്ധാമ യേന പ്രതേനേ.''

''രവിവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ വിഭവപൂർണ്ണവും കുതിരകളാൽ മറയ്ക്കപ്പെട്ട രാജമാർഗ്ഗങ്ങളോടു കൂടിയതുമായ രാജ്യം നീ സമഗ്രമായി കാണുക. ഈ മഹാരാജാവാണ് ദേവന്മാരുടെ വിഗ്രഹങ്ങൾ വൃക്ഷണശിലയിൽ കൊത്തപ്പെട്ടതും അവയുടെ തേജസ്സുകൊണ്ട് അദ്വിതീയവും ആയ ശ്രീ പദ്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രം നിർമ്മിച്ചതു്.''

രവിവർമ്മ കുലശേഖരപ്പെരുമാൾ കൊല്ലം 781–ൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പൂർവഗാമിയായ മറെറാരു രവിവർമ്മാവു് ആരംഭിച്ച തിരുവനന്തപുരത്തു ശ്രീ പദ്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രത്തിന്റെ വാതിൽമാടം, ബലിക്കൽപുര, മടപ്പള്ളി മുതലായവ അഴിച്ചു പണി ആരംഭിക്കുകയും 795-ൽ ആ പണി പൂർത്തിയാക്കുകയും ചെയ്തതായ് കാണുന്നു. അദ്ദേഹം 786മുതൽ 838 വരെ അൻപത്തിരണ്ടു വർഷം രാജ്യഭാരം ചെയ്കയും തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാക്കന്മാരിൽ ഇദം പ്രഥമമായ് രാമേശ്വരം സന്ദർശിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതിൽനിന്നു ശ്രീപദ്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രത്തിന്റെ നവീകരണകലശം കഴിഞ്ഞ കൊല്ലം 795-നു മേൽ 799-നു് അകമായിരുന്നിരിക്കണം ഭ്രമരസന്ദേശത്തിന്റെ ആവിർഭാവമെന്നു് അനുമാനിക്കാം. അന്നു മാമാങ്കോത്സവം നടക്കുവാൻ പോകുന്നതായ് കവി അന്യത്ര പ്രസ്താവിക്കുന്നതുകൊണ്ടു കൊല്ലം 797–ൽ ആണ് കവി സന്ദേശകരനെക്കൊണ്ടു ചെയ്യിക്കുന്ന സങ്കല്പയാത്രയെന്നും ഏകദേശം ഉറപ്പിച്ചു പറയാം. വാസുദേവൻ എതു ദേശക്കാരനെന്നു നിശ്ചയമില്ല. സന്ദേശമയയ്ക്കുന്നതു

വള്ളുവനാട്ടിൽ ശ്വേതദുർഗ്ഗമെന്ന നഗരത്തിലുള്ള ബാലനീലി (ഉണ്ണുനീലി) എന്ന തന്റെ പ്രിയതമയ്ക്കാണു്. ഈ വസ്തുതകൾ പൂർവഭാഗത്തിലേ

''മാസപ്രാപ്യം മമ ദിനയുഗേനാഭിഗമ്യം തവ സ്യാ-
ദസ്യാധ്യൈതം ഗുണഗണസുധാവീചിഭിശ്ശ്വേതദുർഗ്ഗം
സ്യാനന്ദൂരാദ്ധ്വമതിരിതസ്സ്വം പ്രതിഷ്ഠാസ്വ തസ്മാ
ദസ്മാന്നത്താരയിതുമമുതസ്സങ്കടാദുത്തരാശാം.

സമ്പ്രാപ്യവ്യം തവ പുരമിതശ്ശ്വേതദുർഗ്ഗം യദുക്തം
തസ്യൈവാലോകനമപി ഫലം കല്പയ തൽപ്രയാണേ;
യസ്മിൻ നിത്യം ഹിമഗിരിസുതാചഞ്ചലാപാങ്ഗലക്ഷ്മീ-
ലക്ഷ്മീഭൂതം കിമപി കരുണാശീതളം ജ്യോതിരാസ്തേ.''

എന്നും ഉത്തരഭാഗത്തിലേ

''ലക്ഷ്മീനേത്രാഞ്ചലമധുകരോദ്യാനമുദ്യോതമാനം
തത്രോപാന്തേ ഭവതി ഭവനം ബാലയക്ഷാഭിധാനം;
യസ്മിൻ വിശ്വോത്തരഗുണഗണം ബാലനീലീതി സംജ്ഞാ-
മദ്ധ്യാരൂഢം മദഭിലഷിതം കാമിനീരത്നമാസ്തേ.''

എന്നുമുള്ള പദ്യങ്ങളിൽ നിന്നാണു് അറിയുവാൻ ഇട വരുന്നതു്.

''എനിക്കു് ഈ തിരുവനന്തപുരത്തുനിന്നു് ഒരു മാസംകൊണ്ടു മാത്രവും എന്നാൽ നിനക്കു രണ്ടു ദിവസംകൊണ്ടും എത്താവുന്നതാണു് ശ്വേതദുർഗ്ഗം; ആ നഗരം എന്റെ നായികയുടെ ഗുണഗണങ്ങളാകുന്ന അമൃതതരങ്ങളാൽ സേചനം ചെയ്യപ്പെട്ടതാണു് (തന്നിമിത്തമത്രേ അതിനു ശ്വേതത്വം സിദ്ധിച്ചതു് എന്നുല്പ്രേക്ഷ). അതുകൊണ്ടു് എന്നെ ഈ സങ്കടത്തിൽനിന്നു് ഉദ്ധരിക്കുന്നതിനായി് നീ ഇവിടം വിട്ടു വടക്കോട്ടു പോകണം. അവിടെ ചെന്നാൽ ആ മനോഹരമായ പട്ടണം ചുറ്റിക്കാണുന്നതുതന്നെ ഒരു യാത്രാലാഭമാണു്; പോരെങ്കിൽ പാർവതീപതിയായ പരമശിവനും അവിടെയുണ്ടു് (നിനക്കു് ആ ദേവനെ ഭജിക്കാമെന്നു ധ്വനി). ആ നഗരത്തിനു സമീപമാണു് ലക്ഷ്മീഭഗവതിയുടെ കടാക്ഷഭ്രമരങ്ങൾക്കു് ആരാമമായി് വിദ്യോതിക്കുന്ന ബാലയക്ഷം എന്നു പേരോടുകൂടിയ ഭവനം; അവിടെ ലോകോത്തരഗുണയും എന്റെ പ്രിയതമയുമായ ആ കാമിനീരത്നം—ബാലനീലി—(ചെറിയച്ചി?) ഉണ്ടു്.

ശ്വേതദുർഗ്ഗം ഇന്നു കോട്ടയ്ക്കൽ എന്ന നാമത്താൽ അറിയപ്പെടുന്ന വെങ്കടക്കോട്ടയാണു്. ക്രി. പി. 1817-ൽ പ്രസിദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ട ഏഷ്യാറ്റിക്ക്ജേർണൽ (Asiatic journal) എന്ന പത്രഗ്രന്ഥത്തിൽ കോട്ടയ്ക്കൽ രാജാവിനെ ഉദ്ദേശിച്ചു 'സാമൂതിരിയുടെ കുടുംബത്തിൽപെട്ട വെങ്കടക്കോട്ട രാജാവു്' എന്നൊരു കുറിപ്പു കാണുന്നുണ്ടു്. ഹൈദരാലിയുടേയും ടിപ്പുസുൽത്താന്റേയും കാലംവരെ വെങ്കടക്കോട്ട വളരെ പ്രാധാന്യമുള്ള ഒരു നഗരമായിരുന്നു. ടിപ്പുവിന്റെ വകയും മാർതബ്ഖാൺ എന്ന സേനാനിയുടെ നേതൃത്വത്തിലിരുന്നതുമായ ഒരു സൈന്യത്തെ അവിടെവച്ചു കർണൽ ഹാർട്ട്ലി ക്രി. പി. 1790-ൽ തോല്പിച്ചു് ആ ദുർഗ്ഗം മൂന്നു പീരങ്കികളോടുകൂടി കൈവശപ്പെടുത്തിയതായു് ലോഗൻ പ്രസ്താവിക്കുന്നു. തിരുനാവായിൽ നിന്നു കുറെ വടക്കായിട്ടാണു് വെങ്കടക്കോട്ട എന്നും അദ്ദേഹം ഉപന്യസിക്കുന്നുണ്ടു്. ''തസ്യാം പുര്യാം ഭജ പശുപതേസ്താണ്ഡവം മന്ദുതാരൈർഗീതൈസ്തന്നിവ ഗിരിസുതാഗാനതാനപ്രധാനം'' എന്നു വാസുദേവൻ വർണ്ണിക്കുന്നതു് കോട്ടയ്ക്കൽക്ഷേത്രത്തിലെ മൂന്നിയായ ശ്രീപരമേശ്വരനേയാണു്.

ഇനി സന്ദേശത്തിലെ പ്രതിപാദ്യവസ്തുവെന്തെന്നു പരിശോധിക്കാം.

''ഹർമ്മ്യേ രമ്യേ ബഹളവിഗളച്ചന്ദ്രികായാം നിശായാം
മന്ദം നന്ദൽകുമുദസുരഭൌ ശീതളേ വാതി വാതേ
ലോലാപാങ്ഗ്യാ മനസിജകലാവേലനായാസിതാങ്ഗ്യാ
സാകം നിദ്രാം സുകൃതിസുലഭാം കോപി കാമീ സിഷേവേ.''

എന്ന പദ്യംകൊണ്ടാണു് കാവ്യമാരംഭിക്കുന്നതു്. നല്ല നിലാവുള്ള ഒരു രാത്രിയിൽ രമ്യമായ ഒരു ഹർമ്മ്യത്തിൽ ആമ്പൽപ്പൂക്കളുടെ സൌരഭ്യം വഹിച്ചുകൊണ്ടു ശൈത്യവത്തായ മന്ദവായു വീശവേ തൃതീയപുരുഷാർത്ഥലാഭത്താൽ കൃതാർത്ഥനായ ഒരു നായകൻ തന്റെ നായികയോടുകൂടി സുകൃതിസുലഭമായ നിദ്രയെ സേവിക്കുന്നു.

''തം നിദ്രാണം മദനവിവശാ കാചിദാലക്ഷ്യ യക്ഷീ
ഹസ്തേ ധൃത്വാ മലയശിഖരേ ഹന്ത! രന്തും പ്രയാന്തീ
സ്യാന്ദൂരേ നിജപതിമുപായാന്തമാലോക്യ ഭീതാ
വിന്യസ്യൈനം കചന വിമനാസ്തേന സാർദ്ധം പ്രയാതാ.''

അങ്ങനെ ഉറങ്ങുന്ന നായകനെ ഒരു യക്ഷി കൈയിലെടുത്തുകൊണ്ടു രമിക്കുന്നതിനായു് മലയപർവതത്തിന്റെ ശിഖരത്തിലേക്കു

പായുന്നു; വഴിക്കു തിരുവനന്തപുരത്തുവെച്ചു തന്റെ ഭർത്താവു വരുന്നതു കാണുകയാൽ ഭീതയും ഭഗ്നാശയുമായ് ആ സാധുവിനെ അവിടെ ഒരിടത്തിട്ടുംവെച്ചു ഭർത്താവിനോടുകൂടി പൊയ്ക്കളയുന്നു. ഇപ്രകാരമാണു് ആ ദമ്പതിമാർക്കു തമ്മിൽ വിയോഗം നേരിടുന്നതു്. മേഘസന്ദേശത്തിൽ നായകനായ യക്ഷൻ ശാപഗ്രസ്തനാണു്; ശുകസന്ദേശത്തിൽ വിധിബലത്താൽ ദൂരനീതനാണു്; കോകിലസന്ദേശത്തിൽ ദേവാർച്ചനത്തിനു പോകുന്ന വരുണപുരസ്ത്രീമാർ നായകനെ മലയാളക്കരയിൽ നിന്നു കമ്പാനദീതീരത്തുള്ള കാഞ്ചീപുരത്തിൽ പതിപ്പിക്കുന്നു; ഉണ്ണുനീലിസന്ദേശത്തിൽ മദനോന്മാദിനിയായ ഒരു യക്ഷിയാണു് നായകനെ 'ഉറങ്ങിന്റെ നേരം' തെക്കോട്ടേക്കു കൊണ്ടുപോയ് തിരുവനന്തപുരത്തു തള്ളിയിടുന്നതു്. ഭ്രമരസന്ദേശം ഈ വിഷയത്തിൽ ഉണ്ണുനീലിസന്ദേശത്തെ സ്പഷ്ടമായ് അനുകരിക്കുന്നു.

തിരുവനന്തപുരത്തു നായകൻ വ്യാകുലനായ് ഏതാനും ദിവസങ്ങൾ കഴിച്ചുകൂട്ടിയപ്പോൾ ഒരിക്കൽ ഒരു വണ്ടിനെ കാണുന്നു. അതിനോടു കവി കുശലപ്രശ്നം ആരംഭിക്കുന്ന പദ്യം അത്യന്തം മധുരമാകയാൽ അതു താഴെ പകർത്തിക്കൊള്ളുന്നു.

''ബ്രൂമഃ ശ്രീമൻ ഭ്രമര, ഭവതേ സ്വാഗതം; വൈജയന്ത്യാഃ
കിം തപം വിഷ്ണോരുരസിവികസദ്വിഭ്രമായാസ്സമായാഃ
ധമ്മില്യാദ്വാ പരിമളസമാസക്തമത്താളിപാളീ-
കേളീലോലദ്ധൃതരുകലികാസുന്ദരാദിന്ദിരായാഃ?''

''അല്ലയോ ശ്രീമത്തായ ഭ്രമരമേ, നിനക്കു ഞാൻ സ്വാഗതം പറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു. നീ എവിടെ നിന്നാണു് വരുന്നതു്? മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ വികസദ്വിലാസമായ വക്ഷഃസ്ഥലത്തിൽശോഭിക്കുന്ന വൈജയന്തീമാലയിൽനിന്നോ അതോ പരിമളമോടുകൂടി പററിച്ചേർന്നവയും മദിച്ചവയുമായ വണ്ടിൻകൂട്ടങ്ങളുടെ ലീലകളാൽ ഇളകുന്ന കല്പകപ്പൂങ്കൊത്തുകളണിഞ്ഞ മഹാലക്ഷ്മിയുടെ കേശപാശത്തിൽനിന്നോ?''

കവി തുടർന്നു പറയുന്നു: ''നീ വളരെക്കാലം അശോകങ്ങളുടെ നേർക്കു പക്ഷപാതം അഭ്യസിച്ചവനാണു്; ഇപ്പോൾ സശോകനായ എന്റെ നേർക്കും അതു പ്രസരിക്കട്ടെ. അല്ലയോ കാരുണ്യസമുദ്രമേ, എന്റെയും പ്രേയസിയുടേയും അവസ്ഥ പറയുകയാണെങ്കിൽ വിപ്രലംഭ രസാത്മകങ്ങളായ കാവ്യങ്ങൾ വായിച്ചാൽ പോലും മോഹത്തെ പ്രാപിക്കുന്നവരാണു് ഞങ്ങൾ. അത്തരത്തിലുള്ള ഞങ്ങളെ ദൈവം

ഇത്തരത്തിലുള്ള വിരഹക്ലേശത്തിൽ തള്ളിയിട്ടവല്ലോ. ഇപ്പോഴം വസന്തകാലവും വന്നു ചേർന്നിരിക്കുന്നു.''

''വിശ്ലേഷാർത്ത്യാ വിധുരമനസാം വല്ലഭാനാമുദന്തഃ
പ്രാണാൻ വീണാപരിമൃദുഗിരാം കണ്ഠനാളേ നിരുന്ധേ.''

''വിയോഗദുഃഖത്താൽ വിധുരഹൃദയകളായ വീണാവാണികമാർക്കു ർത്തുവൃത്താന്തം ബഹിർഗമനത്തിനായ് കണ്ഠംവരെ എത്തിക്കഴിഞ്ഞ പ്രാണനെ അവിടെ തടഞ്ഞു നിറുത്തുന്നു.''

ശേഷതദ്ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ വർണ്ണനത്തിൽ താഴെക്കാണുന്ന പദ്യവും ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

''നോദ്യാനേഷു ത്രിദശലതികാഃ സ്ഥാവരസ്ഥാവദസ്മിൻ;
പേയം നാബ്ധേരുദിതമമൃതം; നാത്ര നേതാ വലാരിഃ;
തസ്മാദസ്മൽപ്രിയസഹചരീനൂതനദിവ്യാങ്ഗനായാ-
സ്സൃഷ്ടൗ ധാത്രാ വിരചിതമിദം നൂതനം നാകമാഹുഃ.''

''ഇവിടെ സ്ഥാവരങ്ങളായ കല്പവല്ലികളില്ല; പാലാഴിയിൽ നിന്നു ഉദ്ഭവിച്ച അമൃതമില്ല; ദേവരാജാവായ ഇന്ദ്രനുമില്ല; അതു കൊണ്ടു് എന്റെ പ്രിയതമയാകുന്ന ഈ നവീനനാകസുന്ദരിക്കുവേണ്ടി ഒരു പുതിയ സ്വർഗ്ഗമാണു് ബ്രഹ്മാവു് ഇവിടെ സൃഷ്ടിച്ചിരിക്കുന്നതു്.''

തിരുവനന്തപുരത്തുനിന്നു വണ്ടിനോട്ട കവി ആദ്യമായ് ചെന്നെത്തുവാൻ ഉപദേശിക്കുന്ന നഗരം കൊല്ലമാണു്. കൊല്ലം പട്ടണത്തെ കവി ഇങ്ങനെ വർണ്ണിക്കുന്നു:—

''പാരേപാഥോനിധി കുലപുരീ കൃപകക്ഷ്യാപതീനാം
ലക്ഷ്യാ ലക്ഷ്മീവിതരണകലാസമ്പദോ ഹേമകക്ഷ്യാ
ഫേനക്ഷൌമാംബരനിചുളിതാൻ യന്നിഷദ്യാസു ഹൃദ്യാൻ
വീചീഹസ്തൈർവികിരതി മണീൻ നിത്യമംഭോധിരേവ.''

സമുദ്രതീരത്തിൽ മഹാലക്ഷ്മിയുടെ ദാനധർമ്മസമ്പത്തിന്റെ കനകകക്ഷ്യയായ കൃപകരാജാക്കന്മാരുടെ കുലപുരി–കൊല്ലം–നിനക്കു കാണാവുന്നതാണു്. അവിടത്തെ അങ്ങാടികളിൽ സമുദ്രരാജാവുതന്നെ വെൺനുരപ്പട്ടിൽ പൊതിഞ്ഞ അനവധി മനോഹരങ്ങളായ രത്നങ്ങളെ തന്റെ തിരകൈകൊണ്ടു വിതറുന്നുണ്ടു്. കൊല്ലത്തു് അന്നുണ്ടായിരുന്ന വാണിജ്യാഭിവൃദ്ധി ഇതിൽനിന്നു ഊഹ്യമാണു്.

''ലംബേഥാസ്ഥം ദിവി കിമപി ലോലംബ! കോലാംബദേശേ
രമ്യേ യസ്മിൻ വിലസതി സരോ മാനസം മാനവാനാം
നിത്യം തദ്വൈ നവരവികരോല്ലാസിനീം രാജഹംസൈ-
ർജ്ജുഷ്ടാം പട്ടാംബരകനകപങ്കേരുഹാളീം പ്രസൂതേ.''

'നീ ആ കൊല്ലത്തു സ്വല്പം വിശ്രമിക്കണം. അവിടെ മനുഷ്യരുടെ മാനസസരസ്സുണ്ടു്.; അതു ബാലസൂര്യന്റെ കിരണങ്ങളെ കൊണ്ടു് ഉല്ലസിക്കുന്നതും രാജഹംസങ്ങളാൽ അധിവസിക്കപ്പെടുന്നതും ആയ പട്ടാംബരമൃദുലങ്ങളായ സ്വർണ്ണപങ്കേരുഹങ്ങളെ പ്രസവിക്കുന്നു.' എന്നാകുന്നു ഈ പദ്യത്തിന്റെ യഥാശ്രുതമായ അർത്ഥം. വാസ്തവത്തിൽ കവിയുടെ ആശയം പുതുതായു് രാജ്യം ഭരിക്കുന്ന രവിവർമ്മമഹാരാജാവു നികുതി കുറച്ചതു നിമിത്തം സന്തുഷ്ടന്മാരായ പ്രജകളെ ആ തുറമുഖത്തിൽ രാജോചിതങ്ങളായ പട്ടാംബരങ്ങളെ നെയ്യുന്നു എന്നാണു്. കൊല്ലം അക്കാലത്തു വസ്ത്രനിർമ്മിതിക്കു നേടിയിരുന്ന പ്രശസ്തിയാണു് ഇവിടെ ധ്വനിക്കുന്നതു്. 'സരസ്സു്' എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു കവി അഷ്ടമുടിക്കായലിനെ സ്മരിക്കുന്നതായു് വിചാരിക്കാം.

അടുത്തതു് ആ കായലിന്റെ സ്പഷ്ടമായ വർണ്ണനമാണു്.

സ്ഥാസ്യത്യഗ്രേ തവ സുലളിതാ നിമ്നഗാ ദൃഷ്ടിപാതം
മുഗ്ദ്ധം ലബ്ധും പുര ഇവ പുരാ മാധവസ്യ ത്രിവക്രാ
ആഭായാസ്യാ ബഹുപരിമളം പ്രാപ്തതം നിമ്മലായാം-
ജാതാമോദഃ പ്രിയമിവ ജനം സൌമ്യ, സംഭാവയേഥാഃ.''

പുരോഭാഗത്തു നിന്റെ മനോഹരമായ കടാക്ഷത്തെ പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു കോമളയായ ഒരു നദി നില്പുണ്ടു്; ത്രിവക്ര(കുബ്ജ)എങ്ങനെ പണ്ടു ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ അപാങ്ഗാലോകനത്തെ പ്രതീക്ഷിച്ചുവോ അതുപോലെയാണു് ആ നദിയുടെ അവസ്ഥ. നിർമ്മലയായ ആ നിമ്നഗയിൽ നിന്നു് അതിസുഗന്ധമായ ഉപഹാരം സ്വീകരിച്ചു് (കുബ്ജയുടെ വിഷയത്തിൽ കളഭം; നദിയുടെ വിഷയത്തിൽ കച്ചവടത്തിനായു് കൊണ്ടുപോകുന്ന സുഗന്ധദ്രവ്യങ്ങളുടെ പരിമളം)ആമോദത്തോടുകൂടി (പരിമളമെന്നും)നിന്റെ പ്രിയതമയെപ്പോലെ ആ നദിയെ നീ സംഭാവന ചെയ്യണം.'' നിമ്നഗാപദമാണു് ഇവിടെ കവി പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതെങ്കിലും അതിനെ ത്രിവക്രയോടു് ഉപമിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു കവി വിവക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നതു് അഷ്ടമുടിക്കായലായിരിക്കണമെന്നു ഞാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നു. 'The great river' (വലിയ നദി) എന്ന പദംകൊണ്ടാണു് കാൻറർ വിഷർ വേമ്പനാട്ടു

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY KOTTAYAM.

കായലിനെ പരാമർശിക്കുന്നതു് എന്നു നാം ഈ സന്ദർഭത്തിൽ സ്മരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. വേറെ പല ദേശസഞ്ചാരികളും കായലിനെ നദിയായ് വർണ്ണിക്കുന്നതു ഞാൻ വായിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

പിന്നീടു കവി ഭ്രമരത്തോടു തിരുവല്ലായ്ക്കു പോകുവാൻ അപേക്ഷിക്കുന്നു.. ഇതു തന്നെയാണു് ശുകസന്ദേശകാരൻ നർദ്ദേശിക്കുന്നതും.

''കഞ്ചിൽഭാഗം പുരജനപദാകീർണ്ണമുൽക്രമ്യ ഭ്രമേ-
രഞ്ചൽകേരക്രമുകനികരം വല്ലഭഗ്രാമമേത്യ
ലക്ഷ്മീവക്ത്രാംബുജതരുണലോലംബ, നിത്യം നമസ്തേ
ഗോവിന്ദേതി പ്രണമ ചരണാംഭോജമൂലേ മുരാരേഃ''

''നഗരങ്ങളും ഗ്രാമങ്ങളും ഇടകലർന്ന കുറെ സ്ഥലം കടന്നു മുന്നോട്ടു പോയാൽ നീ ചെന്നുചേരുന്നതു തെങ്ങിൻകൂട്ടങ്ങളേയും കവുങ്ങിൻകൂട്ടങ്ങളേയും കൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്ന തിരുവല്ലായിൽ (വല്ലഭഗ്രാമം) ആണു്; അവിടെ ലക്ഷ്മീപതിയായ മഹാവിഷ്ണുവിനെ നമസ്കരിക്കണം.''

''വല്ലഭഗ്രാമവാസീ കേശിദ്ധ്വംസീ നിജപദജുഷാം ക്ലേശഹന്താനിഷേവ്യഃ'' എന്നു ലക്ഷ്മീദാസനും, ''വല്ലവാഴ്ക്കോയിൽകൊള്ളിൻറപ്പൻ തന്നെത്തൊഴുക മഴകോലൻറനീലാംബുദാഭം'' എന്നു് ഉണ്ണുനീലീസന്ദേശകാരനും വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നതു് ഈ ദേവനെയാണെന്നു വായനക്കാർ സ്മരിക്കുമല്ലോ.

അതു കഴിഞ്ഞാൽ തെക്കുംകൂറിൽ എത്തുന്നതുവരെ അക്കാലത്തും വഴിക്കു് ഇരുവശവും വൻകാടായിരുന്നു.

ഘോരാകാരം വിപിനമതിലംഘ്യാഥ തസ്യാസ്തടിന്യാ-
സ്തീരാരാമേ ശിശിരസുഭഗേ സൌമ്യ, വിശ്രമ്യ യായാഃ;
പാത്രീഭൂതാ പുനരുദയമാത്താണ്ഡകീർത്തിച്ഛടാനാം
ധാത്രീനേത്രേ സുഖയിതുമലം ദക്ഷിണാ ബിംബലീ തേ.''

കാന്താരൌഘപ്രതിഭയമതിക്രമ്യ കഞ്ചിൽപ്രദേശം'' എന്നു ലക്ഷ്മീദാസനും, ''തെക്കുംകൂറങ്ങതു കഴിവൊളം കാടിടത്തും വലത്തുമിക്കേടത്തും പുനരവിടമോ ഞാനുണർത്തേണ്ടതില്ല'' എന്നു് 'ഉണ്ണുനീലി' കത്താവും പ്രസ്താവിക്കുന്നതു നോക്കുക. മേലുദ്ധരിച്ച പദ്യത്തിൽ ''ഭയംകരമായ ആ കാട്ടു കടന്നു് അവിടെ പുഴക്കരയിലുള്ള ശിശിരസുഭഗമായ പൂങ്കാവിൽ വിശ്രമിക്കുക. ഉദയമാർത്താണ്ഡൻറെ യശ്ശസ്സിനു പാത്രീഭൂതമായ തെക്കുംകൂർരാജ്യം നിൻറെ

നേത്രങ്ങളെ സുഖിപ്പിക്കുന്നതിനു മതിയാകുന്നതാണു്.'' എന്നു കവി പറയുന്നു. അന്നു തെക്കുംകൂർ വാണിരുന്നതു് ഉദയമാർത്താണ്ഡവർമ്മാ വായിരുന്നു എന്നു് ഇതിൽനിന്നു കാണാം. പുഴ കോട്ടയത്തുകൂടി ഒഴുകുന്ന മീനച്ചിലാറുതന്നെ.

അനന്തരം തെക്കുംകൂർ രാജാക്കന്മാരുടെ പരദേവതയായ തിരുവാർപ്പിൽ ബാലകൃഷ്ണസ്വാമിയെ വന്ദിക്കുവാൻ കവി സന്ദേശഹരനോടു് അഭ്യർത്ഥിക്കുന്നു.

''വന്ദേഥാസ്യം ഭ്രമര! പുരതഃ കഞ്ചിദാശ്ചര്യബാലം
ഘോഷാദ്യോഷാമന ഇവ മുഹുർഗ്ഗോരസം ചോരയന്തം;
അസ്യ ബ്രൂമഃ കഥമിവ പയോലുബ്ധതാം? യോ വിശുദ്ധാം
മുക്തിം ദത്വാ വിഷകടു പയഃ പീതവാൻ പൂതനായാഃ.''

''ആമ്പാടിയിൽ സ്ത്രീഹൃദയത്തെ എന്നപോലെ ഗോരസത്തെ കവർന്നിരുന്ന ആ അത്ഭുതബാലനെ നീ അവിടെ ഭജിക്കുക. നിർമ്മലമായ മോക്ഷം നല്കി പകരം നഞ്ഞിന്റെ കയ്പു കലർന്ന പാൽ പൂതനയിൽ നിന്നു പാനം ചെയ്ത ഈ ബാലന്റെ പാൽക്കൊതി എങ്ങനേയാണു് വർണ്ണിക്കേണ്ടതു്?'' ഇപ്പോഴും അച്ചടിച്ചു കാണുന്ന ഉണ്ണുനീലിസന്ദേശത്തിൽ ''തെക്കുംകൂറിന്നൊരു മണിവരം തത്ര മേവും പുരാരിം'' എന്നു കാണുന്ന പാഠം ശരിയല്ലെന്നും അതു 'മുരാരിം' എന്നു തിരുത്തിയാണു് വായിക്കേണ്ടതു് എന്നും ആ പാഠമാണു് പഴയ താളിയോലഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ കാണുന്നതെന്നും ഇവിടെ പ്രാസങ്ഗികമായി പ്രസ്താവിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

പിന്നീടു കവി തെക്കുംകൂർ രാജധാനിയെ താഴെകാണുന്ന പദ്യത്തിൽ വർണ്ണിക്കുന്നു.

''പ്രാദുഷ്യാത്തേ ദൃശി കുലപുരീ ബിംബലീഭൂപതീനാം
കൌണീനദ്യാസ്തടപരിസരേ ദക്ഷിണേ വീക്ഷണീയാ
യാ പൌരസ്ത്രീവദനസവിധേ ലജ്ജമാനസ്യ ദൌസ്ഥ്യം
ദൃഷ്ട്വാ മാർഷ്ടി ധ്വജപടഭുജൈർമ്മണ്ഡലം ശീതഭാനോഃ.''

''കവണാറിന്റെ (മീനച്ചിലാറിന്റെ) തെക്കേക്കരയിൽ ദർശനീയയായ ബിംബലീരാജാക്കന്മാരുടെ കുലപുരി (കോട്ടയം) നിനക്കു പിന്നീടു കാണാം; ആ നഗരി പൌരസ്ത്രീകളുടെ മുഖങ്ങൾ നിമിത്തം ലജ്ജിക്കുന്ന ചന്ദ്രബിംബത്തിന്റെ ദുഃസ്ഥിതി കണ്ടു്

അതിനെ ധ്വജപതാകകളാകുന്ന കൈകളെക്കൊണ്ടു തുടച്ചു മിനുക്കുന്നു.'' കവണാറിന്റെ കരയിൽ തണ്ണീർപ്പു തീർപ്പാൻവേണ്ടി വായും പിളർന്നു വെയിലത്തു കിടക്കുന്ന അനേകം മുതലകളുണ്ടെന്നും അവയുടെ വായിലകപ്പെടാതെ സൂക്ഷിക്കണമെന്നുംകൂടി കവി സന്ദേശഹരനോടുപദേശിക്കുന്നു.

''ശീതാലൂത്വാദ്വിവൃതവദനൈരാതപേ നക്രചക്രൈ-
സ്തീരം ഘോരം പരിഹര പുരസ്താത്ര കൌണീതടിന്യാഃ.''

അതിനപ്പുറം സന്ദേശകാരൻ ഭ്രമരത്തെ കുമാരനല്ലൂർ ഗ്രാമത്തിലേക്കു നയിക്കുന്നു.

''ഗ്രാമം പുണ്യം ദ്വിജവരഗൃഹപ്രോച്ചലദ്ധോമധൂമ-
ശ്യാമഃ പശ്യ പ്രിയസഖ, പുനഃ ശ്രീകുമാരാഭിധാനം;
ജാതം യത്ര ക്ഷിതിസുരഗണം ബാലമേവാതിഹൃദ്യം
വിദ്യാസ്തന്യം സപദി ദദതീ വർദ്ധയത്യദ്രികന്യാ.''

''ഗംഭീരാത്മസ്സുഭകസുഭഗേ സൂക്തിമാമന്യനാസ്ഥാ
മാഭ്രദ്ദേഷ്യാം ഭ്രമര, ഭവതോ മദ്വിധേയത്വരാഭിഃ;
സത്പോദ്ഗ്രേകസ്ഫുരിതപരമാനന്ദസംവിദ്വിശേഷം
ദദ്ധേ ചിത്തേ രസമധുധുരോ യസ്യ സാമാജികാനാം.''

''പിന്നീട് ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠന്മാരുടെ ഇല്ലങ്ങളിൽനിന്നുച്ചലിക്കുന്ന ഹോമധൂമങ്ങളാൽ ശ്യാമളമായ കുമാരനല്ലൂരെന്ന പുണ്യഗ്രാമം ദർശിക്കുക. അവിടെ ജനിക്കുന്ന നമ്പൂരി ഉണ്ണികളെ സാക്ഷാൽ ശ്രീപാർവതീദേവി (ആ ഗ്രാമദേവത) തന്നെ വിദ്യാസ്തന്യം നൽകി വളർത്തുന്നു. എന്റെ കാര്യം സാധിക്കുവാനുള്ള തിടുക്കംകൊണ്ട്, അല്പയോവനേ, അവരുടെ ഗംഭീരാത്മങ്ങളാകുന്ന പൂങ്കൊത്തുകളെക്കൊണ്ടു സുഭഗമായുള്ള സൂക്തിമാലയിൽ നിനക്ക് അനാസ്ഥയുണ്ടാകരുതു്. ആ സൂക്തിമാലയിലെ രസമധുപ്രവാഹം സഭ്യന്മാരുടെ ഹൃദയത്തിൽ അനിർവചനീയമായ പരമാനന്ദത്തെ ഉളവാക്കുന്നു.'' ഇതിൽനിന്നു കുമാരനല്ലൂർക്കാരായ നമ്പൂരിമാക്ക് അക്കാലത്തുണ്ടായിരുന്ന സ്വധർമ്മനിഷ്ഠയും ശാസ്ത്രൈദുഷ്യവും കവനകുശലതയും വിദിതമാകുന്നു.

അനന്തരം അവിടത്തെ 'ദൂരീകൃതസുരരിപുവ്രാതദുർവ്വാരഗർവ്വ' യായ കാത്യായനീദേവിയെ നമസ്കരിച്ചിട്ടു ഭ്രമരം വടക്കുംകൂർ ഗോദവർമ്മരാജാവിന്റെ നഗരിയിലേക്കു പോകണമെന്നു കവി ഉപദേശിക്കുന്നു.

''ഇത്ഥം നത്വാ ഗിരിവരസുതാം ഗോദവമ്മക്ഷിതീന്ദോ-
രഗ്രേ സംഭാവയ പുരവരം പ്രസ്ഫുരദ്ധേമസാലം
യദ്യദ്ധേഷ്വ ത്രുടിതവിമതസ്കോമകുണ്ഠാന്ത്രമാലാ-
പ്രച്ഛന്നാശേഷസിലതികയാ ദിഗ്യതേ വിദ്യുതേവ.''

ഗോദവമ്മാവിന്റെ രാജധാനി സ്വർണ്ണമയമായ പ്രാകാരത്തോടുകൂടിയതും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കരാളമായ കരവാളം യുദ്ധഭൂമികളിൽ വധിക്കപ്പെട്ട ശത്രുക്കളുടെ കണ്ഠാന്ത്രമാലകൾകൊണ്ട് ദിക്കുകളെ മറച്ച മിന്നൽപോലെ ശോഭിക്കുന്നതുമാണെന്ന ഗ്രന്ഥകാരൻ വർണ്ണിക്കുന്നു. ഈ ഗോദവമ്മാവു വാസ്തവത്തിൽ ഒരു യശസ്വിയും രണശൂരനുമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി

''അയി ഗിരിവരകന്യേ! നിത്യമേതാവദേവ
പ്രണയവിവശഭാവസ്ഥാവദഭ്യർത്ഥയേഹം;
ജയതു ചിരമവന്യാം പ്രാപ്തനിശ്ശേഷശർമ്മാ
വിദലിതരിപുമർമ്മാ ഗോദവർമ്മാ സുകർമ്മാ.''

എന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ സുപ്രസിദ്ധമായ ഖഡ്ഗത്തെപ്പറ്റി

''കൃപാണീയം ബിംബല്യധിപ! രണമത്താരിപടലീ-
ഗളോൽകൃത്തീഃ കർത്തും, രുധിരകണസിക്തീ തവ ഭുജേ
ജഗദ്ധാത്രാകാരീകബളനകണേഘാതകലനാ-
രസാർത്താം കാർത്താന്തീം പരമനസരീസർത്തി രസനാം''

എന്നുംമേല്പുത്തൂർ ഭട്ടതിരിപോലും മുക്തകണ്ഠമായ് പ്രശംസിച്ചിട്ടുണ്ട്.

''മതുമൊഴികരംമനോജ! വെൽക നീണാഠം
മതിതൊഴുമാനനബിംബ! രമ്യകീർത്തേ!
ബുധപരഭൃതപാളികേളിതജ്ഞ
കുസുമിതകോമളചൂത! കോതവമ്മ!

ചാഞ്ഞീല ബാലഗതി കേവലമെങ്കിലും പോയ്
തേഞ്ഞു തുലോമഖിലവൈരിനൃപാലജാലം;
മാഞ്ഞീടുമന്ധതമസം ദിവി:ബാലസൂര്യൻ
ചാഞ്ചാടുമവ്വളവിലും ബത! കോതവമ്മ!

ഉടവാളറയൂരി നീ കളിപ്പാൻ
പടനേരത്തൊരുനാഠംതുനിഞ്ഞനേരം

കടലായിതു കണ്ണുനീർ കനം വാ-
ത്തടലാർനാരികമംവീട കോതവർമ്മ!

കോതവർമ്മനൃപ! നീയൊഴിഞ്ഞെനി-
ക്കേതുമില്ലൊരവലംബമൂഴിമേൽ;
ചാതകത്തിനൊരു ബന്ധുവുള്ളതാ-
രാധി തീർപ്പതിനു മേഘമെന്നിയേ.''*

ഇത്യാദി പല മണിപ്രവാളപദ്യങ്ങളുംകൂടി ആ രാജാവു വിഷയീഭവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതിനും പുറമേ അരുണഗിരികവിയുടെ ഗോദവമ്മയശോഭൂഷണം എന്ന അലങ്കാരഗ്രന്ഥവും ഗോദവർമ്മാവിന്റെ അപദാനങ്ങളെ അധികരിച്ചു രചിച്ചിട്ടുള്ളതാണു്. അരുണഗിരിയുടെ ഗുരു വേങ്കടാദ്രിയും പിതാവു ശേഷാദ്രിയും ആയിരുന്നു. കൌണ്ഡിന്യഗോത്രജനായ ആ കവിയുടെ ഗ്രന്ഥാരംഭത്തിലുള്ള പ്രതിജ്ഞ

''വാണീപാണിസരോജശോണനഖരശ്രീകോണവീണാരവ-
ശ്രേണീനിർഭരമാധുരീരസലസദ്വേണീകിരോ യദ്ഗിരഃ
സോയം സൽകവിസമ്മതോരുണഗിരിഃ ശ്രീഗോദവമ്മപ്രഭോ-
രത്ഥാലംകൃതിമദ്ഭുതാം വിതനുതേ ഹൃദ്യം യശോഭൂഷണം.''

എന്നാകുന്നു.

''സ ജയതി രണസീമ്നി ഗോദവർമ്മാ
ത്രസദരിഭ്രപദുരാപദോഃ പ്രതാപഃ;
വിലസതി വിയദങ്ഗണേ വിവസ്വാൻ
തനുരുചിവഞ്ചിതതാരകാപ്രപഞ്ചഃ.

നടന്മൃഡജടാടവീനികടഭ്രല്യാജ്ജാഹ്നവീ-
വിനിഹ്നുതിപടുപ്രവിപ്രസരദമ്പുകീർത്തിപ്ലുടാ
വഹത്യവനിവജ്രിണഃ പ്രഥമഭ്രധരോദിതവര-
പ്രസൂതവരുചിസ്ഥിരപ്രചുരപൂർണ്ണചന്ദ്രശ്രിയം.

---

* 'വീണനേരത്തു നിന്നാണയിട്ടീടിനാ കൌണഭൂമീപതേ, കോതവമ്മാ ഭവാൻ' എന്നു് അവസാനിക്കുന്ന ഒരു പദ്യം ഇവയ്ക്കു മേൽ കാണുന്നതുകൊണ്ടു് ഇവയെല്ലാം ഒരു തെക്കുംകൂർ രാജാവിനെ ഉദ്ദേശിച്ചായിരിക്കും എന്നു് ഊഹിക്കുന്നവരുമുണ്ടു്. കൌണഭൂമിയിലെ ചില ഭാഗങ്ങൾ ചിലപ്പോൾ വടക്കുംകൂർ രാജാക്കന്മാർക്കും അധീനങ്ങളായിരുന്നു എന്നുള്ള വസ്തുത നാം ഓർമ്മിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

സമ്പൽസമഗ്രാ ഭുവി ഗോദവർമ്മ–
മഹീഭൃതാവുത്തരബിംബലീശേ
കീർത്ത്യാ പരം ഭാതി സമേത്യ നിത്യ–
മുദാരതാ സാഹസിതാ ച ധാമ്നാ.''

ഇങ്ങനെ അനവധി പദ്യങ്ങളും ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ ഗോദവർമ്മ പ്രശസ്തിപരങ്ങളായുണ്ട്. ഗോദവർമ്മാവിന്റെ രാജധാനി ഏറ്റുമാനൂരായിരുന്നു എങ്കിലും കവി നിർദ്ദേശിക്കുന്നതു് ആ രാജ്യത്തിന്റെ അപരാന്തസ്ഥമായ പെരുമ്പായിക്കാടോ മറ്റോ ആയിരിക്കുമോ എന്നു ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു. അവിടെയുള്ള പൂങ്കാവിനേയും ഒരു ചിറയേയും കവി സ്മരിക്കുന്നുണ്ടു്.

പിന്നെ ചെമ്പകശ്ശേരി രാജാവിന്റെ രാജധാനിയായ കുടമാളൂരിനെ വർണ്ണിക്കുന്നു.

''അക്ഷ്ണോസ്മാഗ്രേ നിപതതി പുരാ രാജധാനീ തദാനീം
ദുർഗാശ്ലേഷാദവിദിതഭയാ ദേവനാരായണസ്യ
യോമേദിന്യാമപി നിജകമത്ഥാപയൻ നാമധേയം
കീർത്തിക്ഷീരാർണ്ണവജലമപാരം വിധായാധിശേതേ.''

''പിന്നീടു് ദേവനാരായണന്റെ രജധാനി നിന്റെ കണ്ണിൽപ്പെട്ടും. അതു ദുർഗ്ഗാശ്ലേഷംകൊണ്ടു (കോട്ടയുള്ളതുകൊണ്ടു് എന്നും ദുർഗ്ഗാദേവി അധിവസിക്കുന്നതുകൊണ്ടു എന്നും) ഭയമറിയാത്ത ഒരു നഗരമാണു്. ദേവനാരായണനാകട്ടെ ഭൂമിയിലും തന്റെ നാമധേയത്തെ അനശ്വരമാക്കിക്കൊണ്ടു താൻ നിർമ്മിച്ച പുകളാകുന്ന പാൽക്കടൽ വെള്ളത്തിൽ ശയിക്കുന്നു.

അനന്തരം രവിവർമ്മരാജാവിന്റെ ഭരണത്തിൽപ്പെട്ട ദേശത്തെ ദർശിക്കണമെന്നു കവി വണ്ടിനോടു പറയുന്നു. രവിവർമ്മാവു പക്ഷേ വടക്കുംകൂർ രാജാക്കന്മാരുടെ ഒരു ശാഖയിലെ മൂപ്പനായിരിക്കാം. ഈ രവിവർമ്മാവിനെപ്പറ്റി

''നിൻ പടകുംകണ്ടലകിലുമ്പർകുലപാലൻ
കുമ്പമകമേ കരുതി നൂതനമിഭാനീം
കുംഭിവരമേറിയുടനോടി നടകൊണ്ടോൻ
ബിംബലമഹീതിലക! വീരരവിവർമ്മ!''

എന്നും മറ്റും പ്രശസ്ത്യുപദ്യങ്ങളും കാണുന്നുണ്ടു്.

''ദൃഷ്ട്വാ നന്ദിഷ്യസി ഫലഭരൈരാനതാം നാളികേര-
ശ്രേണീം ദേശാവനിഷു രവിവമ്മപ്രതാപോജ്ജ്വലാസു
യാം പാന്ഥേഭ്യശ്ശിശിരമധുരം വാരി ദൃഷ്ട്വാ ദദാനാം
കോപാദുന്മൂലയിതുമുദധീർവീചിഹസ്തൈർദ്ധുനോതി.''

''ആ ദിക്കിൽ ഫലഭരങ്ങളെക്കൊണ്ട് ആനതങ്ങളായ അനവധി തെങ്ങുകളും നിൽക്കുന്നു; അവ വഴിപോക്കർക്കു കുടിവെള്ളം കൊടുക്കുന്നതു കണ്ടു കുപിതമായ സമുദ്രം അവയെ താഴെ വീഴിക്കുന്നതിനായ് തിരകൈകൊണ്ട് ഇളക്കുന്നു..'' വേമ്പനാട്ടുകായലിനു സമീപം നിൽക്കുന്ന തെങ്ങുകളെപ്പറ്റിയായിരിക്കണം ഈ വർണ്ണനം. ആ നഗരത്തിലുള്ള മഹാവിഷ്ണുവിനെ ഭ്രമരം ജയിക്കണമെന്നും കവി പ്രാർത്ഥിക്കുന്നുണ്ട്. നഗരമേതെന്നു നിശ്ചയിക്കുവാൻ മാർഗ്ഗം കാണുന്നില്ല. ഒന്നിലധികം വിഷ്ണുക്ഷേത്രങ്ങളും വഴിക്കുണ്ട്.

സന്ദേശഹരന്റെ അടുത്ത താവളം വൈക്കമാണു്.

''വ്യാഘ്രക്ഷേത്രം ഭജ പശുപതേർന്നുത്തരങ്ഗം ദിനാന്തേ
യസ്മൈ നിത്യം രജതഗിരിരപ്യഭ്യസൂയത്യദഭ്രം
പ്രാദക്ഷിണ്യാച്ചലതി ഭസിതാലിപ്തഗാത്രേ ജനൌഘേ
യസ്മിന്നന്യസ്ഫടികരചിതോ ജംഗമോ ഭാതി സാലഃ.''

''വൈക്കത്തേക്കു പോകുക; അവിടെയാകുന്നു ശിവന്റെ സായങ്കാലനൃത്തം; കൈലാസപർവതത്തിനുപോലും വൈക്കത്തോടു് അനല്പമായ അസൂയയുണ്ട്. ഭസ്മമർഷിതരായ ഭക്തന്മാർ ആ ക്ഷേത്രത്തിൽ പ്രദക്ഷിണം വയ്ക്കുമ്പോൾ വേറെ ഒരു സ്ഫടികനിർമ്മിതമായ ജംഗമപ്രാകാരം അവിടെ പരിസ്ഫുരിക്കുന്നുവോ എന്നു തോന്നും.'' ഈ ശ്ലോകത്തിലെ ജങ്ഗമസാലോല്ലേഖം മേല്പുത്തൂർ ഭട്ടതിരിയുടെ അഷ്ടമീപ്രബന്ധത്തിലേ

''ദിവാനിശം യത്ര ശശാങ്കമൌലേഃ
പ്രദക്ഷിണാന്യാദധതോ ജനൌഘാഃ
അമ്ലിന്നരൂപേണ ഇതേന നിത്യം
വിതനുതേ ജങ്ഗമസാലശങ്കാം.''

എന്ന പദ്യത്തിന്റെ ഏകദേശാനുകരണമാണെന്നു പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. വാസുദേവന്റെ ആശയം മേല്പുത്തൂർ ചോരണം ചെയ്യുവാൻ ഇടയില്ലല്ലോ.

വൈക്കത്തപ്പനെ വാഴ്ത്തുന്ന പദ്യങ്ങളും ഗ്രന്ഥത്തിൽ പലതുമുണ്ടെങ്കിലും അവയിലൊന്നുമാത്രമുദ്ധരിക്കാം.

''ഭക്തേഷ്വത്യാദര,മഖിലലോകാത്തിഹാരിത്വ,മന്തഃ-
സ്നിഗ്ധേ ലോകേപി ച വിവൃതാം, മാനമത്തേഷു രൌക്ഷ്യം,
മൂർദ്ധ്നാ കണ്ഠേന ച ഘനരുചാ വാമഭാഗേന ചാക്ഷ്ണാ
വ്യാചക്ഷാണം പ്രണമ ജഗദാനന്ദദം ചന്ദ്രമൌലിം.''

''ഭക്തന്മാരിലുള്ള അത്യാദരത്തെ ബാലചന്ദ്രനെ ധരിക്കുന്ന ശിരസ്സിനാലും, സർവലോകങ്ങൾക്കും താനത്രേ താപഹന്താവെന്നുള്ളതു മേഘനീലമായ കാളകൂടം അണിയുന്ന കഴുത്തിനാലും, പ്രിയജനത്തോടുള്ള പ്രേമപാരവശ്യം പാർവതീദേവിക്കു നൽകിയ വാമഭാഗത്താലും, ഗർവ്വമത്തന്മാരായ അസുരന്മാരോടുള്ള ദ്വേഷം ത്രിപുരന്മാരെ ഭസ്മീകരിച്ച നെറിക്കണ്ണിനാലും വ്യക്തീകരിക്കുന്ന ജഗദാനന്ദകരനായ ശ്രീപരമേശ്വരനെ നീ നമസ്കരിക്കുക.''

''തായ്യാ സിന്ധുസ്യന്ദനകുടിലാ ബിംബലീമാദധാത്രീ
സീമാ, രാമാകുചമലയജാമോദഭാരാഭിരാമാ,
മഗ്നോന്മഗ്നൈർവദനകമലൈഃ കൌരവീണാം വധൂനാം
യാ ഹേമാംഭോരുഹവനവതീം സ്വർദ്ധുനീമുദ്ധുനീതേ.''

എന്ന പദ്യത്തിൽ വടക്കെ അതിർത്തിയിൽ വളഞ്ഞൊഴുകുന്ന മുറിഞ്ഞപുഴയാറു (മൂവാറ്റുപുഴയാറു) കടക്കുവാൻ കവി വണ്ടിനോടു പറയുന്നു. ''കൌരവീണാം വധൂനാം'' എന്നുള്ള പ്രസ്താവന കുരുനാട്ടിലെ സ്ത്രീകളെ ഉദ്ദേശിച്ചു ചെയ്യുന്നതാണു്. കുരുനാടു കൊച്ചിരാജാവു് ഒരു കാലത്തു പിടിച്ചടക്കിയതാണെന്നും അതു മലവാരംമുതൽ എറണാകുളംവരെ അഞ്ചിക്കൈമ്മൾ ഉൾപ്പെട്ട പ്രദേശത്തിന്റെ പേരാണു് എന്നും വിഷ്ണു പറയുന്നു. ''ഇത്ഥം നിയുക്തഃ കുരുഭ്രമിഭർത്ത്രാ'' എന്നു തെങ്കൈലനാഥോദയത്തിൽ തന്റെ പുരസ്കർത്താവായ കൊച്ചി വീരകേരളവർമ്മമഹാരാജാവിനെ നീലകണ്ഠകവി സ്മരിക്കുന്നതും ഈ അവസരത്തിൽ പ്രസ്താവയോഗ്യമാണു്.

മുറിഞ്ഞ പുഴ കടന്നാൽ ചെല്ലുന്നതു തൃപ്പൂണിത്തുറയാണു്.

''പൂർണ്ണത്രയ്യാം കമപി കമലാപുണ്യപൂരം സ്ഫുരന്തം
നത്വാ ദത്താഞ്ജലിരഭിമതം ദാപയിത്വാ ച യാഹി
ക്ഷേത്രേ യത്ര സ്ഫുരതി മഹിതേ സൂക്തിഗങ്ഗാതരങ്ഗ-
സ്തോമൈരാന്ദോളിതഹരജടാബാലചന്ദ്രഃ കവീന്ദ്രഃ.''

"തൃപ്പൂണിത്തുറയിൽ ചെന്നു മഹാവിഷ്ണുവിനെ തൊഴുതു വേണ്ട വഴിവാട്ടകളും കഴിച്ചിട്ടു പോകുക. ആ പ്രസിദ്ധമായ ക്ഷേത്രത്തിൽ തന്റെ സൂക്തിഗങ്ഗാതരങ്ഗങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ ജടാലങ്കാരമായ ബാലചന്ദ്രനെ ഊഞ്ഞാലാടിക്കുന്ന ഒരു കവീന്ദ്രനുണ്ടു്." ഈ കവീശ്വരൻ ചെല്ലൂർ മാഹാത്മ്യം, നാരായണീയം, തൈങ്കൈലനാഥോദയം ഈ പ്രസിദ്ധ ഭാഷാചമ്പുക്കളുടെ പ്രണേതാവായ നീലകണ്ഠൻനമ്പൂരിയായിരിക്കാമെന്നു തോന്നുന്നു. കൊല്ലം 776 മുതൽ 790 വരെ കൊച്ചിരാജ്യം ഭരിച്ച വീരകേരളവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ സേവകനായ് ഈ കവി കുറെക്കാലം തൃപ്പൂണിത്തുറയിൽ താമസിച്ചിരുന്നു; ഇദ്ദേഹം അവിടത്തെ അനന്തരഗാമിയായ് കൊല്ലം 800-ാമാണ്ടു വരെ രാജ്യഭാരം ചെയ്ത രവിവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെയും ആശ്രിതനായിരുന്നിരിക്കുക അസംഭാവ്യമല്ലല്ലോ. മേല്പുത്തൂർ ഭട്ടതിരി ഗോശ്രീനഗരവർണ്ണനചമ്പു രചിച്ച കാലത്തു കൊച്ചിരാജ്യം ഭരിച്ചിരുന്നതു വീരകേരളവർമ്മാവായിരുന്നു.

അടുത്ത പദ്യത്തിൽ കവി ഗോശ്രീമഹാരാജാക്കന്മാരുടെ രാജധാനിയായ കൊച്ചി വർണ്ണിക്കുന്നു.

"പൌരസ്ത്യായാം ശകുഭി പരിഖീഭൂതചൂർണ്ണിതരങ്ഗാ
ദൂരേ ദൃശ്യാ നഭസി നഗരീ രാജരാജക്ഷിതീന്ദോഃ
യോ ഭീമോപി പ്രധനസമയേഷ്വജ്ജുനത്വം യശോഭി-
ന്നീതഃ കൃഷ്ണാമദധത കരേ ഖഡ്ഗവല്ലീം സുഭദ്രാം."

"അവിടെനിന്നു ദൂരെയായ്, പൊക്കത്തിൽ, കിഴക്കുവശത്തു പെരിയാറാകുന്ന കിടങ്ങോടുകൂടിയ രാജരാജന്റെ രാജധാനി നിനക്കു കാണാം; അദ്ദേഹം യുദ്ധസമയങ്ങളിൽ ഭീമൻ (ഭീമസേനനെന്നും ഭയങ്കരനെന്നും) ആണെങ്കിലും യശസ്സുകളെക്കൊണ്ടു് അജ്ജുനൻ (മദ്ധ്യമപാണ്ഡവനെന്നും ശ്വേതനെന്നും) ആയ്ത്തീർന്നു. കൃഷ്ണയാകുന്ന ഖഡ്ഗവല്ലീരൂപയായ സുഭദ്രയെ (കറുത്തതും മങ്ഗലപ്രദവുമായ വാളിനെ) പാണിഗ്രഹണം ചെയ്ത (തൃക്കൈയ്യിൽ ഏന്തി). 'വാചാം യേഷാം ഭവതി നൃപതിന്യായകോ രാജ്യലക്ഷ്ട്യാഃ' എന്നു ശുകസന്ദേശകാരൻ വർണ്ണിക്കുന്ന ചേരമാൻപെരുമാക്കന്മാരുടെ അനന്തരവരാകയാൽ പിൻകാലങ്ങളിലും കവികൾ കൊച്ചി മഹാരാജാക്കന്മാരെ "രാജരാജ" പദംകൊണ്ടും "കേരളാധീശ" പദംകൊണ്ടും വിവക്ഷിച്ചിരുന്നു.

വീണ്ടും കൊച്ചിയെത്തന്നെ സന്ദേശകാരൻ വർണ്ണിക്കുന്നു.

''മാടക്ഷ്മാഭൃദ്വരകുലപുരീം പശ്ചിമാംഭോധിതീരേ
ദൃഷ്ട്വാ നിഷ്പാപിതകനകസാലോപരുദ്ധാന്തരിക്ഷാം
യൽ കൈലാസേ യദപികലശാംഭോനിധൌ യച്ച നാകേ
ദൃഷ്ടഞ്ചിത്രം തദിഹ സഹസാ വിസ്മരിഷ്യത്യവശ്യം.''

''പശ്ചിമസമുദ്രതീരത്തിൽ സ്വർണ്ണപ്രാകാരങ്ങളെക്കൊണ്ട് ആകാശത്തെപ്പോലും ഉപരോധിക്കുന്ന കൊച്ചിരാജാക്കന്മാരുടെ കുല പുരി കാണുന്നവൻ കൈലാസത്തിലും പാൽക്കടലിലും സ്വർഗ്ഗത്തിലും കണ്ട ആശ്ചര്യം മുഴുവൻ നിശ്ചയമായ് വിസ്മരിക്കും.''

പിന്നീട് ചെല്ലേണ്ടതു് തിരുവഞ്ചിക്കുളത്താണു്.

''തീരാരാമൈഃ ഫലഭരനമന്നാളികേരാഭിരാമൈ-
സ്തീർത്വാ ദേശാൻ കതിചന പുരഗ്രാമദുർഗ്ഗാനുകീർണ്ണാൻ
പ്രത്യാസന്നം ഭ്രമര, പുരതഃ പഞ്ചരങ്ഗാധിനാഥം
നത്വാ ദൂരേ പരിഹര മുധേ തത്ര ഭീമാൻ ഖധൂപാൻ.''

''യുദ്ധം തസ്മിൻ ദിനമനുമഹദ്വർത്തതേ ശൈലസിന്ധു-
ക്ഷ്മാഭൃന്മാടക്ഷിതിരമണയോർവിക്രമോച്ചണ്ഡദോഷ്ണോഃ
യസ്മാദസ്രൈരുൽകരശകലിതാം ബിഭ്രതീ യൌധകോടിം
ദ്യൌരുദ്വിഗ്നാ വരണപടഹൈരനുഹം രോദിതീവ.''

''അവിടെനിന്നു ഫലഭരനമ്രങ്ങളായ നാളികേരവൃക്ഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്ന സമുദ്രതീരത്തുള്ള പുരയിടങ്ങളിൽകൂടി ചില പുരങ്ങളും, ഗ്രാമങ്ങളും, കോട്ടകളും ഇവ കടന്നു മുന്നോട്ടു പോയാൽ നിനക്കു് എതിരിൽ കാണുന്ന പഞ്ചരങ്ഗദേവനെ ഭജിക്കാം. അവിടെ പോർക്കളത്തിൽ വിടുന്ന ഭയങ്കരങ്ങളായ (ധൂപങ്ങളും) ബാണങ്ങളും ഏൽക്കാതെ നോക്കണം.'' പഞ്ചരങ്ഗം അഞ്ചുകളം അഥവാ അഞ്ചിക്കളം. തിരുവഞ്ചിക്കുളത്തിനു കവി നല്കുന്ന പേർ ഇതാകുന്നു. അഞ്ചു കൈയ്മലം അഞ്ചിക്കൈയ്യലം ആകുന്നതുപോലെ അഞ്ചുകളം അഞ്ചിക്കളമാവാം. 'അഞ്ചൈക്കളത്തപ്പനേ' എന്നാണു് ആ ദേവനെ സുന്ദരമൂത്തിനായനാർ വാഴ്ത്തുന്നതു്. അഞ്ചൈ എന്നാൽ അമ്മ. ശ്രീകുരുംബക്കാവിലെ ഭദ്രകാളി അവിടെ യുദ്ധകാലങ്ങളിൽ ഭൂതഗണങ്ങളോടുകൂടി താണ്ഡവമാടുന്നതായ് കവി അടുത്ത പദ്യത്തിൽ പ്രസ്താവിക്കുന്നു.

''അഗ്രേ വലഗൽപ്രഥമനികുരുംബാ കുരങ്ഗാധിനാഥാ
തത്രാദൂരേ വിഹരതി വനേ താണ്ഡവൈസ്സാന്ധിവേലൈഃ

മത്താ രക്താംഭസി കരതലം താഡയന്ത്യോ ഹസന്ത്യോ
മഗ്നാ നഗ്നാസ്സുമരധരണൌ തത്ര ദൃശ്യാഃ പിശാച്യഃ.''

കോഴിക്കോട്ടം കൊച്ചിയും തമ്മിൽ അക്കാലത്തു കൊടുങ്ങല്ലൂരിൽ അതിഭയങ്കരമായ യുദ്ധം നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. തിരുവഞ്ചിക്കുളത്തു ദുർഗ്ഗങ്ങളിൽനിന്നു മുഴങ്ങുന്ന പടഹരവം കേട്ടാൽ, മൃതന്മാരായ യോധന്മാരുടെ സമൂഹത്തെ ധരിക്കുകയാൽ ഉദ്വിഗ്നയായ ദ്യോവ് രോദിക്കുന്നതുപോലെ തോന്നുമെന്നും ആ ഭടന്മാരുടെ രക്തധാരയിൽ പിശാചികൾ മദിച്ചു കൈകൊട്ടിയാർത്തു നഗ്നകളായ് മുങ്ങുന്നതു കാണാമെന്നും മറ്റും കവി ''യുദ്ധം തസ്മിൻ'' ഇത്യാദി പദ്യത്തിലും ഇതിലുമായ് വർണ്ണിക്കുന്നു. വീരകേരളവർമ്മതമ്പുരാനേറയും രവിവർമ്മതമ്പുരാനേറയും വാഴ്ത്തുക്കാലം മുഴുവനും അതിൽ പിന്നീടും കോഴിക്കോട്ടം കൊച്ചിയും തമ്മിൽ നിരന്തരമായ് ശണ്ഠ നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു.

അടുത്ത താവളം തൃക്കണാമതിലകം ആണ്.

''താന്താമൃദ്ധിം ജനപദഗതാം നിർവിശൻ മാർഗ്ഗവേഗ-
ശ്രാന്താം കാന്താമതിമൃദുലയാ വീജയൻ പക്ഷപാത്യാ
മാദ്ധീപം കഞ്ജേഷ്വതിമൃദു പിബൻ പായയൻ ഗാഹിതാസേ
യുദ്ധോദ്ഘുഷ്ടാം സപദി ഗ്രുണകാം മാടധാ ത്രീന്ദ്രുഹ്വാം.

തസ്യാം സ്ഫോടസ്ഫുടിതഗ്രുളികാവഷ്ടിദിങ്മണ്ഡലായാം
ത്വയ്യുൽകൃഷ്ടപ്രതിതഗമനേ നിഷ്പതത്യംബരേണ
ത്വാമപ്യേകേ ഝടിതി ഗ്രുളികാം ത്രാപുഷീമാപതന്തീം
മത്വാ ലീനാശ്ചകിതമവനൌ ഹാസ്യതാം ദർശയേയുഃ.''

''അതാതു ഗ്രാമങ്ങളിൽനിന്നുള്ള സൽക്കാരസമ്പത്തു സ്വീകരിച്ചു ചിറകുകൊണ്ടു പ്രിയതമയുടെ മാർഗ്ഗശ്രമം നീക്കി വള്ളിക്കുടിലുകളിൽ പൂന്തേനുണ്ടും ഊട്ടിയും പോയാൽ കൊച്ചിമഹാരാജാവിനാൽ ഗ്രഹ്യയായ ഗ്രുണകയിൽ (തൃക്കണാമതിലകത്തിൽ) നിനക്കു ചെല്ലാം. അവിടെ പോക്കളത്തിൽ അനവധി വെടിയുണ്ടകൾ പൊട്ടിപ്പായുന്നുണ്ടാകും. നീ മുരണ്ടുകൊണ്ട് ആകാശത്തിൽകൂടി വേഗത്തിൽ പറക്കുന്നതുകണ്ടു ചിലർ ഈയഗ്രണ്ടാണ് വന്നു വീഴുന്നതെന്നു കരുതി തറയിൽ പേടിച്ചു പററിക്കിടന്നു തദ്വാരാ കാണികൾക്കു ഹാസത്തെ ഉളവാക്കും.''മതിലകം അന്നത്തെ ഒരു വലിയ യുദ്ധരങ്ഗമായിരുന്നു. കൊല്ലം 790-ൽ സാമൂതിരിപ്പാട്ടിലേ സേനാനിയായ ഇട്ടിക്കുമാരമേനോനെ വെട്ടിക്കൊന്ന വീരകേരളവർമ്മതമ്പുരാൻ ആ സ്ഥലം

കൊച്ചിക്കു വീണ്ടും അധീനമാക്കി. അതുകൊണ്ടാണു് 'മാടധാത്രീ ന്ദ്രഹ്ലാം' എന്നു കവി 'ഗ്രുണക'യെ വണ്ണിക്കുന്നതു്. മതിലകം അങ്ങാടി കൊല്ലം 803–ൽ രവിവമ്മതമ്പുരാന്റെ അനന്തരഗാമി വെട്ടിപ്പിടിച്ചു. 'ഗ്രുണകാനാഥ ഇത്യുഡ്ഡകീർത്തിഃ' എന്നു് അവിടത്തെ ശ്രീപരമേശ്വരനെ ശുകസന്ദേശകാരനും സ്തുതിക്കുന്നു. മേല്പുത്തൂർ നാരായണഭട്ടതിരി കൊച്ചി സന്ദർശിച്ചകാലത്തു വീരകേരളവമ്മ തമ്പുരാൻ തൃക്കണാമതിലകത്തായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അപദാന ങ്ങളെ ഭട്ടതിരി തഴെക്കാണുന്ന ശ്ലോകങ്ങളിൽ പ്രശംസിക്കുന്നു.

''ഗ്രുണപുരസീമ്നി വസന്തം
ശ്രുണുമോ മാടേശ്വരം പുരൈവ വയം;
അദ്യ തു വിലോകയാമ–
സ്തമിമം ഗ്രുണപൂരസീമ്നി വിലസന്തം.

പുരാ തേ കന്ദർപ്പപ്രമഥന, പുരാണേഷു ശ്രുണുമോ
മഹാസേനാസക്തിം സതതമപി ദുർഗ്ഗാനുസരണം;
ഇദാനീം വിസ്പഷ്ടം ദ്വിതയമപി തന്മാടനൃവര
സ്ഫുരത്സേനാദുർഗ്ഗേ ഗ്രുണപുരനികേതേ നിവസതഃ.''

''കൊച്ചി മഹാരാജാവിനെ ഗ്രുണപുരസീമാവിൽ (തൃക്കണാ മതിലകത്തിന്റെ അതിർത്തിയിൽ) വസിക്കുന്നതായു് ഞങ്ങൾ മുമ്പു കേട്ടിട്ടുണ്ടു്; അടുത്തു വന്നപ്പോൾ ഗ്രുണപുരസീമാവിലല്ല ഗ്രുണപൂര സീമാവിലാണു്(ഗ്രുണഗണത്തിന്റെ പരമകാഷ്ഠയിലാണു്)അദ്ദേഹം വസിക്കുന്നതെന്നു കാണ്മാനിടവന്നു. അല്ലയോ കന്ദർപ്പപ്രമഥന, (ശിവനെന്നും മന്മഥസുന്ദരനായ രാജാവെന്നും) അങ്ങേയ്ക്കു് എല്ലാ സ്ഥോഴം മഹാസേനാസക്തിയും (സുബ്രഹ്മണ്യൻ, വാത്സല്യം) ദുർഗ്ഗാനുസരണവും (പാർവതീദേവിയുടെ അനുസരണം) ഉണ്ടെന്നു ഞങ്ങൾ പുരാണങ്ങളിൽനിന്നു പഠിച്ചിട്ടുണ്ടു്. സേനകളോടും ദുർഗ്ഗങ്ങ ളോടും കൂടി സ്ഫുരിക്കുന്ന തൃക്കണാമതിലകത്തു വസിക്കുന്ന അങ്ങയിൽ ഇവ രണ്ടും സ്പഷ്ടമായു് (മഹാരാജാവിൽ) ഞങ്ങൾ കാണുന്നു. രാജപക്ഷത്തിൽ 'മാടനൃവര' എന്നു പദച്ഛേദം ചെയ്യണം.

കൊച്ചി മഹാരാജാവു് അന്നു യുദ്ധസന്നദ്ധനായു് മതിലക ത്തുതന്നെയുണ്ടായിരിക്കുമെന്നാണു് കവി ഊഹിക്കുന്നതു്.

''എകന്നത്വാ ഹിമഗിരിസുതാനേത്രലൌഹിത്യസന്ധ്യാ–
കോകം ധാമ സ്തുതിഭിരുപതിഷ്ടസ്വ തിഷ്ടന്നുപാന്തേ;

താവന്നത്തും സവിധമയതഃ കേരളേന്ദ്രസ്യ രാജ്ഞോ
രുപച്ഛായാം പിബസി യദി തേ ചക്ഷുക്ഷീ പൂണ്ണപുണ്യേ.''

''അവിടെ ശ്രീപരമേശ്വരനെ നമസ്ക്കരിച്ചു സമീപത്തിൽ ഉപാസിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നാൽ കേരളരാജാവു (മാടഭൂപൻ) തൊഴാൻ വരുന്നതും അപ്പോഴം അവിടുത്തെ ദേഹകാന്തിയെ നിനക്കു പാനം ചെയ്യാവുന്നതും തന്മൂലം നിന്റെ നേത്രങ്ങളം പൂണ്ണപുണ്യങ്ങളാകുന്നതുമാണു്.''

പിന്നീടു തരണംചെയ്യേണ്ട നഗരം ഇരിങ്ങാലക്കുടയാണു്. അവിടത്തെ ദേവനായ മുകുന്ദനെ വന്ദിക്കണമെന്നു കവി താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന പദ്യത്തിൽ ഉപദേശിക്കുന്നു.

''പാത്രം ലക്ഷ്മ്യാ മധുകര, തതസ്സുഭ്ഗമഗ്രാമനാമ
ക്ഷേത്രം ഗച്ഛ പ്രചുരദുരിതധ്വംസി കംസാന്തകസ്യ
സ്വാമിപ്രേമ്ണാ കലശജലധേർവീചിമാലേവ ലഗ്നാ
യസ്യ പ്രസ്ഫാരയതി വിഭവം സാ കലീപിന്യുപാന്തേ.''

വിഷ്ണുഭക്തി നിമിത്തം സമുദ്രത്തിന്റെ തിരമാലപോലെ കലീപിനി(ഇരിങ്ങാലക്കുടച്ചിറ) ആ നഗരത്തിന്റെ ഐശ്വര്യത്തെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നുവത്രേ. മുകുന്ദപുരം എന്നു് ആ കോവിലകത്തുംവാതിലിനുപേർ വന്നതുതന്നെ കൂടൽമാണിക്യമായ മുകുന്ദനിൽനിന്നാണെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലൊ.

അനന്തരം ഊരകത്തുചെന്നു ഭഗവതിയെ ഭജിച്ചുകൊണ്ടു് അവിടെനിന്നു തൃശ്ശിവപേരുക്കു പോകണമെന്നു കവി വണ്ടിനോടു പറയുന്നു.

''ഇത്ഥം ഗായന്നഥ വലയഗേഹാധിനാഥം ഭജേഥാ-
ഭക്ത്യാ ഗത്വാ കുനകനികഷസ്നിഗ്ധവർണ്ണാമപർണ്ണാം
സ്തുത്വാ ചൈനാമുദിതകരുണാപൂരപീയൂഷവൃഷ്ട്യാ
ദൃഷ്ട്യാ തസ്യാഃസ്തുടമനുമതോ യാഹി പുണ്യം വൃഷാദ്രിം.''

ഊരകത്തമ്മ തിരുവടിയെത്തൊഴുതു് ആ ദേവിയുടെ കാരുണ്യാമൃതം പൊഴിക്കുന്ന ദൃഷ്ടികൊണ്ടുള്ള അനുമതി ലഭിച്ചതിനുമേൽ വേണം നീ തൃശ്ശിവപേരുക്കു പോകുവാൻ.''

വടക്കുന്നാഥന്റെ അവസ്ഥ കവി താഴെക്കാണുന്നവിധത്തിൽ വർണ്ണിക്കുന്നു.

''ലങ്കാഭർത്തുർഭുജബലഭരോന്മൂലിതം സാന്ധ്യസത്തേ
നിത്യം ശൈലം നിജമുദകയാനോപമാനം വിഭാവ്യ

നിർവിണ്ണോസ്മാദഥ വിചലിതസ്സപ്രിയാപുത്രമിത്രോ
യസ്മിൻ വാസം കലയതി സുഖേനൈവ സോമാർദ്ധധാരീ.''

രാവണൻ പണ്ടിളക്കിയ കൈലാസം തന്റെ സന്ധ്യാസമയത്ത വേളയിൽ വെള്ളത്തിന്റെ മേൽ നിൽക്കുന്ന തോണിപോലെ (ഉറപ്പില്ലാത്തതായ്) കണ്ട വിരക്തനായ് അവിടെനിന്നു ഭാര്യ, മക്കൾ, സ്നേഹിതന്മാർ ഇവരോടുകൂടി തൃശ്ശിവപേരൂർ വന്നു ഭഗവാൻ ചന്ദ്രശേഖരൻ സുഖമായ് താമസിക്കുന്നു. ''വിശ്ലേഷാത്തിപ്രസരമവിദന്തൌ മിളന്തൌ ഭവന്തൌ'' എന്നു് അടുത്ത പദ്യത്തിൽ പാർവതീപരമേശ്വരന്മാരെ കവി സ്തുതിക്കുന്നതു് ഏറ്റവും സന്ദർഭോചിതമായിട്ടുണ്ടു്.

പിന്നീടു സന്ദേശഹരൻ ചെന്നുപറേണ്ടതു ഗുരുവായൂരിലാണു്.

''ഇത്ഥം നത്വാ ഭുവനപിതരൌ തൌ സമാമന്ത്ര്യ തസ്മാ-
ദസ്മൽപ്രാണപ്രിയസഖ, സമീരാലയം ശീലയേഥാഃ
യസ്മിൻ ദേവഃ സ്വയമപി മഹാപാവനഃ പാവനാനാ-
മാതങ്കാനാമുപശമയിതാ ഭാസതേ വാസുദേവഃ.''

അവിടത്തെ വാസുദേവമൂർത്തി താൻ ഏറ്റവും പാവനനാണെന്നുള്ളതിനു പുറമെ പാവനങ്ങളായ (വാതസംബന്ധമായുള്ള) രോഗങ്ങളെ ശമിപ്പിക്കുന്നവനുമാണു്.

''ലക്ഷ്മീമന്ദസ്മിതമുരരിപുശ്രീകടാക്ഷാഞ്ചലാഖ്യേ
മുഖ്യേ ഗങ്ഗാസവിതൃസുതയോസ്സങ്ഗമേ മഗ്നമൂർത്തിഃ
ശാന്തശ്രാന്തിർദ്ദിനപരിണതൌ ദേവമേവം ത്രിലോകീ-
നാഥം ഗാധേതരമഹിമപാഥോധിമാരാധയേഥാഃ.''

മഹാലക്ഷ്മിയുടെ മന്ദസ്മിതമാകുന്ന ഗങ്ഗയുടേയും മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ കടാക്ഷമാകുന്ന കാളിന്ദിയുടേയും സങ്ഗമസ്ഥലമായ അവിടെ ഭ്രമരം തീർത്ഥസ്നാനംചെയ്യ സന്ധ്യാകാലത്തിൽ ഭഗവാനെ താഴെക്കാണുന്ന വിധത്തിൽ സ്തുതിക്കണമെന്നു കവി ഉപദേശിക്കുന്നു.

''വക്ത്രേണേന്ദോരധരമഹസാ കൌസുഭസ്യാമൃതസ്യ
സ്നിഗ്ധൈർഹാസൈരപി ച വിഭവം മുഷ്ണതീമംബുരാശിഃ
ദൃഷ്ടാ കന്യാം കില നിജകുലദ്വേഷിണീം ചൌര്യശീലാം
തുഭ്യം കംസാന്തക! ദധിപയശ്ചോര! ദത്താ കൃതാർത്ഥഃ.''

''സമുദ്രരാജാവിനു ലക്ഷ്മീദേവി എന്നൊരു മകളുണ്ടായി. അവൾ മുഖംകൊണ്ടു ചന്ദ്രനേറയും അധരകാന്തികൊണ്ടു കൌസുഭത്തി

നേറയും സ്നിഗ്ധമായ മന്ദഹാസംകൊണ്ട് അമൃതിനേറയും വിഭവത്തെ മോഷ്ടിച്ചവന്ന. ഈ മൂന്നും തന്റെ സന്താനങ്ങളാണ്. തന്നിമിത്തം അവരെ മോഷണക്കാരിയെന്നുള്ളതിനു പുറമേ കുടുംബത്തെ ദ്രോഹിക്കുന്നവളുമായി. അങ്ങനെയുള്ള ഒരുത്തിയെ വേളികഴിച്ചുകൊടുക്കുവാൻ ചക്കയ്ക്കേറെ കൂട വേണ്ടേ? ആ ദുഷ്ടിയോടുകൂടി നോക്കിയപ്പോഴെ അല്ലയോ വാസുദേവ, അങ്ങൊരാളുണ്ട്. അമ്മാവനായ കംസനെക്കൊന്നവനായും തൈരും പാലും കക്കുക തൊഴിലായ്ത്തീന്നവനായും. കൊള്ളാമെന്നു തീച്ചപ്പെടുത്തി അങ്ങേയ്ക്കു തന്റെ ആ കന്യകയെ നൽകി സമുദ്രരാജാവു ചരിതാർത്ഥനായി പോലും. ഒരൊന്നാന്തരം ശ്ലോകം.

ഗുരുവായൂർ കടന്ന് ആഴ്വാഞ്ചേരിമനയ്ക്കലേക്കു പോകണം.

''ഏവം ദേവം നുതിഭിരഭിവന്ദ്യാച്യുതം ദിശ്യുദീച്യാം
ഗത്വാ ദൃഷ്ട്യാ കലയ നിലയം നേത്രനാരായണസ്യ
സാധുഗ്രാമപ്രഥിതവിഭവാം ശുദ്ധവർണ്ണാനുഷക്താം
ധത്തേ വൃത്തിം ശ്രുതിപരിചിതാം ഗീതവിദ്യാമിവാസൌ.''

(നേത്രനാരായണൻ) ആഴ്വാഞ്ചേരി തമ്പ്രാക്കൾ സ്വീകരിച്ചിരുന്ന ശ്രൌതവൃത്തി ഗാനവിദ്യപോലെയുള്ളതാണ്. 'ഗ്രാമം' 'വർണ്ണം' 'ശ്രുതി' ഈ പദങ്ങൾ ശ്ലിഷ്ടശ്രുപത്തിൽ കവി മേലുദ്ധരിച്ച പദ്യത്തിൽ പ്രയോഗിക്കുന്നു. ''ദേശാൻ പൂതാൻ പത ഗുണഗണൈർ നേത്രനാരായണീയൈഃ'' എന്ന പ്രസ്താവനയിൽ കോകിലസന്ദേശത്തിൽ ഉദ്ഭണ്ഡശാസ്ത്രികളും തമ്പ്രാക്കളെ സ്തുതിക്കുന്നുണ്ട്.

മുക്കോലയ്ക്കലാണ പിന്നീടു ചെല്ലേണ്ടതു്. ആ സ്ഥലത്തിന്റെ അപദാനങ്ങളെ കവി താഴെ കാണുന്ന വിധത്തിൽ കീർത്തനം ചെയ്യുന്നു.

''പ്രാഗ്വാന്തസ്യ പ്രിയസഖ, ലതാം മുക്തിദേശാലവാലാ-
ദുദ്ഗച്ഛന്തീം പുരരിപുകടാക്ഷാളിമാലൈകഭോഗ്യാം
അഗ്രേ യസ്യാം മുഹുരവനമൻ ഭക്തലോകഃ ഫലാനി
പ്രത്യഗ്രാണി സ്ഫുടമപചിനോത്യുച്ചകൈരുജ്ജ്വലാനി.

ഭങ്ഗ്യാ വ്യങ്ഗ്യാധ്വനി പരിചിതാൻ ബാല്യനിഷ്പന്ദശബ്ദ-
ബ്രഹ്മോല്ലാസാനുപചിതകഥാനുത്തഗീതാദിബോധാൻ
നാനാസൂക്തിപ്രകരമുഖരാൻ ഭാരതീകല്പവല്ലീ-
ബാലോപഘ്നാനിവ സുമനസസ്തത്ര സംഭാവയേഥാഃ.''

''മുക്തിപ്രദേശം (മുക്കോല) ആകുന്ന തടത്തിൽനിന്നുയരുന്നതും ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ കടക്കൺവണ്ടിണ്ടയാൽ മാത്രം ഉപഭോഗ്യവുമായ ലതയേ (പാർവതിയേ) നീ വന്ദിക്കണം. ആ ലതയുടെ മുമ്പാകെ നമിക്കുന്ന ഭക്തന്മാർ ഉച്ചത്തിൽ ഉജ്ജ്വലിക്കുന്ന പുതിയ ഫലങ്ങളെ (അപവർഗ്ഗാദികളെ) പറിക്കുന്നതിനു ശക്തരാകുന്നു.'' രണ്ടാമത്തെ ശ്ലോകം അവിടെയുള്ള പണ്ഡിതന്മാരെപ്പറ്റിയുള്ള മുക്തകണ്ഠമായ പ്രശംസയാകുന്നു.

അതുകഴിഞ്ഞു ഭാരതപ്പുഴ കടക്കണം.

''പുഷ്യച്ഛുതപ്രകരകലികാസൌരഭീവാസിതാശാൻ
ദേശാനസ്മാദഥ വിചലിതസ്ഥാനയേ! മാനയേഥാഃ
അഗ്രേഭാവിന്യഥ തവ നിളാലംബിതാ സിന്ധുവീചീ
നീലക്ഷൌമാംബരപരിസരേ ഹാരവല്ലീവ ഭൂമേഃ.''

''പിന്നീടു മാവിൻപൂവിന്റെ മണത്തോടുകൂടിയ ചില പ്രദേശങ്ങളെ നീ കടന്നുചെല്ലുമ്പോൾ ഭൂദേവി സമുദ്രവീചിയാകുന്ന നീലപ്പട്ടിന്റെ പരിസരത്തിൽ ധരിക്കുന്ന മുത്തുമാലപോലെ ശോഭിക്കുന്ന ഭാരതപ്പുഴ നിന്റെ മുൻപിൽ ആവിർഭവിക്കും.'' ആ പുഴയിൽ വൈകുന്നേരം കുളിക്കുന്ന സുന്ദരിമാരുടെ പോക്കുവെയിൽതട്ടുന്ന കുചങ്ങളിൽ പ്രതിബിംബിക്കുമ്പോൾ കനകകലശങ്ങളിൽ നീലരത്നംപോലെ ആ ഭംഗം ശോഭിക്കുമെന്നും പുഴയുടെ അടിക്കു് അതിന്റെ പ്രതിബിംബം കാണുമ്പോൾ മാത്തട്ടിൽനിന്നു മരതകമാല പൊട്ടിവീണുവോ എന്നു ശങ്കിച്ചു കാമുകന്മാരോടുകൂടി ക്രീഡിക്കുന്ന നായികമാർ രത്നാന്വേഷണം തുടങ്ങുമെന്നും കവി ഉല്പ്രേക്ഷിക്കുന്നു.

ആ ശ്ലോകങ്ങളാണു് ചുവടെ ഉദ്ധരിക്കുന്നതു്.

''തത്ര സ്ത്രീണാം ദിവസവിരതിസ്നാനധൌതാംബരാണാ-
മുത്തീർണാനാം ജഘനപുളിനാസക്തസൂക്ഷ്മാംബരാണാം
ഭാനുച്ഛായാപ്രണയിനി കുചേ ലംബിതാത്മാ മുഹൂർത്തം
ധർത്താസി ത്വം കനകകലശീനീലരത്നോപമാനം.''

''കാന്തൈസ്സാകം പികമൃദുഗിരസ്തത്ര സംക്രീഡമാനാഃ
പശ്യന്ത്യസ്സ്വാം പവനചലിതം ബിംബിതം വീചിജാലേ
ഛിന്നസ്രസ്തം മരതകമണീദാമ വക്ഷോരുഹാദി-
ത്യുദ്ഭ്രാമ്യന്ത്യസ്സലിലകുഹരേ ഹസ്തമാവർത്തയേയുഃ.''

അതു കഴിഞ്ഞാൽ ദൂതൻ തിരുനാവായിൽ എത്തുകയായി.

''ക്ഷേത്രദ്വന്ദ്വം പുരമുരഭിദോർദക്ഷിണേ ഭാതി കൂലേ;
നാവാക്ഷേത്രം സുമഹിതമുദക്തീരദേശേ നിളായാഃ;
മുക്ത്വാംഭോധിം വിഹരതി ദയാംഭോനിധിയ്ത്ര ദേവോ
വിഷ്ണഃ കോഷ്ണേ കുചകലശയോരന്തരാളേ രമായാഃ.''

''ശിവൻറേയും വിഷ്ണുവിൻറേയും ക്ഷേത്രങ്ങൾ പുഴയുടെ തെക്കേക്കരയിലുണ്ട്. തിരുനാവാക്ഷേത്രമാകട്ടെവടക്കേക്കരയിലാണ് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. അവിടെ കരുണാനിധിയായ മഹാവിഷ്ണു സമുദ്രത്തെ വിട്ടിട്ട ലക്ഷ്മീസഹിതനായ് വിലസുന്നു.'' അവിടത്തെ ദേവനെ കവി വീണ്ടും താഴെ ചേർക്കുന്ന പദ്യത്തിൽ സ്തുതിക്കുന്നു.

''തൽ പര്യാപ്തം ഭവതി ഭവതസ്താദൃശസ്യൈവ ദേവ,
പ്രേമ്ണാ യത്തവം വഹസി ഭഗവൻ,വക്ഷസൈവ പ്രിയാം തേ
അർദ്ധം ദത്വാ വപുരലമവിശ്ലേഷലോഭാൽ പ്രിയായൈ
ഖിന്നശ്ശംഭുർമ്മനസി മനുതേ ഭാഗ്യവന്തം ഭവന്തം.''

''അങ്ങു പ്രിയതമയെ വക്ഷസ്സുകൊണ്ടു വഹിക്കുന്നുവല്ലോ ഭഗവാനേ;അതുതന്നെയാകുന്ന അപ്രകാരമുള്ള ഒരാളുടെ പ്രേമത്തിനു പര്യാപ്തമായിട്ടുള്ളതു്. പ്രാണനാഥയുമായ് ഒരിക്കലും പിരിയാതിരിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി ദേഹത്തിൽ പാതി ദാനംചെയ്ത ശ്രീപരമേശ്വരൻ ഖിന്നനായ് അങ്ങയെത്തന്നെ ഭാഗ്യവാനാണെന്നു പരിഗണിക്കുന്നു.''

''നാവാക്ഷേത്രപ്രണയി രമയാക്രാന്തദോർമ്മദ്ധ്യമാസ്തേ
കൂലേ യസ്യാഃ കുവലയദളശ്യാമളം ധാമ കിഞ്ചിൽ.''

എന്നു് ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രികൾ കോകിലസന്ദേശത്തിൽ ചെയ്യുന്ന വർണ്ണനയും ഇതിനു് അനുരൂപമായിരിക്കുന്നു. മഹാലക്ഷ്മിക്കു ശ്രീനാരായണൻ പ്രത്യക്ഷീഭവിച്ച പുണ്യസ്ഥലമാണു് തിരുനാവാ എന്നു വൈഷ്ണവസമ്പ്രദായഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ കാണുന്നതു് ഇവിടെ സ്മർത്തവ്യമാണു്.

അനന്തരം കവി വണ്ടിനെ അവിടെയുള്ള സാമൂതിരിപ്പാട്ടിലെ മാമാങ്കത്തറ കാണ്മാൻ ഉപദേശിക്കുന്നു.

''ഇത്ഥം ഗീതം പരിമൃദു വിധായാങ്ഘ്രിപങ്കേരുഹാഭ്യാം
നത്വാ രൂപം നവജലധരശ്യാമമന്തർന്നിധായ
തസ്യോപാന്താദഥ വിചലിതഃ പശ്യ ശൈലാബുധിനേതു-
ർദ്ദിവ്യസ്ഥാനം പ്രചുരതനുച്ഛായമേകലക്ഷം.''

ദർശനീയമായ ഒരു ദിവ്യസ്ഥാനം തന്നെയായിരുന്നു ശൈലാബ്ധീശ്വരൻ പെരുനില നിന്നുവന്ന ആ മണിത്തറ.

അതു കഴിഞ്ഞു തൃക്കണ്ടിയൂർ അച്യുതപ്പിഷാരാടിയേയും മേൽപുത്തൂർ നാരായണഭട്ടതിരിയേയും കവി സ്മരിക്കുന്നതു മുൻപു പ്രസ്താവിച്ചുകഴിഞ്ഞുവല്ലോ. അന്നു മാമാങ്കം ഘോഷിക്കുവാൻ സാമൂതിരിപ്പാട്ടു തൃക്കണ്ടിയൂരിൽ എത്തിയിരുന്നു. ഈ വസ്തുത

''യസ്മിൻ വിസ്മാപിതഭൂജബലപ്രക്രമോ വിക്രമക്ഷ്മാ–
ബന്ധുസ്സിന്ധുപ്രതിഭടചമൂചക്രവിക്രാന്തലോകഃ
നാനാദേശോച്ചലിതസുമനോവൃന്ദസാനന്ദദത്ത–
ശ്ലാഘോ മാഘോത്സവമുപവിശംസ്തിഷ്ഠതേ ദുഷ്ടഹന്താ.''

എന്നു കവി അദ്ദേഹത്തിന്റെ കീർത്തിയേ പ്രശംസിക്കുന്നതിൽ നിന്നു നമുക്കു ഗ്രഹിക്കാം. ഇതു കൊല്ലം 797–ൽ ആയിരിക്കണമെന്നു മുൻപു പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു.

വള്ളുവനാട്ടിൽ പണ്ടു ബ്രാഹ്മണോത്തമന്മാരുടെ ഒരു ഗ്രാമം കടന്നുപോകേണ്ടതുണ്ട്.

''തത്ര ശ്യാമാചികുരസദൃശേ മൂർച്ഛതി ധ്വാന്തപുഞ്ജേ
ദേശസ്രോതായജനവിസരദ്ധോ മധുമാഭിരാമഃ
ദ്രാഗുല്ലംഘ്യോ ധരുണിമരുതാമാലയഃ; സേവ്യസേവാ–
ലോപോലോകേ ന പരമപരാധായ കാലാതിപാതഃ.''

''ത്രേതാഗ്നിയുടെ ഹോമധൂമംകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്ന (ധരണി മരുത്തുകം) ബ്രാഹ്മണരുടെ ഗൃഹങ്ങളും നീ രാത്രിയുടെ കുന്തൽപോലെയുള്ള കുരിരുട്ടു നിറയുമ്പോഴേക്കുതന്നെ കടക്കണം. സേവ്യസേവാലോപമല്ല; അതിലധികം അപരാധമായിത്തീരുന്നതു കാലാതിപാതമാണല്ലോ; അതു കഴിഞ്ഞാൽ തന്റെ പ്രേയസിയുടെ 'മുഖപരിമളാസാരചോര'ങ്ങളായ സമീരങ്ങളും ദൂതനെ പ്രത്യുൽഗമിക്കുന്നതാണെന്നു കവി പറയുന്നു.

ഉത്തരസന്ദേശത്തിൽ ചരിത്രസംബന്ധമായ വിഷയം അധികമില്ല. നായിക അധിവസിക്കുന്ന പുരത്തിന്റെ ഉജ്ജ്വലമായ വർണ്ണനത്തിനിടയിൽ അവിടത്തെ ഇടപ്രഭുവായ 'കൃഷ്ണഗോവിന്ദൻ' എന്നൊരാളെ കവി സ്മരിക്കുന്നുണ്ട്.

''യസ്യാന്നാരായണമുപഗതം കൃഷ്ണഗോവിന്ദനാമ്നാ
ദൃഷ്ട്വാ സൌധാഭിധകലശസിന്ധൂ മ്മിഭിസ്സേവ്യമാനം
സാലവ്യാജാദചലയിതവപുസ്സേവതേ ഗോപുരാഖ്യാ–
വിഖ്യാതോദ്യന്മണിധരഫണാമണ്ഡലഃ കുണ്ഡലീന്ദ്രഃ.

തസ്യ ബ്രൂമോ നഹി ഗുണഗണം കൃഷ്ണഗോവിന്ദനാമ്നോ
ദാനം മാനം വപുരതിശയം യസ്യ തേ വർണ്ണയന്തി
സൂരീന്ദ്രാണാം കനകഭരിതാ, വൈരിണാം സർവ്വശൂന്യാ–
വാമാക്ഷീണാമപി ച നിലയാ ഭ്രൂരിശീതോപചാരാഃ.''

അവിടെ കൃഷ്ണഗോവിന്ദൻ എന്ന പേരോട്ട കൂടി വന്നുചേർന്ന ശ്രീനാരായണനെ ഹർമ്മ്യങ്ങളാകുന്ന ക്ഷീരാബ്ധിവീചികൾ സേവിക്കുന്നതു കണ്ട ഗോപുരങ്ങളാകുന്ന രത്നഖചിതങ്ങളായ ഫണഗണങ്ങളോട്ട കൂടിയ വട്ടക്കോട്ടയാകുന്ന ആദിശേഷനും ഭജിക്കുന്നു. ആ കൃഷ്ണഗോവിന്ദന്റെ ദാനൌന്ധത, ദോർവീര്യം, ശരീരകാന്തി ഇവയെ വിദ്വാന്മാരുടെ സമ്പൂരിതങ്ങളും ശത്രുക്കളുടെ സർവശൂന്യങ്ങളും സുന്ദരിമാരുടെ ശീതോപചാരനിബിഡങ്ങളുമായ ഗൃഹങ്ങൾ വിശേഷിച്ചു ഘോഷിക്കുന്നു.''

ഈ ഇടപ്രഭുവിന്റെ കുടുംബം ഏതെന്നു് അറിയുന്നില്ല. അവിടെയുള്ള ശ്രീപരമേശ്വരനെ ഭജിച്ചതിനുമേൽ ദൂതനോട്ട തന്റെ പ്രാണനാഥയുടെ ഗൃഹത്തിലേക്കു പോകുവാൻ കവി അപേക്ഷിക്കുന്നു.

ഉത്തരഭാഗത്തിൽ മനോഹരങ്ങളായ അനവധി പദ്യങ്ങൾ ഉണ്ടു്. അവയിൽ മൂന്നു പദ്യങ്ങൾ മാതൃകയായു് പകർത്തിക്കൊള്ളുന്നു.

നായികാവർണ്ണനം.

''ഗൃധ്നും താസാം കുചഭരമുപാലംബ്യ യാതോ മദീയാൻ
പ്രാണാൻ വീണാമധുരനിനദാൻ ഭ്രാതരാലോകയേഥാഃ
വ്യാമഗ്രാഹ്യാൻ ജഘനപുളിനേ മദ്ധ്യദേശേ മനോജ്ഞേ
മുഷ്ടിഗ്രാഹ്യാന്നരസിജഭരേ ഹേമശൈലോപമേയാൻ.''

''യേ നാരീണാം സ്വയമഭിനവാ ഭ്രഷയന്ത്യങ്ഗമങ്ഗം
യേ വാ യൂനാം സ്വയമുപദിശന്ത്യാകുലാൻ ഭാവഭേദാൻ
യേ ഖേലന്തി പ്രഥമവയസഃ പ്രൌഢതായാശ്ച മദ്ധ്യേ
താനദ്ധ്യാസ്സേ മധുകര! വയോവിഭ്രമാനല്പലാക്ഷീ.''

''ഇത്യാകർണ്ണ്യ ജലിതമദനോന്മാദമൂഢാപി വാണീ-
മേനാമഞ്ചൽപുളകനികരാ സ്പിന്നഹസ്താങ്ഗലീകാ
തുഭ്യം മഞ്ജുസ്മിതസുരഭിലാൻ സാദരാൻ സാനയോഗാൻ
ബാലാ ദാസ്യത്യലസവലിതഭ്രൂ തരങ്ഗാനപാങ്ഗാൻ.''

ഇത്രയുംകൊണ്ട ഭ്രമരസന്ദേശവും കേരളീയക്കു് അഭിമാനജനകമായ ഒരു ഉൽകൃഷ്ടകാവ്യമാണെന്നു വായനക്കാർ മനസ്സിലാക്കുമല്ലോ. സുഭഗസന്ദേശത്തെ അപേക്ഷിച്ചു് ഇതിനുള്ള പ്രത്യക്ഷമായ ഒരപകർഷം ഇതിൽ പല ശ്ലോകങ്ങളിലും കടന്നുകൂടിയിരിക്കുന്ന യതിഭങ്ഗമാണു്. ഈ സന്ദേശവും അചിരേണ പ്രകാശിതമായ് ക്കാണുവാൻ ഞാൻ അത്യന്തം ആഗ്രഹിക്കുന്നു.

ഭ്രമരസന്ദേശവും വാസുഭട്ടതിരിയും

'സമസ്തകേരളസാഹിത്യപരിഷത്തി'ന്റെ വകയായ് പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്ന ത്രൈമാസികപത്രത്തിന്റെ രണ്ടാം ലക്കത്തിൽ, ഞാൻ 'ഭ്രമരസന്ദേശ' കാവ്യത്തെ അധികരിച്ച് എഴുതിയ ഉപന്യാസത്തിൽ വാസുദേവകവി ഏതു ദേശക്കാരനാണെന്നു നിശ്ചയമില്ലെന്നും അദ്ദേഹം ആ കാവ്യം രചിച്ചതു കൊല്ലം 797-ാമാണ്ടിലായിരിക്കണമെന്നും ഉപന്യസിച്ചിരുന്നു. ആ ഉപന്യാസത്തിന്റെ ഒടുവിൽ താഴെകാണുന്നവിധത്തിൽ ഒരു പത്രാധിപക്കുറിപ്പു ചേർത്തു കാണുന്നു:— ''മേല്പുത്തൂർ ഭട്ടതിരിയുടെ കൃതിയാണെന്നു വിശ്വസിച്ചുവരുന്ന 'ധാതുകാവ്യ'ത്തിന്റെ ആരംഭശ്ലോകം

''ഉദാഹൃതം പാണിനിസൂത്രമണ്ഡലം
പ്രാഗ്വാസുദേവേന, തദൂർദ്ധ്വതോऽപരഃ
ഉദാഹരത്യദ്യ വൃകോദരോദിതാൻ
ധാതൂൻ ക്രമേണൈവ ഹി മാധവാശ്രയാൽ.''

എന്നാണ്. പാണിനിസൂത്രങ്ങളെ ഉദാഹരിച്ചുകൊണ്ട്, 'വാസുദേവകവി' നിർമ്മിച്ചിട്ടുള്ള 'വാസുദേവവിജയ'ത്തിന്റെ തുടർച്ചയായിട്ടാണ് 'ധാതുകാവ്യം' രചിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതു്. ഈ വാസുദേവകവിയെപ്പറ്റി, ധാതുകാവ്യവ്യാഖ്യാതാവു് ഇങ്ങനെ പറയുന്നു:—''വാസുദേവോ നാമ കേരളേഷു 'പുരുവന'ഗ്രാമജന്മാ കശ്ചിദ്ദ്വിജന്മാ.'' വാസുദേവവിജയവും 'നാരായണീയം'പോലെ ദ്വേധാ സാർത്ഥകമാണ്. ഏതാനും ഭട്ടികാവ്യരീതിയിൽ രചിച്ചിട്ടുള്ള 'വാസുദേവവിജയ'വും, 'ധാതുകാവ്യ'വും, 'കാവ്യമാല' 10-ാം ഖണ്ഡത്തിൽ അച്ചടിച്ചിരിക്കുന്നു. 'വാതുപട്ടതിരി'എന്നു പ്രസിദ്ധനായ കവിയും ഇദ്ദേഹംതന്നെയായിരിക്കാം. 'ഭ്രമരസന്ദേശ'ത്തിന്റെ കർത്താവും 'വാസുദേവവിജയ'ത്തിന്റെ കർത്താവും ഒരാളായിരിപ്പാൻ ധാരാളം വഴിയുണ്ട്. അദ്ദേഹം സാക്ഷാൽ മേല്പുത്തൂരിന്റെ സമകാലികനോ, അടുത്ത പ്രാക്കാലത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നാളോ ആയിരിക്കണം,

ഭ്രമരസന്ദേശകാരൻ മേല്പ്പുത്തൂരിന്റെ സമകാലികനായിരുന്നു എന്നുള്ള വസ്തുത ഞാൻ ഇദംപ്രഥമമായ് എന്റെ 'വിജ്ഞാനദീപിക' എന്ന പുസ്തകത്തിലും, അതിനെത്തുടർന്ന് ആ സന്ദേശത്തെ വിഷയമാക്കി ത്രൈമാസികത്തിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ (മേൽ സൂചിപ്പിച്ച) ഉപന്യാസത്തിലും വിശദമാക്കീട്ടുണ്ട്.

''ഹേരംബേണ പ്രഥിതവിഭവാം''
''സൂക്തം നാരായണകവിമുഖാംഭോജനിഷ്യന്ദമാനം''

ഈ രണ്ട ഭ്രമരസന്ദേശപദ്യങ്ങളേയുംകാൾ കൂടുതൽ തെളിവ് ഈ വിഷയത്തിൽ ആവശ്യമില്ല. മേൽപുത്തൂരിനു സ്വല്പം മുൻപായിരിക്കണം ഈ സന്ദേശകാരന്റെ ജനനകാലം എന്നും, അദ്ദേഹം 'വാസുദേവവിജയ'ത്തിന്റെ കർത്താവിൽനിന്നു ഭിന്നനല്ലെന്നും, അദ്ദേഹവും വാതുപട്ടതിരിയും ഒരാൾതന്നെ ആയിരിക്കാമെന്നും ഉള്ള ഊഹങ്ങളേട്ട് എനിക്കു യോജിക്കുവാൻ നിവൃത്തിയില്ല. അതിനുള്ള കാരണങ്ങൾ താഴെ പ്രസ്താവിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

'വാതുപട്ടതിരി' അഥവാ 'വാസുഭട്ടതിരി' എന്ന പേരിൽ നാമറിയുന്നതു, 'യുധിഷ്ഠിരവിജയ'മെന്ന സുപ്രസിദ്ധയമകകാവ്യത്തിന്റെ പ്രണേതാവിനെയാണ്. അദ്ദേഹം ഏതുകാലത്തു ജീവിച്ചിരുന്നു എന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികൾ ഏതെല്ലാമെന്നും ആദ്യമായ് പരിശോധിക്കാം. യുധിഷ്ഠിരവിജയം എട്ടാശ്വാസങ്ങളിലുള്ള ഒരു കാവ്യവും അതു 'കാവ്യമാല' 60–ാം നമ്പ്രായി, അതിന്റെ ഭാരവാഹികനും കാശ്മീരജനും ധൌമ്യായനനുമായ രാജാനകശങ്കരകണ്ഠന്റെ പുത്രൻ രാജാനകരത്നകണ്ഠന്റെ വ്യാഖ്യാനത്തോടുകൂടി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തീട്ടുള്ളതും ആകുന്നു. രത്നകണ്ഠന്റെ ടീകയുടെ നിർമ്മിതി, അറങ്ഗസീബ് ചക്രവർത്തിയുടെ രാജ്യഭാരകാലത്തിൽ, ക്രി.പി. 1661-ൽ ആണെന്നു അദ്ദേഹംതന്നെ,

''രാമാങ്കേഷു ശശാങ്കൈഃ (1593 ശകാബ്ദം) പ്രമിതേ വർഷേശ [കേന്ദ്രാണാം
അവരങ്ഗശാഹിഭ്രുപേ ശാസതി സതി മേദിനീചക്രം;
ധർമ്മാത്മജവിജയാഖ്യേ സുഭഗേ സന്നിബന്ധേഽസ്മിൻ
ടീകാ ശിഷ്യഹിതൈഷാ വിധീയതേ 'രത്നകണ്ഠേ'ന.''

എന്ന പദ്യങ്ങളിൽ പ്രകടമായ് രേഖപ്പെടുത്തീട്ടുണ്ട്. യുധിഷ്ഠിരവിജയം പ്രഥമാശ്വാസത്തിലെ അധോലിഖിതങ്ങളായ പദ്യങ്ങളിൽ

നിന്നു്, ആ കാവ്യത്തിന്റെ പ്രണേതാവിനെപ്പറ്റി ഏതാനും ചില വിവരങ്ങൾ നമുക്കു ലഭിക്കുന്നു.

''അസ്തി സ ഗജരാജഗതീ രാജവരോ, യേന ഗതശ്രുഗജരാ ജഗതീ
ഭീഷണമധികം കവയഃ സ്തുവന്തി ജന്യം യദീയമധികങ്കവയഃ.

തരവോ ഭ്രരിച്ഛായാഃ സമാനഫലദായിനീ ച ഭ്രരിച്ഛ്രായാഃ;
സവിനയശോഭാ ജനതാ യദ്രാജ്യേ; യസ്യ ഭുവി യശോഭാജനതാ.

തസ്യ ച വസുധാമവതഃ കാലേ കുലശേഖരസ്യ വസുധാമവതഃ
വേദാനാമധ്യായീ 'ഭാരതഗുരു'രഭവദാദ്യനാമധ്യായീ.

യം പ്രാപ രമാചാര്യം ദേവീ ച ഗിരാം പുരാണപരമാചാര്യം
യമശ്രുഭസേന്തോദാന്തം പരമേശ്വരമുപദിശന്തി സന്തോ ദാന്തം.

ജ്ഞാനസമഗ്രാമേയം നിവസന്തം വിപ്രസത്തമഗ്രാമേ യം
തിലകം ഭ്രമാവാഹ്വർയസ്യാർത്ഥിഷ്വദത്തഭ്രതിഭ്രമാ വാഹ്വഃ.

സമജനി കശ്ചിത്തസ്യ പ്രവണഃശിഷ്യോഽനവത്തകശ്ചിത്തസ്യ,
കാവ്യാനാമാലോകേ പദ്മനസോ വാസുദേവനാമാ ലോകേ.

കീർത്തിമദഭ്രാം തേന സ്മരതാ ഭാരതസുധാമദഭ്രാന്തേന
ജഗദുപഹാസായ മിതാ പാർത്ഥകഥാ കലുഷാപഹാ സാ യമിതാ''

''ഗജരാജഗതിയും രണശൂരനും പ്രജാക്ഷേമൈകദീക്ഷിതനും ആയ 'കുലശേഖരൻ' എന്ന മഹാരാജാവു രാജ്യപരിപാലനം ചെയ്തു കൊണ്ടിരിക്കുന്ന കാലത്തു്, വേദാദ്ധ്യായിയായും ഭഗവൽഭക്തനായും, 'ഭാരതഗുരു' എന്ന പണ്ഡിതൻ ജീവിച്ചിരുന്നു. പുരാണപരമാചാര്യനായ അദ്ദേഹത്തെ ലക്ഷ്മിയും സരസ്വതിയും ഒന്നുപോലെ അനുഗ്രഹിച്ചു; അശുഭവ്യഥയെ ഭഞ്ജിക്കുന്ന ആ ദാന്തനെ സത്തുക്കൾ 'പരമേശ്വരൻ' എന്നു വിളിച്ചുവന്നു. വിപ്രസത്തമന്മാരുടെ ഗ്രാമത്തിൽ നിവസിക്കുന്ന ജ്ഞാനസമഗ്രനും അമേയനുമായ അദ്ദേഹത്തെ ജനങ്ങൾ ഭ്രമിയുടെ തിലകമെന്നും പറഞ്ഞുവന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ (വാഹ്വ) ബാഹ്വ അർത്ഥികൾക്കു ധാരാളം ധനം വിതരണം ചെയ്തിരുന്നു. കാവ്യാവഗാഹത്തിൽ പ്രഗല്ഭമാനസനായ ആ ഗുരുവിന്റെ ഹിതാനുവർത്തിയും പ്രവണനുമായ ശിഷ്യനായ്, വാസുദേവനെന്ന പേരോടുകൂടിയ ഒരാളും

അക്കാലത്തു ജീവിച്ചിരുന്നു. ഭാരതസുധ ആസ്വാദിച്ചു മദഭ്രാന്തനായിത്തീർന്ന ആ വാസുദേവൻ വലുതായ കീർത്തിയിൽ കൊതിയോടുകൂടി പാവനമായ പാർത്ഥചരിതം സംക്ഷിപ്തമായി, ലോകോപഹാസത്തിനു് ഉതകത്തക്കവിധത്തിൽ,ഒരു യമകകാവ്യമായി നിബന്ധിച്ചു'' എന്നാണു് ഈ ശ്ലോകങ്ങളുടെ താല്പര്യം. ഇതിൽനിന്നു യുധിഷ്ഠിരവിജയകർത്താവായ വാസുദേവകവി 'കുലശേഖര'ന്റെ രാജ്യഭാരകാലത്തു, ഭാരതഗുരുവിന്റെ ശിഷ്യനായി കേരളത്തേ അലങ്കരിച്ചിരുന്നു എന്നു വെളിവാകുന്നു. പ്രസ്തുതകാവ്യത്തിന്റെ അപ്രകാശിതമായ ഒരു ഭാഷാവ്യാഖ്യാനത്തിൽ,''കുലശേഖരൻ=കുലശേഖരചക്രവർത്തി;ഭാരതഗുരു=ഭാരതഭട്ടൻ.'' എന്നിങ്ങനെ ആ രണ്ടു പദങ്ങൾക്കും അർത്ഥം കുറിച്ചുകാണുന്നു. മറെറാരു സംസ്തുതവ്യാഖ്യയിൽ ''ഭാരതഗുരുഃ=ഭാരതാഭ്യുപദേഷ്ടാ'' എന്നു കാണുന്നതിൽനിന്നു്, അതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു ബിരുദപ്പേർ മാത്രമായിരുന്നു എന്നും, യഥാർത്ഥനാമധേയം''പരമേശ്വരൻ'' എന്നതന്നെ ആയിരിക്കണമെന്നും ഊഹിക്കാവുന്നതാണു്. 'കേരളോൽപത്തി'യിൽ 'കുലശേഖരൻ' എന്ന പതിനേഴാമത്തെ പെരുമാൾ കേരളത്തിൽ രക്ഷാപുരുഷനായി വന്നപ്പോൾ, ''മഹാഭാരതഭട്ടതിരിയും, വാസുദേവഭട്ടതിരിയും പെരുമാളെ കണ്ടു വന്ദിച്ചു.; പെരുമാൾക്കു് അനുഗ്രഹവും കൊടുത്തു'' എന്നു പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ കുലശേഖരപ്പെരുമാൾ ഏതോ ഒരു ചേരരാജാവായിരുന്നു എന്നുള്ളതു നിർവ്വിവാദമാണു്.

വാസുദേവഭട്ടതിരി 'യുധിഷ്ഠിരവിജയ'ത്തിനു പുറമേ, രണ്ടോ മൂന്നോ യമകകാവ്യങ്ങൾകൂടി നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ടു്. 'ത്രിപുരദഹന'വും, 'ശൌരികഥ'യും (അഥവാ 'ശൗരികഥോദയം') അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികൾ തന്നെ എന്നു നിസ്സംശയമായി പറയാം. ത്രിപുരദഹനത്തിൽ മൂന്നും, ശൌരികഥയിൽ ആറും ആശ്വാസങ്ങൾ അടങ്ങീട്ടുണ്ടു്. ഈ രണ്ടു കൃതികളും അച്ചടിച്ചിട്ടില്ല. താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന പദ്യങ്ങൾ 'ത്രിപുരദഹന'ത്തിൽ ഉള്ളതാണു്.

''അസ്തിസ കവിലോകനതഃ ക്ഷിതിഭൃ, ദരിർയസ്യ സൈനിക
[വിലോക നതഃ
ബഹുവിപദിക്ഷുദ്ധ്വതി ക്ഷ്മാഭൃതി കുർവൻ പദാനിദിക്ഷുദ്ധ്വതി.

സാധൂനാം പാതാ,യഃ സ്ഥിരവ്രതോ യശ്ച പാപിനാം പാതായ
യസ്മാദുർവ്യാ പാരം പ്രീതിം യസ്യാമലം വിദുർവ്യാപാരം,

സ്വപദപയോജനതേയം സദൈവ സമ്പാദകം ശ്രിയോ ജനതേയം
ഭ്രതിധരം വ്യാലപതിസ്ഫുരത്കരം രാജശേഖരം വ്യാലപതി.

രാമസമത്വാദേവ സ്രഷ്ടാ രാമാഖ്യമകൃത മത്വാ ദേവഃ
യം സ ച രക്ഷോപായം ചക്രേ/സ്യ ച കമ്രജനിതരക്ഷോപായം.

നിജയാ തനുവാ നേത്രപ്രമോദനം പ്രാണിനാം വിതനുവന്നേ/ത്ര
മതിബലമാസാദ്യ മിതംപുരദഹനം രവിഭൂവാ സമാസാദ്യമിതം.

ഈ പദ്യങ്ങളിൽനിന്നു, 'രവിഭൂ' അതായതു 'രവി'യുടെ പുത്രനായ ഒരു കവി, കവികൂടിയായ ആരാധ്യനും, 'രാജശേഖരൻ' എന്ന ബിരുദത്താൽ അലംകൃതനും ആയ 'രാമ'നെന്ന തിരുനാമമുള്ള ഒരു മഹാരാജാവിന്റെ കാലത്താണു, ത്രിപുരദഹനം രചിച്ചതെന്നു വെളിപ്പെടുന്നു. അധോലിഖിതങ്ങളായ പദ്യങ്ങളും 'ശൌരികഥ'യിൽ കാണുന്നു.

''അവനതദേവം ദേഹം പുംസഃ പരമസ്യ സമ്പദേ വന്ദേ/ഹം;
യം പദമംബുധ്യന്തേ യതയോ യത്തത്ത്വമുത്തമം ബുധ്യന്തേ.

ജയതി സുധാമാ രാമഃ ക്ഷിതിപാലഃ കാവ്യവീരുധാമാരാമഃ;
ദധദിഭമസ്തകലീലാമംസേന ബിഭത്തി യോ/യമസ്തകലീലാം.

അസ്യാം മേ യമിതായാം ശൌരികഥായാം ശ്രുഭപ്രമേയമിതായാം
കരുണാലേശം സന്തഃകുർവന്തു കവേർബ്ബലാബലേ ശംസന്തഃ''

ഈ പദ്യങ്ങളിൽനിന്നു, ഈ കാവ്യവും രാമാഭിധാനനായ ഒരു രാജാവു രാജ്യഭാരം ചെയ്തകാലത്തു നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടതാണെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ബാണയുദ്ധാവസാനംവരെ മാത്രമേ ഈ കാവ്യം കണ്ടു കിട്ടീട്ടുള്ളു.

ഈ രണ്ടു കാവ്യങ്ങൾക്കും 'വന്ദേഹം പുരുഷോത്തമാഭിധസര സ്വത്യാഖ്യമസ്മദ്ഗുരും' എന്നു താൻ അഭിവാദനം ചെയ്യുന്ന ''പുരുഷോത്തമസരസ്വതി''യുടെ ശിഷ്യനും 'ഈശാന'ന്റെ പുത്രനുമായ 'നീലകണ്ഠൻ' എന്ന പണ്ഡിതൻ ഓരോ വൃത്തി രചിച്ചിട്ടുണ്ടു. ത്രിപുരദഹനത്തിന്റെ വൃത്തിക്കു 'അർത്ഥപ്രകാശിക' എന്നാണു പേർ. അതിൽ താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന പദ്യങ്ങളും കാണുന്നു.

''അർത്ഥപ്രകാശികാ നാമ്നാ വ്യാഖ്യാ പൌരദഹന്യസൌ
ക്രിയതേ നീലകണ്ഠേന ഗൌരീശാസനസംഭവാ.

ദുരിതഹരണദക്ഷം സൂര്യസോമാനലാക്ഷം
ക്ഷപിതസുരവിപക്ഷം ക്ഷീണദോഷാക്ഷലക്ഷ്യം
മഹിഷശിരസി രാജന്മുക്തിപൂർവ്വസ്ഥലേ യൽ
കൃതവസതി സരാഗം പാതു ദൈർഗ്ഗം മഹസ്തൽ.

ജഗതി വിദിതകീർത്തൌ രാജരാജേ നരേന്ദ്രേ
ക്ഷിതിതലമിദമുദ്ധം പാതി രാമേണ സാകം
രചയതി മിതമേതാം വൃത്തിമല്പേതരാർത്ഥാം
ഗളിതഗഹനഭാവാം നീലകണ്ഠോ ദ്വിജാഗ്ര്യഃ.

ത്രിപുരദഹനസംജ്ഞം കാവ്യമേതദ്വിധാതും
കവിരഥ രവിസൂനുർവാസുദേവാഭിധാനഃ
നിരുപമചരിതേന സച്ചിദീശാനസംജ്ഞം
നതജനഹിത ം തം നൌമി വിഘ്നാതിഭീതഃ''

താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന പദ്യങ്ങൾ ''തത്വപ്രകാശിക'' എന്ന ശൈരികഥാവ്യാഖ്യാനത്തിന്റെ ആരംഭത്തിലുള്ളതാകുന്നു.

''മഹിഷപ്രോഥനിഹിതചരണം കാരണം മഹഃ
മുക്തേർമ്മുക്തിസ്ഥലാസ്ഥാനം ദൈഗ്ഗം ദുർഗ്ഗം ഭജേ മുഹുഃ.

യദനുഗ്രഹതഃ പുംസാം മതിർദ്ദർപ്പണനിർമ്മലാ
യതീശം തം ഗുരും വന്ദേ ത്രയ്യന്തോദധിപാരഗം.

തത്വപ്രകാശികാനാമ്നാ വ്യാഖ്യാ ശൈരികഥാശ്രയാ
ക്രിയതേ നീലകണ്ഠേന ശ്രുതാർത്ഥപരിശുദ്ധയേ.''

അവസാനത്തിൽ,

''രാമവർമ്മനൃപതൌ മഹീമിമാം പാതി സാകമിവ ഗോദവർമ്മണാ
നീലകണ്ഠ ... ...സാകൃതാ വൃത്തിരാന്ധ്യമതിദോഷഹന്ത്ര്യസൌ.

യൽകൃപാലേശതോജ്ഞോഽപി സുരാചാര്യസമോ ഭവേൽ
കമ്മന്ദിവൃന്ദവന്ദ്യം തം ഗുരും വന്ദേ യതീശ്വരം.

ശ്രുതമപി ഗുരുമുഖ്യാദ്വക്തുമർത്ഥം ന ദക്ഷോ
ബഹുദിനമനുചിന്താഹാനിദോഷേണ യസ്യ
മനസി ജനിതതാപം തസ്യ ഹാതും കൃതേയം
മഹതി യമകകാവ്യേ വൃത്തിരേഷാ സ്ഫുടാർത്ഥാ.

മുക്തിസ്ഥലോദവസിതോ ഗിരിരാജകന്യാ-
പാദാബ്ജധൂളിരനിശം നിഗമാന്തസേവീ
ഗോവിന്ദഭക്തിരസസംഭൃതിഭൂഗകണ്ഠോ
വ്യാഖ്യാമിമാം വ്യരചയൽ ഖലു നീലകണ്ഠഃ.''

ഈ പദ്യങ്ങളും കാണുന്നുണ്ട്. ത്രിപുരദഹനവൃത്തിയിലെ പദ്യങ്ങളിൽ നിന്ന ''രവിഭ്രഃ'' എന്ന ത്രിപുരദഹനത്തിൽ തന്നെപ്പറ്റി പ്രസ്താവിക്കുന്ന കവി വാസുദേവൻതന്നെയെന്ന വ്യക്തമാകുന്നു. ഇതിനു പുറമേ ''രവിഭവാ'' എന്ന പദം നീലകണ്ഠൻ, ''രവിന്നാമ അസ്യ കവേഃ പിതാ; തതോ ഭവതീതി രവിഭ്രഃ; തേന വാസുദേവനാമ്നാ'' എന്ന സ്പഷ്ടമായി വ്യാഖ്യാനിക്കുന്നുമുണ്ട്. ആ വ്യാഖ്യാതാവു ''മുക്കൊല'' ദേശക്കാരനും മുക്കൊലദ്ദേവിയുടെ പരമഭക്തനും വേദാന്തവിജ്ഞനുമായിരുന്ന എന്നും ഉള്ളതിനു പുറമേ അദ്ദേഹത്തിനു പുരുഷോത്തമസരസ്വതിക്കു പുറമേ 'ഗോവിന്ദൻ' എന്നൊരു ഗുരുകൂടിയുണ്ടായിരുന്ന എന്നും, കൊച്ചിരാജ്യം രാജരാജൻ യുവരാജാവായ രാമവർമ്മാവോടുകൂടി പരിപാലിച്ചിരുന്ന കാലത്താണു് അത്ഥപ്രകാശിക നിർമ്മിച്ചതെന്നും അതു കഴിഞ്ഞു രാമവർമ്മാവു മഹാരാജാവായും ഗോദവർമ്മാവു യുവരാജാവായും വാണ കാലത്താണു് തത്പ്രകാശികയുടെ നിർമ്മിതി എന്നുംകൂടി വായനക്കാർക്കു് ഈ പദ്യങ്ങളിൽനിന്ന ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണല്ലോ. ഈ രാമവർമ്മാവാണു് ''കാരിക്കു എഴന്നള്ളിയ തമ്പുരാൻ'' എന്നു് അറിയപ്പെടുന്നതു്. അവിടുന്നു് ക്രി. പി. 1601-ൽ തീപ്പെട്ടു.

ശൌരീകഥാവ്യാഖ്യയിൽ ''അഹമിതി കവിരാത്മാനം നിർദ്ദിശതി; വാസുദേവനാമാഹമിത്യർത്ഥഃ'' എന്നും ''സമ്പ്രതി സ്വകൃതകാവ്യം ഗുണവദപി മത്സരഗ്രസ്തതയാ കേചിന്ന ഗൃഹ്ണന്തി ഇതി രാജവല്ലഭതയാപി സ്വകൃതകാവ്യപ്രചയസിദ്ധ്യർത്ഥം തൽക്കാലവർത്തിനം രാജാനം സ്തൌതി. രാമഃ = രാമാഖ്യഃ; ക്ഷിതിപാലോ രാജാ ജയതി ഇത്യർത്ഥഃ'' എന്നുമുള്ള നീലകണ്ഠന്റെ വാക്യങ്ങളും ആ യമകകാവ്യത്തിന്റെ നിർമ്മാതാവും വാസുദേവകവിതന്നെയെന്നും അദ്ദേഹം

'രാമൻ' എന്ന രാജാവിന്റെ കാലത്തുതന്നെയാണു ജീവിച്ചിരുന്നതെന്നും തെളിയിക്കുന്നു.*

ത്രിപുരദഹനത്തിനു ഗോകർണ്ണത്തുകാരനും നിത്യപ്രിയ മുനിയുടെ പുത്രനുമായ മറ്റൊരു പണ്ഡിതന്റെ ''പദാർത്ഥദീപിക'' എന്നൊരു വ്യാഖ്യാനവും ഞാൻ വായിച്ചിട്ടുണ്ട്. ''പുരദഹനാംഘ്രിം നത്വാ കുരുതേ നിത്യപ്രിയാഖ്യമുനിതനയഃ ടീകാം പദാർത്ഥദീപികാഖ്യാം പുരദഹനനാമയമകസ്യ.''

എന്ന പദ്യം അതിൽ കാണുന്നു.

'നളോദയം' എന്ന പ്രശസ്തമായ യമകകാവ്യത്തിന്റെ കർതൃത്വം കുറെക്കാലത്തേയ്ക്കു പണ്ഡിതന്മാർ 'കാളിദാസ'നിൽ ആരോപിച്ചിരുന്നു. 'രഘുവംശ'ത്തിൽ, 'ദ്രുതവിളംബിത'വൃത്തമായിട്ടുകൂടിയും അതിൽ 'മനസ്സില്ലാമനസ്സോടെ' മാത്രം യമകനിബന്ധനം ചെയ്ത ആ മഹാകവി മൂർദ്ധന്യനായിരിക്കുകയില്ല, യമകജടിലതയ്ക്കു പരമോദാഹരണമായ 'നളോദ'യത്തിന്റെ പ്രണേതാവു് എന്നു സഹൃദയന്മാക്കു ധാരാളം വിശ്വസിക്കാമായിരുന്നു. എങ്കിലും, അതിനു വേണ്ട രേഖകളും അവക്കു് അന്നു് അധീനമായിരുന്നില്ല. ഈ ന്യൂനത തിരുവിതാംകൂർ പുരാണവസ്തുസംരക്ഷകനായിരുന്ന ശ്രീമാൻ എ. എസ്സു്. രാമനഥയ്യരുടെ ശ്രമത്താൽ ഏതാനും കൊല്ലങ്ങൾക്കു മുൻപു പരിഹൃതപ്രായമായി. ചില താളിയോലഗ്രന്ഥങ്ങളിലും (ക്രി.പി. 1608) രാമർഷിയുടെ വ്യാഖ്യാനത്തിലും ഈ കാവ്യം 'രവിദേവ' വിരചിതമെന്നു പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ തിരുവനന്തപുരത്തു വലിയ കൊട്ടാരം വക ഗ്രന്ഥപ്പുരയിൽ സൂക്ഷിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള 'നളോദയ'ത്തിന്റെ ഒരു താളിയോലഗ്രന്ഥത്തിൽ താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന പദ്യങ്ങൾ കാണുന്നു.

''അസ്തി സ രാജാ നീതേ രാമാഖ്യോ യോ ഗതിഃ പരാ ജാനീതേ
യസ്യ രരാജാനീതേ രത്നാനി ജനഃ കുലേ ധരാജാനീതേ.

*ശൌരികഥ പയ്യൂരില്ലത്തിലെ ഗോപാലീസൂതനും ദേവീചരിതോദയം, സത്യതപഃ കുഥോദയം, ഇത്യാദി യമകകാവ്യങ്ങളുടെ പ്രണേതാവുമായ വാസുദേവന്റെതാണെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ആ വാസുദേവൻ ക്രി പി. പതിനാലാം ശതകത്തോടടുത്തു ജീവിച്ചിരുന്നു. നീലകണ്ഠൻ വ്യാഖ്യാനിക്കത്തക്ക പ്രാചീനത ആ ഗ്രന്ഥത്തിനു് ഇല്ല. 'ശൌരികഥോദയം' എന്നപേരു കണ്ടുകൊണ്ടു മാത്രം വസ്തുതീർച്ചപ്പെടുത്താവുന്നതല്ലല്ലോ, പെരുവനത്തിനു സമീപമല്ല പയ്യൂരില്ലം.

യസ്സേനാനാവാരിപ്രകരനദീഃ ശരമയം ധുനാനാവാരി
അതരന്നാനാവാരി വ്യസനൈർ ഭുവി വനം ച നാനാവാരി.

അപിയോദായാദായക്ഷയപ്രദോfംഹസി സതാം യദായാദായഃ
കരമാദായാദായ ശ്രിയോfബ്ധിരധിരാജമസിഗദായാദായഃ

അപിദൂരാജാദിത്യാ കൃതാല്പഭേദൈവ ഭ്രഃസരാജാദിത്യാ
യേന സ രാജാദിത്യാ ത്രിദിവാത് സംയുക്തശത്രുരാജാദിത്യാ.

ഖലസേനാനാവേദ്യഃസ്വാംഹോബ്ധൗ ഭുവിച യസ്യനാനാവേദ്യഃ
സ്നിശുജനാനാവേദ്യ പ്രയതോfസ്യ സുകാവ്യവിരചനാനാവേദ്യ.''

ഈ ശ്ലോകങ്ങളും ഇപ്പോൾ പ്രകാശിതമായിരിക്കുന്ന 'നളോദയ'ത്തിന്റെ ഉപോദ്ഘാതരൂപത്തിലുള്ളവ തന്നെ എന്നു് ഇവ ഓരോന്നിലും നാലുപാദങ്ങളിലും ഘടിതമായി കാണുന്ന അനന്യസുലഭമായ യമകപ്രാസത്തിൽനിന്നു് അനുമിക്കാം. 'നളോദയ'ത്തിനു 'വിഷ്ണു' എന്നൊരു പണ്ഡിതൻ ഒരു വ്യാഖ്യാനം നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതിൽ ''ഇതി നളോദയേ വാസുദേവേന കൃതേ ചതുർത്ഥഃ പരിച്ഛേദഃ'' എന്നു കാണുന്നതിനു പുറമേ,

''രവിതനുഭ്രയമിതായാഃ കൃതേർഗ്രതിശ്രുബൂചിത്രഭ്രയമിതായാഃ
ജനഹാസായ മിതായാധിയശ്ച വിവൃതാമയാധുനാ യമിതായാഃ'

എന്നു മൂലത്തിന്റെ തോരുപിടിച്ചുതന്നെ വ്യാഖ്യാതാവു രചിച്ച ഒരു പദ്യവും കാണുന്നുണ്ടു്. 'രവിതനുഭ്രവു്' അല്ലെങ്കിൽ 'രവിസൂനു' വാസുദേവകവിയാണെന്നു 'നീലകണ്ഠൻ' ഉൽഘോഷിക്കുന്നതായി മുൻപു തന്നെ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. തഞ്ചാവൂർ സരസ്വതീമഹാൽ ഗ്രന്ഥശാലയിലുള്ള ''നളോദയ''ത്തിന്റെ ഒരു കൈയെഴുത്തുപകപ്പിൽ, ''ഖലസേനാനാവേദ്യഃ'' എന്ന പദ്യം വ്യാഖ്യാനിച്ചു കാണുന്നു. ''അഹം കാളിദാസഃ, ആദ്യ ഇദാനീം, അസ്യ രാമസ്യ രാജ്ഞഃ,'' എന്നു കവിയെ കാളിദാസനായും, രാജാവിനെ രാമാഭിധാനനായും നിർദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ടാണു് ആ വ്യാഖ്യാനത്തിന്റെ ഗതി. ആ ഗ്രന്ഥശാലയിൽത്തന്നെയുള്ള മറെറാരു കൈയെഴുത്തുപകപ്പിൽ, ''ഭട്ടനാരായണസുതരവിദേവവിരചിതേ നളോദയനാമ്നി മഹാകാവ്യേ'' എന്നും ഒരു കുറിപ്പുണ്ടു്. രണ്ടിനേറെയും 'ആദശ്ങ്ങളായ ഓലഗ്രന്ഥങ്ങളും കാണ്മാനില്ലാത്തതിനാൽ, ഈ കുറിപ്പുകൾക്കു വലിയ വില ഒന്നും കല്പിക്കുവാൻ പാടില്ല. ചുരുക്കിപ്പറയുകയാണെങ്കിൽ,

'രവിദേവൻ' എന്ന പദം 'രവി' സുതനായ 'വാസുദേവൻ' എന്ന അർത്ഥത്തിൽ നമുക്കു ഗ്രഹിക്കാവുന്നതും, വാസുദേവൻ എന്ന പദത്തിനു പകരം 'ദേവൻ' എന്നു പ്രയോഗിക്കുന്നതു വൈയാകരണസമ്മതവും, അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ 'നളോദയ'ത്തിന്റെ കർതൃത്വവും, വാസുദേവഭട്ടതിരിയിൽത്തന്നെ സംക്രമിപ്പിക്കുന്നതു് അനുചിതമല്ലാത്തതും ആകുന്നു.

ഇപ്രകാരം നാല യമകകാവ്യങ്ങളുടെ കർത്താവായിത്തീർന്ന നമ്മുടെ വാസുഭട്ടതിരി ഒരമാനുഷൻതന്നെയായിരുന്നു. ബാല്യകാലത്തിൽ അദ്ദേഹം തീരെ അവ്യുൽപന്നനായിരുന്നു എന്നും, കൊച്ചിരാജ്യത്തു 'പെരുവന'ത്തിനു സമീപമുള്ള 'തിരുവിളക്കാവു്' ശാസ്താക്കോവിലിനു സമീപത്തായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ 'പട്ടത്തു്' എന്ന പേരിലുള്ള ഇല്ലമെന്നും, ഒരു ദിവസം അത്താഴപ്പൂജ കഴിഞ്ഞു, മഴയുടെ ആധിക്യം നിമിത്തം ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു തിരിച്ചുപോകുവാൻ തരമില്ലാതെ തീന്ന അവസരത്തിൽ അനന്യശരണനായി ശാസ്താവിനോടു തന്റെ കഷ്ടാവസ്ഥയെപ്പറ്റി വിലപിച്ചുപറഞ്ഞപ്പോഴും 'തിടപ്പള്ളി'യിലുള്ള വിറകെടുത്തു തീ കായുന്നതിനും, മൂലയിൽ ഒരു കദളിപ്പഴക്കുല ഇരുന്നതെടുത്തു തിന്നുന്നതിനും, നിയോഗിച്ചുകൊണ്ടു് ഒരശരീരിവാക്കു് ഉണ്ടായെന്നും, അതനുസരിച്ചു് ആ ബാലൻ പ്രവർത്തിച്ചുഎന്നും ഉടൻതന്നെ പ്രതിഭാശാലിയും യമകവിധാതാവുമായ ഒരു മഹാകവിയായി അദ്ദേഹം രൂപാന്തരപ്പെട്ട എന്നും നേരം വെളുത്തു കഴകക്കാരൻ ചെന്നു് 'എന്തിനു വിറകെടുത്തു' എന്നു ചോദിച്ചതിനു, ''ധാർഷ്ട്യക്കാരാ! പോടാ'' എന്നും മറും കലിദിനസംഖ്യയൊപ്പിച്ചു മറുപടി പറഞ്ഞു എന്നും, വാരസ്യാരുടെ അത്തരത്തിലുള്ള പ്രശ്നത്തിനു, ''വിറകെടുപ്പാൻ വിറകെടുത്തു വിറകെടുത്തു വിറകെടുത്തു'' എന്ന യമകാലംകൃതമായ ഗദ്യത്തിൽ പ്രത്യുത്തരം നൽകി എന്നും, വാരസ്യാർ ആശ്ചര്യം ധരിച്ചു് അവിടെക്കിടന്ന പഴത്തൊലി തിന്നു എന്നും, തദ്വാരാ ആ സ്ത്രീയും ഭാഷയിൽ കവനം ചെയ്വാൻ തുടങ്ങി എന്നും മറുമുള്ള ഐതിഹ്യപ്രവാഹത്തിൽ വാസ്തവത്തിന്റെ കണികവല്ലതും കലർന്നിട്ടുണ്ടോ എന്നു നിശ്ചയമില്ല. എന്നാൽ, ഒരു തികഞ്ഞ പണ്ഡിതനും, സഹൃദയനും, പൌരാണികനും, വേദാന്തിയുമായ മഹാഭാരതഭട്ടതിരിയുടെ പ്രവണനും ചിത്താനുവർത്തകനുമായ ഒരു ശിഷ്യനായിട്ടാണു് താൻ ജീവിച്ചിരുന്നതെന്നു. 'യുധിഷ്ഠിരവിജയ'ത്തിൽ കവി തന്നെ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ള സ്ഥിതിക്കു്, അദ്ദേഹം ഒരു ഗുരുകുലകൃഷ്ണനായിരുന്നു എന്നു വിശ്വസിക്കാതെ നിവൃത്തിയില്ല. അത്തരത്തിലുള്ള

ഒരു മഹാവ്യൽപന്നനല്ലാതെ, പ്രതിഭാഭ്യാസങ്ങൾകൊണ്ടു മാത്രം വഴങ്ങുന്നതല്ലാത്ത യമകകാന്താരത്തിൽകൂടി ''ന ഭ്രതോ ന ഭവിഷ്യതി'' എന്ന നിലയിലുള്ള തത്താദൃശമായ സച്ഛന്ദദിഗ്വിജയം നിശ്ചയമായും സാധ്യവുമല്ല. വാരസ്യാരുടേതെന്നു വെച്ചിട്ടുള്ള 'നാഴികമണിയാറായീ' എന്ന പദ്യം, തിരുവിതാംകൂർ സ്വാതിതിരുനാൾ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ ആസ്ഥാനകവീന്ദ്രനായിരുന്ന സാക്ഷാൽ കരീന്ദ്രൻ കിളിമാനൂർ വിദ്വാൻ കോയിത്തമ്പുരാന്റെ വകയാണെന്നു്, എത്രയോ വർഷങ്ങൾക്കു മുൻപുതന്നെ, ഞാൻ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതാണു്. ''ഇതയിത! വാതു വരുന്നു വെറിറില തിന്നാഞ്ഞെനിയ്ക്കു വാതുവരുന്നു'' എന്ന പദ്യവും വാസുഭട്ടതിരിയുടേതു തന്നെയോ എന്നുള്ളതും ചിന്തനീയമാകുന്നു.

ഇനി ഭട്ടതിരിയുടെ കാലം ഏതാണെന്നു പരിശോധിച്ചു നോക്കാം. എന്റെ വിജ്ഞാനദീപിക ഒന്നാംഭാഗത്തിൽ ഞാൻ, ''കുലശേഖര ആഴ്വാരു''ടെ ''മുകുന്ദമാല''യിൽ ഒടുക്കം ഉള്ള

''യസ്യ പ്രിയൌ ശ്രുതിധരൌ രവിലോകവീരൌ
മിത്രേ ദ്വിജന്മവരപാരശവാവഭ്രതാം.''

ഇത്യാദി പദ്യത്തിന്റെ ഒരു പഴയ ഭാഷാവ്യാഖ്യാനത്തിൽനിന്നു, 'രവി' എന്ന നമ്പൂരിയും, 'ലോകവീരൻ' എന്ന വാര്യരും ആ പെരുമാളുടെ വയസ്യന്മാരായിരുന്നു എന്നു പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതു വായനക്കാർ ഓർക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കാം. ഈ 'രവി'യുടെ പുത്രനത്രേ വാസുദേവഭട്ടതിരി എന്നാണു് എന്റെ അഭ്യൂഹം. അതിൽ അനുപപത്തിയില്ലെങ്കിൽ, അദ്ദേഹം ആശ്രയിച്ച 'രാജശേഖരൻ' എന്ന പെരുമാൾ, ഒന്നുകിൽ സാക്ഷാൽ ആഴ്വാർ തന്നെയോ, അല്ലെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുത്ത മുൻവാഴ്ക്കാരനോ ആയ് വരണം. 'രാജശേഖരൻ' താൻ നിർമ്മിച്ച മൂന്നു നാടകങ്ങൾ ശങ്കരഭഗവത്പാദർക്കു കാഴ്ച വെച്ചു എന്നു മാധവാചാര്യരുടേതെന്നു പറയുന്ന ശങ്കരവിജയത്തിൽ കാണുന്നുണ്ടു്. അതിൽ ''സ്തൂയമാനചരണഃ കുലദീപഃ'' എന്നൊരു പദ്യപാദം രാജപ്രശസ്തിപരമായ് കാണുന്നതിലുള്ള 'കുലദീപ'പദം, പക്ഷേ 'കുലശേഖര'പദത്തിന്റെ ഒരു പര്യായമായ് ഗണിക്കാം. ആ നിലയ്ക്കു 'യുധിഷ്ഠിരവിജയ'ത്തിലേ 'കുലശേഖര'നും, 'ത്രിപുരദഹന'ത്തിലേ 'രാജശേഖര'നും ഒരാളാണെന്നു വരുവാൻ പാടില്ലായ്കയില്ല.

''ഏവമേനമതിമർത്ത്യചരിത്രം സേവമാനജനദൈന്യലവിത്രം
കേരളക്ഷിതിപതിർഹിദിദുക്ഷുഃപ്രാഹിണോത്സചിവമാർതഭിക്ഷുഃ

തേന പൃഷ്ടകുശലഃ ക്ഷിതിപാലഃ സ്വേന സൃഷ്ടമഥ ശാത്രവകാലഃ
ഹാടകായുതസമർപ്പണപൂർവം നാടകത്രയമവോചദപൂർവം.

തദ്രസാർദ്രഗ്രഹണരീതിവിശിഷ്ടം ഭദ്രസന്ധിരുചിരം സുകവീഷ്ടം
സങ്ഗ്രഹേണ സ നിശമ്യ സുവാചം തം 'ഗ്രഹാണ പര'മിത്യമൂ
മൂചേ.'' (ശങ്കരവിജയം സർഗ്ഗം 5)

''കവിതാകുശലോഽഥ കേരളക്ഷ്മാകമനഃ കശ്ചന രാജശേഖരാഖ്യഃ
മുനിവര്യമമും മുദാ വിതേനേ നിജകോടീരനിഘൃഷ്ടപന്നഖാഗ്രം.

'പ്രഥതേ കിമു നാടകത്രയീ സേ'ത്യമുനാ സംയമിനാ തതോ നിയുക്തഃ
അയമുത്തരമാദദേ; ''പ്രമാദാദനലേ സാഹുതിതാമുപാഗതേ''തി.

മുഖതഃ പഠിതാം മുനീന്ദ്രനാ താം വിലിഖന്നേഷ വിസിസ്മയേ സ
ഭൂപഃ.'' (ശങ്കരവിജയം സർഗ്ഗം 14)

ഈ പദ്യങ്ങളും ഇവിടെ സ്മരണീയങ്ങളാണ്. പക്ഷേ വെറും ഐതിഹ്യസങ്കലിതമായ 'ശങ്കരവിജയം' മാത്രം വെച്ചുകൊണ്ട് ചരിത്രസംബന്ധമായി ഒരു കാര്യവും നിഷ്കൃഷ്യക്കാവുന്നതല്ല. ശങ്കരാചാര്യരുടെ കാലം, ക്രി. പി. എട്ടാംശതകത്തിന്റെ ഒടുവിലും, ഒൻപതാം ശതകത്തിന്റെ ആരംഭത്തിലും ആയിരുന്നതിനാൽ, വാസുഭട്ടതിരിയുടെ കാലം, ക്രി. പി. ഒൻപതാം ശതകത്തിന്റെ ആരംഭത്തിലാണെന്നു ഗണിക്കുന്നതു യുക്തിയുക്തമായിരിക്കും. കുലശേഖരആഴ്വാരേ ക്രി. പി. ഒൻപതാം ശതകത്തിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുവരുന്നതിനു് ഉത്സുകരായ ചില പണ്ഡിതന്മാരുണ്ടെങ്കിലും, അതിനിപ്പുറം അദ്ദേഹത്തെ ആനയിക്കുന്നവർ ആരുമില്ല. ആഴ്വാരന്മാരുടെ ദ്രാവിഡഭാഷാഗാനങ്ങളും ശേഖരിച്ചു 'നാലായിരപ്രബന്ധം' എന്ന പേരിൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ച നാഥമുനി ജീവിച്ചിരുന്നതു പത്താം ശതകത്തിലാകയാൽ, അതിൽ പിന്നീടാണു് ആഴ്വാരുടെ കാലമെന്നു പറവാൻ ഒരു വിധത്തിലും ന്യായമില്ല. 'തപതീസംവരണ'വും 'സുഭദ്രോധനഞ്ജയ'വും നിർമ്മിച്ച 'കുലശേഖരവർമ്മാവു'തന്നെയാണു് 'മുകുന്ദമാലാ'കാരനായ ആഴ്വാരെന്നും, അദ്ദേഹം, പ്രസ്തുത നാടകങ്ങളും ഇതുവരെ കണ്ടുകിട്ടീട്ടില്ലാത്ത 'വിച്ഛിന്നാഭിഷേക'വുമാണു് ആചാര്യപാദരെ കാണിച്ച നാടകത്രയമെന്നും സ്ഥാപിയ്ക്കുവാൻ ഞാൻ 'വിജ്ഞാനദീപിക'യിൽ ശ്രമിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ, രാജശേഖരൻ ചേരമാൻപെരുമാക്കന്മാരിൽ ആയിരുന്നു എന്നും, അദ്ദേഹം ക്രി. പി. 800-825 വരെ ആണു രാജ്യഭാരം ചെയ്തതെന്നും, ആചാര്യപാദർ രാജശേഖരനു നൽകിയ

വരത്തിന്റെ ഫലത്താൽ ജനിച്ച പരമഭാഗവതനാണു് 'കുലശേഖര ആഴ്വാർ' എന്നും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ രാജ്യഭാരകാലം ക്രി.പി.825–843 വരെ ആയിരുന്നു എന്നും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുത്ത പിൻവാഴ്ക്കാരനാണു് 'വാസുഭട്ടതിരി' സ്മരിക്കുന്ന 'രാമൻ' എന്നും, അദ്ദേഹം ക്രി. പി. 850–870 വരെ രാജ്യം ഭരിച്ചു എന്നും, 'തപതീസംവരണാദി'നാടകങ്ങളുടെ കർത്താവായ കുലശേഖരവമ്മാവിന്റെ രാജ്യഭാരകാലം ക്രി.പി. 935–955 വരെ ആയിരുന്നു എന്നും ശ്രീമാൻ രാമനാഥയ്യർ പ്രസ്താവിക്കുന്നു. 'രാമൻ', അഥവാ രാമവമ്മകുലശേഖരചക്രവർത്തി, ക്രി. പി. 827–859 വരെ ആയിരുന്നു രാജ്യഭാരം ചെയ്തതു് എന്നും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലത്താണു് വാസുഭട്ടതിരി യമകകാവ്യങ്ങളും രചിച്ചതെന്നും ശ്രീമാൻ ആറൂർ കൃഷ്ണപ്പിഷാരടി 'കേരളചരിത'ത്തിൽ പറയുന്നു.

''ദൂരാദപി സതാം ചിത്തേ ലിഖിതാശ്ചര്യമഞ്ജരീം
കുലശേഖരവമ്മാഽഗ്ര്യാം ചകാരാശ്ചര്യമഞ്ജരീം.''

എന്നു 'തപതീസംവരണ'കാരനേപ്പറ്റി പ്രശംസിക്കുന്ന രാജശേഖരമഹാകവി കാന്യകുബ്ജത്തിലെ മഹേന്ദ്രപാലന്റെ ഉപാധ്യായനായും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രൻ മഹീപാലന്റെ ആസ്ഥാനപണ്ഡിതനായും ജീവിച്ചിരിക്കുകയും, ആ രാജാക്കന്മാർ ക്രി. പി. 903–917 വരെ രാജ്യം ഭരിക്കുകയും ചെയ്തതായി കാണുന്നതിനാൽ രാജശേഖരന്റെ ജീവിതകാലം 10-ാം ശതകത്തിന്റെ (ക്രി. പി.) ആരംഭത്തിലെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നതും, അപ്പോൾ കുലശേഖരവമ്മാവു് അദ്ദേഹത്തേക്കാൾ പ്രാക്തനനാകയാൽ, ക്രി. പി. 9-ാം ശതകത്തിന്റെ ഉത്തരാർദ്ധത്തിൽ എങ്കിലും ജീവിച്ചിരുന്നതായി പരിഗണിക്കേണ്ടതും ആകുന്നു. ഈ കുലശേഖരവമ്മാവിന്റെ സദസ്യനായ തോലകവി (അതുലശമ്മാവു) യമകകവികളെ കളിയാക്കിക്കൊണ്ടു്,

''ഥപ്രഥനം ദാനന്ദം പദദ്വയം നാത്ര ജനിതനന്ദാനന്ദം
തനയം വന്ദേ വക്യാ നിരന്വയം ദലിതദാനവം ദേവക്യാഃ.''

എന്ന പദ്യം നിമ്മിച്ചു എന്നൊരൈതിഹ്യമുണ്ടു്. അതു യമകലോകത്തിൽ സരസ്വതീദേവിയുടെ പുരുഷാവതാരമെന്നു വണ്ണിക്കേണ്ട നിലയിൽ അത്രമാത്രം മഹനീയനായ വാസുഭട്ടതിരിയേപ്പറ്റിയായിരിക്കാൻ നിവൃത്തിയില്ലാത്തതും ആ മഹാകവിയെ അനുകരിച്ചു ക്ഷുദ്രകാവ്യങ്ങൾ എഴുതിക്കൂട്ടിയ ഏതെങ്കിലും കവിയശഃപ്രാർത്ഥികളെ

ഉദ്ദേശിച്ചു മാത്രം ആയിരിക്കാവുന്നതും ആകയാൽ, ഭട്ടതിരിയുടെ 'രാമൻ' കുലശേഖരവമ്മാവിനെ അപേക്ഷിച്ചു പ്രാക്തനനായ ഒരു രാജാവായിരിക്കണം എന്നാണു് ഞാൻ ഇന്നും പറയുന്നതു്. ഇവരെല്ലാവരും ചേരരാജാക്കന്മാർ ആകുന്നു. ക്രി.പി. 11-ാംശതകത്തിൽ രാജേന്ദ്രചോളന്റെ ദിഗ്വിജയ പരിപാടിയിൽ പെട്ട കേരളത്തിന്റെ ആക്രമണത്തോടും ചേരമാൻ മുടിയുടെ അപഹരണത്തോടുംകൂടി ആ രാജവംശം നാമാവശേഷമായി. അനന്തരം വീരരവിവമ്മചക്രവർത്തിയുടെ കാലമായ ക്രി.പി.പതിന്നാലാം ശതകത്തിന്റെ ഒന്നാം പാദം തൊട്ടു് എങ്കിലും കുലശേഖരൻ എന്ന സ്ഥാനം തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാക്കന്മാരിൽ സംക്രമിച്ചു. ഈ കാരണങ്ങൾകൊണ്ടു വാസുഭട്ടതിരി ആശ്രയിച്ചിരുന്ന ചേരമാൻപെരുമാൾ (അഥവാ രണ്ടു പെരുമാക്കന്മാർ) ക്രി.പി.9-ാമത്തേയോ 10-ാമത്തേയോ ശതകത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു എന്നും, മറ്റു തെളിവുകളേക്കൊണ്ടു് 9-ാം ശതകത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു എന്നു് ഊഹിക്കുന്നതാണു താരതമ്യേന യുക്തിയുക്തമെന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. ''രാജാദിത്യ ഇത്യമുഷ്യൈവ അഭിഷേക പ്രയുക്തം നാമ'' എന്നു 'വിഷ്ണു' തന്റെ നളോദ്യയവാഖ്യാനത്തിൽ പ്രസ്താവിക്കുന്നതിൽനിന്നു, രാമവമ്മാവു രാജ്യാഭിഷേകാവസരത്തിൽ രാജാദിത്യനെന്ന നാമധേയം സ്വീകരിച്ചു എന്നും നമുക്കു വിശ്വസിക്കാം.

എങ്ങനെ നോക്കിയാലും, ക്രി.പി. 17-ാം ശതകത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന 'ഭ്രമരസന്ദേശ'കാരനല്ല വാസുഭട്ടതിരി എന്നുള്ളതിനു വേറേയും തെളിവുകളുണ്ടു്.

തന്ത്രസമുച്ചയകാരനായ ജയന്തമങ്ങലത്തു നാരായണൻനമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ കാലം ക്രി.പി. 1429-നുമേൽ ആണെന്നു്, ''കല്യബ്ദേഷ്വതിയത്സു നന്ദനയനേഷ്വംഭോധിസംഖ്യേഷു യഃ' ഇത്യാദി പദ്യത്താൽ വെളിവാകും. അദ്ദേഹം, കോഴിക്കോട്ടു ശക്തൻ സാമൂതിരിപ്പാട്ടിലെ പതിനെട്ടരക്കവികളിൽ ഒരാളായിരുന്നു. ആക്കൂട്ടത്തിൽപ്പെട്ട മറെറാരു കവിയായിരുന്നു ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രികൾ. സാക്ഷാൽ പൂനംനമ്പൂരിയാണു് ആ സദസ്സിനെ അലങ്കരിച്ച 'അരക്കവി.' ''മധുരമധുരഭാഷാസംസ്തുതാന്യോന്യസമ്മേളനസുരഭില''മായ ചന്ദ്രോത്സവവും അക്കാലത്തെ ഒരു കൃതിയാകുന്നു. ആ കാവ്യത്തിൽ രണ്ടു ജീവൽകവികളായി,

''മദനസമരസമ്മർദാന്തരോദ്ഭ്രാന്തകാന്താ-
മണിതമഹിതമാധുര്യൈകവംശപ്രസൂതൈഃ
മതുമത മണമോലും ഗദ്യപദ്യൈരനേകൈ-
മ്മദയതി പുനമിന്നും ഭൂരി ഭൂചക്രവാളം.

ഉചിതരസവിചാരേ ചാരുവാഗ്ദേവതാശ്രീ-
കരകിസലയസംമൃഷ്ടശ്രമസ്വേദജാലം
അഹമഹമികയാ വന്നത്ഥശബ്ദപ്രവാഹം
ഭവതു വദനബിംബം പ്രീതയേ ശാങ്കരം മേ.''

എന്നു പുനത്തേയും ശങ്കരനേയും പറഞ്ഞു പ്രസ്താവിച്ചുകാണുന്നു. ''ചന്ദ്രോത്സവ''ത്തിന്റെ ആരംഭത്തിലുള്ള,

''അണികുലചില ജിഹ്വാനന്ദി കർണ്ണാമൃതം ഞാ-
ണത്ഥ നയനമനോജ്ഞം നാസികാഹ്ലാദി ബാണം
തൊട്ടമളവിളകീട്ടം തേരു യസ്യാങ്ഗനാനാം
വക പടകളനങ്ഗം ദൈവതം വെൽവുതാക.''

എന്ന മങ്ഗലാചരണപദ്യം, ഒരു പഴയ ഗ്രന്ഥത്തിൽ പുനത്തിന്റെതെന്നു കരുതാവുന്ന ചില ഒറ്റശ്ലോകങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ കാണുന്നു.

ശ്രീശങ്കരേണ വിദുഷാ കവിസാർവഭൌമേ-
നാനന്ദമന്ദഗതിനാ പുരതോ ഗതേന
ശ്രീമന്മുകുന്ദമുരളീമധുരസ്വരേണ
പദ്യൈരവദ്യരഹിതൈരനുവർണ്യമാനാ'' എന്നും,

''മധുമൊഴി! പുനമെന്നാ നൽകവീന്ദ്രേണ സാര-
സ്വതപരിമളമോലും പദ്യഭേദൈരനേകൈഃ
പകലിരവു വളർത്തി സ്തുയമനാപദാനാ
മധുരകവിഭിരന്യൈരന്വിതാ 'രാഘവാ'ദ്യൈഃ.''

എന്നുമുള്ള പദ്യങ്ങളിൽ ഈ രണ്ടു മഹാകവികളെ ചന്ദ്രോത്സവകാരൻ വീണ്ടും സ്മരിക്കുന്നു. 'മേദിനീവെണ്ണിലാവു്' ആഘോഷിച്ച 'ചന്ദ്രികാമഹോത്സവ'ത്തിനു്, ശങ്കരകവി 'മാനവീമേനക'യോടുകൂടിയും, പുനവും രാഘവാദികവികളും 'മാരലേഖ'യോടുകൂടിയും ആണു് പോകുന്നതു്. ഈ 'മാരലേഖയെപ്പറ്റി പുനം ശങ്കരകവിക്കയച്ച ഒരു ശൃംഗാരശ്ലോകം താഴെ ചേർത്തുകൊള്ളുന്നു.

''മത്പ്രാണങ്ങളിന്നുണ്ടു നിന്നൊടരിയോരന്യായമിപ്പോളെടോ!
പത്മാമങ്ഗലരങ്ഗ! ശങ്കരകവേ! നിന്നോമലന്യാദൃശീ;
മൽപ്രാണേശ്വരി 'മാരലേഖ' മഹിളാരത്നം തരിൻറീലെടോ
ചെപ്പോലും മുലമൊട്ടെനിക്കു നളിനത്താർബാണപീഡാനിധേഃ.''

ഇതിൽ സൂചിപ്പിക്കുന്ന ശങ്കരകവിയുടെ 'ഓമൽ' 'മാനവീമേനക'യാണെന്നു തോന്നുന്നു. ഈ പദ്യം കണ്ടു ശങ്കരകവി മാരലേഖസ്സു് അയച്ച ഒരു പദ്യംകൂടി ഉദ്ധരിക്കാം.

"ധന്യേ!സതു്പാത്രദാനം പ്രതി തവ മടിയെന്തെന്തു മുന്നേ കൊടാഞ്ഞൂ
കുന്നേറലുംകൊങ്ക പങ്കേരുഹമുഖി! പുനമാം നൽകവീന്ദ്രന്നതന്ദ്രം
അന്യായം ചൊല്ലുമാറാക്കിനതമലഗ്രനേ! യുക്തമോ! ചിത്തമയ്യോ!
ഖിന്നം കാണേതദീയം മദനശരശിഖാദാരുണം മാരലേഖേ!."

പുനവും ശങ്കരകവിയും ഉത്തരകേരളീയന്മാരായിരുന്നു. കോലത്തുനാട്ടിലായിരുന്ന ശങ്കരകവിയുടെ താമസം.

ദൃഷ്ട്വാ ദേവം പരിസരജൂഷം ശംബരേ ബാലകൃഷ്ണം
ലോപാമുദ്രാസഖതിലകിതം ദിങ്മുഖം ഭ്രഷയിഷ്യൻ
കോലാനേലാവനസുരഭിലാൻ യാഹി യത്ര പ്രഥന്തേ
വേലാതീതപ്രഥിതവചസഃ ശങ്കരാദ്യാഃ കവീന്ദ്രാഃ.

എന്ന കോകിലസന്ദേശപദ്യത്തിൽ ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രികം പ്രശംസിക്കുന്നതു് ഈ ശങ്കരകവിയേത്തന്നെയാണു്. ശങ്കരകവി അഥവാ ശങ്കരവാരിയർ (ശങ്കരമാരാരല്ല) ആകുന്നു സുപ്രസിദ്ധമായ 'ശ്രീകൃഷ്ണവിജയ' മഹാകാവ്യത്തിന്റെ നിർമ്മാതാവു്. താഴെക്കാണുന്ന പദ്യങ്ങളും ആ കാവ്യത്തിൽ ഉള്ളവയാണു്.

''ചകാസ്തി രാജാ ചതുരന്തവീരചൂഡാതടീചുംബിതപാദപീഠഃ
കാലാഗ്നികുലങ്കഷബാഹുതേജാഃ കോലാധിപഃ കേരളവർമ്മനാമാ.
ശിവേശ്വരാഖ്യേ ഭവനോത്തമേ യഃ ശ്രുത്യന്തരത്യന്തനിഗൂഢരൂപം
പ്രാകാശയത് പ്രൗഢതപഃപടിമ്നാ പഞ്ചേഷുലീലാപരിപന്ഥിതേജഃ

x x x x x

പാത്രം ശ്രിയസ്തസ്യ ചകാസ്തി രാജ്യേ ക്ഷേത്രം'വിഹാരാചല'
നാമധേയം
ജഗത്സവിത്രീ ഖലു യത് പവിത്രീകരോതി നീഹാരഗിരീന്ദ്രപുത്രീ.
വിഭാതി തസ്മിൻ ഗിരിജാകടാക്ഷപാത്രീഭവൻ കശ്ചന സൂരിവര്യഃ
ശ്രീകോലഭൂപാലകഹർഷസിന്ധുരാകാശശീ രാഘവനാമധേയഃ.

സദാ മനീഷാമയതാമ്രവർണ്ണീസമ്പർക്കിണോ വാങ്മയമൗക്തികാനി
ഭാഗ്യൈകസിന്ധോഃ സമവാപ്യ യസ്മാത് സുധീജനഃ കണ്ഠ
മലങ്കരോതി.

അന്തേവസൻ കശ്ചന തസ്യ ചാഭ്രൽ കവിത്വമാഗ്ഗേ കലിതപ്രചാരഃ
ആചാര്യകാരുണ്യജലപ്രവൃദ്ധപ്രജ്ഞാങ്കുരഃ ശങ്കരനാമധേയഃ.

അർദ്ധം ശരീരസ്യ ച ശീതഭാനോഃ കളത്രയന്തീ ച വതംസയന്തീ
കാചിത് കൃപാ കണ്വപുരൈകഭൂഷാ കാമപ്രസൂർയത് കുല
ദൈവമാസ്സേ.

നിത്യം വിഹാരാദ്രിജുഷോ ഭവാന്യാഃ സ്തോത്രാംബുഭിഃ സന്നതി
ദോഹദൈശ്ച
അകാരി യസ്യാങ്കുരിതോ മഹീയാൻ നവത്വമാശ്രിത്യ കവിത്വശാഖീ.

കോലേശ്വരസ്തും മുദിതഃകദാചിദാസ്ഥാനവത്തീ നൃപചക്രവത്തീ [ത്
നിഷ്ണാതധീഃ"കൃഷ്ണകഥാനുബന്ധം കാവ്യം കുരു ശ്രാവ്യ'മിതി ന്യഗാദീ
കൃശാപി കോലേശവചസ്സുമീരസമ്പ്രേരണാദ്ദേശികദൃഷ്ടിനാവാ
ഭക്തിദ്വിതീയാഥ തദീയവാണീ പരംഗതാ കൃഷ്ണകഥാപയോധേഃ.''

പ്രതാപശാലിയായി കോലത്തുനാട്ടിൽ കേരളവർമ്മാവെന്ന പേരോടുകൂടി ഒരു രാജാവുണ്ട്. അദ്ദേഹം അവിടെയുള്ള 'ശിവേശ്വരം' ക്ഷേത്രത്തിലെ ശ്രീപരമേശ്വരനെ തപസ്സുചെയ്ത പ്രത്യക്ഷീകരിച്ചു. അദ്ദേഹിന്റെ രാജ്യത്തിൽ ശ്രീപാർവതീദേവിയെ പ്രതിഷ്ഠിച്ചിട്ടുള്ള വിഹാരാചലം (പള്ളിക്കുന്നു; പള്ളിക്കുന്നം) എന്നൊരു ക്ഷേത്രമുണ്ട്. ആ ദേവിയുടെ സമാരാധകന്മാരിൽ ഒരുവനും, കേരളവമ്മരാജാവിനു സന്തോഷപ്രദനുമായി രാഘവനെന്ന നാമത്തോടുകൂടിയ ഒരു പണ്ഡിതവര്യനുണ്ട്. അദ്ദേഹം അനേകം ഉത്തമപ്രബന്ധങ്ങളുടെ പ്രണേതാവാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അന്തേവാസിയായും, അദ്ദേഹത്താൽ കവിതാപഥത്തിൽ സഞ്ചരിപ്പിക്കപ്പെട്ടവനായും, ആ ആചാര്യന്റെ കാരുണ്യംകൊണ്ടു പ്രജ്ഞാശാലിയായിത്തീർന്നവനായും ശങ്കരനാമാവായ ഒരാളുണ്ട്. കണ്ണൂരിലെ കാത്യായനീദേവിയാണ് ആ ശങ്കരന്റെ കുല ദൈവതം. പള്ളിക്കുന്നത്തു ഭഗവതിയെ ഭജിച്ചു അയാളും കവിയായി. കേരളവമ്മരാജാവു ഒരിക്കൽ ആ കവിയോടു കൃഷ്ണകഥാനുബന്ധമായ ഒരു കാവ്യം രചിക്കണമെന്നു ആജ്ഞാപിക്കുകയും, ആ ആജ്ഞയാകുന്ന കാറിന്റേയും ആചാര്യകാരുണ്യമാകുന്ന തോണിയുടേയും സഹായതകൊണ്ടു, ഭക്തിദ്വിതീയയായ അയാളുടെ വാണി കൃഷ്ണകഥാസമുദ്രത്തിന്റെ മുകരയിൽ എത്തുകയും ചെയ്തു (അതായതു 'ശ്രീകൃഷ്ണവിജയം' തുടങ്ങി പൂർത്തിയാക്കി). ഇതാണ് മേലുദ്ധരിച്ച പദ്യങ്ങളുടെ താൽപര്യം.

''ശ്രീരാഘവാഖ്യദേശികകാരുണ്യകടാക്ഷവീക്ഷണവിലാസഃ
മമ കൃഷ്ണചരിതജലധൗ മരകതമണിസേതുചാതുരീമകരോത്.''

എന്ന ഗ്രന്ഥാവസാനത്തിൽ ശങ്കരൻ തന്റെ ആചാര്യനെ വന്ദിക്കുന്ന ഒരു പദ്യവും 'ശ്രീകൃഷ്ണവിജയ'ത്തിന്റെ ചില താളിയോലപ്പകർപ്പുകളിൽ ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. രാഘവനും ഒരു വാരിയരായിരുന്നു എന്നാണ് കേട്ടിട്ടുള്ളതു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ താമസം പള്ളിക്കുന്നത്തായിരുന്നു എന്നും, അദ്ദേഹത്തിനു് ഒരു വലിയ ശിഷ്യസമ്പത്തുണ്ടായിരുന്നു എന്നും ചന്ദ്രോത്സവത്തിലേ

''സുമുഖി ! സുരഭയന്തീ സൈരമാശാകദംബം
മധുരകവിതയാലേ രാഘവാന്തേവസന്തഃ;
നിരുപമരുചിഭാജാം ദേവി! നിർമ്മത്സരാണാം
നിലയമിനിയ പള്ളിക്കുന്നു യേഷാമമീഷാം.''

എന്ന പദ്യത്തിൽനിന്നു നാം ധരിക്കുന്നു. ഈ രാഘവവാരിയർ വാസുഭട്ടതിരിയുടെ 'യുധിഷ്ഠിരവിജയ'ത്തിനു 'പദാർത്ഥചിന്തനം' എന്ന വിസ്തൃതമായ ഒരു വ്യാഖ്യാനം നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. ആ വ്യാഖ്യാനത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന പദ്യങ്ങളം കാണുന്നു.

''അഷ്ടാദശാനാം വിദ്യാനാമിഷ്ടാനാം പ്രഭവം സതാം
കഷ്ടാപത്തിപ്രണാശായ ശിഷ്ടാമോദി ഭജേ മഹഃ.

വിഹാരക്ഷിതിഭൃത്ക്ഷേത്രം വസന്തീം വിശ്വരക്ഷിണീം,
പദ്മാക്ഷസോദരീമീഡേ ദാക്ഷ്യായാനക്ഷണം ഗിരാം.

ഹേരംബം ഹരദൃഗ്ധാബ്ധികൌസ്തുഭം സ്മരഹേ മഹഃ
ആമ്നായഹരിസന്ധ്യായ്യം സന്ധ്യായ്യം വിഷ്ണുവിപ്രയേ.

ശ്രീവിഹാരധരാവാസാ വാസവാനുജസോദരീ
സാദരാ ഭക്തവർഗ്ഗേഷു സാ ദരാന്മമ രക്ഷികാ.

ശ്രീകണ്ഠാഖ്യാസമാഖ്യാതാഃ ശ്രീകണ്ഠാകണ്ഠധീഗുണാഃ
സുശ്രുതാ വിശ്രുതാ ലോകേ ഗുരവോ മമ രക്ഷകാഃ.

ശ്രീകേരളവർമ്മനൃപഃ പരിഭൃതാരാതിഭൃതിഭൂരിമദഃ
ആസ്ഥാനമലങ്കുർവന്നാസ്ഥായോഗാത് കദാചിദശിഷന്മാം.

'രചയ യുധിഷ്ഠിരവിജയവ്യാഖ്യം പ്രഖ്യാപിതോരുതാത്പര്യം
പര്യാലോചനചതുരാം രാഘവ ലാഘവവിവർജ്ജിതാത്മജിതാം'

ഇത്ഥം സമാജ്ഞയാ രാജ്ഞഃ പ്രജ്ഞാവൈധുര്യഭാഗപി
'പദാർത്ഥചിന്തനം' നാമ വ്യാഖ്യാനം കർത്തുമാരഭേ.

വാസുദേവകവേഃ കാവ്യേ ഭവ്യേ കവിഭിരീഡിതേ
വ്യാഖ്യാപി സാ തു ശിക്ഷായൈ മഹത്യൈ ഭവിതാ മമ.

സ്മരത യുധിഷ്ഠിരവിജയം കാവ്യം കർണ്ണൈകഭൂഷണം വിദുഷാം
ഹാരവാദത്യക്തഗുണം ഗുരുതരകൃഷ്ണാച്ചിതേജസോല്ലസിതം.

പാണ്ഡവചരിതം മുനിനാ പ്രോക്തം യദിഹാസ്മരേണ;തടിഹ സുധീഃ
സമുചിതപദവിന്യാസൈരനുചയത് തത്ര തത്ര കവിരാജഃ''

ഈ ശ്ലോകങ്ങളിൽനിന്നു്, രാഘവകവിയുടെ ആരാധനാമൂർത്തി പള്ളിക്കുന്നത്തു പാർവ്വതീദേവിയായിരുന്നു എന്നും, ശ്രീകണ്ഠനെന്നായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗുരുവിന്റെ നാമധേയമെന്നും, കേരളവർമ്മരാജാവിന്റെ ആജ്ഞാനുസാരമാണു് അദ്ദേഹം 'പദാർത്ഥചിന്തനം' നിർമ്മിച്ചതെന്നും തെളിയുന്നുണ്ടു്. 'ശ്രീകണ്ഠദാസൻ' എന്ന മുദ്രയാണു് രാഘവൻ സാധാരണമായു് ധരിച്ചിരുന്നതു്. ശ്രീകണ്ഠൻ ആരെന്നു നിശ്ചയമില്ല. ശിശുപാലവധത്തിനു 'ബാലബോധിക' എന്നൊരു വ്യാഖ്യാനം ചേന്നമങ്ഗലത്തു ശ്രീകണ്ഠവാരിയർ രചിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അദ്ദേഹം ആ വ്യാഖ്യാനത്തിന്റെ ഉപോൽഘാതത്തിൽ,—

''പരസ്പരോപമൌ ശാന്തൌ തദംശേ സാർവലൌകികൌ
ശ്രീകണ്ഠാഖ്യാവുഭൌ ജാതൌ സാഹിത്യൈകപരായണൌ.

x x x x x

സ തത്ര ജന്മലാഭായ കുതുകീ പരമേശ്വരഃ
ശ്രീകണ്ഠാത് പിതൃതുല്യാങ്ഗോ ദ്വിതീയാദ്വദഭൃത് സ്വയം.''

ഇത്യാദി പദ്യങ്ങളിൽ സ്മരിക്കുന്ന ശ്രീകണ്ഠന്മാർ അനന്തരകാലീനന്മാരാകുന്നു. ശൌരിചരിതം (ശൌരികഥയല്ല) എന്നു മറൊരു യമകകാവ്യമുണ്ടു്.

''ശ്രീകണ്ഠരചിതം കാവ്യം തച്ഛൌരിചരിതാഹ്വയം
വ്യാഖ്യാസ്യേഽഹം സയമകം പ്രൌഢം പ്രാകൃതഭാഷയോഃ,''

എന്നു തുടങ്ങി അതിനൊരു വ്യാഖ്യാനവും കാണുന്നുണ്ട്. ഈ കാവ്യത്തിന്റെ കർത്താവായിരിക്കാം രാഘവഗ്രന്ഥവായ ശ്രീകണ്ഠൻ എന്നു് ഊഹിക്കുവാനേ തൽക്കാലം നിവൃത്തിയുള്ളൂ. ഇതിൽനിന്നെല്ലാം ഒരു സങ്ഗതി അപ്രതിഷേധ്യമായ് വെളിപ്പെടുന്നതു് വാസുഭട്ടതിരി ക്രി. പി. 15-ാം ശതകത്തിനു മുൻപെങ്കിലും ജീവിച്ചിരുന്നിരിക്കണമെന്നുള്ളതാകുന്നു. രാഘവൻ വാസുഭട്ടതിരിയെപ്പറ്റി "കവികുലശേഖരഃ കുലശേഖര സഭാസ്താരസഭോജിതകവിതാകൌശലഃ സകലവിദ്യാസാഗരപാരീണശേമുഷീകോ ഗ്രന്ഥകരുണാകടാക്ഷസംവർദ്ധിതകവിതാകല്പലതോപഗ്ലതരു മഹാഭാരതഭട്ടാരകപരമാചാര്യാന്തേവാസീ വാസുദേവനാമാ വാസുദേവഭക്തോഗ്രണീർദ്വിജന്മകുലതിലകഃ" എന്നു പ്രശംസിച്ചിരിക്കുന്നു. ശ്രീരങ്ഗത്തിനു സമീപം ചാത്തന്നൂർ എന്ന ഗ്രാമത്തിൽ ഭാരദ്വാജഗോത്രജനായ്, 'ആച്ചിഅമ്മാളു'ടേയും 'സുദർശനഭട്ട'ന്റേയും പുത്രനായ്, 'രാമചന്ദ്രഭട്ട'ന്റേയും 'ഹസ്തഗിരിഭട്ട'ന്റേയും ശിഷ്യനായ് 'ചൊക്കനാഥൻ' എന്നൊരു പണ്ഡിതനുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹം, 'യുധിഷ്ഠിരവിജയ'ത്തിനു 'ബാലവ്യൽപത്തികാരിണി' എന്നൊരു വ്യാഖ്യാനം നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. ആ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പ്രാരംഭത്തിൽ,

> "ഭാവാദ്യലംകൃതിരസധ്വനിഭാസമാനം
> ധർമ്മാർത്ഥമോക്ഷഫലഭാരതബദ്ധസഖ്യം
> ദ്രാക്ഷാതിശായിരസവദ് യമകപ്രഭേദം
> ശ്രീവാസുദേവകലിതം ഭുവി കാവ്യമിന്ദേ.
>
> ഗാംഭീര്യാസ്പദവാച്യവാചകതയാ വ്യാഖ്യാപഥാഗോചരം
> കാവ്യം; മദ്ധിഷണാ തു മാന്ദ്യവിഭവപ്രാചുര്യപാഥോനിധിഃ;
> വ്യാഖ്യാതും പ്രയതേ തഥാപി തദിദം ഹാ! ഹന്ത! ഹന്താധുനാ;
> സാധ്യാസാധ്യവിവേകശൂന്യഹൃദയഃ സർവത്ര സന്നഹ്യതി."

എന്നു പ്രസ്താവിക്കപ്പെട്ടുകാണുന്നതിൽനിന്നു്, 'യുധിഷ്ഠിരവിജയ'ത്തിനു് അതു് ആദ്യത്തെ വ്യാഖ്യാനം എന്നനുമിക്കാം. 'വാസുദേവനാമാ കേരളീയഃ കവിഃ കീർത്തികാമനയൈവ കാവ്യകരണപ്രവൃത്തഃ 'കീർത്തിമദഭ്രാന്തേന' ഇത്യാദി വക്ഷ്യമാണപദ്യേന സ്വകാവ്യസ്യ കീർത്തിരേവ പ്രയോജനമിതി വക്ഷ്യൻ ആദാവാശിഷമാഹാ" എന്നും ആ ഗ്രന്ഥകാരൻ പറയുന്നു. 'ധർമ്മരാജഗ്രന്ഥം' എന്നൊരു പണ്ഡിതനും. 'പ്രകാശിക' എന്ന പേരിൽ യുധിഷ്ഠിരവിജയത്തിന്റെ ഏതാനും ആശ്വാസങ്ങൾക്കു് ഒരു വ്യാഖ്യാനം നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിൽ

''സർവജ്ഞാനശിരോമണിഃ പരമശിവയോഗീ ശ്രീവാസുദേവ കവിഃ'' എന്നു വ്യാഖ്യാതാവു ഭട്ടതിരിയെ പ്രശംസിക്കുന്നു. അച്യുതൻ എന്ന ഒരു പണ്ഡിതൻ 'വിജയദർശിക' എന്ന ഒരു വ്യാഖ്യാനവും ഈ കാവ്യത്തിനു നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിൽ ''വാസുദേവകവേഃകാവ്യം'' എന്നു പറയുന്നു. രാജാവിനെപ്പറ്റി ''കുലശേഖര ഇത്യഭിഷേകകൃതം നാമ; പിത്രാദി കൃതന്തു രാമവർമ്മേതി'' എന്നും പ്രസ്താവിച്ചുകാണുന്നു. പാണ്ഡവചരിതം എന്ന അജ്ഞാതനാമാവായ ഏതോ ഒരു കേരളീയ കവിയുടെ മഹാകാവ്യത്തിൽ 'തസ്മൈ നമോസ്തു കവയേ വാസുദേവായ ധീമതേ യേന പാർത്ഥകഥാരമ്യാ യമിതാ ലോകപാവനീ' എന്നും പ്രസ്താവനയുണ്ട്. ആചാര്യസ്വാമികളെ ഒഴിച്ചാൽ ഭാരതവർഷത്തിൽ സകല പണ്ഡിതന്മാരുടേയും ബഹുമാനം ഇത്രമാത്രം സമാർജ്ജിച്ച ഒരു കേരളീയമഹാകവി വേറെ ഉണ്ടായിട്ടില്ലെന്നും, മേല്പുത്തൂർഭട്ടതിരിക്കുപോലും ഈ യശസ്സു സിദ്ധിച്ചിട്ടില്ലെന്നും നാം സാഭിമാനം സ്മരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. അത്തരത്തിലുള്ള ഒരു മഹാനുഭാവനെ—വാശേവിയുടെ ഏതോ വാചാമഗോചരമായ ഒരുതരം അനുഗ്രഹം സിദ്ധിച്ച മഹാകവിസാർവഭൌമനെ—പ്പറ്റി,

> ''പെരുതും യമകപ്രമംപെടുന്നൊരു ഭട്ടൻ കവി വാസുദേവനും
> ഗുരുവൽ കുലശേഖരപ്രഭുപ്പെരുമാളേ സ്വയമാശ്രയിച്ചവൻ.''

എന്നു 'കേരള'ത്തിൽ കുഞ്ഞിക്കുട്ടൻതമ്പുരാൻ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതു് അത്രതന്നെ ശരിയായില്ല എന്നാണു് എന്റെ വിനീതമായ അഭിപ്രായം.

ശങ്കരന്റെ ശിഷ്യനായ മറ്റൊരു കവി 'ശ്രീകൃഷ്ണാഭ്യുദയം' എന്നൊരു കാവ്യം രചിച്ചിട്ടുണ്ടു്. താഴെ ചേർക്കുന്ന പദ്യങ്ങളം അതിലുള്ളവയാണു്.

''അശേഷജ്ഞാനതമഃകദംബം ഗ്രസൻ കൃപാലോകമയൂഖജാലൈഃ
മനോമയം മേ വിദധാതു ഫുല്ലം കുശേശയം ദേശികവാസരേശഃ.

x x x x x

സ്വയംവിനിർന്നവപദ്യബന്ധശ്രമാംബു യസ്യാനനപദ്മലഗ്നം
മമാർജ വാണീ കരപല്ലവേന സ ശങ്കരാഖ്യോ മമ ശം കരോതു.

നിസർഗ്ഗദുർബോധകവിത്വമാർഗ്ഗേ ചരൻ ന ദൂയേ ധൃതഭക്തിദണ്ഡഃ
ഗുരുപദേശോജ്ജ്വലദീപശാലീ സരസ്വതീദത്തകരാവലംബഃ.
മദീയവാണീ ചപലാ വിമുക്തപ്രസാദലേശാപി രസോജ്ഝിതാപി
ഭാമോദരോദാരകഥാമധുളിരസാദൃതാ ഗൃഹ്യത ഏവ സദ്ഭിഃ.''

ഇവയിൽ 'സ്വയംവിനിർഗ്ഗത' എന്ന പദ്യത്തിലേയും, 'ഉചിതരസ വിചാരേ' ഇത്യാദി 'ചന്ദ്രോത്സവ' പദ്യത്തിലേയും ആശയങ്ങൾക്കുള്ള ഐക്യം പ്രസ്പഷ്ടമാണല്ലോ. 'ചന്ദ്രോത്സവ'ത്തിലെ ആശയം 'കൃഷ്ണാഭ്യുദയ'ത്തിൽ സംക്രമിച്ചു എന്നനുമാനിച്ചാൽ അസങ്ഗതമാകുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല.

ഇനി 'വാസുദേവവിജയ'ത്തിന്റെ കർതൃത്വത്തേപ്പറ്റി അല്പം വിചിന്തനം ചെയ്യാം. 'ഉദാഹൃതം പാണിനിസൂത്രമണ്ഡലം പ്രാഗ്വാസുദേവേന' എന്നു 'ധാതുകാവ്യ'ത്തിൽ മേല്പുത്തൂർ ഭട്ടതിരിയും, ''ഏതദ്ഗ്രന്ഥരചനേന അസ്യ മഹാവൈയാകരണത്വം പ്രതീയതേ; യതഃ സപ്താത്രയാത്മകേനൈവ അനേന സകലാഷ്ടാധ്യായീ കൃതാർത്ഥീകൃതാ'' എന്നു 'കാവ്യമാലാ' പ്രകാശകനായ 'പണ്ഡിതശിവദത്ത' ശർമ്മാവും ഈ കാവ്യത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യത്തെ പ്രശംസിച്ചിരിക്കുന്നു.

വാസ്തവത്തിൽ മൂന്നല്ല അഞ്ചു സർഗ്ഗത്തിലുള്ള ഒരു കാവ്യമാകുന്നു വാസുദേവവിജയം; ഒടുവിലത്തെ രണ്ടു സർഗ്ഗം കാവ്യമാലയിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തീട്ടില്ലെന്നേയുള്ളു. ''ജായയാ സ മുമുദേ വസുദേവഃ'' എന്ന പാദത്തിലാണല്ലോ മൂന്നാംസർഗ്ഗം അവസാനിക്കുന്നതു്. അതു കഴിഞ്ഞാൽ ഭാഗവതത്തിൽ കാണുന്നതു ''സ ഗാന്ദിനീഭ്രരഥ ഗോകുലേധിതം'' എന്നു മേല്പുത്തൂർ ആരംഭിക്കുന്ന അക്രൂരന്റെ കഥയല്ല. ഇതിൽനിന്നുതന്നെ വാസുദേവവിജയത്തിൽ ബാക്കിയേതോ അച്ചടിപ്പിക്കാതെ കിടക്കുന്നുണ്ടെന്നു പണ്ഡിതന്മാർക്കു കാണാവുന്നതാണു്. അഞ്ചാംസർഗ്ഗത്തിന്റെ ഒടുവിലത്തെ ശ്ലോകമാകുന്നു താഴെച്ചേർക്കുന്നതു്

''സന്ധ്യാപയോദരുചാലോഹിതകേ പ്രതീച്യാഃ
പ്രാച്യാ മുഖേ ച തമസോദയകാളകേ ച
കല്യാണവേണുദലശൃംഗമിളന്നിനാദൈ-
ശ്ലോഷ്ണം വിഭൂർവിവിശവാൻ സഗണഃ പുരാവൽ.''

''വാസുദേവവിജയ''ത്തിന്റെ ഏതു ഭാഗം വായിക്കുമ്പോഴും അതു നിർമ്മിച്ച മഹാകവിയുടെ വശ്യവചസ്സുവും വ്യാകരണപാണ്ഡിത്യവും സ്ഫുടീഭവിക്കുന്നു എന്നുള്ളതു് അനുഭവവേദ്യമാണു്. ദുരവഗാഹമായ ആ കൃതിക്കു ഗ്രന്ഥകാരൻതന്നെ,

''കാവ്യം മയാ വാസുദേവവിജയാഖ്യമകാരി യൽ
വ്യാഖ്യാപി തസ്യ തനുതീയം ക്രിയതേ പദചന്ദ്രികാ.''

എന്ന പദ്യത്തിൽ പറയുന്നപ്രകാരം 'പദചന്ദ്രിക' എന്ന വ്യാഖ്യാനം നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. ധാതുകാവ്യത്തിന്റെ വ്യാഖ്യ വിരചിച്ചതു മുക്കോലയിൽവെച്ചാണെന്നും അതെഴുതിയെടുത്തതു കവിയുടെ ചില (സതീർത്ഥ്യന്മാരായ) ശിഷ്യന്മാരാണെന്നും ഉള്ളതു് ആ വ്യാഖ്യയുടെ പ്രാരംഭത്തിലുള്ള,

''സ്മരത ഹരേർമ്മധുരതരം മുരളീനിനദാമൃതം ഹി ശബ്ദമയം
പദയുഗളഞ്ച ഭവാന്യാ മഹിഷാരേർമുക്തിനിലയവാസനന്യാഃ.
ഗുരുപാദാബ്ജസംസേവാനിതാന്തവിമലാശയൈഃ
സതീർത്ഥ്യൈരദ്യ ലിഖ്യന്തേ ധാതുകാവ്യാർത്ഥലോചനാഃ.''

എന്ന പദ്യങ്ങളിൽനിന്നു വെളിപ്പെടുന്നു. ''വാസുദേവോ നാമ കേരളേഷു പുരുവനഗ്രാമജന്മാ കശ്ചിദ്ദ്വിജന്മാ'' എന്നു് ആ വ്യാഖ്യാനത്തിൽ സ്പഷ്ടമായു് പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ള സ്ഥിതിക്കു 'വാസുദേവവിജയ'കാരനായ 'വാസുദേവകവി' കൊച്ചിരാജ്യത്തു പെരുമനം ഗ്രാമത്തിൽപെട്ട ഒരാളായിരുന്നു എന്നതിനേപ്പറ്റി സംശയിക്കേണ്ടതില്ല. വാസുഭട്ടതിരിയുടെ പട്ടത്തില്ലം പെരുമനംഗ്രാമത്തിൽ പെരുമനത്തുതന്നെയാണെന്നും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുടുംബവും പരമ്പരയും ഇപ്പോഴും ഉണ്ടെന്നും അറിയുന്നു. വാസുദേവവിജയം പോലെ 'ഗജേന്ദ്രമോക്ഷം' എന്നു് അപ്രകാശിതവും, അഞ്ചു സർഗ്ഗങ്ങളടങ്ങിയതുമായ ഒരു കാവ്യമുണ്ടു്. വാസുദേവവിജയം, വ്യാകരണത്തെ അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തിയിരിക്കുംപോലെ, ഛന്ദശ്ശാസ്ത്രത്തെ അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തിയുള്ള ഒരു കാവ്യമാകുന്നു ഗജേന്ദ്രമോക്ഷം. താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന ശ്ലോകങ്ങളും അതിൽ ഉള്ളവയാണു്.

''കല്യാണം കുരുതാദ് വോ ഭൂതാനാമധിപതിഃ സ കരുണാബ്ധിഃ;
രക്ഷാർത്ഥം സുജനാനാം സന്നിദധത് പുരുവനേ പുണ്യേ.

ശക്ത്യായേശ്വരൂപഃ സൻ യം കില നാഥഃ സ ഭുവനചക്രസ്യ
ചക്രിണി മാതരി, ജനയാംബഭൂവ ജഗദവനജനിതരസം.

യസ്യ ച ഭാജകരൂപപ്രസാദതോ വിശ്വവിതതവിമലയശാഃ
യമയാമാസ സുമേധാഃ കഥാസുധാം വാസുദേവകവിഃ

* * * * *

ജഗതാം ശിവായ നിത്യം പ്രവർത്തമാനസ്യ ശിവസമാനസ്യ
സമനസ്മരാമി സാക്ഷാത് പരാശരോത്ഥസ്യ പുണ്യസ്യ.

ഭക്ത്യാ പ്രണമ്യ ദേവം ഹരിം ഗുരും ശ്രീഗുരുപ്രസാദേന
വൃത്തൈർഗജേന്ദ്രമോക്ഷം ബ്രൂ മസ്യം ശൃണുത വൃത്തജ്ഞാഃ

യേഷാം ന മത്സരോത്ഥം ചേതഃ സദ്വൃത്തവാസനാവന്തഃ
തേ ശോധയന്ത്വിമം തം;സ്ഖലേന്ന കോ വൃത്തതോനേഹ?''

അവസാനത്തിൽ,

''വൃത്തരത്നാകരപ്രോക്തവൃത്തലക്ഷ്യതയാ ക്രമാത്
ഗജേന്ദ്രമോക്ഷഃ സംദ്ഭബ്ധോ വാസുദേവേന സാദരം.''

എന്നും ഒരു പദ്യം കാണുന്നു. ഈ പദ്യങ്ങളിൽനിന്ന്, പെരുമനത്തു വാസുദേവകവിയാണ് ഗജേന്ദ്രമോക്ഷത്തിന്റെ നിർമ്മാതാവെന്നും, അദ്ദേഹം (തിരുവിള*ക്കാവു) ശാസ്താവിന്റെ പ്രസാദം നിമിത്തമാണ് യമകകവനത്തിനു ശക്തനായിത്തീർന്നതെന്നും കാണാം. 'കല്യാണംകുരുതാത്' എന്ന പദ്യത്തിൽ കവി വന്ദിക്കുന്ന 'ഭ്രതാനാമധിപതി'യും വാസുദേവവിജയത്തിന്റെ പ്രാരംഭത്തിൽ കാണുന്ന,

''വിശ്ലേശഭാരതീവ്യാസഗുരുശാബ്ദികമൂർത്തയേ
നമോ*സ്തു പത്യൈ ഭ്രതാനാം സദാനന്ദചിദാത്മനേ.''

എന്ന പദ്യത്തിലെ 'ഭ്രതാനാംപതി'യും ഭ്രതനാഥനായ പ്രസ്തുതശാസ്താവല്ലയോ എന്നുപോലും ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു. രണ്ടു ഗ്രന്ഥങ്ങളിലും വ്യാസഭഗവാനെ കൈവണങ്ങുന്നതു 'ഭാരതസുധാമദഭ്രാന്ത'നായ 'യുധിഷ്ഠിരവിജയ'കർത്താവു് ആണെന്നു അനുമാനിക്കുന്നതും അസങ്ഗതമല്ല. ഇതെല്ലാംകൊണ്ടു്, 'ഗജേന്ദ്രമോക്ഷം' 'വാസുദേവവിജയം' ഈ ശാസ്ത്രകാവ്യങ്ങളുടെ കർത്താവും വാസുദേവകവിയാണെന്നതന്നെ ഊഹിക്കാം. പ്രാചീനനും മഹാവൈയാകരണനുമായ നമ്മുടെ ഈ മഹാകവിയെ, ക്രി.പി. 14-ാം ശതകത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന സർവതന്ത്രസ്വതന്ത്രനായ മാധവാചാര്യർ (വിദ്യാരണ്യസ്വാമികൾ) അദ്ദേഹത്തിന്റെ 'ധാതുവൃത്തി'യിൽ ഭ്വാദിധാതുഗണ'ത്തിൽപെട്ട ''പണ വ്യവഹാരേ സ്തുതൌച; പന ച'' ഈ രണ്ടു ധാതുക്കളേയും വ്യാഖ്യാനിക്കുമ്പോൾ, ''അത്ര സ്വാമി-കാശ്യപ-സമ്മതാകാര-വാസുദേവാദയഃ ഇത്യായാന്താദാത്മനേപദമുദാഹരന്തി; തദസത്'' എന്ന ഭാഗത്തിൽ സ്മരിക്കുന്നുണ്ടെന്നുള്ളതു നാം അഭിമാനപൂർവം ഉൽഘോഷിക്കേണ്ടതാകുന്നു. മാധവാചാര്യരെക്കാൾ പ്രാചീനനായ് വാസുദേവനെന്നപേരിൽ വേറിട്ടൊരു വൈയാകരണനെ നാമറിയുന്നില്ല. ക്രി.പി. 16-ാംശതാബ്ദത്തിൽമാത്രം ജീവിച്ചിരുന്ന 'ഭട്ടോജിദീക്ഷി

*'തിരുവള്ളക്കാവു്'' എന്നും പറയും. സംസ്കൃതത്തിൽ വലപുരം.

തരു'ടെ 'സിദ്ധാന്തകൌമുദി'ക്കു 'ബാലമനോരമ എന്ന വ്യാഖ്യാനം നിമ്മിച്ച 'വാസുദേവദീക്ഷിതർ' അന്യനും അർവ്വാചീനനും ആണെന്നുള്ളതു് അനുക്തസിദ്ധമാണല്ലോ.

പ്രസിദ്ധമായ പയ്യൂരില്ലത്തിലെ ഒരങ്ഗവും സാക്ഷാൽ 'മഹർഷി'യുടേയും ഗോപാലിയുടേയും പുത്രനുമായ വാസുദേവഭട്ടതിരിയും ഒരു യമകകാവ്യകാരനായിരുന്നു. അദ്ദേഹം 'കുമാരിലയുക്തിമാല' എന്ന പൂർവമീമാംസാഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പ്രണേതാവും മല്ലികാമാരുതത്തിൽ ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രികളെ ശ്ലാഘിക്കുന്ന പരമേശ്വരഭട്ടതിരിയുടെ സഹോദരനും ആയിരുന്നു എന്നു് ഊഹിക്കാവുന്നതാണു്. ആ പണ്ഡിതൻ ദേവീചരിതോദയം, സത്യതപഃകഥോദയം, ശിവോദയം, അച്യുതലീലോദയം എന്നിങ്ങനെ നാലു യമകകാവ്യങ്ങളാണു് രചിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ഇവയിലെല്ലാം വേദാരണ്യത്തിന്റെ വർണ്ണനമുണ്ടു്. വേദാരണ്യം കൊച്ചിരാജ്യത്തിൽപെട്ട ഇന്നത്തെ കുന്നംകുളമാണു്.

ദേവീചരിതം ആറു് ആശ്വാസമുണ്ടു്. രണ്ടു മുതൽ ആറുവരെ ആശ്വാസങ്ങളേ കണ്ടു കിട്ടീട്ടുള്ളു. കുന്നംകുളത്തെ ദേവിയും ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ സഹോദരിയുമായ കാത്യായനിയുടെ ചരിത്രമാണു് വിഷയം. ''വേദാരണ്യനിവാസിനീം തനുമനോവാഗ്ഭിന്നമസ്കുർമ്മഹേ'' എന്നു കവി ആദേവിയെ വന്ദിക്കുന്നു. സത്യതപഃകഥ ഗ്രന്ഥകാരന്റെ പൂർവനായ 'മഹർഷി'യുടെ ജീവിതത്തെ പരാമർശിച്ചുള്ള ഒരു കാവ്യമാണു്. ആദ്യത്തെ മൂന്നാശ്വാസങ്ങളും കിട്ടീട്ടുണ്ടു്. ശിവോദയം, തന്നെയും തന്റെ സഹോദരന്മാരേയും പറ്റിയുള്ള പ്രസ്താവനയാണു്. ആദ്യത്തെ രണ്ടാശ്വാസങ്ങളേ ലഭിച്ചിട്ടുള്ളു. അച്യുതലീല ബാലകൃഷ്ണചരിതാനുവർണ്ണനരൂപമായ ഒരു കൃതിയാകുന്നു. നാലാശ്വാസമുണ്ടു്.

ശ്രീകണ്ഠവാരിയരുടെ രഘൂദയം എന്നൊരു യമകകാവ്യം ഉണ്ടു്. രാഘവന്റെ ഗുരുവായ ശ്രീകണ്ഠൻതന്നെയോ ഈ കവി എന്നു തിട്ടമില്ല.

''പാരശവാനവയമാനഃ
ഖ്യാതോ സോഷ്ടാങ്ഗഹൃദയവാനവയമാനഃ
ഗുണവിഭവാനവയമാനഃ
സ്പൃശച്ശ്രിയഃ ശങ്കരോപിവാനവയമാനഃ''

ഇത്തരത്തിലാണു് ആ കാവ്യത്തിന്റെ ഗതി.

മേൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതിൽനിന്നു യമകകാവ്യനിമ്മാണം കേരളീയപണ്ഡിതന്മാക്കു് എത്ര ലഘുവും യശസ്സമ്പാദകവുമായ ഒരു സാഹിത്യവ്യവസായമായിരുന്നു എന്നു സഹൃദയന്മാക്കു കാണാവുന്നതാണു്.

കേരളത്തിൽ വാസുദേവനാമധേയന്മാരായ് പല ഗ്രന്ഥകാരന്മാരും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. വെട്ടത്തുനാട്ടു രവിവർമ്മരാജാവിന്റെ ആശ്രിതനായ ഒരു വാസുദേവൻ നിർമ്മിച്ച 'ഭാരതസംക്ഷേപം' എന്ന കാവ്യത്തിൽ നിന്നാകുന്ന താഴേ ചേർക്കുന്ന ശ്ലോകങ്ങൾ എടുത്തിരിക്കുന്നതു്.

''ജഗദാനന്ദയൻ ഗോഭി: സതാം മാർഗ്ഗം സനാഥയൻ
പ്രകാശശ്രീകരോ രാജാ രവിവർമ്മാ വിരാജതേ.

ഗിരാം ദേവീ രമാ ചോഭേ യം സമഗ്രഗുണോജ്ജ്വലം
ആശ്രിത്യ സപ്രിയൌ ദേവൌ സ്മരതോ ന കദാചന.
തസ്യാജ്ഞയാ സുമനസ: പാർത്ഥാനാം ചരിതം ശുഭം
ബ്രൂമ: സംക്ഷിപ്യ; സുതരാം പ്രസീദന്തഹി ദേശികാ:.

x x x x x

യദേതദ്വൃത്തമേകേഷാം പാണ്ഡവാനാം മഹാത്മനാം
സേയമേതാദൃശീ കാപി വാസുദേവസ്യ നിർമ്മിതിഃ.''

ഈ കവി ഗോവിന്ദചരിതമെന്ന മറൊരു കാവ്യവും പത്തു സർഗ്ഗത്തിൽ നിർമ്മിച്ചുകാണുന്നു.

സാഹിത്യമല്ലനെന്ന ബിരുദപ്പേരോടുകൂടി 'കരുണാകര'ശിഷ്യനായ് ജീവിച്ചിരുന്ന മറൊരു 'വാസുദേവൻ' രാജശേഖരമഹാകവിയുടെ വിദ്ധസാലഭഞ്ജികയ്ക്ക് ഒരു വ്യാഖ്യാനം രചിച്ചിട്ടുണ്ട്. ''ശ്രീമൽകരുണാകരശിഷ്യേണ സാഹിത്യമല്ലാപരാഖ്യേന വാസുദേവകവിനാ വിരചിതായാം'' എന്നാണ് അദ്ദേഹം പ്രസ്തുതവ്യാഖ്യാനത്തിൽ തന്നെപ്പറ്റി പ്രസ്താവിക്കുന്നതു്. താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന മൂന്നു പദ്യങ്ങളും ആ വ്യാഖ്യാനത്തിൽ ഉള്ളവയാണു്:

''മുക്തിപ്രദാ പദജുഷാം മഹിഷോത്തമാങ്ഗ-
വ്യക്തസ്ഥിതിർന്നിഖിലകാംക്ഷിതകല്പവല്ലീ
ഭക്തസ്യ മേ മനസി ഖേലതു സാർവകാലം
മുക്തിസ്ഥലീനിലയിനീ പരദേവതാ ന:.''

''ചിത്തേ നിധായ കരുണാകരനാമധേയാ–
നസ്മദ്ഗുരൂൻ ഗുരുകൃപാഭരപൂരിതാക്ഷാൻ
ശ്രീരാജശേഖരകവീന്ദ്രകൃതേരമുഷ്യാ:
കിഞ്ചിദ്യതേ പദപദാർത്ഥവിവേകസിദ്ധ്യൈ.

അവിചാരകൃതാന്യത്ര ക്ഷമതാം സകലാന്യപി
ബാലസ്യ ദുർവിനീതാനി മമ മാതേവ ഭാരതീ.''

''സാഹിത്യമല്ലകവിനാ നിപുണം നിബദ്ധാ
സൌഹിത്യഹേതുരധികം വിബുധോത്തമാനാം
വ്യാഖ്യാ മനോജ്ഞരസഭാവവിചാരചഞ്ചൂർ-
വ്യാലേഖി കേനചിദിയം ഖലു രാമനാമ്നാ.''

എന്ന ഗ്രന്ഥാന്തത്തിൽ രാമനാമാവായ ലേഖകന്റെ വകയായും ഒരു പദ്യം കാണുന്നുണ്ട്. ഈ വാസുദേവന്റെ ഗുരുവായ 'കരുണാകരൻ' പക്ഷെ മുക്കോലയിൽവെച്ച് ഉദ്ഭണ്ഡശാസ്ത്രികളെ മുക്തകണ്ഠം ശ്ലാഘിച്ചുവെന്നു് ഐതിഹ്യം ഘോഷിക്കുന്ന 'കരുണാകരമാരാർ' ആയിരിക്കാം

നാരായണന്റെ പുത്രനായ ഒരു 'വാസുദേവ' കവി 'രാമകഥ' എന്നൊരു ഗദ്യകാവ്യം നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ വാസുദേവൻ തിരുവിതാംകൂറിൽ ആദിത്യവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ ആശ്രിതനായ് ജീവിച്ചിരുന്നു എന്നും അവിടത്തെ നിദേശാനുസാരമാണു് ആ കൃതി രചിച്ചതു് എന്നും

''സതാം പരിത്രാണപരസ്സുമേധാ ജിതാരിഷഡ്വർഗ്ഗതയാ മഹീയാൻ
വിഭ്രാജതേ വിശ്രുതവിക്രമശ്രീരാദിത്യവർമ്മാ നരലോകവീരഃ.
ചിരായ രക്ഷോപഗമേന കൃർവന്നുർവീം മുദാ യസ്സുമനോജനാനാം
മഹീജയോദഞ്ചിതപുണ്യകീർത്തിരാമോദതേ രാമ ഇവ പ്രകാമം.
തസ്യാജ്ഞയാ സർവജനീനവൃത്തേരവിസ്തരാ രാമകഥാ പവിത്രാ
നിബധ്യതേ ഗദ്യമയീ മയേയം സന്തോഽനുഗൃഹ്ണന്തു
നിതാന്തമസ്യാം''

എന്ന ഗ്രന്ഥാരംഭത്തിലും

''യം വാസുദേവമനുരൂപമവാപപുത്രം
നാരായണോ വിമലകീർത്തി.....
പ്രാണായിതേന മനുവംശപതേഃ കഥേയ-
മാദിത്യവർമ്മനൃപതേഃ കൃതിനോ നദേശാൽ.''

എന്ന ഗ്രന്ഥാന്തത്തിലും കാണുന്ന ശ്ലോകങ്ങളിൽനിന്നു വ്യക്തമാകുന്നു.

കേരളീയരായ ഈ നാലു വാസുദേവന്മാരിൽ ഒരാളോ 'യുധിഷ്ഠിരവിജയവാസുദേവവിജയാ' ദിമഹാഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ പ്രണേതാവായ

പട്ടത്തു വാസുദേവഭട്ടനിരിയോ അല്ല 'ഭ്രമരസന്ദേശകാര'നായ വാസുദേവകവി എന്നേ എനിക്കു് ഈ ഉപന്യാസത്തിൽ വിവക്ഷയുള്ള. വേറെയും കേരളീയരായ വാസുദേവപണ്ഡിതന്മാർ പലരും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്.

എന്റെ ഈ മതത്തിനു് ഉപോൽബലകമായി ഒരു സംഗതി കൂടിപ്രസ്താവിക്കാം. കേരളീയനായ ഒരു നാരായണകവി 'സീതാഹരണം' എന്നൊരു യമകകാവ്യം നർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

''അസു്ത്യവതാരവിരമദസ്ഥാപി ഭ്രമേരധീശിതാ രവിരമദഃ
സദധിധിനാ മായാദ്യഃ സ മനുകുലാദിത്യ ഇതിച നാമായാദ്യഃ''

എന്ന പദ്യത്തിൽനിന്നു് ആ കൃതി രവി അഥവാ മനുകുലാദിത്യൻ എന്ന രാജാവിന്റെ കാലത്താണു് നിർമ്മിച്ചതു് എന്നു വിശദമാകുന്നു. 'മനുകുലാദിത്യൻ' ഒരു ചേരരാജാവായിരുന്നു എന്നും അദ്ദേഹം 'തിരുമൂഴിക്കുളം' ക്ഷേത്രത്തിനു ചില വസ്തുക്കൾ ദാനംചെയ്തു എന്നും, ഭാസ്കരരവിവർമ്മാവിന്റെ കാലം കഴിഞ്ഞു് അതായതു് ക്രി.പി. 978-നു മേൽ കേരളരാജ്യം രക്ഷിച്ചു എന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലത്താണു് തിരുനെൽവേലി ജില്ലയിൽ ബ്രഹ്മദേശമെന്ന സ്ഥലത്തു ജനിച്ച സർവജ്ഞാത്മാവു 'സംക്ഷേപശാരീരകം' എന്ന വേദാന്തഗ്രന്ഥം രചിച്ചതു് എന്നും ഉള്ളതിനു തെളിവുകൾ ഉണ്ടു്. ഒടുവിൽ പ്രസ്താവിച്ച സംഗതിക്കു്

''ശ്രീദേവേശ്വരപാദപങ്കജരജസ്സമ്പക്പൂതാശയഃ
സർവജ്ഞാത്മഗിരാങ്കിതോമുനിവരസ്സംക്ഷേപശാരീരകം
ചക്രേ സജ്ജനബുദ്ധിവർദ്ധനമിദം രാജന്യവംശേ നൃപേ
ശ്രീമത്യക്ഷതശാസനേ മനുകുലാദിത്യേ ഭുവം ശാസതി.''

എന്ന സംക്ഷേപശാരീരകപദ്യം സാക്ഷ്യം വഹിക്കുന്നു. നാരായണന്റെ സീതാഹരണം യുധിഷ്ഠിരവിജയത്തിന്റെ ദുർബലമായ ഒരു അനുകരണമാണെന്നേ ആ കൃതി വായിക്കുന്നവർക്കു തോന്നുകയുള്ളു. ഇതിൽനിന്നു ക്രി.പി.978-നു മുൻപു പട്ടത്തു വാസുഭട്ടതിരി ജീവിച്ചിരിക്കണമെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

ചാതകസന്ദേശം.

സഹൃദയന്മാരായ കേരളീയരുടെ ശ്രദ്ധയ്ക്ക സവിശേഷം വിഷയീഭവിക്കേണ്ട മറെറാരു സന്ദേശകാവ്യമാകുന്നു ഞാൻ മൂന്നാമതായ് ദിങ്മാത്രപ്രദർശനം ചെയ്യണമെന്നു് ഉദ്ദേശിക്കുന്ന ചാതകസന്ദേശം. സുഭഗസന്ദേശം, ഭ്രമരസന്ദേശം, ഈ കാവ്യങ്ങൾപോലെതന്നെ ചാതകസന്ദേശവും അച്ചടിപ്പിച്ചിട്ടില്ല. ഈ സന്ദേശത്തിൻെറ ഗണനീയമായ പ്രത്യേകത ഇതിലേ ഇതിവൃത്തം ഏതജ്ജാതീയകങ്ങളായ കൃതികൾക്കു് ഒഴിച്ചു കൂടുവാൻ പാടില്ലാത്ത വിപ്രലംഭശൃംഗാരത്തെ ലേശവും സ്പർശിക്കുന്നില്ല എന്നുള്ളതാകുന്നു. ബ്രിട്ടീഷ്മലബാറിൽ തിരുമാന്ധാംകുന്നിനു സമീപം ഏതോ ഒരില്ലത്തു ജീവിച്ചിരുന്ന ഒരു നമ്പൂതിരി കൊല്ലം പത്താം ശതകത്തിൻെറ ഉത്തരാർദ്ധത്തിൽ ടിപ്പുസുൽത്താൻെറ ആക്രമണം നിമിത്തം കേരളത്തിനു നേരിട്ട കലാപകാലത്തിൽ സർവസ്വവും നഷ്ടപ്പെട്ടു് അനന്യശരണനായ്, അത്യന്തം ദീനനായ്, ആശ്രിതപാരിജാതമായ തിരുവിതാംകൂർ കാർത്തികതിരുനാൾ രാമവർമ്മമഹാരാജാവിനോടു് ഒരു ചാതകത്തെ ദൂതനാക്കി ധനാഭ്യർത്ഥന ചെയ്തതാണു് പ്രസ്തുതകാവ്യത്തിലെ കഥാവസ്തു. സാക്ഷാൽ ''ധർമ്മരാജാവു്'' എന്ന പാവനനാമത്താൽ ഭാരതവർഷം മുഴുവൻ പ്രശസ്തനായ്ത്തീർന്ന കാർത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ ധർമ്മപരായണതയേയും ദാനശൌണ്ഡതയേയും കീർത്തനം ചെയ്യുന്ന നമ്മുടെ നമ്പൂതിരി ഒരു വിശിഷ്ടകവിയും അദ്ദേഹത്തിൻെറ സന്ദേശം ഒരു വിശിഷ്ടകാവ്യവുമാണെന്നും, പരസ്പരം പ്രണയത്താൽ ബന്ധിക്കപ്പെട്ട നായികയേയും നായകനേയും കൂട്ടുപിടിക്കാതെയും, ദൈവപ്രാതികൂല്യത്തെ ഇടയ്ക്കു നിറുത്താതെയും, കാമദേവൻെറ കടാക്ഷവീക്ഷണം കാംക്ഷിക്കാതെയും, സമഞ്ജസമായ സന്ദേശകാവ്യനിർമ്മാണം സാദ്ധ്യമാണെന്നുള്ളതിനു് ഈ കാവ്യം ഒരു നല്ല ഉദാഹരണമാണെന്നും ഭാവുകന്മാർക്കു് അനായാസേന ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാകുന്നു. അഥവാ ''ശൃംഗാരവീരയോരേകഃ'' എന്ന ആലങ്കാരികവചനമനുസരിച്ചു നോക്കുമ്പോൾ വിപ്രലംഭശൃംഗാരത്തെക്കാൾ ദാനവീരരസത്തിനു സ്ഥായിഭാവവിഷയത്തിൽ ഒരുതരത്തിലുള്ള അപകർഷവും ഉണ്ടാകുവാൻ മാർഗ്ഗമില്ലെന്നും പ്രസ്താവിക്കേണ്ടതില്ലല്ലോ.

കൊല്ലം 949-ൽ ആയിരുന്ന ഹൈദരാലിഖാൺ മലയാളത്തിൽ കടന്ന നെടുവിരിപ്പ് (കോഴിക്കോട്), വള്ളുവനാട്, വെട്ടത്തുനാട്, കോട്ടയം, കടത്തനാട്, കോലത്തുനാട് ഈ രാജ്യങ്ങം മൈസൂരിലേക്ക് അടക്കിയതു. 958-ൽ ഹൈദർ മരിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രനും മൈസൂർ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ അനന്തരാധിപതിയുമായ ടിപ്പു സുൽത്താനുമായ് ഇംഗ്ലീഷ് ഈസ്റ്റിൻഡ്യാകമ്പനി ക്രി. പി. 1784 (കൊല്ലം 959) മാർച്ചുമാസത്തിൽ ചെയ്ത ഉടമ്പടിയിൽ തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവിനെയൊഴിച്ചു മലയാളക്കരയിലുള്ള മറു രാജാക്കന്മാരേയും പ്രഭുക്കന്മാരേയും ടിപ്പുവിന്റെ ബന്ധുവർഗ്ഗത്തിൽ ഉൾപ്പെടുത്തുകയും കുറുങ്ങോട്ട നായരുടെ നാടുനീക്കി ബാക്കി കേരളത്തിൽ കമ്പനി കൈവശപ്പെടുത്തിയിരുന്ന ദേശങ്ങളും മഴവൻ സുൽത്താനു ഒഴിഞ്ഞുകൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. മദോന്മത്തനായ ടിപ്പുവിനു തന്നിമിത്തം സ്വച്ഛന്ദവിഹാരരംഗങ്ങളായ് പരിണമിച്ച മലബാർ, കൊച്ചി ഈ രാജ്യങ്ങളുടെ അവസ്ഥ ഏറ്റവും ദയനീയമായിത്തീർന്നു.

തദ്ദേശവാസികളുടെ ആക്രന്ദനങ്ങളും കൊണ്ടു ദിക്കുഹരങ്ങളും മാറ്റൊലിക്കൊണ്ടു. സാമൂതിരിപ്പാട്ടിലെ രാജ്യത്തുനിന്നു മുപ്പതിനായിരം ബ്രാഹ്മണരോളം ഓടിയൊളിച്ചു തിരുവിതാംകൂറിൽ വന്നു രക്ഷപ്പെട്ടു. മറ്റുള്ള രാജ്യങ്ങളിലെ കഥയും ഇതുതന്നെയായിരുന്നു. കൊല്ലം 959-നു ശേഷം സുൽത്താനു അധീനമായ മലയാളത്തിലെ രാജ്യങ്ങളിൽ രാജപുരുഷന്മാർ അക്രമമായ് പണപ്പിരിവു തുടങ്ങുകയും ആ ഭാരം ജനങ്ങൾക്കു അത്യന്തം ദുസ്സഹമായിത്തീരുകയും ചെയ്തതായ് ചരിത്രകാരന്മാർ ഘോഷിക്കുന്നതിനാൽ 960-നും ടിപ്പുവിന്റെ പ്രതാപകേതു ഇടംപ്രഥമമായ് ഭഗ്നമായ 964-നും ഇടയ്ക്കായിരിക്കണം പ്രസ്തുതസന്ദേശത്തിന്റെ നിർമ്മിതി എന്നനുമാനിക്കുവാൻ ന്യായമുണ്ടു.

ചാതശ്സന്ദേശം താഴെക്കാണുന്ന വിധത്തിൽ ആരംഭിക്കുന്നു.

''കശ്ചിൽ കാലേ ബലവതി കലൗ കേരളാദ്ധ്യേ തുരുഷ്കൈ–
രാക്രാന്തേ തൽകരഹൃതധനോ ഭ്രസ്വരഃ കാതരാത്മാ
നശ്യന്നാനാവിഭവവിധുരം നാവലംബം കുടുംബം
പശ്യൻ ദീനോ ദിനമനുദശാം ശോചനീയാമയാസീൽ.

യാതേഷ്വേവം കതിപയദിനേഷ്വേഷ വഞ്ചിക്ഷിതീശം
യാതഃ പീതാംബരമിവ പുരാ ഭ്രതിലോലഃ കുചേലഃ

രാജ്ഞാ തേന സ്വയമഥ ഗിരാ സൽകൃതാ ദൈവഗത്യാ
വ്യാവൃത്തോഽഭദപി ച തമനാമന്ത്ര്യ രോഗദ്വിതീയഃ.''

''കലികാലം ശക്തിമത്തായ് കേരളത്തിന്റെ പകുതിഭാഗം മഹമ്മദീയരാൽ ആക്രാന്തമായ അവസരത്തിൽ ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ തന്റെ കൈവശമുള്ള ധനം അപഹൃതമായ് സകല വിഭവവും നശിക്കുകനിമിത്തം വിധുരവും നിരവലംബവുമായ കുടുംബത്തെക്കണ്ട് ദുഃഖിച്ചുകൊണ്ട് കാലം കഴിച്ചു; അങ്ങനെ കുറേ ദിവസങ്ങൾ ചെന്നപ്പോൾ അയാൾ പണ്ട് ധനാഗ്രഹത്തോടുകൂടി കുചേലൻ എങ്ങനെ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാനെ പ്രാപിച്ചുവോ അതുപോലെ വഞ്ചിമഹാരാജാവിനെ പ്രാപിച്ചു. ആ മഹാരാജാവ് വാക്കിനാൽ സൽക്കരിക്കുകയുണ്ടായെങ്കിലും ദീനം നിമിത്തം ആ തിരുമേനിയോട് യാത്രയറിയിക്കാതെതന്നെ ആ സാധു തിരിയെ നാട്ടിലേക്കു പോന്നു.''

''ഗത്വാ ഭൂയസ്സുഭവനമസൗ സജ്വരക്രാന്തകായോ
ദൈവാധീനം ജഗദിതി മതിം പ്രാപ്യ തൽപ്രീതികാംക്ഷീ
ശ്രീമാന്ധാതൃക്ഷിതിധരവരാധ്യാസിനീം ദേവതാം സ്വാം
ഭക്താഭീഷ്ടാഭ്യധികവരദാം ഭദ്രകാളീം സിഷേവേ.''

ഇല്ലത്തു പോന്നതിന്റെ ശേഷം തന്റെ പരദേവതയായ തിരുമാന്ധാംകുന്നിലെ ഭദ്രകാളിയെ ഭജിച്ചു. അവിടെവച്ചു തന്റെ ശോച്യാവസ്ഥയെ വഞ്ചിരാജ്യത്തുചെന്നു തിരുമനസ്സറിയിക്കുവാൻ ഉചിതനായ ദൂതനാരുള്ളൂ എന്നു ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ

''നിഷ്ക്രാന്താനാം നിരുപമരുചാം ജീവിതാധീശ്വരാണാം
സ്മൃത്വാ സംമൃത്വാ സുബഹുലശുചം പ്രാവൃഷേണ്യാംബുദാനാം
സംപ്രാപ്തായാം ശരദി വിരതാരാവമാരാമമാരാ-
ദധ്യാസീനം കമപി കൃപണം ചാതകം സന്ദദർശ.''

വർഷകാലത്തിൽ തനിക്കു ജീവനം നൽകിയിരുന്ന കാർമേഘങ്ങളുടെ കഥയോർത്തോർത്തു് ഏറ്റവും വ്യസനിച്ചുകൊണ്ട് ശരൽകാലത്തിന്റെ ആവിർഭാവത്തിൽ നിശ്ശബ്ദമായ് അടുത്തു് ഒരു ഉദ്യാനത്തിൽ തന്നെപ്പോലെതന്നെ കൃപണമായ് സ്ഥിതിചെയ്ത ഒരു ചാതകപക്ഷിയെ കണ്ടിട്ടു സന്തുഷ്ടനായ് ''അല്ലയോ സഖാവേ! അങ്ങു വ്യസനിക്കരുതു്; (കോത്സ്നാപൈർബലവതി വിധൌ സ്വീകൃതപ്രാതികൂല്യേ?) ബലവാനായ വിധി പ്രതികൂലനായിരിക്കുമ്പോൾ സന്താപംകൊണ്ട്

ഫലമില്ലല്ലോ.'' എന്നു കവി ആ പക്ഷിയെ സമാശ്വസിപ്പിക്കുകയും ''അങ്ങും ഞാനും തുല്യധർമ്മാക്കളാണു്; എത്ര കഷ്ടപ്പെട്ടാലും മേഘത്തെവിട്ടു് അങ്ങും വഞ്ചിമഹാരാജാവിനെ വിട്ടു ഞാനും ആരോടും ഒന്നും യാചിക്കുന്നില്ലല്ലോ. അങ്ങു വർഷാർത്ഥിയാണു്; ഞാനും വഞ്ചിമഹാരാജാവിന്റെ പ്രചുരകരുണാവർഷത്തെ കാംക്ഷിക്കുന്നവനാണു്; അതുകൊണ്ടു് അങ്ങുതന്നെയാണു് എനിക്കു യോജിച്ച സന്ദേശഹരൻ'' എന്നു തന്റെ ആശയത്തെ മന്ദംമന്ദം അതു കേൾക്കുമാറു് ആവിഷ്കരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അനന്തരം ദൂതൻ ചെന്നുചേരേണ്ട സ്ഥലമേതെന്നു നമ്പൂതിരി നിർദ്ദേശിക്കുന്നു.

''ഗന്തവ്യം തേ ഗതിജിതമരുദ്ഗംഹസഃ സ്നേഹരാശേ!
സ്യാനന്തരം പുരമിഹ പരാഭൂതസൂത്രാമലോകം;
പാദാംഭോജപ്രണമനകൃതാം പാപഹാരീ ജനാനാ–
മാസ്തേ യസ്മിന്നനിശമപരോക്ഷാത്മനാ പദ്മനാഭഃ.

കാരുണ്യാഖ്യം കലുഷരഹിതം യൽകടാക്ഷാംബുവാഹാൽ
സഭ്രൂചാപാൽ ഗളിതമമൃതം യേ പിബന്ത്യേകഷാപി
തേഷാം ഭാവിന്യപി ന ജനനേ ഹന്ത! ദാഹവ്യഥേയം
സഞ്ജാതാ സ്യാന്നിയതമഥവാ കാ കഥാ ജന്മനോപി?''

''അങ്ങു അതിവേഗത്തിൽ പോകേണ്ടതു തിരുവനന്തപുരത്തേക്കാണു്; അതു ദേവലോകത്തേക്കുടി ജയിക്കുന്നു. തന്റെ ഭക്തന്മാരുടെ പാപത്തെ ഹരിക്കുന്ന ഭഗവാൻ ശ്രീപദ്മനാഭൻ പ്രത്യക്ഷമായ്വസിച്ചരുളുന്നതു് അവിടെയാണല്ലോ. അവിടത്തെപ്പരികമാകുന്ന ഇന്ദ്രചാപത്തോടുകൂടിയ കടാക്ഷമാകുന്ന മേഘത്തിൽനിന്നു നിഗ്ഗളിക്കുന്ന നിർമ്മലമായ കരുണാമൃതം ഏവർ ഒരിക്കലെങ്കിലും പാനം ചെയ്യുന്നുവോ അവർക്കു് അടുത്ത ജന്മത്തിൽ ഒരിക്കലും ദാഹമുണ്ടാകുന്നതല്ല; അഥവാ ജന്മം തന്നെയില്ലെന്നു വരുമ്പോൾ ദാഹത്തിനു പ്രസക്തിയെന്തു്?'' ദാഹമാണല്ലോ ചാതകത്തിന്റെ ദുഃഖഹേതു; അതുകൊണ്ടു തനിക്കു മാത്രമല്ല ദൂതനും ആ യാത്ര ശ്രേഭോദക്മൊണെന്നും വേഴാമ്പലിനു വഴിക്കു പിപാസ ഉണ്ടായാൽ കൊക്കുകൊണ്ടു നാളികേരഫലങ്ങളം തുളച്ചു് അവയിലെ വെള്ളം കുടിക്കാൻ ധാരാളം സൌകര്യമുണ്ടെന്നും കൊച്ചിരാജ്യത്തു് എത്തിയാൽ ദേവാലയാച്ചകന്മാരായ അനവധി ബ്രാഹ്മണർ ആ പക്ഷിയെ അനുഗമിക്കുവാൻ ഉണ്ടാകുമെന്നുംകൂടി കവി പ്രസ്താവിക്കുന്നു.

''ആരുഹ്യാസ്മാദനിലപദവീം ഗച്ഛതോദക്ഷിണാശാം
മാടക്ഷോണീരമണവിഷയം മണ്ഡിതം കുർവതസ്തേ
ആഗച്ഛന്തോനിജനിലയനാദാകുമാരീനിവാസം
ദേവാഗാരാച്ഛനവിധികൃതോ ദേവലാസ്സ്യുസ്സഹായാഃ.''

വള്ളുവനാട്ടിന്റെ തെക്കെ അറ്റത്തുള്ള 'സ്വച്ഛതോയ'യായ നദി കടന്നാൽ അതിന്റെ വയസ്യയായ ഭാരതപ്പുഴയിൽ എത്താം.

''യസ്യാസ്തോയേ യദി സകൃദധോവത്തമാനേപി മജ്ജൻ
ഗച്ഛേൽ സ്വർഗ്ഗം സരഭസമുപശ്ലിഷ്യസാവസ്തുപാപഃ;
അംഭശ്ശോഷാദലഘുപുളിനം വല്ലസ്യോഭിസാരേ
ബിഭ്രാണാ യാ സ്വയമിവ ഗളന്നീവിരമ്യം നിതംബം.''

''യാതൊന്നിന്റെ അടിയിൽകൂടി ഒഴുകുന്ന വെള്ളത്തിൽ ഒരിക്കൽ മുങ്ങിയാൽപോലും ഒരുവൻ പാപം നശിച്ച് ഉപരിസ്ഥിതമായ സ്വർഗ്ഗത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു; ആ ഭാരതപ്പുഴ ഇപ്പോഴും വെള്ളം കുറയുക നിമിത്തം വലുതായ പുളിനത്തോടുകൂടി ശോഭിക്കുന്നു; അതു കണ്ടാൽ പ്രാണനാഥനായ സമുദ്രരാജാവിനെ അഭിസരിക്കുന്ന ആ നായിക തന്റെ മടിക്കുത്തഴിയുക നിമിത്തം രമണീയമായ നിതംബത്തെ വഹിക്കുന്നതുപോലെ തോന്നും.''

പിന്നീട്ട കവി ചക്രവട്ടത്തു് അയ്യപ്പനേയും തിരുനാവായിലെ മഹാവിഷ്ണുവിനേയും വർണ്ണിക്കുന്നു.

''ശാസ്താ യസ്യാം വസതി നിലയേ ശംബരക്രോഡസംജ്ഞ
കുർവന്മധ്യേജലമിവ തപസ്താതദൌർഗത്യശാന്ത്യൈ;
ഇച്ഛന്നച്ഛോദകമിവ തടേ ദുഗ്ദ്ധപാഥോധിവാസീ
നാവാക്ഷേത്രേ നരകവിജയീ വർത്തതേ ചാപി യസ്യാഃ.''

''ആ നദിക്കുള്ളിൽ ശംബരക്രോഡം (ചക്രവട്ടം) എന്ന ക്ഷേത്രത്തിൽ ശാസ്താവു വസിക്കുന്നു; ആ ദേവൻ തന്റെ പിതാവായ ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ ദാരിദ്ര്യശാന്തിക്കുവേണ്ടി ജലമധ്യത്തിൽ തപസ്സുചെയ്യുന്നുവോ എന്നു തോന്നും;അതിന്റെ കരയ്ക്കുള്ള തിരുനാവായന്പലത്തിൽ മഹാവിഷ്ണുവും വസിക്കുന്നു; പാലാഴിയിൽ താമസിച്ചു മുഷിഞ്ഞ ആ ഭഗവാൻ ശുദ്ധജലത്തെ കാംക്ഷിച്ചുകൊണ്ടായിരിക്കാം അവിടെ എഴുന്നള്ളിയിരിക്കുന്നതു്.' ദരിദ്രനായ കവിക്കു ദരിദ്രനായ ശിവന്റെ സ്മരണം വരുന്നതു സ്വാഭാവികമാണല്ലോ,

പിന്നെയും അതിനടുത്തുള്ള ഒരു ശാസ്താവിന്റെ ക്ഷേത്രത്തെ സന്ദർശിച്ചതിനു മേൽ ശരംപോലെ തെക്കോട്ടു പോയാൽ ഒടുവിൽ വൃഷഗിരി (തൃശ്ശൂർ) എന്ന രമ്യമായ പ്രദേശത്തിലെത്താം എന്നു് ഉപന്യസിച്ചുകൊണ്ടു നമ്പൂതിരി ആ സ്ഥലത്തിന്റെ മഹിമയെ താഴെക്കാണുന്ന വിധത്തിൽ പുകഴ്ത്തുന്നു.

''കൈലാസാദ്രൌ നഹി ഖലു ഹരേസ്സന്നിധി; ന്നാപിശംഭോ–
ശ്ശ്വേതദ്വീപേ; ശൂണു നിവസതോ നാമ യസ്മിന്നഭൌ ച;
ദ്വൈധീഭാവം പരികലയതാമാത്മനോർഭ്രാന്തിഭാജാം
ഭേദോഭാവം സ്ഫുടയിതുമിവ സ്വീകൃതാർദ്ധാകൃതീ ച.

ഹൃത്വാ മഗ്നാൻ കില ജലനിധൌ കേരളാൻ, ഭ്രസുരേഭ്യോ
ദത്വാ, താംസ്താനപിച വിവിധാൻ സ്ഥാപയൻ ധർമ്മസേതൂൻ,
ക്ഷേത്രാണ്യന്യാന്യപി ബഹുതരാണ്യത്ര കൃത്വാ, കൃതാർത്ഥോ–
യത്ര ക്ഷത്രാടവിഹുതവഹോ ജാമദഗ്ന്യസ്തിരോഭ്രൽ.

യാവദ്ധ്യേയം സ്മരത ഭവേതാം താവദേവാഹമാവിർ–
ഭ്രതഃ ഖേദം സപദി ശമയാമ്യേവമുക്തേപ്യനേന
തൽഗ്രാമ്യാശ്ചേന്നിപതിതുമധസ്സാഹസം നാകരിഷ്യ-
ന്നാദ്യാസ്മാകം കഥമിവ മഹാന്തോഭവിഷ്യന്നനർത്ഥാഃ?''

''കൈലാസപർവ്വതത്തിൽ വിഷ്ണുവില്ല; ശ്വേതദ്വീപത്തിൽ ശിവനുമില്ല; തൃശ്ശൂരിലാകട്ടെ ഈ രണ്ടു ദേവന്മാരും വസിക്കുന്നു. തങ്ങൾ രണ്ടാണെന്നു ഭ്രമിക്കുന്നവർക്കു ഭേദാഭാവത്തെ സ്ഫുടിപ്പിക്കുന്നതിനു വേണ്ടിയോ എന്നു തോന്നുമാറു് അർദ്ധാകൃതിയെ സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ടും (ശങ്കരനാരായണമൂർത്തിരൂപത്തിലും) അവർ അവിടെ പരിലസിക്കുന്നു. പണ്ടു സമുദ്രത്തിൽ മഗ്നമായിരുന്ന കേരളത്തെ ഉദ്ധരിച്ചു് അതിനെ ബ്രാഹ്മണർക്കായു് ദാനം ചെയ്തു് അനേകം പ്രകാരത്തിലുള്ള ധർമ്മസേതുക്കളെ നിർമ്മിച്ചു് അവയ്ക്കുപുറമേ വളരെ വളരെ ക്ഷേത്രങ്ങളേയും സ്ഥാപിച്ചു ക്ഷത്രിയകുലാന്തകനായ ശ്രീപരശുരാമൻ അവിടെവച്ചാണല്ലോ തിരോധാനം ചെയ്തതു്. ''നിങ്ങൾ എന്നെ സ്മരിക്കുന്ന അവസരത്തിൽ ഞാൻ തൽക്ഷണം പ്രത്യക്ഷീഭവിച്ചു നിങ്ങളുടെ ഖേദത്തെ ശമിപ്പിക്കുന്നുണ്ടു് എന്നു് അവിടുന്നു് അരുളിച്ചെയ്തിരിക്കെ ആ ഗ്രാമക്കാർ തങ്ങൾ അധഃപതിക്കുന്നതിനു തക്കവണ്ണമുള്ള സാഹസപ്രവൃത്തികൾ ചെയ്തിരുന്നില്ലെങ്കിൽ ഞങ്ങൾക്കു പ്രബലങ്ങളായ അനർത്ഥങ്ങൾ ഒരു

വിധത്തിലും സംവേിക്കുകയില്ലായിരുന്നു.'' എന്നു കവി ദീനനായ് ആക്രോശിക്കുന്നു. തൃശ്ശൂർഗ്രാമത്തിലെ നമ്പൂതിരിമാർ വടക്കുന്നാഥൻ ക്ഷേത്രത്തോടും യോഗത്തോടും മറ്റും 'പലകൂട്ടം ഏറ്ററങ്ങളും' ചെയ്യുക നിമിത്തം അവരുടെ 'സ്വത്തും സ്ഥാനമാനങ്ങളും' കൊച്ചിരാജാവു നിറുത്തൽ ചെയ്തതിനേയും സാമൂതിരി കിഴ്മര്യാദയ്ക്കു വിരോധമായ് അവിടെ അവരോധിച്ച പാതായിക്കര യോഗാതിരിപ്പാട്ടിലെ രാജ്യ ഭ്രഷ്ടനാക്കിയതിനേയുംപറ്റി ആ ക്ഷേത്രം വക 938-ാമാണ്ടത്തെ ഗ്രന്ഥവരിയിൽ രേഖപ്പെടുത്തീട്ടുണ്ട്.

അടുത്ത താവളം പെരുമനമാണ്. 'പുരുവനപതേർമ്മന്ദിരം മന്ദരാഭം' എന്നു തുടങ്ങി അവിടത്തെ ശിവക്ഷേത്രത്തിന്റെ വൈശിഷ്ട്യത്തെ കവി വിസ്തരിക്കുന്നു.

''ഹൈമം താവൽ ഭവനശിഖരം ഹർമ്മ്യനാഥാഹവയസ്യ
ജ്വാലാചക്രം നയനദഹനസ്യേവ തത്രോത്ഥിതസ്യ
സിന്ദൂരാഭൈസ്സുവിതകിരണൈർന്നൃനമാലിംഗിതത്വാദ്–
ദൂരാദേവ ദ്വിഗുണിതരുചിപ്രോജ്വലം പ്രേക്ഷണീയം.

അത്യുത്തുംഗം ത്രിപുരമഥിതുർന്നിത്യവാസൈകദേശം
വൃത്രാരാതിപ്രമുഖവിബുധൈസ്സേവ്യമാനം വിശാലം
വപ്രേണാവേഷ്ടിതമഭിത ഏവാപ്രതർക്യപ്രഭാവം
ക്ഷേത്രം രൂപ്യക്ഷിതിധരമിവ പ്രാപ്യ ഭൂയാഃ കൃതാർത്ഥഃ.

ഗംഗാഗൗര്യോർയുഗപദിവ സംഗാന്തുഭത്യൈ സദൈവ
ദ്വേധാകുർവൻ കുഹചന നിജം ദേഹമൈശ്വര്യശാലീ

സേവാഹേതോരിവ ച കുഹചിൽ സേവകാനാം തഥൈക–
സ്യേധാ യത്ര പ്രകടിതതനുവർത്തതേ ഹ്യഷ്ടമൂർത്തിഃ.''

അവിടത്തെ മാളികത്തേവരുടെ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ സ്വർണ്ണ സ്തൂപി ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ നെറ്റിക്കണ്ണിൽ നിന്നുയർന്ന അഗ്നിയുടെ ജ്വാലാചക്രംപോലെ ശോഭിക്കുന്നുവെന്നും, ആ ക്ഷേത്രം കൈലാസപർവതം പോലെ മഹനീയമാണെന്നും, ഗംഗയും ഗൌരിയും അവിരതമായ് ഒരേകാലത്തു സമ്മേളിക്കുന്നതിനും ഭക്തന്മാർക്കു സേവിക്കുന്നതിനുമായ് ഏകനായ അഷ്ടമൂർത്തി അവിടെ തന്റെ വിഗ്രഹത്തെ മൂന്നായ് പ്രകടിപ്പിക്കുന്നു എന്നുമത്രേ വർണ്ണനം. ഇതു് ഇരട്ടയപ്പനേയും ഉൾപ്പെടുത്തിയാകുന്നു.

അനന്തരം

''ആവന്ദ്യാഥ ത്രിഭുവനഗുരും താദൃശം പക്ഷതിഭ്യാം
പ്രാകാരാഗ്രേ വിഹിതവസതിയ്യാപയന്നധ്വഖേദം
ആരാദ്ഗൌരീമഖിലജഗതാമാദിഭൂതാം വസന്തീം
വാമാപാംഗീം വലയനിലയാധീശ്വരീമാശ്രയേഥാഃ.''

എന്നു് ഊരകത്തു ഭഗവതിയെ ഭജിക്കുവാൻ ഉപദേശിക്കുന്നു. അതിനപ്പുറം ഇരിങ്ങാലക്കുടയായി.

''ക്ഷേത്രം താവൽ പതഗ! ഭവേതഃ പ്രേക്ഷണീയം പുരസ്താൽ
പാത്രം ലക്ഷ്മ്യാഃ പ്രതിഹതവിപൽസംഗമം സംഗമാഖ്യം;
യത്ര സ്ഥിത്വാ കില കലിമലേ മഗ്നമേതൽ സമസ്തം
പ്രത്യുദ്ധൃത്യ ത്രിജഗദവതി പ്രത്യഹം ദൈത്യഹന്താ.

•ബ്രഹ്മഘ്നോവാ ബഹുതരഗുരുജാപീഡിതോവാ ശഠോവാ
കൌലീപിന്യാഃ പയസി വിമലേ വാപികായാം നിമജ്ജൻ
സദ്യഃപൂതോ ഭവതി ഹി ജനസ്സർവപങ്കാദിമുക്തോ,
ജംബൂനദ്യാസ്തടഗതമയഃ സ്വർണ്ണതാം യാതി യദ്വൽ.''

''കൂടൽമാണിക്യക്ഷേത്രത്തിൽ വസിക്കുന്ന മഹാവിഷ്ണു കലിമലത്തിൽ മഗ്നമായ ത്രൈലോക്യത്തെ പ്രത്യുദ്ധരിച്ചു പാലിക്കുന്നു. അവിടെയുള്ള കൌലീപിനി എന്ന സരസ്സിൽ ഏതു മഹാപാപി സ്നാനംചെയ്താലും ഉടൻ ശുദ്ധിയെ പ്രാപിക്കുന്നു. സ്വർഗ്ഗത്തിലെ ജംബൂനദിയുടെ തീരത്തെ പ്രാപിക്കുന്ന ഇരിമ്പു സ്വർണ്ണമായ് പരിണമിക്കുന്നതു പോലെയാണു് ഇതു്.''

''യത്ര ക്ഷുദ്രേതരഗ്രഹണനിധേന്നാട്യശാലാപദേശാൽ
കീർത്തിസ്തോമോ വസതി നൃപതേർമ്മൂർത്തിമാനാർത്തബന്ധോഃ''

എന്നു കാർത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവു് അവിടെ പണിയിച്ച കൂത്തമ്പലത്തേയും കവി സ്മരിക്കുന്നു.

പിന്നീടു ദൂതൻ ചെല്ലേണ്ടതു കൊടുങ്ങല്ലൂരാണു്.

''ഉൽപത്യ ദ്യാമുരുതരജവേനാഥഗച്ഛൻ ദയാർദ്രാ–
മാലംബേഥാ നിഖിലജഗതാം മാതരം ശ്രീകുരുംബാം
ധൂമശ്രേണീം യുഗപദുദിതാം ത്ര്യംബകസ്യാംബികാഗ്നേ-
രേകീഭൂതാമിവ ച ദധതീം മേചകാമംഗയഷ്ടിം.

സന്ത്യേവാന്യേ ഹരിഹരഗണേശാദയോ ഭ്രുതലേസ്മിൻ
ദേവാഃ പ്രീതാ; ദദതി ച ചിരാൽ സേവകാനാം ഹിതാനി.
ന്യനം തത്തച്ചരിതസദൃശം യാം വിഹായാദ്യ ദേവീം
സദ്യോദാതും ഫലമവികലം നൈവ തേ ശക്നുവന്തി.''

''ശിവന്റെ നേത്രാഗ്നിയിൽനിന്നു് ഒരേ സമയത്തിൽ ഉണ്ടായ ധൂമപടലം ഏകീഭവിച്ചതുപോലെ കറുത്ത ശരീരത്തെ ധരിക്കുന്ന ദയാർദ്രയായ കുറുംബക്കാവിലെ ഭദ്രകാളി. വിഷ്ണു, ശിവൻ, ഗണപതി മുതലായ ദേവന്മാർ വളരെക്കാലം സേവിച്ചാൽ പ്രീതരായ് ഭക്തന്മാക്കു് അഭീഷ്ടദാനംചെയ്യുന്നു; ഈ ദേവിയേപ്പോലെ അവരവരുടെ ഉപാസനയ്ക്കു തക്കവണ്ണം ഉടനടി ഫലം നൽകുന്നതിനു് അവക്കു ശക്തിയില്ല.''

അതിനപ്പുറം വഴി സ്വല്പം വളഞ്ഞിട്ടാണെങ്കിലും വേഴാമ്പൽ കിഴക്കോട്ടുപോയ് കാത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവു പണിയിച്ച പ്രസിദ്ധമായ നെടുങ്കോട്ട കാണണമെന്നു കവി അഭ്യർത്ഥിക്കുന്നു.

''ഭ്രാതുസ്നേഹാദഥ ഗുരുതരം കായ്യഭാരം വഹന്ന–
പ്യാശാം പ്രാചീമനുസര തതോ നേത്രസാഫല്യസിദ്ധ്യൈ;
ന പ്രേക്ഷന്തേ നരവരകൃതം യേ ജനാ ദീർഘദുർഗ്ഗം
മന്യേ തേഷാം നയനയുഗളം മണ്ഡനാർത്ഥം മുഖസ്യ

പ്രാപ്തം പ്രായശ്ചിരമജലധേഃ ക്ലേശമാസഹ്യസാനോ–
ർയ്യൽപ്രത്യഗ്രൈർബഹിരതിഘനം മണ്ഡിതം വംശകാണ്ഡൈഃ
ദ്വാരി പ്രൌഢൈരപി ച സുഭടൈർബദ്ധകക്ഷ്യൈസ്സനാഥം
രോദ്ധും ലോലാമിവ ചിരതരം സംഗതാം രാജലക്ഷ്മീം.

തസ്യോത്തുംഗേ പരിസരഗതേ കേതുദണ്ഡേ നിഷണ്ണഃ
സംസ്പൃഷ്ടുംഗസ്സുരഭികുസുമാമോദിനാ മാരുതേന
വിശ്രാന്തസ്സൻ ധവളപടികാമുദ്രിതേ ത്വം മുഹൂർത്തം
മന്ദോഷ്ണേഷു ദ്യുമണികിരണേഷ്വധ്വശ്രമം ഗച്ഛ്വുഭ്രയഃ.''

നെടുങ്കോട്ട കവി വർണ്ണിക്കുന്നതുപോലെ കിഴക്കു സഹ്യപർവ്വതം മുതൽ പടിഞ്ഞാറു സമുദ്രതീരത്തു പള്ളിപ്പുറംവരെ നീണ്ടുകിടന്നിരുന്നു. ''പ്രാപ്തം പ്രായശ്ചിരമജലധേഃ ക്ലേശം'' എന്നു വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നതിൽനിന്നു് ആദ്യകാലത്തു കുരിയാപ്പള്ളിക്കോട്ടവരെ മാത്രം പണിയിച്ചിരുന്ന അവസരത്തിലായിരിക്കാം നമ്പൂതിരി ആ കോട്ട കണ്ടതെന്നും ഊഹിക്കാം. ടിപ്പു അതിനെ ''നിന്ദ്യ''മായ കോട്ടയെന്നു്

അധിക്ഷേപിച്ചു എന്നുവരികിലും അതിനു സമീപം ഒളിച്ചിരുന്ന ഇരുപതു തിരുവിതാംകൂർഭടന്മാരാലാണു് ആ യുദ്ധവീരനു പരാജയവും പംഗുത്വവും സിദ്ധമായതു് എന്നുള്ള പരമാർത്ഥം നാം സ്മരിക്കുമ്പോൾ ആ ദുഷ്ടംകൊണ്ടു് അതിന്റെ നിർമ്മാതാവിന്റെ ഉദ്ദേശം സാധിച്ചു എന്നുതന്നെ ഗണിക്കാവുന്നതാണു്. നെടുങ്കോട്ട കാണാത്തവരുടെ കണ്ണു മുഖത്തിനു് അലങ്കാരം മാത്രമാണെന്നും, അതിന്റെ പുറവശത്തു പുത്തൻ ഇല്ലികയും നട്ടുപിടിപ്പിച്ചിരുന്നു എന്നും, വളരെക്കാലംകൊണ്ടു ലഭിച്ച ചഞ്ചലയായ രാജലക്ഷ്മി കൈതെറ്റി വീണ്ടും ഓടിപ്പോകാതെയിരിക്കുവാൻ ദ്വാരംതോറും അവിടെ പ്രൗഢന്മാരായ ഭടന്മാർ ഗാട്ടുനിന്നിരുന്നു എന്നും, അതിനടുത്തു ധ്വജമുണ്ടായിരുന്നു എന്നും, അതിൽ വെളുത്ത കൊടിക്കൂറ പാറിയിരുന്നു എന്നും നാം കവിവാക്യത്തിൽനിന്നു ഗ്രഹിക്കുന്നു.

പിന്നീടു ദൂതൻ പെരിയാർ കടക്കണം.

''ദൂരത്താവന്നയനുപദവീം നൂനമാപത്സ്യതേ തേ
വീചീജാലാഹതിഭിരുഭയം കൂലയോഃ പാതയന്തീ,
ഗംഗേവാന്യാ ശിരസി സുചിരം ശങ്കരേണോഹ്യമാനാ,
ചൂർണ്ണീ, സിന്ധോഃ പ്രഥമദയിതാ, സോദരീ താമ്രവർണ്ണ്യാഃ.

കാളാംഭോദോജ്ജ്വലതരരുചിസ്സേവിതാ ദേവതാഭിർ–
ദ്വിക്ഷു ഖ്യാതാ ദശസു ഭജതാം ഭ്രൂതിദാനൈകദക്ഷാ
ഘോരാകാരാ ഗുരുതരരവാ ഭദ്രകാളീവ സാക്ഷാൽ
കുർവ്വാണോർവ്വീം വിഗതകലുഷാം യാ ഗിരീശാദ്ബഭൂവ.

ആസന്നായാമഹരവസിതാവന്തരാതങ്കഭാജാം
കൂലോദ്ദേശേ കളകളവതീം കൂജിതേന ദ്വിജാനാം
നൗകാദണ്ഡപ്രഹതിശകലീഭൂതഫേനാമഥൈനാം
തീർത്ത്വാ ദേശം പ്രവിശ ച ജയന്താഭിധം മംഗലാഖ്യം.''

പെരിയാറിനെ കവി ആദ്യത്തെ ശ്ലോകത്തിൽ തിരമാലകളടിച്ചു് ഇരുകരകളേയും പതിപ്പിക്കുന്നതായും മറെറാരു ഗംഗയെന്നപോലെ ശങ്കരനാൽ വഹിക്കപ്പെടുന്നതായും (വിവാഹം കഴിക്കപ്പെടുകഎന്നും)സമുദ്രത്തിന്റെ പ്രധാനപത്നിയായും താമ്രവർണ്ണിയുടെ സഹോദരിയായും വർണ്ണിക്കുന്നു. ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ ക്ഷേത്രം ആലുവായിൽ നദീമധ്യത്തിലുള്ളതുകൊണ്ടാണു് 'ശങ്കരേണോഹ്യമാനാ' എന്ന വിശേഷണം കവി പ്രയോഗിക്കുവാൻ ഇടവന്നതു്. രണ്ടാമത്തെ ശ്ലോകം അത്യന്തം ഹൃദയംഗമമാകുന്നു. കാർമേഘ

ത്തിനൊത്ത നിറത്തോടുകൂടിയതും, ദേവതകളാൽ സേവിക്കപ്പെട്ടതും, പത്തുദിക്കുകളിലും ഖ്യാതിസമ്പാദിച്ചതും, തന്നെ ഭജിക്കുന്നവർക്ക് ഐശ്വര്യത്തെ പ്രദാനംചെയ്യുവാൻ സന്നദ്ധതയുള്ളതും, ഘോരമായ രൂപമുള്ളതും, വലിയ ശബ്ദത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നതും, ഭൂമിയെ മലമില്ലാതാക്കുന്നതുമായ ഈ പുഴ, സാക്ഷാൽ ഭദ്രകാളിയെന്നപോലെ ഗിരീശനിൽനിന്നു (സഹ്യപർവ്വതത്തിൽ നിന്നെന്നും ശ്രീപരമേശ്വരനിൽ നിന്നെന്നും അർത്ഥം) ജനിച്ചതാണ്. ഈ ഉപമാനം കവി എത്ര ഔചിത്യത്തോടും ദീർഘദൃഷ്ടിയോടുംകൂടി ചെയ്തതാണെന്നുള്ളതു് അനന്തരകാലത്തിൽ (കൊല്ലം 965-ൽ) ക്രോധാവിഷ്ടനായ ടിപ്പുസുൽത്താൻ തന്റെ പീരങ്കികളേയും അശ്വങ്ങളേയും കൊണ്ടു് ഇടവപ്പാതിയോടടുത്തുണ്ടായ ജലപ്രവാഹം നിമിത്തം കര കവിഞ്ഞൊഴുകിക്കൊണ്ടിരുന്ന ഈ നദിയെ തരണം ചെയ്യുന്നതു ദുസ്സാദമാണെന്നു കരുതി തിരിച്ചുപോയ—കേരളം ആകമാനം സാഭിമാനം, സരോമാഞ്ചം, സ്മരിക്കുന്ന—ആ ചരിത്രസംഭവത്തിൽനിന്നു വിശദമാകുന്നു. സായാഹ്നം സമീപിക്കുമ്പോഴും കരകളിൽ പക്ഷികൾ കൂജനം ചെയ്യുന്നതും കഴുക്കോലുകളുടെ പ്രഹരമേറ്റു നരകം ശകലിതങ്ങളാകുന്നതുമായ ആ നദി കടന്നു ചേന്നമംഗലത്തേക്കു പോകുവാൻ കവി ചാതകത്തെ ഉപദേശിക്കുന്നു.

''ആസ്തേ വഞ്ചിക്ഷിതിപതിവരാദാത്മനാ നന്വഭിന്നോ
യസ്മിൻ മാടക്ഷിതിഭൃദധുനാ ദേഹമാത്രേണ ഭിന്നഃ;
ഏതൽപ്രീതിപ്രസരവിഷയേ വീതനിശ്ശേഷദോഷേ
വിശ്വക്ഷോണീഭരണനിപുണേ മന്ത്രിണി ന്യസ്തഭാരഃ.''

ചേന്നമംഗലത്തായിരുന്ന അക്കാലത്തു തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവിൽനിന്നു ദേഹംകൊണ്ടുമാത്രം ഭിന്നനും ആത്മാവുകൊണ്ടു് അഭിന്നനുമായ കൊച്ചി മഹാരാജാവു് അവർ രണ്ടുപേർക്കും പ്രീതിഭാജനവും, ഗുണശാലിയും, രാജ്യഭരണനിപുണനുമായ മന്ത്രി പാലിയത്തുകോമി അച്ചനിൽ സകലഭാരത്തേയും നിക്ഷേപിച്ചുംവച്ചു താമസിച്ചിരുന്നതു്. ആ രാജാവു കൊല്ലം 951 മുതൽ 965 വരെ കൊച്ചിരാജ്യം ഭരിച്ച രാമവർമ്മതമ്പുരാനായിരുന്നു.

അനന്തരം നദികടന്നു രാമസ്വാമിക്ഷേത്രം അതിലംഘിച്ചു ബ്രാഹ്മണരുടെ നഗരത്തേയും കടന്നു്, 'യഥാർത്ഥാഭിധ'യായ പൂർണ്ണത്രയീ (തൃപ്പൂണിത്തുറ) നഗരിയിൽ ചെന്നു ദൂതൻ ചരിതാർത്ഥനാകണമെന്നു നമ്പൂതിരി പറയുന്നു.

''ഉല്പംഷ്ഠ്യനാം തദനു സരിതഞ്ചാപി സന്തീയ്യ കാഞ്ചി-
മ്ല്പ്ംറീപൂർവന്തം പ്രഥിതമവനൌ രാമഭദ്രാലയഞ്ച
പശ്ചാൽകൃത്യ ദ്വിജവരപുരഞ്ചാപി ഭൂയോവതീർണഃ
പൂർണത്രയ്യാം പുരി ഭവ യഥാർത്ഥാഭിധായാം കൃതാർത്ഥഃ

''പ്രാകാരേണ പ്രതിനവതരേണാഭിതോവേഷ്ടിതായാ-
മത്യുത്തുംഗൈരപിച മഹിതൈർഗ്ഗോപുരൈശ്ശോഭിതായാം
ഭൂതിം ധാതും ഭുവി വിനമതാം ഭൂരികാരുണ്യഭാരാ-
ദാസ്തേ യസ്യാമഖിലജഗതാമാദികന്ദോ മുകുന്ദഃ.

നത്വാ ദേവം നളിനനയനം ഭോഗിഭോഗാസനസ്ഥം
ദൃഷ്ട്വാ ചൈതൽപുരപരിസരേ രാജിതാം രാജധാനീം
വിസ്തീർണ്ണാം തദ്വിപണിസരണിം വിത്തപൂർണ്ണാം പ്രയാതോ
മാർഗ്ഗശ്രാന്തിം വ്യപനയ മനാങ്മദ്ദശാന്തം വിചിന്ത്യ.''

''തൃപ്പൂണിത്തുറ പുത്തനായ കോട്ടയാൽ ചൂഴപ്പെട്ടതും ഉന്നതങ്ങളായ ഗോപുരങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നതുമാണു്; അവിടെ ഭക്തന്മാക്കു് ഐശ്വര്യദാനത്തിനുവേണ്ടി പരമകാരുണികനും സകല ജഗത്തുകളുടേയും മൂലകന്ദവുമായ ഭഗവാൻ ശ്രീനാരായണൻ സന്നിധാനം ചെയ്യുന്നു. അനന്തന്റെ ഫണങ്ങളിൽ ആസീനനായ മഹാവിഷ്ണുവിനെ നമസ്കരിക്കുകയും ആ പുരത്തിന്റെ പരിസരത്തിലുള്ള രാജധാനിയേയും വിശാലവും വിത്തപൂർണ്ണവുമായ അങ്ങാടിയേയും സന്ദർശിക്കുകയും ചെയ്തതിന്റെശേഷം കുറഞ്ഞൊന്നു് എന്റെ അവസ്ഥയെക്കൂടി വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു നീ വിശ്രമിക്കുക.''

പിന്നീടു സന്ദേശഹരനോടു വൈക്കത്തു ചെല്ലുവാൻ കവി പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

''ലക്ഷ്മീകുർവൻ ദിശമഥ ദുശോർദ്ദക്ഷിണാമേവ ഗച്ഛൻ
ദൃഷ്ട്വാ താംസ്താൻ പഥി സകുതുകം നേത്രരമ്യാൻ പ്രദേശാൻ
പ്രാഗ്ഭാഗേ തു പ്രതിനവശിലാസഞ്ചയേന പ്രകൃഷ്ടം
വ്യാഖ്യാഗാരം വിശ പശുപതിർവർത്തതേ യത്ര നിത്യം.''

''ഏതൽപാദപ്രണതികിണബദ്ധാങ്കരാജൽപ്രതീകാ-
നിശ്ശ്രേഷാഘപ്രശമനകരം നാമ തസ്യ ബ്രുവാണാഃ
വിശ്വേ ഹന്ത! വ്യപഗതരുജോ യത്ര സംവർത്തമാനാ-
ദേഹേ ഗേഹേപ്യനിശമധികം ഭൂതിമന്തോ ജനൌഘാഃ.

സാപത്യാനാം സഹ ച ജരൈസ്സുർവ്വതോദിഗ്വിഭാഗാ-
ദായാതാനാമനുദിനമസൗ ഭക്ഷ്യമാത്രോത്സുകാനാം
അധ്യാസീനോ വദനജനുഷാമഗ്രമദ്യാപി ചിത്രം
ഗൃദ്ധാകാരഃ കില കലയതേ യത്ര ഭക്ഷ്യം കപാലീ.''

''ഈ വ്യാഘ്രാഗാരത്തിലെ ശ്രീപരമേശ്വരനെ തൊഴുത് അംഗത്തിൽ നമസ്കാരമുദ്രയോടുകൂടിയും, സകല പാപങ്ങളേയും ശമിപ്പിക്കുന്ന ആ ഭഗവാന്റെ നാമത്തെ ഉച്ചരിച്ചുകൊണ്ടും,രോഗങ്ങളും മാറി ജനങ്ങളും ദേഹത്തിലും (ഭസ്മം) ഗേഹത്തിലും (ഐശ്വര്യം) ഭൃതിമാന്മാരായ് അവിടെ വസിക്കുന്നു. കുഞ്ഞുങ്ങളോടും കിഴവന്മാരോടും എല്ലാ ദിഗ്വിഭാഗങ്ങളിൽനിന്നും ഭോജനം മാത്രം ആശിച്ച് അവിടെ വന്നുചേരുന്ന ബ്രാഹ്മണരുടെ അഗ്രസ്ഥാനത്തിൽ സാക്ഷാൽ കപാലപാണിയായ ശ്രീപരമേശ്വരൻ ഗൃദ്ധവേഷത്തിൽ ഭക്ഷിചെയ്യുന്നുപോലും.''

അതിനു് അപ്പുറം കവി ചുവടെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന പദ്യങ്ങളിൽ വേമ്പനാട്ട കായലിനെ വർണ്ണിക്കുന്നു.

''കൃത്വാ തസ്യ പ്രണതിമചിരാൽ പ്രസ്ഥിതസ്യാഗ്രതസ്തേ
ദ്രഷ്ടവ്യസ്സ്യാന്നനു ജലമയഃ കോപി ദേശോവിശാലഃ
നൗസംഘാനാമവിരതസമാസ്ഫാലനൈർജ്ജരോമ്മി-
ര്യൽസംബന്ധീ ചരമജലധിന്ന്യായകോവാഹിനീനാം.

പക്ഷദ്വന്ദ്വേ ശ്രമവതി ന തല്പങ്ഘ്നായോദ്യതസ്സ്യാഃ;
സഹ്യത്യന്തക്ഷുഭിതമകരാദ്യുഗ്രയാദഃകദംബഃ
നാവഃ കസ്യാശ്ചന വിധിവശാല്പുപ്ലുവാംശ്ചേദ്ധ്രുവാഗ്രം
സന്താപാബ്ധേരപിച സുലഭാം വിദ്ധി നഃ പാരഭൂമിം.''

''വൈക്കത്തപ്പനെ തൊഴുതുകൊണ്ടു പുറപ്പെടുന്ന നീ മുൻപിൽ വിസ്തീർണവും ജലമയവുമായ ഒരു പ്രദേശം കാണും. വഞ്ചികളുടെ നിരന്തരമായുള്ള സമാസ്ഫാലനംകൊണ്ടു നുരുങ്ങുന്ന തിരകളോടുകൂടിയതാണു് അവിടത്തെ കായൽ. വാഹിനികളുടെ നായകനായ പശ്ചിമസമുദ്രം അതിന്റെ സംബന്ധിയാണു്. ചിറകുകൾക്കു് ആയാസം തോന്നുന്നുവെങ്കിൽ ആ കായൽ നീ പറന്നുകടക്കുവാൻ ഉദ്യമിക്കരുതു്. എന്തെന്നാൽ അതു് ഏറ്റവും ക്ഷുഭിതങ്ങളായ മകരമത്സ്യം തുടങ്ങിയ ജലജന്തുക്കളോടുകൂടിയതാണു്. വല്ല വഞ്ചിയുടേയും പാമരത്തിന്റെ മുകളിൽ കയറുവാൻ തരംകിട്ടിയാൽ (അതിന്റെയും) എന്റെ സന്താപ

സമുദ്രത്തിന്റേയും മറുകര ലബ്ധമാകും.'' പിന്നീട് കവി ചേത്തല (കരപ്പുറം) യുടെ സ്ഥിതി താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന പദ്യങ്ങളിൽ കീർത്തനം ചെയ്യുന്നു.

''പാരേ തസ്യ പ്രചുരകദളീപാളിഭിശ്ശോഭമാനോ
ഭൃതിസ്ഥാനം ഭുജഗലതികാനദ്ധകേരദ്രുമൌഘഃ
സ്നിഗ്ധജ്യോൽസ്നാധവളസികതാസഞ്ചയൈരഞ്ചിതസ്തേ
ഗച്ഛത്യദ്ധാ നയനവിഷയം ഗർഭഭാഗഃ പയോധേഃ.

കേചിൽ ഗീതിഷ്വധികനിപുണാഃ കേപി ശാസ്ത്രപ്രവീണാഃ
കേചിൽ കായ്യേഷ്വപിച കുശലാഃ കേപി സർവ്വം ദധാനാഃ;
സർവ്വെപ്യുർവ്വീശ്വരകരുണയാ ലബ്ധവന്തോ വിഭൂതിം
ഗ്രുർവ്വീം കുർവന്ത്യയി സുകൃതിനഃ ക്ഷത്രിയാ യത്ര വാസം.

പേയം ഹന്ത! പ്രകൃതിമധുരം നാളികേരാംബു നൃണാ-
മാഹാരശ്ചാപ്യഭിമതതരസ്സൈകതേ സൈരചാരഃ;
തത്രസ്ഥാനാം സുഖവിഹതയേ കിഞ്ചിദേവേതി മന്യേ
പാദദ്വന്ദ്വേ ഭവതി ഗണിതൈർദ്ദിനൈഃ ശ്രീപദാങ്കഃ.''

ധാരാളം വാഴകളോടും വെറ്റിലക്കൊടി ചുറ്റിപ്പിണയുന്ന തെങ്ങുകളോടും പൂനിലാവുപോലെ വെളുത്ത മണൽപ്പരപ്പോടുംകൂടി ശോഭിക്കുന്ന ഐശ്വര്യാവാസമായ ആ സമുദ്രത്തിന്റെ ഗർഭഭാഗം (ചേത്തല) അങ്ങയുടെ ദൃഷ്ടിക്കു സ്പഷ്ടമായ് വിഷയീഭവിക്കും. അവിടെ കാർത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവിന്റെ കാരുണ്യത്താൽ ലഭിച്ച മഹത്തായ ഐശ്വര്യത്തോടുകൂടി സുകൃതികളായ പല ക്ഷത്രിയന്മാരും (തമ്പാൻ, തിരുമൽപ്പാട് ഈ രണ്ടു വർഗ്ഗങ്ങളിൽ പെട്ടവർ) താമസിക്കുന്നുണ്ട്. അവരിൽ ചിലർ ഗാനനിപുണന്മാരും മറ്റു ചിലർ ശാസ്ത്രപണ്ഡിതന്മാരും വേറെ ചിലർ കാര്യകുശലന്മാരും ഇനിയും ചിലർ എല്ലാത്തിനും കൊള്ളാവുന്നവരുമാകുന്നു. ആ ചേത്തലയിൽ പ്രകൃതിമധുരമായ കരിക്കിൻവെള്ളം കുടിക്കാം; ആഹാരം ഇഷ്ടംപോലെ കിട്ടും; മണലത്തു യഥേഷ്ടം സഞ്ചരിക്കുകയും ചെയ്യാം. ഇത്രയും സുഖമനുഭവിക്കുന്ന ആ സ്ഥലത്തുകാൾ ദുഃഖപ്രദമായി ഒന്നുമാത്രമുണ്ട്; അതായതു് പരിമിതങ്ങളായ ഏതാനും ദിനങ്ങൾകൊണ്ട് അവരുടെ രണ്ടു കാലുകളിലും (ശ്രീപദം) മന്തുണ്ടാകുന്നു എന്നുള്ളതുതന്നെ.'' കരപ്പുറത്തു കാർത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവു തന്റെ സേവകന്മാരായ അനേകം തമ്പാന്മാരേയും തിരുമൽപാടന്മാരേയും കൂടിയിരുത്തി

അവക്കു ധാരാളം വസ്തുവകകളും മറ്റും ദാനംചെയ്തു എന്നുള്ളതു ചരിത്ര പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ.

ചണ്ഡികയെ തൊഴുതതിനുമേൽ അവിടെനിന്നു തെക്കോട്ടു പോയാൽ കരപ്പുറത്തുതന്നെ ഒരു പ്രസിദ്ധനായ വൈദ്യന്റെ ഭവനമുണ്ടെന്നു കവി പറയുന്നു. അതു മരുത്തോർവട്ടത്താണു്.

''ഗത്വാ തസ്മിൻ ഗതമലമയം ചണ്ഡികാധാമയുഗ്മം
നത്വാ ചൈതച്ചരണകമലം പ്രാപ്യ ചാസ്യാഃ പ്രസാദം
വിശ്വാതങ്കപ്രശമനകരം വിദ്ധതം യാഹി ഭൂയോ—
വൈദ്യാഗാരം; വസതി നനു ധന്വന്തരിര്യത്ര ദേവഃ.

പാത്രീഭൂതഃ ക്ഷിതിപതിമുദാം ദത്തയാ തേന ഭൂത്യാ
വിശ്വേഷാമപ്യുപകൃതിവിധിം ഹന്ത! കുർവ്വൻ നിതാന്തം
സന്യസ്താത്മാ ഭഗവതി ഹരൌ തൽപ്രസാദൈകകാംക്ഷീ
പ്രൌഢോ യസ്മിൻ വസതി ഭിഷജാം പുംഗവസ്തുംഗകീർത്തിഃ.''

എന്നു് അദ്ദേഹം സ്തുതിക്കുന്ന ധന്വന്തരിദാസനും കാർത്തിക തിരുനാൾ മഹാരാജാവിന്റെ പ്രത്യേകപ്രീതിക്കു പാത്രീഭൂതനും സമ്പന്നനും വിഷ്ണുഭക്തനുമായ വൈദ്യപുംഗവൻ ചീരട്ടമൺ മൂസ്സതാണു്. സന്ദേശകാലത്തിനു പിന്നീടു്, അതായതു് 978-ൽ ആണു് ആ കുടുംബക്കാർ മരുത്തോർവട്ടം വിട്ടു കോട്ടയത്തു് ഒളശ്ശയിൽ താമസംമാറിയതു്. മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ ദാനതൽപരതയെ കവി പദേപദേ പ്രശംസിക്കുന്നതു സാഭിപ്രായമാണെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

''പ്രോല്ലംഘ്യാന്യം പ്രഥമവദഥ പ്രോന്നതം ദീർഘദുർഗ്ഗം
കല്യക്രോഡാഹ്വയമപി മഹദ്ധാമ കാമാന്തകസ്യ
യായാ ഭൂയസ്ത്രിദശതടിനീമന്ദിരം യത്ര സാക്ഷാ—
ന്മേഘശ്യാമോ വസതി ഭഗവാൻ ബാലഗോപാലമൂർത്തിഃ.

സേവ്യോ ദേവസ്സകലഗജതാം നായകോ ദേവകീഭൂർ—
വാസാഗാരം സുവിമലമതിസ്വാദു ഭോജ്യം പയോന്നം
വിദ്യാവദ്ഭിർവിമലമതിഭിർമ്മാന്യഷൈശ്ചാനുവാരം
സൈരാലാപസ്സുകൃതിസുലഭം വിദ്ധി യസ്മിൻ നിവാസം.

കൃത്വാ മോദം ജഗതി വിദുഷാം വിത്തദാനൈന്നികാമം
രാജ്ഞാ യത്ര പ്രഥമമുഷിതം ദേവനാരായണേന;

സ്വർഗ്ഗാദുർവ്യാം സുകൃതവിഗമേ നിസ്സഹായൈഃ പതദ്ഭി-
ർദ്ദേഹിവ്രാതൈരവശമധുനാ തുല്യഭാവം ഗതേന.''

''ആദ്യം കടന്നതുപോലെ വീണ്ടും ഒരു നെടുങ്കോട്ട (ചെമ്പക ശ്ശേരിവാട)യും കള്ളർകോട്ട ശിവക്ഷേത്രവും കടന്നു കാർവർണ്ണനായ ഭഗവാൻ ബാലഗോപാലമൂർത്തി വസിക്കുന്ന അമ്പലപ്പുഴയ്ക്കു പോകുക. അവിടെ സകലജഗത്തുകൾക്കും നാഥനായ ദേവകീനന്ദനനെ സേവ ചെയ്യാം; വിമലമായ ഗൃഹത്തിൽ താമസിക്കാം; അതിമധുരമായ പാൽപായസം ഭുജിക്കാം; വിദ്വാന്മാരും നിഷ്കല്മഷന്മാരുമായ ജനങ്ങളുമായ് നിത്യം സൈരസല്ലാപം ചെയ്യാം; അവിടത്തെ വാസം എല്ലാംകൊണ്ടും സുകൃതിസുലഭംതന്നെ എന്നു നീ ധരിക്കുക. പണ്ടു ധാരാളമായുള്ള വിത്തദാനത്തെക്കൊണ്ടു വിദ്വാന്മാർക്കു സന്തോഷം ജനിപ്പിച്ചിരുന്ന (ദേവനാരായണൻ) ചെമ്പകശ്ശേരി രാജാവു് ഇവിടെയത്രേ താമസിച്ചിരുന്നതു്. ഇപ്പോഴോ അദ്ദേഹം സുകൃതക്ഷയത്തിൽ സ്വർഗ്ഗംവിട്ടു ഭൂമിയിൽ അശരണരായി പതിക്കുന്ന ദേഹികൾക്കു തുല്യനായ്ത്തീർന്നിരിക്കുന്നു.'' അദ്ദേഹം സന്ദേശ കാലത്തിലും അത്യന്തം ശോചനീയമായ നിലയിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു എന്നു് ഈ കവിവാക്യത്തിൽനിന്നു വ്യക്തമാകുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആശ്രിതന്മാരായിരുന്ന ചില പണ്ഡിതന്മാരുടെ കുടുംബങ്ങളും അന്നും അവിടെ താമസിച്ചിരുന്നിരിക്കാം.

''പ്രത്യുഷേഥ പ്രകടിതഗതിഃ പ്രേക്ഷിതസ്സുപ്രമോദം
സ്നാനാർദ്രാഭിഃ കരധൃതപയഃപാത്രികാഭിർവ്വധൂഭിഃ
സദ്യഃ പ്രാച്യക്ഷിതിപതിയശോഹേതുമുല്ലംഘ്യ സേതും
തസ്യാദൂരേ വിഹിതവസതിം സ്കന്ദമാവന്ദ്യ ഗച്ഛേഃ''

കുളികഴിഞ്ഞു് ഈറൻമാറാതെ കൈയിൽ പാൽപാത്രവുമായ് കാലത്തു് അമ്പലപ്പുഴ ക്ഷേത്രത്തിൽ അന്നും സ്ത്രീകൾ ചെന്നിരുന്നു എന്നു് ഈ ശ്ലോകത്തിൽനിന്നു കാണാം. മുൻപുള്ള രാജാക്കന്മാരുടെ യശോഹേതുവായ സേതു തോട്ടപ്പള്ളിച്ചിറയും അതിനപ്പുറമുള്ള സ്കന്ദവസതി ഹരിപ്പാട്ടു ക്ഷേത്രവുമാണെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

അനന്തരം കവി കായംകുളത്തേയും കൃഷ്ണപുരത്തേയും വർണ്ണിക്കുന്നു.

''മദ്ധ്യേമാർഗ്ഗം തദനു മഹതീം പ്രാപ്യ വാണിജ്യശാലാം
ലീലാലോലൈർമ്മുഹുരനുഗതശ്ചോമുഖൈർബാലകൌഘൈഃ
ഗായന്തീനാം നരവരയശോ ഗേഹകൃത്യോദ്യതാനാം
പണ്യസ്ത്രീണാം പഥി പഥി സമാകർണ്യ ഗീതം പ്രയാഹി.

രാജൽസൌധം പരമസുലഭാലോകമസ്യദ്വിധാനാം
രാജാവാസം തദനു പുരതഃ പശ്യ കൃഷ്ണാലയാഖ്യം
തദ്വൈചിത്ര്യൈരപഹൃതമനാ മാവിളംബസ്വ ഗന്തും;
സന്ത്യേവാന്യാന്യപി ച ശതശസ്തൽപരം താദൃശാനി.''

''കായംകുളം ഒരു വാണിജ്യശാലയാകുന്നു; അവിടെ ലീലാലോലന്മാരായ ബാലന്മാർ ഉന്മുഖന്മാരായ് നിന്നെ അനുഗമിക്കും. ഗൃഹകൃത്യങ്ങളിൽ വ്യാപൃതകളായ പണ്യസ്ത്രീകളും കാത്തികതിരുനാളും മഹാരാജാവിന്റെ കീർത്തി ഗാനം ചെയ്യുന്നതു വഴിനീളെ കേട്ടുകൊണ്ടു മുന്നോട്ടുപോകുക. ഞങ്ങളെപ്പോലുള്ളവർക്കു ദുർല്ലഭമായ് മാത്രം ദർശിക്കാവുന്ന മാളികയോടുകൂടിയ കൃഷ്ണപുരം കൊട്ടാരം അതിനപ്പുറത്തുണ്ട്. അവിടെയുള്ള വൈചിത്ര്യങ്ങളാൽ അപഹൃതഹൃത്തായിട്ട് നീ യാത്രയ്ക്കു കാലവിളംബം വരുത്തണമെന്നില്ല. അതുപോലെ എത്രയോ രാജഗൃഹശതങ്ങളും അങ്ങോട്ടു കടന്നാൽ പിന്നെയുമുണ്ട്.''

പിന്നീടു കൊല്ലത്തു് എത്തണം.

''ദൃഷ്ട്വാ ദൃഷ്ട്വാ പുനരനുപദം താനി താന്യദ്ഭുതാനി
ക്ഷേത്രാണ്യാസേവ്യ ച മുഹുരതിക്രമ്യ മാർഗ്ഗം സുദീർഘം
ആലംബേഥാസ്തദനു വിവധക്ഷൌമജന്മസ്ഥലം ത്വം
കോലംബാഖ്യം സപദി വിപദാം നാവകാശം പ്രദേശം.

പ്രഖ്യാതസ്യ പ്രഥമനൃപതേഃ പ്രത്യനീകം വിഹന്തും
പ്രോദ്യുക്തസ്യ സ്വയമപി ചിരം യോഽഭവജ്ജന്യഭൂമിഃ
പ്രാപ്തസ്യാപി ത്രിദശനിലയം വിക്രമശ്ലൈലമൂർത്ത്യാ
യത്രാദ്യാപി പ്രതിവസതി തന്മന്ത്രിണോ രാമനാമ്നഃ.

ഭൂയോപ്യേതൽസമരപിശുനം തത്തദാലോക്യ വസ്തു
പ്രീത്യാ ഗന്തും പ്രിയസഖ, തതോമന്ദതാം മാഗതോഽഭ്രഃ;
തത്താദൃഗ്ഭിഃ കപടചരിതാൻ വഞ്ചയിത്വാ ജനൌഘാ-
നാസ്തേ തസ്മിന്നതികുടിലധീഃ പാചകനാമധീശഃ.

തഞ്ചോദ്ദേശം ദിനപരിണതൌ ലംഘയിത്വാ വിശാലാം
വേലാമാലോകയ ജലനിധേരാകുലാം വീചിജാലൈഃ
ആകൃഷ്ടാനാം മുഹുരിവ തതഃ പട്ടസൂത്രാഞ്ചലാനാം
മാഞ്ജിഷ്ഠാനാം മിളനത ഇനസ്യാതിരമ്യൈഃ കരാണാം.''

''വഴിക്കു പടം തോറും തത്താദൃശങ്ങളായ അത്ഭുതങ്ങളെ കണ്ടു കൊണ്ടു, ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ തൊഴുതു, സുദീഘ്രമായ മാഗ്ഗം അതിക്രമിച്ചു, വിവിധങ്ങളായ പട്ടാംബരങ്ങളുടെ ജന്മഭൂമിയും യാതൊരു വിപത്തിനും പ്രവേശിക്കുവാൻ പാടില്ലാത്തതുമായ കൊല്ലം പട്ടണത്തിൽ ചെല്ലുക. വിഖ്യാതനായ മാത്താണ്ഡവമ്മമഹാരാജാവിന്റെ ശത്രുസൈന്യത്തെ സംഹരിക്കുന്നതിനു് ഉദ്യുക്തനായ അവിടത്തെ മന്ത്രി രാമയ്യൻ ദളവായ്ക്കു് ഈ പട്ടണമാണു് വളരെക്കാലം പോക്കളമായിരുന്നതു്. അദ്ദേഹം സ്വർയ്യാതനായ് കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്ന എങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിക്രമം ഇന്നും പർവതരൂപത്തിൽ ഇതിനു സമീപമായ് കാണപ്പെടുന്നു.'' ഈ വർണനം അവിടത്തെ കോട്ടയെപ്പററിയായിരിക്കാമെന്നു ഞാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നു. ''കൊല്ലത്തു് ഇന്നും അദ്ദേഹംചെയ്ത യുദ്ധങ്ങളുടെ സൂചകങ്ങളായ പല വസ്തുക്കളുമുണ്ടു്. അവയെ കണ്ടു കൊണ്ടു നീ വളരെ നേരം അവിടെ താമസിച്ചുപോകരുതു്. പ്രത്യേകിച്ചും നീ ഒന്നറിയേണ്ടതുണ്ടു്. പറഞ്ഞു ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്തുവാൻ പാടില്ലാത്ത കളവുകൊണ്ടു ജനങ്ങളെ വഞ്ചിക്കുന്നവനും കുടിലബുദ്ധിയുമായ ഒരു ഭരിപ്പുകാരൻ (ആശ്രാമത്തു് ഊട്ടുപുരയിൽ) ഉണ്ടു്. (അതുകൊണ്ടു് നിനക്കു് കൊല്ലത്തു് ഊണിനു വഴിയില്ലെന്നു താൽപര്യം). അവിടംവിട്ടു സന്ധ്യാസമയത്തു കടൽപ്പുറം പോയ്കാണുക. സമുദ്രത്തിന്റെ തിരമാലകളും, ആകൃഷ്ടങ്ങളായ മഞ്ഞപ്പട്ടുനൂൽ തുമ്പുകളോ എന്നു തോന്നുമാറുള്ള ആദിത്യന്റെ കിരണങ്ങളും തട്ടുമ്പോഴും, ഏററവും രമ്യങ്ങളായ് കാണപ്പെടുന്നു.''

അനന്തരം വക്കലയുടെ വർണ്ണനമായി.

''യാവദ്ദൃഷ്ടാ ഗഗനസരണിം ത്വത്സനാഥാം പതംഗഃ
സ്നിഗ്ധാഭോരാദിവ സജലധൌ മജ്ജതി ക്ഷ്മീണധാമാ
അശ്രാന്താഭ്യൽപതനജനിതശ്രാന്തിഭാരോഥ താവൽ
സംസാരാധ്വശ്രമശമകരം വക്ലേശം ഭജേഥാഃ.

കൃത്സ്നം പൂർവം കലശജന്മഷാ യത്ര രാമാഭിഷേകം
മന്ത്രൈ: പൂതം മഹിതമുദകം വർത്തതേ യൽ പരോക്ഷം
അദ്യാപ്യേതന്മഹിമപിശുനം പർവ്വണോംശേ തുരീയേ
പ്രത്യക്ഷം തൽ പ്രവഹതി നൃണാം ഭക്തിഭാജാം ഹിതായ.

അഗ്രേ തത്ര ത്രിഭുവനപതേരഗ്രഹാരാൻ ദ്വിജാനാ—
മുദ്വീക്ഷ്യാഥൈരുദിതകുതുകം സർവസമ്പത്സമഗ്രാൻ
വൃക്ഷേ കസ്മിന്നപി ച നിവസൻ യാമിനീം യാപയിത്വാ
കോകദ്വന്ദ്വേ മിളതി ച പുനർഗ്ഗന്തുമേവോദ്യതസ്സ്യാ:.''

''നിന്നാൽ സനാഥമായ ആകാശമാർഗ്ഗത്തെക്കണ്ട സ്പർദ്ധകൊണ്ടെന്നപോലെ ക്ഷീണഭാസ്സായ ആദിത്യൻ സമുദ്രത്തിൽ മഗ്നനാകുന്ന അവസരത്തിൽ (അതായത്രു സായാഹ്നത്തിൽ) എപ്പോഴും ഉൽപതിക്കുന്നതുകൊണ്ടുള്ള ശ്രമത്തിനു വിധേയനായ നീ സംസാരാധ്വശ്രമത്തിനു ശാന്തിനൽകുന്ന വക്കലെ ജനാർദ്ദനസ്വാമിയെ ഭജിക്കണം. പണ്ട് വസിഷ്ഠമഹർഷിയാൽ ശ്രീരാമന്റെ അഭിഷേകത്തിനുവേണ്ടി മന്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ട ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ട ഒരു തീർത്ഥം അവിടെ അപ്രത്യക്ഷമായുണ്ട്. അതു പർവതത്തിന്റെ നാലാമംശത്തിൽ ഭക്തന്മാരുടെ ഹിതത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു പ്രകടമായ് പ്രവഹിക്കുന്നു. അവിടെ ഭഗവാന്റെ സന്നിധിയിൽ ബ്രാഹ്മണരുടെ അഗ്രഹാരമുണ്ട്. അവ സർവസമ്പൽസമൃദ്ധങ്ങളാണു്; അവയെ നീ തലപൊന്തിച്ചുനോക്കണം. ഏതെങ്കിലും ഒരു മരത്തിൽ രാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടി നേരം പുലരുമ്പോഴേക്കും വീണ്ടും യാത്രയ്ക്കൊരുങ്ങുകയും ചെയ്യണം.''പാതാളഗംഗ വക്കലയിൽ ബ്രഹ്മാവിന്റെ യാഗശാലയിൽ പ്രവേശിച്ച എന്നും ബ്രഹ്മാവു് അഗ്നിയെ നിയോഗിച്ചു് ആ ഗംഗയെ ശോഷിപ്പിച്ച എന്നും

''തതശ്ചക്രാദാഗതേയം
ഗംഗാ പരമഭാസ്വരാ
സ്വർഗപ്രവാഹഖിന്നേവ
യദാഭ്രൽ; താം വിലോക്യ ച
തയാ സമ്പ്രാർത്ഥിതോ ബ്രഹ്മാം
വരം ചാസ്യൈ ദദൌ തദാ;
സ്വല്പപ്രവാഹാന്നദിനം
പർവകാലേ ബഹുദകാ
മദ്ദേവയജനോദ്ഭൂതാ
സാഗരം സംഗമിഷ്യസേ.''

അതായത്രു ചക്രതീർത്ഥാഭിധയായ ആ ഗംഗയ്ക്കു പർവകാലത്തിൽ ബഹുദകയാകുവാനുള്ള അനുഗ്രഹം അദ്ദേഹംതന്നെ നല്കി എന്നും ആ തീർത്ഥത്തിൽ ശ്രീരാമന്റെ പട്ടാഭിഷേകസമയത്തിൽ ദേവന്മാർ

വസിഷ്ഠന്റെ മന്ത്രപൂതമായ തീർത്ഥം കൊണ്ടുവന്നു് ഒഴിച്ചു് അവിടെ നിന്നു വീണ്ടും പാത്രം നിറച്ചു കൊണ്ടുപോയെന്നും വർക്കലക്ഷേത്ര മാഹാത്മ്യത്തിൽ കാണുന്നു. അന്നു വക്കലയിൽ ബ്രാഹ്മണരുടെ ഗ്രാമം അത്യന്തം അഭിവൃദ്ധമായിരുന്നു. പ്രസിദ്ധരാജ്യതന്ത്രജ്ഞനും പ്രശസ്ത സേനാനായകനുമായു്, കാർത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവിനു കോല്ലം 930-മുതൽ 944 വരെ ഭരണകർത്തവ്യം നടത്തി, ആലങ്ങാട്ടു്, പറവൂർ ഈ രാജ്യങ്ങളും തിരുവിതാംകൂറോടുചേർത്തു നെടുങ്കോട്ടയുടെ പണി ആരംഭിച്ച മഹാദേവയ്യൻ സുബ്ബയ്യൻ ആ ത്രിഭുവനപതിയുടെ അഗ്രത്തിലുള്ള അഗ്രഹാരങ്ങളിൽ ഒന്നിൽപെട്ട മഹാനായിരുന്നു എന്നുള്ള വസ്തുത ഈ ഘട്ടത്തിൽ വിശിഷ്യ സ്മരണീയമാണു്.

ഒട്ടവിൽ നമ്പൂതിരി

''പൂർണ്ണം പൂഗീപനസകദളീകേരജംബീരചൂതൈ-
രാതങ്കാനാമപദമമൃതം നേത്രലേഹ്യം നരാണാം
സമ്പൽപാത്രം തദനു പുരതോ ദൂരതഃ പ്രാപ്യഭൂമിഃ
സ്യാനന്തരം തവനയനയോർഗോചരം ഖേചര സ്യാൽ.''

എന്നു സന്ദേശഹരന്റെ പ്രാപ്യസ്ഥാനമായ തിരുവനന്തപുരത്തെ ലക്ഷീകരിക്കുന്നു. തിരുവനന്തപുരം കവുങ്ങു്, പിലാവു്, തെങ്ങു്, നാരകം, മാവു് എന്നീ വൃക്ഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞതും യാതൊരാതങ്കവുമില്ലാത്തതും മനുഷ്യക്കു നയനപേയമായ പീയൂഷവും ഐശ്വര്യത്തിനു നിധാനവുമാണെന്നത്രേ കവി ഈ ശ്ലോകത്തിൽ പ്രസ്താവിക്കുന്നതു്.

കാർത്തികതിരുനാൾ രാമവർമ്മമഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലേ വിദ്യാവിഷയകമായ മാഹാത്മ്യത്തേപ്പറ്റി സല്ലമൊന്നുപന്യസിക്കുന്നതിനു് ഇതാണു് അവസരം. ഭാരതീയരായ രാജാധിരാജന്മാർ പലരും പ്രാക്തനകാലങ്ങളിൽ കവിതകളുടെ കർത്താക്കന്മാരും കാരയിതാക്കന്മാരുമായു് സമുല്ലസിച്ചിരുന്നു. വിദ്വൽപ്രഭുശബ്ദം നൃപതികളിൽ പ്രായേണഷഷ്ഠീതൽപുരുഷസമാസമാണെന്നും അതു കർമ്മധാരയസമാസംകൂടി ആകുന്നതു് അപൂർവ്വം ചില അവസരങ്ങളിൽ മാത്രമാണെന്നും കൊടുങ്ങല്ലൂർ വിദ്വാൻ ഇളയതമ്പുരാൻ ഒരു സന്ദർഭത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതു് അവാസ്തവമല്ലെങ്കിലും ആ ഉത്സർഗ്ഗവിധിക്കുള്ള അപവാദങ്ങളും ഈ പുണ്യഭൂമിയിൽ ഇതരരാജ്യങ്ങളേ അപേക്ഷിച്ചു് എത്രയോ അധികമാണെന്നുള്ളതു നാം അഭിമാനപൂർവ്വം സ്മരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഹർഷദേവൻ, ഭോജരാജാവു,

രവിവമ്മചക്രവത്തി, കൃഷ്ണദേവരായർ, രഘുനാഥനായ്ക്കൻ, മാനവവേദ രാജാവു, സ്വാതിതിരുനാൾ മഹാരാജാവു മുതലായ മഹാനുഭാവന്മാർ രണ്ടുപ്രകാരത്തിലും സാഹിത്യത്തെ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചിരുന്നു. ആ പുണ്യശ്ലോകന്മാരുടെ ഇടയിൽ കാർത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവിനു് അനശ്വരവും അത്യന്തം സ്പൃഹണീയവുമായ ഒരു സ്ഥാനമുണ്ടു്.

ബാല്യത്തിൽതന്നെ അവിടത്തേക്കു ശാസ്ത്രങ്ങളിലും ശാസ്ത്രങ്ങളിലും ഒന്നുപോലെ അഭിനിവേശമുണ്ടായിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു പല ലക്ഷ്യങ്ങളും ദേവരാജകവിയുടെ ബാലമാർത്താണ്ഡവിജയം നാടകത്തിൽ സ്പഷ്ടമായു് കാണുന്നുണ്ടു്. മാർത്താണ്ഡവമ്മമഹാരാജാവു വിദ്വാന്മാരോടു് ആ നാടകം അഞ്ചാമങ്കത്തിൽ ''എന്റെ വത്സൻ താൻ അഭ്യസിച്ച കലകളിൽ എന്തെങ്കിലും ജ്ഞാനം സമ്പാദിച്ചിട്ടുണ്ടോ?'' എന്നു ചോദിക്കുകയും, അതിനു് അവർ എല്ലാവരും സന്തോഷത്തോടുകൂടി

കലാവാൻ രാമചന്ദ്രോയ—മകളങ്കാദ്ഭുതോദയഃ
ഗുണജ്യോത്സ്നാവിതാനേന ഹ്ലാദയന്ത്യഖിലം ജഗൽ.
തത്തൽകലാസു മമ്മാണി ധീമതാ രാമവമ്മണാ
അനാക്രാന്താനി ലക്ഷ്യന്തേ നാസ്മാഭിർന്നമാസ്ഥിതൈഃ.''

അതായതു് ''അകളങ്കനും അത്ഭുതോദയനുമായ ഈ കലാവാനായ രാമചന്ദ്രൻ തന്റെ ഗുണമാകുന്ന പൂനിലാവു പരത്തി ജഗത്തു മുഴുവൻ ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നു.; ബുദ്ധിമാനായ രാമവമ്മാവു് മമ്മങ്ങും ഗ്രഹിക്കാത്തതായു്, ഞങ്ങും എത്ര തന്നെ ചികഞ്ഞുനോക്കീട്ടും, യാതൊരു കലയും കാണുന്നില്ല.'' എന്നു മറുപടി പറയുകയും ചെയ്യുന്നു. നാലാമങ്കത്തിൽ ആ വത്സൻ തന്റെ പ്രേമൈകഭാജനവും രമണീയഗുണാകരവുമാണെന്നു മഹാരാജാവു പറയുന്നു; ആ ആശയത്തെത്തന്നെ ഒന്നുകൂടി വിസ്തരിച്ചു് അഞ്ചാമങ്കത്തിൽ

''ആചാരൈകനിധിസ്സമസ്തജഗതാ-
മാനന്ദവാരാന്നിധിർ-
ദ്ഭാതൃണാമപി ചാഗ്രണീർമ്മമ കുലാം-
ഭോധേരയം ചന്ദ്രമാഃ;
ഏനം സദ്ഗുണമാവിശന്തി വിദുഷാം
സമ്പക്ക്ഷാസ്സദ്ഗുണാ-
മദ്വത്സം ഗിരിസംഭവാ ഇവ മഹാ-
പാഥോധിമംഭോഭരാഃ,''

"എന്റെ കുലമാകുന്ന കടലിനു ചന്ദ്രനായ ഈ കുമാരൻ ആചാരങ്ങൾക്കു മുഖ്യമായ ഇരിപ്പിടമാണു്, എല്ലാ ലോകങ്ങൾക്കും ആനന്ദപ്രദനാണു്; ദാതാക്കന്മാരിൽ അഗ്രഗണ്യനാണു്; ഇയാളെ വിദ്വാന്മാരുമായുള്ള സംസർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു ജനിക്കുന്ന സൽഗുണങ്ങൾ, പർവ്വതങ്ങളിൽ വീഴുന്ന ജലഭരങ്ങൾ എങ്ങനെ സാഗരത്തെ പ്രാപിക്കുമോ, അതുപോലെ പ്രാപിക്കുന്നു." എന്നു പ്രശംസിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. വത്സന്റെ വാക്കുകൾ ശ്ലോകരൂപത്തിൽ പുറപ്പെടുന്നു എന്നു് അതേ അങ്കത്തിൽ കാണുന്ന മഹാരാജവാക്യത്തിൽനിന്നു് ഇളയരാജാവായിരുന്ന കാലത്തുതന്നെ അവിടുന്നു കാവ്യരചനയിൽ വ്യാപൃതനായിരുന്നതായു് അനുമാനിക്കാവുന്നതാണു്. തുപ്പടിദാനം കഴിഞ്ഞു വിദ്വാന്മാർക്കും കവികൾക്കും മഹാരാജാവു് ഉചിതങ്ങളായ സമ്മാനങ്ങൾ നല്കിയതു് അത്തരത്തിലുള്ള ദിവ്യനായ തന്റെ അനന്തരവൻ മുഖേന ആയിരുന്നു എന്നുകൂടി ഇവിടെ പ്രസ്താവിക്കേണ്ടതായുണ്ടു്.

കാർത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവു് ആജീവനാന്തം ഒരു വിദ്യാർത്ഥിയായിരുന്നു. പീഡ്രോ ഡിവേഗസ്സു് എന്നൊരു പോർത്തുഗീസുകാരനാണു് അവിടത്തെ പോർത്തുഗീസുഭാഷയും ഇംഗ്ലീഷുഭാഷയും അഭ്യസിപ്പിച്ചതു്. വരാപ്പുഴയിൽ താമസിച്ചിരുന്ന സുപ്രസിദ്ധനായ പോളിനസു് പാതിരി അവിടത്തെ കൊല്ലം 955-ൽ മുഖം കാണിച്ചപ്പോൾ താൻ അമരകോശം നിഷ്കർഷിച്ചിട്ടു പഠിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നറിയിക്കുകയും, അതുകേട്ടു് അവിടുന്നു സന്തോഷിച്ചു് ഇംഗ്ലീഷുഭാഷയിൽ വ്യാകരണസംബന്ധമായു് ചില സന്ദേഹങ്ങളുള്ളതു തീർത്തുകൊടുക്കുവാൻ ആവശ്യപ്പെടുകയും, പാതിരി അങ്ങനെ ചെയ്തപ്പോൾ കൃതജ്ഞനായു് താൻ അദ്ദേഹത്തെ ഒരു ഗുരുവായു് സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു കല്പിക്കുകയും ചെയ്തു. കൊല്ലം 959-ൽ പാതിരി ഇംഗ്ലീഷു്, പോർത്തുഗീസു്, മലയാളം ഈ ഭാഷകൾ യോജിപ്പിച്ചു പഠിക്കുന്നതിനു തിരുമനസ്സിലെ ആവശ്യപ്രകാരം ഒരു വ്യാകരണമുണ്ടാക്കി പദ്മനാഭപുരത്തുകൊണ്ടുചെന്നു് അടിയറവയ്ക്കുകയും, തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് അതു രാജപുരുഷന്മാരായ ആനമേൽ വിചാരിപ്പു പദ്മനാഭപിള്ളയും പയ്യമ്പള്ളിക്കുറുപ്പും മനസ്സിരുത്തി പഠിക്കണമെന്നു നിഷ്കർഷിക്കുകയും ചെയ്തു. ദിവാൻ രാജാകേശവദാസൻ പാതിരിയോടു് ഒരിക്കൽ ഹിന്ദുമതപ്രോക്തമായ കർമ്മബന്ധത്തെപ്പറ്റി വാഗ്വാദം നടത്തിയതായും മറ്റൊരിക്കൽ ഭാഷാസംബന്ധമായു് ചില ചോദ്യങ്ങൾ ചോദിച്ചതായും അദ്ദേഹം രേഖപ്പെടുത്തീട്ടുണ്ടു്.

തിരുമനസ്സിലെ പ്രധാനകൃതി 'ബാലരാമഭാരതം' എന്ന ഗഹനമായ നാട്യശാസ്ത്രഗ്രന്ഥമാകുന്നു. ആ ഗ്രന്ഥം ഇനിയും അച്ചടിപ്പിച്ചിട്ടില്ല.* അതിന്റെ ഉപോൽഘാതത്തിൽ അവിടുത്തെപ്പറ്റി താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന പ്രശംസാപദ്യങ്ങൾ കാണുന്നു:

''ശ്രീബാലരാമകുലശേഖരവഞ്ചിഭൂപ-
സ്സങ്ഗീതതാളഭരതാംബുധിപൂർണ്ണചന്ദ്രഃ
ആദക്ഷിണാബ്ധിഹിമഭൂധരമാത്തകീർത്തിർ-
വിദ്യാകലാവിനയഭൂഃ പരിരക്ഷതി ക്ഷ്മാം.

ചേരക്ഷിതീശകുലഭൂഷണദിവ്യരത്നം,
ശ്രീകേരളക്ഷിതിഭൃദങ്ഭൃതമൗലിരത്നം,
വിദ്വദ്ഗണസ്യ മുഖപങ്കജമിത്രരത്നം,
ശ്രീബാലരാമകുലശേഖരരാജരത്നം.

ശ്രീരാമവർമ്മകുലശേഖരവഞ്ചിഭൂപോ
വിദ്വൽപ്രിയോ നിഖിലസൂരിഗണേഭ്യ ആര്യഃ
സുവർണ്ണാന്നദാനമധികംപ്രദദാതി ഭൂമൌ
ശ്രീപദ്മനാഭപദഭക്തിരസൈകപൂർണ്ണഃ.

സകലനഗരഭാഷാഭാഷണേ ലേഖനേ ച
പ്രഗൃണിതമതിരാത്മജ്ഞാനഭക്തിസ്വഭാവഃ
വിദിതസകലശാസ്ത്രോ യോഗവിദ്യാപ്രവീണോ
ഭണിതികുശലബുദ്ധിർഭാരതീപൂർണ്ണദേഹഃ.

അഖിലഗുണനിധീനാമാശ്രയോ ദേവരാജ-
പ്രമുഖസകലദിക്പാലോപഗീതസ്വകീർത്തിഃ
ബഹുകവിജനസമ്മാനാഭിനന്ദ്യാത്മമൂർത്തി-
സ്സ ജയതി ചിരജീവീ വഞ്ചിഭൂദേവരാജഃ.''

ഈ ശ്ലോകങ്ങളിൽനിന്നു മഹാരാജാവിനുള്ള വിദ്യാഭിനിവേശവും, വിനയസമ്പത്തിയും, സംഗീതകുശലതയും, വിദ്വൽപ്രിയത്വവും, ദാനശൗണ്ഡതയും, ശ്രീപദ്മനാഭഭക്തിയും, ശാസ്ത്രജ്ഞാനവും

---

* പിന്നീട് തിരുവിതാംകൂർ ഗവർണ്മെൻറിലെ പൌരസ്ത്യഭാഷാഗ്രന്ഥപ്രകാശകൻ അച്ചടിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിന്റെ അവതാരികയിൽ ഞാൻ ഈ മഹാരാജാവിന്റെ സാഹിത്യവ്യവസായത്തെപ്പറ്റി ഇംഗ്ലീഷിൽ ഒരു ഉപന്യാസം എഴുതിച്ചേർത്തിട്ടുണ്ട്.

യോഗാഭ്യാസസക്തിയും, വേദാന്തവിശാരദതയും, കവികുലാനന്ദദ
തവും, സർവോപരി അനേകം ഭാഷകളിൽ സംസാരിക്കുന്നതിനും
എഴുതുന്നതിനുമുള്ള പാടവവും വ്യഞ്ജിക്കുന്നു. ഒടുവിലത്തെ പദ്യത്തിൽ
ദേവരാജപദം കൊണ്ടു മഹാരാജാവു് അക്കാലത്തും ജീവിച്ചിരുന്ന
തന്റെ വയസ്യനായ ബാലമാർത്താണ്ഡവിജയകർത്താവിനെ സ്മരി
ക്കുകയത്രേ ചെയ്യുന്നതു്. തിരുവിതാംകൂറിനെപ്പറ്റി അതേ ഉപോൽ
ഘാതത്തിൽ

''കലിഭയചകിതാ യേ ദേശദേശപ്രസിദ്ധാ-
ന്നൃപഭയചകിതാ യേ സാധവസ്സാധുവൃത്താഃ
അശരണമിതി മത്വാ ദേശതോ ഗന്തുകാമാ-
ശ്ശരണമുപഗതാസ്തേ വഞ്ചിഭൂപാലദേശം.''

എന്നും തിരുവനന്തപുരത്തെപ്പറ്റി

''ഗഹനപദപദാർത്ഥജ്ഞാനവിജ്ഞാനദക്ഷൈ-
രമരഗുരുസമാനൈരർത്ഥശാസ്ത്രപ്രവീണൈഃ
സരസഗുണകവീന്ദ്രൈർവാക്പ്രസംഗേ വിദഗ്ദ്ധൈഃ
പ്രതിദിനമതിരമ്യാ ശോഭതേ രാജധാനീ.

ശ്രുതിസുഖരസഗീതൈർവ്വേണുനാദൈർമ്മനോജ്ഞൈ-
ശ്ചിരപരിചയഹസ്താഭ്യസ്തവീണാനിനാദൈഃ
കളരവകളകണ്ഠശ്ലാഘ്യഗന്ധർവഗീതൈഃ
പ്രതിദിനമതിരമ്യാ ശോഭതേ രാജധാനീ.''

എന്നുമുള്ള വർണ്ണനകൾ കാണുന്നു. കലിയിൽനിന്നു ഭയമുള്ള വിദേശീ
യരായ പ്രസിദ്ധന്മാരും രാജാവിൽ നിന്നു (ടിപ്പുവിൽനിന്നും മറും)
ഭയമുള്ള സദ്വൃത്തന്മാരും തിരുവിതാംകൂറിൽ വന്നു കാത്തികതിരു
നാൾ മഹാരാജാവിനെ ശരണം പ്രാപിക്കുന്നു എന്നും അനവധി അത്യു
ത്തമന്മാരായ പണ്ഡിതന്മാരേയും ഭാഗവതന്മാരേയും കൊണ്ടു തിരുവ
നന്തപുരം നഗരം ശോഭിക്കുന്നു എന്നുമാണു് മേൽ ഉദ്ധരിച്ച ശ്ലോകങ്ങ
ളുടെ സാരം. മഹാരാജാവിന്റെ നാട്യമണ്ഡപം നൃത്യഗീതാദികുശല
കളായ ദേവദാസികളാൽ അലംകൃതമായിരുന്നു.

''നിജകുലധനധർമ്മശ്ലാഘ്യനൃത്യപ്രവീണൈഃ
പ്രതിദിനകൃതശിക്ഷാഭ്യാസതഃ പ്രാപ്തഭാവൈഃ
മദനരതിസമാനൈരദ്ഭുതാകാരപാത്രൈ-
സ്സകുതകുതകശബ്ദൈസ്താളമാശ്ലാനകാരൈഃ;

നടനഗതിവിശേഷോല്ലാസചഞ്ചൽകടാക്ഷൈർ–
ല്ലയഗതിമനസ്യത്യോദ്ഘട്ടിതാംഘ്രിപ്രചാരൈഃ
സരസകരവിലാസൈർഹാവഭാവപ്രകർഷൈർ–
ജയതി നൃപസമാജോ രംഗലക്ഷ്മീനിവാസഃ.''

എന്ന പദ്യങ്ങളും നോക്കുക. ആ സമാജത്തിൽവച്ച് ഒരു ഭരത ശാസ്ത്രഗ്രന്ഥമുണ്ടാക്കണമെന്ന രസികജനങ്ങളും മഹാരാജാവിനോട് അഭ്യർത്ഥിക്കുകയും അതിന്റെ ഫലമായ്, തന്റെ ആനന്ദത്തിനു വേണ്ടി, അവിടുന്നു ബാലരാമഭരതം നിർമ്മിക്കയും ചെയ്തു.

''ഭരതമിഹ വിധാതും പ്രാർത്ഥിതോ വഞ്ചിരാജഃ''

എന്നും

''ലാസ്യതന്ത്രമവലോക്യ വിശാലം
ശാസ്ത്രമാരചിതമാത്മസുഖായ
ബാലരാമഭരതം ബുധവര്യാഃ
പശ്യതാദ്ഭുതരസാധികചിത്രം.''

എന്നും ഉള്ള പ്രസ്താവനകളിൽനിന്ന് ഈ വസ്തുതകളും ഗ്രഹിക്കുവാൻ കഴിയുന്നതാണ്. ബാലരാമഭരതം വായിച്ചാൽ മഹാരാജാവു കാശ്മീരകനും അഭിനവഭാരതി എന്ന മഹത്തായ നാട്യശാസ്ത്രഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പ്രണേതാവുമായ അഭിനവഗുപ്തപാദാചാര്യന്റെ ഒരവതാരമാണോ എന്നു തോന്നിപ്പോകും.

തിരുമനസ്സിലെ ആട്ടക്കഥകളേയോ അവിടുത്തെ വിദ്വൽസദസ്സിനെ അലങ്കരിച്ചിരുന്ന രഘുനാഥദീക്ഷിതർ, കുഞ്ചൻനമ്പിയാർ, ഇടവെട്ടിക്കാട്ട നമ്പൂരിമാർ, പുതിയിക്കൽ തമ്പാൻ, മണ്ടവപ്പള്ളിൽ ഇട്ടിരാരിശ്ശമേനോൻ, സദാശിവദീക്ഷിതർ, കല്യാണസുബ്രഹ്മണ്യശാസ്ത്രികളും, വെങ്കിടസുബ്രഹ്മണ്യകവി, സുബ്രഹ്മണ്യകവി, മുതലായ കവികളേയോ ആ നക്ഷത്രമാലയ്ക്കു പൂർണ്ണചന്ദ്രനായ് സമുല്ലസിച്ചിരുന്ന അശ്വതിതിരുനാൾ ഇളയതമ്പുരാനെയോപറ്റി എന്തെങ്കിലും ഈ ഉപന്യാസത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചു തോടയം കൊണ്ടു നേരം വെളുപ്പിക്കണമെന്നു ഞാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നില്ല. അശ്വതിതിരുനാൾ തിരുമേനി അവിടുത്തെ അപദാനങ്ങളെ പരാമർശിച്ചു രചിച്ചിട്ടുള്ള വഞ്ചീശസ്തവമെന്ന ഗദ്യപദ്യാത്മകമായ കാവ്യരത്നം ഞാൻ കേരളസൊസൈയെറ്റി പേപ്പേഴ്സിൽ ചേർത്തു് ഇദംപ്രഥമമായ് പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അവിടുത്തെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു പ്രത്യേ

കമായ് ശ്രദ്ധിക്കുകയും, അവിടത്തെ അന്യാദൃശമായ സാഹിത്യസംഗീതവാസനയെ ഉള്ളഴിഞ്ഞ് അഭിനന്ദിക്കുകയും രാമേശ്വരത്തേയ്ക്കെഴുന്നള്ളിയപ്പോഴും അവാട്ടത്തെക്കൂടി കൊണ്ടുപോകുകയും ചെയ്തു. വഞ്ചീശസ്തവത്തിൽ അശ്വതിതിരുനാൾ തന്റെ പ്രീയമാതുലനെപ്പറ്റി

''ക്ഷാത്രോ ധർമ്മോ വപുഷ്മാൻ കിമു ഭുവി വിഹരൻ
മൂർത്തിമാൻ കിം പ്രസാദഃ?
തേജസ്സോമസ്സന്യുമാൻ കിമുത തനുഭൃതാം
പുണ്യനിർമ്മാണരാശിഃ?
തിഷ്ഠന്തം ഭദ്രപീഠേ നൃപതിലക! മുദാ
പ്രേക്ഷ്യ മദ്ധ്യേസഭം ത്വാ-
മിത്ഥം സന്ദേഹദോലാവിഹരണമധുനാ
കുർവതേ സർവലോകാഃ.''

''അല്ലയോ മഹാരാജാവേ, സഭയുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ ഭദ്രപീഠത്തിൽ ഉപവിഷ്ടനായ നിന്തിരുവടിയെ കാണുന്ന അവസരത്തിൽ അങ്ങു മൂർത്തിമാനായ ക്ഷാത്രധർമ്മമോ, ഭൂമിയിൽ വിഹരിക്കുന്ന പ്രസാദമോ, തേജസ്സോ, മനുഷ്യരുടെ പുണ്യസഞ്ചയമോ, എന്നിങ്ങനെ സർവജനങ്ങളും പല സംശയങ്ങൾക്കും അധീനന്മാരായ്ത്തീരുന്നു.'' എന്നു വർണ്ണിച്ചിട്ടുള്ളതു് ഒട്ടും അതിശയോക്തിയല്ല.

933-ാമാണ്ടു മിഥുനം 27-ാംനു- മാർത്താണ്ഡവർമ്മമഹാരാജാവു നാടുനീങ്ങി. 973 കുംഭം 6-ാംനു- കാർത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവു കാലധർമ്മത്തെ പ്രാപിച്ചു. 967-ൽ ശ്രീരംഗപട്ടണത്തിലേ സന്ധി കഴിയുന്നതുവരെ അവിടത്തേക്കു് ഒരു വശത്തു ടിപ്പുവിന്റെ വിക്രിയകളെക്കൊണ്ടുള്ള മനശ്ശല്യം തുടച്ചയായ് നിലനിന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. ആ കലാപത്തിനിടയിലാണു് ഈ കാവ്യാലാപം; ആ പ്രാണവേദനയ്ക്കിടയിലാണു് ഇതേ വീണവായന. ഇതു് അമാനുഷനും സാക്ഷാൽ ശ്രീപദ്മനാഭദാസനുമായ അവിടത്തേക്കല്ലാതെ മറ്റാർക്കും തന്നെ സാദ്ധ്യമാകുമെന്നു് എനിക്കു് ഊഹിക്കുവാൻ തോന്നുന്നില്ല.

''രാരാജന്മധുരാധരാം പ്രവിലസ-
ച്ചോളാം കനൽക്കുന്തളാം
കാശ്മീരാംഗവിഭൂഷണാതിലളിതാം
കാഞ്ചീഗുണാലംകൃതാം

ക്ഷോണീം ശ്രീരഘുരാമവന്നിരുപമാം
രത്നാകരോത്തുമ്മികാ-
ജലാന്താമനുരഞ്ജയത്വനുദിനം
ശ്രീരാമവമ്മപ്രഭുഃ.''

എന്നു് അലങ്കാരകൗസ്തുഭകോരനായ കല്യാണസുബ്രഹ്മണ്യനും മറ്റുംചെയ്ത ഹൃദയപൂർവമായ പ്രാർത്ഥന പരിപൂർണ്ണമായ് ഫലിച്ചു. തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു പല മന്ത്രിസത്തമന്മാരുടേയും, പ്രത്യേകിച്ചു മഹാനായ രാജാകേശവദാസന്റെയും, സാഹായ്യത്തോടുകൂടി സകല ശത്രുക്കളേയും ജയിച്ചു, സകലസാധുക്കളെയും സംരക്ഷിച്ചു, ദീർഘായുഷ്മാനായ്, ദിഗന്തവിശ്രാന്തകീർത്തിയായ്, വിദിതവേദിതവ്യനായ്, അനുഷ്ഠിതാനുഷ്ഠേയനായ്, അനന്യസുലഭമായ ഈശ്വരാനുഗ്രഹത്തിനു് അത്യുചിതപാത്രമായ്, കേരളത്തിനു കെടാവിളക്കായ്, ഭാരതഭൂമിക്കു ഭാസുരജ്യോതിസ്സായ്, സമുല്ലസിച്ചു. ഈ ആയതമെങ്കിലും അത്യന്തം അപൂർണ്ണമായ പീഠികയോടുകൂടി ചാതകസന്ദേശത്തിന്റെ ഉത്തരഭാഗത്തിലേയ്ക്കു നമുക്കു പ്രവേശിക്കാം.

തിരുവനന്തപുരം പട്ടണത്തിന്റെ ഉജ്ജ്വലമായ ഒരു വർണ്ണനംകൊണ്ടാണു് ഉത്തരസന്ദേശം ആരംഭിക്കുന്നതു്.

''പൂർവം താവൽ പ്രഥിതയശസാം മുക്തിഭാജാം മുരാരിഃ
പ്രാദുർഭൂതഃ കില പരമഹംസോത്തമാനാം ഹിതാർത്ഥം
ദത്വാ തേഭ്യസ്സ്വയമഥ നിജം ധാമ ദിവ്യം സദാരോ
യാത്രൈവാസാവശരണ ഇവ പ്രത്യഹം വർത്തതേ ച.''

''പണ്ടു മഹാകീർത്തിശാലികളും പരമഹംസശ്രേഷ്ഠന്മാരുമായ മുക്തന്മാരുടെ ഹിതത്തിനായ് മഹാവിഷ്ണു പ്രത്യക്ഷീഭവിച്ചു് അവർക്കു തന്റെ വാസസ്ഥാനമായ വൈകുണ്ഠത്തെ പ്രദാനം ചെയ്തിട്ടു് തനിക്കുപാർക്കാൻ ഗൃഹമില്ലാതെ ധർമ്മപത്നിയായ ലക്ഷ്മീദേവിയോടുകൂടി ഈ തിരുവനന്തപുരത്തുവന്നു് എന്നും താമസിക്കുന്നു.'' ലക്ഷ്മീഭഗവതിയേക്കുടി കവി സ്മരിച്ചതു് ഈ നഗരത്തിനു പവിത്രതയ്ക്കൊപ്പമുള്ള ഐശ്വര്യസമൃദ്ധിയെക്കുടി വിശദീകരിക്കുന്നതിനാണെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

''സമ്പ്രാപ്തം യൽ പ്രഥമമടവീഭാവമാത്മാനുഭാവാ-
ത്തൽകാരുണ്യപ്രസരവിഷയോ വഞ്ചിമാർത്താണ്ഡഭൂപഃ
ശക്രപ്രസ്ഥം പുരമിവ പുരാ പൗരവോ ഭൈരവോഷ്മാ
ചക്രേ സദ്യഃ; കിമിവ ഭുവനേ ദുഷ്കരം തദ്വിധാനാം?''

''ഈ തിരുവനന്തപുരം മാത്താണ്ഡവർമ്മമഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ വാഴ്ച്ചയ്ക്കുമുൻപു കേവലം കാടുപോലെയായ്ക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. എന്നാൽ ശ്രീപദ്മനാഭന്റെ കാരുണ്യപൂരത്തിനു പാത്രമായ ആ തിരുമേനിയാകട്ടെ പ്രചണ്ഡപ്രതാപനായ യുധിഷ്ഠിരമഹാരാജാവു് എങ്ങനെ ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥം നിർമ്മിച്ചുവോ അതുപോലെ ഈ നഗരത്തെ പല പരിഷ്കാരങ്ങളേയുംകൊണ്ടു് അതിവേഗത്തിൽ മനോഹരമാക്കിത്തീർത്തു. അവിടത്തെപ്പോലെയുള്ളവക്കു ലോകത്തിൽ എന്തുതന്നെയാകുന്നു ദുഷ്കരമായിട്ടുള്ളതു്?'' നഗരവർണ്ണനത്തിൽനിന്നു മൂന്നുനാലു പദ്യങ്ങളുംകൂടി ഉദ്ധരിക്കാം.

76918

''ഭാതി ശ്വേതോപലരചനയാ ലേപനാദ്വാ സുധായാ-
യസ്മിൻ നിത്യോത്സവനിലയനം ശ്വേതിമാനം ദധാനം
സേവാഹേതോരിവ ഭഗവതസ്ത്യക്തവൈകുണ്ഠവാസ-
സ്യാവിർഭൂതോ നിർമ്മിതമഭിതഃ ക്ഷീരമുച്ചൈഃ പയോബ്ധിഃ.

അത്യാതാമ്രൈരതിഘനതമോഭേദനേ വീതമാന്ധ്യൈ-
രുച്ചിഷ്ടമത്വാൽ ത്രിഭുവനഗുരോമന്ദിരത്വം ദധാനൈഃ
അത്യുത്തുംഗൈർഭവനശിഖരൈസ്തപ്തഹേമകുംഭൈ-
ർയ്യത്രാനേകം ദധദിവ വിയദ് ബാലമിത്രാൻ വിഭാതി.

പ്രീത്യൈ തസ്യ ത്രിഭുവനപതേർലാസ്യമാതന്വതീനാം
നിത്യം യത്ര ത്രിദശസുദൃശാം വാരനാരീകുലേന
യാതായാതേഷ്വനിശമവലംബായ നിശ്രേണികേവ്യാ-
മോല്ലംഘിന്യപി വിജയതേ കാഞ്ചനീ കേതുയഷ്ടിഃ.

ഉർവീദേവാസ്സുഭവനസുഖം വിസ്മരന്തസ്സമേതാ-
യത്ര ദിത്രാൻ നഖലു ദിവസാൻ ദൂരദേശ്യാസ്സുദൈവ
രാജ്ഞാ കാമാദ്യധികവിഭവൈസ്സൽകൃതാ ഹന്ത! വേശ്മ-
സ്വാമോദന്തേ സുകൃതിന ഇവ സ്വർഗതാ വാസവേന.''

''വെള്ളക്കല്ലുകൊണ്ടു പണിയുകകൊണ്ടും വെള്ള പൂശുകകൊണ്ടും ധാവല്യം പൂണ്ട ഉത്സവമഠം കണ്ടാൽ വൈകുണ്ഠവാസം ത്യജിച്ചു തിരുവനന്തപുരത്തു പാർക്കുന്ന ശ്രീപദ്മനാഭന്റെ ക്ഷേത്രത്തിനു സമീപം അവിടത്തെ സേവയ്ക്കായ് പാഞ്ഞെത്തുന്ന പാൽക്കടലാണോ എന്നു തോന്നും. ചുവപ്പുനിറത്തോടു കൂടിയവയും അതിഘനമായ ഇരുട്ടിനെ ഭേദിക്കുന്നതിൽ ജാഗ്രുകങ്ങളും ജ്യോതിസ്സുകൊണ്ടു തരളങ്ങളും ഉരുക്കിയ സ്വർണ്ണംകൊണ്ടു തീർത്തവയുമായ അതിലെ ഗൃഹശൃംഗങ്ങളെ

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY KOTTAYAM.

ക്കൊണ്ട് ആകാശം ആ ഭാഗത്തിൽ അനേകം ബാലസൂര്യന്മാരെ ധരിക്കുന്നതുപോലേ തോന്നും. പദ്മനാഭസ്വാമിയുടെ പ്രീതിക്കായ് ദേവദാസികളുടെ രൂപത്തിൽ അവിടെ നൃത്തനം ചെയ്യുന്ന അപ്സരസ്ത്രീകൾക്കു ദേവലോകത്തിൽനിന്നു താഴോട്ടിറങ്ങുമ്പോഴും അവിടെ എത്തുവാൻ മുകളിലോട്ടു പോകുമ്പോഴും അവലംബത്തിനുള്ള കോവണിപോലെ ആകാശത്തെ അതിക്രമിച്ചുകൊണ്ടു സ്വർണ്ണധ്വജം സമുല്ലസിക്കുന്നു. അവിടെ ദൂരദേശക്കാരായ ബ്രാഹ്മണർ സ്വഗൃഹങ്ങളെ മറന്ന് എല്ലായ്പോഴും മഹാരാജാവിനാൽ, സ്വർഗ്ഗലോകപ്രാപ്തരായ സുകൃതികൾ ദേവേന്ദ്രനാൽ എങ്ങനെയോ അതുപോലെ, അവർ ആശിക്കുന്നതീലധികമുള്ള വിഭവങ്ങളാൽ സൽകൃതരായ് ആനന്ദിക്കുന്നു.''

അവിടെനിന്നു മകയിരം തിരുനാൾ ഇളയതമ്പുരാൻ താമസിക്കുന്ന വടക്കേക്കൊട്ടാരം സന്ദർശിച്ചുകൊണ്ട് അതിനപ്പുറത്തുള്ള ശ്രീപാദത്തുകൊട്ടാരത്തിലേക്കു ചെല്ലണം എന്നു കവി ചാതകത്തോടു പറയുന്നു.

''ശ്രീപാദാലക്തകമിവ ദധദ്വിക്രമാംശ്ലാടാഭിഃ
ശ്രീപാദാഖ്യം ഗൃഹമപി പുരഃ പശ്യ വിശ്വൈകരമ്യം;
യസ്മിന്നാസ്തേ യശ ഇവ നിജം ബിഭ്രതീ പാണ്ഡു കൈശ്യം
ധന്യാ ദേവീ സ്വയമുപഗതോ യൽപ്രജാതവം പ്രജേശഃ.''

''പവിഴംപോലെ ചുവന്ന കിരണങ്ങൾകൊണ്ടു ലക്ഷ്മീഭഗവതിയുടെ തൃക്കാലിലെ ചെമ്പഞ്ഞിച്ചാറുപോലെ ശോഭിക്കുന്നതും ലോകാഭിരാമവുമായ ശ്രീപാദത്തുകൊട്ടാരവും നീ കാണണം;അവിടെ തന്റെ സദ്യശസ്സുപോലെ ധവളമായ കൈശികത്തോടുകൂടിയ ആററിങ്ങൽ മൂത്തതമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് — കാർത്തികതിരുനാൾ തിരുമേനിയുടെ പ്രിയമാതാവു്—ഇരുന്നരുളുന്നു.''

ഈ ആററിങ്ങൽ മൂത്തതമ്പുരാൻ കൊല്ലം 883-ൽ ദത്തെടുക്കപ്പെട്ട കാർത്തികതിരുനാൾ തമ്പുരാട്ടിയായിരുന്നു. അവിടുന്നു 957 ഇടവം 30-ാംനു- നാട്ടുനീങ്ങി. അവിടത്തേ നാമധേയം പാർവതി എന്നായിരുന്നു എന്നു സദാശിവദീക്ഷിതരുടെ രാമവർമ്മയശോഭൂഷണം എന്ന അലങ്കാരഗ്രന്ഥത്തിലുള്ള

''പാർവത്യാസ്സുകൃതോദയേന ജഗതീ–
ക്ഷേമായ സദ്വൃദ്ധയേ
ദുഷ്ടാനാമിഹ ശിക്ഷണായ സപുനഃ
സ്സന്ദഃ സുരൈഃ പ്രാർത്ഥിതഃ

ഭ്രത്വാ വജ്രിധരാധിപഃ പ്രഥിതയാ
ശക്ത്യാ രിപൂൻ ശിക്ഷയൻ
സുബ്രഹ്മണ്യപദം വ്യനക്തി ഭുവനേ
ശ്രീരാമവർമ്മാ നൃപഃ.''

യോയം മുക്താമണിർജാതഃ—പാർവതീഗർഭശുക്തിതഃ
സദ്വൃത്തോഽണവാൻ സച്ഛഃ—സ്നിഗ്ധസ്സോയം വിരാജതേ.

ഇത്യാദിപദ്യങ്ങളിൽനിന്നു മാത്രമല്ല ബാലമാർത്താണ്ഡവിജയം നാലാമങ്കത്തിൽനിന്നു താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന ഗദ്യത്തിൽനിന്നും വെളിവാകുന്നു.

''അത ഏവ ഹി ദേവസ്യ ശ്രീമതീ സോദരീ നിരന്തരവ്രതോപവാസനിയമതപസ്സമ്പദധിഷ്ഠാനഭൂതതയാ ഭൂഃയാപി ദേദീപ്യമാന ദേഹശ്രീഃ, മഹിമ്നാ നാമ്നാ ച മഹീധരേന്ദ്രനന്ദിനീമനുസ്മാരയന്തീ, കാംക്ഷിതദാനേന, കല്പലതികാമതിവർത്തമാനാ, മൂർത്തിമതീ ശ്രീപദ്മനാഭാശ്രയഭക്തേരിവ സദാനന്ദമുദ്വേലയന്തീ, ശ്രീപാദനികേതനാരാമമധ്യമിദമധ്യാസ്തേ. ഇയം കില ശ്രീപദ്മനാഭഭക്തേരിലതാലവാലമാനസതയാ ഭഗവതസ്തസ്യല്ലീലാവതാര വിശേഷചരിത പ്രതിപാദക പുരാണജാലപഠനാകർണ്ണന സഫലീകൃതകർണ്ണയുഗളോപരിവിന്യസ്തമുദ്ഗളതുളസീമഞ്ജരീസൗരഭ്യമാഘ്രാതുമിവ തദുപാന്തം നയനഭൃംഗീമുപനയന്തീ, കരകമലവലമാനതുളസീമണിമാലയാ ഭഗവന്നാമാവലിമന്ത്രമാവർത്തയന്തീ, പദ്മനാഭപദാരവിന്ദഭജനായ ദിവോവതീർണ്ണാ കാചന സിദ്ധതപസ്വിനീവ വിരാജതേ. കിഞ്ച ദോഹളവിശേഷസമുപ്പണ്ണസന്തത കുസുമിതനാനാവിധലതാവലീപരീവേഷ്ടനസംശോഭമാനതരുവരമണ്ഡിതേ ദർശനീയതമേസ്മിന്നാരാമേ ഹൈമന്തികവാസന്തി കഗ്രൈഷ്മികവാർഷിക ശാരദികാനി ശൈശിരാണി ച വിവിധാനി കുസുമാനി തുളസീപല്ലവജലാനി ച മാലാരൂപതയാ സ്വകീയകരകമലാഭ്യാമേവ ഗ്രഥിതാനി അന്യാനി വിപ്രകീർണ്ണാനി നാനാവിധാനി പുഷ്പനികരജാലാനി ച ഭഗവദ്പാദീ പദ്മനാഭസ്യ നൃസിംഹരാമഭദ്രശ്രീകൃഷ്ണപ്രമുഖാനാം തദ്വിഭൂതിഭൂതോ നാഞ്ചാലങ്കരണാഭ്യർച്ചനാർത്ഥം പൃഥക്പൃഥക് പ്രതിദിനം പ്രദദാതി.''

ഈ ഖണ്ഡികയിൽനിന്നു കൊല്ലം 925-നു മുൻപിൽതന്നെ ആതിരുമേനിക്ക് (മാർത്താണ്ഡവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ സഹോദരിക്ക) ശ്രീപദ്മനാഭഭക്തേരി ദൃഢീഭവിച്ചിരുന്നു എന്നും, അവിടുന്നു വ്രതോപ

വാസാദിനിയമാനുഷ്ഠാനങ്ങളിൽ ബദ്ധശ്രദ്ധയായിരുന്നു എന്നും, ഭഗവന്നാമങ്ങളെ സർവദാ ഉച്ചരിച്ചുകൊണ്ടും ശ്രീപത്മനാഭനും, നരസിംഹസ്വാമി, ശ്രീരാമസ്വാമി, ശ്രീകൃഷ്ണസ്വാമി, മുതലായ ദേവതകൾക്കും അവിടുന്നു ശ്രീപാദംകൊട്ടാരത്തിൽ നട്ടുപിടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള പൂച്ചെടികളിൽനിന്നു പൂവിറുത്തു തന്നെത്താൻ മാലകെട്ടി അലങ്കാരത്തിനും അർച്ചനത്തിനും അയച്ചുകൊണ്ടും, ഒരു സിദ്ധതപസ്വിനിയെപ്പോലെ കാലയാപനം ചെയ്തുവന്നിരുന്നു എന്നും കാണാവുന്നതാണു്. ശ്രീപാദമെന്നപേർതന്നെ ശ്രീപാദതീർത്ഥം അവിടെച്ചെന്നു വീഴ്ന്നതുകൊണ്ടാണെന്നു ബാലമർത്താണ്ഡവിജയത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചുകാണുന്നു. അത്തരത്തിൽ ഗുണശാലിനിയായ മാതാവിനു് അത്രമാത്രം പ്രഖ്യാതനായ പുത്രൻ ജനിച്ചതു് അശേഷം ആശ്ചര്യമല്ല.

പിന്നീടു കവി ഒറ്റക്കല്ലുമണ്ഡപത്തിൽ കയറിച്ചെന്നു ശ്രീപത്മനാഭനെ വന്ദിക്കുവാൻ ചാതകത്തോടു പറയുന്നു.

''അഭ്രംലിഹാനം പുനരതിതരാം ശുഭ്രതാം ബിഭ്രദാരാ–
ദ്ദൃഷ്പ്രാപാഗ്രം കഥമപി ദൃശാം ക്ഷിപ്രമുല്ലംഘ്യ വപ്രം
വിപ്രൈർവേദാധ്യയനപടുഭിശ്ചാരു വിഭ്രാജമാനം
പദ്മാജാനേഃ പരമഥ പദം പശ്യ നശ്യദ്വിഷാദം.''

''കോയം കോയം ഖഗ ഇതി മുദാ വീക്ഷ്യമാണോ വധൂഭി–
സ്ത്വത്സ്ഥാഭിസ്ഥദനു ഗഗനാദാദരേണാവതീർണ്ണ
വേഗാദേകോപലവിരചിതം മണ്ഡപം മണ്ഡയിത്വാ
പുണ്യം പുഞ്ജീകൃതമിവ നൃണാം പശ്യ പദ്മാസഹായം.''

''മേഘങ്ങളെക്കൊണ്ടു മറഞ്ഞതും അത്യന്തം ധവളവും അഗ്രം കണ്ണുകൊണ്ടു കണ്ടുകൂടാത്തതും വേദാധ്യയനത്തിൽ സമർത്ഥന്മാരായ ബ്രാഹ്മണരെക്കൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നതുമായ മതിൽക്കെട്ടു കടന്നു സന്തോഷത്തോടുകൂടി ശ്രീപത്മനാഭന്റെ ക്ഷേത്രം കാണുക. ഇതേതു പക്ഷിയെന്നു് അവിടെയുള്ള സ്ത്രീകൾ നിന്നെ ആനന്ദത്തോടുകൂടി നോക്കുമ്പോൾ ആകാശത്തിൽനിന്നു ക്ഷിപ്രപൂർവം ഇറങ്ങി ഒറ്റക്കല്ലാൽ നിർമ്മിതമായ മണ്ഡപത്തിന്നലങ്കാരമായ്ത്തീർന്നിട്ടു ജനങ്ങളുടെ പുണ്യപുഞ്ജംപോലെ ശോഭിക്കുന്ന ലക്ഷ്മീപതിയായ ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമിയെ ദർശിക്കുക.''

അടുത്തതു് ആ ഭഗവാന്റെ അത്യുജ്ജ്വലമായ ഒരു വർണ്ണനമാണു്.

''പ്രത്യഗ്രോദ്യദ്ദിനകരശതസ്പർദ്ധിമൂർദ്ധ്നാ കിരീടം
ബിഭ്രാണം തദ്ദ്യുതിശബളിതസ്ഥാസകശ്രീലലാടം

ചില്ലീവല്ലീവിലസനപരാഭ്രതകല്ലോലമാലം
മല്ലീഫുല്ലോല്ലസിതഹസീതാനന്ദിതാശേഷലോകം;

അർണ്ണോജാക്ഷം മണിമയലസൽകുണ്ഡലദ്വന്ദ്വദീവ്യദ്-
ഗണ്ഡാഭോഗം വദനവിജിതാഗണ്യപൂർണ്ണേന്ദുബിംബം
ശ്രുംഭദ്ഗ്രീവം മരതകമണിസ്തംഭഡംഭാപഹാരി-
ശ്രീമദ്തോരഞ്ചലമരിഗദാദ്യായുധൈസ്സേവ്യമാനം;

വീസ്തീർണ്ണോരഃസ്ഥലപരിലസച്ചാരുഹാരാഭിരാമം
ശ്രീവത്സാങ്കം ശ്രിതജനകൃപാപൂരപൂർണ്ണാന്തരംഗം
പീതക്ഷൌമം കനകരശനാലാഞ്ഛനം പ്രാഞ്ചിതോരു-
ദ്വന്ദ്വം വൃന്ദാരകപരിഷദാ വന്ദ്യമാനാങ്ഘ്രിപദ്മം;

സാന്ദ്രാനന്ദം സജലജലദശ്യാമളം കോമളാംഗം
ശ്രീഭ്രമിഭ്യാം ശ്രിതമുഭയശ്ലേഷഭോഗേശയാനം
ദൃഷ്ടാദൃഷ്ടാ മുഹുരപി വിധായാഞ്ജലിം പക്ഷതിഭ്യാം
നഷ്ടാശേഷാശുഭസമുദയസ്തുഷ്ടിമന്തർല്ലഭേഥാഃ.''

പിന്നെ നരസിംഹസ്വാമി, ശ്രീരാമൻ, ലക്ഷ്മണൻ, ഹനുമാൻ, ശ്രീകൃഷ്ണസ്വാമി മുതലായ ദേവതകളെ വന്ദിച്ചു കിഴക്കേ നടയിൽകൂടി വെളിയിൽകടന്നു തെക്കേത്തെരുവിലെത്തി ''ദ്വാരിദ്വാരി സ്വസുഖവിമുഖൈർദ്വാരപാലൈരശൂന്യം'' അതായതു ദ്വാരംതോറും തങ്ങളുടെ സുഖത്തെ ഗണിക്കാതെ ഗാട്ടനില്ലുന്ന ശിപായിമാരാൽ രക്ഷിക്കപ്പെടുന്നതും ''അധോനിഗ്രതസഗ്രതുല്യ''വുമായ കാത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവിന്റെ കൊട്ടാരം സന്ദർശിക്കണം. അവിടെ തിരുമേനിയില്ലെങ്കിൽ പദ്മനാഭപുരത്തേക്കു് എഴുന്നള്ളിയിരിക്കുമെന്നുള്ളതിനാൽ സന്ദേശഹരൻ അവിടെയും പോകണമെന്നു കവി അഭ്യർത്ഥിക്കുന്നു.

''അസ്തി പ്രാച്യാം ദിശി ഖലു തതഃ പദ്മനാഭാലയാഖ്യം
സഹ്യപ്രസ്ഥേ സകലവിഭവൈഃ പൂരിതം രാജവേശ്മ;
യസ്മിൻ വാസഃ കില സുമഹതീം പ്രീതിമസ്യ പ്രസൂതേ;
യൽപ്രാസാദപ്രവരവസതിഃ പ്രേക്ഷിതോഭ്രന്മയാ ച.''

''കിഴക്കേദിക്കിൽ പദ്മനാഭപുരമെന്നു പേരോടുകൂടി സഹ്യപർവതത്തിന്റെ സാനുപ്രദേശത്തിൽ എല്ലാ ഐശ്വര്യങ്ങളേക്കൊണ്ടും പൂർണ്ണമായ ഒരു രാജധാനിയുണ്ടു്; അവിടെ താമസിക്കുന്നതിനാണു്

തിരുമനസ്സിലേക്കു് അധികം പ്രീതി; അവിടത്തെ മാളികയിൽവച്ചു തന്നെയാകുന്ന ഞാനും മുൻപു് ആ തിരുമേനിയെ കണ്ടതു്.'' പോളിനസു് പാതിരിയും ഒരവസരത്തിൽ പദ്മനാഭപുരത്തു ചെന്നാണു് തിരുമേനിയെ മുഖം കാണിച്ചതു് എന്നുള്ളതു് ഈ ഘട്ടത്തിൽ സ്മരണീയമാകുന്നു. അന്നു തിരുവനന്തപുരത്തു നാഴികമണികൾ ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നു് അവയുടെയും മറ്റും ശബ്ദം കേട്ടു് ഉണർന്നു പിറേന്നു കാലത്തു വേഴാമ്പൽ തന്റെ കിഴക്കോട്ടേക്കുള്ള യാത്രയാരംഭിക്കണമെന്നു കവി പറയുന്നതിൽനിന്നു വിശദമാകുന്നു. ഇതാണു് അവയെപ്പറ്റിയുള്ള ശ്ലോക.

''താം കസ്മിന്നപ്യുവനതരൌ സംസ്ഥിതസ്ത്വം തൃയാമാം
നീത്വാ നീഡസ്ഥിതശുകശതൈസ്സാധു സംഭാവ്യമാനഃ
തേഷാം ഘോഷൈസ്തദനു ഘടികായന്ത്രഘണ്ടാരവൈശ്ച
പ്രാതർഗീതിധ്വനിഭിരപിച ത്യക്തനിദ്രഃ പ്രയാഹി.''

താഴെക്കാണുന്നതു തിരുവനന്തപുരത്തിനടുത്തു കിഴക്കായുള്ള കരമന ബ്രാഹ്മണാഗ്രഹാരത്തിന്റെ വർണ്ണനമാകുന്നു.

''ഗ്രാമം കഞ്ചിന്നരവരഗുണഗ്രാമഗാനവ്രതാനാ–
മപ്യശ്രാന്തം ക്ഷിതിമഖഭുജാം കുർവതാം സാമഗാനം
നദ്യാസ്തീരേ നയനസുഭഗാം വീക്ഷ്യ യായാഃ പ്രമോദാ–
ദാശാമൈന്ദ്രീമരുണകിരണൈരാശുവാകൃഷ്യമാണഃ.''

''കാർത്തികതിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലെ ഗുണസമൂഹങ്ങളെ പതിവായു് കീർത്തനം ചെയ്യുന്നവരും സാമഗന്മാരുമായ ബ്രാഹ്മണരുടെ നയനാഭിരാമമായ ഒരു ഗ്രാമം (കരമന)ആറിന്റെ കരയിലുണ്ടു്. അതു സന്ദർശിച്ചിട്ടു സന്തോഷത്തോടുകൂടി സൂര്യകിരണങ്ങളാൽ ആകഷ്ടിക്കപ്പെടുന്നവനെന്നപോലെ നീ കിഴക്കുദിക്കിലേക്കു പോകുക.'' ആ ഗ്രാമത്തിൽ മഹാരാജാവിന്റെ ആശ്രിതന്മാരായു് പല ബ്രാഹ്മണരുമുണ്ടായിരുന്നു. അവരിൽ ശസ്ത്രശാസ്ത്രങ്ങളും രണ്ടിലും തിരുമനസ്സിലെ സതീർത്ഥ്യനായിരുന്ന ഭൂതലംഗശാസ്ത്രികളും കായംകുളം യുദ്ധത്തിൽ അവിടത്തെ അനുഗമിക്കുകയും വിഷലിപ്തമായ ഒരു ബാണം തിരുമേനിയുടെ ദേഹത്തിൽകൊണ്ടു മോഹാലസ്യമുണ്ടായപ്പോളും അവിടത്തെ തോളിൽ എടുത്തു ചുമക്കുകയും ചെയ്തയാൽ തൃക്കൈയിൽനിന്നു വളരെ സമ്മാനങ്ങളും വാങ്ങുകയും ചെയ്ത എന്നു് ഐതിഹ്യമുണ്ടു്. ഇന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുടുംബക്കാർ കരമൊഴിവായു് അക്കാലത്തു കിട്ടിയ വസ്തുക്കളും അനുഭവിച്ചുവരുന്നു.

അടുത്ത ശ്ലോകം രസകരമാണു്.

''സന്ദേശാർത്ഥാൻ മനസി ശതശോ ധാരയന്തസ്തദാനീം
സന്ദൃഷ്ടം തം ത്വരിതഗതയശ്ചാപി പത്രം വഹന്തഃ
ആഗച്ഛന്തോ വിഹഗ, ബഹവസ്ത്വത്ര ദേശാന്തരേഭ്യഃ
കുർവ്വന്ത്യോഘാ ഭവദനുഗതിം സ്പർദ്ധയേവ സ്പശാനാം.''

''സന്ദേശാർത്ഥങ്ങളെ മനസ്സിൽ ധരിച്ചുകൊണ്ടും, പത്രം(എഴുത്തെന്നും, ചാതകപക്ഷത്തിൽ ചിറകെന്നും) വഹിച്ചുകൊണ്ടും ദേശാന്തരങ്ങളിൽനിന്നു് അനവധി ചാരന്മാരുടെ സംഘം നിന്നിൽ സ്പർദ്ധയോടുകൂടി എന്നപോലെ നിന്നെ ആ സമയം അനുഗമിക്കും.''

അതു കഴിഞ്ഞു നെയ്യാറ്റിൻകര കൃഷ്ണസ്വാമിയേയും പാറശ്ശാല മഹാദേവരേയും ഭജിച്ചു കഴിഞ്ഞുറപ്പു പോകണമെന്നു നമ്പൂരി താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന ശ്ലോകങ്ങളിൽ നിർദ്ദേശിക്കുന്നു:

''നത്വാ ദേവം നിഖിലജഗതീപാലകം ബാലകൃഷ്ണം
ബദ്ധാമോദഃ പഥി ഘൃതധുനീകൂലദേശേ വസന്തം
പ്രേക്ഷസ്വാരാൽ പ്രതിനവതരം ഭദ്ര! തത്രാപ്യുദാരം
വിപ്രാഗാരൈർവിപണിഭിരപി ഭ്രാജിതം രാജവേശ്മ.

ധൂമസ്തോമൈർദ്ധൃതപരിമളൈസ്തത്ര ധാത്രീസുരാണാം
ഹോമോദ്ഭൂതൈന്നവരവികരസ്പർശനീയൈഃ
ഉത്സർപ്പദ്ഭിർജ്ജലദനികരൈസ്സേന്ദ്രചാപൈരിവ ത്വം
ദൂരാദേവ ക്ഷിതിപതിയശോഹേതുഭിഃ പാവിതസ്യാഃ.

തഞ്ചോത്തീർണ്ണോ ഝടിതി മഹിതം മന്ദിരം ചന്ദ്രമൗലേ—
രുല്ലംഘ്യാസ്മാൽ പരമഥപുരീം നിമ്നവേദീം നദീം ച
പ്രാചീമേവ പ്രതിചല ദിശം യാപയന്നധ്വഖേദം
സ്ഥിത്വാ സ്ഥിത്വാ പഥി നിരവകാശേഷു താലദ്രുമേഷു.''

''വഴിയിൽ സന്തോഷത്തോടുകൂടി സകലലോകപാലകനായ നെയ്യാറ്റിൻകര ബാലകൃഷ്ണദേവനെ നീ വന്ദിക്കണം; ചുറ്റും ബ്രാഹ്മണഗൃഹങ്ങളെക്കൊണ്ടും അങ്ങാടികളെക്കൊണ്ടും ശോഭിക്കുന്ന പുതിയ കൊട്ടാരത്തേയും ദർശിക്കണം. അവിടെ ബ്രാഹ്മണരുടെ ഹോമകുണ്ഡങ്ങളിൽനിന്നു പ്രാത:കാലത്തിൽ പരിമളത്തോടുകൂടി ഉയരുന്ന ധൂമകദംബങ്ങളും ബാലസൂര്യന്റെ കിരണങ്ങളും തട്ടി ദർശനീയങ്ങളായ്

ഇന്ദ്രചാപങ്ങളണിഞ്ഞ മേഘനികരങ്ങളെന്നപോലെ ശോഭിക്കുന്നുണ്ടാകും; മഹാരാജാവിന്റെ യശസ്സിനു ഹേതുഭൂതങ്ങളായ അവയാൽ നീ പവിത്രീകൃതനാകുക. അതുകഴിഞ്ഞു (പാഠശാല) മഹാദേവരുടെ പ്രസിദ്ധമായ ക്ഷേത്രത്തേയും കടന്നു കുഴിത്തുറ (കുഴിത്തറ = നിമ്നവേദി)യും കുഴിത്തുറയാറും അതിലംഘിച്ചു തിങ്ങിനിൽക്കുന്ന പനകളിൽ ഇരുന്നു മാഠ്ശ്രുമംതീത്തു പിന്നെയും കിഴക്കോട്ടു നോക്കിപ്പോകുക.

അതിനപ്പുറം കുന്നു കേറുകയും സൂക്ഷിച്ചു പോകുകയും വേണമെന്നു കവി താഴെക്കാണുന്ന പദ്യത്തിൽ ഉപദേശിക്കുന്നു.

''ഗന്തവ്യം വൈ ഗഗനചര, തേ തൽപരം കിഞ്ചിദുച്ചൈ:
പ്രീത്യാ സത്യാമപി നതിശതൈർദ്ദേവതാനാം നികാമം;
തസ്മിൻ ദേശേ തരസരസികാസ്സന്തി കേചിന്നൃശംസാ–
സ്തേഷാം മാമാ ജാരദഹനസ്യാതിഥിത്വം ഗതോഭൂ:.''

''അതിനുമേൽ നീ അനേകം നമസ്കൃതികൾകൊണ്ടു ദേവതകളുടെ പ്രീതി ധാരാളമായ് സമ്പാദിക്കാമെങ്കിലും നിനക്കു കുറെ കേറണംതന്നെ കേറേണ്ടതായുണ്ടു്. അവിടെ (മുളകുമൂട്ട മുതലായ സ്ഥലങ്ങളിൽ) മാംസരസികന്മാരായ ചില ഘാതകന്മാരുണ്ടു്; അവരുടെ ജാരാഗ്നിക്കു നീ ഒരിക്കലും ആഹാരമാകരുതു്.''

പിന്നീടു സഹ്യപർവ്വതത്തെ സന്ദർശിച്ചു് അതിന്റെ പാദത്തിൽ ഗീതവാദ്യഘോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശിഞ്ജാനമായ മഞ്ജീരംപോലെ ശോഭിക്കുന്ന പദ്മനാഭപുരത്തെത്തണം.

''അത്രാത്രേതി പ്രതിപദമഥ പ്രാപ്യ ദൂരാൽ പ്രതീതിം
ഗത്വാ തസ്മാൽ പുനരപി ജവേനൈവ ഗവ്യൂതിമാത്രം
പ്രാകാരഞ്ച പ്രസഭമതിലംഘ്യോന്നതം നന്ദിതാത്മാ
വന്ദസ്വാരാദഭിഹിതവസതിം രാഘവം മേഘവർണ്ണം.

സ്ഥിത്വാ കഞ്ചിൽക്ഷണമഭിനവം വീക്ഷ്യ തദ്ധാമ രമ്യം
ത്യക്ത്വാ മാർഗ്ഗശ്രമമപി ശനൈസ്സേവിതസ്സഹ്യവാതൈഃ
ഉൽപത്യാസ്മാദുപരി നിതരാമുന്നതൈസൌധശൃങ്ഗേ
തിഷ്ഠൻ ദൃഷ്ട്യാരനുഭവ ഫലം വീക്ഷ്യ ശോഭാം പുരസ്യ.''

''ഇതാ ഇതാ എന്നു പദംതോറും തോന്നുമെങ്കിലും ഗവ്യൂതി (രണ്ടു നാഴിക) യോളം ദൂരത്തു ചെന്നാൽ മാത്രമെ പദ്മനാഭപുരത്തു കോട്ടയിൽ എത്തുവാൻ തരപ്പെടുകയുള്ളു. ഉന്നതമായ ആ പ്രാകാരം

ഉല്ലംഘിച്ചു് അകത്തുചെന്നു് മേഘവർണ്ണനായ ശ്രീരാമസ്വാമിയെ വന്ദിക്കണം.'' ഈ ക്ഷേത്രം മാത്താണ്ഡവർമ്മമഹാരാജാവു് പ്രതിഷ്ഠിച്ചതാണു്. ''പുതിയതായ ആ ക്ഷേത്രം സന്ദർശിച്ചു് സഹ്യപർവതത്തിൽനിന്നു വരുന്ന കാറേറററു മാഗ്ഗശ്രമം ശമിപ്പിച്ചു് ഉയർന്ന മാളികയുടെ മുകളിൽ പറന്നുകേറി ഇരുന്നുകൊണ്ടു പദ്മനാഭപുരം പട്ടണത്തിന്റെ ശോഭകണ്ടു നയനങ്ങളെ സഫലീഭവിപ്പിക്കുക.''

ചുവടെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന പദ്യങ്ങളിൽ കവി ആ പട്ടണത്തെ വർണ്ണിക്കുന്നു.

''വിപ്രഗാരാണ്യലമവിരളാന്യേകതോന്യത്ര തദ്വദ്–
ഭൃത്യാഗാരാണ്യപിച കുഹചിന്മന്ത്രിണാം മന്ദിരാണി
ദേവാഗാരം കുഹചന തഥാ ചൈത്യമന്യത്രഭാഗേ
വേശ്യാവേശ്മാന്യപരത ഇതോ വൈശ്യശാലാശതാനി.

കോശാഗാരം കുഹചന പുനഃ കുത്രചിച്ഛസ്ത്രശാലാ;
മന്ത്രാഗാരം കചന പരതോ മന്ദുരാണാം ബഹൂനി;
ഭ്രഷ്ടാഗാരം കചിദപരതോ ഭക്തിശാലാ വിശാലാ–
സ്സൌധാസ്തുംഗാഃ കചിദപരതസ്സൈന്യശാലാശതാനി.

കാസാരാശ്ച കചന വിമലൈരംബുഭിഃ പൂര്യമാണാ–
ഫുല്ലാമോദിപ്രസവസുഭഗാഃ കുത്രചിന്നിഷ്കടാശ്ച;
രംഭാകേരക്രമുകനികരാശ്ചാപി കുത്രാപി യസ്മിൻ;
വക്തും നായം പ്രഭവതി ജനോ ഭ്രൂരിതാം ചാരുതായാഃ

ദൃഷ്ട്വാ താംസ്താൻ മുഹുരിതരതഃ കാപ്യദൃഷ്ടാൻ പദാർത്ഥാം-
സ്തത്രൈവ ത്വം കമപി സമയം തിഷ്ഠ ഹൃഷ്ടാന്തരാത്മാ;
വ്യായാമാർത്ഥം തദനു വിശിഖാചാരിണാം മാ ഹയാനാം
ഹർഷോദ്ഭൂതൈസ്തദപി പരുഷൈർഹേഷിതൈർഭീഷിതോഭൂഃ.''

''അവിടെ ഒരു ദിക്കിൽ ബ്രാഹ്മണരുടെ ഇടതിങ്ങിയുള്ള അഗ്രഹാരങ്ങളുണ്ടു്; മറെറാരുദിക്കിൽ ഭൃത്യഗൃഹങ്ങളുണ്ടു്; വേറിട്ടൊരു ദിക്കിൽ മന്ത്രിമാരുടെ ഭവനങ്ങളുണ്ടു്; ഇനിയൊരുദിക്കിൽ അബ്രാഹ്മണരുടെ ദേവാലയമുണ്ടു്; വേശ്യാഗൃഹങ്ങളുണ്ടു്; ചെട്ടിത്തെരുവുകളുണ്ടു്; ഭണ്ഡാരമുണ്ടു്; ആയുധശാലയുണ്ടു്; മന്ത്രമണ്ഡപമുണ്ടു്; അനവധി ലായങ്ങളുണ്ടു്; കരുവേലപ്പുരകളുണ്ടു്; ഊട്ടുപുര

കളുണ്ട്, ഉന്നതങ്ങളായ വെൺമാടങ്ങളുണ്ട്; പാളയങ്ങളുണ്ട്; ശുദ്ധ ജലത്താൽ പൂണ്ണങ്ങളായ പൊയ്കകളുണ്ട്; മണമുള്ള പൂക്കൾ വിരിയുന്ന പൂങ്കാവുകളുണ്ട്; വാഴകളുണ്ട്; തെങ്ങുകളുണ്ട്; കവുങ്ങുകളുണ്ട്:— കിംബഹുനാ? ആ നഗരത്തിന്റെ മനോഹരതയുടെ ആധിക്യത്തെ പ്പറ്റി പറവാൻ ഈയുള്ളവനെക്കൊണ്ട് കഴിയുന്നതല്പതന്നെ. അവിടെ അന്യദിക്കുകളിൽ കാണാത്തതായ പല പദാർത്ഥങ്ങളെ അങ്ങിങ്ങു കണ്ടുകൊണ്ട് സന്തുഷ്ടഹൃദയനായ് നീ കുറെ സമയം കഴിച്ചുകൂട്ടണം. വ്യായാമത്തിനായ് റോഡ്ഡിൽകൂടി സഞ്ചരിക്കുന്ന കുതിരകളുടെ സന്തോഷംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്നവയെങ്കിലും കഠോരങ്ങളായ ഹേഷാര വങ്ങളും കേട്ട പേടിച്ചു പോകരുതു്.'' എത്ര മനോഹരമായ വർണ്ണനം! എത്ര പുളകോൽഗമകാരിയായ ചിത്രണം! ഈ പദ്മനാഭപുരം ഇന്നു ശോചീയവും വാചീയവുമായ ഒരു ദശാവിശേഷത്താൽ വലയിതമായിരിക്കുന്നു. മലമ്പനിയുടെ വാസസ്ഥാനമായ്ത്തീർന്നിരിക്കുന്ന ഇവിടം വിട്ട വളരെക്കാലമായ് ജനങ്ങൾ അന്യദിക്കുകളെ ശരണംപ്രാപിക്കുന്നു. ഈ ചരിത്രപവിത്രമായ നഗരത്തിന്റെ മഹിമ അസ്തമിതപ്രായമായി; ഇതിന്റെ പൂർവപുണ്യം ക്ഷയിച്ചു. ഒട്ടുവളരെ അമൂല്യങ്ങളായ റിക്കാർട്ടുകളും ഒട്ടധികം ബഹുലസംഭവങ്ങളായ കെട്ടിടങ്ങളും കുറേക്കൊല്ലങ്ങൾക്കുമുൻപു ഭാവനാദേവിയുടെ അനുഗ്രഹം നേടുവാൻ ഭാഗ്യമില്ലാതെയിരുന്ന ചില അധികാരികളും നിഷ്കാരണം— നിഷ്കരുണം നശിപ്പിക്കുകയുണ്ടായി എന്നുള്ള മർമ്മഭേദകമായ വസ്തുതയും ഈ സന്ദർഭത്തിൽ രേഖപ്പെടുത്തേണ്ടതു ചരിത്രകാരന്റെ സങ്കടകരമായ ധർമ്മമാകുന്നു.

തദനന്തരം കവി കാഞ്ചികതിരുനാടും തിരുമേനിയെ താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന പദ്യങ്ങളിൽ വർണ്ണിക്കുന്നു.

''കിഞ്ചിത്തസ്മാദഥ സമവരുഹ്യാശ്രിതസ്തദ്വിടങ്കം
ജാലദ്വാരപ്രഹിതനയനോ ഭാസമാനം സകാശേ
തൃഷ്ണാഭ്രാമ്യൽസകലഹരിണീനേത്രമുഗ്രപ്രതാപം
പശ്യ ശ്രൈഷ്മം ദിനമിവ മഹായാമമമ്ലാംബരഞ്ച;

നാനാരത്നാഭരണകിരണൈർദ്ധ്വന്നിരീക്ഷ്യം ക്ഷിതീന്ദ്രം
ദീനത്രാണേ നിയതഹൃദയം നീതിമാർഗ്ഗേ ചരന്തം
ഭാസദ്രത്നപ്രകരഖചിതേ ഭിത്തിഭാഗേ സംഹൃദ്ഭിർ-
ബിംബൈഷ്ടൈസ്തൈരപി മതിമതാം ഭ്രാന്തിമുല്പാദയന്തം;

സത്യാസീനം ഗതമപി ഭുവം സംസ്ഥിതം കേരളേഷു-
പ്യാഭ്യാശസ്ഥൈർബഹുഭിരനിശം മാഗധൈഃ സ്തൂയമാനം
ധീരോദാത്തം തദപി ലളിതഞ്ചാപി ശാന്തം നിതാന്തം
ബദ്ധാമർഷേഷ്വരിസമുദയേഷൂദ്ധതഞ്ചാതിമാത്രം;

ശാസ്ത്രാലോകപ്രവണമതിഭിർവാച്യമാനേതിഹാസ-
വ്യാഖ്യാലേഖ്യാദിഭിരവിരതം പണ്ഡിതൈർമ്മണ്ഡിതാന്തം
കാരുണ്യാർദ്രം കരയുഗലസച്ചർമ്മഖലാകങ്കണാങ്കൈ-
രസ്നാതങ്കൈരപി പരിജനൈസ്സേവ്യമാനം സമന്താൽ;

ദ്രഷ്ടും ദേശാന്തരവസതിഭിസ്സാന്നഗൈർമ്മാനനീയൈ-
രഭ്യായാതൈന്നൃപതിഭിരശൂന്യീകൃതോപാന്തഭാഗം
ഭക്ത്യാപ്രീതൈരപിച ബഹുഭിർഭ്രത്സുരൈസ്സാരതാരം
സസ്നേഹാലൈർമ്മുഹുരപി ബഹിർഗ്ഗീയമാനാപദാനം.''

''അവിടെ നിന്നിറങ്ങി ഒരു കിളിവാതലിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടു് വെളിയിലേക്കു നോക്കിയാൽ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് എഴുന്നള്ളുന്നതു നിനക്കു കാണാം. അവിടുന്നു ഗ്രീഷ്മദിനംപോലെ എല്ലാ ഹരിണികൾക്കും (പേടമാനെന്നും ചിത്രിണി എന്ന ഇനത്തിൽ പെട്ട സുന്ദരിയെന്നും) തൃഷ്ണയെ (പിപാസയെന്നും കാമാവേശമെന്നും) ജനിപ്പിക്കുന്നവനും ഉഗ്രപ്രതാപനും മഹായാമനും (നീണ്ട യാമമുള്ളതെന്നും ആയതദേഹനെന്നും) അച്ഛാംബരനും (സ്വച്ഛമായ ആകാശത്തോടുകൂടിയതെന്നും വസ്ത്രത്തോടുകൂടിയവനെന്നും) ആണു് തിരുമേനി. പലമാതിരിയിലുള്ള രത്നാഭരണങ്ങളുടെ പ്രകാശംകൊണ്ടു ദുർന്നിരീക്ഷ്യനാകുന്നു; ദീനന്മാരെ രക്ഷിക്കുന്നതിൽ അചഞ്ചലവ്രതനാകുന്നു; നീതിമാർഗ്ഗത്തിൽ ചരിക്കുന്നു; രത്നസമൂഹങ്ങളും പതിച്ചിട്ടുള്ള ഭിത്തികളിൽ തന്റെ പ്രതികൃതി പ്രകടീഭവിക്കുക നിമിത്തം മതിമാന്മാർക്കുകൂടി ഭ്രാന്തിയെ ഉൽപാദിപ്പിക്കുന്നു; ഭൂമിയിൽ ജീവിക്കുന്ന എങ്കിലും സത്യത്തിൽ (സത്യലോകത്തിലെന്നുമെന്നർത്ഥം) സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു; കേരളത്തിൽ നിവസിക്കുന്ന എങ്കിലും സമീപസ്ഥന്മാരായ അനേകം മാഗധന്മാരാൽ വന്ദിക്കപ്പെടുന്ന (മഗധദേശക്കാരെന്നുമർത്ഥം); അവിടുന്നു ധീരോദാത്തനാണു്; ധീരലളിതനാണു്; ധീരശാന്തനുമാണു്; ക്രുദ്ധന്മാരായ ശത്രുക്കളുടെ വിഷയത്തിൽ അത്യന്തം ധീരോദാത്തൻ കൂടിയാണു്; ശാസ്ത്രനിഷ്ണാതന്മാരായ പണ്ഡിതന്മാർ അടുത്തിരുന്നു തങ്ങളുടെ ഇതിഹാസങ്ങളും, വ്യാഖ്യാനങ്ങളും, കൃതികളും ഇവ അവിടുത്തെ

വായിച്ചു കേൾപ്പിക്കുന്നു. ആ തമ്പുരാൻ കാരുണ്യശാലിയാണു്;തിരുമേനിയുടെ പക്കൽനിന്നു പാരിതോഷികമായു് ലഭിച്ച വീരശൃംഖല, മുട്ടകു, മുതലായ ആഭരണങ്ങളും രണ്ടുകൈയിലും അണിഞ്ഞുകൊണ്ടു സന്തുഷ്ടചിത്തന്മാരായ പരിചാരകന്മാർ അവിടുത്തെ ചുറ്റും നിൽക്കുന്നു; അന്യദേശങ്ങളിൽ നിന്നു് അനുചരന്മാരോടുകൂടി മുഖം കാണിക്കുന്നതിനായു് വരുന്ന മാനനീയന്മാരായ രാജാക്കന്മാർ എല്ലായ്പോഴും സമീപത്തിലുണ്ടു്. ഭക്തികൊണ്ടു പ്രീതരായ ബ്രാഹ്മണർ സ്ത്രീകളോടും കുഞ്ഞുങ്ങളോടുംകൂടി അവിടുത്തെ അപദാനങ്ങളെ ഉച്ചൈസ്വരം ഗാനം ചെയ്യുന്നു.''

അവിടത്തെ ശിവക്ഷേത്രം സന്ദർശിക്കുവാൻ അനന്തരം കവി ചാതകത്തെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു.

''അസ്ത്യുത്തസ്യാം ദിശി പുനരിഹ മഹാകാളവേശാഭിധാനോ
ഭൂതേശോ ഭൂതനാഥോ ഭുവനപരിവൃതോ ഭൂരിഭൂതിർഭവാനി;
തത്രാസീനം സപദി സമുപേത്യാഥ ദേവഞ്ച ദേവീ-
മാസേവേഥാ ഹൃദി സമുദിതാനന്ദമാനന്ദവല്ലീം.''

''ഈ പദ്മനാഭപുരത്തിൽ ഉജ്ജയിനിയിൽ മഹാകാളക്ഷേത്രംപോലെ പാവനമായു് നീലകണ്ഠസ്വാമികോവിൽ എന്ന പേരോടുകൂടി ഒരു ശിവക്ഷേത്രമുണ്ടു്. ആ ക്ഷേത്രത്തിലെ ദേവനായ മഹാദേവനേയും ദേവിയായ ആനന്ദവല്ലിയേയും നീ സന്തോഷത്തോടുകൂടി സേവിക്കണം.''

പദ്മനാഭപുരത്തിനപ്പുറവും ചാതകത്തിനു ദേവതാഭജനത്തിനു വേണ്ടി പോകണമെങ്കിൽ പോകുന്നതിനു നമ്പൂരി അനുമതിനൽകുന്നു.

''നാഗക്ഷേത്രം പുനരഥ ശുചീന്ദ്രം കുമാരീപുരഞ്ച
ത്രീണീത്യസ്മാൽ പരമതിതരാമുത്തമാനി ബ്രുവന്തി;
താന്യപ്യാസേവിതുമഭിരുചിയുദ്യമന്ദം പ്രയാഹി;
ക്ഷീണേ പാപേ ന്യപി ന വിഫലാ ദേവതാനാം പ്രസാദാഃ;''

''നാഗർകോവിൽ, ശുചീന്ദ്രം, കന്യാകുമാരി ഈ മൂന്നു ക്ഷേത്രങ്ങളും നീലകണ്ഠസ്വാമികോവിലിനപ്പുറത്തു് അത്യുത്തമങ്ങളാണെന്നു കേൾവിയുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് അവിടങ്ങളിൽകൂടി ചെന്നു സ്വാമിദർശനം ചെയ്യണമെന്നു നിനക്കു് ആഗ്രഹമുണ്ടെങ്കിൽ വേഗത്തിൽ ചെല്ലുക. പാപം ക്ഷയിച്ചാലും ദേവതകളുടെ പ്രസാദങ്ങളും നിഷ്ഫലങ്ങളാകുന്നതല്ലല്ലോ.''

പിന്നീട് തിരിച്ചു പത്മനാഭപുരത്തേക്കു വന്നു തിരുമേനിയെക്കണ്ടു ചാതകം ശ്രീപത്മനാഭനെ സ്തുതിച്ചുകൊണ്ടു സന്ദേശമാരംഭിക്കുവാൻ കവി ഉപദേശിക്കുന്നു.

''നീലം വർണ്ണേ നിഖിലജഗതാം മൂലമംസേ വിശാലം
നീലാബ്ജാഭം ദൃശി ച കൃപയാ ലോലമപ്യന്തരംഗേ
സ്യാനന്ദൂരേ സകലവിപദാം ഭഞ്ജനേ ഭാസമാനം
ഭ്രയാത്തേജോ ഭ്രുജഗശയനം ഭ്രയസേ ശ്രേയസേ വഃ.''

''നിറംകൊണ്ടു നീലമായും സകല ജഗത്തുകൾക്കും മൂലമായും വിശാലമായ തോളോടും കരിംകൂവളപ്പൂവോടിണങ്ങിയ കണ്ണോടും കൂടിയതായും ഹൃദയത്തിൽ കരുണാവിവശമായും എല്ലാ വിപത്തുകളേയും നശിപ്പിക്കുന്ന തിരുവനന്തപുരത്തു ഭാസിക്കുന്നതായുമുള്ള ആ സർപ്പതല്പമായ ജ്യോതിസ്സു നിന്തിരുവടിക്കു ഭ്രൂരിശ്രേയസ്സു നല്കുമാറാകട്ടെ.'' അനന്തരം പക്ഷിയെ മഹാരാജാവു കരുണയോടുകൂടി നോക്കുമെന്നും ഉടൻ താനാരെന്നറിയിക്കണമെന്നും കവി പറയുന്നു.

''വിദ്വച്ചേതഃകുമുദവിസരാമോദമാതന്വതീയം
സദ്യോമീലദ്വിമതനൃപതിപ്രാതഹസ്താരവിന്ദാ
താപോത്താമ്യൽപ്രതിഭടവധൂചക്രവാകീ നികാമം
കീർത്തിർജ്യോത്സ്നാ തവ വിജയതേ രാജരാകാശശാങ്ക.
മാം ജാനീഹി പ്രകൃതികൃപണം ജന്മിനാമന്യമേതം
ജാതം ജാതൌ ബത! ബഹുതരൈഃ പാതകൈശ്ചാതകാനാം:.
ക്ഷുത്തൃഷ്ണാഭ്യാം ഭൃശമവിരതം പീഡിതോപ്യാപ്രസാദാ-
ദംഭോദാനാം കഥമപി ശുചാ ജീവിതം യോ ബിഭർത്തി.
അംഗീകുർവന്നനുദിനമിമാമസ്മദീയാമവസ്ഥാ-
മാസ്തേ യസ്തേ നൃപവര, കൃപാപൂരകാംക്ഷീ ദ്വിജന്മാ
ആധിവ്യാധിപ്രഭൃതിഭിരതീവാക്ഷമേണ പ്രണേതും
തേനേദാനീം പ്രതിനിധിരഹം പ്രേഷിതസ്ത്വൽസകാശം.''

''അല്ലയോ മഹാരാജാവാകുന്ന പൂർണ്ണചന്ദ്രാ, വിദ്വാന്മാരുടെ ഹൃദയങ്ങളാകുന്ന ആമ്പല്പൂക്കളെ വിടിത്തുന്നതും, ശത്രുക്കളുടെ കരങ്ങളാകുന്ന താമരപ്പൂക്കളെ ഉടനടി മുകുളീകരിക്കുന്നതും, അവരുടെ വധുക്കളാകുന്ന ചക്രവാകികളെ സന്താപംകൊണ്ടു ക്ഷീണിപ്പിക്കുന്നതുമായ അവിടുത്തെ കീർത്തിയാകുന്ന പൂനിലാവു സർവോൽകർഷേണ വർത്തിക്കുന്നു. നിന്തിരുവടി എന്നെ പ്രകൃത്യാ കൃപണവും പ്രാണികളിൽ

വച്ചു താണതും അനവധി പാതകങ്ങളും ചെയ്യുക നിമിത്തം പാതകങ്ങളുടെ ജാതിയിൽ ജനിച്ചതുമായ ഒരു ജന്തുവെന്നു് അറിഞ്ഞാലും. വിശപ്പിനാലും ദാഹത്താലും എല്ലായ്പോഴും അത്യന്തം പീഡിതനാണെങ്കിലും ഞാൻ ജലം വർഷിക്കുന്ന മേഘങ്ങളും പ്രസാദിക്കുന്നതുവരെയും കഷ്ടപ്പെട്ട വ്യസനത്തോടുകൂടി പ്രാണസന്ധാരണം ചെയ്യുന്നു. എന്റെ അവസ്ഥയെ എന്നും അംഗീകരിച്ചുകൊണ്ടു് അവിടത്തെ കൃപാപൂരത്തെ കാംക്ഷിച്ചു് ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ ജീവിക്കുന്നുണ്ടു്. ആധിവ്യാധി മുതലായവകൊണ്ടു് നേരിട്ടു് ഇവിടത്തോളം വന്നു തിരുമേനിയെക്കണ്ടു യാചിക്കുവാൻ അശക്തനായ അദ്ദേഹം എന്നെ അവിടത്തെ സമീപത്തിൽ പ്രതിനിധിയായു് അയച്ചിരിക്കുന്നു.''

പിന്നീടു തന്റെ സന്ദേശം എന്തെന്നു് അറിയിക്കുവാൻ കവി പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

''രാജേന്ദ്ര ത്വം ജയജയ ദയാവാരിധേ, രാമവമ്മൻ,
രാജന്യാനാം മകുടമണിഭിർല്ലീഢപാദാബ്ജപീഠ;
ഉർവീമേനാമുധദിവലയാം പാലയന്നായുഗാന്തം
ഗുർവീം രാജശ്രിയമനുഭവൻ ജീവ ദൈവപ്രസാദാൽ.

യസ്ത്വാമേത്യ പ്രഥമമമൃതസ്യന്ദിഭിസ്തദ്വചോഭിഃ
സ്ഥാതും പാർശ്വേ കതിപയദിനാന്യാത്തമോദം നിയുക്തഃ
വക്തും വാഞ്ഛൻ ക്ഷമാശതമവസരം സോഹമപ്രാപ്യ ദൈവാദ്—
ഗ്രസ്തോരോഗൈർബഹുഭിരധുനാ ഗേഹമേവാഗതോസ്മി.

യത്തൈലൈരപ്യസുലഭതയാ യദ്വസൂനാമിദാനീം
വൃത്തിം നിർവർത്തയിതുമപിനോ ലക്ഷ്യതേ കോപ്യുപായഃ;
തസ്മാദസ്മാദനിതരഗതീൻ പ്രത്യമൂനാർത്തബന്ധോ,
പൃഥ്വീപാല, പ്രസരതു ജവാൽ കാപി ദൃഷ്ടിർദയാർദ്രാ.

അപ്യപ്രാപ്താഃ പരിണയകഥാം സന്തി ഹന്ത! സ്വസാരസ്ത്രിസ്രോ ഭാഗേ മമ തു വയസോ മധ്യമേ വർത്തമാനാഃ;
വാർദ്ധക്യാർത്താ വിവശമനസഃ പഞ്ചഷാ മാതരശ്ച;
ഭ്രാതൃദ്വന്ദ്വം പിതുരുപരതസ്യാപി താപാഭിഭൂതം.

അത്യാതങ്കവ്യഥിതമനസസ്ത്വാശ്ച തൗ ച ത്വദീയാ—
യത്സത്യം തദ്ഭരണവിധയേ നാഹമീശോഭവാമി;
മാഞ്ചോദഞ്ചദ്ദ്യുഥമശരണം മൽകുടുംബഞ്ച തസ്മാ—
ന്മത്വാത്മീയം മനസി കൃപയാ പാലയ ത്വം കൃപാലോ.

ദത്വാ പൂർവൈഃ കഥമപി ചിരേണാർജ്ജിതം താവദർത്ഥം
ശാന്തിം നേതും ജാരദഹനം ചിന്ത്യതേ കോപി പന്ഥാഃ;
താവദ്ഭൂതാ ഇവ പിതൃപതേർവിത്തസത്താം വിശങ്ക്യ
ക്രുദ്ധാഃ കേചിൽ കടുതരഗിരാ ഹന്ത! സന്ത്രാസയന്തി.

ചന്ദ്രം ഹിത്വാ ക ഇവ ശരണം സ്യാച്ചകോരാവലീനാം?
കാരുണ്യാബ്ധേ! ജലധരമൃതേ കാഗതിശ്ചാതകാനാം?
മാസം പുഷ്പാകരമപി വിനാ കോവലംബഃ പികാനാം?
മന്യേ തദ്വന്മഹിതമഹിമൻ, നാന്യദാലംബനം നഃ.

ദാരിദ്ര്യാഖ്യേ സുമഹതി മരൌ ശോകഭാരം വഹന്തോ
ധാവന്തശ്ച പ്രതിദിനമവിശ്രാന്തിമന്തോ നിതാന്തം
ഭ്രഷ്ടസ്തൌലേ, തവ ഭുജതരുച്ഛായയാ നഷ്ടതാപാ—
സ്സന്തിഷ്ഠന്തേ കതി ന കൃതിനസ്സന്തതം ത്വത്സകാശേ!

വാചാലോയം ദ്വിജ ഇതി മതിം മാകൃഥാ മയ്യനാഥേ;
സന്താപോയം മുഖരയതി മാം ഹന്ത! ദാരിദ്ര്യജന്മാ;
ഇത്യാദ്യേവ പ്രവദതി സ ഇത്യേതദാകർണ്യ ഭൂയ—
സ്സഞ്ചിന്ത്യാസൌ ഹൃദി യദുചിതം തൽ കരോതു ക്ഷിതീശഃ.''

''അല്ലയോ ദയാവാരിധിയായ രാമവമ്മമഹാരാജാവേ, രാജാക്കന്മാരുടെ കിരീടരത്നങ്ങൾകൊണ്ടു തുടയ്ക്കപ്പെട്ട പാദാബ്ജപീഠത്തോടുകൂടിയ നിന്തിരുവടി ജയിച്ചാലും! ജയിച്ചാലും! സാഗരപരീതയായ ഈ ഭൂമിയെ പാലിച്ചുകൊണ്ടും മഹതിയായ രാജലക്ഷ്മിയെ അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടും അവിടുന്ന് ഈശ്വരകാരുണ്യംകൊണ്ടു കല്പാന്തകാലംവരെ ജീവിച്ചാലും.'' ഈ ശ്ലോകം കഴിഞ്ഞു കവി താൻ മുൻപു മഹാരാജാവിനെക്കണ്ടതും, കുറേക്കാലം എഴുന്നള്ളത്തോടുകൂടിത്താമസിക്കുവാൻ അവിടുന്നു കല്പിച്ചതും, ആഗ്രഹങ്ങൾ അറിയിക്കുവാൻ സാധിക്കാതെ രോഗഗ്രസ്തനായ് ഇല്ലത്തേക്കു തിരിച്ചു പോന്നതും. വളരെ പ്രയത്നിച്ചിട്ടും യാതൊരു വകയും ലഭിക്കാതെയും അഹർവൃത്തിപോലും കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നതിനു് ഉപായം കാണാതെയും കഷ്ടപ്പെടുന്നതും അറിയിക്കുന്നു. നമ്പൂരി വീണ്ടും ഇങ്ങനെ ഉണർത്തിക്കുന്നു: ''വേളി കഴിച്ചുകൊടുക്കാത്തവരും മധ്യമവയസ്സായിട്ടുള്ളവരുമായ മൂന്നു സഹോദരിമാർ എന്നോടു കൂടിത്താമസിക്കുന്നു; വാർദ്ധക്യത്താൽ ആർത്തമാരായ് വിവശഹൃദയമാരായ് അഞ്ചാറു മാതാക്കന്മാരുമുണ്ട്; അമ്മുൻ മരിക്കുകനിമിത്തം ദുഃഖിച്ചിരിക്കുന്ന രണ്ടു സഹോദരന്മാരുമുണ്ട്. അത്യന്തം വ്യസനിച്ചിരിക്കുന്ന ഇവരെല്ലാവരേയും ഭരിക്കുന്നതിനു ഞാൻ ശക്ത

നല്ലെന്നു വാസ്തവമായ് തിരുമനസ്സറിയിച്ചുകൊള്ളുന്നു. അതിനാൽ സന്തപ്തനായ എന്നേയും അശരണമായ എൻറെ കുടുംബത്തേയും അവിടുത്തെ വകയാണെന്നു കരുണയോടുകൂടി വിചാരിച്ച് അവിടുന്നു സംരക്ഷിക്കുമാറാകണം. പൂർവന്മാർ കഷ്ടപ്പെട്ട് സമ്പാദിച്ച സ്വല്പം ധനം ചെലവുചെയ്തു നിത്യവൃത്തി കഴിക്കാമെന്നുവച്ചാൽ അപ്പോഴും എൻറെ കൈയിൽ ധനമുള്ളതായ് ശങ്കിച്ച ചിലർ യമദൂതന്മാരെപ്പോലെ ക്രുദ്ധന്മാരായ് വന്നു കണ്ണുകോരങ്ങളായ വാക്കുകൾകൊണ്ട് എന്നെ ഭയപ്പെടുത്തുന്നു. ചന്ദ്രനല്ലാതെ ചകോരങ്ങൾക്കും മേഘമല്ലാതെ ചാതകങ്ങൾക്കും വസന്തമല്ലാതെ കുയിലുകൾക്കും എന്താണ് അവലംബമായിട്ടുള്ളത്? അതുപോലെ അവിടുന്നല്ലാതെ ഞങ്ങൾക്കും ആശ്രയമില്ല. ദാരിദ്ര്യമാകുന്ന വലുതായ മരുഭൂമിയിൽ അത്യന്തം ദുഃഖത്തോടുകൂടി പലായനം ചെയ്യുന്നവരും ഒരു വിശ്രമവും കിട്ടാത്തവരുമായ എത്ര എത്ര ഭാഗ്യവാന്മാരാണ് അല്ലയോ മഹാരാജാവേ (പർവതശ്രേഷ്ഠ എന്നും), അവിടുത്തെ ഭൂജമാകുന്ന വൃക്ഷത്തിൻറെ ഛായയെ ആശ്രയിച്ച നഷ്ടതാപന്മാരായ് (ദുഃഖം പോയവരെന്നും ചൂട് നീങ്ങിയവരെന്നും) തീരുന്നതു്! അനാഥനായ എന്നെ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് ഒരു വിടുവായനാണെന്നു കരുതിപ്പോകരുതേ! ദാരിദ്ര്യത്തിൽ നിന്നുണ്ടാകുന്ന സന്താപമാണ് എന്നെ വാചാലനാക്കുന്നതു്. ഇത്തരത്തിൽ ആ സാധു തിരുമനസ്സറിയിക്കുന്നു'' എന്നു നീ പറയുക. അതുകേട്ട വീണ്ടുമാലോചിച്ചിട്ട് തൻറെ ഉള്ളിൽ എന്തു് ഉചിതമെന്നു തോന്നുന്നുവോ അതു മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് ചെയ്യട്ടെ.''

സന്ദേശത്തിലെ ഒടുവിലത്തെ ശ്ലോകമാണ് താഴെക്കാണുന്നതു്.

''ആമന്ത്ര്യാഥ ദ്രുതതരമമും മൂർദ്ധ്നി കൃത്വാ തദാജ്ഞാം
വ്യാവർത്തസ്വ പ്രിയസഖ, തതഃ പ്രാഗിമാമേവ ഭൂമിം;
ദേശാനന്യാൻ പുനരഭിമതാൻ യാഹി; ജന്മാന്തരേ ത്വം
പക്ഷിത്വേ സത്യപി ച സുലഭാഹാര ഏവ ധ്രുവം സ്യാഃ.''

''തിരുമേനിയോടു യാത്ര ചോദിച്ചുകൊണ്ട്,അവിടുത്തെ കല്പനയെ ശിരസാ വഹിച്ച്.(പിറെന്നു) കാലത്തു തിരിയെ ഇങ്ങോട്ടേക്കു തന്നെ നീ പോരിക. പിന്നെ നിനക്ക് അഭിരുചിയുള്ള മറ്റു ദേശങ്ങളിലേക്കു പോകാം. അടുത്ത ജന്മത്തിൽ നീ പക്ഷിയായ് ജനിക്കുന്നു എങ്കിലും നിനക്കു നിശ്ചയമായ് ധാരാളം ഭക്ഷണം ലഭിക്കുമാറാകട്ടെ.'

കാർത്തികതിരുനാൾമഹാരാജാവു മനോഹരമായ ഈ സന്ദേശം വായിച്ചിരിക്കുമെന്നും ഇതിൻറെ പ്രണേതാവിനു വാഞ്ഛിതാഭ്യുദിക

മായ സമ്മാനം നല്കിയിരിക്കുമെന്നുള്ളതിനു യാതൊരു സന്ദേഹവുമില്ല. വിദ്വാന്മാരേയും കവികളേയും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിനെക്കാൾ പരിപാവനമായ ഒരു വ്രതം വല്ലതുമുണ്ടെങ്കിൽ അതു് അവിടത്തേക്കു ശരണാഗതപാലനം മാത്രമായിരുന്നു. ബാലമാർത്താണ്ഡവിജയം നാലാമങ്കത്തിൽ മാർത്താണ്ഡവർമ്മമഹാരാജാവു തന്റെ അനന്തരവൻ തുപ്പടിദാനാവസരത്തിൽ കവികൾക്കു സമ്മാനം നല്കുന്നതു കണ്ടിട്ടു്

''സുചിരപ്രാർത്ഥിതമിദം ദൈവാദദ്യ ലബ്ധം:
വത്സഃ കലാഭിസ്സമ്പൂർണ്ണഃ
കദായം കലയേൽ സുധീഃ
ലീലാവിതീർണ്ണസമ്മാനൈഃ
പ്രഹർഷവിവശാൻ കവീൻ?

ഇതിസുചിരാദുൽപന്നൊ മാമകൊമനോരഥോദ്യ സമ്പൂർണ്ണഃ.''

എന്നു പറയുന്നുണ്ടു്. മഹാരാജാവു വളരെക്കാലമായു്, കലാസമ്പൂർണ്ണനും വിദ്വാനുമായ വത്സൻ എന്നാണു് സമ്മാനങ്ങളും നല്കി കവികളെ സന്തോഷവിവശന്മാരാക്കുന്നതു് എന്നു പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന എന്നും അന്നാണു് അവിടത്തെ ആ മനോരഥം സഫലീഭവിച്ചതെന്നുമാകുന്നു ഈ വാക്യത്തിന്റെ അർത്ഥം. ഇളയരാജാവായിരുന്നപ്പോഴും തന്നെ കവികൾക്കു് അത്തരത്തിൽ കല്പവൃക്ഷമായിരുന്ന കാർത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവു സിംഹാസനാരൂഢനായതിൽ പിന്നെ അവരോടു് ഏതു വിധത്തിൽ പെരുമാറിയിരിക്കണമെന്നുള്ളതു് അനുക്തസിദ്ധമാണല്ലോ.

ഇന്നു തിരുവിതാംകൂർ ഭരിക്കുന്നതും ബാലരാമവർമ്മമഹാരാജാവാണു്. ഭക്തിപൂർണ്ണന്മാരായ പ്രജകളും പാർവതീനന്ദനനായ ഈ തിരുമേനിയെ കാർത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ ഒരവതാരമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. അവിടത്തെപ്പോലെ ആയുരാരോഗ്യൈശ്വര്യങ്ങൾക്കു ഭാജനമായു്, ആശിക്കുന്നതെല്ലാം ഹസ്തഗതമാകത്തക്ക ഭാഗ്യത്തിനു നിധാനമായു്, വളരെക്കാലം ഭവേഭ്രതിയുടെ വാക്കിൽ ''മാതാവിനാൽ ചിന്ത്യമാന''ങ്ങളായ ദിവസങ്ങളെ നയിച്ചുകൊണ്ടു് ഈ പൊന്നുതമ്പുരാൻ ഉത്തരോത്തരം വിജയിക്കുമാറാകട്ടെ എന്നുള്ള പ്രാർത്ഥനാകുസുമത്തെ ശ്രീപദ്മനാഭന്റെ പാദാരവിന്ദങ്ങളിൽ സമർപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് ഞാൻ പ്രസ്തുതോപന്യാസത്തെ ഉപസംഹരിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

ശിവവിലാസം.

കൊല്ലവർഷം ആരംഭിക്കുന്നതിനു മുൻപു മുതൽ കായംകുളം രാജ്യം കൊല്ലം 921-ൽ രാമയ്യൻദളവാ അതു തിരുവിതാംകൂറിൽ ലയിപ്പിക്കുന്നതുവരെ ചുരുങ്ങിയ പക്ഷം ഒരായിരം സംവത്സരത്തോളം കാലത്തേക്കു സമരത്തിനും വാണിജ്യത്തിനും ഒന്നുപോലെ കീർത്തിപ്പെട്ടിരുന്നു. വീരരാഘവ ചക്രവർത്തി ''ചേരമാൻ ലോകമപ്പുരുഞ്ചെട്ടിയാന ഇരവിക്കൊത്തനുക്കു'' നല്കിയ മണിഗ്രാമപ്പട്ടത്തിന്റെ വിവരണമടങ്ങിയ ദാനപത്രത്തിൽ ആ ദാനം ''വേണാട്ടുമോടനാട്ടുമറിയ'' കൊടുത്തതായ് പ്രസ്താവിച്ചു കാണുന്നതിൽനിന്നു് അക്കാലത്തു വേണാട്ടിനു തുല്യമായ ഒരു പദവി ഓടനാട്ടിനും (കായംകുളത്തിനും) ഉണ്ടായിരുന്നതായ് ഊഹിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. സൂര്യാനികുസ്ത്യാനികളുടെ വക കോട്ടയം ശാസനം എന്നു പ്രസിദ്ധമായ ഈ ദാനപത്രത്തിന്റെ ഉത്ഭവം ക്രി. പി. 1320-ൽ എന്നാണു് അഭിജ്ഞോത്തമനായ ഡോക്ടർ കീൽഹോർണിന്റെ അഭിപ്രായം. പുരാണലിപിചരിത്രവിദഗ്ദ്ധന്മാർ ആ അഭിപ്രായത്തെ പ്രായേണ അങ്ഗീകരിക്കുന്നുമുണ്ടു്. തിരുനെൽവേലി ജില്ലയിലെ ചില ശിലാശാസനങ്ങളിൽ കായംകുളം രാജാക്കന്മാരുടെ പേരുകൾ കാണുന്നു. ചെങ്കോട്ടത്താലൂക്കിൽപ്പെട്ട ശാമ്പൂർവടകര (വിന്തൈനല്ലൂർ) ദേശം അവരുടെ വകയായിരുന്നു. കായംകുളത്തിനു പുറമേ മറവം, എരുവ, കൃഷ്ണപുരം മുതലായ സ്ഥലങ്ങളിലും അവർക്കു കോവിലകങ്ങളുണ്ടായിരുന്നതായ് അറിയുന്നു.

കായംകുളം രാജാക്കന്മാരുടെ പ്രധാനക്ഷേത്രം കണ്ടിയൂരായിരുന്നു കണ്ടിയൂർ ശിവക്ഷേത്രം പ്രതിഷ്ഠിച്ചതു ക്രി. പി. 823-ൽ ആണു്. ആ സംഭവത്തിന്റെ സ്മാരകമായ് ഒരു പ്രത്യേകാബ്ദം പോലും കേരളത്തിൽ വളരെക്കാലത്തേക്കു പ്രചുരപ്രചാരമായിരുന്നു. ''തിരുക്കണ്ടിയൂർ മാതേവർക്കു ചെല്ലാനിൻറയാണ്ടു നൂറിരുപത്തിമൂൻറിൽ'' അതായതു ക്രി. പി. 946-ൽ കൊടിക്കുളത്തിൽ ഇരവികുമരനും മറ്റും ആ ക്ഷേത്രത്തിലേക്കു ഭൂമി ദാനംചെയ്തതിനു ശിലാരേഖയുണ്ടു്. ക്രി. പി. 1218-ൽ അഥവാ കൊല്ലം 393-ൽ, ''യദുവരവൃഷഭ''നും ''രാമജ''നുമായ കോതവർമ്മൻ എന്ന കായംകുളം രാജാവു

കണ്ടിയൂർ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ നവീകരണം കഴിഞ്ഞുള്ള കുംഭാഭിഷേകം നിർവഹിച്ചതായ് കാണുന്നു. ''രാമജൻ'' എന്ന പദപ്രയോഗത്തിൽ നിന്ന് ആ രാജാക്കന്മാർ മക്കത്തായികളായിരുന്നു എന്ന് അനുമാനിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ലെന്നു വഴിയേ ബോദ്ധ്യമാകും. ''യദുവരവൃഷഭോ രാമജഃ കോതവമ്മാ'' എന്നാണ് സംസ്കൃതത്തിലുള്ള പ്രശസ്തി. ''ഓടവാഴ്ന്തരുളിൻറ ഉതൈചിരമങ്കലത്തു ശ്ര (ശ്രീ?) വീരപെരുമറത്തു ഇരാമൻ കോതവമ്മതിരുവടി'' എന്നു ആ സംസ്കൃതശാസനത്തോട് അനുബന്ധിച്ചുള്ള ഒരു തമിഴ്ശാസനത്തിലും ആ രാജാവിനെ വർണ്ണിച്ചുകാണുന്നു. കണ്ടിയൂർ തേവടിശ്ശി കുറുങ്കുടി ഉണ്ണിക്കളത്രം എന്ന സ്ത്രീ അക്കാലത്തു വേണാട് വാണിരുന്ന ഇരവി കേരളവമ്മൻ എന്ന രാജാവിനോട് പ്രസ്തുതക്ഷേത്രം ജീർണ്ണോദ്ധാരണം ചെയ്യിക്കേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകതയെപ്പറ്റി നിവേദനം ചെയ്കയും ആ നിവേദനത്തിന്റെ ഫലമായ് ആ രാജാവു മേൽപടി തിരുപ്പണിയിൽ ഭാഗഭാക്കാകുകയും ചെയ്തതായ് തമിഴ്ശാസനത്തിൽനിന്ന് അനുമാനിക്കാവുന്നതാണ്. കണ്ടിയൂരിന്റെയും മറത്തിന്റെയും ഉജ്ജ്വലമായ വർണ്ണനം ഉണ്ണുനീലിസന്ദേശത്തിലുണ്ട്.

''വിങ്ങിപ്പൊങ്ങിച്ചിതറിന മലർത്തെൻറൽ പീതപ്രമയങ്ങി–
ത്തങ്ങിത്തങ്ങിത്തരുണികരം മുലക്കച്ചിലുച്ചൈരുറങ്ങി
തിങ്ങിത്തിങ്ങിച്ചുഴലവരിവണ്ടിണ്ടയാം കണ്ടിയൂരിൽ
പ്പുങ്കിപ്പുങ്കിപ്പരിമളമെഴും വായു വീയും തദാനീം.''

എന്നു കണ്ടിയൂരിനേയും,

''കറക്കാർമൻകുഴലികളൊരോ രാഗഭേദം പുണർത്തീ–
ട്ടിററിറോലും മധുരസമയം ചിന്തുപാട്ടംദശായാം
മുററം തോറും കിളികളതിനെക്കേട്ടിരുന്നക്കണക്കേ
മററും പാടിൻറിടമയി, സഖേ, മററമങ്ങേത്തു പിന്നെ.''

എന്നു മററത്തേയും കവി സ്മരിക്കുന്നതു നോക്കുക. കണ്ടിയൂർക്കാരികളായ ചെറുകര കുട്ടത്തി, ചെറുകര ഉണ്ണിയാടി, മുത്തുറവ് ഇളയച്ചി, ഈ മൂന്നു സ്ത്രീകളേപ്പറ്റിയുള്ള പ്രസ്താവനയും ആ സന്ദർഭത്തിൽ കാണുന്നു. ഉണ്ണുനീലിസന്ദേശത്തിന്റെ നിർമ്മാണകാലത്തിൽ—അതായതു ക്രി. പി. 1374-ൽ (ക്രി. പി. 1314-ൽ എന്നു ചിലർ ഊഹിക്കുന്നതു ശരിയല്ല) ഓടനാട് ഭരിച്ചിരുന്നതു ''രവിവമ്മാവു'' എന്ന വൃദ്ധനായ ഒരു രാജാവായിരുന്നു. പിന്നെയും ആ രാജകുടുംബത്തോട്

ബന്ധമുണ്ടായിരുന്ന എന്നുഹിക്കേണ്ട കുറുങ്ങാട്ടുണ്ണുനീലി, ആ വീട്ടി ലെ മറെറാരു ഉണ്ണുനീലി, ഉണ്ണിച്ചക്കി, ചിരുതേവി ഈ സ്ത്രീകളുടെ കഥയും സന്ദേശകാരൻ വിസ്മരിക്കുന്നില്ല.

കായംകുളം രാജാക്കന്മാരുടെ വകയായിരുന്ന ഒരു മാണിക്യ രത്നം ഇരിഞ്ഞാലക്കുട ക്ഷേത്രത്തിലെ ദേവന്റെ ബിംബത്തിൽ കൊല്ലം 517-ലോ മറേറാ ലയിച്ചുഎന്നും അന്നുമുതല്ലാണു് ആ ദേവന കൂടൽമാണിക്യമെന്ന പേർ സിദ്ധിച്ചതെന്നും അക്കാലത്തു കായംകുളം രാജാക്കന്മാക്കു ലഭിച്ച അധികാരമാണു് തിരുവിതാംകൂറിലേക്കു രാമ യ്യൻ ദളവായുടെ വിജയത്തിനുശേഷം അടങ്ങിയതെന്നും ആ അധികാ രത്തെത്തുടന്നാണു് ഇന്നും തച്ചടയകൈമളുടെ അവരോധവും ഭരണവും നടക്കുന്നതെന്നുമുള്ള വസ്തുതകളും പ്രസക്തമായി ഇവിടെ വക്തവ്യങ്ങളാണു്.

കായംകുളം രാജാക്കന്മാരുടെ അപദാനങ്ങളേയും കണ്ടിയൂർ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യത്തേയും വണ്ണിക്കുന്ന ഒരു വിശിഷ്ടകാവ്യ മാകുന്നു എന്റെ ഈ ഉപന്യാസത്തിനു വിഷയീഭവിക്കുന്ന ''ശിവവി ലാസം.'' ഈ കാവ്യത്തിൽ എട്ടു സർഗ്ഗങ്ങളുണ്ടു്. ഇതിന്റെ നിർമ്മാ താവു ശങ്കരനാരായണമൂത്തിയുടെ ഉപാസകനായ ദാമോദരച്ചാക്കിയാ രാണെന്നു ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ അവസാനത്തിലുള്ള താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന ശ്ലോകത്തിൽനിന്നു വിശദമാകുന്നു.

''ഇതി മഹിതപദാബ്ജേ രുദ്രനാരായണീയേ
മധുലിഹ ഇവ വൃത്തിം ബിഭ്രതാ ചാതകസ്യ
അലഘു ശിവവിലാസം നാമ കാവ്യം ബബന്ധേ
സുരഭി ഭരതഗോത്രീയേണ ദാമോദരേണ.''

കണ്ടിയൂർ ശിവനെപ്പററിയുള്ള സ്തുതി ധാരാളമടങ്ങീട്ടുള്ള ഈ കാവ്യം ശിവപരമായുള്ള മങ്ഗലപദ്യം കൊണ്ടുതന്നെയാണു് ആരംഭിക്കുന്നതു്. അതു താഴെ ചേർത്തുകൊള്ളുന്നു.

''സലിലശിഖിനഭസ്വൽസമ്പദോ യാ നഭശ്ശ്രീ–
രിവ രചയതി ലോകേ സൌഖ്യദുഃഖപ്രമോഹാൻ;
സ്വയമവികൃതിരേകൈവേന്ദുരേഖാതരംഗൈ–
രിവതനുഭിരനേകാ സാവതാദ്ദേവതാ നഃ.''

''യാതൊന്നു് ആകാശലക്ഷ്മി വെള്ളം, അഗ്നി, വായു, ഇവയെ പ്പോലെ സൌഖ്യം, ദുഃഖം, മോഹം ഇവയെ ജനിപ്പിക്കുന്നുവോ,

യാതൊന്നു തനിക്കു വികാരമൊന്നുമില്ലെങ്കിലും ചന്ദ്രരേഖ എങ്ങനെ തിരകളെക്കൊണ്ടോ അതുപോലെ സലിലശിഖിനഭസ്വദാദികളായ മൂർത്തികളെക്കൊണ്ട് അനേകയായ് തോന്നുന്നുവോ, ആ ദേവത ഞങ്ങളെ രക്ഷിക്കട്ടെ.'' അനന്തരം കവി നിർമ്മത്സരന്മാരായ വിദ്വാന്മാരെ നമസ്കരിക്കുകയും, രഘുവംശാദികാവ്യങ്ങൾപോലെ സിംഹത്തിനുപോലും പൊട്ടിക്കുവാൻ പാടില്ലാത്ത നായാട്ടുവലകൾ കിടക്കുമ്പോൾ താൻ വെറും ഒരു ലൂതാതന്തു (ചിലന്തിവല)വാണു രചിക്കുന്നതെന്നു വിനയം പ്രകടിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

ദാമോദരച്ചാക്കിയാരുടെ ജന്മഭൂമി ഏതെന്നു കാവ്യത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചു കാണുന്നില്ല. എന്നാൽ 1112-ാമാണ്ടു ചിങ്ങമാസം 3-ാംനു യിലെ മാതൃഭൂമി ആഴ്ചപ്പതിപ്പിൽ പണ്ഡിതർ ഈ. വി. രാമൻ നമ്പൂരി പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു ഉപന്യാസത്തിൽനിന്നു അദ്ദേഹം മാങ്ങാനത്തെ ചാക്കിയാർ കുടുംബത്തിലെ ഒരു അങ്ഗമായിരുന്നു എന്നും നാവായിക്കുളത്തു ശങ്കരനാരായണമൂർത്തി ആ കുടുംബത്തിന്റെ പരദേവതയാണെന്നും ആ കുടുംബത്തിനു അരിപ്പാട്ടിനും കണ്ടിയൂരിനും സമീപത്തു ഒരു ഗൃഹമുണ്ടായിരുന്നുവെന്നും പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു. രാമൻനമ്പൂരി അവർകളുടെ ഉപന്യാസത്തിനു വിഷയീഭവിച്ച ഗ്രന്ഥം ഒരു പഴയ മണിപ്രവാളചമ്പുവാണു. അതിൽ ഏഴു ഓലകൾ മാത്രമേ കണ്ടെടുത്തിട്ടുള്ളൂ; അതുതന്നെയും ഗവേഷണകുശലനായ വിദ്യാഭ്രഷണൻ തിരുവനന്തപുരം വെങ്കടരാമശർമ്മാവിന്റെ അഭിനന്ദനീയമായ പ്രയത്നത്തിന്റെ ഫലമാണു. ഈ ഓലകളും ഞാനും വളരെത്തിനോക്കി. കണ്ടുകിട്ടിയ ഭാഗത്തിൽ നിന്നു ഗ്രന്ഥത്തിലെ വിഷയം കായംകുളത്തു കേരളവർമ്മരാജാവു കുട്ടിയെന്ന വനിതാരത്നത്തെ വിവാഹം ചെയ്യുന്നതാണെന്നു വിശദമാകുന്നു. ''അത്രത്യോയം നിഖിലവിദ്യാപാരദൃശ്വാ ദാമോദരാഭിധാനോ ഭരതാചാര്യ ഇതി വിജ്ഞായ'' എന്നൊരു പ്രസ്താവന അതിൽ കാണുന്നതിൽ നിന്നു പ്രസ്തുതചമ്പുവും ദാമോദരച്ചാക്കിയാരുടെ കൃതിതന്നെയാണെന്നു തെളിയുന്നുണ്ടു.

മംഗലാചരണവും മറ്റും കഴിഞ്ഞു കണ്ടിയൂർനഗരത്തിന്റെ വർണ്ണന ആരംഭിക്കുന്നു.

''യത്രത്യേന ജഗൽകൃതാ യദുവൃഷാ-
സ്സംഘോഷയന്ത്യാത്മന–
സ്സാനാഥ്യം സമരാപരാങ്മുഖതമാ-
സ്സേ സമ്മതാഃ കാഹളൈഃ

കൃഷ്ണോയൽസ്മൃതിഹേതുരസ്തി; വിദിത-
ന്തൽ കേരളേഷ്വാതതം
ശൈവം ധാമ സുധാമ ശൈവലപുരം
നാമാശ്രയശ്ശ്രേയസാം.

x x x x x

പാദാഭൈഃ പരിതസ്സുധാതിധവളൈ-
രുത്തുംഗദേവാലയൈഃ
പ്രാസാദസ്ഫടികാചലഃ പരശിവാ-
വാസസ്സമാപീയതേ;
കേതോമ്മൂർദ്ധനി സൌരഭേയവൃഷഭോ
യസ്മിൻ ദരീദൃശ്യതേ
ധർമ്മോ വിഗ്രഹവാൻ യഥാ കലിബലാ-
ദേകാംഘ്രിരീശം ഭജൻ.

നക്തം കോവിദനർത്തകീവിരചിതം
നാട്യം രസൈകാഗ്ര്യതോ
ദൃഷ്ടാ നിർന്നിമിഷാഃ പ്രസന്നവദനാ-
നിഷ്പന്ദതാമാഗതാഃ
തത്സംസ്കാരബലാൽകൃതാ ഇവ ദിവാ-
പ്യാഭാന്തി ഭിത്ത്യാദികേ
യത്രാലേഖ്യഗതാശ്ച ദൈവതഗണാ-
നൃത്താലയേ നിത്യശഃ.

ഈ പദ്യങ്ങളിൽ സമരവിജയികളായ കായംകുളം രാജാക്കന്മാർ ജഗൽകർത്താവായ ശ്രീപരമേശ്വരനാൽ തങ്ങൾ സനാഥന്മാരെന്നു കാണിച്ചു കാഹളമൂതുന്നു എന്നും, കൈലാസം പോലെയുള്ള (ശൈവലപുരം) കണ്ടിയൂരിനു ചുറ്റും പതിനെട്ടു പർവതങ്ങൾപോലെ അനേകം ദേവാലയങ്ങൾ ശോഭിക്കുന്നുണ്ടെന്നും, ആ ക്ഷേത്രത്തിലെ കൊടിമരത്തിന്റെ ഉപരിഭാഗത്തുള്ള ദിവ്യവൃഷഭവിഗ്രഹം വിഗ്രഹത്തോടുകൂടിയ ധർമ്മം കലിയുഗത്തിൽ ഒറ്റക്കാലിൽനിന്നു(കലിയുഗത്തിൽ ചതുഷ്പാത്തായ ധർമ്മത്തിനു് ഒരു കാലേയുള്ള എന്നു ശാസ്ത്രം) തപസ്സുചെയ്യുന്നതുപോലെ കാണപ്പെടുന്നു എന്നും, ആ ക്ഷേത്രത്തിൽ ദേവദാസികൾ ചെയ്യുന്ന നൃത്തം കണ്ടു വശീകൃതരായ ദേവന്മാർ ചിത്രരൂപത്തിൽ അതിന്റെ ഭിത്തികളിൽ നിശ്ചലന്മാരായ് എന്നും

സ്ഥിതി ചെയ്തയാണോ എന്നു തോന്നിപ്പോകുമെന്നും മറ്റും കവി വർണ്ണിക്കുന്നു. കണ്ടിയൂരുത്സവത്തിൽ എഴുന്നള്ളിപ്പിനേറയും ആനകളെയും മറ്റും വർണ്ണനവും ഈ ഘട്ടത്തിലുണ്ട്. അവിടത്തെ വേശ്യാസ്ത്രീകളുടെ ഒരു ചിത്രണമാണു് താഴെക്കാണുന്ന ശ്ലോകം.

''വ്യാലോലൈരളകൈർവിശാലചപലൈ-
ന്നേത്രൈർവികീർണാമൃതൈ-
രാലാപൈർവിതതോന്നതൈഃ സ്മനതടൈ
വിദ്യുന്നിഭൈർമ്മധ്യമൈഃ
വിസ്തീർണ്ണൈർജ്ജഘനൈർവിശേഷവിപുലൈ-
ർവൃത്തോജ്ജ്വലൈരൂരുഭി-
ർവ്യാഹ്വാ പാദരുചാഞ്ച വേശവനിതാ-
ബദ്ധ്വനന്തി യസ്മിൻ വിടാൻ.''

കുറുങ്കുടി ഉണ്ണിക്കളത്രം എന്ന ഒരു വേശ്യയെപ്പറ്റി ഞാൻ മുൻപുതന്നെ പ്രസ്താവിച്ചുവല്ലോ. കേരളത്തിലെ അനേകം ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പണ്ടത്തെ കാലങ്ങളിൽ നൃത്തഗീതാദ്യുപചാരങ്ങൾക്കു ദേവദാസികളെ നിയമിച്ചിരുന്നതായ് ശിലാശാസനങ്ങളിൽനിന്നു വിശദമാകുന്നുണ്ട്. ഈ ശ്ലോകം ശുകസന്ദേശത്തിലെ ശബ്ദസുന്ദരമായ

''തത്രൈവാർത്ഥം തരുണസഹിതാസ്ത്രാപാരാവിന്ദാ-
സ്താമ്യന്മധ്യാസ്തനഭരനതാസ്താരഹാരാവലീകാഃ
താരേശാസ്യാസ്തരളനയനാസ്തർജിതാംഭോദകേശ്യ-
സ്തത്രസ്ഥാസ്ത്യുസ്തബകിതകരാസ്താലവൃന്തൈസ്തരുണ്യഃ.''

എന്ന പദ്യത്തിന്റെ ഒരനുകരണംപോലെ തോന്നുന്നു.

അനന്തരം അക്കാലത്തു കായംകുളം ഭരിച്ചിരുന്ന വീരകേരളവമ്പരാജാവിനെ കവി വർണ്ണിക്കുന്നു.

''തസ്മിന്നാസീൽ പ്രശസ്തേ ത്രിജഗതി മതിമാൻ
ശേഖരഃ കേരളാനാം
ദിക്ചക്രേ വിക്രമാവിഷ്കൃതജയപടഹഃ
കേരളോ നാമ രാജാ
യസ്യാസ്ത്രൈർഭഗ്നശേഷാ രണഭുവി വി-
മുഖാശ്ശത്രവോ മുക്തശസ്ത്രാ-
ശ്ചക്രുഃ കാന്താരകന്ദോൽഖനനസഹകരം
ശസ്ത്രമേവാത്മഹസ്തേ.''

''ആ കണ്ടിയൂരിൽ കേരളത്തിനു ശിരോലങ്കാരവും സകല ദിക്കുകളിലും ജയഭേരി മുഴക്കുന്നവനുമായ കേരളനെന്ന രാജാവുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തോട് പോക്കളത്തിൽ തോറ്റോടിയ ശത്രുക്കൾക്കു് അവരുടെ ആയുധങ്ങളും കാട്ടിൽ കിഴങ്ങുകളും മാന്തുന്നതിനു മാത്രം ഉപയോഗപ്പെട്ടു.'' വേറെയും ഒട്ടുവളരെ പദ്യങ്ങളും ആ രാജാവിന്റെ പ്രതാപത്തേയും കീർത്തിയേയും പ്രപഞ്ചനം ചെയ്യുന്നവയായ് ഗ്രന്ഥത്തിലുണ്ട്. വിസ്തരഭയത്താൽ ഞാൻ അവയിൽ ഒന്നും തന്നെ ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കുന്നില്ല. അദ്ദേഹം ഗുരുശുക്രന്മാരെപ്പോലെ നീതിശാസ്ത്രവിശാരദനും സദസ്സിൽ വാചസ്പതിക്കുപോലും യുക്തിമാഗ്ഗങ്ങളും ഉപദേശിക്കുവാൻ സമർത്ഥനും വിശിഷ്യ ഒരു വലിയ സാഹിത്യരസികനുമായിരുന്നു എന്നും കവി പ്രസ്താവിക്കുന്നു. കാർത്തവീര്യാർജ്ജുനനെപ്പോലെ പ്രകൃതിരഞ്ജകനായിരുന്ന ആ മഹാത്മാവിനു ''വൈരം നകാപി വിപ്രൈരുദിതമിതി മഹാനസ്യ തസ്മിൻ വിശേഷഃ'' ബ്രാഹ്മണരോട് ഒരിടത്തും വിരോധമുണ്ടായിട്ടില്ലെന്നു് ഒരു വലിയ വ്യത്യാസമുണ്ടായിരുന്നു.

''ഇതി വിവിധഗുണാളീവിഭ്രമാരാമഭൂമൌ
വിരജസി പുരഭാജാമുത്സവേ സർവദൈവ
യദുജനപദനാഥേ പാലയത്യാത്മരാജ്യം
സമഹസി സകലേയം ഭൂസ്തദൈകാഭികാഭൂൽ.''

''ഇങ്ങനെ അനേകഗുണങ്ങൾക്കു വിലാസോദ്യാനവും സത്വഗുണശാലിയും പ്രജകൾക്കു് എല്ലായ്പോഴും ആനന്ദപ്രദനും പ്രതാപശാലിയുമായ ആ യദുവംശരാജാവു (വീരകേരളൻ) കായംകുളം രാജ്യം പരിപാലിക്കുന്ന കാലത്തു ഭൂമി ഒരൊറ്റഭർത്താവിനു് അധീനയായ് ഭവിച്ചു. കൃഷ്ണവീരൻ എന്ന പേരോടുകൂടിയ ഒരു ബ്രാഹ്മണനാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മന്ത്രിസ്ഥാനത്തെ അലങ്കരിച്ചതു്. വടക്കുംകൂർ രാജ്യക്കാരനായിരുന്ന ആ മന്ത്രി.

''ഭൃതിഃ സ്ഥിരാ യത്ര നയസ്യ, നാമ്നാ
ധീരഃ ശ്രുതോ യോ ഭുവി കൃഷ്ണവീരഃ
സോഥ ദ്വിജന്മാ നിജരാജ്യതന്ത്ര–
സാരഥ്യകൃത്യേ വരയാഞ്ചകാര.''

ഞാൻ മുൻപു സൂചിപ്പിച്ച മണിപ്രവാളചമ്പുവിൽ''പൂതികൊട്ടെന്ന ഭൂതലേ ഗീതകീർത്തിവിലാസോ നീതിശാസ്ത്രനിഷ്ണാതഃ കൃഷ്ണാ

ഭിധാനോ ഭാതി മന്ത്രിമുഖ്യഃ'' എന്നു് ഒരു പ്രസ്താവന കാണുന്നു. ഈ കൃഷ്ണൻ കടത്തുരുത്തിയിൽ പൂതികോട്ടു് എന്ന ഭവനത്തിലെ ഇളയ തമ്മാരിൽ ഒരാളായിരുന്നു എന്നു ശ്രീമാൻ നമ്പൂരി പറയുന്നതു ശരിയാണു്.

പിന്നീടു തന്റെ സ്വസ്രീയനായ (അനന്തരവൻ) ആയ യുവരാജാവിൽ രാജ്യഭാരത്തെ അവരോപണം ചെയ്തിട്ടു വീരകേരളൻ തൃതീയ പുരുഷാർത്ഥത്തെ സേവിച്ചു. ഇതോടുകൂടി പ്രഥമസർഗ്ഗം അവസാനിക്കുന്നു.

രണ്ടാമത്തെ സർഗ്ഗം

''അജനി ഗിരിശഗേഹാത്തസ്യ പാശ്ചാത്യഭാഗേ
ത്രിജഗദുരുസമജ്ഞേ സംജ്ഞയാ വത്സതീരേ
ധരണികമിതുരിഷ്ടാ നർത്തകീനാം വരിഷ്ടാ
കുടിലദൃഗഥ ഗ്രപ്സ്രീതി നാമ്നാ പ്രസിദ്ധാ.''

എന്ന ശ്ലോകംകൊണ്ടു് ആരംഭിക്കുന്നു. കണ്ടിയൂർ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ പടിഞ്ഞാറുഭാഗത്തായു് സകലദേശങ്ങളിലും കീർത്തി പരത്തിക്കൊണ്ടു വത്സതീരം (ചെറുകര)എന്ന വീട്ടിൽ രാജാവിന്റെ പ്രണയിനിയായു് നൃത്തകുശലയായ ഗ്രപ്സ്രീ എന്ന മഹിളാരത്നം ജീവിച്ചിരുന്നു. ഗ്രപ്സ്രീ എന്ന പദം കുട്ടത്തി എന്ന മലയാളപദം സംസ്കൃതീകരിച്ച താണെന്നു തോന്നുന്നു. ഉണ്ണുനീലിസന്ദേശകാലത്തു ജീവിച്ചിരുന്ന ചെറുകരക്കുട്ടത്തിയുടെ പേർ ഞാൻ മുൻപു പ്രസ്താവിച്ചുവല്ലോ. ആ പ്രസ്താവനയുള്ള ശ്ലോകം അച്ചടിച്ച ഗ്രന്ഥത്തിൽ അബദ്ധമായിട്ടാണു് കാണുന്നതു്. സുബദ്ധമായുള്ള പാഠം താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്നു.

''മാറേറും നൽക്കനകകലശം വെൻറ പോർകൊങ്ക താങ്ങി-
ക്കാറേറാടാട്ടം നടവു കലയപ്പോന്ന നിൻമുൻപിൽ വന്നു്
കോറേറൻവെല്ലുംമൊഴി ചെറുകരെച്ചേന്ന കുട്ടത്തി നിന്നെ
പ്പോററീ, വൈകിച്ചരുളകിലെനിക്കൊട്ട വല്ലായ്മയുണ്ടു്.''

ആ നായികയുമൊന്നിച്ചു പന്ത്രണ്ടുവർഷം രാജാവു നിമിഷം പോലെ കാലയാപനം ചെയ്തു എങ്കിലും

''തദപി സദൃശകന്യാൽപത്യഭാവാത്തദുച്ചൈ-
രജനി മിഥുനമാധിധ്യാനമുദ്വാനുബദ്ധം.''

തങ്ങൾക്കു് അനുരൂപയായ ഒരു പുത്രി ജനിക്കാത്തതു നിമിത്തം ആ ദമ്പതിമാർ അത്യന്തം ദുഃഖിതരായിരുന്നു. ആ വിവരം

''അബ്ധ്യന്തരീപപുരതസ്സചിരാന്നിവൃത്തഃ
ശുശ്രാവ തൽ പ്രകൃതിസംസദി കൃഷ്ണവീരഃ.''

കടത്തുരുത്തിയിൽ പോയ് വളരെക്കാലം കഴിഞ്ഞു തിരിച്ചുവന്ന മന്ത്രിസത്തമനായ കൃഷ്ണവീരൻ പ്രജാസദസ്സിൽവച്ചു കേട്ട ഉടൻ വത്സതീരത്തിൽ പോയ് രാജാവിനെക്കണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുല ദേവതയായ കണ്ടിയൂർ ശ്രീപരമേശ്വരനെ നാലുമാസകാലത്തേക്കു കന്യാലാഭത്തെ പുരസ്കരിച്ചു ഭജിക്കുവാൻ ഉപദേശിക്കുകയും അതി നുള്ള ചടങ്ങുകളും ഗ്രഹിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ ഭാഗത്തിൽ വേദാന്ത പ്രതിപാദകങ്ങളായ അനേകം പദ്യങ്ങളും കാണുന്നു.

''ഐശ്വര്യമന്യദമിതാംഗനമസ്സസംഖ്യ-
മാതംഗതുംഗതുരഗാദ്യപി ഭംഗുരം സ്യാൽ;
വേതണ്ഡചമ്മകപിലാക്ഷികപാലസർപ്പ-
വാമാർദ്ധഭസ്മശബളാകൃതി ശാശ്വതഞ്ച.
സൗന്ദര്യസമ്പദഭിജന്മബലപ്രതാപ-
സൗഭാഗ്യവിക്രമമതിശ്രുതശൗര്യവീര്യൈഃ
യസ്യാവലേപമഹിമാ ബഹുമാനപാത്രം
നിശ്ചേയമേവ ശിവപാദരജോസ്യ ശീർഷേ.''

''അനവധി സ്ത്രീകളും, ആന, കുതിര, ഇത്യാദി വസ്തുക്കളോടു കൂടിയ മറ്റു വിധത്തിലുള്ള ഐശ്വര്യങ്ങളെല്ലാം നശിച്ചുപോകുന്ന താണ്; ആനത്തോൽ, തീകൊണ്ട കപിലവർണ്ണമായ മൂന്നാം തുക്കണ്ണ്, തലയോട്, വാസുകി, പാർവതിയാകുന്ന വാമഭാഗം, ചാമ്പൽ ഇവ യെല്ലാം ചേർന്ന മൂർത്തി, അതായത് സാക്ഷാൽ പരമശിവൻ, ഒന്നു മാത്രമേ ശാശ്വതമായുള്ള. സൌന്ദര്യം, ഐശ്വര്യം, ഉൽകൃഷ്ടകുലം, ബലം, പ്രതാപം ഇത്യാദി സിദ്ധികളുടെ തള്ളിച്ചകൊണ്ട് ആരെ ങ്കിലും ലോകത്തിൽ ബഹുമതനായ് ജീവിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അവന്റെ ശിരസ്സിൽ ആ ഭഗവാന്റെ പാദധൂളി കിടക്കുന്നുണ്ടെന്നു് (അതായത് അയാൾ ശിവനെ ഭജിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു) നിശ്ചയിച്ചുകൊള്ളണം.''

''തം യാഹി വീര! ശരണം ജഗതാം ശരണ്യം;
സമ്പൂജയസ്വ ച യഥാവിധി ഗന്ധമുഖ്യൈഃ;
കന്യാം തതസ്ത്വ കരേ ഭഗവാൻ ദയാർദ്ര-
സ്സന്ന്യാസവൽ പ്രവിതരിഷ്യതി തൂർണമേവ.''

"ലോകശരണ്യനായ ആ ശ്രീപരമേശ്വരനെ ശരണംപ്രാപിച്ചു തന്തിരുവടിയെ ചന്ദനാദിവസ്തുക്കൾകൊണ്ടു യഥാവിധി പൂജിക്കുക; അപ്പോൾ അവിടുന്നു ദയാർദ്രനായ് കനകയെ ഒരു വിശിഷ്ടമായ ന്യാസദ്രവ്യംപോലെ അങ്ങേയ്ക്കു വേഗത്തിൽ തരും." ഇത്തരത്തിലുള്ള ഉപദേശങ്ങൾ കേട്ട ശിവഭജനത്തിനായ് രാജാവു പുറപ്പെട്ടുന്നതോടുകൂടി രണ്ടാം സർഗ്ഗം സമാപ്തമാകുന്നു.

മൂന്നാം സർഗ്ഗത്തിൽ രാജാവിന്റെ ശിവഭജനമാണ് കവി വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നതു്. സംസാരത്തിന്റെ നിസ്സാരതയെപ്പറ്റി പൂർണ്ണ ബോധംവന്നു് അദ്ദേഹം ശിവനെ താഴെക്കാണുന്ന വിധത്തിൽ സ്തുതിക്കുന്നു.

"ഇത്യേവം വിലപിതോച്ചൈർഭക്ത്യുന്മത്തമനാസ്തദാ
ശൈവാലപുരനാഥന്തം തുഷ്ടസ്തുഷ്ടാവ ഭൂപതിഃ;
ജയ ശംഭോ, ജയോദ്യത്തജാഹ്നവീഭംഗശേഖര;
ജയ മുണ്ഡാവലീക്ലപ്തമുക്താഹാര മഹേശ്വര;
ജയ സർവാംഗലഗ്നോരുദന്ദശ്രുകേശശ്രുൽകൃതേ;
ജയ കശ്മീരജപ്രേഷ്ഠചിതാഭസ്മവിലേപന;
ജയ കാഷ്ഠാകരിവ്യാഘ്രത്വക്പുഷ്ടാംശുകവേഷ്ടന;
ജയ നീലഗളായുഗ്മദ്ഗസാധാരണ ലക്ഷണ;
ജയ സിന്ധുരവോഗ്രാട്ടഹാസൈകാർത്താരിസിന്ധുര;
ജയ ചന്ദ്രകരാർദ്രാക്ഷിജ്വാലാധൂമാത്തചന്ദ്രക;
ജയ താമരസാക്ഷേന്ദ്രപാല്യതാപാത്രിതാമര;
ജയ ചാപലതാദഗ്ധത്രിപുരീദർപ്പചാപല;
ജയ ഗൌരവപൂർദ്ധാമധ്വസ്തതാമസഗൌരവ;
ജയ സാരസദച്ഛാത്മസരസ്സുത്മാംഘ്രിസാരസ."

ഈ ശ്ലോകങ്ങളുടെ ശബ്ദമാധുര്യം ഏറ്റവും പ്രശംസനീയമായിരിക്കുന്നു. അടിയിൽ ഉദ്ധരിക്കുന്നതു് ആ സ്തുതിയിലെ മറ്റൊരു ഭാഗമാകുന്നു.

"നമസ്തൽപാദപത്മായ പാതാളതലമുപേയുഷേ;
നമോസ്തു ബ്രഹ്മലോകായ തവമൂർദ്ധ്നേ മുക്തിഹേതവേ;
നമസ്തദംഘ്രിദണ്ഡാഭ്യാം ധരണ്യൈ സാഗരായ ച;
നമസ്താവകബാഹുഭ്യാമനലായാനിലായ ച;
നമസ്തൽകുക്ഷയേ നിത്യം നഭസേ വൈഭവസ്പൃശേ;

നമസ്സ്വദ്വദനാബ്ജായ വേദശാസ്ത്രാഹ്വയായ ച
നമസ്സ്വന്നയനത്രയ്യെ ജ്ഞാനസൂര്യേന്ദുവർഷ്മണേ;
നമസ്സ്വദ്ഭന്തസന്തത്യൈ നക്ഷത്രാവലയേ മുഹുഃ;
നമസ്സ്വദസ്ഥിപ്രാതായ കുലശൈലകുലാത്മനേ;
നമോ നാഡീതതിഭ്യസ്തേ നദീഭ്യശ്ചാപ്യനാരതം;
നമസ്സ്വന്മന്ദഹാസായ വിദ്യുത്പരിണാമിനേ;
നമസ്സ്വദ്ഭട്ടഹാസായ മേഘസ്തനിതമൂർത്തയേ;
നമസ്സ്വദാത്മനേ നാഥ, സർവ്വമന്ത്രഗണാത്മനേ;
നമസ്സ്വദീയദേഹായ സർവദൈവതരാശയേ.''

വിരാഡ്രൂപനായ ഭഗവാന്റെ കാലടി പാതാളം; മൂർദ്ധാവു ബ്രഹ്മലോകം; കാലുകൾ ഭൂമിയും സമുദ്രവും; കൈകൾ അഗ്നിയും വായുവും; കുക്ഷി ആകാശം; മുഖം വേദശാസ്ത്രങ്ങൾ; മൂന്നു കണ്ണുകൾ ജ്ഞാനവും സൂര്യചന്ദ്രന്മാരും; പല്ലുകൾ നക്ഷത്രങ്ങൾ; അസ്ഥികൾ കുലശൈലങ്ങൾ; നാഡികൾ നദികൾ; പുഞ്ചിരി മിന്നൽ; അട്ട ഹാസം ഇടി; ആത്മാവു മന്ത്രഗണം; ദേഹം ദേവസമൂഹം.

ഇത്തരത്തിൽ പല വിധത്തിലുള്ള സ്തോത്രങ്ങൾ കേട്ട ഭക്ത വത്സലനായ ശ്രീപരമേശ്വരൻ പ്രസന്നനായ് പ്രത്യക്ഷീഭവിക്കുന്നു.

''അഥപ്രാസാദഭൃഗർഭഗ്രോഹരമഹാമുഖാൽ
ഘനാഘനമഹാമേഘഹുങ്കാരാഹ്വാനസന്നിഭഃ;
കമ്പയന്നിവ സർവോർവീം ഭിന്ദാന ഇവ സാഗരാൻ
ഉത്സാരയന്നിവാകാശമാശാഃ പ്രസ്ഫോടയന്നിവ;
ആധുനവന്നിവ ചേതാംസി സർവേന്ദ്രിയവിമോഹനഃ
ശുശ്രുവേ സുമഹാൻ നാദോ ഭീരുജോന്മാദമർദ്ദനഃ;
കമ്പോദ്വൃത്താബ്ധികല്ലോലകലഹാക്രന്ദമേദുരഃ
ശബ്ദസ്സ; ബാഡവാഗ്നേരപ്യാസീദീഷദ്ഭീഭീഷികാ.''

അനന്തരം ഗർഭഗൃഹത്തിൽനിന്നു ഭയങ്കരമായ ഇടിനാദംപോലെ ഒരു ശബ്ദം കേൾക്കപ്പെട്ടു. അതു ഭൂമിക്കു മുഴുവൻ ഇളക്കം തട്ടിക്കുന്നതും സാഗരങ്ങളെ ഭേദിക്കുന്നതും ആകാശത്തെ പരപരപ്പിക്കുന്നതും ദിക്കുകളെ പിളർക്കുന്നതും ഹൃദയങ്ങളെ വിറപ്പിക്കുന്നതുമാണോ എന്നു തോന്നി; ആ ശബ്ദം ബാഡവാഗ്നിക്കുപോലും അല്പം ഭീതി നല്കുന്നതിനു പര്യാപ്തമായിരുന്നു. അതുകഴിഞ്ഞു ''ഗംഭീരമധുരവും'' ''ഭേരീ

നാദാനുകാരി''യുമായ ഒരു ശബ്ദം വീണ്ടും കേട്ടു. അതു ഭഗവാന്റെ അരുളപ്പാടായിരുന്നു.

''വത്സ, കേരളഭൂപീഠകേതോ, ഹേ വീരകേരള,
ഭദ്രം, ജാഗൃഹി ഭദ്രായ ചിരായേഹ പരത്ര ച.

x x x x x

കന്യാ സുദുർല്ലഭാ വത്സ, മൽപ്രസാദം വിനാ തവ;
താം പ്രയച്ഛാമ്യഹം തുഭ്യം; വന്ധ്യാ യാച്ഞാ ന മജ്ജൂഷഃ;
മമാംശഃ കേരളാവന്യാമസ്തി കശ്ചന മാനവഃ;
പുരൈവ വിപ്രകാര്യാർത്ഥമവതീർണ്ണസ്യ പുണ്യധീഃ;
മൽകാമിനീ തതോ ഗൌരീ തവൽകന്യാതമുപേയുഷീ
അചിരേണൈവ വീരസ്യ തസ്യ ഭാര്യാ ഭവിഷ്യതി.''

അല്ലയോ വത്സ, കേരളഭൂപീഠത്തിനു കൊടിമരംപോലെ ഉൽകൃഷ്ടനായ് ശോഭിക്കുന്ന വീരകേരള, നീ ഐഹികവും ആമുഷ്മികവുമായ ഭദ്രത്തെ കാത്തിരിക്കുക. എന്റെ പ്രസാദം കൂടാതെ നിനക്കു പുത്രീലാഭം ഏറ്റവും പ്രയാസമാണു്. ഞാൻ നിനക്കു് ഒരു പുത്രിയെ ദാനം ചെയ്യുന്നു. എന്റെ ഭക്തന്മാരുടെ പ്രാർത്ഥന ഒരിക്കലും വ്യർത്ഥമാകുന്നതല്ല. എന്റെ അംശാവതാരമായ് കേരളത്തിൽ ഒരു മനുഷ്യൻ ഇപ്പോഴേ ജനിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്റെ പ്രേയസിയായ പാർവതീദേവി നിന്റെ പുത്രിയായ് ജനിച്ചു് അചിരേണ അവന്റെ ഭാര്യയായ് ഭവിക്കും.'' എന്നരുളിച്ചെയ്തു ശ്രീപരമേശ്വരൻ അന്തർദ്ധാനം ചെയ്തുയും അതോടുകൂടി രാജാവു സന്തുഷ്ടനാകുകയും ചെയ്തു. ഇതാകുന്നു മൂന്നാം സർഗ്ഗത്തിലെ കഥ.

സർവ്വാംഗസുന്ദരിയായ കന്യകയുടെ ജനനമാകുന്നു നാലാം സർഗ്ഗത്തിലെ പ്രതിപാദ്യവിഷയം. ഗ്രന്ഥസ്രഷ്ടാവിന്റെ ദൌഹൃദവർണ്ണനം കൊണ്ടു് ആ സർഗ്ഗമാരംഭിക്കുന്നു. 'ഉണ്ണിയാടി'യെന്ന കൃഷകുടുംബത്തിലെ നാമധേയം ദമ്പതിമാർ ശിശുവിനു നല്കുന്നു.

''സദ്യോകാർഷീൽ ഭൃശമഭിവൃതാമ്മംഗലൈരാഖ്യയാ താം
കല്പാപായേപ്യതനുയശസം കന്യകാമുണ്ണിയാടീം.''

ഉണ്ണിയാടി വേഗത്തിൽ സങ്ഗീതസാഹിത്യങ്ങളിലും വിവിധശാസ്ത്രങ്ങളിലും വിദഗ്ദ്ധയായിത്തീരുന്നതു കവി താഴെക്കാണുന്ന പദ്യങ്ങളിലും മറ്റും വർണ്ണിക്കുന്നു.

''പഞ്ചാബ്ദാന്താൽ സപദി പുരതഃ ക്ലപ്തചൌളക്രിയാഥോ
വർണ്ണേ പദ്യേ പദസമുദയേ പ്രാപ വാക്യേപി ശിക്ഷാം;
നാസൌ നാനാഭരണനിവഹൈർമ്മണ്ഡിതാ കുണ്ഡലേനാ-
പ്യാസീൽ; ഭൂയോധ്യഗമദഖിലാശ്ചാപി ഗാന്ധർവവിദ്യാഃ;

ശബ്ദേ ശിക്ഷാതിശയബലതശ്ശബ്ദമീമാംസകാനാം,
വാക്യാത്ഥേതിപ്രസരഗതിഭിഃ പൂർവമീമാംസകാനാം,
അദ്വൈതാർത്ഥേ പടുമതിതയാ തത്ര ചാപ്യുത്തരേഷാം
വിസ്മേരത്വം വ്യധിത സതതം സാ വിശേഷേക്ഷകാണാം.''

വിദ്യകൊണ്ടുതന്നെയാണു് ആ കുമാരി അലംകൃതയായിത്തീന്നതു്; ആഭരണങ്ങളെക്കൊണ്ടല്ല. ഗാന്ധാർവവിദ്യകളിലും (നൃത്തഗീതാദികളും) ശബ്ദശാസ്ത്രത്തിലും പൂർവ്വോത്തരമീമാംസകളിലും കന്യക ആർജ്ജിച്ച പാടവം അസാമാന്യമായിരുന്നു.

''അഥാസരതി യൌവനേ മദവിഭാവസോരിന്ധനേ
നൃണാമനിമിഷേക്ഷണത്രിദശസന്തതേന്ദ്രനേ
സബന്ധുഹരിചന്ദനേ തരുണധൈര്യവിഷ്യന്ദനേ
മഹീശതനയാ ബഭൌ മദനസൽഭടസ്യന്ദനേ.''

എന്നു് ഉണ്ണിയാടിയുടെ യൌവനാരംഭസൂചനയോടുകൂടി ആ സർഗ്ഗം കഴിയുന്നു.

അഞ്ചാം സർഗ്ഗം രാജകുമാരിയുടെ സമഗ്രമായ സൌന്ദര്യ വർണ്ണനത്തോടുകൂടിത്തുടങ്ങുന്നു.

''ന കേരളാഃ കേവലമന്യഭൂഭൃതോ-
പ്യമൂമുപശ്രുത്യ ഗുണൈസ്തഥാവിധാം
ജനാധിപം തം ജനകം മൃഗീദൃശോ
വ്യലോഭയൽ പ്രാഭൃതരത്നകോടിഭിഃ.''

അത്തരത്തിൽ സകലഗുണഗണങ്കും സങ്കേതഭൂമിയായിത്തീന്ന ആ കന്യകയെ പരിഗ്രഹിക്കുന്നതിനുള്ള ആശയോടുകൂടി കേരളത്തിൽ മാത്രമല്ല അന്യദേശങ്ങളിലുള്ള രാജാക്കന്മാരും അനവധി ധനം കൊണ്ടു രാജാവിനെ പ്രലോഭനംചെയ്തു. ചിലർ യാചിഞാപത്രങ്ങളയച്ചു; മറ്റു ചിലർ ഉപഹാരങ്ങളയച്ചു; വേറെ ചിലർ കണ്ടിയൂരിലേക്കു തന്നെ പുറപ്പെട്ടു ചെന്നു; രാജാവിന്റെ സൽകാരം സ്വീകരിച്ചു ഭഗ്നമനോരഥരായി് തിരിയെ പോകുകയും

ചെയ്തു. ദേവന്മാർ സാക്ഷാൽ പാർവതീരൂപത്തിൽ കുമാരിയെക്കാണുക നിമിത്തം ദമയന്തിയിൽ അനാദരം ഉളവാക്കാൻ തക്ക വൈഭവത്തോടുകൂടിയവളാണെങ്കിലും ആ സ്ത്രീരത്നത്തെ നമസ്കരിക്കുക മാത്രമേ ചെയ്തുള്ളൂ.

പന്ത്രണ്ടാമത്തെ വയസ്സിൽതന്നെ യൌവനാശ്ലിഷ്ടയായ പുത്രിയെ ആരെക്കൊണ്ടു വിവാഹം ചെയ്വിക്കണമെന്നുള്ളതിനെപ്പറ്റി വലുതായ ഉൽകണ്ഠ പിതാവിനെ ബാധിക്കുന്നു.

''സുതാ മമ ദ്വാദശവത്സരാ; പരം
തദപ്യസൌ ഭാതി സമഗ്രയൌവനാ;
മനോരഥാനാം സകലസ്യ ലക്ഷ്യതാം
ഗതാ ച തൈസ്തൈഃ പ്രഥിതൈർമ്മഹാഗുണൈഃ
പതിസ്തു കോ നാമ ഭവേദ്ഗുണോചിതഃ
പ്രഭുസ്തദസ്യാ വയസാ ച സാമ്യഭാക്?
ന കേവലം ഭൂവലയേ ജഗത്ത്രയേ
ഗുണൈസ്സമഗ്രഃ പുരുഷോ ന വിദ്യതേ.

തദല്പദോഷേ പുരുഷേ ഗുണാധികേ
സമർപ്പ്യതേ ചേദിയമാത്മജാ കചിൽ
സ ച പ്രമാദോ ഭവിതാ തഥാവിധം
മഹത്ത്വമസ്യാ ഹി ജഗൽസു സമ്മതം.''

ഇപ്രകാരത്തിലായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചിന്താഗതി. ''മൂന്നു ലോകത്തിലും സമഗ്രഗുണനെന്നു പറയത്തക്ക ഒരു പുരുഷനെ കണ്ടുകിട്ടുവാൻ നിവൃത്തിയില്ല. ഗുണാധികനും അല്പദോഷനുമായിട്ടുള്ള ഒരു പുരുഷനോടു ഈ കന്യകയെ യോജിപ്പിക്കുന്നതു പ്രമാദവുമാണു്. സാക്ഷാൽ പാർവതീദേവിയുടെ അവതാരമാണു് എന്റെ പുത്രിയെന്നു ശ്രീപരമേശ്വരൻ അരുളിച്ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. അവിടുന്നും അംശാവതരണംകൊണ്ടു ഭൂമിയെ ധന്യയാക്കീട്ടുള്ളതായു് കല്പിച്ചുവല്ലോ.''

''സ കോ ഹി നാമ കുത്ര ചേതി നൈവ തു
പ്രതീയതേ സംവൃതലക്ഷണത്വതഃ
ഗുണൈസ്തതാസ്സന്തി നരാസ്തതസ്തതോ
ദ്വിജാതിരാജാദിമഹാകുലോദ്ഭവഃ.''

''എന്നാൽ ഭഗവദംശഭൂതനായ ആ മഹാനുഭാവന്റെ പേരെന്തെന്നോ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദേശമെന്തെന്നോ ഭഗവല്ലക്ഷണം ഗൂഢമാ

കയാൽ അറിവാൻ കഴിയുന്നില്ല. ഗുണോത്തരന്മാരായ പുരുഷന്മാർ ബ്രാഹ്മണവംശത്തിലും ക്ഷത്രിയവംശത്തിലും ജനിച്ചവരായ് അവിടവിടെയുണ്ട്. ഏതായാലും ഒരു സ്വയംവരത്തിൽ കന്യക തനിക്കു ബോധിച്ച വരനെ വരിച്ചുകൊള്ളട്ടെ എന്നു നിശ്ചയിക്കുന്നതാണ് ഉത്തമം.''

''അലോകസാമാന്യഗുണാന്നരാധിപാ—
നിഹോപനേഷ്യാമ്യനഘൈസ്സഹാഗ്രജൈഃ
സഭാഗതേഷ്വേഷു സഭാജിതേഷ്വസൌ
മനസ്വിനീ വക്ഷ്യതി മേ മഹാഭരം.''

''ലോകോത്തരഗുണശാലികളായ രാജാക്കന്മാരേയും ബ്രാഹ്മണരേയും ഞാൻ ഇവിടെ ആളയച്ചു വരുത്താം. അവരെ സഭയിൽ ഇരുത്തി ഞാൻ പൂജിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ എന്റെ വലിയ ഭാരത്തെ (വരനാരെന്നു നിശ്ചയിക്കുക എന്നുള്ളതു്) പുത്രിതന്നെ പറയുന്നതാണു്.''

അങ്ങനെ തീച്ചപ്പെടുത്തി, രണ്ടുമാസം കഴിഞ്ഞാൽ കുമാരിയുടെ സ്വയംവരം നടക്കുവാൻ പോകുന്നതായ് വീരകേരളവമ്മരാജാവു വിളംബരം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. വൻകിടയിൽ ആ മഹാമഹത്തിനുവേണ്ട വട്ടങ്ങളെല്ലാംകൂട്ടി. ഇതോടുകൂടി അഞ്ചാംസർഗ്ഗം പൂർണ്ണമാകുന്നു.

സ്വയംവരാഘോഷത്തിനുള്ള സജ്ജീകരണംകൊണ്ട് ആറാം സർഗ്ഗം ആരംഭിക്കുന്നു. കായംകുളത്തെ ഭടന്മാരെ കവി ഹൃദയങ്ഗമമായ രീതിയിൽ പ്രസ്തുത സന്ദർഭത്തിൽ വർണ്ണിക്കുന്നുണ്ട്. ആ ഘട്ടത്തിലുള്ള ഒരു ശ്ലോകം താഴെച്ചേർക്കാം.

''ഉത്തുംഗദീപ്തധനുഷശ്ശരധീർനിബധ്യ
ഹേമാഭിരാമകവചാഃ കതിചിൽ സുയോധാഃ
ആയൻ യയുശ്ച മുദിതാശ്ശതശഃ പ്രതോല്യാ—
മേധസ്സമേധിതശിഖാ ഇവ ഹവ്യവാഹാഃ.''

''മിന്നിത്തിളങ്ങുന്ന വില്ലു ധരിച്ചു് ആവനാഴി കെട്ടിത്തൂക്കി സ്വർണ്ണക്കിന്നരിവച്ച ഉടുപ്പുകളണിഞ്ഞു് അനവധി ഭടന്മാർ നിരത്തിൽകൂടി പോകുകയും വരികയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു; അവരെക്കണ്ടാൽ കത്തുന്ന വിറകുകൊണ്ടു വർദ്ധിച്ച ജ്വാലയോടുകൂടിയ അഗ്നികളാണോ എന്നുതോന്നും.''കണ്ടിയൂരമ്പലത്തിലെ ഭേരി മുഴങ്ങി. രാജാക്കന്മാരും ബ്രാഹ്മണരും വിവാഹരങ്ഗത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നതു കവി താഴെക്കാണുന്ന പ്രകാരത്തിൽ വർണ്ണിക്കുന്നു.

''രംഗം നൃപാഃ പ്രവിവിശുസ്തരിതാസ്തരംഗൈ-
രംഗീകൃതാംബുദരവൈഃ പ്രവരൈരഥൈശ്ച
ദന്താവളൈശ്ച ബഹളാത്തമദൈരുപേത്യ
സിംഹാ യഥാ ത്രിദശശൈല ഗുഹാം വിശാലാം.

വിപ്രേശ്വരാശ്ച മുദിതാഃ പ്രഥിതാഃ പൃഥിവ്യാം
വിദ്യാതപോഭിജനവീര്യധനാഭിമാനൈഃ
അഭ്യേത്യ വിസ്മൃതതമേത്ര യഥാവകാശം
ദീപ്താഗ്നിതുല്യമഹസോ ന്യവിശന്ത സന്തഃ.''

''കുതിരകളിലും ആനകളിലുമായ് അനേകം രാജാക്കന്മാർ ആ രങ്ഗത്തിൽ സിംഹങ്ങൾ എങ്ങനെ മഹാമേരുപർവതത്തിലെ വിശാല ഗുഹയിൽ പ്രവേശിക്കുമോ അതുപോലെ പ്രവേശിച്ചു. പല പ്രകാരത്തിൽ യോഗ്യന്മാരായ ബ്രാഹ്മണരും അവിടെ വന്നു. യഥാവകാശം അവരവർക്കുള്ള ആസനങ്ങളിൽ ഉപവിഷ്ടന്മാരായി. ജ്വലിക്കുന്ന അഗ്നിക്കു തുല്യമായ തേജസ്സോടുകൂടിയവരായിരുന്ന അവർ. കന്യക മങ്ഗലസ്നാനം കഴിഞ്ഞു സ്വയംവരത്തിനു സന്നദ്ധയായ് അന്തഃപുരത്തിലിരുന്നതു കവി താഴെക്കാണുന്ന വിധത്തിൽ വർണ്ണിക്കുന്നു.

''സാ ചാപി കേരളനൃപാലസുതാ വധൂഭിഃ
സ്നാതാ മഹാർഹവസനാഭരണാനുലേപാ
ശ്രുത്വാന്തധാമ്നി ശുശുഭേ യദുരാജവീര-
ലക്ഷ്മീരിവാക്ഷിപഥഗാ നൃപതൌ പ്രസന്നാ.''

''സ്നാതയായ് വിശിഷ്ടങ്ങളായ വസ്ത്രാഭരണങ്ങളാലും ലേപനദ്രവ്യങ്ങളാലും അലംകൃതയായ ആ രാജകുമാരി, പ്രസന്നയായ് പ്രത്യക്ഷീഭവിച്ച കായംകുളം രാജാവിന്റെ ലക്ഷ്മിപോലെ ശോഭിച്ചു.'' അത്യന്തം മനോഹരമായ ഒരു പ്രസാധനവർണ്ണനം കവി അവിടെ ചെയ്യുന്നുണ്ട്. അനന്തരം

''മാത്രാദാരാദവിഹിതമംഗലസംവിധാനാ
മാന്യാഭിരപ്യപരപൌരനിതംബിനീഭിഃ
സൌധാത്തതോ നൃപസുതാ ധനതർപ്പിതാനാ-
മാശീർഗ്ഗണൈർമ്മുഹുരവാരുഹദർച്യമാനാ.''

''മാതാവിനാലും മറ്റു മാന്യകളായ പൌരസ്ത്രീകളാലും ചെയ്യപ്പെട്ട മങ്ഗലവിധാനത്തോടുകൂടിയ കന്യക ധനസമർപ്പണം

കൊണ്ട് സന്തുഷ്ടരായ ജനങ്ങളാൽ നിരവധി ആശിസ്സുകളെക്കൊണ്ട് അച്ചിക്കപ്പെട്ടുന്നവളായ് മാളികയിൽനിന്നിറങ്ങി മണ്ഡപത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു''

''അശ്വാനനദ്ധതഗതീൻ ശിബികാം കരേണു
രന്ദോളികാശ്ച ശുഭഹാടകരത്നചിത്രാഃ
ഹൃഷ്ടാസ്സമാരുരുഹുരാശു തതസ്സുമന്താ-
ദസ്യാഃ പ്രസിദ്ധകുലജാ ഭുവി പൌരനാര്യഃ.''

''മന്ദമായ് യാനം ചെയ്യുന്ന കുതിരകളും, പല്ലക്കുകളും, കുട്ടിയാനകളും, അന്തോളങ്ങളും ഇവയിൽ കയറി പ്രസിദ്ധവംശങ്ങളിൽ ജനിച്ച അനേകം പൌരസ്ത്രീകളും ഹൃഷ്ടകളായ് നായികയെ ചുഴന്നു പുറപ്പെട്ടു.''

''കല്യാണി, കാമകലികേ, കവികാമധേനോ,
ഗാന്ധർവകൌശലനിധേ, വസതേ കലാനാം,
സർവേശ്വരീത്യപി ച വന്ദിജനൌഘവക്ത്രാ-
ദശ്രൂയതാഗ്രഭുവി വാക്.''

മേൽകാണിച്ച വിധത്തിൽ വന്ദികളും കുമാരിയെ പുകഴ്ത്തി.

''അഥാവരുഹ്യ യാദവീ പദൈവ പാടകാവതീ
ജഗാമ രംഗസമ്മുഖം ഗുണാധികൈർവധൂഗണൈഃ;
അബാധി തേന വർത്മനാ മഹാജനേന ബിഭ്യതാ
ഘനാഭരക്ഷിഹുങ്കൃതിപ്രതോദവേത്രയഷ്ടിതഃ.''

''ഒടുവിൽ കാൽനടയായ് ആ യാദവി (യദുരാജാവിന്റെ പുത്രി) കാലിൽ പാടുകയോടുകൂടി വീഥിവഴി വിവാഹമണ്ഡപത്തിലേക്കു പോയി. രക്ഷിജനങ്ങളും ഹുങ്കാരം കൊണ്ടും കുതിരച്ചാട്ടകൊണ്ടും ചൂരൽവടികൊണ്ടും ആ വീഥിയിൽ സന്ദർശകന്മാരുടെ പ്രവാഹത്തെ നിയന്ത്രണം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു.'' നായികയുടെ രങ്ഗപ്രവേശത്തോടുകൂടി ആറാംസർഗ്ഗം സമാപിക്കുന്നു.

സ്വയംവരവർണ്ണനമാണ് ഏഴാ സർഗ്ഗം. രാജകുമാരിയുടെ ഒരു ധാത്രി രാജലക്ഷ്മിക്കു കീർത്തിയെന്നപോലെ പരിസരത്തെ പ്രാപിച്ചു പല ബ്രാഹ്മണരുടേയും അപദാനങ്ങളെ കീർത്തനം ചെയ്യുന്നു.

''വീര്യം തപോ ദേശമപി ദ്വിജാനാം
രാജ്ഞാഞ്ച വിദ്യാഭിജനാദികഞ്ച
ബാലാ പൃഥക് തദ്വദനാന്നിശമ്യ
വ്യാവർത്തിതാസ്യാ വിചചാര രംഗേ.''

''ബ്രാഹ്മണരുടെ വീര്യം, തപസ്സ്, ദേശം, രാജാക്കന്മാരുടെ വിദ്യ, കുലം മുതലായ ഗുണങ്ങളും, ഇവയെല്ലാം ധാത്രിയുടെ മുഖത്തിൽ നിന്നു കേട്ട് അവരിൽ അഭിനിവേശം ജനിക്കായ്കയാൽ കുമാരി രങ്ഗത്തിൽ പിന്നെയും മുന്നോട്ടു നടന്നു.''

''പര്യൽസുകാ യാ ഗഗനസ്രവന്ത്യാ-
ദീപ്രേണ മാണിക്യസരോരുഹേണ
സാ രാജഹംസീ കിമുപൈതി തൃപ്തിം
സാമാന്യസൌഗന്ധികകൈരവാദ്യൈഃ?''

''ഭാഗീരഥിയിലെ ഉജ്ജ്വലമായ മാണിക്യപത്മത്തിൽ അഭിനിവേശത്തോടുകൂടിയ രാജഹംസി സാധാരണങ്ങളായ സൌഗന്ധികം, ആമ്പൽ മുതലായ പുഷ്പങ്ങളെക്കൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെടുന്നതല്ലല്ലോ.'' പിന്നീടു് ഉൽകൃഷ്ടന്മാരായ പല രംഗസ്ഥന്മാരേയും ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു് അവരുടെ ഗുണഗണങ്ങളെ ധാത്രി വിജ്ഞാപനം ചെയ്തു. ആ വാക്യങ്ങളൊന്നും രുചിക്കാത്ത കന്യക പിന്നെയും മുന്നോട്ടു നടന്നു് ഒരു മഹനീയനായ രാജാവിന്റെ പുരോഭാഗത്തിലെത്തി അതാരെന്നു ചോദിച്ചു.

''തേഷാം ഗുണാൻ കോശബലാദികം വാ
ധാത്രീം നൃപാണാം വിനിവേദയന്തീം
കോസൌ മഹസ്വീതി ശനൈഃപ്രസന്നാ
പപ്രച്ഛ കന്യാന്യതമം നരേന്ദ്രം.

x x x x

സ്തംഭസ്യ ഹൈമസ്യ തടിൽപ്രഭസ്യ
മൂലേ മൃഗേന്ദ്രാസനസന്നിവിഷ്ടം
തം രാജഹംസം യദുരാജപുത്ര്യൈ
ധാത്രീ തതസ്സാദരമാചചക്ഷേ.

x x x x

ആകർണയോശ്ചൈഃ പ്രവിവൃത്യ കർണൌ
ഭൂപം ഭവോ മണ്ഡനഭൂതമേനം;
ആദിത്യധാമ്നോപഘനസ്യ ലീനാ-
വിശേ ഗുണാ നൈവ ദൃശൈവ ദൃശ്യാഃ

അധ്യാസതേ കേരളഭൂഭൃതോ യാം;
യസ്യാ യഥാർത്ഥൈവ മഹോദയാഖ്യാ;

രാമാവനൌ മുഖ്യതമാ പുരീ യാ;
താമാവസത്യേഷ ദിവം വ്യഷേവ.

മന്യേ സ രാമോപ്യയമേവ രാമ–
വർമ്മാഹവയഃ ക്ഷത്രമഹോനിധാനം;
ദ്രുജ്ഞാകൃതാമപ്യമിതപ്രിഷോസ്യ
ഭ്രൂ ക്ഷേപവശ്യൈവ പുരന്ദരശ്രീഃ

നിസ്സീമമാഹോദയസത്തമനോസ്യ
ദക്ഷോത്തരോദ്ദേശവിസാരി തേജഃ;
നാന്യാത്ര ഹേതുസ്തത ഏതദീയഃ
ഖ്യാതോ ബഹുവ്യാപ്തിതയാനപായഃ.

ശസ്യാസ്യശാസ്യാതിശയാദശേഷ–
ക്ഷത്രശ്രിയഃക്ഷേത്രവദീക്ഷിതസ്യ
യസ്യോചിതൈസ്സൃഷ്ടിമുഖൈസ്സുപേരൻ
വ്യസ്തക്രിയാ ബ്രഹ്മമുഖാ ജനേഷു.

ഉത്സാഹതശ്ശശ്വദുദസ്തശത്രോ–
സ്ത്യാഗാധികത്വാച്ച സമസ്തപാത്രേ
വിശ്രാത്തരം യം കഥയന്തി വീരോ–
ദാരാഖ്യയാരാധ്യമതിം കവീന്ദ്രാഃ.

ന്യക്ഷേണ സംലക്ഷിതലക്ഷണൌഘ–
ലക്ഷ്യാഃ ക്ഷമീ രക്ഷിതസംശ്രിതശ്രീഃ
ലക്ഷ്മ്യാസ്തതഃ പശ്യ സ രാമവർമ്മാ
ലക്ഷ്മീവതോമുഷ്യ തു ഭാഗിനേയഃ.''

മിന്നൽപോലെ തിളങ്ങുന്ന സ്വർണ്ണസ്തംഭത്തിന്റെ സമീപത്തിൽ ഒരു സിംഹാസനത്തിൽ നിഷണ്ണനായ ആ രാജഹംസനെപ്പറ്റിയുള്ള വിവരങ്ങളും ധാത്രി രാജകുമാരിയെ അറിയിച്ചു. ''വത്സേ, ഭ്രിമിക്കു് അലങ്കാരമായ ഈ രാജാവിന്റെ ഗുണങ്ങളും ഭവതി ചെവിവിടുത്തിത്തന്നെ കേൾക്കേണ്ടതാണു്. മേഘച്ഛന്നനല്ലാത്ത ആദിത്യന്റെ തേജസ്സിൽ ലയിച്ചിരിക്കുന്ന ഗുണങ്ങളെല്ലാം കണ്ണുകൊണ്ടുമാത്രം കാണുവാൻ പാടുള്ളതല്ലല്ലോ. കേരളരാജാക്കന്മാർ യാതൊരു പുരിയെ തങ്ങളുടെ രാജധാനിയാക്കിയിരിക്കുന്നുവോ, യാതൊന്നിനു

മഹോദയം എന്ന നാമധേയം അന്വർത്ഥമായിരിക്കുന്നുവോ, ഈ പരശുരാമക്ഷേത്രത്തിൽ യാതൊന്നു് അതിപ്രധാനമായ നഗരമായിരിക്കുന്നുവോ, ആ കൊടുങ്ങല്ലൂരിൽ ഈ രാജാവു് സപ്തലോകത്തിൽ ഇന്ദ്രനെന്നപോലെ വസിക്കുന്നു. ക്ഷാത്രതേജസ്സിനു് ഇരിപ്പിടമായിരിക്കുന്ന ഇദ്ദേഹം സാക്ഷാൽ ശ്രീപരശുരാമനെന്നു തന്നെയാണു് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നതു്. ഏറ്റവും പ്രകാശത്തോടുകൂടിയ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ പുരികക്കൊടിയുടെ ചലനംകൊണ്ടു് ഏതു രാജാക്കന്മാർക്കും ദേവേന്ദ്രപദവി ലബ്ധമാകുന്നു. നിസ്തുലമായ മഹോദയപുരത്തെ അധിവസിക്കുന്ന ഈ രാജാവിന്റെ തേജസ്സു് തെക്കും വടക്കും ഉള്ള ദേശങ്ങളിൽ പ്രസരിക്കുന്നു; അതുകൊണ്ടു തന്നെയാണു് ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ വംശത്തിനു ''ബഹുവ്യാപ്തി'' (പെരുമ്പടപ്പു്) എന്ന പേർ വന്നതു്. ശസ്ത്രാസ്ത്രങ്ങളിലും ശാസ്ത്രങ്ങളിലുമുള്ള ഉൽകൃഷ്ടതകൊണ്ടു സകല ക്ഷത്രിയലക്ഷ്മിയുടേയും വിളനിലംപോലെ കാണപ്പെടുന്ന ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉചിതങ്ങളായ സൃഷ്ടികൾ കണ്ടു ബ്രഹ്മാദികൾപോലും ലജ്ജിച്ചുപോകും. ഈ രാജാവിന്റെ ഉത്സാഹവും ത്യാഗവും കൊണ്ടു് കവികൾ ഇദ്ദേഹത്തെ വീരോദാരനെന്നു പ്രശംസിക്കുന്നു. സർവലക്ഷണയുക്തനായും ക്ഷമാവാനായും ആശ്രിതരക്ഷകനായുമുള്ള ലക്ഷ്മീരാജ്ഞിയുടെ പുത്രനായ രാമവർമ്മാവു് ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാഗിനേയനാകുന്നു.'' ഒന്നാമത്തെ രാമവർമ്മാവു് അന്നത്തെ കേരള (കൊച്ചി) രാജാവായ രാമവർമ്മാവും രണ്ടാമത്തെ രാമവർമ്മാവു കന്യകയ്ക്കു വരനാകുവാൻ പോകുന്ന യുവാവുമാണെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. പിന്നീടു വരന്റെ ഗുണഗണങ്ങളെപ്പറ്റി ധാത്രി പ്രശംസിക്കുന്നു.

''ആധാവതാനേന ധൃതാസിചർമ്മാ-
ഭീമോരുബാഹായുഗളാർഗളേന
ശൂരാ നികൃത്താ ഭുവി ശത്രുവീരാ—
നാശേപ്യശേഷാ ദ്വിഗ്ഗണീഭവന്തി.

x x x x

ശക്തിഃ ക്ഷമാ സൌര്യവതീ നിസർഗ്ഗാ;
ജ്ഞാനഞ്ച വാഗ്മിതാദയാനുവിദ്ധം;
അശ്രാഘിതാസ്തികൃയതഞ്ച ദാനം;
ത്രൈഗുണ്യമേകൈകകഗുണേ തതോസ്യ.

x x x x

അജ്ഞാനവൃക്ഷാശനിസന്നിപാതഃ;
പ്രഖ്യാതിവല്ലീമണികല്പശാഖീ;

കസ്യൈഷ പശ്യാദരഭ്രന്നേ ലോകേ
ശാസ്ത്രോപജീവിപ്രജചക്രവത്തീ?

x x x x

യാദൃക് സ്ത്രിയോ രൂപമിദം തവാസ്യ
താദൃക് ച പശ്യാമി നൃപസ്യ പുംസഃ;
ജ്യോൽസ്നീ യദി ത്വം വിധുരേഷ നൂനം;
ഭാസ്വാനഥോ ചേദ്ഭവതീ ദിനശ്രീഃ.

നായമ്മഹാത്മാ കൃതവാൻ വിവാഹ-
മാലോഹിതാക്ഷസ്സുമുഖസ്സുവക്ഷാഃ;
ത്വം കന്യകാ സർവഗുണപ്രകാശാ;
ശ്രീമാനസൌ പഞ്ചകപഞ്ചകായുഃ.

ആയുഷ്മതോപ്യസ്യ തവാപി വത്സേ,
ദൂരസ്ഥിതിർന്നാഭിമതാ മമേയം;
ഹൈമസ്യ വാ ചാരുവിഭൂഷണസ്യ
മാണിക്യമുഖ്യസ്യ ച കസ്സമോന്യഃ?''

''വാളും പരിചയും ധരിച്ചു യുദ്ധരങ്ഗത്തിൽ പായുന്ന ഇദ്ദേഹത്താൽ വധിക്കപ്പെടുന്ന ശത്രുക്കൾ ദഹിഗ്രണീഭവിക്കുന്ന (അവരുടെ ദേഹങ്ങളെ ഇദ്ദേഹം രണ്ടായ് ഖണ്ഡിക്കുന്ന എന്ന താൽപര്യം). ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വതസ്സിദ്ധമായ ശക്തി ക്ഷമയോടും ശൌര്യത്തോടും യോജിച്ചിരിക്കുന്നു; ജ്ഞാനം വാഗ്മിത്വത്തോടും ദയയോടും ചേർന്നിരിക്കുന്നു; ദാനം ആത്മശ്ലാഘയുടെ അഭാവത്തോടും ആസ്തിക്യത്തോടും കൂടിയതാണ്; ഇങ്ങനെ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ഓരോ ഗുണവും മുമ്മൂന്നു ഗുണങ്ങളായ് ഭാസിക്കുന്നു. അജ്ഞാനമാകുന്ന വൃക്ഷത്തിനു് ഇടിത്തീയും കീർത്തിയാകുന്ന വല്ലിക്കു വിശിഷ്ടമായ കല്പവൃക്ഷവും ആയ ഈ രാജശിഖാമണി ആക്കൃതന്നെ ആദരത്തിനു സ്ഥാനമായ് ഭവിക്കുന്നില്ല? വത്സേ, ഭവതിയുടെ സ്ത്രീരൂപം എത്ര ലോകോത്തരമോ അത്ര ലോകോത്തരമാകുന്നു ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ പുരുഷരൂപം. ഭവതി നിലാവുള്ള രാത്രിയാണെങ്കിൽ ഇദ്ദേഹം ചന്ദ്രനാണ്; ഇദ്ദേഹം ആദിത്യനാണെങ്കിൽ ഭവതി ദിനലക്ഷ്മിയുമാണ്. ഈ മഹാത്മാവു വിവാഹം ചെയ്തിട്ടില്ല. ഭവതി കന്യകയാണ്; ഇദ്ദേഹം ഇരുപത്തഞ്ചുവയസ്സായ യുവാവാണ്. നിങ്ങൾ രണ്ടുപേരും ദൂരസ്ഥരായ് (തമ്മിൽ വിവാഹബന്ധത്തിൽ ഏർപ്പെടാതെ) ഇരിക്കുന്നതു് എനിക്കു് അഭിമതമല്ല. സ്വർണ്ണാഭരണത്തിൽ മാണിക്യരത്നം പതിച്ചാൽ അതിനു സമമായ്

മറ്റെന്താണു് ലോകത്തിലുള്ളതു്?'' ആ യുവരാജാവിനെ രസിച്ചില്ലെങ്കിൽ പിന്നെയും മുന്നോട്ടു നടക്കാമെന്നു ധാത്രി ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞപ്പോഴും കുമാരി അനുരാഗപാരവശ്യത്താൽ ലജ്ജാവനമ്രമുഖിയായിത്തീർന്നു. രാമവർമ്മാവു് ഉണ്ണിയാടിയെ പരിഗ്രഹിച്ചു. സ്പർദ്ധകൊണ്ടു പോരിനു നേരിട്ട രാജാക്കന്മാർ തോറ്റോടി. അങ്ങനെ ഏഴാം സർഗ്ഗവും സമ്പൂർണ്ണമാകുന്നു.

നവദമ്പതികളുടെ സംഭോഗവർണനത്തോടുകൂടി എട്ടാം സർഗ്ഗം തുടങ്ങുന്നു. അഞ്ചാറു മാസങ്ങളും കണ്ടിയൂരിൽത്തന്നെ അവർ കഴിച്ചുകൂട്ടി. പിന്നീടു വർഷകാലമായി. സംഭോഗവർണനം കവി പിന്നെയും തുടർന്നുകൊണ്ടുപോകുന്നു.

''ചലദളകമുദഞ്ചൽസ്വേദമുല്ലോലചില്ലി
പ്രചിതരുചിരകമ്പോത്തുംഗപീനസ്തനാന്തം
ചപലനയനമാവിശ്ചാതുരീമാധുരീകം
നൃപതിഹൃദയമസ്യാ നർമ്മ തന്നിർമ്മമന്ഥ.''

എന്നും മറ്റും അനേകം മനോഹരങ്ങളായ പദ്യങ്ങളും ഈ സർഗ്ഗത്തിലുണ്ടു്.

''അഥ ശരദുപനത്യാം സാധു ശൈവാലപൂര്യാ—
സ്സപദി നൃപതിപുത്രീ പിത്രനുജ്ഞാവശേന
അഗമദമലമന്യൽ ക്ഷേത്രമീശസ്യ ഭർത്രാ
കമിതുരുദയപൂര്യാം ഖ്യാതിമദ്വാസഭൂതം.''

''അനന്തരം ശരൽകാലമായപ്പോഴും അച്ഛന്റെ അനുമതിയോടുകൂടി രാജപുത്രി ഭർത്താവിന്റെ ജനനസ്ഥലമായ കൊട്ടങ്ങല്ലൂരിലേക്കു പോയി. അവിടെ കീർത്തിമാന്മാർ വസിക്കുന്ന ശിവക്ഷേത്രത്തിൽ (തിരുവഞ്ചിക്കുളത്താകണം) ഭർത്താവിനോടൊപ്പം ചെന്നുചേർന്നു.

''തസ്മിൻ വിസ്മാപനശ്രീശ്ശ്രുതനിധിരവധി—
ശ്ശ്രേയസാമൂർജിതാനാം
വിശ്വാധീശേന പത്യാ കില ഭവജലധി—
ശ്ശ്രാന്തധീർവിശ്രമായ
പ്രസ്ഫൌത്യധ്യാത്മവിദ്യാപരിചയമധുനാ
നിത്യമുക്താ സതീ സാ;
കൃത്യാകൃത്യേ നിയന്താ ക ഇവ ബലജുഷാ-
മീശ്വരേച്ഛാഗതീനാം?''

"ആ ക്ഷേത്രത്തിൽ നിത്യമുക്തയായ ആ ദേവി ഇപ്പോഴും തന്റെ പ്രാണനാഥനോടുകൂടി അധ്യാത്മവിദ്യ പരിചയിക്കുവാൻ തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. കൃത്യാകൃത്യങ്ങളിൽ ഈശ്വരേച്ഛയുടെ ബലവത്തുകളായ ഗതികളെ ആർക്കു നിയന്ത്രിക്കുവാൻ കഴിയും?" ഈ പ്രസ്താവനയോടുകൂടി എട്ടാം സർഗ്ഗവും ഗ്രന്ഥവും പരിണതിയെ പ്രാപിക്കുന്നു.

ഞാൻ ഉദ്ധരിച്ച ശ്ലോകങ്ങളിൽനിന്നു ദാമോദരച്ചാക്യിയാർ ഒരു വിശിഷ്ടനായ കവിയാണെന്നു സഹൃദയന്മാർക്കു കാണാവുന്നതാണു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മണിപ്രവാളചമ്പുവും വളരെ മധുരമാകുന്നു. അദ്ദേഹം കായംകുളത്തു വീരകേരളവർമ്മാവിന്റേയും ഉണ്ണിയാടിയെന്ന നായികയുടേയും സമകാലീനനായിരുന്നു എന്നും "തസ്മിൻ വിസ്മാപനശ്രീഃ" ഇത്യാദി പദ്യത്തിൽനിന്നു വെളിവാകുന്നുണ്ടു്. രഘുവംശത്തിൽ ഇന്ദുമതിയുടേയും നൈഷധീയചരിതത്തിൽ ദമയന്തിയുടേയും മറ്റും സ്വയംവരവർണ്ണനങ്ങളുമായേ നമുക്കു പരിചയമുള്ളു. ഭാഷയിൽ രാമായണചമ്പുവിലെ സീതാസ്വയംവരം, ഭാരതചമ്പുവിലെ ദ്രൌപദീസ്വയംവരം, നൈഷധചമ്പുവിലെ ദമയന്തീസ്വയംവരം, ഇവയും നാം വായിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ കേരളത്തിലെ ഒരു രാജപുത്രിയുടെ സ്വയംവരത്തെ വിഷയമാക്കി ഒരു കേരളീയകവി തന്നെ രചിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു ഉൽകൃഷ്ടസംസ്കൃതകാവ്യം ഉണ്ടെന്നുപോലും കേരളീയർക്കു് ഇന്നുവരെ ധരിക്കുവാൻ ഇടവന്നിട്ടില്ല. അവരെ പ്രസ്തുതകാവ്യവുമായു് പരിചയപ്പെടുത്തി ഏതാനും ചില പൂർവകാലസ്മരണകളെ ഉദ്ദീപിക്കുന്നതിനാണു് ഞാൻ ഈ ഉപന്യാസ ദ്വാരാ ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളതു്. എന്റെ ഉദ്ദേശം സഫലമാകുമെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു.

ഗ്രന്ഥകാരന്റെ കാലത്തെപ്പറ്റിക്കൂടി രണ്ടു വാക്കു പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ. ശിവവിലാസത്തിന്റെ നിർമ്മാണകാലത്തു കൊച്ചി രാജാക്കന്മാരുടെ രാജധാനി (മഹോദയം) കൊടുങ്ങല്ലൂരാണെന്നു കാണാവുന്നതാണല്ലോ. അന്നു് ആ രാജ്യത്തിനു പെരുമ്പടപ്പു് എന്നു പേരുണ്ടായിരുന്നു; എങ്കിലും കൊച്ചി എന്നു പേരുണ്ടായിരുന്നതായു് തോന്നുന്നില്ല. പുതുവൈപ്പു് അബ്ദം തുടങ്ങുന്ന ക്രി. പി 1341-നു മുൻപു പെരുമ്പടപ്പു രാജാക്കന്മാർക്കു കൊച്ചിയിൽ പ്രത്യേകം രാജധാനിയുണ്ടായിരുന്നുവോ എന്നു സംശയമാണു്. 1320-ൽ സുറിയാനി ക്രിസ്ത്യാനികൾക്കു താമ്രശാസനം നല്കിയ വീരരാഘവ ചക്രവർത്തി പെരുമ്പടപ്പു രാജാവാണെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ രാജധാനി കൊടുങ്ങല്ലൂരായിരുന്നു എന്നു് ഊഹിക്കുവാൻ ന്യായമുണ്ടു്. കൊച്ചിയെ

പെരുമ്പടപ്പു രാജാക്കന്മാരുടെ രാജധാനി എന്ന നിലയിൽ ഇദംപ്രഥമമായ് വണ്ണിക്കുന്ന വിദേശീയ സഞ്ചാരി മാഹ്യവാൻ എന്ന ചീനത്തുകാരനായ മഹമ്മദീയനാകുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഞ്ചാരചരിത്രം ക്രി. പി. 1409-ൽ ആണ് രചിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതു്.

ഉണ്ണുനീലിസന്ദേശത്തിന്റെ നിർമ്മിതി ക്രി. പി. 1374-ാമാണ്ടിടയ്ക്കാണെന്നു ഞാൻ വിജ്ഞാനദീപിക ഒന്നാം ഭാഗത്തിൽ സ്ഥാപിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ആ സന്ദേശത്തിൽ ചെറുകര കുട്ടത്തിയെ മാത്രമല്ല ഒരു ഉണ്ണിയാടിയേയും സ്മരിക്കുന്നുണ്ടു്.

> ''ആട്ടം വല്ലം പരിചുമിയിലും തോറ്റമാളാം മണക്കീഴ്
> പാട്ടും കോലാഹലമഴകെഴും കോലവും കിംപ്രലാപൈഃ?
> നാട്ടിൽച്ചൊല്ലേറിന ചെറുകരെത്തങ്ങിനൊരുണ്ണിയാടീം
> വീട്ടിൽച്ചെല്ലായ്കിലുമയി സഖേ, കണ്ടുകിട്ടിൻതുണ്ടു്.''

• അക്കാലത്തു കായംകുളംഭരിച്ചിരുന്നതു രവിവർമ്മരാജാവാണെന്നുള്ളതിനും അതിൽ തന്നെ രേഖയുണ്ടു്. പക്ഷേ ഈ രവിവർമ്മാവു വളരെ വൃദ്ധനായിരുന്നു എന്നും ''പല്ലില്ലാഞ്ഞങ്ങഴകു പൊഴിയും പ്രേമവേഗം മുഴപ്പാൻ കൊള്ളിൻറൂതാനരുണമണിവാതമ്പലം വല്ലഭായോഃ'' എന്നു് അവസാനിക്കുന്ന പദ്യത്തിൽ കവിതന്നെ പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു. അന്നു വീരകേരളൻ ഇളയരാജാവാണെന്നും രവിവർമ്മാവിന്റെ മരണാനന്തരം രാജ്യാഭിഷിക്തനായെന്നും സങ്കല്പിക്കാം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യതന്നെയാണു് ചെറുകരക്കുട്ടത്തി എന്നുള്ള രാമൻ നമ്പൂരി അവർകളുടെ അഭിപ്രായത്തോടു ഞാൻ പൂർണ്ണമായ് യോജിക്കുന്നു. അവരുടെ വിവാഹമാണു് ദാമോദരച്ചാക്കിയാരുടെ മണിപ്രവാളചമ്പുവിലെ പ്രതിപാദ്യവിഷയം എന്നു് മുൻപു പറഞ്ഞുവല്ലോ. പിന്നെയും അനേകം വർഷങ്ങൾ കഴിഞ്ഞാണു് ഉണ്ണിയാടിയുടെ ജനനം. അതുകൊണ്ടു് ഉണ്ണുനീലിസന്ദേശത്തിൽ സ്മൃതയായ ഉണ്ണിയാടി ശിവവിലാസത്തിലെ ഉണ്ണിയാടിയിൽനിന്നു ഭിന്നയാണെന്നു് അനുമാനിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. രണ്ടുപേരും ഒരേ വീട്ടുകാർതന്നെ. ആകെക്കൂടി ക്രി. പി. 1400-നു് ഇടയ്ക്കായിരിക്കും ശിവവിലാസത്തിന്റെ നിർമ്മിതി എന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തിയാൽ അതിൽ വലിയ അപാകമുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ഇത്തരത്തിൽ മഹനീയവും ദേശചരിത്രഗന്ധിയുമായ ഒരു കാവ്യം രചിച്ച ദാമോദരച്ചാക്കിയാർ നമ്മുടെ ആദരപൂർവ്വമായ സ്മരണത്തിനു് എല്ലാവിധത്തിലും അർഹനാണെന്നുള്ളതിൽ യാതൊരു പക്ഷാന്തരത്തിനും അവകാശമില്ല.

സാമൂതിരികോവിലകവും സാഹിത്യവും

സമസ്തകേരളസാഹിത്യപരിഷത്തിന്റെ സപ്തമവാർഷിക സമ്മേളനം നടക്കുന്ന ഈ കോഴിക്കോട്ടുനഗരത്തിന്റെ പുരാതനമഹിമയേയും ഈ നഗരത്തെ രാജധാനിയാക്കിയ സാമൂതിരിരാജാക്കന്മാർ പൂർവ്വകാലംമുതൽക്കുതന്നെ സാഹിത്യവിഷയത്തിൽ ചെയ്തുപോന്നിട്ടുള്ള പുഷ്ടലപോഷണത്തേയും പറഞ്ഞ് ഒരു പ്രസങ്ഗം ഈ സന്ദർഭത്തിൽ ചെയ്യുന്നതു് ഒരുവിധത്തിലും ഉചിതമല്ലെന്നു വരുന്നതല്ല. വാസ്തവത്തിൽ പരശുരാമമഹർഷിയുടെ ബാഹുബലത്തിനു പ്രത്യക്ഷലക്ഷ്യമായ് നാം കാണുന്ന ഈ കേളികേട്ട കേരളഭൂമി, ചരിത്രംകൊണ്ടും, ഭാഷകൊണ്ടും, ചരിത്രംകൊണ്ടും, സംസ്കാരംകൊണ്ടും 'ഏകമേവാദ്വിതീയം' ആകുന്നു. ഈ ഭൂമിയെ മലബാർ, കൊച്ചി, തിരുവിതാംകൂർ എന്നിങ്ങനെ മൂന്നു മൂത്തികളായ് ദർശിക്കുന്നതു് കേവലം മായാവിഭ്രമമല്ലാതെ മറെറാന്നുമല്ല. തിരുവിതാംകൂറിന്റെ ദക്ഷിണകോണമായ വേണാട്ടിനു കൊല്ലം ഒൻപതാം ശതകത്തിൽ മുകിലൻ എന്ന ഒരു മുഹമ്മദീയന്റെ ആക്രമണത്തിൽനിന്നു സങ്കടം നേരിട്ടപ്പോഴും അതു പരിഹരിച്ചു് ആ രാജ്യത്തെ പാലിച്ചതു് മലബാറിന്റെ ഉത്തരാംശങ്ങളിൽ ഒന്നായ കോട്ടയത്തെ യുവരാജാവായ കേരളവർമ്മതമ്പുരാനായിരുന്നു. അതുപോലെ കൊല്ലം പത്താംശതകത്തിൽ മലബാറിനും, കൊച്ചിക്കും, മൈസൂർ വ്യാഘ്രം എന്ന ഭയങ്കര ബിരുദത്താൽ വിശ്വവിശ്രുതനായിത്തീർന്ന ടിപ്പുസുൽത്താന്റെ അവസ്ഥാന്തരത്തിൽനിന്നു ദുഃഖമുണ്ടായപ്പോഴും അതു തീർത്തു് അവരെ പരിത്രാണം ചെയ്തതു് 'ധർമ്മരാജാവു്' എന്ന പാവനനാമധേയത്താൽ ലോകം ഇന്നും പുകഴ്ത്തുന്ന തിരുവിതാംകൂറിലെ കാർത്തികതിരുനാൾ ബാലരാമവർമ്മമഹാരാജാവായിരുന്നു. രഘുവംശം 13-ാം സർഗ്ഗത്തിൽ കാളിദാസമഹാകവി ഇത്തരത്തിലുള്ള മഹാരാജാക്കന്മാരുടെ നിലയെ

'പക്ഷച്ഛിദാ ഗോത്രഭിദാത്തഗന്ധാ—
ശ്ശരണ്യമേനം ശതശോ മഹീഭ്രാഃ
നൃപാ ഇവോപപ്ലവിനഃ പരേഭ്യോ
ധർമ്മോത്തരം മധ്യമമാശ്രയന്തേ.''

---

*സാഹിത്യപരിഷത്തിന്റെ സപ്തമസമ്മേളനത്തിൽ കോഴിക്കോട്ടവെച്ചു ചെയ്ത വാചാപ്രസങ്ഗം പിന്നീടുള്ള ഗവേഷണഫലങ്ങൾ കൂടി ചേർത്തു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നതു്.

എന്ന പദ്യത്തിൽ സമഞ്ജസമായ് സ്മരിക്കുന്നുണ്ട്. ശത്രുക്കളിൽ നിന്ന് ഉപദ്രവം നേരിടുന്ന രാജാക്കന്മാർ ധർമ്മോത്തരനായ് രണ്ട കക്ഷികളിലും ചേരാതെയിരിക്കുന്ന മൂന്നാമനായ ഒരു രാജാവിനെ ശരണം പ്രാപിക്കുകയെന്നുള്ളതു രാജ്യമീമാംസയിലെ സാമാന്യനിയമങ്ങളിൽ ഒന്നാകുന്നു.

''തുരുഷ്കോ നിഷ്ക്രാമത്തുരഗഖുരകുട്ടാലദലിത-
ക്ഷമാധൂളീപാളീചുളകിതചതുസ്സിന്ധുസലിലഃ
ഹാകൃഷ്ണേത്യുട്യൽപ്രതിഭടവധൂടീപരിവൃതഃ
പ്രതസ്ഥേ കാർത്താന്തീം കകുഭമിതി വാർത്താ സമജനി.''

എന്നും

''ജിത്വാ ഹല്ലോഹലേശം, യവനവരയുതഃ
കോലഭൂപാലമൗലിം,
ഹൃത്വാർത്ഥാനേതദീയാനപി പുരളിപതിം
ശൈലപാർശ്വോധിനാഥം,
ധിക്കുർവൻ മാടഭൂപം, സദസി നിജഭടൈ-
സ്സാകമാസ്തേ തുരുഷ്കഃ
കാർത്താന്തീം ഗന്തുകാമോ ദിശമഖിലജനാൻ
പാഹി വഞ്ചിക്ഷിതീശ.''

എന്നും മുറയിട്ടുകൊണ്ട് തെക്കോട്ടേയ്ക്ക് കൂട്ടം കൂട്ടമായ് പലായനംചെയ്ത മലബാറിലുംകൊച്ചിയിലുമുള്ള ജനങ്ങളെ— ആരാജം, ആരജകം— കാർത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവ്, പ്രബലനും നൃശംസനുമായ ഒരു ശത്രുവിൽനിന്നു തനിക്കു തന്നിമിത്തം സംഭവിക്കാവുന്ന അനർത്ഥത്തെപ്പറ്റി ലേശവും ചിന്തിക്കാതെ, പരിപാലിച്ചു.

''യം പാലയസി ധർമ്മം ത്വം
പ്രീത്യാ ച നിയമേന ച
സ വൈ രാഘവശാർദ്ദൂല,
ധർമ്മസ്ത്വാമഭിരക്ഷതു.''

എന്ന വാല്മീകിരാമായണത്തിലെ രോമാഞ്ചപ്രദമായ കൌസല്യാവാക്യം അവിടത്തേക്കു ഹൃദിസ്ഥമായിരുന്നിരിക്കണം. ''ധർമ്മത്തെ രക്ഷിച്ചെങ്കിൽ ധർമ്മവും രക്ഷിച്ചീടും'' എന്ന ആപ്തവാക്യം രാജാക്കന്മാരുടെ വിഷയത്തിൽ പ്രത്യേകം അർത്ഥവത്താകുന്നു. അതണ് പ്രതിജ്ഞായൌഗന്ധരായണം നാടകത്തിൽ യൌഗന്ധരായണൻ ഹംസകനോട്

''പരചക്രൈരനാക്രാന്താ
ധർമ്മസങ്കരവർജിതാ
ഭ്രമിർഭർത്താരമാപന്നം
രക്ഷിതാ പരിരക്ഷതി.''

എന്നു പറയുന്നതിന്റെ സൂക്ഷ്മാർത്ഥവും. ധർമ്മരാജാവു് സാധുക്കളായ കാന്ദിശീകന്മാരെ വ്യർത്ഥോപദ്രവകാരിയായ ഒരു ശത്രുവിൽനിന്നു രക്ഷിച്ചു; അദ്ദേഹത്തിന്റെ പതിവ്രതയായ വഞ്ചിഭൂപത്നി അദ്ദേഹത്തേയും ആപൽകാലത്തിൽ പെരിയാറിലെ വെള്ളപ്പൊക്കം എന്ന വ്യാജേന സർവഘസ്മരനായ ആ ശത്രുവിനെ തട്ടുത്തു നിറുത്തി രക്ഷിച്ചു. ഈ അനുസന്ധാനരമണീയങ്ങളായ ചരിത്രസംഭവങ്ങൾ നമ്മുടെ സാഭിമാനമായ സ്മരണത്തിനു് അനവരതം വിഷയീഭവിക്കേണ്ടതാണു്.

കോഴിക്കോടിന്റെ അന്യാദൃശമായ ചരിത്രത്തിലെ ചില അംശങ്ങളും നാം സശ്രദ്ധം സ്മരിക്കേണ്ടതുണ്ടു്. കാടഞ്ചേരി നമ്പൂതിരി കൊല്ലം 869-ാമാണ്ടു് രചിച്ച ''കേരളോൽപത്തിയും മാമാങ്കവും'' കിളിപ്പാട്ടിൽ

''ചേരമാനാകിയ കേരളാധീശ്വരൻ
പാരാതെ വിക്രമഭ്രവരേശന്നഥ
പള്ളിവാളും പള്ളിമാറാടിയും പുന-
രുള്ളഴിഞ്ഞുള്ള വിശിഷ്ടവാദ്യങ്ങളും

കൊറ്റക്കുടകവും തഴകവും ചമരികവും
കുറമൊഴിഞ്ഞാലവട്ടങ്ങളാദികവും
മറ്റും തനിക്കുള്ള രാജചിഹ്നങ്ങളംതാൻ
മുറ്റു മുദകപൂർവം കൊടുത്തീടിനാൻ.

തൃക്കൈവെളയും കൊടുത്തു ദയാപര-
നുംക്കനിവുറവുംചെയ്തു: ''നിനക്കു ഞാൻ
തന്നിതെനിയ്ക്കു മുന്നം മനുജാധിപൻ
തന്നിരിക്കും നൃപചിഹ്നങ്ങളൊക്കവേ;

ഇന്നിതെല്ലാം ഗ്രഹിച്ചാശു നീ കേരളം
തന്നിൽ വിളങ്ങും പശുദ്ധിജാദിപ്രജാ-
വൃന്ദത്തെയും പരിപാലിച്ചു സന്തതം
നന്നായിരിക്ക ഞാനെന്നവണ്ണം സഖേ,

കന്നേറിതൊട്ട പുതുപ്പട്ടണത്തോള-
മെന്നുമചലാബ്ധിനാഥനായ് വാഴ്ക നീ.

X X X X

ചൊല്ലെഴും മക്കത്തു കപ്പലോറിക്കയും
കല്യാണമൊക്കൊണ്ട മാമാങ്കമാകിയ
നല്ല മഹോത്സവം ഘോഷിച്ചുകൊൾകയും;
അല്ലലൊഴിഞ്ഞു ചെയ്താലും നിരന്തരം.''

എന്നു് ഒടുവിലത്തെ ചേരമാൻപെരുമാൾ സാമൂതിരിരാജവംശത്തിലെ കൂടസ്ഥപുരുഷനായ മാനവിക്രമനേറാടിയോടു ചെയ്യുന്നതായ് വർണ്ണിക്കുന്ന ആമന്ത്രണവാക്യം ഏറെറവുംമർമ്മസ്പൃക്കാകുന്നു. സത്യത്തെക്കാളും വലുതായ് ലോകത്തിൽ ധർമ്മമില്ലെന്നു് ആദിമകാലങ്ങളിലെ സാമൂതിരിപ്പാടന്മാർ അഭേദ്യമായ് വിശ്വസിച്ചിരുന്നു എന്നു് അംബരേശൻചെട്ടിയെ സംബന്ധിച്ചുള്ള ഐതീഹ്യം നമ്മെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നു. ക്രി. പി. പതിനാലാം ശതകത്തിന്റെ ആരംഭം മുതൽ പതിനേഴാം ശതകത്തിന്റെ മധ്യംവരെ നെടുവിരിപ്പു സ്വരൂപത്തിലെ വിജയപതാക വിശ്രാന്തരമായ രീതിയിൽ പാറിപ്പറന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. ക്രി. പി. 1403-ൽ ഈ നഗരം സന്ദർശിച്ച മാഹ്യുവാൻ എന്ന വിദേശീയൻ ഇവിടത്തെ തുണിച്ചരക്കുകളുടെ മേന്മയെ മുക്തകണ്ഠം ശ്ലാഘിച്ചിരിക്കുന്നു. ക്രി. പി. 1498-ൽ ഇദംപ്രഥമമായ് ആഫ്രിക്കാ ഭൂഖണ്ഡം ചുറ്റി കപ്പലോടിച്ച വാസ്കോഡിഗാമാ ഇൻഡ്യയിൽ കാലുകുത്തിയതു് ഇതിനടുത്തുള്ള (പന്തലായനി) കൊല്ലം തുറമുഖത്തായിരുന്നു എന്ന വസ്തുത ഏതു കേരളീയനെയാണു് രോമാഞ്ചമണിയിക്കുവാൻ പര്യാപ്തമല്ലാത്തതു്? അന്നത്തെ കേരളത്തിന്റെ അപദാനങ്ങളെ അത്യുജ്ജ്വലമായ് കീർത്തനം ചെയ്യുന്ന 'കമോയൻസ്'' (Camoens) എന്ന മഹാകവിയുടെ 'ലൂസിയഡ്'' എന്ന പോർത്തുഗീസ് മഹാകാവ്യം 'മിക്കിൾ' (Mickle) എന്ന ഇംഗ്ലീഷു കവി ആങ്ഗ്ലേയഭാഷയിൽ തർജ്ജിമ ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. ആ അനവദ്യമായ സാഹിത്യാമൃതം മലയാളത്തിൽ ഇയിയും ആർക്കും പകർന്നുതരുവാൻ സാധിച്ചിട്ടില്ലല്ലോ എന്നു ഞാൻ പലപ്പോഴും ഖേദിക്കാറുണ്ടു്. ചീനചക്രവർത്തിയിൽനിന്നു സമ്മാനമായ് സുവർണ്ണമയമായ ഒരു അരപ്പട്ട നേടുന്നതിനും ഇവിടത്തെ രാജകുടുംബത്തിനു യോഗമുണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. ക്രി. പി. 1607-ൽ ഇവിടെ എത്തിയ പൈറാർഡ് ഡി ലവാൽ (Pyrard de Laval), ഈ പട്ടണംപോലെ സന്തുഷ്ടിക്കു്

ഇരിപ്പിടമായ ഒരു സ്ഥലം ലോകത്തിലെങ്ങുമില്ലെന്നും ഇൻഡ്യയിൽ ഇത്രമാത്രം സമൃദ്ധമായ് വാണിജ്യത്തിനു പ്രചാരമുള്ള ഒരു തുറമുഖം താൻ കണ്ടിട്ടില്ലെന്നും മതാനുവർത്തനവിഷയത്തിൽ രാജാവു ജനങ്ങൾക്കു പരിപൂർണ്ണമായ സ്വാതന്ത്ര്യമനുവദിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും പ്രസ്താവിച്ചു കാണുന്നു. കപ്പൽക്കച്ചവടത്തിനെന്നപോലെ മാമാങ്കാഘോഷത്തിനും ഈ രാജാക്കന്മാർ കീർത്തിപ്പെട്ടിരുന്നു. ഒടുവിലത്തെ മാമാങ്കം കൊല്ലം917-ൽ ആണ് നടന്നതു്. ചുരുക്കത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ

''ആരും നേരിട്ടനില്ലാരരിയ നെടുവിരി-
പ്പോടെടോ, വാണ്മെലല്ലോ
നീരേകീ പണ്ടൊടുക്കത്തഖിലഗ്രഹനിധേ,
ചേരമാൻ രാമവമ്മാ''

എന്നു കൊച്ചിത്തമ്പുരാനെ ഒരു പ്രാചീനകവി ഉൽബോധനം ചെയ്തതു് ഏതാനും ശതവർഷകാലത്തേക്ക് എത്രയും പരമാർത്ഥമായിരുന്നു. എന്നൊരിക്കൽ രാജ്യതൃഷ്ണാദുർഭ്രതം നെടുവിരിപ്പിനെ ഗ്രസിച്ചു് അതിന്റെ ദൃഷ്ടി പൈക്കോട്ടേയ്ക്കു തിരിച്ചുവിട്ടു; പിന്നെ അധികം താമസം വേണ്ടിവന്നില്ല, ആ ദിക്കിന്റെ പാലകനായ യമധർമ്മരാജാവിനു് അതിന്റെ യശഃപ്രതാപങ്ങളുടെ നേർക്കു കണ്ണയയ്ക്കുവാൻ, എന്നല്ലേ പറയേണ്ടതുള്ളൂ? നെടുവിരിപ്പും പെരുമ്പടപ്പും രാജസ്വരൂപങ്ങളും തമ്മിൽ നെടുനാളത്തേയ്ക്കു നീണ്ടുനിന്ന ഭ്രാതൃഹത്യാനിർവിശേഷമായ ആ ശണ്ഠയുടെ അഭാവത്തിൽ കേരളത്തിന്റെ നില എന്തായിരിക്കുമെന്നുള്ളതു് ദക്ഷിണഭാരതചരിത്രത്തിലെ പ്രധാനങ്ങളായ 'യദി' പ്രശ്നങ്ങളിൽ ഒന്നാകുന്നു. ഏതായാലും ആ കാലം കഴിഞ്ഞു; പന്നിയൂർക്കുറും ചൊവ്വരക്കുറും തമ്മിലുള്ള മത്സരത്തിനു കാലം പൂർണ്ണവിരാമമിട്ടു; ദക്ഷിണഭോജരാജനെന്ന ബിരുദനാമത്താൽ സുവിദിതനായ മാനവിക്രമ ഏട്ടൻതമ്പുരാൻ കൊച്ചിമഹാരാജാവിന്റെ അതിഥിയായ് തൃപ്പൂണിത്തുറയ്ക്കു പോയതോടുകൂടി ആ മത്സരത്തിന്റെ ത്രസരേണുപോലും അസ്തമിച്ചു; ഇന്നിതാ കൊച്ചിമഹാരാജകുടുംബത്തിലെ ഒരു മഹനീയാങ്ഗമായ നമ്മുടെ സഭാനാഥൻ തിരുമേനി ഇപ്പോഴത്തെ സാമൂതിരിപ്പാടു തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെല അതിഥിയായ് ഈ നഗരത്തെ ആത്മസാന്നിദ്ധ്യത്താൽ സംഭാവനംചെയ്യുന്നു.

സാമൂതിരികോവിലകവും സാഹിത്യവുമായുള്ള സംബന്ധം അത്യന്തം ഗാഢവും ചിരസ്ഥായിയുമാണെന്നു് ആ കോവിലകത്തെ ഇന്നത്തെ അങ്ഗങ്ങളും അവരുടെ രാജധാനിയിൽ ഈ സാഹിതീ

ദേവതാലയത്തിൽ ആരാധനത്തിനായ് കേരളത്തിന്റെ നാനാഭാഗങ്ങളിൽനിന്നു് എത്തിക്കൂടീട്ടുള്ള നാമും ധരിച്ചിരിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ബില്ഹണമഹാകവി വിക്രമാങ്കദേവചരിതത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ രാജാക്കന്മാർക്കു് കവികളെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്ന വിഷയത്തിലുള്ള കടമയെപ്പറ്റി താഴെക്കാണുന്ന വിധത്തിൽ ഗാനം ചെയ്തിരിക്കുന്നു.

''സ്വച്ഛാഭങ്ഗുരഭാഗ്യമേഘതടിതഃ
ശക്യാ ന രോദ്ധും ശ്രിയഃ
പ്രാണാനാം സതതപ്രയാണപടഹ–
ശ്രദ്ധാ ന വിശ്രാമ്യതി;
ത്രാണം യേത്ര യശോമയേ വപുഷി വഃ
കുർവന്തി കാവ്യാമൃതൈ–
സ്താനാരാധ്യ ഗുരുൻ വിധത്ത സുകവീൻ
നിർഗർവമുർവീശ്വരാഃ

ഹേ രാജാനസ്ത്യജത സുകവിപ്രേമബന്ധേ വിരോധം;
ശ്രദ്ധാ കീർത്തിഃസ്മൃതി ഭവതാം ന്യനമേതൽപ്രസാദാൽ;
തുഷ്ടൈർബദ്ധം യദലഘു രഘുസ്വാമിനസ്സച്ചരിത്രം;
ക്രുദ്ധൈന്നീതസ്ത്രിഭുവനജയീ ഹാസ്യമാർഗം ദശാസ്യഃ

ഈ ശ്ലോകങ്ങളിൽ അന്തർഭവിച്ചിരിക്കുന്ന തത്വം കേരളത്തിലെ ഇതര രാജാക്കന്മാക്കൊപ്പം സാമൂതിരിമഹാരാജാക്കന്മാരും ധരിച്ചിരുന്നു. തന്നിമിത്തം അവരിൽ പലർക്കും ഉത്തമനിബന്ധങ്ങളുടെ കർത്താക്കന്മാരും കാരയിതാക്കന്മാരുമായ്ത്തീരുവാനും തദ്വാരാ ശാശ്വതമായ സദ്യശസ്സു സമ്പാദിക്കുവാനും സാധിച്ചു. അവരിൽ ചിലരുടെ അപദാനങ്ങളെക്കുറിച്ചു് ചിലതെല്ലാം പ്രസ്താവിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി മാത്രമാകുന്നു ഞാൻ ഈ സന്ദർഭത്തെ വിനിയോഗിച്ചു കൊള്ളുന്നതു്.

കൊല്ലം ഏഴാം ശതവർഷത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന 'മാനവിക്രമൻ' എന്ന സാമൂതിരിപ്പാട്ടു് പതിനെട്ടരക്കവികളെ പരിപാലിച്ചിരുന്നുവെന്നുള്ള ഐതിഹ്യം സുപ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. കോഴിക്കോട്ട തളിക്ഷേത്രത്തിലെ പട്ടത്താനം കേരളത്തിൽ ശാസ്ത്രപണ്ഡിതന്മാരെ സജീവമായ് പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിനു വളരെ ശതവർഷകാലത്തേക്കു പ്രയോജകീഭവിച്ചിരുന്നു. തുലാമാസത്തിൽ രേവതിയിൽ തുടങ്ങി തിരുവാതിരയിലാണു്

ആദ്യകാലം മുതൽക്കുതന്നെ ആ താനം അവസാനിച്ചിരുന്നതു്. വിദ്വൽസദസ്സിൽ നടക്കുന്ന വാദപരീക്ഷയിൽ വിജയികളാകുന്നവക്കു 100 പണത്തിന്റെ ഓരോ കിഴി സമ്മാനമായ് നല്കപ്പെട്ടിരുന്നു. പ്രാഭാകരമീമാംസയ്ക്കും ഭാട്ടമീമാംസയ്ക്കും 12 വീതവും വ്യാകരണത്തിനു് 9-ും വേദാന്തത്തിനു 13-ും അങ്ങനെ ആകെക്കൂടി 46 കിഴികളും ഉണ്ടായിരുന്നതായ് അറിയുന്നു. കൊല്ലം 854-ൽ 43 കിഴികളും സമ്മാനിച്ചതിനു രേഖ കാണുന്നുണ്ടു്. തളിയമ്പലത്തിന്റെ തെക്കേ വാതിൽമാടത്തിന്റെ തെക്കേ അറയത്തു പ്രാഭാകരമീമാംസയിലും വടക്കേ വാതിൽമാടത്തിന്റെ തെക്കേ അറയത്തു് വ്യാകരണത്തിലും പരീക്ഷകളും നടന്നിരുന്നു.

മാനവിക്രമമഹാരാജാവിന്റെ പതിനെട്ടരക്കവികളും, പയ്യൂർ പട്ടേരിമാർ അച്ചനും അപ്പഫന്മാരും മഹന്നുമുള്ളപ്പെടെ ഒൻപതു പേർ, തിരുവേഗപ്പുറക്കാരായ നമ്പൂരിമാർ അഞ്ചുപേർ, മുല്ലപ്പള്ളിനമ്പൂരി, ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രികളും, കാക്കശ്ശേരി ഭട്ടതിരി, ചേന്നാസ്സു നമ്പൂതിരിപ്പാടു് ഇങ്ങനെ പതിനെട്ട പേരും, ഭാഷാകാവ്യങ്ങളും മാത്രം നിർമ്മിക്കുക നിമിത്തം അരക്കവിയായിത്തീർന്ന പുനം നമ്പൂരിയുമാണെന്നാണു് സാധാരണമായ് പറഞ്ഞുവരാറുള്ളതു്. അവരിൽ ചിലരെപ്പറ്റി എനിക്കു് അറിയാവുന്നതിൽ ചില വിവരങ്ങളും മാത്രം പ്രസ്താവിക്കാം.

മേൽപ്പറഞ്ഞ വിദ്വൽസദസ്സിലെ അഗ്രാസനം അലങ്കരിച്ചിരുന്നതു് അക്കാലത്തെ കേരളീയപണ്ഡിതന്മാരിൽ പ്രഥമഗണനീയനായ പയ്യൂർ അച്ചൻ ഭട്ടതിരിപ്പാടായിരുന്നു. ഗുരുവായൂരിനു സമീപമുള്ള കൊച്ചി കുന്നംകുളം താലൂക്കിലാകുന്നു പയ്യൂരില്ലം. 'മഹർഷി' എന്ന ബിരുദപ്പേരാൽ ലോകം ഇന്നും അദ്ദേഹത്തെ സബഹുമാനം സ്മരിക്കുന്നുണ്ടു്. ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രികളും അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി കോകിലസന്ദേശത്തിൽ.

''കിഞ്ചിൽപൂർവാരണഖളഭവി ശ്രീമദധ്യക്ഷയേഥാ-
സ്മന്മീമാംസാദ്വയകുലഗുരോസ്സുത്ത പുണ്യം മഹർഷേഃ;
വിദ്വദ്വൃന്ദേ വിവദിതുമനസ്യാഗതേ യത്ര ശശ്വ-
ദ്വ്യാഖ്യാശാലാവളഭിനിലയസ്ഥിഷ്ടതേ കീരസംഘഃ.

ശാസ്ത്രവ്യാഖ്യാ ഹരിഹരകഥാ സൽകഥാഭ്യാഗതാനാ-
മാലാപോ വാ യദി സഹ ബുധൈരാക്ഷിപേദസ്യ ചേതഃ

തദ്വിസ്രബ്ധം ദ്വിജപരിവൃതേ നിഷ്കടാദ്രൌ നിഷണ്ണഃ
കോകൂയേഥാഃ: സ ഖലു മധുരാം സൂക്തിമാകർണ്യ തുഷ്യേൽ.

ശ്ലാഘ്യച്ഛന്ദസ്ഥിതിമയി മയാ ശോഭനേതേ നിയുക്തം
ശ്രാവ്യം ശബ്ദൈഃ സരസസുമനോഭാജമഭ്രാന്തവൃത്തിം
ദൂരപ്രാപ്യം പ്രശിഥിലമിവ ത്വാം സഖേ, കാവ്യകല്പം
ധീമാൻ പശ്യേൽ സ യദി നനു തേ ശ്രദ്ധ ഏവ പ്രചാരഃ.;''

ഈ പദ്യങ്ങങ്ങളിലും, അന്യത്ര

''പയ്യൂരാഢ്യ, മഹർഷേ,
കവിതാമാശ്ലേചകാളിദാസം ത്വാം
ദാനേചകല്പവൃക്ഷം
സർവജ്ഞതേചചന്ദ്രഖണ്ഡധരം.''

എന്ന ശ്ലോകത്തിലും ചെയ്തിട്ടുള്ള അനന്യസാധാരണമായ പ്രശസ്തിക്കു് ആ മഹാനുഭാവൻ വിഷയീഭവിക്കണമെങ്കിൽ അവിടത്തെ മീമാംസാദി ശാസ്ത്രപാണ്ഡിത്യം, കാവ്യനിർമ്മാണകൌശലം, വിമർശനകലാവൈദഗ്ദ്ധ്യം, വിദ്വജ്ജനപക്ഷപാതം, ദാനശൌണ്ഡത, ഷഡംക്കർമ്മനിരതത്വം മുതലായ ഗുണങ്ങളും എത്രമാത്രം അതിമാനുഷങ്ങളായിരുന്നിരിക്കണം എന്നു നമുക്കു് എറെക്കുറെ ഊഹിക്കാവുന്നതാണു്.

കാക്കശ്ശേരിഭട്ടതിരിയും വസുമതീമാനവിക്രമം നാടകത്തിൽ അദ്ദേഹത്തെ

''യസ്മിൻ പ്രീണാതി വാണീകരതലവിലസ–
ദ്വല്ലകീതൌല്യഭാജാം
സോതാ വാതാലയാധീശ്വരവിശദശിരഃ–
കമ്പസംഭാവിതാനാം
വാചാം മോചാമധൂളീപരിമള സുഹൃദാം
സർവദാ നൈഗമാധ്വ-
ശ്രദ്ധാലുഃ കേരളക്ഷ്മാതലതിലകമുഷി–
സ്സാഹിതീപാരദൃശ്വാ.''

എന്ന പദ്യത്തിൽ മുക്തകണ്ഠമായ് പുകഴ്ത്തിയിരിക്കുന്നു.

പയ്യൂർ മഹൻഭട്ടതിരിയുടെ പേർ പരമേശ്വരൻ എന്നായിരുന്നു. ഉദ്ഭടശാസ്ത്രികം മല്ലികാമാരുതത്തിൽ ഈ പരമേശ്വരഭട്ടതിരിതനിക്കു നല്കിയ

''വേദേ സാദരബുദ്ധി,രുദ്ധതതരേ
തർക്കേ പരം കർക്കശഃ
ശാസ്ത്രേ ശാതമതിഃ കലാസു കുശലഃ
കാവ്യേഷു ഭവ്യോദയഃ
ശ്ലാഘ്യഃ സൽകവിതാസു ഷട്സ്വപി പട്ട-
ഭാഷാസു, സ ത്വം ക്ഷിതൌ
സർവോദ്ഗണ്ഡകവിപ്രകാണ്ഡ, ദദസേ
കസ്മൈ ന വിസ്മേരതാം?''

എന്ന ശ്ലോകരൂപമായ പ്രശംസാപത്രം ''കഥിതമപ്യേതന്മീമാംസക ചക്രവർത്തിനാ മഹർഷിപുത്രേണ പരമേശ്വരേണ'' എന്ന പീഠിക യോടുകൂടി ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുണ്ട്. 'മീമാംസകചക്രവർത്തി' എന്നു ശാസ്ത്രികം വർണിക്കുന്ന പരമേശ്വരനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അച്ഛൻ മഹർഷിയും മാത്രമല്ല പ്രസ്തുതവംശത്തിൽ ആ പേരുകളോടുകൂടി ജീവിച്ചിരുന്നതു്. മൂന്നു് ഋഷിമാരുടേയും മൂന്നു പരമേശ്വരന്മാരുടേയും നാമധേയങ്ങളും ഇപ്പോൾ വെളിപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഒന്നാമത്തെ ഋഷിയുടേയും ഗൌരമ്പയുടെയും പുത്രനായിരുന്ന ഒന്നാമത്തെ പരമേശ്വരൻ. ഈ പരമേശ്വരൻ വാചസ്പതിമിശ്രന്റെ ന്യായകണികയ്ക്കു് ഋഷധ്വം കരണി എന്നും സ്വദിതംകരണി എന്നും രണ്ടു വ്യാഖ്യാനഗ്രന്ഥങ്ങളും രചിച്ചിട്ടുണ്ട്. പരമേശ്വരനു്, എനിക്കു് അറിവുള്ളിടത്തോളം, അഞ്ചു പുത്രന്മാരുണ്ടായിരുന്നു. രണ്ടാമത്തെ ഋഷി, ഭവദാസൻ, വാസുദേവൻ, സുബ്രഹ്മണ്യൻ,ശങ്കരൻ, ഇവയാണു് അവരുടെ പേരുകളും. രണ്ടാമത്തെ ഋഷിയുടേയും ഗോപാലികാംബയുടേയും പുത്രനാണു് രണ്ടാമത്തെ പരമേശ്വരൻ. അദ്ദേഹം മണ്ഡനമിശ്രന്റെ സഹോദരസിദ്ധി, വിഭ്രവിവേകം ഈ കൃതികളുടെയും വാചസ്പതിമിശ്രന്റെ തത്വബിന്ദുവിനും ചിദാനന്ദന്റെ നീതിതത്വാവിർഭാവനത്തിനും വ്യാഖ്യാനഗ്രന്ഥങ്ങളും നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹോദരൻ വാസുദേവന്റെ കൃതികളായുള്ള ചില യമകകാവ്യങ്ങളെപ്പറ്റി 'ഭ്രമരസന്ദേശവും' വാസുദേവഭട്ടതിരിയും' എന്ന ഉപന്യാസത്തിൽ ഞാൻ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. മൂന്നാമത്തെ പരമേശ്വരന്റെ ജൈമിനീയമീമാംസാസൂത്രങ്ങൾക്കുള്ള ''സൂത്രാർത്ഥസംഗ്രഹം'' എന്ന വിപുലമായ വ്യാഖ്യാനം ഞാൻ വായിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഗ്രന്ഥം അച്ചടിപ്പിച്ചിട്ടില്ല. ''ഇതി മഹാമഹോപധ്യായശ്രീമദൃഷിപുത്രപരമേശ്വരവിരചിതേ സൂത്രാർത്ഥസംഗ്രഹേ'' എന്നു് അതിൽ പല ഭാഗങ്ങളിലും രേഖപ്പെടുത്തിക്കാണുന്നു. തത്വബിന്ദുവിന്റെ വ്യാഖ്യാനമായ തത്വവിഭാവന മൂലത്തോടു കൂടി

മീമാംസാപണ്ഡിതൻ വി. എ. രാമസ്വാമി ശാസ്ത്രികൾ എം. എ. അണ്ണാമല സർവകലാശാലയുടെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെട്ടത്തീട്ടുണ്ട്. ദ്വിതീയപരമേശ്വരന്റെ പുത്രൻ മൂന്നാമത്തെ ഋഷിയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രൻ മൂന്നാമത്തെ പരമേശ്വരനുമാണ്. ഈ ഋഷിക്കു വാസുദേവൻ എന്നൊരു സഹോദരനുണ്ടായിരുന്നു. ഇവരിൽ ഏത് ഋഷിയും പരമേശ്വരനുമാണ് ശാസ്ത്രികളുടെ സമകാലികന്മാർ എന്നു വെളിപ്പെട്ടന്നില്ല; രണ്ടാമതായ് നിർദ്ദേശിച്ചവരാണെന്നത്രേ ഞാൻ തൽകാലമായ് സങ്കല്പിക്കുന്നതു്. ദ്വിതീയപരമേശ്വരൻ ആദ്യമായ് വിഭ്രമവിവേകത്തിനും, പിന്നീടു തത്വബിന്ദു, നീതിതത്വാവിർഭാവനം, സ്ഫോടസിദ്ധി ഇവയ്ക്കും വ്യാഖ്യാനങ്ങളും രചിച്ചു. സ്ഫോടസിദ്ധിവ്യാഖ്യയ്ക്കു 'ഗോപാലിക' എന്നാണ് പേർ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗുരു പിതൃവ്യനായ ഭേദാസനായിരുന്നു. നീതിതത്വാവിർഭാവനത്തിലെ കാര്യവാദം, മറ്റൊരു പിതൃവ്യനായ സുബ്രഹ്മണ്യന്റെ നിർദ്ദേശമനുസരിച്ചും സ്വതഃപ്രമാണവാദം ഇനിയൊരു പിതൃവ്യനായ വാസുദേവൻ ഉപദേശിച്ച മാതിരിയിലും ആണ് അദ്ദേഹം വ്യാഖ്യാനിച്ചതു്.

''ഇഷ്ടാനിഷ്ടപ്രാപ്തിഹാന്യോ–ർജ്ജാഗരൂകാ ഭവന്തു നഃ
ഋഷയഃ പിതരോ ദേവാ– സ്സർവദായ്യാശ്ച മാതരഃ''

എന്ന മംഗലാചരണപദ്യത്തിൽ കാണുന്ന സൂചനയിൽനിന്നു് മൂന്നാമത്തെ ഋഷിയുടെ സഹധർമ്മിണിയുടെ നാമധേയം ആര്യ എന്നായിരുന്നു എന്നു ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണ്.

''ജൈമിനിശബരകുമാരില-
സുചരിതപരിതോഷപാത്രസാരഥയഃ
ഉംബേകവിജയകാരൗ
മണ്ഡനവാചസ്പതീ ച വിജയന്താം.''

എന്ന പദ്യത്തിൽ ഗ്രന്ഥകാരൻ പല പൂർവന്മാരായ മീമാംസാഗ്രന്ഥകാരന്മാരേയും സ്മരിക്കുന്നു.

''പ്രണമാ-
മ്യാചാര്യാൻ വാസുദേവനാമാര്യാൻ''

എന്നവസാനിക്കുന്ന മറ്റൊരു പദ്യത്തിൽനിന്നു് പരമേശ്വരഭട്ടതിരിയുടെ ഗുരു ഒരു 'വാസുദേവൻ' ആണെന്നു കാണാം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിതൃവ്യൻ തന്നെയായിരിക്കാൻ ഇടയുണ്ട്. കൊല്ലം

854-ലെ പട്ടത്താനത്തിനും പ്രധാനദീപത്തിന്റെ അടുത്തിരുന്ന സദസ്സു നയിച്ചതു് അന്നത്തെ പയ്യൂരാധ്യനാണെന്നു കാണുന്നു.

ഉദ്ഭണ്ഡശാസ്ത്രികളുടെ ജന്മഭൂമി തൊണ്ടമണ്ഡലത്തിൽ പാലാറിന്റെ കരയിലുള്ള ലാടപുരംഗ്രാമമായിരുന്നു. ഇതും തന്റെ ജീവചരിത്രം സംബന്ധിച്ചുള്ള മറ്റു ചില സങ്ഗതികളും ആ മഹാകവി 'മല്ലികാമാരുതം' പ്രകരണത്തിന്റെ പ്രസ്താവനയിൽ വർണ്ണിച്ചിട്ടുള്ളതു കേരളീയർ ധരിച്ചിരിക്കേണ്ടതാണു്. ആ ഭാഗം താഴെ ഉദ്ധരിക്കാം.

''അസ്തി ദക്ഷിണാപഥോദയമാനഃ കാമാക്ഷീകടാക്ഷതാണ്ഡവിതകവിശിഖണ്ഡിമണ്ഡലേഷു തുണ്ഡീരേഷു ക്ഷീരനദീതരങ്ഗിതോപശല്യോ ലാടപുരനാമാ മഹാനഗ്രഹാരഃ; തത്രച

തപശ്ചരണചുഞ്ചവസ്സകലശാസ്ത്രമുഷ്ടിന്ധയാഃ
സ്വനുഷ്ഠിതമഹാധ്വരാഃ ശ്രുതിപരായണാശ്ശ്രോത്രിയാഃ
മഹാഭിജനശാലിനോ വദനവത്തിവാശ്വേവതാ–
വസന്ത്യതിഥിസൽകൃതിക്ഷപിതവാസരാ ഭ്രസ്തരാഃ.

തത്രച, ആമുഷ്യായണസ്യ ആപസ്തംബശാഖാധ്യായിനോ വാധൂലകുലതരുപല്ലവസ്യ, കവിതാവല്ലഭസ്യ, വിപഞ്ചീപഞ്ചമോദഞ്ചിതകീർത്തേരുപാദ്ധ്യായഗോകുലനാഥസ്യ, ശ്രീകൃഷ്ണസൂനോർഭട്ടരങ്ഗനാഥസ്യ പ്രിയനന്ദന ഇരുഗ്ഗപനാഥാപരപര്യായ ഉദ്ഭണ്ഡകവിർനാമ; സ കില വിധിവദുപാസിതാൽ തീർത്ഥാദധിഗതസകലവിദ്യോദിദൃക്ഷുർദ്ദിഗന്തരാണി ആന്ധ്രകർണ്ണാടകകലിങ്ഗചോളകേരളാനവതീർണഃ, മജ്ജൻ മഹാനദീഷു, പശ്യൻ ദേവതാസ്ഥാനാനി, സേവമാനസ്സജ്ജനാൻ, അഭിനന്ദന്നന്താർവണീൻ, ഇദമേവ താമ്രചൂഡക്രോഡനഗരമാഢൗകത; ആഢൗക്യ ച

ആസ്ഥാനമധ്യഗതമദ്ധതസൗവിദല്ല–
ദ്വൈക്ഷേപചോദിതനമച്ചതുരന്തവീരം
ശ്രീവിക്രമം ചതുരവാരവധൂകരാബ്ജ–
വ്യാധൂതചാമരമലോകത ലോകനാഥം.

അസ്യോഷ്ട ച:—

പ്രത്യർത്ഥിഭ്രമിപാല–
പ്രതാപഘമ്മോത്ഥപുഷ്കലാവർത്ത,
വിശ്വംഭരാകുടുംബിൻ,
വിക്രമ, വിശൈകവീര, വിജയസ്വ.

ദേവോപി പരിസരവത്തികോവിദകവിവദനാകൃഷ്ടേന വിഘട
മാനകമലദളശീതളേന കടാക്ഷേണ സംഭാവയൻ സാദരമേവ–
മാദിക്ഷൽ

''ശ്രീമന്നുദ്ദണ്ഡ, വിദ്വൻ, നിശമയ വചനം മാമകം; കാമദോഗ്ധ്രീ
വാണീ നാണീയസീ തേ: നനു വരകവിതാ ഭ്രക്ഷിതാ വാഗ്വി–
ലാസൈഃ;
തസ്മാദഹനായ സമ്യക്പ്രകരണമതുലം മല്ലികാമാരുതാഖ്യം
കിഞ്ചിദ്വ്യഞ്ജദ്രസാർദ്രം വിരചയ വിധിനാ സൽകവേ, സൽ–
ക്രിയാം മേ.''

''മല്ലികാമാരുതം നാമ — മനസ്സംവനനം നവം
പ്രയുഞ്ജ്മഹേ പ്രകരണ — പ്രമോദന്താം സഭാസദഃ.''

ഗ്രന്ഥാവസാനത്തിൽ,

''ഉദ്ദണ്ഡം രങ്ഗനാഥസ്സുതമലഭത യം രങ്ഗദേവീ തഥാംബാ;
ത്രൈവിദ്യേശോ മഹർഷിന്നിരവധിമഹിമാ യദ്ധിതേ ജാഗരൂകഃ;
തസ്യ ശ്രീവിക്രമാജ്ഞാബഹുമതി രചിതേ മല്ലികാമാരുതേസ്മിൻ
സദ്യഃ പ്രാഗാദ്ഭശാനാം പ്രകരണതിലകേ നിഷ്ക്കളങ്കോയമങ്കഃ.''

എന്ന പദ്യവും കാണുന്നുണ്ട്. ഇവയിൽനിന്ന മേൽപ്രസ്താവിച്ച ലാട പുരം ഗ്രാമത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പുത്രനായ്, ഗോകുലനാഥന്റെ ശിഷ്യനായ്, മഹാകവിയായ്, രങ്ഗനാഥൻ എന്ന ആപസ്തംബ സൂത്രത്തിലും വാധൂലഗോത്രത്തിലുംപെട്ട ഒരു മഹാബ്രാഹ്മണൻ ഉണ്ടാ യിരുന്ന എന്നും, അദ്ദേഹത്തിന്ന രങ്ഗദേവി എന്നധർമ്മപത്നിയിൽ ജനിച്ച പുത്രനാണ് ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രികം എന്നും, ശാസ്ത്രികംക്ക് ഇരുഗ്രപനാഥൻ എന്നുകൂടി പേരുണ്ടായിരുന്ന എന്നും, അദ്ദേഹം ഒരു ആന്ധ്രബ്രാഹ്മണനായിരുന്നിരിക്കണമെന്നും, ഗുരുമുഖത്തിൽനിന്ന ബാല്യത്തിൽ തന്നെ സകലവിദ്യകളും അഭ്യസിച്ച് ആന്ധ്രാ, കണ്ണാടകം, കലിങ്ഗം, ചോളം, കേരളം, ഇങ്ങനെ പല രാജ്യങ്ങളും ചുറ്റിസ്സഞ്ചരിച്ച് ഒടുവിൽ കോഴിക്കോട്ടവന്ന് മാനവിക്രമമഹാരാജാ വിനെക്കണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആജ്ഞയനുസരിച്ച് മല്ലികാമാരുതം എന്ന പ്രകരണം നിർമ്മിച്ച എന്നും വെളിവാകുന്നു. മല്ലികാമാരുതം മാലതീമാധവംപോലെ വിശിഷ്ടമായ ഒരു പ്രകരണമാകുന്നു. ഭവഭൂ തിക്ക് ഓജസ്സു കൂടുമെങ്കിൽ ശാസ്ത്രികംക്ക മാധുര്യമേറും. തന്നിമിത്തം വിപ്രലംഭശൃങ്ഗാരത്തിന്റെ പ്രപഞ്ചനത്തിൽ ശാസ്ത്രികം ആ മഹാകവിമൂർദ്ധന്യനെക്കൂടി ചില അംശങ്ങളിൽ അധഃകരിക്കുന്നു എന്നാണ് ഭാവുകന്മാരുടെ മതം. കൊടിയവിരഹം, രാജരത്നാവലീയം മുതലായ ചമ്പൂപ്രബന്ധങ്ങളുടെ നിർമ്മാതാക്കാം ഈ പ്രകരണത്തെ

ധാരാളമായ് ഉപജീവിച്ചിട്ടുണ്ട്. മാതൃക കാണിക്കുവാൻ ചില ശ്ലോകങ്ങൾ ഉദ്ധരിക്കാം.

1. മാരുതൻ സഖാവായ കളകണ്ഠനെപ്പറ്റി;—

''നോലിപ്ത്വാ യശസാ ദിശോ; ന ഗുരവശ്ശുശ്രൂഷയാ തോഷിതാ;—
നപ്രാപ്തശ്ച ത്രിണത്രയാപഹതയേ പുണ്യോ ഗൃഹസ്ഥാശ്രമഃ;
നോവാ പൂരിതമർത്ഥിനാമഭിമതം; ന സ്ത്രീകഥാപി ശ്രുതാ;
ഹാ! ഹാ! നിഷ്ഫലമേവ ദഗ്ധവിധിനാ നീതോസ്യകാണ്ഡേ സഖേ.''

2. നായികയുടെ കടാക്ഷം:—

''പ്രണയചപലാഃ പ്രേമസ്ഥാരാഃ പ്രസൂതമനോഭവഃ
ക്ഷപിതധൃതയശ്ചേതശ്ചോരാശ്ചലാചലതാരകാഃ
ശിവശിവ! മയി പ്രേംഖന്യസ്യാസ്മരംഗിതഘൂർണ്ണിത—
സ്മിതമധുരസ്നിഗ്ധാ മുഗ്ധാ വിലോചനവിഭ്രമാഃ.''

3. ദേവിയുടെ മഹിഷമർദ്ദനം:—

''കേളീരാവോ വ്യരംസീന്ന കില വിജയയാ സാർദ്ധമാബധ്യമാനോ;
നാകൃഷ്ടാ ദൃഷ്ടിപാതാഃ കില നടനജുഷശ്ചന്ദ്രചൂഡസ്യ വക്ത്രാൽ;
ഉൽക്ഷിപ്തേ പാദപദ്മേ കില മണികടകോ നോച്ചകൈർവാശി—
ശിഞ്ജേ;
മാതശ്ശൈലേന്ദ്രകന്യേ, മഹിഷവിമഥനം നാമ കോയം വിലാസഃ?''

4. വർഷകാലം:—

''അമീ കിമപി വാസരാഃ പ്രസുവതേ മുദം ദേഹിനാം
വിജൃംഭിനവകന്ദളീദലനിലീനപുഷ്പന്ധയാഃ
പയോദമലിനീഭവദ്ഗഗനദർശനപ്രോല്ലസൽ—
കൃഷീവലവിലാസിനീനയനകാന്തിതാപിഞ്ചിതാഃ.''

ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രികളുടെ കൃതിയായ് മല്ലികാമാരുതത്തിനു പുറമേ കോകിലസന്ദേശവും ചില ഒറ്റ ശ്ലോകങ്ങളുമല്ലാതെ നമുക്കൊന്നും ലഭിച്ചിട്ടില്ല. ഒരു നാടകശാസ്ത്രഗ്രന്ഥമുണ്ടെന്നു കേട്ടിട്ടുണ്ട്. ചാക്യാന്മാരുടെ കൂടിയാട്ടത്തിലെ ചില വളച്ചുകെട്ടുകളെ അപഹസിക്കുന്ന നടാങ്കശം ആയിരിക്കാം അതു് എന്നു ഞാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നു. കോകിലസന്ദേശത്തിൽ ശാസ്ത്രികം കോഴിക്കോടിനെപ്പറ്റി

''കുയ്യാൽ പ്രീതിം തവ നയനയോഃ കുക്കുടക്രോഡനാമ
പ്രാസാദാഗ്രില്ലാഖിതഗഗനം പത്തനം തൽ പ്രതീതം
യദ്ദോർവീര്യദ്രുഡിമകരദീഭ്രുതരാജന്യവീരാ—
ശ്ശൂരാഗ്രണ്യശ്ശിഖരിജലധിസ്വാമിനഃ പാലയന്തി.

ഗേഹേ ഗേഹേ നവനവസുധാക്ഷാളിതം യത്ര സൗധം;
സൗധേ സൗധേ സുരഭികുസുമൈഃ കല്പിതം കേളിതല്പം;
തല്പേ തല്പേ രസപരവശം കാമിനീകാന്തയുഗ്മം;
യുഗ്മേ യുഗ്മേ സഖലു വിഹരൻ വിശ്വവീരോ മനോജ്ഞഃ.

വ്യർത്ഥം കണ്ഠേ നവകുവലയം വിദ്യമാനേ കടാക്ഷേ;
ഭാരോ ഹാരഃ സ്തനകലശയോർഭാസുരേ മന്ദഹാസേ;
യത്ര സ്ത്രീഗേ᳔ദ്ധേഷ്വപി കുചഭരേഷ്വണശാബേക്ഷണാനാം
മാദ്യൽഭൃംഗേ സതി പരിമളേ മങ᳔്ഗളായപ്രസൂനം.

യത്രജ്ഞാത്വാ കൃതനിലയനാമിന്ദിരാമാത്മകന്യാം
മന്യേ സ്നേഹാകുലിതഹൃദയോ വാഹിനീനാം വിവോഢാ
തത്തദ്വീപാന്തരശതസമാനീതരത്നൗഘപൂർണ്ണം
നൗകാജാലം മുഹുരുപഹരൻ വീചിഭിഃ ശ്ലിഷ്യതീവ.''

എന്ന പദ്യങ്ങളിൽ ചെയ്തിട്ടുള്ള ഉജ്ജ്വലമായ വർണ്ണനം ആ നഗരത്തിന്റെ അന്നത്തെ സമ്പൽസമൃദ്ധിക്കു യോജിച്ചതുതന്നെ. കോകിലസന്ദേശത്തിൽനിന്നു ശാസ്ത്രികൾക്കു് ചേന്നമങ᳔്ഗലത്തു മാരക്കര എന്ന നായർഗൃഹത്തിൽ സംബന്ധമുണ്ടായിരുന്നു എന്നൂഹിക്കാം. ശാസ്ത്രികളെ സാമൂതിരിപ്പാട്ടമായ് ആദ്യം പരിചയപ്പെട്ടതിയതു ചേന്നാസ്സു നമ്പൂതിരിപ്പാടായിരുന്നു എന്നും, ആ അവസരത്തിൽ നമ്പൂതിരിപ്പാട്ട ചൊല്ലിയതു ശാസ്ത്രികൾ മുൻകൂട്ടി ഉണ്ടാക്കിക്കൊട്ടത്തിരുന്ന

''പ്രകീഡൽകാത്തവീര്യാജ്ജുനഭുജവിധൂതോന്മുക്തസോമോദ᳔ഭവാംഭ-
സ്സംഭാരാഭോഗധന്യംഭപ്രശമനപടുവാഗ്ഭംഗഭീരിമശ്രീഃ
തുണ്ഡീരക്ഷോണിഭാഗാത്തവ ഖലു വിഷയേ ഹിണ്ഡിതോദ്ദണ്ഡസൂരി-
സ്സോയം തേ വിക്രമക്ഷ്മാന്യപ, ന കിമു ഗതശ᳔ശ്രോത്രിയശ᳔ശ്രോത്ര
(ദേശം?''

എന്നപദ്യമായിരുന്ന എന്നും, അതിനെത്തുടർന്ന ശാസ്ത്രികൾ,

''ഉദ്ദണ്ഡഃ പരദണ്ഡഭൈരവ, ഭവദ്യാത്രാസു ജൈത്രശ്രിയോ-
ഹേതുഃ കേതുരതീത്യ സൂര്യസരണീം ഗച്ഛൻ നിവായ്സ്ഥായാ;
നോചേത്തൽപടസമ്പുടോദരലസച്ചാർദ്ദൂലമുദ്രാദ്രവൽ-
സാരംഗം ശിശിബിംബമേഷ്യതി തുലാം തൽപ്രേയസീനാം
മുഖൈഃ.''

എന്ന പദ്യം അടിയറവെച്ചു എന്നും ഉള്ള ഐതിഹ്യം വാസ്തവമായിരിക്കാം. അദ്ദേഹത്തിനു പക്ഷേ ഉദ്ദണ്ഡനെന്ന ബിരുദപ്പേർ സമ്മതിപ്പാട്ടിൽനിന്നു ലഭിച്ചതും മേല്പുരിച്ച ശാർദ്ദൂലവിക്രീഡിതപദ്യം നിമിത്തമായിരിക്കാം.

തന്നെ മാനിക്കാത്തവർ എത്ര ഉയർന്ന നിലയിലുള്ളവരായാലും അവരെ മാനിക്കുന്ന പതിവു ശാസ്ത്രികൾക്കു് ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. കോഴിക്കോട്ടേക്കു പോരുന്നതിനു മുൻപു കർണ്ണാടക (വിജയനഗരം) രാജ്യത്തിൽ അദ്ദേഹം പോകുകയും അവിടത്തെ മഹാരാജാവിനു് ഏതാനും പദ്യങ്ങൾ അടിയറവയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. അതിനു യാതൊരു പാരിതോഷികവും നൽകുവാൻ സന്നദ്ധത പ്രദർശിപ്പിക്കാത്ത അദ്ദേഹത്തോടു് ഒടുവിൽ നമ്മുടെ കവി

''മാഗാഃ പ്രത്യുപകാരകാതരതയാ
വൈവർണ്ണ്യമാകർണ്ണയ
ശ്രീകർണ്ണാടവസുന്ധരാധിപ, സുധാ-
സിക്താനി സൂക്താനി നഃ;
സംശ്രയന്തേ കവിഭിഃ പയോനിധിസരിൽ-
സന്ധ്യാഭ്രവിന്ധ്യാടവീ-
സംഭാരാതനിർഝരപ്രഭൃതയ-
സ്തേഭ്യഃ കിമാപ്യം ഫലം?''

എന്നു ചോദിച്ചുകൊണ്ടു ധീരനായും അവിടം പരിത്യജിച്ചതായും ഐതിഹ്യം ഘോഷിക്കുന്നു. മേല്പുരിച്ച ശ്ലോകത്തിന്റെ അർത്ഥം താഴെ കുറിക്കുന്നതാണു്.

''അല്ലയോ കർണ്ണാടമഹാരാജാവേ, പ്രത്യുപകാരം ചെയ്യണമല്ലോ എന്നുള്ള പരുങ്ങൽകൊണ്ടു് അങ്ങു വിവർണ്ണനാകേണ്ടതില്ല, നമ്മുടെ മധുരമായ വചനം കേട്ടുകൊള്ളുക. എന്നെപ്പോലെയുള്ള കവികൾ സമുദ്രം, പുഴ, സന്ധ്യാകാലത്തെ മേഘം, വിന്ധ്യപർവ്വതത്തിലെ കാടു്, കൊടുങ്കാറ്റു്, വെള്ളച്ചാട്ടം, തുടങ്ങിയ പലതിനേയും വർണ്ണിക്കുന്നവരാണു്; ഈ വർണ്ണനകൊണ്ടെല്ലാം ഞങ്ങൾക്കു് എന്തു ഫലമാണു് ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതു്?'' അതുപോലെ രാജാവിനെപ്പറ്റി പ്രതിഫലേച്ഛകൂടാതെ കവിയും വർണ്ണിച്ചു എന്നു സാരം.

ശാസ്ത്രികളെ ചിലർ ഉദ്ധതനായിരുന്നു എന്നു പറയാറുണ്ട്. തന്റെ അന്യാദൃശമായ പാണ്ഡിത്യത്തേയും കവിതവത്തേയും പറ്റി അദ്ദേഹത്തിനു് അസ്ഥാനസ്ഥമല്ലാത്ത അഭിമാനമുണ്ടായിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ല.

അനാരാദ്ധ്യ കാളീമനാസ്വാദ്യ വീടീ–
മൂതേ മന്ത്രശക്തിം വിനാ ഗ്രന്ഥചൌര്യം
പ്രപഞ്ചപ്രസിദ്ധം പ്രബന്ധം പ്രബന്ധു,
വിരിഞ്ചപ്രപഞ്ചേ മദന്യഃ കവിഃ കഃ?''

എന്നു് അദ്ദേഹം തന്നെ ആത്മസംഭാവനം ചെയ്തതായു് ഐതിഹ്യമുണ്ട്. ഈ പദ്യത്തിന്റെ കർത്തൃത്വം അന്യത്ര ആരോപിച്ചു കാണുന്നു. അഹങ്കാരികളായ പ്രതിയോഗികളുടേയും അനഭിജ്ഞന്മാരായ കവിമന്യന്മാരുടേയും വിഷയത്തിൽ അദ്ദേഹം ദാക്ഷിണ്യരഹിതനായിരുന്നു. തൃക്കണ്ടിയൂർ നാണപ്പപ്പിഷാരടിയെപ്പറ്റി ശാസ്ത്രികൾ രചിച്ചു

''ധന്യധന്യധനീനാഃ ഫണിവരഭണിതാംഭോധികുംഭീകുമാരാ–
ധന്യാഃ കേചിൽ പ്രഥന്തേ പരഗുണകണികാശ്ലാഘിനസ്ത്വൻനമാമഃ
പ്രത്യാഹാരഗ്രഹേപി ഭ്രമിതമതിരസൗ കോപി സാഹിത്യവിദ്യാ-
കാണോ നാണപ്പനാമാ വ്യവഹരതു ജരംസ്താവതാ മേ ന ഹാനിഃ.''

എന്ന പദ്യവും മറ്റും വാദമധ്യത്തിൽ ആവിർഭവിച്ചതാണെന്നു സമാധാനപ്പെടാവുന്നതാണല്ലോ. യഥാർത്ഥപണ്ഡിതന്മാരേയും സാക്ഷാൽ സൽക്കവികളേയും പറ്റി അദ്ദേഹത്തിനു് എത്രമാത്രം ബഹുമാനം ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു് പയ്യൂർ അച്ചൻ ഭട്ടതിരിയേയും മഹൻ ഭട്ടതിരിയേയും പറ്റി അദ്ദേഹം ചെയ്തിട്ടുള്ള വിനയമസൃണമായ പ്രശംസയും, ശ്രീകൃഷ്ണവിജയകർത്താവായ ശങ്കരകവിയെപ്പറ്റി കോകിലസന്ദേശത്തിൽ

''കോലാനേലാവനസുരഭിലാൻ യാഹി; യത്ര പ്രഥന്തേ
വേലാതീതപ്രഥിതയശസശ്ശങ്കരാദ്യാഃ കവീന്ദ്രാഃ''

എന്നു കാണുന്ന നിർദ്ദേശവും മതിയായ ദൃഷ്ടാന്തങ്ങളാണു്. മൂക്കോല ഭഗവതി ക്ഷേത്രത്തിൽ ശാസ്ത്രികൾ ഒരിക്കൽ തൊഴാൻ പോയപ്പോൾ

''സംഭരിതഭ്രരികൃപമംബ, ശുഭമങ്ഗം
ശുംഭേ ചിരന്തനമിദം തവ മദന്തഃ''

എന്നു് ഒരു വന്ദനശ്ലോകത്തിന്റെ പൂർവാർദ്ധം ആ മഹാകവി പെട്ടെന്നുണ്ടാക്കി സന്നിധിയിൽ ചൊല്ലുകയും അതു് അടുത്തുനിന്ന കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന ആ സ്ഥലത്തുകാരനായ കരുണാകരമാരാർ

''ജംഭരിപുകുംഭിവരകുംഭയുഗഡംഭ–
സ്തംഭികുചകുംഭപരിരംഭപരശംഭ.''

എന്നു് ആ ശ്ലോകം അശേഷം ക്ലേശമില്ലാതെ പൂർവാർദ്ധത്തേക്കാൾ പ്രാസഭ്രയിഷ്ഠമായു് പൂരിപ്പിച്ചതു കേട്ടിച്ച മാത്രയിൽ ആനന്ദഭരിതനായു് ആ കവിയുടെ പരിചയം സമ്പാദിച്ചു് ''അയം ദേവ്യാഃ കരുണാകരഃ'' എന്നു് അദ്ദേഹത്തെ അനുഗ്രഹിക്കുകയും ചെയ്തതായു് കേട്ടിട്ടുള്ള ഐതിഹ്യവും ഈ ഘട്ടത്തിൽ സ്മരണീയമാണു്. ഈ കരുണാകരമാരാർ അക്കാലത്തെ ഒരു പ്രസിദ്ധസംസ്കൃതപണ്ഡിതനും, വൃത്തരത്നാകരത്തിനു 'കവിചിന്താമണി' എന്ന ഒരു വ്യാഖ്യാനം രചിച്ച നിബന്ധകവര്യനും, വിദ്ധസാലഭഞ്ജികാവ്യാഖ്യാതാവായ വാസുദേവകവിയുടെ ഗുരുവുമായിരുന്നു. ശാസ്ത്രികളുടെ അപഹാസത്തിനു പാത്രീഭവിച്ച ഭാഷാകവികൾ ''പ്രായേണ വൃത്തഹീനന്മാരും'' ''സൂര്യലോകേ നിരസ്തഗോപ്രസരന്മാരും'' ആയ ഒരുതരം കൊള്ളരുതാത്തവർ മാത്രമായിരുന്നു. ഭാഷാകവിസാർവഭൌമനായ പുനത്തിനെ ''പുളകോൽഗമകാരിവചഃപ്രസരൻ'' എന്നു പുകഴ്ത്തി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ''താരിത്തുനീകടാക്ഷാഞ്ചല.....'' ഇത്യാദി സുപ്രസിദ്ധമായ മാനവിക്രമസ്തുതിപദ്യത്തിലെ 'ഹന്ത' എന്ന ധ്വനിസമ്പൂർണ്ണമായ പദത്തിനു് 'അന്തഹന്തയ്ക്കിന്തപ്പട്ട' എന്നു പറഞ്ഞുംകൊണ്ടു തന്റെ ഉത്തരീയപ്പട്ട സമ്മാനിച്ചതും മറന്നാരുമല്ലായിരുന്നുവല്ലോ. മലയാളബ്രാഹ്മണരെപ്പറ്റി പൊതുവിൽ അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നിയിരുന്ന ആദരം അപരിമിതമായിരുന്നു.

''സർവോൽകൃഷ്ടാ ജഗതി വിദിതാഃ കേരളേഷു ദ്വിജേന്ദ്രാ–
വല്ലീകൗണ്യേ്യാസ്മദപി മഹിമാ കാപി മധ്യശ്രിതാനാം:
തത്രാപ്യസ്യാ*സ്സലിലപവനാ യത്ര യത്ര പ്രഥന്തേ
തേഷാം തേഷാമതിശയജുഷശ്ശീലവിദ്യാനുഭാവാഃ.''

എന്ന കോകിലസന്ദേശത്തിൽ അദ്ദേഹം തന്നെ ഈ വിഷയത്തിൽ തനിക്കുള്ള ആശയം വിശദീകരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഞാറേരിമനയ്ക്കൽവെച്ചു് അദ്ദേഹം നമ്പൂതിരിമാരുടെ ജീവിതചര്യയെ പ്രശംസിച്ചു ചൊല്ലിയ

* ഭാരതപ്പുഴയുടെ.

''സ്വസ്മിൻ വേശ്മനി പൂർണ്ണവിശ്വവിഭവേ പൂജ്യാൻ സമാരാധയൻ
പ്രേയസ്യാ ഗുണപൂർണ്ണയാ ഗുണവതാ പുത്രേണ മിത്രേണ ച
സാർദ്ധം പ്രാവൃഷി കേരളേഷ്വധിവസൻ ഭക്ത്യാ സമാകർണ്ണയൻ
ലീലാം രാഘവകൃഷ്ണയോഃ ക്ഷപയതേ കാലം സ ധന്യോ ജനഃ.''

എന്ന പദ്യം പുനത്തിന്റെ ഭാഷാരാമായണചമ്പുവിൽ ഉദ്ധരിച്ചു ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. ചേന്നാസ്സു നമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെ തന്ത്രസമുച്ചയം പത്താംപടലത്തിൽ ആറാട്ടിനെഴുന്നള്ളിക്കുമ്പോഴും സ്ത്രീകളും വിളക്കെടുത്തു ദേവനെ അനുഗമനം ചെയ്യേണ്ട സങ്ഗതിയെപ്പറ്റിയും മറ്റും വിവരിക്കുന്ന

''ശംഖപ്രേംഖച്ചട്ടലപടഹോത്താളതാളോരുഭേരീ–
രംഗച്ചർമ്മംഗോഡ്ഡമരഡമരുദ്ദീപ്രവീണാപ്രവീണാഃ
ഡക്കാഡിണ്ഡിക്കാവിരളമുരളീകമ്മഠാശ്ചാഭിയാന്തു
സ്ഥായദ്ദീപാസ്സമിഹ മഹിതോദ്ദാമഹേളാ മഹേളാഃ.''

എന്ന പദ്യം ശാസ്ത്രികളുടേതാണെന്നുള്ള ഐതീഹ്യവും വിശ്വസനീയമാകുന്നു. പുരൂരവസ്സ് ഉർവ്വശിയുടെ സൃഷ്ടിയെപ്പറ്റി ''അസ്യാസ്സൃഷ്ടിവിധൗ...'' ഇത്യാദി പദ്യത്തിൽ ചെയ്യുന്ന ഉല്ലേഖനം ഭാവനാസുഭഗമാണു്. ശാസ്ത്രജർജ്ജരനായ ചേന്നാസ്സിനു ശബ്ദസുന്ദരമായ മേലുദ്ധരിച്ച ശ്ലോകം രചിക്കുവാൻ സാധിക്കുകയില്ലെന്നുള്ളതിനു സമുച്ചയത്തിലെ ഇതര ശ്ലോകങ്ങളും ഓരോന്നും ഉദാഹരണങ്ങളാകുന്നു. ശാസ്ത്രികളും കേരളത്തിലെ കഞ്ഞിയെപ്പറ്റി

അങ്ഗജതാപനിഹന്ത്രീ
സമുചിതലാവണ്യസമ്പദാ മധുരാ
അധരാമൃതോപദംശാ
ശ്രാണാ ശോണാധരീവ രമണീയാ''

എന്നും ഓണത്തെപ്പറ്റി

''ചോക്കയന്തേ പ്ലവകതതശ്ചാപതാഡിന്യ ഉച്ചൈ–
സ്സുർവാ നാഭ്യഃ പതിഭിരനിശം ലംഭയന്ത്യർത്ഥകാമാൻ;
ബംഭ്രമ്യന്തേ സകലപുരുഷൈർവല്ലഭാഭ്യഃ പ്രദാതും
ചിത്രം വസ്തും ശ്രവണകുതുകം വർത്തതേ കേരളേഷു.''

എന്നും അതുക്കുടാതെ പൈങ്കുയെപ്പറ്റിയും മറ്റും രചിച്ചിട്ടുള്ള പദ്യങ്ങളുംപ്രസിദ്ധങ്ങളാണല്ലൊ. സമകാലികന്മാരായ കേരളീയകവികൾക്കു് അവശ്യവചസ്സായ ശാസ്ത്രികളെപ്പറ്റിയുള്ള ബഹുമാനം എത്രമാത്രമായിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു് അപ്രകാശിതമായ ഗൃധ്രസന്ദേശത്തിൽ

ചേന്നമങ്ഗലത്തിന്റെ പ്രസംഗം വരുന്ന അവസരത്തിൽ കവി അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി

''ഉദ്ദണ്ഡാഖ്യസ്സുരഭികവിതാസാഗരേന്ദുഃ കവീന്ദ്ര-
സ്തണ്ഡീരക്ഷ്മാവ്വലയതിലകസ്തത്ര ചേൽ സന്നിധത്തേ
ശ്രാവ്യാമുഷ്യ ത്രിദശതടിനീവേഗവൈലക്ഷ്യദോഗ്ധ്രീ
വാഗ്ധാടീ സാ വിജിതദരസംഫുല്ലമല്ലീമധൂളീ.''

എന്ന പദ്യത്തിൽ ചെയ്തിട്ടുള്ള പ്രശംസ പയ്യാപ്പമായ നിദർശനമാകുന്നു. ആദ്യം അദ്ദേഹം ഞാറെരിമനയ്ക്കൽ ചെന്നപ്പോഴും ശാസ്ത്രീകൃം പദമഞ്ജരി പഠിച്ചിട്ടുണ്ടോ എന്നു് അവിടത്തെ വൈയാകരണമൂർദ്ധന്യനായ നമ്പൂരിപ്പാട്ട ചോദിക്കുകയും ഓലയും നാരായവും കൊണ്ടുവന്നാൽ പറഞ്ഞുകൊട്ടക്കാമെന്നു് ആ പണ്ഡിതകേസരി പറയുകയും അത്തരത്തിലുള്ള പരീക്ഷയിൽ ജയിച്ച നമ്പൂരിപ്പാടിനെക്കൊണ്ട ക്ഷമായാചനം ചെയ്യിക്കുകയും ചെയ്തതായു് ഐതീഹ്യം ഘോഷിക്കുന്നു. ഉദ്ദണ്ഡനു വിദ്വാനായ ഒരനുജൻ സഹചാരിയുണ്ടായിരുന്നു എന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണാനന്തരം പല അപൂർവ്വഗ്രന്ഥങ്ങളും ആ അനുജന്റെ പക്കൽനിന്നു പയ്യൂർ മനയ്ക്കലേയ്ക്കു വിലയ്ക്കു വാങ്ങി എന്നും അവയിൽ ചിലതു് ഇപ്പോഴും ചില ഗ്രന്ഥപുരകളിലുണ്ടെന്നും കേൾക്കുന്നു. പയ്യൂർ മനയ്ക്കലെ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ പലതും ഇപ്പോഴും മദിരാശിഓറിയെൻറൽ മാനുസ്ക്രിപ്റ്റ്സ് ലൈബ്രറിയെ അഭയം പ്രാപിച്ചിരിക്കുകയാണു്. കാലം പോയ പോക്കു്!

ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രീകൃംക്കു ശരിക്കു പറ്റിയ ഒരു പ്രതിദ്വന്ദിയായിരുന്നു കാക്കശ്ശേരി ഭട്ടതിരി. ഉദ്ദണ്ഡൻ കേരളത്തിൽ വന്നു് തളിയിൽ പട്ടത്താനത്തിൽ സാമൂതിരിപ്പാട്ട നല്കിവന്നിരുന്ന കിഴി മുഴുവൻ സകല വിദ്വാന്മാരേയും വാദത്തിൽ തോല്പിച്ച കരസ്ഥമാക്കിയതിനു മേൽ അദ്ദേഹത്തെ പരാജിതനാക്കുവാൻ ഒരന്തർജ്ജനത്തിനു നെയ്യു് ജപിച്ചു കൊടുത്തു് ആ മന്ത്രപ്രഭാവംകൊണ്ടു ജനിച്ച മഹാനുഭാവനാണു് കാക്കശ്ശേരി എന്നും അദ്ദേഹം അതിബാല്യത്തിൽതന്നെ ഉദ്ദണ്ഡനെ ജയിച്ചു എന്നും ഉള്ള ഐതീഹ്യം അപ്പടി വിശ്വസിക്കത്തക്കതല്ല. ഉദ്ദണ്ഡനുമായു് നോക്കുമ്പോഴും കാക്കശ്ശേരി ആരബ്ധയൌവനൻ മാത്രമായിരുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ ഒന്നുകൂടി ശരിയായിരിക്കും. കാക്കശ്ശേരി തന്റെ ജീവചരിത്രത്തെപ്പറ്റി ചില സൂചനകൃം 'വസുമതീമാനവിക്രമം' എന്ന നാടകത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നതു കേരളീയർക്കു പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധേയമാണു്.

''ആദ്യ ഖലു ഹമാദിഷ്ടോ സ്മി നിഖിലനരപതിനികരവികടമകുടതടഘടിതമാണിക്യ മണികിരണപല്ലവിതപദപാരിജാതസ്യ, വിജയലക്ഷ്മീവിഹാരരങ്ഗായമാണവക്ഷഃ സ്ഥലസ്യ, വിമതനരപതിവനിതാനിബിഡതരകുചകുംഭസംഭൃതകസ്തൂരികാപത്ര പടലികാപരിക്ഷേപപാരീണദോഃ കാണ്ഡസ്യ, ഖണ്ഡപരശുനിടിലതടഘടിതദഹനവിസ്മരജ്വാലാമാലാകോലാഹലാസഹിഷ്ണുപ്രതാപാനലാർച്ചിസ്സന്തതിനിരന്തരനീരാജിതബ്രഹ്മാണ്ഡമണ്ഡലസ്യ പ്രചണ്ഡതരമന്ദരഗിരിഭ്രമണഘൂർണ്ണമാനദുഗ്ദ്ധാംഭോനിധിതരങ്ഗരിങ്ഗണകലാനുഷങ്ഗശൃങ്ഗാരിയശഃപടീനിചോളിതദിഗ്ധൂസഞ്ചയസ്യ, സരസിരുഹാസനവാമലോചനാനീരന്ധ്രബഹുരധമ്മില്ലമല്ലികാബഹളപരിമളധരീപരീവാഹസാഹായ്യകദായികവിതാ ചാതുരീസമ്മോഹിതാഖിലവിദ്വജ്ജനസ്യ, സജ്ജനസംസ്തൂയമാനഗുണഗണവിസ്മൃതപൂർവനരപതികഥാസന്താനസ്യ, കമലാവിലോലനയനാഞ്ചലസഞ്ചാരഹേലാസങ്കേതമന്ദിരായമാണവദനസ്യ. സന്താനചിന്താമണിസുരഭിവൈകർത്തനമുഖവദാന്യനിവഹമഹിമനിഗമപാനാനധ്യായപർവ്വണഃ, ശർവരീസാർവഭൗമരുചിഗർവസർവങ്കഷസർവതോമുഖസ്മിതചന്ദ്രികാനിഷ്യന്ദാനന്ദിതപരിഷദഃ; പരപരാക്രമപ്രക്രമഘോരാശനികല്പാന്തവലാഹകസ്യ, വിശിഷ്ടതമധമ്മമന്ദരധാരണകലാകൂടസ്ഥകമഠസ്യ, നിരുപമസൌന്ദര്യലക്ഷ്മീകലാപിനീവിലാസകേതുയഷ്ടേഃ, അഷ്ടാദശദ്വീപസമാഗതസകലരത്നപരമ്പരാപരിപൂരിതനിജനഗരബാഹ്യാളിന്ദനിഗളിതലക്ഷ്മീകരേണുകസ്യ, രേണുകാതനയചരിതസാധർമ്മ്യശാലിസാഹസോപക്രമനിർജ്ജിതപരിപന്ഥിസഞ്ചയ ബാഷ്പ പൂരാജ്യാ ഹുതിജാജ്വല്യമാനതേജഃ പാവകസ്യ, പർവതപാരാവാര പാകശാസനസ്യ, ശ്രീവിക്രമക്ഷമാനായകസ്യ, ആസ്ഥാനീകൃതപരിഹിണ്ഡിതേന പണ്ഡിതമണ്ഡലേന:—

ബാണാസാരപ്രസപ്പുത്തരഗഖരഖുരോദ്ധൂ തധൂളീപയോദ–
വ്യാരുദ്ധാദിത്യരോചിഃപ്രചയപരിണമദ്ദുർദ്ദിനാഭോഗഭീമാം
ഖേ ഖേലത്തുംഗതുംഗധ്വജപടപടലീസദ്വലാകാവലീകാം
സംഗ്രാമപ്രാവൃഷംയസ്സൃജതിനിജയശസ്സസ്യസമ്പൽസമൃദ്ധ്യൈ.

തസ്യ, ചന്ദ്രചൂഡചരണസരസിജരുചിരരുചിമധുരമധുകബളനലോലുപലോലംബായമാനസസ്യ, സംഗ്രാമാംഗണരിംഖണവശംവദതുരഗഖരതരഖുരപുടവിപാടനദലിതധരണീതലോച്ചലിതവർദ്ധിഷ്ണുധൂളീപാളീകലുഷിതവിയത്സിന്ധുസലിലസ്യ, അസ്മൽസ്വാമിനഃ

ശ്രീമാനവിക്രമസ്യ ചരിതാനുബന്ധി ദാമോദരകവിനിബദ്ധം
കിമപി രൂപകോത്തമം.''

മാനവിക്രമരാജാവിനെക്കുറിച്ചുള്ള ഈ ശ്രോത്രമനോഭിരാമമായ ദീർഘവർണ്ണനം അശേഷം അനുചിതമല്ലെന്നുള്ളതു് ക്രി. പി. പതിനഞ്ചാം ശതകത്തിൽ അവക്കുണ്ടായിരുന്ന ഉൽക്കർഷത്തെപ്പറ്റി ഞാൻ മുമ്പു് പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതിൽനിന്നു വെളിവാകുന്നതാണല്ലോ. ഈ വർണ്ണനം കഴിഞ്ഞു കവി തന്നെപ്പറ്റി കുറഞ്ഞൊന്നു താഴെക്കാണുന്ന വിധത്തിൽ ഉപന്യസിക്കുന്നു.

''അസ്തി ദക്ഷിണാപഥേ ഭൂഭൃസംഭവചണ്ഡദോർദ്ദണ്ഡപാണ്ഡിത്യസാരേഷ്വിവ മൂർത്തിമത്സ്വേഷു കേരളേഷു, സതതതന്യമാനസപ്തതന്തുധൂമധൂസരിതസത്യലോകൈഃ, കലികാലകാലൂഷ്യകന്ദളദളനദശിതമഹിമഭിർമഹീസുരൈരധ്യാസിതേ, മുഗ്ദ്ധകീരകുലതുണ്ഡഖണ്ഡിതമാതുളുംഗഫലശകലകിസലയിതമഹീതലേ, മദമന്ഥരബന്ധുരാക്ഷീകടിലഭ്രൂലതാവശംവദയുവകദംബകസേവ്യമാനോപവനേ മന്ദമാരുതാധൂതപൂഗപാളീരേണുസിന്ദൂരിതാശാമുഖേ, നിളാസഹചരീകൂലേ, ദോഷാകരഖണ്ഡമണ്ഡിതശിഖണ്ഡശ്ചണ്ഡിമശാലിനിശിതനിജശൂലനിർഭിന്നദന്താവളാസുരചർമ്മപരികർമ്മിതകടീതടഃ, ശൈലാധിരാജതനയാദുഗ്ധകഠോരകുചകുംഭളീപീഡിതോരഃസ്ഥലഃ, പ്രളയസമയസമുദിതഹുതവഹബഹളകീലമാലാലോഹിതജടാഭാരഭരിതസ്തരതരങ്ഗിണീവാതപോതപോഷിതഭൃഷാർദ്രജംഗഃ, പത്രരഥപരിവൃഢപരികല്പിതസപര്യാവിശേഷഃ, സാക്ഷാദശോകപുരേശ്വരോ നാമ ജഗദവനജാഗരൂകോ ഭഗവാൻ പിനാകപാണിഃ.

അസ്ത്യദ്രികന്യാപതിപാദപീഠ-
വിചേഷ്ടമാനാശയപുണ്ഡരീകഃ
നാരായണാചാര്യ ഇതി പ്രസിദ്ധിം
പ്രാപ്യഃ പരാം പ്രാജ്ഞധിയാം പുരോഗഃ.

തസ്യ ചരണാരവിന്ദയുഗളീഗളിതരേണുപരമാണുപാതപൂതചേതനാസാരഃ, സാരസ്വതനിധിനാ സാക്ഷാദ്ഗിരിസമുദ്രനായകേനൈവാനേ ന ബാല്യാദേവാരഭ്യ വൈശ്രുതീം വൃത്തിമധികൃത്യ പരാം കാഷ്ഠാമാരോപിതഃ, സതതസാഹിതീപരിചിതിവർദ്ധമാനവാണീവിലാസസുരഭിലവദനേന്ദുരിന്ദുശേഖരകുടുംബിനീകരുണാകടാക്ഷപാതവിജൃംഭമാണവൈഭവോയം കവിരസാധാരണമഹിമൈവ.''

ഇത്രയുംകൊണ്ടു കാക്കശ്ശേരി ദാമോദരഭട്ടതിരിയുടെ ഗുരുവായ നാരായണാചാര്യരുടെ ജനനദേശം (അശോകപുരം) തിരുവേഗപ്പറ

യായിരുന്ന എന്നും 'സാരസ്വതനിധിയായ' മാനവിക്രമമഹാരാ
ജാവു തന്നെയാണു് നമ്മുടെ കവിയെ പണ്ഡിതപദവിയിൽ ബാല്യം
മുതൽക്കുതന്നെ കയറ്റുന്നതിനു് ഉറ്റു പരിശ്രമിച്ചതെന്നും ആ ശ്രമം
ഫലപൂർണ്ണമായെന്നും കാണാം. കവിയുടെ ജന്മഭൂമി പട്ടാമ്പിയിൽ
ഗുരുവായൂക്കുപോകുന്ന റോഡിനു സമീപമായ് ചാലിശ്ശേരി അങ്ങാ
ടിക്കടുത്തുള്ള മുല്ലപ്പുറത്തു കാവിൽനിന്നു മുക്കാൽ മൈൽ അകലെയുള്ള
കാക്കശ്ശേരി എന്ന പ്രദേശമാകുന്നു എന്നും, കാക്കശ്ശേരിക്കടുംബം
അന്യം നിന്നപ്പോഴാ വസ്തുക്കളും ഞാറേരിക്കു് അടങ്ങി എന്നും പഴമ
ക്കാർ പറയുന്നു. ''വസുമതിമാനവിക്രമം'' അഥവാ 'വസുമതീവി
ക്രമം' ആറങ്കത്തിലുള്ള ഒരു നാടകമാകുന്നു. അതിൽ മാനവിക്രമന്റെ
അപദാനങ്ങളെത്തന്നെയാണു് വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നതെങ്കിലും ഭാരതീയക
വികൾക്കു യഥാർത്ഥസംഭവങ്ങളും രേഖപ്പെടുത്തുന്നതിലുള്ള അനാദരവും
അതിരുകവിഞ്ഞ അതിശയോക്തിയിലുള്ള ആസക്തിയും നിമിത്തം
ബാലമാർത്താണ്ഡവിജയം, വസുലക്ഷ്മീകല്യാണം, ലക്ഷ്മീമാനവേദം
മുതലായ് ഇതേരീതിയിലുള്ള ഇതര നാടകങ്ങളിലെന്നപോലെ
ഇതിലും ചരിത്രാംശം അത്യന്തം വിരളമാകുന്നു. ഗ്രന്ഥമധ്യത്തിലും
കവി തന്റെ പൂർവ്വസ്ത്രീവിനെപ്പറ്റി ''ജയ ജയ ജഗതീകമലകർണ്ണി
കായമാന, മാനാതീതപ്രതാപോഷ്മപ്രഥിതവിമതരാജന്യയശഃകു
മുദിനീനികര, ശിഖരിപാരാവാരപരിവൃഢ, ദൃഢനയക്രമ, വിക്രമക്ഷ
മാനായക, സുഖായ മാധ്യന്തിനീ ഭവതു സന്ധ്യാ ദേവസ്യ'' എന്നു
പുകഴ്ത്തിക്കാണുന്നു. തങ്ങളുടെ നാടകങ്ങൾ പുത്തനെന്നു വെച്ചു സഹൃദ
യന്മാർ അവയെ നിന്ദിക്കരുതെന്നു പ്രസ്താവനയിൽ കാക്കശ്ശേരിയും
ഉദ്ഗണ്ഡനും ഉപന്യസിച്ചിരിക്കുന്നു. കാക്കശ്ശേരിയുടെ ശ്ലോകം താഴെ
ക്കാണുന്നതാണു്.

''യേഷാം ദൊഷൈകനിഷ്ടസ്യമസ ഇവ ഭരോ വീക്ഷ്യതേ ചിത്തസാര-
സ്യേ ചേന്നിന്ദന്തി മന്ദം, ഗുണലവമുദിതൈർഗണ്യതേ തന്ന സദ്ഭിഃ;
കിന്തു പ്രാചീനം നവീനം പുനരിതി രസികാ നോവിചാരം വിദധ്യുഃ,
സ്യാച്ചേദുച്ചൈരമുഷ്മിൻ നവരസമധുരഃ കോപി വാചാം പ്രചാരഃ.''

ഉദ്ഗണ്ഡന്റെ ശ്ലോകമാകുന്നു താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്നതു്.

''പ്രാദുഷ്യാൽ പണ്ഡിതാനാം കവിവചസി കഥം പ്രത്നസ്യാതനത്വ [ചിന്താ-
വിദ്യേരൻ യദ്യവദ്യാന്യഭിജഹതി തഥാ ഗൃഹ്ണതേ സ്യർഗ്രണ ശ്ചേൽ?
അന്യസ്മാന്യപ്രമാണഃ പരമവമന്യതേ; ക്ഷീയതേ താവതാ കിം?
ന്യായം രത്നസ്യ ദോഷോ ദൃഷദിതി യദിദം ക്ഷിപ്തമന്ധാഃ ക്ഷിപന്തി.'

വസുമതീമാനവിക്രമത്തിന്റെ പ്രസ്താവനയിൽ കാണുന്നതും താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്നതുമായ രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങളും സഹൃദയന്മാർ അഭിനന്ദിക്കുന്നതാണു്.

''ഭോ ഭോ സൽകവയഃ ഖലാദ്രിപവയഃ ശൃണ്വന്തു സർവേ വചോ
മൽകം; യൽ കവിതാപഥേ മിതവചാസ്സ്യോയം പ്രവൃത്തോ ജനഃ;
തൽ സർവം കവിതാകുതൂഹലവശാന്നതാവർഭടീ വൈഭവാ-
ദിത്യേവം മനസാ വിചിന്ത്യ കൃതുണാമദ്ധാ കൃതുദ്ധ്വം മയി.''

''നേതാ സർവഗുണോത്തരഃ പുനരസൗ ശൈലാംബൂരാശീശ്വരഃ;
പ്രൗഢോയം ച കവിഃ പ്രശസ്തവചനസ്ഥമാ സ ദാമോദരഃ;
ചിത്രം ചൈവ കഥാ സുധാലഹരികാസബ്രഹ്മചാരിണ്യഹോ!
രമ്യൈഷാച സഭാ സ്വഭാവമധുരാ തത്തദ്രസജ്ഞായിനീ.''

കാക്കശ്ശേരിയുടെ കവിതാരീതി കാണിക്കുവാൻ രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങൂടി ഉദ്ധരിക്കാം. കാമികളുടെ സങ്കല്പം:-

ഭ്രൂ വല്ലീ ചലിതേതി, പക്ഷ്മയുഗളീ സ്ഖല്പേതി, നേത്രാഞ്ചലം
പ്രാപ്താ ഹന്ത കനീനികേതി, കിമപി സ്വിന്നൗ കപോലാവിതി,
അന്തഃകമ്പവിജൃംഭിതം കുചയുഗം ചേതി ക്ഷണേ കാമിനാം
ജായന്തേ ഖലു കേപികേപ്യഭിനവാസ്സങ്കല്പ കല്പദ്രുമാഃ.''

നക്ഷത്രങ്ങൾ:-

''സ്മരന്തി ഗഗനാംഗണേ നടനചണ്ഡചണ്ഡീപതി-
ഭ്രമഭ്രമിതജാഹ്നവീസലിലബിന്ദുസന്ദേഹദാഃ
സ്മരോത്സവവശംവദത്രിദശവാരവാമേക്ഷണാ-
കുചത്രുടിതമൗക്തികഭ്രമദവിഭ്രമാസ്താരകാഃ.''

കാക്കശ്ശേരിയും ഉദ്ദണ്ഡനും തമ്മിലുള്ള ശ്ലോകതുപമായ വാഗ്വാദത്തെപ്പറ്റി വീസ്തരിച്ചെഴുതുന്നതിനു സമയമില്ല. 'ന ച്ഛത്രം നതുരംഗമോ' ഇത്യാദി കാക്കശ്ശേരിയുടെ പദ്യം സുപ്രസിദ്ധമാണല്ലോ.

''വേദം ബ്രാഹ്മവചമധ്യഗീഷ്ഠി, കവിതാമപ്യാട്ടഷ്ഠി, വ്യാപൃഷ്ഠി
ന്യായേ, വ്യാകരണം വ്യജൈഷ്ഠി, വിഷമേ വൈശേഷികേക്ഷിഷ്ഠി
മീമാംസാമപിപയ്യ്യചൈഷ്ഠമുഭയീം, വ്യാഖ്യഞ്ച സാംഖ്യം, സ്മൃതീ-
രഭ്യസ്ഥം, ശ്രുദധാം പുരാണപദവീം, യോഗേ ച പര്യശ്രമം.''

''ശബ്ദവ്യാകൃതിനമ്മകമ്മണി പടീയസ്സാ തവ സ്യാദ്യദി
ത്വം കസ്യാപി പദസ്യ ഭദ്രയ ദുഡ്ഢാം ദ്രാക് പ്രക്രിയോപക്രിയാം;
മീമാംസാരസമാംസളാ യദി ഗിരോ ന്യായോപി കോപീര്യതാം;
തക്കേ വാ യദി കക്കശോസ്യന്നമിതിം കാമപ്യനല്പീകരു.''

''കർവേ ഗർവോദ്ധതസ്യ പ്രതിവദിതുരഹം ഭാരതീമപ്യസാധ്വീം
സാധ്വീം, സാധ്വീമസാധ്വീംബുധവരസമിതൗ,ലക്ഷണേനക്ഷണേന;
മാനാഭാസം പ്രമാണം പ്രകൃതിഗതിവശാദപ്രമാണം പ്രമാണം
സച്ചാസത്തത്ഥാസന്നിശമയത ബുധാ, മച്ചരിത്രം വിചിത്രം.''

ഈ പദ്യങ്ങളും കാക്കശ്ശേരിയും

''ഉക്തിപ്രത്യുക്തിമാഗ്ര്യക്രമപരിചയവാനസ്മി കശ്ചിദ്വിപശ്ചി-
ദ്യദ്യസ്മിൻ സ്വസ്മി തസ്മൈ ബുധവരസമിതൗ, ബിഭ്യദഭ്യാഗതോഭ്രഃ;
ഭോങ്കുർവൻ ഭേകകക്ഷിംഭരിഷു ഭയഭരോദ്ഭ്രാന്തഭോഗീന്ദ്രസൂഭൃ -
ഭ്രൂണഭ്രംശീ കിമംഭഃഫണിഷു പതഗരാഡ് സംഭ്രമീ ബംഭ്രമീതി.''

ഇത്യാദി പദ്യങ്ങളും ഉദ്ദണ്ഡനും ആ അവസരത്തിൽ ചൊല്ലിയതെന്നാണ് കേട്ടിട്ടുള്ളതു്. കാക്കശ്ശേരി ഒടുവിൽ അതിവൃദ്ധാശ്രമിയായിത്തീർന്നു എന്നും ഒരു ദിവസം താൻ ഊക്കുകഴിക്കുവാൻ താമസിച്ചതു് വേറെ ചില നമ്പൂതിരിമാർ കണ്ടു പരിഹസിച്ചപ്പോഴും,

''ഹൃദാകാശേ ചിദാദിത്യ-സ്സദാ ഭാതി നിരന്തരം;
ഉദയാസ്തമയൗ ന സ്തഃ-കഥം സന്ധ്യാമുപാസ്മഹേ?''

എന്ന ശ്ലോകം ചൊല്ലിയെന്നും പഴമക്കാർ പറയുന്നു. ഈ ഐതിഹ്യം ശരിയായിരിക്കാം. എന്നാൽ 'ഹൃദാകാശേ' ഇത്യാദിപദ്യം ഉപനിഷദന്തർഗ്ഗതമാണെന്നും കാക്കശ്ശേരിയുടെ സ്വന്തമല്ലെന്നും അറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതുണ്ടു്.

തന്ത്രസമുച്ചയം എന്ന മഹനീയമായ കേരളീയതന്ത്രശാസ്ത്രഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പ്രണേതാവായ ചേന്നാസ്സു നാരായണൻ നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെപ്പറ്റി ഇവിടെ അധികമൊന്നും പ്രസ്താവിക്കണമെന്നുദ്ദേശിക്കുന്നില്ല. മലയാളത്തിലെ ക്ഷേത്രവിധികൾക്കു് ഒരു പ്രമാണമായ് നിലനിന്നു പോരുന്നതു് പ്രസ്തുതഗ്രന്ഥത്തിന്റെ ആവിർഭാവം മുതൽ അതു തന്നെയാണു്. വിഷ്ണുസംഹിത മുതലായ പൂർവസൂരികളുടെ നിബന്ധാർണ്ണവങ്ങളും മുഴുവൻ മഥിച്ചു് അവയിലെ സാരാമൃതമാണു്

ലോകത്തിനു വൈദികശിരോമണിയും പണ്ഡിതകണ്ഠാലങ്കാരവുമായ ആ മഹാനുഭാവൻ പ്രദാനം ചെയ്തിരിക്കുന്നതു്.

തിരുവേഗപ്പുറക്കാരായ നമ്പൂതിരിമാരിൽ ഒരാൾ സുഭദ്രാഹരണം മഹാകാവ്യവും മറെറാരാൾ ലക്ഷ്മീമാനവേദം നാടകവും രചിച്ചു എന്നു് രസികരഞ്ജിനിയിൽ ''സാമൂതിരിപ്പാട്ടം പതിനെട്ടരക്കവികളും'' എന്ന വിഷയത്തെ അധികരിച്ചു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തീട്ടുള്ള ഉപന്യാസത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചുകാണുന്നതു ശരിയല്ല. ഭട്ടികാവ്യത്തിന്റെ രീതിപിടിച്ചു പാണിനീയസൂത്രങ്ങൾക്കു് ഉദാഹരണങ്ങൾ കാണിക്കുന്നതും, ഇരുപതു സർഗ്ഗങ്ങളുള്ളതുമായ സുഭദ്രാഹരണം കാവ്യത്തിന്റെ പ്രണേതാവു വ്യാകരണപാണ്ഡിത്യത്തിനു കേളികേട്ട കൂടല്ലൂർ മനയ്ക്കലെ ബ്രഹ്മദത്തപുത്രനായ നാരായണൻ നമ്പൂരിപ്പാടാണെന്നുള്ളതിനു തെളിവുണ്ടു്. അദ്ദേഹവും മാനവിക്രമന്റെ സമകാലികനും സദസ്യനുമായിരുന്നിരിക്കാം. ആ കവി തന്നെപ്പററി ഗ്രന്ഥാന്തത്തിൽ താഴെക്കാണുന്നവിധം പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു.

''വിശ്വാമിത്രസ്യ ഗോത്രേ ദ്വിജമണിരഭവദ് ബ്രഹ്മദത്താഭിധാനോ
ശ്രാദ്ധസാധ്യായപൂതഃസകലഗുണനിധിഃശാസ്ത്രവിത്കാവ്യശൗണ്ഡഃ
അന്തേവാസീ വിപശ്ചിദ്വിപഹരിണഭൃതോർജാതവേദോഷ്ടമൂർത്ത്യാ-
സ്തൽസൂനുഃ കാവ്യമേതദ്വ്യധിത ബുധമുദേ ഖ്യാതനാരായണാഖ്യഃ.''

ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ ഉപക്രമത്തിൽ,

''നിളോപകണ്ഠാഭരണാദ്വിനീതാ-ദ്യോ ബ്രഹ്മദത്താദജനിഷ്ടജേന്ദ്രാൽ
രാമോദയാചാര്യപിതൃവ്യചഞ്ചൂർ-ന്നാരായണോസൗകവിരസ്യകർത്താ.
എന്ന പദ്യവും കാണുന്നു. വിശ്വാമിത്രഗോത്രക്കാരാണു് കൂടല്ലൂർമനക്കാരായ ആഢ്യന്മാർ എന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. നാരായണന്റെ ഗുരുക്കന്മാർ ജാതവേദൻ, അഷ്ടമൂർത്തി എന്നീ നമ്പൂരിമാരായിരുന്നു. ലക്ഷ്മീമാനവേദം നാടകത്തിന്റെ നിർമ്മാതാവു് ഉദ്ദണ്ഡനെപ്പോലെ വിദേശത്തു നിന്നു വന്ന ദിവാകരകവിയാകുന്നു. അദ്ദേഹത്തെപ്പററി മേൽ പ്രസ്താവിക്കാം. മുല്ലപ്പള്ളി ഭട്ടതിരിയെപ്പററി അധികമൊന്നും അറിയുന്നില്ല.

വടക്കൻമലയാളത്തുകാരനും ശങ്കരകവിയുടെ പ്രിയസുഹൃത്തും മണിപ്രവാളകവിവേധസ്സുമായ പുനം നമ്പൂരിയെപ്പററിയാണു് ഇനി പ്രസ്താവിക്കുവാനുള്ളതു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നാമധേയം എന്തെന്നു പോലും അറിവാൻ ഇനിയും മാർഗ്ഗം തെളഞ്ഞു കിട്ടിക്കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. കൃഷ്ണഗാഥയുടെ രചയിതാവു് ഒരു പുനംനമ്പൂരിയായിരുന്നു എന്നു്

ഉത്തരകേരളത്തിൽ രൂഢമൂലമായ ഒരൈതീഹ്യമുണ്ട്. ഭാഷാരാമായണചമ്പുവിന്റെ പ്രണേതാവു് അദ്ദേഹം തന്നെയെന്നു നമുക്കു് അനുമാനിക്കാം. മറേറതെല്ലാം ഭാഷാചമ്പുക്കളാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതികളെന്നുള്ളസംഗതി ഈ സന്ദർഭത്തിൽ പരിശോധിക്കുവാൻ ഞാൻ ഒരുങ്ങുന്നില്ല പുനത്തിന്റെ ''മധുരമധുരഭാഷാസംസ്തുതാന്യോന്യസമ്മേളനസുരഭില''ങ്ങളായ മണിപ്രവാളപദ്യങ്ങളുടെ ആസ്വാദ്യത അന്യാദൃശമാണു്. അദ്ദേഹത്തിനു് ശാസ്ത്രനിഷ്ണാതത എത്രമാത്രമുണ്ടായിരുന്നു എന്നറിയുവാൻ വേണ്ട ലക്ഷ്യങ്ങളില്ലെങ്കിലും സംസ്കൃതത്തിലും പ്രാകൃതത്തിലും അന്നത്തെ ഏതു മഹാകവിയോടും കിടനില്ക്കത്തക്കവിധത്തിൽ പര്യാപ്തമായ സാഹിത്യാഭ്യാസവും കവനം ചെയ്യുന്നതിനു സരസ്വതീപ്രസാദവും അദ്ദേഹം സമ്പാദിച്ചിരുന്നു എന്നുള്ളതിനെപ്പററി സംശയിക്കുവാനില്ല. അത്തരത്തിലുള്ള ഒരു മഹാനുഭാവനു് അഭൗമപരിമളങ്ങളായ മണിപ്രവാളകൃതിമാല്യങ്ങളാൽ കൈരളിയെ ആരാധിക്കണമെന്നുതോന്നിയതു് നമ്മുടെ ഭാഗ്യമാകുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കവിതകളിൽ നിന്നു് ചില പദ്യങ്ങൾ ഉദ്ധരിച്ചുകൊണ്ടു പുരോഗമനം ചെയ്യുവാനേ തൽക്കാലം തരമുള്ളൂ.

1. മഹാവിഷ്ണു:—

''മേളം താവുന്ന തുവെൺമുവൽ തുണയുമായു് ബാലവെഞ്ചാമരാളീ-
മോലക്കംപൂണ്ടുവീയിച്ചുഴലെ നിറമെഴും വിഷ്ണുലോകാങ്ഗനാനാം
കോലപ്പൊൽക്കങ്കണാനാം നിനദമണികരാഗ്രേണ ഭങ്ഗ്യാ വിലക്കി
ത്തെലോക്യാധീശനുദ്യൽസ്മിതമധുരമുഖോ ധാതുമുഖ്യാൻ ബഭാഷേ.''

2. ശ്രീരാമന്റെ വിരഹതാപം:—

''മയ്യൊണ്ടൽച്ചാത്തു കാണാമുപരി; പരിലസൽകന്ദളാ ഭ്രുത്യധാത്രീ;
ദിക്കെങ്ങും പാടിയാടും കുയിൽനിരകളും, തുണത്തോരു തൈത്തെന്നൽതാനും;
ഉതു്കണാവേശശാലീ വിരഹവിപദി ഞാനേതു ദിക്കിങ്കലയ്യോ!
വയ്യേണ്ടുഹന്തമൽക്കണ്ണുകളും?ജനകസുതേ, ദേവി!ഹാഹാ!ഹതോഹം.''

3 ശ്രീരാമന്റെ ദാമ്പത്യം:—

''താവും മന്ദാക്ഷരാഗോദയസുമധുരയാ രാജപുത്ര്യാ തയാ ചേ-
ന്നാവിർമോദം പ്രമോദാമൃതജലധിതരഗു്ങ്ങേഷു സംക്രീഡമാനം
ലാവണ്യോദ്രേകഘൂർണ്ണത്തരുണിമരമണീയാകൃതിം മെല്ലെ മെല്ലെ-
സ്സേവിച്ചു രാമചന്ദ്രം തെളിവിലവസരം പാത്തു രാജാ രസാനാം.''

4 ശ്രീരാമന്റെ കടാക്ഷം:—

''സന്ധ്യാമേഘാൻ നഖം കൊണ്ടിടയിൽ നനനനക്കീറി നീളത്തിൽ മേളം—
ചിന്തും കേളീവലാകാവലയമിടകലന്നോരു കോടീരഭാരം
വന്ദ്യം തൂനെറിയെന്നും വിമലമണിയരങ്ങത്തിരുന്നിത്രിലോകീ—
സന്ത്രാണക്കൂത്തു നിത്യം നടതി പുരികമാം നത്തകീ രാഘവേന്ദോഃ.''

താഴെക്കാണുന്ന ശ്ലോകങ്ങളും അദ്ദേഹം രചിച്ചതെന്നാണ് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്.

5—6 വടക്കുംനാഥൻ—

''അങ്ഗാരാക്ഷായ സാക്ഷാലിനിയ നിയമിനാം ചിത്തതാരിൽ ക്കളിക്കും
ഭൃങ്ഗായാഭ്രീന്ദ്രകന്യാഹൃദയകുമുദിനീശീതധാമ്നേ നിതാന്തം
തുങ്ഗേ കോടീരഭാരേ വിലസിന ശലിഖണ്ഡായ നിത്യം നമസ്തേ
ഗങ്ഗാകല്ലോലസംക്ഷാളിതലളിതശശാങ്കായ തെക്കെകലനാഥ.''

''മങ്ഗല്യാവാസ, ദേവാസുരമകുടമണീചാവലീഭൃങ്ഗമാലാ—
ധ്വങ്കാരംകൊണ്ട ശുങ്ഗാരിതപദകമലം ചന്ദ്രലേഖാകലാപം
നിൻകോലം കാലദപ്പോദയദലനപരം കണ്ട ഞാൻ കൈതൊഴിന്നേറ—
നങ്ഗാലങ്കാരപങ്കേരുഹശരസുകൃതാംകുര, തെക്കെകലനാഥ.''

7 ചാട്ട:—

''നിമ്മാതുർനിരവദ്യരത്നരചനാസീമസ്യ, നന്മന്മഥ—
ബ്രാഹ്മാനന്ദസുധാതരങ്ഗിണിതനിക്കമ്മാനലീലാനിധേഃ,
കലമാഷംതുടാരത വെണ്മതികലയ്ക്കേഴാഴിനീർചൂഴമീ—
മണ്മേൽമാതർമണിക്കു, മാരവിരുതിന്നുള്ളോൻറു മന്മാനസം.''

8. ചാട്ട:—

''കിഞ്ചിൽലജ്ജാവനമ്രാൻ പ്രണയനവലതാപല്ലവാൻ മെല്ലവേ കീ—
ഴഞ്ചത്തുമന്ദഹാസദ്യുതിതുലിതവലാകാവലീബാലമേഘാൻ
അഞ്ചമ്പന്നസ്തുഭ്രതാനവിരതതരളാൻ പേത്തു നിൻ നേത്രലക്ഷ്മീ—
സഞ്ചാരാനിട്ടിയച്ചീ,പുളകപൃതുമലർത്തോപ്പണഞ്ഞെല്പനോ ഞാൻ?''

9 ചന്ദ്രോദയം:—

''ചൊല്ലേറും കാമുകീകാമുകകലഹകലാപാടനാശ്ചര്യവിദ്യാ—
കല്യം ത്രൈലോക്യലക്ഷ്മീമണിമുകുരമനങ്ഗാഗമാദ്വൈതസാരം

സ്വർലോകപ്രാതരാശം, ത്രിപുരഹരജടാരത്ന,മാഖണ്ഡലാശാ–
കല്യാണം, കാൺക കൗണോത്തരമലർവനിതേ, സുന്ദരം
ചന്ദ്രബിബം.''

10. ചാട്ട:—

ആമോദാൽക്കാണ്മനോ ഞാനവിരളമിളകീടിൻറ ലജ്ജാഭിരാമാ–
നാമുഗ്ധസ്യന്ദിഹാസാങ്കുരമിടപെരുകീടിൻറ കമ്രാനുപാതാൻ
ആമന്ദം മാരുതാന്ദോളിതകമലപലാശാവലീലോലലോലാൻ
പ്രേമാർദ്രാനിട്ടിയച്ചീ, നവലളിതകലാകങ്കടാൻ നിങ്കടാക്ഷാൻ?''

11. ചാട്ട:—

ഭങ്ഗ്യാ മേൽപ്പോട്ട കെട്ടീടിന ചികുരഭരം കാമുകാലോകലീലാ–
രങ്ഗേ നീലാംശുകത്തിന്നിടയിൽ നിഴലെട്ടുക്കിൻറ കാഞ്ചീ
നികേതം
തിങ്ങും താംബൂലഗർഭം കവിളിൽ, മതിതെളിഞ്ഞുണ്ണിയും തേച്ചുനില്പും
നിൻകോലം കാൺകിലപ്പോളടനെരിപൊരിയാം മാരനും മാര
ലേഖേ.''

12. വടക്കുംനാഥൻ:—

''ചൂടില്ലാതോരു ഫാലം, ചുടലയിൽ നടമാടാത ചീലം, മതിത്തെൽ
ചൂടീടാത്തോരു മൂർദ്ധം, പരമൊരു പുഴക്കൂടാതെ കോടീരഭാരം,
ഓട്ടംമാൻപേട തേടാതൊരു കരകമലം, ചാരു തൈങ്കൈലയിൽപ്പോയ്
വീടാന്നീടാതനാഥം, തരുണിയൊടയുതം, ദൈവതം നൈവ ജാനേ''.

13. ശ്രീപത്മനാഭൻ:

''ധാത്രീമങ്ഗല്യ ചൂഡാഭരണമയമഹാനീലമേ, നീലമേഘ–
ച്ഛാത്തിന്മേൽ മിന്നൽപോലെ തിരുവുരസി രമാം ചേർത്ത സൗഭാഗ്യ
[രാശേ,
ചീർത്തിട്ടും മോഹവാരാകരതരണതരീയന്ത്രമേ, കാന്തിസിന്ധോ,
പാർത്തീടാത്തൈകബന്ധോ, ജയ ജയ ജഗതീസത്തമേ, പത്മനാഭ.''

14. ചെറുമന്നത്തുതേവർ:—

''ആമ്നായാഖ്യേ മണിക്കോട്ടയിലുപനിഷദാം പാളിയാം മാളികായാ-
മാമാരോങ്കാരതല്പോപരി തഴവണയും ചാരി നാദസ്വരൂപം
കാമ്യം മായാവിലാസം മുഴവനിതു സരാലോക്യ മേവും ഭവന്തം
കാണ്മാനാനന്ദമൂർത്തേ, വരമരുൾ ചെറുമന്നെത്തെഴും തമ്പിരാനേ.''

15. ചാട്ട:—

''തേമ്പാത രാഗരുചി കുമ്മിണിയിട്ടിയെന്നും
കാമ്യാങ്ഗി, നിൻവദനമൊന്നു മുകമ്മനോ ഞാൻ

തേമ്പൈയ്യ പൈയ്യ മണമാന്ന നിറന്ന പുത്തൻ-
മാമ്പൂ നറുംതളിരിളംകുയിലെന്നപോലെ?''

മാനവിക്രമമഹാരാജാവിന്റെ മരണാനന്തരം സൽക്കവി കൗംക്കു സാമൂതിരികോവിലകത്ത് അവർ അർഹിക്കുന്ന സ്ഥാനം ലഭിച്ചിരുന്നില്ല എന്നു, പുനം

''ചൊല്ലാളും വിക്രമക്ഷ്മാപതി ഗിരിജലധിസ്വാമി സാഹിത്യലക്ഷ്മീ-
മുഖ്യസ്ഥാനം കവിത്വാമൃതനിധി പരലോകം മുദാ വാൻറമുലം
ഇക്ഷോണീമണ്ഡലേ സംസ്കൃതകവിത പലക്കുണ്ട് ; കണ്ടെച്ചിലെല്ലാം
നക്കും നാസ്സം തൊടുക്കിൻറിതു ശിവശിവ! ഭാഷാകവിത്വാഭിമാനം.''

എന്ന പദ്യത്തിൽ ഖേദിക്കുന്നു. അവിടത്തെ പിൻവാഴ്ക്കാരനായ മാനവേദമഹാരാജാവിന്റെ ആശ്രിതനായും പുനം കുറെക്കാലം കഴിഞ്ഞുകൂടിയിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ

"ജംഭപ്രദ്വേഷിമുമ്പിൽ സുരവരസദസി ത്വൽഗുണൌഘങ്ങൾ വീണാ-
ശ്രുംഭേൽപാണൌ മുനൌ ഗായതി സുരസദൃശാം വിഭ്രമം ചൊല്ലുവല്ലോൻ;
കുമ്പിട്ടാളർവശിപ്പെണ്ണകകമലമലിഞ്ഞു; മടിക്കുത്തഴിഞ്ഞൂ
രംഭയ്ക്കുഞ്ചാറുവട്ടം ; കബരി തിരുകിനാൾ മേനകാ മാനവേദ."

എന്ന പ്രസിദ്ധശ്ലോകത്തിൽനിന്നു നാം ധരിക്കുന്നു. പുനത്തിന്റെ വകയായ്

''വീരാണാം വീര, പോരും പൊരുതതു; പുരുഹൂതാലയേ
പോയ്നിറഞ്ഞു –
ള്ളോരോ വൈരാകരാണാം പെരുമയിലുരുഭാരേണ ധൈര്യാംബുരാശേ,
നേരേ വേരറ്റു മേരുത്തടിയനുമടി പാരം പൊളിഞ്ഞിങ്ങതന്നേ
പോരും മൂന്നാളകം ശക്രനുമമരകളും വിക്രമക്ഷോണിബന്ധോ.''

എന്ന മാനവിക്രമമഹാരാജാവിന്റെ യുദ്ധവൈദഗ്ദ്ധ്യത്തെ കീർത്തനം ചെയ്യുന്ന ഒരു ശ്ലോകവും കേട്ടിട്ടുണ്ട്.

മുക്കോലസ്സൽ കരുണാകരമാരാരെപ്പറ്റി മുൻപു പറഞ്ഞുവല്ലോ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശിഷ്യനും വിദ്വസാലഭഞ്ജികാവ്യാഖ്യാതാവുമായ വാസുദേവൻ നമ്പൂതിരി അനർഘരാഘവം നാടകത്തിനു വീക്രമീയം എന്നൊരു വ്യാഖ്യാനം രചിച്ചിട്ടുണ്ട്. വാസുദേവൻ, സാഹിത്യമല്ലൻ എന്ന ബിരുദനാമം ധരിച്ചിരുന്നു. ''കോയം സാഹിത്യമല്ലഃ?'' എന്നു് ഉദ്ഘണ്ഡശാസ്ത്രികളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കവനകലാ

വൈഭവം കണ്ട സന്തുഷ്ടനായ് ചോദിക്കുക നിമിത്തം അദ്ദേഹത്തിനു് ആ പേർ ലഭിച്ചതായ് ചിലർ പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുണ്ടു്.

''കക്കടക്രോഡഗാ ലക്ഷ്മീരക്ഷ്യതേഹ്യക്ഷയാ യയാ
വലയാരണ്യവാസിന്യൈ തസ്യൈ ദേവ്യൈ നമോനമഃ.''
''പദവാക്യപ്രമാണേഷു പ്രവീണൈർബ്രാഹ്മണോത്തമൈഃ
പ്രത്യബ്ദം സേവ്യമാനം തം സ്ഥലീശ്വരമുപാസ്മഹേ.''

ഇങ്ങനെയാണു് ആ വ്യാഖ്യാനം ആരംഭിക്കുന്നതു്. രണ്ടാമത്തെ ശ്ലോകം തളിയലെ പട്ടത്താനത്തെയാണു് സൂചിപ്പിക്കുന്നതെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ഇദ്ദേഹവും പക്ഷേ പതിനെട്ടരക്കവികളുടെ കൂട്ടത്തിൽ പെട്ടിരിക്കാവുന്നതാണു്.

''മാനവേദൻ'' എന്ന പേരിൽ രണ്ടു കവികളുടെ പേർ കാണുന്നു. അവരിൽ ഒന്നു പൂർവഭാരതചമ്പുവിന്റെയും കൃഷ്ണനാട്ടത്തിന്റെയും പ്രണേതാവായ മാനവേദരാജാവുതന്നെ. അദ്ദേഹം കൊല്ലം 823-ൽ പൂർവഭാരതചമ്പുവും 832-ൽ കൃഷ്ണനാട്ടവും രചിച്ചു. പൂർവഭാരതചമ്പു മാനവേദചമ്പു എന്ന പേരിലാണു് പരക്കെ അറിയപ്പെട്ടുന്നതു്. വൈയാകരണശിഖാമണിയും മഹാകവിമൂർദ്ധന്യനുമായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാവ്യങ്ങളെപ്പറ്റി സ്വല്പമായെങ്കിലും ഒന്നു വിമർശിക്കുന്നതിനു് ഇവിടെ സൌകര്യമില്ലാതെയിരിക്കുന്നു. അതിനു പ്രത്യേകം ഒരു ഉപന്യാസംതന്നെ വേണ്ടിവരുന്നതാണു്.

''ലക്ഷ്മീമക്ഷീണരുപാമനിശമനുഭവൻ ഭ്രമിജാം, ഭ്രരിമോദം
തനുന്നാസ്ഥാം സുമന്യു, ർഭവി ച തിലകയന്നന്വയം ചിത്രഭാനോഃ
വിശ്വാമിത്രാധികാനന്ദനവിപുലഭുജാവിക്രമോ വിക്രമാഖ്യോ
രാജാ രാമാഭിരാമോ ജഗദവനകലാലാലസീ ലാലസീതി.''

എന്ന ചമ്പു പദ്യത്തിൽ നിന്നു് ആ ഗ്രന്ഥം രചിച്ച കാലത്തു രാജ്യം ഭരിച്ചിരുന്നതു് ഒരു മാനവിക്രമനാണെന്നു വെളിവാകുന്നു. രണ്ടു ഗ്രന്ഥങ്ങളിലും ഈ മഹാകവി തന്റെ ഗുരുവായ ആനായത്തു കൃഷ്ണപ്പിഷാരടിയെ ''കൃഷ്ണോ ഗുരുർമേ പരമതമപദോദ്ഭാസകോ ബോഭവീതു'' എന്നും മറ്റും വർണ്ണിക്കുന്നുണ്ടു്. മാനവേദചമ്പുവിനു് ചമ്പൂസംക്ഷേപം അഥവാ കൃഷ്ണീയമെന്ന പേരിൽ കൃഷ്ണകവിയാൽ നിർമ്മിതമായ ഒരു സംഗ്രഹമുണ്ടു്.

''ശബ്ദാഗമാംഭോനിധിപാരദൃശ്വാശ്രീമാനവേദാഭിധഭ്രമിപേന
ഗ്രന്ഥഃ കൃതോ ഭാരതചമ്പുസംജ്ഞസ്യാദ്യ സംക്ഷേപമുദാഹരാമി.''

എന്ന പദ്യം ആ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ കാണുന്നു. മാനമേയോദയത്തിന്റെ മേയഭാഗം രചിച്ച നാരായണൻനമ്പൂതിരി ഈ മാനവേദന്റെ ആശ്രിതനായിരുന്നു. മേയത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അച്ഛൻ നീലകണ്ഠനും അമ്മ കാളിയും സഹോദരൻ ശ്രീകൃഷ്ണനുമായിരുന്നു എന്നു പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്.

''യൽകീർത്തിന്നഹി മാതി ഹന്ത മഹി ബ്രഹ്മാണ്ഡഭാണ്ഡോദരേ;
യസ്യാജ്ഞാം പ്രണതൈഃ ശിരോഭിരനിശം ധത്തേ നൃപാണാം ഗണഃ;
സോയം നാടകതക്കൊവ്യനിപുണഃ പ്രജ്ഞാതപാതഞ്ജലോ
ഭക്തശ്ചക്രിണി മാനവേദനൃപതിർജാഗർത്തി ധാത്രീതലേ.''

എന്നും അവസാനത്തിൽ

*''വേലാലംഘിപയഃപയോധിവിസരൽകല്ലോലതുല്യോദയൈ-
രാലാപാവിഷയൈയ്യശോഭിരഖിലം ലോകം പരിഷ്കുർവതേ,
ലീലാനിർജിതശാത്രവായ, ഹി വയംതുഭ്യം കിമാശസ്മഹേ?
ശൈലാബ്ധീശ്വര, മാനവേദനൃപതേ, ജീയാസ്സഹസ്രം സമാഃ.''

എന്നുമുള്ള പദ്യങ്ങളും കാണുന്നു. ''ഭക്തശ്ചക്രിണി'' എന്ന വിശേഷണം കൃഷ്ണനാട്ടത്തിന്റെ പ്രണേതാവിനാണല്ലോ നല്ലപോലെ യോജിക്കുന്നതു്. ഈ മാനവേദരാജാവു് യോഗപദ്ധതിയിൽ നിഷ്ഠാതനായിരുന്നതിനാൽ ''പ്രജ്ഞാതപാതഞ്ജലഃ'' എന്ന വിശേഷണവും സമുചിതമായിരിക്കുന്നു. മാനവേദന്റെ ആജ്ഞാനുസാരമാണു് താൻ ആ ഗ്രന്ഥം പൂരിപ്പിക്കുന്നതെന്നു കവി ''പൃഥ്വീവൃത്ത ജിതാ നിതാന്തമഹിതേനൈതേന സഞ്ചോദിതൈരസ്മാഭിഃ'' ഇത്യാദി പദ്യത്തിൽ പ്രത്യേകം പ്രസ്താവിക്കുന്നുണ്ടു്. സുബ്രഹ്മണ്യപൂജ്യപാദനും രാമാചാര്യനും കൃഷ്ണനുമായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗുരുക്കന്മാർ. കൃഷ്ണനെ

''കൃഷ്ണോ വിബുധാധിപതിർനിഷ്ണാതോ വിതരണേഷു വിദ്യായാഃ
മുഷ്ണാതു ഹൃദയതിമിരം പുഷ്ണാതു ച മങ്ഗലാനി സകലാനി.''

എന്ന പദ്യത്തിലാണു് വർണ്ണിക്കുന്നതു്. ഈ കൃഷ്ണൻ ആനായത്തു കൃഷ്ണപ്പിഷാരടിയാണെങ്കിൽ രാജാവിനും കവിക്കും സൗഹാർദ്ദത്തിനു പുറമേ സാതീർത്ഥ്യവുമുണ്ടായിരുന്നു എന്നു് അനുമാനിക്കാം. നാരായണന്റെ ഇതരകൃതികളായ് ശ്രീമാസോത്സവചമ്പു, ആശ്ലേഷശതകം, ഭാഗവതപ്രബന്ധം, നൃസിംഹചമ്പു, വൈദേഹീനവ

---

*ഇതു് അച്ചടിച്ച പുസ്തകത്തിലില്ല.

സങ്ഗമചമ്പു, കുമാരസംഭവത്തിനു വിവരണമെന്നും രഘുവംശത്തിനു പദാർത്ഥദീപിക എന്നും ഓരോ വ്യാഖ്യാനം, ഇങ്ങനെ പലതും കാണുന്നുണ്ട്.

രണ്ടാമത്തെ മാനവേദൻ ശുകസന്ദേശത്തിനു വിലാസിനി എന്ന മനോഹരമായ വ്യാഖ്യാനം രചിച്ച പുണ്യശ്ലോകനാകുന്നു. ആ വ്യാഖ്യാനത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന പദ്യങ്ങളും കാണുന്നു.

''ശൃങ്ഗാരശക്കരാക്ഷോദസംഗാതിമധുരാകൃതി
ജയതി പ്രഥിതം കാവ്യം ശുകസന്ദേശസംജ്ഞിതം.

യസ്യാതിമോഹനഗഭീരതരാർത്ഥജാതസമ്പൂരിതോരുരസമുദ്ഗസഹോ
[ദരസ്യ
ദ്വാരാപിധാനശകലോദ്ധരണപ്രവീണാം ശ്രീമാനവേദനൃപതിർവി
[വൃതികരോതി'

ലക്ഷ്മീദാസകവീശ്വരേണ ഭണിതസ്സന്ദേശകാവ്യാചലോ–
ദ്ഗർത്ഥോച്ചൈശ്രയദുർഗമോദ്യധിഷണാശക്ത്യാ മയാഽരുഹ്യതേ;
ശ്രാന്തശ്ചേൽ പതിതോന്തരാ ഗുരുകൃപായഷ്ടിം ഗരിഷ്ഠാം തദാ
വിഷ്ടഭ്യാധികകൃച്ഛ്രതഃ സ്ഥവിരവൽ ഗന്താസ്മി ചാധിത്യകാം.

ലക്ഷ്മീദാസകവേരുദാരവചനസ്സന്ദേശകാവ്യാങ്ഗജോ
ബഹ്വർത്ഥശ്രുതിവൃത്തിമണ്ഡനഗുണഃ ശ്രീമാനവേദാന്നൃപാൽ
ജാതാമദ്യ വിലാസിനീം സഹൃദയോ ഗൃഹ്ണൻ ബുധേഭ്യോധികം
ദത്വാർത്ഥാൻ ദുഗ്ധരക്ഷിതാൻ ജനയതാദാനന്ദമസ്യാം സദാ.''

ഈ ശ്ലോകങ്ങളിൽനിന്നു ശുകസന്ദേശത്തിന്റെ വാചാമഗോചരമായ മാഹാത്മ്യം ഏറക്കുറെ വെളിപ്പെടുന്നുണ്ട്. ഗ്രന്ഥാന്തത്തിൽ

''ശ്രീരങ്ഗനാഥകരുണാമസൃണാ വലോകലീലാ സമുല്ലസദുരുശ്രുത
[കാവ്യസാരഃ
വ്യാഖ്യാമിമാം രചിതവാൻ ബത മാനവേദഃ; കിം ദുഷ്കരം ഗുരുകൃപാ
[പരദേവതാനാം?''

എന്നും

''ക്ഷ്മാഭൃൽപാഥോധിനാഥാന്വയമഹിതകുലപ്രാപ്തജന്മാ സുരുദ്രഃ
സാതീർത്ഥ്യം യസ്യ ലേഭേ ശ്രുതസരണിവിദാം ശേഖരശ്ശേഖരശ്ച
സോയം സന്ദേശസിന്ധും കഥമപി സരസം സാധു നിർമ്മഥ്യ താഭ്യാ-
മത്ഥസ്വർദ്ധും ചിരേണാപ്യലഭത വിബുധാഗ്രേസരോ മാനവേദഃ.''

എന്നുമുള്ള പദ്യങ്ങളിൽനിന്നു മാനവേദന്റെ ഗുരുരങ്ഗനാഥനെന്നൊരു പണ്ഡിതനായിരുന്നു എന്നും അവിടത്തേക്കു രുദ്രനെന്നും ശേഖരനെന്നും രണ്ടു സതീർത്ഥ്യന്മാരുണ്ടായിരുന്നു എന്നും അവരുമായ് ശുകസന്ദേശത്തിനു നിപുണമായ അർത്ഥവിചാരം ചെയ്തതിനു മേലാണു് വിലാസിനി രചിച്ചതെന്നും സ്പഷ്ടമാകുന്നു. പ്രസ്തുതകവി ഭോജചമ്പുവിനും ഒരു വ്യാഖ്യാനം നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

''ക്ഷ്മാഭൃദ്വാരിനിധീശ്വരാച്ചിതകുലോദ്ഭൂതഃ കണാദാക്ഷപാൽ-
പാണിന്യാദിഗവീവിവേകനിപുണോ രുദ്രസ്തഥാ ശേഖരഃ
മിത്രേ യസ്യ; സ മാനവേദനൃപതിർഭോജോദിതം സാമ്പ്രതം
ചമ്പൂം വ്യാകുരുതേ യഥാമതി; ബുധാഃ സന്ത്വത്ര നിർമ്മത്സരാഃ.''

എന്ന പദ്യം നോക്കുക ഈ മനോവേദന്റെ സദസ്യനാണെന്നു തോന്നുന്ന ലക്ഷ്മീമാനവേദം നാടകത്തിന്റെ കർത്താവായ ചിദംബരകവി. നിശ്ചയമില്ല. ചിദംബരകവിയുടെ കവിതയും ഉദ്ദണ്ഡന്റേതുപോലെ ഉത്തമമാകുന്നു. താഴെക്കാണുന്നതു നാടകത്തിലെ നാന്ദീശ്ലോകമാണു്.

''കചിൽ പദനമന്മഹി; കചന മന്ദപാദക്രമം;
കചിജ്ജയിജടാഭ്രമി; കചന കമ്പമാനാളകം;
കചിൽ സഫണിഹൂൽകൃതി; കങ്കണകചാണവൽ;
കരോതു ശിവയോസ്സുഖം നടനകർമ്മ തത്താദൃശം.''

കവി തന്റെ സ്വാമിയെപ്പറ്റിച്ചെയ്യുന്ന നിരതിശയമായ പ്രശംസ താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന ഗദ്യപദ്യങ്ങളിൽനിന്നു വെളിവാകും.

''ആദിഷ്ടോസ്മി സകലരാജന്യകോടീരമാണിക്യമയൂഖമഞ്ജരീനീരാജിതചരണയുഗളസ്യ, അദ്വന്ദ്വനിജഭുജാപദാനഗ്രീഷ്മോഷ്മാതിരേകശോഷിതവിമതനരപതികുല മഹാനദീസഹസ്രകുലകഷ്ടാവലേപപ്രവാഹസ്യ, അശേഷദിഗ്ദന്തികടതടാസ്ഫാലനപ്രതിസ്ഖലനോജ്ജൃംഭമാണോദ്വേലവിമലയശഃ ക്ഷീരപാരാവാരപൂരലഹരീപരമ്പരാപൂരിതബ്രഹ്മാണ്ഡോദരകുഹരസ്യ, ജലധരജലനിധിമിഹിരസുതസുരഭിസുരതരുചിന്താമണി പ്രമുഖവിതരണധൌരേയപ്രഭാവപരിഭാവപണ്ഡിതപാണിപങ്കേരുഹസ്യ, ഷോഡശമഹാദാനസവനദീക്ഷാദീക്ഷിതസ്യ, അപരിമേയഗാംഭീര്യാവധൂതപാഥഃപരിവൃഢസ്യ, അമന്ദതരധൈര്യാടോപാധരിതമഹാമേരോഃ, വിശ്വോത്തീർണ്ണപരാക്രമപ്രക്രിയാപരാചീനസവ്യസാചിഭോർവൈഭവസ്യ, ദാശരഥികർമ്മകഥനനിഖിലഭുവനവിഖ്യാത ധീരോദാത്തഗുണചമൽകൃത

നികൃതികൃതവൈമുഖ്യസ്യ, ചണ്ഡകരതേജഃപ്രാചണ്ഡ്യഖണ്ഡനവൈ
ഭവസ്യ, സുധാകരകാന്തികന്ദളപരിണതിപാടച്ചരവദനസൗഭാഗ്യസ്യ,
ആജ്ഞാവജ്ഞാതസുഗ്രീവസ്യ, പ്രതിജ്ഞാനകൃതപരശുരാമസ്യ,
നിരന്തരവിഹരമാണകമലാകര കമലകിഞ്ജല്കപുഞ്ജ രഞ്ജിതദോരന്ത
രസ്യ, മന്മഥാന്ധാതുരഹ്ലനന്ദനനളനഹുഷനാഭാഗഭരതഭഗീരഥദിലീപ
ദശരഥശിബിജീമൂതവാഹനഹരിശ്ചന്ദ്രപ്രമുഖപൂർവതന രാജന്യമണ്ഡ
ലപ്രവർത്തിതാധ്വാധ്വനീനസ്യ, വീതിഹോത്രഗോത്രവരാകരപാരി
ജാതസ്യ, ഹന്മഥദഭിമുദ്രിതകേതോഃ, ആത്മശരാസനാങ്കിതശങ്കരശരാ
സനസ്യ, ശൈലാണ്ഡവചക്രവർത്തിനശ്ചരണായുധക്രോഡപുരീപുരന്ദ
രസ്യ, കേരളേശ്വരസ്യ, മഹാരാജസ്യ, മാനവേദസ്യ ചരണസരോരു
ഹോപജീവിനാ മന്ത്രിമണ്ഡലേന; യഥാ—

വാതാപൂരിതകുഞ്ജരോദരഗ്രഹാഭോങ്കാരഭേരീരവേ,
ഗൃദ്ധ്രക്രോംകൃതിഗീതിശാലിനി, ശിവാവാക്യോല്ലസ്യാ ദീപിതേ,
യദ്യദ്ധക്ഷിതിരങ്ഗമണ്ഡപതലേ നൃത്തം കബന്ധൈഃകൃതം
പശ്യന്ത്യദ്ഭടഹർഷമഗ്നമനസോ വേതാളസാമാജികാഃ.

തസ്യാസ്യ, ദിഗ്വിജയധാടീദുർല്ലളിതതുരഖുരപുടനടനദലിതധരണി
തലോച്ചലിതധൂളീപാളീപുരസ്സരധൂമോദ്ഗമപിശുനിതപ്രതാപാനല
ജ്വാലാജാലോജ്ജൃംഭണജനിതഭയാവനതസമസ്തപരിപന്ഥി സാമന്ത
മണ്ഡലസ്യ, സ്വാമിനോ, മഹാരാജാധിരാജപരമേശ്വരസ്യ ചരി
താനുബന്ധി കിമപി രൂപകം, അനേനൈവ സവിശേഷദർശിതയാ
ഭക്ത്യാ അപരമിവ കൈലാസമായാതനമാരചിതവതാ അവിരതമാ
രാദ്ധ്യമാനസ്യതാമ്രചൂഡക്രോഡനഗരീനികേതനസ്യ, സകലസുരാസു
രമൗലിമന്ദാരമഞ്ജരീമകരന്ദവിന്ദു സന്ദോഹ നിർണ്ണിക്തചരണാരവി
ന്ദസ്യ, സ്ഥലീശ്വരാഭിധാനസ്യ ഭഗവതശ്ചന്ദ്രശേഖരസ്യ
സന്നിധൌ x x''

കവി തന്നെപ്പററി ചെയ്തിരിക്കുന്ന പ്രസ്താവനയാണ് താഴെ
ചേർത്തിരിക്കുന്നതു്.

''അസ്തി ഖലു മന്ദമാരുതാന്ദോളിതപൂഗപാളീമധുളീബഹളപ
രിമളഭ്രാന്തഭ്രമരകുലഝങ്കാരവാചാലിതദിക്ചക്രവാളേഷു, ചോളേഷു,
രാജ്ഞാ ശ്രീവല്ലഭേന സ്ഥാപിതോ മഹാനഗ്രഹാരഃ; തത്ര വസതാം
സോമപാം പക്ഷിലശങ്കരശബരപതഞ്ജലിരചിതഭാഷ്യേദംപര്യുപ
ര്യാലോചനാവിശിഷ്ടശേമുഷീവിശേഷാണാം, ബ്രാഹ്മണാനാമതിശ

യേന പ്രശസ്യസ്യ ഉദ്ബാഹുസുന്ദരസ്യാംഗഭൂത ആമുഷ്യായണോ വിശ്രുതവിഖ്യാതകീർത്തിർമഹാവ്രത മുഖഭാവിത സകലസുമനസ്തോമഃ സുഗൃഹീതനാമാ വിജയതേ ദിവാകരോ നാമ. തേനച ധീരോദാത്തസ്യ മാനവേദസ്യ മഹീപതേശ്ചരിതമുപാദായ

''അചുംബിതമവദ്യതോ ഗുണവിഭാസി വക്ത്രോക്തിമത്
കരംബിതരസോദരം കലിതചാരുഭൂഷാശതം
കളത്രമിവ മോഹനം രസിചേതസാം രീതിഭിഃ
കൃതം കിമപി നാടകം ഭരതഭഗ്യനാഡിന്ധമം.''

ഇതിൽനിന്നു ചിദംബരകവിയുടെ ജനനസ്ഥലം ചോളദേശത്തിലുള്ള ശ്രീവല്ലഭപുരം ആയിരുന്നു എന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അച്ഛൻ ഉൽബാഹുസുന്ദരൻ എന്നൊരു ബ്രാഹ്മണോത്തമനായിരുന്നു എന്നും കാണാവുന്നതാണു്. സമുദ്രരാജാവിന്റെ പുത്രിയായ രാജ്യലക്ഷ്മിയെ മാനവേദമഹാരാജാവിനെക്കൊണ്ടു ഭാഗ്യവരാമൻ പുരോഹിതനായ് പാണിഗ്രഹണം ചെയ്യിക്കുന്നതാണു് നാടകത്തിലെ ഇതിവൃത്തം. വിവാഹമണ്ഡപത്തിൽ സമുദ്രരാജാവും നിളാനദീദേവി (ഭാരതപ്പുഴ)യും പ്രവേശിക്കുന്നുണ്ടു്. താഴെക്കാണുന്ന ശ്ലോകം പരശുരാമന്റെ വർണ്ണനമാണു്. ''ഷഷ്ഠോവതാരഃ പരമസ്യ പുംസഃ സബ്രഹ്മചാരീ ശശിമൗലിസൂനോഃ വിഹാരശൈലസ്തനതേ മുദം നോ മുനിസ്തപോവിക്രമവൈഭവാനാം.'' രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങളും കൂടി ഉദ്ധരിക്കാം.

1, കാവ്യവും ഘടനയും:—

''വിപഞ്ചീം പ്രകൃതാണഃ; കുസുമകലികാം സൗരഭഗുണോ;
മധുശ്രീരുദ്യാനം; മദസമുദയോ യൗവനദശാം;
വധൂം പ്രീളാമുദ്രാ; ഹിമകരകലാം കാന്തിലഹരീ;
പ്രഭോ രത്നം; ശുദ്ധാ തിലകയതി കാവ്യഞ്ച ഘടനാ.''

2. നായാട്ടു്:—

''ഉദ്ദാമപോത്രിഗണമുന്മദഹസ്തിവൃന്ദമുദ്രിക്തഖഡ്ഗി ചയമുല്ലളദേണ [യൂഥം
ഉഗ്രീനബർഹികുലമുൽപതദ്ഭക്ഷസംഘമാലോകയേമമഭിരാമമരണ്യ-മധ്യം.''

ശുകസന്ദേശവ്യാഖ്യാതാവിന്റെ ആശ്രിതനായിരുന്ന മാനവേദസട്ടകത്തിന്റെ കർത്താവായ ഉഴത്തിരവാരിയർ എന്നുള്ളതിനു്

ഏതായാലും സംശയമില്ല. സട്ടകം എന്നതു പതിനെട്ടുമാതിരിയി ല്ലുള്ള ഉപരൂപകങ്ങളിലൊന്നും പ്രാകൃതഭാഷയിൽ നിബന്ധിക്കേ ണ്ടതും നാലു യവനികാന്തരങ്ങളോടുകൂടിയിരിക്കേണ്ടതുമാകുന്നു. വാരിയർ ഒരു സട്ടകം നിർമ്മിച്ചു എന്നു സൂത്രധാരൻ പ്രസ്താവിക്കു മ്പോഴും പാരിപാർശ്വികൻ അതു വാസ്തവമായ് ഗണിക്കുന്നില്ല. പരിപാർശ്വികൻ പറയുകയാണു്*:

'വായസവദനാൽ പഞ്ചമരാഗ ഉദഞ്ചതി; നിംബവിടപാ ന്മോചഉൽപദ്യതേ; കാരസ്കരഫലാൽ പീയൂഷരസഃ പ്രസരതി; യദ്വേവമന്ദിരബാഹ്യാളിന്ദസമ്മാജ്ജനാദിവ്യാപാരമാത്രപരായണാൽ പാരശവപശോഃ സന്ധ്യാസമയസംഫുല്ലമല്ലികാമധുരനിഷ്യന്ദഗർഭഃ സന്ദർഭഃ പ്രവഹതി.'' ആ മതത്തെ സൂത്രധാരൻ താഴെക്കാണുന്ന വിധത്തിൽ പ്രത്യാഖ്യാനംചെയ്യുന്നു.

*''മൈവം, ന ഖലു നിന്ദനീയാസ്സത്ര ഭവന്തഃ പാരശവാഃ; യതഃ
യേഷാം ബ്രാഹ്മണലോകപാദയുഗളീശ്രുശ്രൂഷണം ഭ്രഷണം;
യേഷാം നിർമലകാവ്യചർവണകഥാസംശീലനം ക്രീഡനം;
യദ്വംശേ സുവിശുദ്ധവൃത്തസുഭഗഃ സദ്രത്നമുക്താമണിർ–
ജാതസ്തസ്തവനേഷു കസ്യ ഭവനേ ജിഹ്വാ നിരീഹാ ഭവേത്?''

പാരിപാർശ്വികൻ :—''തസ്യ രുദ്രസ്യ ശ്രീകണ്ഠസ്യ ച ശിഷ്യോ രുദ്രദാസാഭിധേയഃ കില തസ്യ കവിഃ.''

സൂത്രധാരൻ:—''തദുൽപദ്യതേ. തരണികിരണജാലനിരസ്തതന്ദ്രാദേ
വാരവിന്ദാന്മധുകരാനന്ദകന്ദഃ പ്രസരതി മകരന്ദനിഷ്യന്ദഃ''

പാരിപാർശ്വികൻ:—''കിം താദൃശസ്യയോഃ ശിക്ഷാവിശേഷഃ?''

സൂത്രധാരൻ:—''കിം ഭണ്യതേ?

വടതലഗതോ പി രുദ്രോ വ്യാഖ്യാനം യയോശ്രുത്വാ സശിരഃകമ്പം മന്ദാന്ദോളിതചന്ദ്രം സ്പന്ദമാനഫണീന്ദ്രകുണ്ഡലം ദധാതി.''

പാരിപാർശ്വികൻ:—''നമോ മഹദ്ഭ്യാം.''

ഇങ്ങനെ തന്റെ ഗുരുക്കന്മാരായ രുദ്രനേയും ശ്രീകണ്ഠനേയും വന്ദിച്ചതിനു മേൽ കവി മാനവേദമഹാരാജാവിനെ താഴെ വരും പ്രകാരം വർണ്ണിക്കുന്നു.

---

* ഛായയാണു് ഉദ്ധരിക്കുന്നതു്,

''തസ്യൈവ നിരന്തരാവനമച്ഛ്രീമൽസാമന്തകുലമുകുടാന്ത നിപതന്മാണിക്യമണിസമൂഹ മയൂഖലേഖാപല്ലവിതപാദപീഠസ്യ, ഖണ്ഡപരശുശിഖണ്ഡശശിഖണ്ഡപാണ്ഡരസർവതഃപ്രസരന്മഹിതയ ശഃപൂരകർപ്പൂരനികരപർവതായമാനഭവനാന്തരാളസ്യ അതിധവളഹൃ ദയസ്ഫടികപ്രതിഫലിതപരമേശ്വരപദപല്ലവസ്യ, സമരമുഖബലാൽ കാരഗൃഹീതജയലക്ഷ്മീധമ്മില്ലപര്യസ്തമല്ലികാമാല്യബഹള പരിമളാ സങ്ഗഭംഗശ്രേണീസംശയിത ലോലോദ്ഗണ്ഡമണ്ഡലാഗ്രമണ്ഡിത പ്രചണ്ഡഭുജദണ്ഡസ്യ, രിപുബലശലഭലേഹിചട്ടലജ്വാലാജാലജാ ജ്വല്യമാനപ്രതാപപാവകപ്രാകാരപരിരക്ഷിതസകല ഭുവനതലസ്യ, അച്ഛിന്നദത്തസുവർണ്ണരത്നസമൃദ്ധിസമൃദ്ധമണിമന്ദിരവളഭീ ജാലാക്രീ ഡൽസകലദരിദ്രലോകസ്യ, സർവഭ്രതാനുകമ്പിനസ്സാമ്രതം കൃതക രണീയതയാ യൗവനസുഖമനുഭവതോരാജാധിരാജപരമേശ്വരസ്യ, ശ്രീമാനവേദസ്യ,.....''

അങ്ഗേശ്വരപുത്രിയായ ചന്ദ്രലേഖയെ മാനവേദമഹാ രാജാവു പരിഗ്രഹിക്കുന്നതാണു് ഈ നാടകത്തിലെ പ്രതിപാദ്യവസ്തു; അതുകൊണ്ടു് ഇതിനു ചന്ദ്രലേഖാനാടകമെന്നും പേരുണ്ടു്.

മാഘത്തിനു ദേശമങ്ഗലത്തു ശ്രീകണ്ഠവാരിയരുടെ 'ബാല ബോധിക' എന്നൊരു വ്യാഖ്യാനമുണ്ടു്. അതിൽ ആ വാരിയത്തിലെ ഒരു രുദ്രവാരിയരെപ്പറ്റി

''പാരേദക്ഷിണഗങ്ഗമസ്തി മഹിതസ്സ്വസ്തിപ്രദോ ദേഹിനാം
ദേശഃ കോപി ശശാങ്കചൂഡരമണീസാന്നിധ്യനിത്യോത്സവഃ
വൈതാനാഗ്നിവിലോലധൂമപടലീസൗഗന്ധ്യനൈരന്തരീ--
മങ്ഗല്യോ ജയസിംഹമങ്ഗല ഇതി ക്ഷോണീസുരൈരാശ്രിതഃ.

വിദ്യതേ തത്ര സാഹിത്യവിദ്യാഭ്യാസഖലൂരികാ
വിശ്വപാരശവേന്ദ്രസ്യ വിശ്രുതം ഭവനോത്തമം.

പാരമ്പര്യേണ ജായന്തേ യേ തത്ര സുകൃതോദയാൽ,
ആചാര്യാ ഏവ തേ സർവേ കേരളക്ഷ്മാഭുജാം നൃണാം.

രുദ്രാഭിധാനാ തത്രാസീൽ ഭാരത്യാഃ പുരുഷാകൃതിഃ
പരക്രോഡസ്ഥലാക്രീഡരുദ്രതാദാത്മ്യമുദ്രിതാ.

ആപഞ്ചാശൽസമാസ്സോയം ശ്രീപഞ്ചാക്ഷരജീവനം
ചാകരാസേവ്യ സാഹിത്യവിദ്യാം സ്വകുലവത്തിനീം.

പരസ്പരോപമൗ ശാന്തൗ തദ്വംശേ സാർവലൗകികൗ
ശ്രീകണ്ഠാഖ്യാവുഭൗ ജാതൗ സാഹിത്യൈകപരായണൗ.

അഥാത്മനാ സുസംവൃദ്ധം ദേവശ്ചന്ദ്രാർദ്ധശേഖരഃ
ശ്രീപരക്രോഡവാസ്തവ്യസ്സൽകുലം വീക്ഷ്യ ഹൃഷ്ടവാൻ.

സ തത്ര ജന്മലാഭായ കുതുകീ പരമേശ്വരഃ
ശ്രീകണ്ഠാൽ പിതൃതുല്യാങ്ഗോ ദ്വിതീയാദ്ഭുദഭ്രൽ സ്വയം.

സ ബാല്യാൽ പ്രഭൃതി ശ്രീമാൻ സാഹിത്യസ്മരപാദപഃ
അതിഗംഭീരവാഗ്ഗുംഫസുഭഗംഭാവുകോ ബഭൗ.

x x x x x

അങ്ഗസ്യാങ്ഗസ്യ തസ്യാസ്യ സ്മാരം സ്മാരം കുതൂഹലീ
കിന്ന വക്ഷ്യേ തതോ ജാതസ്സന്നാമാഹം സതാം മതഃ.

ഗുരോരനന്തരം സോഹം കാരുണ്യേനാഥ ഭൂയസാ
ബാലകോപി പ്രയത്നേന കുലവിദ്യാമുപേയിവാൻ.

x x x x

സോഹം മാഘകവേഃ കാവ്യപാരാവാരതിതീർഷയാ
വിതനോമി സുവിസ്തീർണ്ണാം വ്യാഖ്യാനൗകാം വിചക്ഷണഃ.''

ഇതിൽപറയുന്ന ശ്രീകണ്ഠന്മാരിൽ ആരാണ് സട്ടകകാരന്റെ ഗുരു വെന്ന വെളിവാകുന്നില്ല. ഇവരിൽ ഒരു ശ്രീകണ്ഠൻ ഹോരയ്ക്ക് 'വിവരണം' എന്നൊരു വ്യാഖ്യാനം രചിച്ചിട്ടുണ്ട്. ആ ശ്രീകണ്ഠന്റെ സമകാലികനാണ് രുദ്രനെന്നു വരുമ്പോഴും ബാലബോധികാവ്യാഖ്യാതാവു സൂചിപ്പിക്കുന്ന രുദ്രനല്ല മാനവേദനാൽ സൂതനായ രുദ്രനെന്നും അവഗതമാകുന്നു. മേൽപ്പുത്തൂർ ഭട്ടതിരിയുടെ നാരായണീയത്തിനു ഭക്തപ്രിയ എന്ന വ്യാഖ്യാനം രചിച്ച ദേശമങ്ഗലത്തു് ഉഴത്തിരവാരിയർ തന്നെയാണോ അദ്ദേഹമെന്നും തിട്ടമില്ല. ഇതെല്ലാം സാഹിത്യചരിത്രഗവേഷകന്മാരുടെ ചിന്തയ്ക്കു വിഷയീഭവിക്കേണ്ടതാണ്. ചിതംബരകവി ഈ മാനവേദൻ തളിയിൽ ക്ഷേത്രം പുത്തനായ് പണികഴിപ്പിച്ചു എന്നു പ്രസ്താവിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. അതിനെ സംബന്ധിച്ചു് വല്ല രേഖയുമുണ്ടോ എന്നും അന്വേഷിക്കേണ്ടതാണ്,

''തിലകയന്നന്വയം ചിത്രഭാനോഃ ' എന്ന പൂർവ്വഭാരതചമ്പൂകത്താവും ''വീതിഹോത്രഗോത്രവാരാകരപാരിജാതസ്യ'' എന്ന ചിദംബരകവിയും വർണ്ണിക്കുന്നതിൽനിന്നു് സാമൂതിരിപ്പാടന്മാർ അഗ്നികുലക്ഷത്രിയന്മാരാണെന്നു വന്നുകൂടുന്നു.

അടുത്തതായു് രണ്ടു വാക്കു പറയേണ്ടതു് കേരളീയസ്ത്രീകളുടെ അഭിമാനക്ഷേത്രത്തിനു ഹൈമസ്തംഭപതാകയായ മനോരമത്തമ്പുരാട്ടിയെപ്പറ്റിയാണു്. മലയാളം സ്ത്രീവിദ്യാഭ്യാസത്തിനു പണ്ടുപണ്ടേ പ്രസിദ്ധി നേടിയ ഒരു ഭൂവിഭാഗമാണെങ്കിലും മനോരമത്തമ്പുരാട്ടിയോളം വൈദുഷ്യം സമ്പാദിച്ച ഒരു മഹിളാരത്നം ഏതാവൽപര്യന്തം ഇവിടെയും ജനിച്ചില്ലെന്നുള്ളതു് അപ്രതിഷേധ്യമായ ഒരു പരമാർത്ഥമാകുന്നു. മനോരമത്തമ്പുരാട്ടി കൊല്ലം 935 മകരമാസത്തിൽ കിഴക്കേകോവിലകത്തു ജനിച്ചു. 12 വയസ്സിനു മുമ്പിൽ ഭട്ടോജിദീക്ഷിതരുടെ പ്രൗഢമനോരമ ഹൃദിസ്ഥമാകത്തക്കവണ്ണം അതു ബാല്യത്തിൽതന്നെ അവിടേയ്ക്കു സംസ്കൃതഭാഷ സ്വാധീനമായ്ത്തീർന്നു. മാനവിക്രമീയം എന്ന കാവ്യത്തിൽ അവിടത്തെപ്പറ്റി

''തദീയവംശേ ജാതാസീൽ കാപി കന്യാ മനോഹരാ
വിദ്യാദിഗുണസമ്പന്നാ ഹൃദ്യാസ്യജിതചന്ദ്രമാഃ.''

''മനോരമായാമതിമാത്രനൈപുണാ—ന്മനോരമത്വാന്ന നിജസ്യ [വർഷ്മണഃ
മനോജ്ഞലീലാരസലോലമാനസാ മനോരമേതി പ്രഥിതാ ബഭൂവ സാ.''

എന്നു വർണ്ണിച്ചു കാണുന്നു. കൊല്ലം 964-ൽ ടിപ്പുവിന്റെ കലാപകാലത്തു് അവിടുന്നു തിരുവിതാംകൂറിലേക്കു പോകുകയും അവിടെ വിദ്വജ്ജനപക്ഷപാതിയായ കാർത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവിന്റെ പ്രത്യേകമായ കാരുണ്യത്തിനു പാത്രീഭവിച്ചു് എണ്ണയ്ക്കാടു് എന്ന സ്ഥലത്തു താമസിക്കുകയും ചെയ്തു. 975-ൽ തിരിയെ നാട്ടിലേക്കു മടങ്ങി. 1003 ഇടവത്തിൽ യശശ്ശരീരയായി. ആര്യർഅടിതിരിപ്പാടു് അവിടത്തോടാണു് വ്യാകരണമഭ്യസിച്ചതെന്നും, അടിതിരിപ്പാട്ടിലെ ശിഷ്യനായിരുന്ന കൊട്ടങ്ങല്ലൂർ വിദ്വാൻ ഇളയതമ്പുരാനെന്നും, ഇളയതമ്പുരാന്റെ ശിഷ്യൻ വൈയ്യത്തു പാച്ചുമൂത്തതു് കേരളവർമ്മവലിയകോയിത്തമ്പുരാന്റെ ഗുരുവായിരുന്ന എന്നും നാം ഈ സന്ദർഭത്തിൽ സ്മരിക്കേണ്ടതാണു്. തമ്പുരാട്ടിയുടെ പല ഒറ്റശ്ലോകങ്ങളും കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. കാർത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവും അവിടുന്നും തമ്മിൽ പദ്യ

രൂപേണ കത്തിടപാട് ചെയ്തിരുന്നതായ്മറിയാം. ''ഹേമാംഭോജിനി, രാജഹംസനിവഹൈരാസ്വാദ്യമാനാസവേ,'' എന്ന പ്രസിദ്ധ ശ്ലോകം മഹാരാജാവിൻേറതും അതിന മറുപടിയായ ''സർവം തവയാ വിദിത മേവ സദഗ്രയായിൻ,'' എന്ന ശ്ലോകം തമ്പുരാട്ടിയുടേതുമാണ്.

''ഗരുദ്യായാമായ സ്വയമത ഇതോ യാസ്യതി യദാ,
തദാ ഹംസഃ സൈവരീ; തവ ച വശഗേയം കമലിനീ;
സരസ്തീരാരാമേ സരസതരകുജദ്വിജകുലേ
സഖേ, കഞ്ചിൽ കാലം വിരമ മുദ ഗായൻ ഭ്രമര ഭോഃ.''

എന്ന ശ്ലോകവും തമ്പുരാട്ടി മഹാരാജാവിന് അയച്ചതാണ്. തമ്പുരാട്ടിയുടെ അനിതരവനിതാസാധാരണമായ ശാസ്ത്രപാണ്ഡിത്യത്തെപ്പറ്റി നല്ലതുപോലെ ധരിച്ചിരുന്ന കാത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവിന, നിഷ്കരുണനായ ടിപ്പുവിൽനിന്ന ഭീതയായ് പലായനം ചെയ്യേണ്ടിവന്ന അവിടത്തെ ആത്മനാദം, ദ്വാരകാസനത്രസ്തയായ ദ്രൗപദിയുടേതു ശ്രീകൃഷ്ണനെന്നപോലെ, എത്രമാത്രം കാരുണികതവത്തിന കാരണമായ്പ്പരിണമിച്ചിരിക്കണമെന്ന സഹൃദയന്മാക്ക് ഊഹ്യമാണല്ലോ.

''ഹൃദ്യാ മനോരമ നരേശചരിതൻെറ സൂക്തി–
രദ്യാപി കോവിദമനസ്സു കവന്നീടുന്നു.''

എന്ന കേരളവർമ്മ വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതു മേൽക്കാണിച്ച മാതിരിയിലുള്ള ഒറ്റശ്ലോകങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചാകുന്നു. തമ്പുരാട്ടി പഠിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന കാലത്തു് ഒരിക്കൽ വശ്യവാക്കായ ചേലപ്പറമ്പു നമ്പൂതിരി കിഴക്കേക്കോവിലകത്തു ചെന്നു എന്നും പിറേറന്ന നേരം വെളുത്തപ്പോഴും കണ്ണാടിനോക്കി വൃദ്ധനായിരുന്ന അദ്ദേഹം

''പലിതാനി ശശാങ്കരോചിഷാം
ശകലാനീതി വിതർക്കയാമഹേ''

എന്ന തൻെറ ശൃങ്ഗാരഗന്ധിയായ ശൈലി വിടാതെ ഒരു ശ്ലോകത്തിൻെറ പൂർവാർദ്ധമുണ്ടാക്കി രസിക്കവേ, അതുകേട്ടുകൊണ്ട നിന്ന തമ്പുരാട്ടി

''അത ഏവ നിമീലതേതരാം
വനിതാലോചനവാരിജം പുരഃ.''

എന്നു് അതിൻെറ ഉത്തരാർദ്ധം ചൊല്ലി നമ്പൂതിരിക്കു് അശ്രുതപൂർവമായ ലജ്ജയേയും വിസ്മയത്തേയും ഉൽപാദിപ്പിച്ചു എന്നും ഐതി

ഹ്യമുണ്ട്. തകരപ്പുറത്തുകാരനായ ചീരക്കഴി ഭേദാസൻ നമ്പൂതിരി തന്റെ ഭാഗവതം ഏകാദശസ്കന്ധത്തിനു വിസ്തരിച്ചു് ഒരു വ്യാഖ്യാന മെഴുതിയതു് ഒരു മാനവിക്രമരാജാവിന്റെ സഹോദരിയും ഉത്രാടം നക്ഷത്രത്തിൽ ജാതയുമായ ലക്ഷ്മീരാജ്ഞിയുടെ നിദേശമനുസരിച്ചാ ണെന്നു് അദ്ദേഹം തന്നെ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്. താഴെക്കാണുന്ന ശ്ലോക ങ്ങളം ആ വ്യാഖ്യാനത്തിന്റെ ആരംഭത്തിലുള്ളതാണു്.

''ചന്ദ്രാർദ്ധാരേണസ്യ സാഗരപുരക്ഷേത്രേശിതുസ്സന്നിധൗ
ജാതം വാസ്തകനിമ്നധാമ്നി ഭേദാസാഖ്യം ദ്വിജന്മാലയേ
ആനീതം സഹൃണൈവ്വികൃഷ്യ ഗിരിസിന്ധുക്ഷ്മാപതേസ്സോദരീ
ചച്ചാം ഭാഗവതസ്യ കർത്തുമശിഷദ്രാജ്ഞീ കദാചിദ്വിജം.

ശ്രീമാനവിക്രമസഹോദരയാ മുകുന്ദ—ലീലാമരന്ദരസലോല
[ഹൃദാ ച രാജ്ഞ്യാ
ആജ്ഞാപിതോ മഹിതഭാഗവതാത്ഥരത്നമാലാവിലേഖനകൃതേ
[പ്രയതാമഹേദ്യ.
സമ്പ്രത്യേകാദശസ്കന്ധവ്യാഖ്യാനമഥ ലിഖ്യതേ.
അസ്മാഭിരാജ്ഞയാ രാജ്ഞ്യാ വിജ്ഞാനവിശദാത്മനഃ.''

''ശ്രീവാസുദേവകഥാതീർത്ഥാവഗാഹപവിത്രകീർത്തേഃ ശ്രീവീരരായ സംജ്ഞ ശ്രീമാനവിക്രമസഹോദരായാഃ പൂർവാലയകമലലക്ഷ്മ്യാ ശ്രീമദുത്തരാഷാഢജാതായാ രാജ്ഞ്യാ ആജ്ഞയാ'' എന്നും അദ്ദേഹം പ്രസ്താവിക്കുന്നതിൽനിന്നു് ഈ തമ്പുരാട്ടി കിഴക്കേ കോവിലക ത്തിലെ ഒരങ്ഗമായിരുന്നു എന്നു വെളിവാകുന്നു. അതു വാസ്തവ ത്തിൽ മനോരമത്തമ്പുരാട്ടിയായിരുന്നു എന്നും ഉപനിഷൽസാരഭൂത മായ ഏകാദശസ്കന്ധത്തിനു് ഉചിതമായ ഒരു വ്യാഖ്യാനം നിർമ്മി ക്കുവാൻ തനിക്കു ജന്മനാ (സ്ത്രീയായതുകൊണ്ട്) അർഹതയില്ലാത്തതു നിമിത്തം താൻ അതു രചിച്ചു ചീരക്കഴി നമ്പൂരിയുടെ പേർ ചേർത്ത താണെന്നും ഒരൈതിഹ്യമുണ്ട്. പക്ഷേ, മനോരമത്തമ്പുരാട്ടിയുടെ ജന്മ നക്ഷത്രം ചോതിയാണെന്നു പറയുന്നു. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ ചീര ക്കഴിയുടെ പുരസ്കർത്രിയായ ലക്ഷ്മീരാജ്ഞി മറെറാരു മഹിളാരത്ന മാകാനേ തരമുള്ളൂ. ഏതായാലും ഈ സങ്ഗതി കുറെക്കൂടി ഗവേ ഷണം ചെയ്തു് തീർച്ചപ്പെടുത്തേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

ഇനിയും തിമ്മകവിയുടെ സുജനമനോമോദചന്ദ്രിക, ഭാസ്കര കവി (മുതുകുറിശ്ശിഉണ്ണി) യുടെ ശൃങ്ഗാരലീലാതിലകഭാണം മുത ലായ സാമൂതിരി കോവിലകവുമായ് ബന്ധപ്പെട്ട കിടക്കുന്നവയും

അപ്രകാശിതങ്ങളുമായ് അനേകം ഗ്രന്ഥങ്ങളുണ്ട്.*'മാനവിക്രമീയം' മനോരമത്തമ്പുരാട്ടിയെപ്പറ്റി സംസ്കരിക്കുന്നതിനാൽ അധുനാതനമായ ഒരു കാവ്യമെന്നു് അനുമാനിക്കാം.

''ആസീദസംഖ്യൈർവിബുധൈരമർത്യനാഥാലയശ്രീമപിമന്ദയന്തീ
വാസായ ശൈലാബ്ധിമഹീഭൃതാം പുരാസന്നദേശേ ഭുവി
പശ്ചിമാബ്ധേഃ.''

ഇത്യാദി നഗരവർണ്ണനയോടുകൂടിയാണു് ആ കാവ്യം ആരംഭിക്കുന്നതു്. രചന വിശേഷമെന്നു പറവാനില്ല. കവിയാരെന്നുമറിയുന്നില്ല. ഒരു ശ്ലോകംകൂടി ഉദ്ധരിക്കാം.

''സ്ഥല്യാം കല്യോ നൃപാലസ്യദനു മണിഗൃഹൈരംബരാച്ചുംബി
സൗധൈ-
രുല്ലാസം വർദ്ധയന്തീം ഭുവനതലജുഷാം മന്ദയന്തീം ദിവശ്ശ്രീം
ഉല്ലാസ്യദ്യാനവീഥ്യാദിഭിരപിച സരഃകൂപവാപ്യാദിഭേദൈഃ
കല്യാണീം രാജധാനീമകൃത; സ വപുഷാ ഭ്രഷയത്താം ച ഭൂയഃ.''

ദക്ഷിണഭോജരാജനെന്ന നാമാന്തരത്താൽ പ്രഖ്യാതനും, സംസ്കൃതം, മലയാളം ഈ ഭാഷകളുടെ പരിപോഷണത്തിൽ പ്രത്യേകം ജാഗരൂകനും, വിവിധ പ്രബന്ധഗണനിർമ്മാതാവുമായിരുന്നു് സമീപകാലത്തിൽ സ്വയ്യാതനായ വിദ്വാൻ മാനവിക്രമ ഏട്ടൻ തമ്പുരാൻ സാമൂതിരിപ്പാട്ടിലെ നാമഗ്രഹണത്തിനു മാത്രമേ ഈ സന്ദർഭത്തിൽ സമയമുള്ളൂ. ഇന്നും ഭാഗവതചമ്പു എന്ന മഹനീയമായ സംസ്കൃതകാവ്യം നിബന്ധനംചെയ്ത ഒരു തമ്പുരാട്ടി സാമൂതിരിക്കോവിലകത്തെ അലങ്കരിക്കുന്നതു് ആലോചിച്ചാൽ കേരളസാഹിത്യവുമായ് ഈ കോവിലകത്തിനുള്ള ബന്ധം പാരമ്പര്യമനുസരിച്ച നിലനിന്നുപോരുന്നുണ്ടു് എന്നുവേണം വിചാരിക്കുവാൻ.

ഞാൻ ഈ പ്രസങ്ഗം ഇവിടെച്ചെയ്തതിനു് ഒരു പ്രത്യേകോദ്ദേശ്യമില്ലെന്നില്ല. അതു് വിശ്വവിശ്രുതമായ സാമൂതിരി മഹാരാജകുടുംബത്തിലെ അങ്ഗങ്ങളിൽ ഓരോരുത്തരേയും അവക്കു സാഹിത്യപോഷണവിഷയത്തിലുള്ള കർത്തവ്യതയെ അനുസ്മരിപ്പിക്കുക എന്നുള്ളതാകുന്നു. കേരളഭാഷയ്ക്കു് ഇനിയും രാജകുടുംബങ്ങളെ വിട്ടുപിരിഞ്ഞു സ്വതന്ത്രയായ് പുരോഗമനം ചെയ്യത്തക്ക ദേഹപുഷ്ടിയുണ്ടായിട്ടില്ല. പത്തമ്പതുകൊല്ലങ്ങൾ കൂടിക്കഴിഞ്ഞാൽ അതു താനേ ഉണ്ടായിക്കൊള്ളും. അതുവരയ്ക്കും കാരണവന്മാർ പ്രദർശിപ്പിച്ച ഔദാര്യം ഈ

* ഭാണം പിന്നീടു പ്രൊഫ്സർ രാമപ്പിഷാരടി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തീട്ടുണ്ടു്.

അബലയായ ബാലികയുടെ നേർക്ക് അവരും പ്രദർശിപ്പിക്കാതെ ഗത്യന്തരമില്ല. പണ്ട് ഒരു സാമൂതിരിപ്പാട് കൊച്ചിരാജ്യം ആക്രമിച്ചപ്പോൾ തൃശ്ശൂർ ബ്രഹ്മസ്വം മഠത്തിലെ ഒരു ഉണ്ണിനമ്പൂതിരി,

''മാടക്ഷമാരമണബാഹുബലാഭിഗുപ്താ
സേയം സഭാ പരവശേതി ന ശങ്കനീയാ,
ഏകാകിനീ നിശിചരാലയമധ്യഗാപി
കിം രാമഭദ്രദയിതാ ദശകണ്ഠമാപ?''

എന്നൊരു ശ്ലോകം എഴുതിക്കൊടുത്തയച്ചതായും, അതു സാമൂതിരിപ്പാട് വാങ്ങി വായിച്ചു രസിച്ചതായും ഐതിഹ്യം ഘോഷിക്കുന്നു.

''മാപ്രാണം ത്യജ മാ പ്രാണം മാപ്രാണസമവല്ലഭ,
മാനവിക്രമതേജോഭിർമ്മാനവിക്രമഭൂപതേ.''

എന്ന ശ്ലോകവും കൊച്ചിയിൽനിന്നു കടലായി നമ്പൂതിരി മറൊരു സാമൂതിരിക്കു് അയച്ചുകൊടുത്തതാണു്. അങ്ങനെ പാളയത്തിലും പടയും; സമരാങ്കണത്തിലും സാഹിത്യം; അത്തരത്തിൽ പുലർന്നതാണു് ഈ കേരളം. ആ ഓമ്മ നമുക്കെല്ലാപേർക്കും ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഭാഷയ്ക്കു ജാതിയില്ല; മതമില്ല; കാലമില്ല; ദേശമില്ല; ആ ദേവി കേരളീയരായ ഏവർക്കും എല്ലായ്പോഴും ആരാദ്ധ്യയാണു്; ആ വസ്തുത നാം ഒരിക്കലും മറക്കരുതു്. അതാകുന്നു നമ്മുടെ ഏകയോഗക്ഷേമത്തിനുള്ള അജിഹ്മമായ രാജപദ്ധതി.

ഭാഷാനൈഷധചമ്പു

ഭാഷാനൈഷധചമ്പു മഴമംഗലം നമ്പൂരിയുടെ കൃതിയാണെന്നുള്ള ഐതിഹ്യം പ്രസിദ്ധവും വിശ്വസനീയവുമാകുന്നു.

''അമ്പത്തൊന്നക്ഷരാളീകലിതതനുലതേ, വേദമാകുന്നശാഖി-
ക്കൊമ്പത്തമ്പോടു പൂക്കും കുസുമതതിയിലേത്തുന്ന പൂന്തേൻകുഴമ്പേ,
ചെമ്പൊൽത്താർബാണഡംഭപ്രശമനസുകൃതോപാത്തസൌഭാഗ്യ
ലക്ഷ്മീ-
സമ്പത്തേ, കുമ്പിടുന്നേൻ കഴലിണ വലയാധീശ്വരീ, വിശ്വനാഥേ.''

എന്ന വന്ദനശ്ലോകത്തിലെ 'വലയാധീശ്വരീ' പദംകൊണ്ടു് കവി തൃശ്ശിവപേരൂരിനു് എട്ടു നാഴിക തെക്കു സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ഊരകത്തെ അമ്മതിരുവടിയെയാണു് സ്മരിക്കുന്നതു് എന്നുള്ളതിനെപ്പറ്റി ആക്ഷേപം പക്ഷാന്തരമില്ല. വലയത്തു ഭട്ടതിരി പ്രതിഷ്ഠിച്ച ദേവതയായതുകൊണ്ടു് ഊരകത്തെ ദേവിക്കു വലയാധീശ്വരി എന്നു പേർ വന്നതായി ചിലർ പറയുന്നു. സാമൂതിരിരാജവംശത്തിന്റെ പരദേവതയായ തിരുവലയങ്കാട്ടു് അഥവാ തിരുവളങ്ങാട്ടു ദേവിയെ 'വലയാരണ്യവാസിനി' എന്നു് കവികൾ വന്ദിക്കാറുണ്ടു്.

മൂകാംബികാദേവിയുടെ തൃക്കൈയിൽനിന്നു് ഊരിവീണ ഒരു വളയാണു് തിരുവളങ്ങാട്ടു ക്ഷേത്രത്തിൽ പൂജിക്കുന്നതെന്നാകുന്നു ഐതിഹ്യം. ഊരകത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഭട്ടതിരിയിൽനിന്നു ദേവിക്കോ ദേവിയിൽനിന്നു ഭട്ടതിരിക്കോ 'വലയ'പദം സംക്രമിച്ചതെന്നു നിർണ്ണയിക്കുവാൻ പ്രയാസമുണ്ടു്. ഏതായാലും ചമ്പുവിൽ കവി വന്ദിക്കുന്ന വലയാധീശ്വരി ഊരകത്തമ്മ തിരുവടിയാണെന്നുള്ള വസ്തുത മാത്രമേ പ്രകൃതത്തിൽ ധരിക്കേണ്ടതായുള്ളൂ. മഴമംഗലത്തിന്റെ ഒരില്ലം തൃശ്ശിവപേരൂരിൽ ഇപ്പോഴത്തെ ആസ്പത്രി ഇരിക്കുന്ന സ്ഥലത്തു് സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്നു. ആ ഇല്ലം അന്യം നിന്നപ്പോൾ ഊരകത്തുദേശത്തുള്ള 'അങ്ങില്ലം' ആയ തരണനല്ലൂർ ഇല്ലത്തേക്കു് ഒതുങ്ങി. തരണനല്ലൂരില്ലത്തേക്കും ഊരകത്തമ്മതിരുവടി പരദേവതയാണു്.

മഴമംഗലഭാണം എന്ന പ്രസിദ്ധമായ ഒരു ഭാണമുണ്ടല്ലോ. അമ്മാളാചാര്യരുടെ വസന്തതിലകം, രാമഭദ്രദീക്ഷിതരുടെ ശൃംഗാര

തിലകം, നല്പാദീക്ഷിതരുടെ ശൃംഗാരഭൂഷണം, അശ്വതിതിരുനാൾ തമ്പുരാന്റെ ശൃംഗാരസുധാകരം, കൊട്ടങ്ങല്ലൂർ വിദ്വാൻ ഇളയതമ്പുരാന്റെ രസസദനം ഇത്യാദി ഭാണങ്ങൾക്കെല്ലാം അവയുടെ നിർമ്മാതാക്കന്മാർ ഓരോ പേർ നല്കീട്ടുണ്ട്. മഴമംഗലഭാണത്തിനു് അത്തരത്തിലൊരു പേരില്ല. ആ ഭാണം രാജരാജനായ കൊച്ചി മഹാരാജാവിന്റെ നിദേശമനുസരിച്ചു് 'കല്പിതവലയാലയവിഹാര'യായ ശ്രീകാമാക്ഷീദേവിയുടെ കാരുണ്യപൂരത്താൽ കവിത്വം സിദ്ധിച്ച ഒരാളുടെ കൃതിയാണെന്നു താഴെ ചേർക്കുന്ന ഗദ്യത്തിൽനിന്നു വെളിവാകുന്നു.

''അദ്യാഹമുദ്ദണ്ഡഭുജദണ്ഡവനഹിണ്ഡമാനമണ്ഡലാഗ്രസന്ദംശനസമയസഞ്ജായമാനസന്ത്രാസഭരസന്നതവിപക്ഷരാജന്യമകുടതടഘടിതമണി നികരതാരകാജാല പരിലസിതനഖ ചന്ദ്രബിംബസ്യ, സകലവിലാസിനീജനമനോമുകുരബിംബിതസുഭഗേതരരൂപാദ്ഭുതസ്യ നിഖിലനീതിശാസ്ത്രശ്രവണദൃഷദുല്ലേഖശാതതരമതി സംസ്ഫുരിതകൃത്യാകൃത്യസ്യ, സുഭഗസാരസ്വതകുചകുംഭയുഗളസംഭൃതരസാസ്വാദമുദിതഹൃദയസ്യ, സുജാതവസുജാതസമ്പ്രദാനസമ്പ്രദാനീകൃതകവിജനകാമധേനുവദനവിനിസ്സൃതവിസ്തൃതയശോമയപയഃ പൂരപൂരിതഭുവനകടാഹസ്യ, മാടമഹാരാജസ്യ, രാജരാജസ്യ നിദേശാന്നിജചരണാരവിന്ദസന്തതസമാരാധനതൽപരജനകല്പലതായമാനായാഃ, കല്പിതവലയാലയവിഹാരായാ, വലയാങ്കവാമാങ്ഗമംഗലാലംക്രിയായാശ്ശിവകാമസുന്ദര്യ്യാഃ ശ്രീകാമാക്ഷ്യാഃ കടാക്ഷനാളവിഗളദവിരളദയാമൃതസ്യാസേകപ്രഫുൽത്തകവിത്വപാദപേന കേനാപി കവിനാ നിബദ്ധം കമപി ഭാണം.''

കാഞ്ചീപുരത്തു ശ്രീപാർവതിയെയാണു് കാമാക്ഷി എന്നു് പറയുന്നതു്. മൂകമഹാകവിയുടെ സുപ്രസിദ്ധമായ പഞ്ചശതി കാമാക്ഷീദേവിയുടെ സ്തുതിരൂപമായ ഒരു കൃതിയാകുന്നു. കാഞ്ചീപുരത്തു ചെന്നു് ആ ദേവിയെ ഭജിച്ചു പ്രത്യക്ഷമാക്കി വലയത്തു ഭട്ടതിരി ഊരകത്തു കൊണ്ടുവന്നു പ്രതിഷ്ഠിച്ചു എന്നതത്രേ പുരാവൃത്തം. അതിനാൽ ഊരകത്തമ്മ തിരുവടിയെ കവി കാമാക്ഷീപദംകൊണ്ടു സംമരിക്കുന്നതു് സമുചിതംതന്നെ. ഈ ഭാണത്തിനു് ഭാഷയിൽ വിസ്തൃതമായ ഒരു വ്യാഖ്യാനമെഴുതീട്ടുള്ള മഹാവിദ്വാൻ കൈക്കുളങ്ങര രാമവാരിയർ അതിന്റെ ഉപോൽഘാതത്തിൽ

''അസ്തി പൂരുവനം നാമ ഗ്രാമസ്തത്ര പുരാഭവൽ
ദ്വിജന്മാ ഗീഷ്പതേരംശ ഇതി ലോകേത്ര വിശ്രുതഃ.''

എന്നുമാത്രം കവിയെപ്പറ്റി പ്രസ്താവിക്കുന്നു. മഴമങ്ങലത്തില്ലം പെരുവനം ഗ്രാമത്തിൽപെട്ടതാണല്ലോ. ഗ്രന്ഥാവസാനത്തിൽ

''രാജൽകീർത്തിവിഭ്രഷിതത്രിഭുവനഃ ശ്രീരാജരാജാഹ്വയോ
രാജേന്ദ്രഃ* ക്ഷിതിമായുഗാന്തസമയം പായാദപേതാപദം;
വാമാദ്ധാർജിതപുണ്യപൂരലഹരീ സോമാർദ്ധചൂഡാമണേഃ
കാമാക്ഷീ കുലദേവതാ മമ ച സാ കാമപ്രസൂഃ കല്പതാം.''

എന്നു പ്രസ്താവിച്ചുകാണുന്നു.

മഴമങ്ങലത്തില്ലത്തിൽ ജനിച്ച മൂന്നു പണ്ഡിതന്മാരെപ്പറ്റി എനിക്കറിവുണ്ട്. ശങ്കരൻനമ്പൂരി എന്നും, നാരായണനമ്പൂരി എന്നും, പരമേശ്വരൻ നമ്പൂരി എന്നും ആണ് അവരുടെ പേരുകൾ. ശങ്കരൻ നമ്പൂരിയാണ് ചെങ്ങന്നൂർ വാഴമാവേലി പരമേശ്വരൻ പോറ്റിയുടെ ശിഷ്യനായ പ്രസിദ്ധ ജ്യോതിഷികൻ. ശങ്കരൻനമ്പൂരിയുടെ ജ്യോതിഷഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ എല്ലാം പ്രായേണ ''എൻറെ വാഴമാവേലിക്കു നമസ്കാരം'' എന്നൊരു കുറിപ്പും,

''തുമ്പതിങ്കളൊട്ട കൊങ്കതന്നെയും ചൂടുമപ്പനുടെയോമലുണ്ണികും
ബാലകായ.....ഭാഷയായ് ‡ച്ചൊല്ലുവാനിഹ തുണയ്പൂതാകമേ''

എന്നൊരു മങ്ങലാചരണവും കാണാനുണ്ട്.

ഇവയിൽ മുഖ്യഗ്രന്ഥങ്ങൾക്ക് 'ബാലശങ്കരം' എന്നൊരു പൊതുപ്പേരു് അദ്ദേഹംതന്നെ നൽകീട്ടുണ്ട്. കാലദീപകം ബാലശങ്കരത്തിൻറെ ഒടുവിൽ ശങ്കരൻനമ്പൂരി വാഴമാവേലിയെ

''അസ്തി ശോണാചലഗ്രാമവാസ്തവ്യോ ദ്വിജപുങ്ഗവഃ
ദയാലുസ്സർവഭൂതേഷു ദേവാരാധനതൽപരഃ
ദൈവജ്ഞസ്തൽപദാംഭോജമകരന്ദനിവേഷ്ണാൽ
ഭ്രാന്തചിത്തേന കേനാപി രചിതം തദ്വിജന്മനാ
ദീപകം വിലസത്വേതച്ചിരായ ധരണീതലേ;
നിർമ്മത്സരേഭ്യസ്സാധുഭ്യോ ഭൂയോ ഭൂയോ നമോ നമഃ.''

---

* 'രാജാ നഃ' എന്നു പാഠാന്തരം.

‡ 'പൊഴുതൊട്ടഭാഷയായ്' എന്നു മുഹൂർത്തപദവീവ്യാഖ്യയിലും കാലദീപകവ്യാഖ്യയിലും 'ഗണിതങ്ങൾ ഭാഷയായ്' എന്നു ലഘുഭാസ്കരീയം, പഞ്ചബോധഗണിതസാരം ഇവയുടെ വ്യാഖ്യാനങ്ങളിലും കാണുന്നു.

എന്ന ഭാഗത്തിൽ ഭക്തിപൂർവം നമസ്കരിക്കുന്നു. മുഹൂർത്തപദവീ ബാലശങ്കരത്തിന്റെ ആരംഭത്തിലും

''വാണിമാതിനെ വന്ദിച്ചു ഗുരും ച പരമേശ്വരം
മുഹൂർത്തപദവീമിന്നു ഭാഷയായ് വ്യാകരോമ്യഹം.''

എന്നു് അദ്ദേഹം പ്രസ്താവിക്കുന്നു. മുഹൂർത്തപദവീബാലശങ്കരവും കാലദീപകംബാലശങ്കരവും തിരുവിതാംകൂർ ഗവർൺമെന്റു വക ശ്രീവഞ്ചിസേതുലക്ഷ്മീഭായി ഗ്രന്ഥാവലിയിൽ ചേർത്തു പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. മേൽ പ്രസ്താവിച്ച രണ്ടു ഗ്രന്ഥങ്ങളും കൂടാതെ ലഘുഭാസ്കരീയം, ഗണിതസാരം, ചന്ദ്രഗണിതക്രമം, പ്രശ്നസാരം, പഞ്ചബോധാത്ഥദർപ്പണം, പഞ്ചബോധം എന്നീ ആറു ജ്യോതിഷഗ്രന്ഥങ്ങളും കൂടി ശങ്കരൻ നമ്പൂരിയുടെ കൃതികളായ് എനിക്കറിവുണ്ടു്.

1. ലഘുഭാസ്കരീയം ഭാഷ

എന്റെ വാഴ്മാവേലിക്കു നമസ്കാരം.

തുമ്പതിങ്കളൊട്ടു കെങ്കതന്നെയും ചൂട്ടമപ്പനുടെയോമലുണ്ണികം
ബാലകായ ഗണിതങ്ങളം ഭാഷയായ്ച്ചൊല്ലുവാനിഹ തുണയ്ക്കുതാക
ബാലാനാം ഭാസ്കരീയാത്ഥം തെളിയുമ്മാറു ചൊല്ലുവാൻ [മേ.
വാണിമാതെങ്കിലംനാവിന്മേൽ വിളയാടുക സാമ്പ്രതം
ഭാസ്കരാദീൻ വണങ്ങീട്ടു ഗുരും ച പരമേശ്വരം
ചെറുതൊട്ടെഴുതുന്നുണ്ടു ഭാസ്കരീയത്തിലെപ്പൊരുളം.

അവിടെ നടേ ഗണിതത്തിനു ഭാസ്കരീയമാകുന്ന തന്ത്രത്തെച്ചമപ്പാൻ തുടങ്ങുന്ന ഭാസ്കരാചാര്യൻ അതിന്റെ അവിഘ്നപരിസമാപ്ത്യാദി പ്രയോജനസിദ്ധ്യർത്ഥമായിട്ടിഷ്ടദേവതാനമസ്ക്കാരത്തെച്ചെയ്യുന്നു.'' കാലദീപകവ്യാഖ്യയിലും മുഹൂർത്തപദവീവ്യാഖ്യയിലുമെന്നപോലെ ഇതിലും ''ഇതി പരമേശ്വരപ്രിയശിഷ്യേണ ശങ്കരേണ വിരചിതേ ലഘുഭാസ്കരീയവ്യാഖ്യാനേ ബാലശങ്കരനാമ്നി'' എന്നു് ഓരോ അധ്യായത്തിന്റെ ഒടുവിലും ഒരു രേഖ കാണുന്നുണ്ടു്.

2. ഗണിതസാരം ഭാഷ

ഇതിലും 'തുമ്പതിങ്കളൊട്ടു' ഇത്യാദി വന്ദനശ്ലോകമുണ്ടു്.

''മേഷാദൌ പകലേറുന്നു; രാവന്നത്രു കുറഞ്ഞുപോം;
തുലാദൌ രാത്രിയേറുന്നു; പകലന്നു കുറഞ്ഞുപോം.''

എന്ന പ്രസിദ്ധപദ്യം ഈ ഗ്രന്ഥത്തിലുള്ളതാണു്.

3. ചന്ദ്രഗണിതക്രമം ഭാഷ

ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ

''ഗജാനനം തഥാ വാണീം ഗുരും ച പരമേശ്വരം
ഭക്ത്യാ സംവന്ദ്യ സൂര്യാദീൻ ചന്ദ്രസ്യ ഗണിതക്രമം
ഭാഷയായിട്ട വക്ഷ്യാമി ബാലാനാമറിവാനഹം.''

എന്നൊരു വന്ദനമുണ്ട്.

4 പ്രശ്നസാരം ഭാഷ

ഇതിൽ 'ശങ്കരവിരചിതേ പ്രശ്നസാരേ' എന്നൊരു കുറിപ്പു മാത്രം കാണുന്നു.

5. പഞ്ചബോധാത്ഥർപ്പണം ഭാഷ

''ശ്രീസൂര്യാദീൻ നമസ്കൃത്യ ഗുരും ച പരമേശ്വരം
ബാലായാസ്മൈ വിധാസ്യാമി പഞ്ചബോധാത്ഥർപ്പണം
സർവേഷാം ജ്യോതിഷാമാദ്യം നമസ്കൃത്യ ദിവാകരം
ലഘൂകൃത്യ വിധാസ്യാമി വ്യതീപാതാദിശോധനം.''

ഈ മംഗലാചരണം മേല്പടി ഗ്രന്ഥത്തിലുള്ളതാണ്.

6. പഞ്ചബോധം ഭാഷ

ഇതിലും 'തുമ്പതിങ്കളൊട്ട' എന്ന വന്ദനശ്ലോകമുണ്ട്.

''ബാലാനാം പഞ്ചബോധാത്ഥം തെളിയുംമാറു ചൊല്ലുവാൻ
വാണിമാതെങ്ങുംനാവിന്മേൽ വിളയാട്ടുക സർവഥാ
ഭാസ്കരാദീൻ വണങ്ങീട്ട ഗുരും ച പരമേശ്വരം
ചെറുതൊട്ടെഴുതുന്നുണ്ട പഞ്ചബോധത്തിലെപ്പൊരുൾ.''

ഗണിതത്തിനു പഞ്ചബോധമാകുന്ന കരണത്തെച്ചമപ്പാൻ തുടങ്ങുന്ന ഗ്രന്ഥകാരൻ അതിന്റെ അവിഘ്നപരിസമാപ്ത്യാദിപ്രയോജനസിദ്ധ്യർത്ഥമായിട്ട ചികീർഷിതപ്രതിജ്ഞ ചെയ്യുന്നു.''ഈ പദ്യഗദ്യങ്ങളം മേല്പടി ഗ്രന്ഥത്തിൽനിന്നു ഉദ്ധരിക്കുന്നവയാണു.

ഈ എട്ടു ഗ്രന്ഥങ്ങളം കൂടാതെ വേറേയും മഴമങ്ഗലത്തു ശങ്കരൻ നമ്പൂരിയുടെ ജ്യോതിഷകൃതികളം ഉണ്ടായിരിക്കാം. അദ്ദേഹം തന്റെ ഗുരുവായ വാഴമാവേലിയെപ്പറ്റിച്ചെയ്യുന്ന പ്രശംസ ഒട്ടും അസ്ഥാനത്തിലല്ലെന്നു

"മാവേലി വാക്കാടഥ പള്ളിമിറ്റം മേച്ചേരി കോയില്ലരയും വിശേ
അനുഗ്രഹിക്കങ്ങരണപ്പുറംതാൻ വരപ്പുറം വേദവിദങ്ങെനിക്കു"' [ഷാൽ

എന്നു് ഇഞ്ചക്കഴ്വാ മാധവക്കണിയാരും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രശ്നസാരം ഭാഷയിൽ ആ ജ്യോതിഷികശിഖാമണിയെ വന്ദിച്ചിരിക്കുന്നതിൽ നിന്നു് അനുമാനിക്കാം. ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രത്തിൽ ശങ്കരൻനമ്പൂരിക്കുണ്ടായിരുന്ന സവ്വതോമുഖമായ വൈദുഷ്യത്തെപ്പറ്റി ചിന്തിച്ചാൽ 'ബാണോച്ഛിഷ്ടം ജഗൽസർവം' എന്നതുപോലെ "ശങ്കരോച്ഛിഷ്ടമേ വൈതച്ഛാസ്ത്രം സർവം" എന്നു് പറവാൻ തോന്നിപ്പോകും. ചിലർ അദ്ദേഹത്തെ ബാലശങ്കരൻനമ്പൂരി എന്നു പറയുന്നതു് അപ്രമാണമാണു്. 'ശങ്കരേണ' എന്നാണല്ലോ അദ്ദേഹം തന്നെപ്പറ്റി അധ്യായാന്തങ്ങളിൽ കുറിക്കുന്നതു്. 'ബാലകായ മേ' എന്നു മങ്ഗലാചരണത്തിൽ പ്രസ്താവിക്കുന്നതു് ഔദ്ധത്യപരിഹാരത്തിനു വേണ്ടി മാത്രമാകുന്നു. 'ബാലശങ്കരം' എന്നു് പ്രധാന ഗ്രന്ഥങ്ങൾക്കു നാമകരണം ചെയ്തിരിക്കുന്നതും ആ ഉദ്ദേശത്തെ മുൻനിറുത്തിയായിരിക്കണം. "ബാലന്മാക്കു് മങ്ഗലത്തെച്ചെയ്യുന്നതു്; അതായതു ബാലന്മാക്കു സുകരമായു് അത്ഥബോധം നലു്കുന്നതു്" എന്ന അത്ഥവും ഈ പദത്തിനുള്ളതു സു്മർത്തവ്യമാകുന്നു. ഏതോ ഒരു ബാലനെ ഉദ്ദേശിച്ചതു പഞ്ചബോധാത്ഥദപ്പണം രചിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഇവകൂടാതെ വിസു്തൃതമായ ഒരു സംസു്കൃതവ്യാകരണഗ്രന്ഥവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ വകയായു് ഇപ്പോഴും കണ്ടുകിട്ടിയിരിക്കുന്നു.

ശങ്കരന്റെ പുത്രനാണു് നാരായണൻനമ്പൂരി. ഈ വസ്തുത അദ്ദേഹത്തിന്റെ സു്മാർത്തപ്രായശ്ചിത്തവിമർശിനിയിലുള്ള താഴെ കാണുന്ന പദ്യത്തിൽനിന്നു വിശദമാകുന്നു.

"വിശ്വാമിത്രജദേവരാതമുനിസംഭ്രതോദലസ്യാന്വയേ
ഗ്രാമേ തത്ര മഹാവനേ മഹിഷപൂർവ്വേ മങ്ഗലാഖ്യേ ഗൃഹേ
ജാതശ്ശങ്കരനന്ദനോ ഗണിതവിന്നാരായണാഖ്യോ ദ്വിജഃ
പ്രായശ്ചിത്തവിമർശിനീമരചയൽ സ്മാർത്താപരാധേഷ്വിമാം."

ദേവരാതനും ഉദലനും പ്രവർഷികളായ വിശ്വാമിത്രഗോത്രത്തിൽ ജനിച്ചവനും പെരുവനം (മഹാവനേ) ഗ്രാമത്തിൽ മഹിഷമങ്ഗലത്തില്ലത്തിൽ ശങ്കരന്റെ പുത്രനും ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രജ്ഞനുമായ നാരായണൻനമ്പൂരിയാണു് സു്മാർത്തപ്രായശ്ചിത്തവിമർശിനി രചിച്ചതു് എന്നു് ഈ പദ്യത്തിൽ വ്യക്തമായു് പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഈ നാരായണനാണു് ഭാണത്തിന്റെയും ചംപൂവിന്റെയും മറും നിർ മ്മാതാവെന്നു മേൽ ഉപപാദിക്കുന്നതാകയാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇതര കൃതികൾ ഏതെല്ലാമെന്നു് ഇവിടെ പ്രസ്താവിക്കുന്നില്ല.

'ആശൌചദീപകം' എന്ന ഗ്രന്ഥമാണു് പരമേശ്വരൻ നമ്പൂ രിയുടെ കൃതി.

''ഇത്ഥം തൽ പരമേശ്വരേണ നിഖിലം ഹ്യാശൌചദീപാഖ്യകം
ശ്രീമന്മദു് ഗുരുമാധവാദികഗുരുൻ നത്വാ വിലിഖ്യാധുനാ
ജാലാങ്ഗേധനസേവ്യനൽകലിദിനേഥാഭ്രൽ സമാപ്തം ക്രമാ-
ന്നാന്ദീതീരസമീപഗേന പുരുദാവഗ്രാമജേനാഞ്ജസാ.''

എന്ന ആ ഗ്രന്ഥത്തിലെ പദ്യത്തിൽ നിന്നു് ഈ വസ്തുത വെളി വാകും, അദ്ദേഹം (പുരുദാവം)പെരുവനം ഗ്രാമക്കാരനെന്നും നാന്ദീനദി (ഇതു പുതുക്കാടിനു സമീപത്തുകൂടി ഒഴുകുന്ന ഒരു പുഴയാണെന്നു പറ യുന്നു)യുടെ സമീപത്തുള്ള വനെന്നും മാത്രമെ ഇതിൽനിന്നു് ഗ്രഹിക്കു വാൻ സാധിക്കുന്നുള്ളു; മറ്റു വിവരമൊന്നും സ്പഷ്ടമായറിവാൻ മാർഗ്ഗം കാണുന്നില്ല.

ഇനി ശങ്കരൻ നമ്പൂരിയുടെ കാലമേതെന്നു ചിന്തിക്കാം, വാഴ മാവേലിയെ വന്ദിക്കുന്ന മാധവക്കണിയാർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രശ് നസാരം ഭാഷ കൊല്ലവർഷം 718-ാമാണ്ടിടയ്ക്കാണു് രചിച്ചതെന്നുള്ള തിനു ആ ഗ്രന്ഥത്തിലെ

''എഴുനൂറൊരുപത്തെട്ടാമതുകൊല്ലമതായനാൾ
വരുന്ന വിഷുവൽഭാവതത്പം കല്യബ്ദമായതു്.''

എന്ന പദ്യം പര്യാപ്തമായ സാക്ഷ്യം വഹിക്കുന്നു. ദ്യഗ്ഗണിതതന്ത്ര ത്തിന്റെ ഉപജ്ഞാതാവായ് കരുതപ്പെടുന്ന വടശ്ശേരി പരമേശ്വരൻ നമ്പൂരി ജീവിച്ചിരുന്നതു കൊല്ലവർഷം 606 ഇടയ്ക്കാണു്. മുഹൂർത്ത പദവിയുടെ പ്രണേതാവായ മാത്തൂർ നമ്പൂരി പരമേശ്വരൻനമ്പൂരി യുടെ അനന്തരകാലീനനായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവിതകാലം കൊല്ലവർഷം 640-നും 700-നും ഇടയ്ക്കെന്നു് അഭിജ്ഞന്മാർ ഊഹി ക്കുന്നു. ആ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാനമാണല്ലോ ശങ്കരൻനമ്പൂരിയുടെ മുഹൂർത്തപദവീബാലശങ്കരം. ഭാഗ്യവശാൽ ശങ്കരൻതന്നെ തന്റെ മുഹൂർത്തപദവീവ്യാഖ്യയിലും അവയുടെ നിർമ്മാണകാലത്തെപ്പററി അസന്ദിഗ്ധമായ് പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇവയിൽ ആദ്യത്തെ ഗ്രന്ഥത്തിൽ

''ദേവോ പിനദ്ധഃകപടീഹരോസൌ പ്രഭാവനാസ്ഥിക്യദിനാരിയുക്തഃ
കോളംബകാലാദ്വിഗണയ്യ സിംഹാന്മധ്യാധിമാസഃ പുനരേവമേവ.
കൊല്ലവർഷം എഴന്നൂറിഇരുപത്തൊൻപതാമാണ്ട കക്കടകമാസ
ത്തിൽ മധ്യാധിമാസം ''ദേവോ പിനദ്ധഃകപടീഹരോസൌ''
എന്നിവറെക്കൊണ്ട ചൊല്ലിയത്രേ. ''ദേവോ പിനദ്ധഃകപടീ''
എന്നു് വിലിയാദിയായ് ആദിത്യമധ്യമം. എഴന്നൂറിഇരുപത്തൊൻ
പതാമാണ്ട ചിങ്ങഞായറിൽ തുടങ്ങീട്ട പതിനൊന്ന മാസം കഴി
ഞ്ഞതെന്ന ചൊല്ലിയ പതിനൊന്ന രാശി കഴിഞ്ഞശേഷം കൊണ്ട
കക്കടകമാസത്തിലധിമാസമെന്നറിഞ്ഞുകൊൾക'' എന്ന പറഞ്ഞി
രിക്കുന്നു. രണ്ടാമത്തെ ഗ്രന്ഥത്തിൽ
''ത്രടിത്യഭ്രട്ടാരജനസ്യ ഭ്രതിഭാകൈപ്രഭാവനാസ്ഥീകജനാരിസംയുതഃ
വിലിപ്തികാദ്യോയമിനസ്യ മധ്യമോ യദ്രാശിഗസ്തത്രഗതോധി
മാസികഃ
.....നാലായിരത്തറുന്നൂറിനാല്പത്തൊന്ന കല്യബ്ദം തികഞ്ഞിട്ട
പിന്നെ മേടഞായർ തുടങ്ങി എട്ട തിങ്ങളും കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ള ധനുഞാ
യറിൽ അന്നത്തെ അധിമാസമെന്ന കല്പിക്കണം.'' എന്നും പറഞ്ഞു
കാണുന്നു. കലിവർഷം 4641-ന തുല്യമായ കൊല്ലവർഷം 715ആണ്.
ഇതിൽനിന്ന ശങ്കരൻനമ്പൂരി അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖ്യഗ്രന്ഥമായ
കാലദീപിക വ്യാഖ്യ കൊല്ലവർഷം 715 ഇടയ്ക്കും മുഹൂർത്തപദവീ
വ്യാഖ്യ 729 ഇടയ്ക്കും രചിച്ച എന്നു് അനുമാനിക്കുന്നതിൽ അസാങ്
ഗത്യമില്ല. ശങ്കരൻനമ്പൂരിക്ക പെരുവനം മുതൽ ചെങ്ങന്നൂർ
വരെയുള്ള പ്രദേശങ്ങളെപ്പറ്റി നല്ല അറിവുണ്ടായിരുന്ന എന്നുള്ളത്
അവിടെയുള്ള ബ്രാഹ്മണരുടെ ആചാരക്രമങ്ങളെപ്പറ്റി വ്യക്തമായും
അതിനു് വടക്കും തെക്കുമുള്ളവയെപ്പറ്റി ഉപരിപ്ലവമായും അദ്ദേഹം
കാലദീപകവ്യാഖ്യയിൽ പ്രസ്താവിക്കുന്നതിൽ നിന്നു് ഊഹിക്കാം.
''പ്രജ ജീവനോടുകൂടിപ്പിറന്നേ ഗർഭത്തിൽ പൂണ്ണത വരു. എന്നിട്ട
പ്രജ ജീവനോടുകൂടിപ്പിറന്നപ്പോളേക്കു് എല്ലാ ഗർഭങ്ങൾക്കും സീമന്തം
ചെയ്യുമാറത്രേ പെരുവനത്തു് ആചാരം.'' ''ഇങ്ങനെയത്രേ പെരുവ
നത്തും മറ്റു പലേടത്തുമാചാരം കാണുന്നു. ഇരിങ്ങാലക്കുടെ
കടിഞ്ഞൂൽപിറന്ന പ്രജ ജീവനോടുകൂടാതെയത്രേ പിറന്ന എങ്കിൽ
കടിഞ്ഞൂൽപ്പുത്തനെ സീമന്തം ചെയ്യുമാറുള്ള.'' ''ഇങ്ങനെ ത്രയോദ
ശിനാളത്തെ പ്രദോഷത്തെ അങ്ഗീകരിക്കുന്നേടത്തു രണ്ടുപക്ഷമുണ്ട്.
അതിലേത്ര കൊള്ളേണ്ടുവതെന്ന ദേശാചാരമറിഞ്ഞുകണ്ടുകൊൾക.
ഇവിടെ പെരുവനത്തു പണ്ടെല്ലാം ഉദയത്തിന്ന കണ്ടാൽ അരപോക
യെന്നുണ്ടല്ലോ രണ്ടാമതൊരുപക്ഷം ചൊല്ലി. അങ്ങനെയത്രേ

ആചാരം എന്നു കരുങ്കുളങ്ങര ഉഴത്തുവാരിയരും നറുനീർക്കുളങ്ങീര കീഴേടത്തു ഭട്ടതിരിയും പറഞ്ഞു കേട്ടിരിക്കുന്നു ഞാൻ. ഇന്നെല്ലാമിങ്ങനെയല്ല പാറയ്ക്കാട്ടു ചൊല്ലുന്നു.'' 'മൂവാണ്ടു് ഊണും മുൻപേ കാതു കുത്തുമാറില്ല പെരുവനത്തു്..' ''ചെങ്ങന്നൂർ ദിക്കിൽ ചൊവ്വാഴ്ച കഷ്ടപക്ഷമായിട്ടുകൊണ്ടു കാൺമുണ്ടു്; എന്നാൽ പെരുവനത്തു ചൊവ്വാഴ്ച ഒഴിച്ചുള്ള ആറാഴ്ചകളും (ചാമത്തത്തിന്നു) കൊള്ളാം.'' ഇത്യാദി ഭാഗങ്ങളും നോക്കുക. 'ജാലാങ്ഗേധന സേവ്യനൽകുലിദിനേ' എന്ന ഭാഗത്തിൽനിന്നു പരമേശ്വരൻനമ്പൂരി ആ ശൌചദീപകരചന സമാപിപ്പിച്ചതു് കൊല്ലവർഷം 753 മകരമാസത്തിൽ ആണെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ആശൌചദീപകത്തിനു 'ചന്ദ്രിക' എന്നൊരു സംസ്കൃതവ്യാഖ്യാനവും അദ്ദേഹം രചിച്ചതായു് കാണുന്നു. ചുരുക്കത്തിൽ പറയുകയാണെങ്കിൽ ശങ്കരൻനമ്പൂരിയുടെ കാലം കൊല്ലവർഷം 680 മുതൽ 740 വരെയെന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രൻ നാരായണൻനമ്പൂരിയുടെ കാലം കൊല്ലവർഷം 710 മുതൽ 770 വരെയെന്നും പരമേശ്വരൻനമ്പൂരി മഴമങ്ഗലത്തില്ലത്തിൽപ്പെട്ടയാളാണെങ്കിൽ അദ്ദേഹം നാരായണൻനമ്പൂരിയുടെ കനിഷ്ഠസഹോദരനായിരിക്കണമെന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലവും ഏകദേശം ജ്യേഷ്ഠനേറതിനോടടുപ്പിച്ചുതന്നെയായു് വരണമെന്നും ആകെക്കൂടി സ്ഥൂലമായു് ഒന്നനുമാനിക്കാവുന്നതാണു്. ഈ അനുമാനം ശരിയോ എന്നു് ഇനി ദേശചരിത്രദ്വാരാ പരിശോധിക്കാം.

അതിനു മുൻപുതന്നെ എനിക്കൊന്നു പറവാനുള്ളതു് ശങ്കരൻനമ്പൂരി ഒരതിമാനുഷനായ ജ്യോതിഷികനും വൈയാകരണനും ആയിരുന്നു എങ്കിലും സാഹിത്യരസികത്വവും കവിത്വവും അദ്ദേഹത്തിനു് അതിനൊപ്പംതന്നെയുണ്ടായിരുന്നുവോ എന്നുള്ള അംശം സംശയാസ്പദമാണെന്നുള്ളതാകുന്നു. മഴമങ്ഗലത്തെപ്പറ്റി പല ഐതിഹ്യങ്ങളും നാം കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. മഴമങ്ഗലം ഓത്തില്ലാത്ത നമ്പൂരിയായിരുന്നു എന്നും ഒരിക്കൽ ഒരു യാഗശാലയിൽ യാഗം കാണ്മാൻ കടന്നു ചെന്നപ്പോൾ നമ്പൂരിമാർ അദ്ദേഹത്തെ ബഹിഷ്കരിച്ചു എന്നും ബാല്യത്തിൽ ധൂർത്തനായു് നടന്നിരുന്ന അദ്ദേഹം ആ സംഭവത്തിനു ശേഷം ചോളദേശത്തു പോയു് ഇരുപത്തിനാലു സംവത്സരം താമസിച്ചു മൂന്നു വേദങ്ങളിലും സകല ശാസ്ത്രങ്ങളിലും നിഷ്ണാതനായു് തിരിയെ വന്നു എന്നും പിന്നീടു് ഒരു യാഗശാലയിൽ ചെന്നു് തന്റെ പൂർവമീമാംസാപാണ്ഡിത്യം വെളിപ്പെടുത്തിയെന്നും തദനന്തരം അദ്ദേഹത്തെ കൂടാതെ കേരളത്തിൽ യാഗം കഴിക്കുവാൻ പാടില്ലെന്നു് വൈദികന്മാർ നിശ്ചയിച്ചു എന്നും ഇപ്പോഴും എവിടെയെങ്കിലും യാഗമോ

അഗ്ന്യാധാനമോ ഉണ്ടെങ്കിൽ മാന്യസ്ഥാനത്തു് ഒന്നാമതായു് മഴമങ്ങു് ഗലത്തിനെന്നു സങ്കല്പിച്ചു മഴമങ്ങു്ഗലപീഠമെന്നു പറയുന്ന ഒരു പലക വെയ്ക്കുന്ന പതിവുണ്ടെന്നുമുള്ളതാണു്. ആ ഐതിഹ്യങ്ങളിൽ ഒന്നു്. മറെറാരൈതിഹ്യം ചിറ്റൂർ നമ്പൂരിയേയും കൊച്ചി മഹാരാജാവിനേയും മഴമങ്ങുഗലത്തേയും തമ്മിൽ ഘടിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു. ചിറ്റൂർ നമ്പൂരി ഒരു വലിയ തപസ്വിയായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അന്തർജ്ജനം ഒരിക്കൽ രാത്രിസമയത്തു് കുളപ്പുരയിൽ ജപിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന തന്റെ ഭർത്താവിനേയും സമീപത്തിൽ സാലങ്കാരയായ ഒരു കിരാത സുന്ദരിയേയും കണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിനു നീചസ്ത്രീസംസർഗ്ഗമുണ്ടെന്നു് ഒരു ദുഷ്പ്രവാദം പറഞ്ഞുപരത്തുകയും കൊച്ചിമഹാരാജാവു് തത്വനിർണ്ണയത്തിനായു് അദ്ദേഹം അഗ്നിപ്രവേശം ചെയ്യണമെന്നു വിധിക്കുകയും ചെയ്തു. ആ സമയത്തിൽ രാമേശ്വരത്തേക്കു പോയിരുന്ന മഴമങ്ങുഗലം ഓടിവന്നു് ചിറ്റൂർ നമ്പൂരിയെ ആ പ്രവൃത്തിയിൽനിന്നു വിരമിപ്പിച്ചു് മഹാരാജാവിനോടു തന്നെത്തൊട്ടുകൊണ്ടു നമ്പൂരിയെ നോക്കാൻ പറകയും അപ്പോഴം മഹാരാജാവു സപരിവാരയായ 'ത്വരിതാ' ദേവിയെ കാണുകയും രണ്ടു നമ്പൂരിമാരുടേയും ദിവ്യത്വം മനസ്സിലാക്കി തന്റെ അപരാധത്തിനു മാപ്പു ചോദിക്കുകയും ചെയ്തു അത്രേ. ഇതാണു് ആ ഐതിഹ്യം. മൂന്നാമതൊരൈതിഹ്യം മഴമങ്ങുഗലം സൌന്ദര്യലഹരി ചൊല്ലി പെരുവനത്തു് ആൽത്തറയിലിരുന്നു മുറുക്കിത്തുപ്പിയതു് ഊരകത്തമ്മതിരുവടിയുടെ തിരുവുടയാടയിൽ കാണപ്പെട്ടു എന്നുള്ളതാണു്. ഒരിക്കൽ ചെങ്ങന്നൂർ ഇടമനപ്പണ്ടാരത്തിലെ മഠത്തിൽ ഒരു ചോറൂണടിയന്തിരമുണ്ടായിരുന്നു. മഴമങ്ങുഗലം പെരുവനത്തുനിന്നു വാഴമാവേലിയെ കാണ്മാൻ ചെന്നപ്പോഴം അദ്ദേഹം ഇടമനമഠത്തിൽ ആ അന്നപ്രാശനം സംബന്ധിച്ചു ബദ്ധപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കയായിരുന്നു എന്നറിഞ്ഞു. ചില പോററിമാർ അങ്ങോട്ടു ക്ഷണിച്ചപ്പോഴം അന്നു് അന്നപ്രാശനമുണ്ടാവില്ലെന്നു മഴമങ്ങുഗലം തട്ടിമൂളിക്കുകയും വാസ്തവത്തിൽ മുഹൂർത്തമടുത്തപ്പോഴം കൂളിപ്പിച്ചുകൊണ്ടുവന്നു കുട്ടി കൈതെററി നടുമുററത്തിലുള്ള കൽത്തളത്തിൽവീണ തൽക്ഷണം തന്നെ സിദ്ധി കൂട്ടുകയാൽ അടിയന്തിരം മുടങ്ങുകയും ചെയ്തു. അനന്തരം വാഴമാവേലി മഴമങ്ങുഗത്തെ വിളിച്ചു് ഇടമനമഠത്തിൽ കൊണ്ടുപോകുകയും വ്യസനിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന പണ്ടാരത്തിലെക്കണ്ടു മഴമങ്ങുഗലം അടുത്ത കൊല്ലത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിനു് ഒരു ഉണ്ണി ഉണ്ടാകുമെന്നു പറഞ്ഞു സമാധാനപ്പെടുത്തുകയും ആ ഉണ്ണിയുടെ ജാതകം അപ്പോഴം തന്നെ ഗണിച്ചെഴുതിക്കൊടുക്കുകയും ഭാവി അതനുസരിച്ചുതന്നെ കാണ

പ്പെട്ടകയുംചെയ്തു. ഇതാണു് നാലാമത്തെ ഐതിഹ്യം. ഇനിയും മങ്ങ്ലമെന്ന ഇല്ലപ്പേരിനെ മുഴാമങ്ങ്ലവും മുഴമങ്ങ്ലവുമാക്കിയും അതിൽനിന്നു മഴമങ്ങ്ലത്തെ അവതരിപ്പിച്ചും മറ്റും വേറെയും പല ഐതിഹ്യങ്ങളും കേരളത്തിൽ പ്രചരിക്കുന്നുണ്ടു്. അവയേയെല്ലാം ശങ്കരൻനമ്പൂരിയുമായാണു് കഥാകോവിദന്മാരായ ഗ്രാമവൃദ്ധന്മാർ സംബന്ധിപ്പിക്കാറുള്ളതു്. 'മഹിഷമങ്ങ്ലം' എന്ന ഇല്ലപ്പേർ പ്രകടമായു് സ്മാർത്തപ്രായശ്ചിത്തവിമർശിനിയിൽ കാണുന്ന സ്ഥിതിക്കു മങ്ങ്ലമോ മുഴമങ്ങ്ലമോ മുഴാമങ്ങ്ലമോ ആണു് മഴമങ്ങ്ലമായതെന്നൂഹിക്കുവാൻ ന്യായമില്ല. ശങ്കരൻനമ്പൂരിയുടെ ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രജ്ഞാനത്തിന്റെ അപരിമേയതയുടെ സ്ഥിതിക്കു് ഇടമനമഠം സംബന്ധിച്ചുള്ള ഐതിഹ്യം അടിസ്ഥാനമില്ലാത്തതെന്നു വാദിക്കാവുന്നതല്ല. അദ്ദേഹമോ മകൻ നാരായണൻനമ്പൂരിയോ യജ്ഞകർമ്മകുശലൻ എന്നു നിശ്ചയമില്ല. വിമർശിനീകാരനായ മകനാണു് ആ പദവി ഒന്നുകൂടി യോജിക്കുന്നതു്. അച്ഛനും മകനും ദേവ്യുപാസകന്മാരായിരുന്നിരിക്കാം. ശങ്കരൻനമ്പൂരിയുടെ ഇതുവരെ അറിയപ്പെട്ടിടത്തോളമുള്ള ഗ്രന്ഥങ്ങളും സാഹിത്യവിഷയത്തിൽ നമ്മുടെ ശ്ലാഘയെ അത്ര അധികമൊന്നും ആകർഷിക്കുന്നില്ല. 'കൈതിങ്കളൊട്ട' ഇത്യാദി ശ്ലിഷ്ടകഭാഷാപദ്യംകൊണ്ടു മങ്ങ്ലാചരണം ചെയ്യുന്ന ഒരു കവിയാണു് 'അമ്പത്തൊന്നക്ഷരാളീ' 'പാലംഭോരാശിമധ്യേ' ഇത്യാദി രസികരസായനങ്ങളായ വന്ദനശ്ലോകങ്ങളും നിർമ്മിച്ചതു് എന്നു സങ്കല്പിക്കുവാൻ തോന്നുന്നില്ല. അഥവാ ശാസ്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങളിലെ പദ്യങ്ങളിൽ ഒരു ശൈലിയും സാഹിത്യഗ്രന്ഥങ്ങളിലെ പദ്യങ്ങളിൽ മറെറാരു ശൈലിയും ശങ്കരൻനമ്പൂരി സ്വീകരിച്ചു എന്നൂഹിക്കണം; അതു് അത്ര സ്വാഭാവികമായ ഒരൂഹമായിരിക്കുകയുമില്ല. എന്റെ ഈ പക്ഷത്തിന്റെ സ്ഥാപനത്തിനു് ഉപോൽബലകങ്ങളായുള്ള ചില സംഗതികളും മേലും പ്രസ്താവിക്കുന്നതാണു്.

ഭാണത്തിൽ 'രാജരാജ'നെന്ന ഒരു കൊച്ചി മഹാരാജാവിനേയും രാജരത്നാവലീയം ഭാഷാചംപുവിൽ രാമവർമ്മാവെന്ന മറെറാരു കൊച്ചി മഹാരാജാവിനേയും ഗോദവർമ്മാവെന്ന അവിട്ടത്തെ അനുജനേയും പററി പ്രസ്താവിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. രാജരത്നാവലീയം നൈഷധചംപൂകർത്താവിന്റെ കൃതിയെന്നു ഞാൻ നിർണ്ണയിക്കുന്നതിനാൽ ഈ രാജാക്കന്മാർ ഏതു കാലത്തു ജീവിച്ചിരുന്നു എന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തിയാൽ അതുവഴി കവിയുടെ കാലവും വെളിവാകും. ക്രി.പി. 1537-ൽ (കൊല്ലവർഷം 712-ൽ) കൊച്ചിയിൽ ഒരു രാമവർമ്മമഹാരാജാവു 37

വർഷം രാജ്യഭാരം ചെയ്തതിനുമേൽ തീപ്പെട്ടതായും 1537 മുതൽ 1561 വരെ വീരകേരളവമ്മതമ്പുരാൻ നാടുവാണതായും , അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനന്തരഗാമിയായ ഗോദവമ്മാവിന്റെയും പിന്നീടുള്ള വാഴ്ചക്കാരുടേയും ചരിത്രം നിശ്ചയമില്ലാത്തതായും 1605 മുതൽ 1635 വരെ മറൊരു വീരകേരളവമ്മ തമ്പുരാൻ രാജ്യം ഭരിച്ചതായും കൊച്ചി സ്റ്റേററുമാന്യവലിൽ പ്രസ്താവിച്ചു കാണുന്നു. ശ്രീമാൻ കെ. പി. പത്മനാഭമേനോൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൊച്ചിരാജ്യചരിത്രത്തിൽ രാമവമ്മാവിന്റേയും വീരകേരളവമ്മാവിന്റേയും കാലഗണനവിഷയത്തിൽ സ്റ്റേററുമാന്യവലിനോട് യോജിക്കുകയും, വീരകേരളവമ്മാവിനെത്തുടൻ രാജ്യഭാരം ചെയ്തതു രാമവമ്മ ഉണ്ണിഗ്രോദവർമ്മാവാണെന്നും അദ്ദേഹം കൊല്ലവർഷം 740 (ക്രി. പി. 1565) മകരം 15-ാംനു- രണ്ടു ചെറിയ തമ്പുരാക്കന്മാരോടുകൂടി കൊച്ചിയിലെ യുദ്ധത്തിൽ തീപ്പെട്ടുവെന്നും, ആ മകരം 29-ാംനു- തന്നെ അടുത്ത വലിയ തമ്പുരാനും യുദ്ധത്തിൽ വെട്ടിത്തീപ്പെട്ടുവെന്നും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനന്തരഗാമിയുടെ പേർ അറിവില്ലെന്നും അദ്ദേഹത്തെ കാശിയിലേക്കെഴുന്നള്ളിയ തമ്പുരാൻ എന്നാണു് സാധാരണയായി പറഞ്ഞുവരുന്നതെന്നും, ആ തമ്പുരാൻ കൊല്ലവർഷം 776 (ക്രി. പി. 1601) മേടം 21-ാംനു- തീപ്പെട്ടെന്നും, അവിടത്തെ പിൻവാഴ്ചക്കാരനായ വീരകേരളവമ്മതമ്പുരാൻ കൊല്ലവർഷം 790 (ക്രി. പി. 1615) മീനമാസത്തിൽ യശശ്ശരീരനായി എന്നും, തന്റെ നിരതിശയമായ സൂക്ഷ്മദൃഷ്ടിയോടുകൂടി രേഖപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യുന്നു. ചെല്ലൂർനാഥോദയം, നാരായണീയം, തൈക്കെലനാഥോദയം ഈ ഭാഷാചമ്പുക്കളുടെ പ്രണേതാവായ നീലകണ്ഠൻനമ്പൂരി അദ്ദേഹത്തിന്റെ തൈക്കെലനാഥോദയത്തിന്റെ ഉപോൽഘാതത്തെ താഴെ കാണുന്ന വിസ്തൃതമായ ചരിത്രപ്രസ്താവനകൊണ്ടു് അലങ്കരിക്കുന്നു.

''കല്യാണശ്രീ തഴയ്ക്കും ഭുജബലദമിതപ്രൌഢവൈരാകരാണാ-
മുല്ലോലഭ്രൂനടീനാടിതധരണിപരിത്രാണനൃത്താന്തരാണാം
ചൊല്പേറുംകീർത്തിപാളീകബളിതജഗതാംകൊച്ചിയെന്നുണ്ടു ഭൂമൌ
വെല്ലുന്നു കാപ്പി മേളം പെരിയ കുലപുരീ മാടധാത്രീപതീനാം.

അസ്തി ഖലു സമസ്തഭുവനവിസ്താരനിസ്തുലപ്രശസ്തിമഹിമാസ്പദേ, ഭൂഭുകുലാകല്പകല്പിതേ, കേരളക്ഷോണിഭാഗേ, നിരന്തരോദിതവരകീർത്തിമൌക്തികച്ഛവിതാനിതനിഖിലജഗദണ്ഡമണ്ഡലാനാം, പ്രചണ്ഡഭുജശൌണ്ഡീര്യവർജിതകർണകിരീടികാകുൽസ്ഥകാർത്തവീര്യാദിവീരപുരുഷഗർവസർവസ്വാനാം, നിരതിശയജാജ്വല്യമാനപ്രതാ

പപാവകജ്വാലാഭിരവലീഢരിപുബലശലഭാനാം, വിപുലപ്രഥനവിതന്യമാനവരദാനസമ്പാദിതവരസുഖലാഭസംഫുല്ലമനസ്കാരസുമനസ്സൈണ്യനിത്യോദീര്യമാണഹൃദ്യാശീർവ്വിശേഷാണാം, മനുകുലമണിപ്രദീപാനാം, മാടധാത്രീഭൃതാം, വിശ്രവിസ്രംമാപകാഭോഗാ കൊച്ചീതി നാമ കലരാജധാനീ.

സുരാലയസ്യേവാജ്ജയനീ വിഭ്രത്യാ പരൈരയോധ്യാ മധുരാ വിശാലാ വിരാജതേ ഭോഗവതീ സ്വയം യാ കൃതേവ സംഭ്രയ മഹാപുരീഭിഃ.

മനുകുലമണിദീപൌ തത്ര പുണ്യാമഭൃതാം
മഹിതഗുണനിധാനൌ രാമവർമ്മാഭിധാനൌ
പ്രതിഭടമദകുംഭിപ്രൌഢസംഹാരസിംഹൌ
സലിലനിധിഗഭീരൌ ദൌ മഹീപാലവീരൌ.

തദനു വിപുലവൈദുഷ്യനിധാനം മനുജവരോജനി തത്ര ഗോദവർമ്മാ അഗണിതഗുണശേവധിശ്ച മധ്യേരവിസദൃശോ രവിവർമ്മനാമധേയഃ.

ആവിർബഭൂവ തദനന്തരമാവിഭൂഗ–
ഭ്രൂ വല്ലിവിഭ്രമവശംവദവിശ്വലോകഃ
സാവിത്രവംശതിലകസ്ത്രിദശേന്ദ്രധാമാ
ശ്രീവീരകേരള ഇതി ക്ഷിതിപാലചന്ദ്രഃ

തതസ്സരോജാരിചൂഡാഭരണചരണകമലപരിചരണനിസൃഷ്ടസംസ്കാരമനസ്കാരസമുദിതവരബോധസാരനിർദ്ധാരിതനിഖിലകൃത്യാകൃത്യവിശേഷഃ, ചതുരുദധിമേഖലാദാമബന്ധുരാം വസുന്ധരാം വിക്രമോച്ചണ്ഡേന ഭുജദണ്ഡേന ബിഭ്രാണഃ ജഗദ്ഭ്രമണഹേതിമഹേളാരബദ്ധവൈരിവീരകണ്ഠഗ്രഹസമയ സമുദിതവരയശോരുപാദ്ഭൂതകുമാരിക്രമാക്രാന്തചതുർദ്ദശഭുവനാന്തരാളഃ, രക്ഷിത്രയീസമുദ്ധേന, പുണ്യഷാംഗുണ്യചതുരുപായചതുരേണ, രാജ്ഞാമുത്തംസായമാനേന. ബലവദാജ്ഞാബലേനൈവ സപ്താങ്ഗരാജ്യം യഥാവിധി പരിപാലയൻ, പുരുഹൂത ഇവാമരാവതീം പുരാണനഗരീം താം ചിരായ സുഖമധ്യവാസ.

തൽകാലേ ചതുരന്തഭൂമിവലയപ്രാകാശ്യഹേതോർന്നൃണാ-
മുദ്ദിശ്യൈതസ്സകൃതൈസ്സരോരുഹഭുവാ സങ്കല്പിതസ്സാദരം
പ്രൌഢശ്രീരുദിയായ പുണ്യദിവസേ കശ്ചിൽ കുമാരാത്മനാ
മാടക്ഷ്മാപതിവംശഹർമ്മ്യശിഖരേ മാണിക്യദീപാങ്കുരഃ.

കാന്തിം കാഞ്ചന മൂർത്തിധാരിമദനപ്രഖ്യാം പ്രവീരശ്രിയം
പ്രേന്ധാനാമപി ചിത്തവൃത്തിമതിഗംഭീരപ്രിയംഭാവുകാം
ക്ഷാന്തിം നിസ്സൃഷവൈദൃഷീഞ്ച നിതരാം ബിഭ്രന്നരേന്ദ്രാർക്കേ-
സ്സാന്ദ്രാവിഷ്കൃതദിവ്യലക്ഷണപരീതാത്മാദ്ധ്യവാത്സീദസൌ.

സാമ്രാജ്യാധികൃതോ വയസ്യഭിനവേ ശ്രീരാമവർമ്മാഭിധോ
രാജേന്ദ്രസ്സഹ ഗോദവർമ്മസഹജേനാക്രമ്യ വർഷ്മം ദ്വിഷാം
കൃത്വാ ദാനവരം തുല്യാദ്യപുരുഷം വാരാണസീസന്നിധൌ
സമ്പ്രാപ്തശ്രിവലോകമന്വഗമജോപ്യാഗമ്യ രാമേശ്വരാൽ.

അനന്തരമനന്തരായരമണീയനാനാഗുണ-
പ്രഭാവജിതരാഘവോ വിഹിതലാഘവോ വൈരിണാം
ശശാസ വിധിവന്മഹീം ഗുണമഹീയസീം പൂരയൻ
യശോ ജഗതി വീരകേരള ഇതി പ്രതീതോ നൃപഃ.

നീത്യാ ദ്വീപാന്തരേഭ്യഃ പ്രവഹണപുരുഷൈരാഹൃതൈസ്സപ്തയന്നേ-
വാതൈർഗുരുസാര്യ ദൂരം ക്ഷിതിസുരവരദൌഗ്ധ്യമുദ്ഗാപിശാചീം
യോദ്ധും നവ്യാധികാരാദരിഭിരധികനിർവ്യൂഢസർവാഭിസാരൈ-
സ്സാർദ്ധം സർവത്ര യുദ്ധോത്സവമഹഹ ചിരാദന്വഭൂദന്നതാത്മാ.

സോയം നിശ്ശേഷവിദ്യാനിപുണമതിരുപാലിങ്ഗിതോവീരലക്ഷ്മ്യാ
മായംകൂടാതെമാനാംബുധി വിബുധഭടൈർയുദ്ധബദ്ധാഭിയോഗൈഃ
ആവിർവൈരം പടയ്ക്കായ് വൃഷപുരിയിലെഴുന്നള്ളമക്കാലമുച്ചൈ-
രാബദ്ധാഡംബരം മേന്മയൊടൊരു ശിവരാത്ര്യുത്സവം പ്രാദുരാസീൽ.

വീരാണാംമണി വീരകേരളനൃപൻ ദിവ്യോത്സവേ ചെന്നസൌ
നേരേ ശ്രൂരഭടാവലീകളകളവ്യാലോളിതാശാന്തരം
ഗൌരീനേത്രചകോരപാർവണശരച്ചന്ദ്രം പ്രണമ്യ പ്രഭും
വാരാളം വൃഷഭോലയേ സഹൃദയൈരുഗ്രേന്നിരുന്നീടിനാൻ.

വാർമെത്തീടുന്ന വിദ്വജ്ജനനിഗദിതകൈലാസനാഥപ്രഭാവ-
ശ്രീമാഹാത്മ്യങ്ങളം കേട്ടും പ്രകടിതരുചി കണ്ടും പ്രസന്നാന്തരാത്മാ
ധീമാനല്പസ്മിതം ചെയ്തഖിലസദസി ചെല്ലൂരപൂണ്ണത്രയീശ-
ശ്രീമൽകാരുണ്യപാത്രം കവിമഴകിനൊടാദിഷ്ടവാൻ പ്രൌഢവാചാ.

വിദ്യാവല്ലഭ, നീലകണ്ഠ, സുകവേ, ചെല്ലൂരനാഥോദയം
ചിത്രം പണ്ട കൃതം പുനശ്ച രചിതം നാരായണീയം ത്വയാ
അദ്യൈവാരഭതാം ഗിരാ മമ ഭവാൻ തെങ്കൈലനാഥോദയ–
പ്രത്യഗ്രാഖ്യകലന്ന ബന്ധുരഗുണം ബന്ധും പ്രബന്ധോത്തമം.

ഇത്ഥം നിയുക്തഃ കരുണാമിത്രൈ ഭദ്രേചേലക്ഷേത്രമഹത്വമാന്യം
ഹൃദ്യം കളോദാരമണിപ്രവാളൈശ്ചിത്രസ്സുടാർത്ഥം വിദധേ–
പ്രബന്ധം.''

മേല്പറഞ്ഞ പദ്യഗദ്യങ്ങളിൽനിന്ന നീലകണ്ഠകവി രണ്ട രാമ വർമ്മമഹാരാജാക്കന്മാരെപ്പറ്റി പ്രസ്താവിക്കുന്ന എന്ന കാണാം. അതിൽ രണ്ടാമത്തെ രാമവർമ്മാവ് കൊല്ലവർഷം 712 വരെയാണ് രാജ്യഭാരം ചെയ്തത്. അനന്തരം വിദ്വാനായ ഒരു ഗോദവർമ്മാവും ഗുണവാനായ ഒരു രവിവർമ്മാവും നാടുവാണിരിക്കണം; പക്ഷെ അവർ അത്ര പ്രസിദ്ധന്മാരല്ലാതിരുന്നതിനാൽ തൃപ്പൂണിത്തുറ ഗ്രന്ഥ വരിയിലും മറ്റും അവരുടെ പേരുകൾ ഉൾപ്പെടുത്തിക്കാണുന്നില്ല. അതുകഴിഞ്ഞ് കൊല്ലവർഷം 737 വരെയാണ് പ്രശസ്തനായ വീര കേരളവർമ്മാവിന്റെ വാഴ്ച. പിന്നീട നാടുവാണ ഗോദവർമ്മാവി നേയും മറെറാരു രാജാവിനേയും നീലകണ്ഠ കവി സ്മരിക്കുന്നില്ല. അതു് അവർ തീരെ അപ്രസിദ്ധന്മാരാകയാലായിരിക്കണമെന്ന ഞാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നു. ഏതായാലും കൊല്ലവർഷം 740-ൽ രാജ്യഭാരം കൈയേററ രാമവർമ്മാവ് മഹനീയനായ ഒരു രാജാവായിരുന്ന എന്നും, അദ്ദേഹം ക്ഷമയ്ക്കും വൈദുഷ്യത്തിന്നും കീർത്തിപ്പെട്ടിരുന്ന എന്നും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുജനായ് ഗോദവർമ്മാവ് എന്നൊരു രാജാവുണ്ടായിരുന്ന എന്നും, രാമവർമ്മാവു തുലാപുരുഷദാനം കഴിച്ച എന്നും കാശിയിൽ വച്ച തീപ്പെട്ട എന്നും, ഗോദവർമ്മാവും രാമേശ്വര ത്തുനിന്നു തിരിയെ വന്ന ഉടൻ യശശ്ശരീരനായി എന്നും നീലകണ്ഠ കവി നമ്മെ വ്യക്തമായ് ധരിപ്പിക്കുന്നു. രാമവർമ്മാവിന്റെ ക്ഷമാശീ ലത്തെപ്പറ്റി പിന്നീട പ്രസ്താവിക്കാം. കൊല്ലവർഷം 776 കന്നി 27-ാനു- അവിട്ടന്ന തുലാഭാരം നടത്തിയതായ് തൃപ്പൂണിത്തുറ ഗ്രന്ഥവ രിയിൽ കാണുന്നു. രാജരത്നാവലീയം ഭാഷാചമ്പുവിലെ നായകൻ ഈ മഹാരാജാവാണ്. അവിടത്തെപ്പറ്റി രാജരത്നാവലീയത്തിലും തെങ്കൈലനാഥോദയത്തിലും കാണുന്ന വന്ദനം ഏകദേശം ഒന്നുപോ ലെതന്നെയാണ്.

''ധീരാത്മാ തദനന്തരം മനുകുലാലങ്കാരമാണിക്യമായ്
വീരശ്രീകുചകുംഭഗാഢപരിരംഭാസ്വാദകൌതൂഹലീ

പാരീരേഴിൽ നിറഞ്ഞ കീർത്തിമഹിമാ ഭ്രമണ്ഡലം പാലയൻ
വീരാണാം മണി വീരകേരളമഹീപാലശ്ചകാശേതരാം.

മേലേ മേലേ മികും വിക്രമവിപുലതയാ വൈരിയെന്നുള്ള ശബ്ദം
പോലും നിർമ്മൂല്യ, കമ്മസ്ഥിതിയുമവികലം ചെയ്ത സല്ലീത്തിശാലീ
ഭ്രൂ ലീലാഭങ്ഗികൊണ്ടേ പുതുമയൊടയമേകാതപത്രാം തുലോംനാം
നാലാഴിക്കെട്ടുചുഴും ധരണിയെ മുഴുവൻ വാണുകൊണ്ടങ്ങിരുന്നു.

അക്കാലം ദേഹഭാജാം മിഴികളിലമൃതസ്യന്ദവും കോരിയൂത്തു-
ത്തഗ്രേ നിദ്ധ്യ വൈരാകരതിമിരകുലം പൂണ്ണയോഗാഞ്ചിതാത്മാ
ദിക്കെപ്പേരും വെളുപ്പിച്ചഭിനവമഹസാ മാടഭ്രപാനവയാഖ്യേ
മുഖ്യേ പൂർവാദ്രിമൌലൌ തെളിവിലൊരു കുമാരേന്ദു പോന്നാവി-
രാസീൽ.

x x x x x

ക്ഷോണീമങ്ഗല്യഭ്രഷ്ടാമണി തദനു സഖേ! കൌതുകംപൂണ്ട ദാന-
ശ്രേണീമാപൂയ്യാവിശോത്തരമഹിമ തകും ജന്മമോത്തും വിശേഷാൽ
നാനാലോകാഭിരാമം തിരുർവുടൽ മധുരം കണ്ടമയ്യാ കുമാര-
ന്നാനന്ദീ രാമനെന്നത്ഭുതഗുണമഹിതം നാമധേയം വ്യതാനീൽ.

x x x x x

ഓരോരോ ശസ്ത്രശാസ്ത്രപ്രഥനവുമപദാനങ്ങളും മാനവായ്പും
വീരശ്രീയും പ്രഭാവപ്പെരുമയുമധികാനന്ദവും ദേഹഭാജാം
ആരോമല്ലീർത്തിയും വിണ്ടലനരപതികഠക്കിണ്ടലും പാട്ടുപാടേ
വാരംവാരം തദാനീം പുതുമയൊട്ടു കുമാരേണ സാകം വളർന്നു.

സാമർത്ഥ്യോദയമാർന്ന നാളിലതിവേലം വേദശാസ്ത്രാന്തര-
ശ്രീമല്ലക്ഷണകാവ്യനാടകകലാവിജ്ഞാനപാരീണധീഃ
ഓമൽപ്പൂമകൾതൻ വിലോചനകലാമാലാമണിഞ്ഞൂഴിതൻ
ക്ഷേമത്തിന്നുദയൽപ്രഭാവമഹിമാ ശ്രീരാമവമ്മാ ബഭൌ.

x x x x x

വിശോത്തരാൻ വിജയവിക്രമകീർത്തിവിദ്യാ-
വിജ്ഞാനരീതിവിഭവാനിതരൈർദ്ദുരാപാൻ
ഉച്ചൈരുദീക്ഷ്യ ഭുവി കേവലമർത്ത്യനല്ലെ-
ന്നച്ചോ വിശങ്ക പുനരങ്കുരിതാ ജനാനാം.

അക്കാലം പരിപാല്യ സാധു വസുധാചക്രം തുലോംനാം മണം
തിക്കീട്ടം വഴി വീരകേരളനൃപാലേ നാകലോകം ഗതേ
അക്ഷീണോദയമാനവിക്രമനിധേഃ ശ്രീരാമവർമ്മന്നു തേ
വിഖ്യാതാസ്സുചിവോത്തമാ വിദധിരേ രാജ്യാഭിഷേകം മുദാ.

കൃതാഭിഷേകസ്സുതു രാമവമ്മാ ക്ഷിതിം ചതുസ്സാഗരരത്നകാഞ്ചീം
യഥാവദാവിഷ്കൃതധർമ്മഭൂമാ തതോശിഷദ്വാസവതുല്യധാമാ.''

ഇത്യാദി രാജരത്നാവലീയപദ്യങ്ങളും നോക്കുക.

''ഇക്ഷോണീം കാത്തു കൊച്ചീനഗരിയിലന്നുജന്മാദ്ധതോ വാണിരുന്നു.'' എന്നും

''അത്യന്താശ്ചര്യദോശ്ചണ്ഡിമജലനിധി തസ്യാനുജന്മാ നരേന്ദ്രൻ
പ്രത്യർത്ഥിസ്ത്രൈണനേത്രങ്ങളിലവിരതമുൽപാദയൻ ബാഷ്പധാരാം
ശക്ത്യാ ജാഗർത്തി തൈസ്തൈരതുലഗുണഗണൈരഗ്രജസ്യാനുകാരീ
മുഗ്ദ്ധശ്രീരാമചന്ദ്രന്നരപെരുകിന സൌമിത്രി പണ്ടെന്നപോലെ.'

എന്നും ''മനുകുലമനോജ്ഞരത്നദീപേ സകലവിദ്യാവിലാസരത്നാകരേ ഗോദവർമ്മനാമപ്രസിദ്ധേ നിജസഹോദരേ'' എന്നുമുള്ള ഭാഗങ്ങളിൽ നിന്നു് രാമവർമ്മാവിനു ശസ്ത്രശാസ്ത്രനിപുണനായ് ഒരനുജനുണ്ടായിരുന്നു എന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ നാമധേയം ഗോദവർമ്മാവെന്നായിരുന്നു എന്നും വെളിവാകുന്നുണ്ടു്. ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പോയ് തൊഴുന്നതിനു രാമവർമ്മമഹാരാജാവിനു് പ്രത്യേകാസക്തിയുണ്ടായിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു രാജരത്നാവലീയത്തിലെ

''വാർമെത്തും ക്ഷേത്രതീർത്ഥങ്ങളിലതിലതില-
ത്യന്തമുഖ്യേഷു ഗത്വാ
നേരെത്താതൊരു സേവാം കലിതരുചി വള-
ത്തേഷ നിഷ്കലമഷാത്മാ
പൂരിച്ചെല്ലാടവും കാഞ്ചനമയമഴപെ-
യ്യാശ്രു ഭൂലോകഭാജാം
ദാരിദ്ര്യച്ചൂടൊഴിച്ചാൻ നിഖിലമവനതും
പാർവതീശപ്രസാദം.''

എന്ന പദ്യവും ''പേർത്തും കൌതുകമാന്നു വളർത്തൊരു തീർത്ഥക്ഷേത്രനിഷേവകവും കൊണ്ടും'' എന്ന ഗദ്യഖണ്ഡവും സാക്ഷ്യം വഹിക്കുന്നു.

ആ തമ്പുരാൻ അഞ്ചുവർഷകാലം ഒരു ഭിക്ഷുവിന്റെ വേഷത്തിൽ ഇൻഡ്യയിലെ പ്രധാന ക്ഷേത്രങ്ങളും സന്ദർശിച്ചതായ് പോർത്തുഗീസ് ചരിത്രകാരന്മാരും പ്രസ്താവിക്കുന്നുണ്ട്. അവിടുന്നു കാശിക്കു് എഴുന്നള്ളിയതിന്റെ ഉദ്ദേശവും അതുതന്നെയായിരുന്നു. അവിടുത്തെ ഒരു ശിലാശാസനം ചിദംബരത്തു നടരാജക്ഷേത്രത്തിൽ കാണ്മാനുണ്ട്.

രാമവർമ്മമഹാരാജാവു് അനേകം വിദ്വാന്മാരേയും കവികളേയും പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചിരുന്നു. അവിടുന്നു തിരുവള്ളുവരുടെ തിരുക്കുറളും മലയാളത്തിൽ ഗദ്യരൂപേണ തർജിമചെയ്യിക്കുകയും രാസക്രീഡ എന്ന മണിപ്രവാളകാവ്യം രചിക്കുകയും ചെയ്തതായ് കാണുന്നു. മൂക്കോലക്കാരനായ നീലകണ്ഠൻനമ്പൂരി രാജരാജൻ മഹാരാജാവും രാമവർമ്മാവു് ഇളയരാജാവുമായിരുന്ന കാലത്തു വാസുഭട്ടതിരിയുടെ ത്രിപുരദഹനത്തിനു് അർത്ഥപ്രകാശിക എന്ന വ്യാഖ്യാനവും രാമവർമ്മാവു് മഹാരാജാവും ഗോദവർമ്മാവു് ഇളയരാജാവുമായിരുന്ന കാലത്തു് ആ കവിയുടെ ശൌരികഥയ്ക്കു് തത്വപ്രകാശിക എന്ന വ്യാഖ്യാനവും നിർമ്മിച്ചതായ് ഞാൻ എന്റെ 'ഭ്രമരസന്ദേശവും വാസുഭട്ടതിരിയും' എന്ന ഉപന്യാസത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. രാജരാജനെന്നതു നാട്ടുവാഴുന്ന കൊച്ചി മഹാരാജാക്കന്മാരുടെ പൊതുപ്പേരാകുന്നു. പ്രസ്തുത രാജരാജൻ രാമവർമ്മാവിന്റെ പൂർവ്വഗാമിയായ വീരകേരളവർമ്മാവെന്നത്രേ ഞാൻ അധ്യാഹരിക്കുന്നതു്. മഴമങ്ങലത്തു നാരായണൻനമ്പൂരി തന്റെ ഭാണം രാജരാജനെന്ന പദത്താൽ താൻ ആ ഗ്രന്ഥത്തിൽ സ്മരിക്കുന്ന വീരകേരളവർമ്മാവിന്റേയും രാജരത്നാവലീയം രാമവർമ്മാവിന്റേയും വാഴ്ചക്കാലത്തു നിർമ്മിച്ചിരിക്കണമെന്നു് അനുമാനിക്കുന്നതിൽ അനുപപത്തിയുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല.

രാമവർമ്മാവിന്റെ സദസ്യരുടെ കൂട്ടത്തിൽ ചോളദേശത്തിലെ തൊണ്ടമണ്ഡലത്തിൽപ്പെട്ട മൂലാണ്ഡം ഗ്രാമത്തിലെ ബാലകവിയും ഉണ്ടായിരുന്നു. ശക്തൻസാമൂതിരിത്തമ്പുരാനു് ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രിപോലെ രാമവർമ്മാവിനു പ്രീതിഭാജനമായ അദ്ദേഹം രത്നകേതുദയമെന്നും രാമവർമ്മവിലാസമെന്നും രണ്ടു നാടകങ്ങളും നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ടു്. രത്നകേതുദയം പ്രകാശിതമാണു്. രാമവർമ്മവിലാസത്തിന്റെ ജീർണ്ണമായ ഒരു താളിയോലപ്രതി മദിരാശി ഓറിയെന്റൽ മാനുസ്ക്രിപ്റ്റ്സ് ലൈബ്രറിയിലുണ്ടു്. കൊച്ചി ഈടുവയ്പു ഗ്രന്ഥപ്പുരയിൽ അതിന്റെ പകർപ്പില്ലെങ്കിൽ ഉടനെ ഒന്നു സമ്പാദിക്കേണ്ടതു് അത്യാവശ്യകമാ

ണെന്നു് ഞാൻ അധികൃതന്മാരെ ഉൽബോധിപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു. രത്നകേതുദയം തൃശ്ശിവപേരൂർ വടക്കുന്നാഥക്ഷേത്രത്തിലെ ഉത്സവത്തിനു് അഭിനയിക്കുവാനുണ്ടാക്കിയതാണെന്നു് ''ആദിഷ്ടോസ്മി സുധാസ്യുതിശകലചൂഡാമണേഃ, കരുണാകടാക്ഷവിക്ഷേപകൃതാർഥീകൃതകേരളവിഷയസ്യ, ഭഗവതസ്ത്രിഭുവനഗുരോർവൃഷപുരാധീശ്വരസ്യ യാത്രായാം നാനാദിഗന്തരസമാഗതൈഃ സാമാജികൈഃ'' എന്ന വാക്യത്തിൽനിന്നു വെളിപ്പെടുന്നു. കാളഹസ്തി പണ്ഡിതന്റെ പുത്രനായതന്റെ കവിതാചാതുരി ഒരു വിക്രമമനീഷിയുടെ ശ്ലാഘയെ സമാർജ്ജിച്ചിരുന്നതായും കവി പറയുന്നുണ്ടു്. കാളഹസ്തിയുടെ പിതാവു് മല്ലികാർജ്ജുനനും മല്ലികാർജ്ജുനന്റെ പിതാവു് യൌവനഭാരതിയും യൌവനഭാരതിയുടെ പിതാവു് സോമനാഥനുമായിരുന്നു.

''ഏനമുപശ്ലോകിതവാൻ കേരളഗുരുർജിതാശേഷശേമുഷീവിശേഷോ വിക്രമമനീഷീ.

യോഭൂദ്യൌവനഭാരതീകവിവരാച്ചരീസോമനാഥാത്മജാ-
ച്ഛന്ദോഗസ്സു ഹി മല്ലികാർജ്ജുനകവിർദ്ധന്യഃ പിതാ യൽപിതുഃ
സോയം ബാലകവിസ്സുധാർദ്രകവിതാഭോക്കാലഹസ്ത്യാത്മജഃ
പ്രഖ്യാതോ ഭുവി കസ്യ ന ശ്രുതിപഥം ശ്രേയോനിധിർഗ്രാഹതേ?''

താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്നതും രാമവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ പ്രശസ്തിയെ പ്രപഞ്ചനം ചെയ്യുന്നതുമായ ഭാഗവും ആ നാടകത്തിന്റെ പ്രസ്താവനയിലുള്ളതാണു്.

സൂത്രധാരഃ: —''കേരളദേശാധിപതിരുച്ചാവചചീനപട്ടാംബരൈരുച്ചീകൃതാം കൊച്ചീപുരീമമരാവതീമിവ സൌഭാഗ്യവതീമാവാസയൻ ഭൂവാസവോ വൈദുഷ്യനിധിർബുധജനമാന്യോതിവദാന്യഃ പാലിത നിഖിലധർമ്മാ രാമവർമ്മാ സ്വയമേവ വസ്സ്വപി രത്നകേതുദയം നാമാപി പരികല്പ്യ തേന കവികുലോത്തംസേന നാടകമിദമാരചയ്യ തദ്ദിശിദിശി പ്രഖ്യതമാതതാന.''

പാരിപാശ്വികഃ (സഹർഷവിസ്മയം):—''അപി കൃതം സ്വയമേവ മഹാരാജേന വസ്സ്വപി രത്നകേതുദയനാമാപ്യഭിജാതം നാടകസ്യ?''

സൂത്രഃ—''അഥ കിം? പ്രാജ്ഞഃ ഖലുസൌ.''

പാരി:—''സ്വർണ്ണകുസുമ ഇവ സൌരഭ്യമനങ്ഗേക്ഷുചാപ ഇവ ഫലോൽപത്തിരാലേഖ്യമൂർത്ത്യാമിവ സത്വയോഗോ മണിദാമ്നീവ മാർദ്ദവമദ്ഭുതം രാജ്ഞി വൈദുഷ്യം.''

സൂത്ര:—കിമിദമാശ്ചര്യം?

''സരസിജനയനേ ലക്ഷ്യാസ്മസ്മിംശ്ചതുരാനനേ സരസത്യാഃ
സാമാനാധികരണ്യം സമുചിതമന്യത്ര വൈയധികരണ്യം.''

പാരി (സബഹുമാനം):— ''യദ്യേവമനേന നാടകേന രസോത്തരേണ ഭവിതവ്യം.''

സൂത്ര (സ്മൃതിമഭിനീയ) :— ''രസോത്തരശബ്ദേനാന്തസ്മാരിതോസ്മി; യദാരഭമാണസ്സ കവിഃ പ്രയോക്ഷ്യമാണം രസമുപശ്ലോകിതവാൻ.

യത്രാസത്തിമനന്യജോപി ഭഗവാനേത്യ സ്വയം രാജതേ;
സേവന്തേ യമനാരതഞ്ച സുദൃശസ്സന്ത്യക്തകാമ്യാന്തരാഃ;
യം ബ്രഹ്മാനുഭവപ്രമോദലഹരീസന്ധ്യുഞ്ചമാചക്ഷതേ;
സോയം സർവരസാധിഭൂർവ്വിജയതേ ശൃംഗാര ഏകോ രസഃ.''

ഈ ഭാഗത്തിൽനിന്നു ബാലകവിക്കു് നാടകത്തിന്റെ കഥാവസ്തു പ്രദാനം ചെയ്തതും അതിനു് രത്നകേളുദയം എന്നു പേർ നൽകിയതും അതു് ആ കവിയെക്കൊണ്ടു് രചിപ്പിച്ചതും അതിനു ദേശം തോറും പ്രസിദ്ധിവരുത്തിയതും രാമവർമ്മമഹാരാജാവാണെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. നീലകണ്ഠദീക്ഷിതർ നളചരിതനാടകത്തിന്റെ പ്രസ്താവനയിൽ അപ്പയ്യദീക്ഷിതർ അമലാനന്ദന്റെ കല്പതരുവിനു പരിമളമെന്ന വ്യാഖ്യാനം രചിച്ച അവസരത്തിൽ അതു വായിച്ചുനോക്കി സരസകവിയായ ബാലകവി

''അപ്പദീക്ഷിത കിമിത്യതിസ്തുതിം വണ്ണ്യയാമി ഭവതോ വദാന്യതാം;
സോപി കല്പതരുരത്ഥലിപ്സുയാ ത്വദ്ഗിരാമവസരം പ്രതീക്ഷതേ.''
എന്നു ശ്ലാഘിച്ചു എന്നു പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നതു് ഈ ബാലകവിയെ ഉദ്ദേശിച്ചായിരിക്കാം.

രത്നകേളുദയത്തിനു പിന്നീടു് ബാലകവി രചിച്ചതാണു് രാമവർമ്മവിലാസം. രണ്ടും അഞ്ചങ്കത്തിലുള്ള നാടകങ്ങൾതന്നെ. തൃശ്ശിവപേരൂർ വടക്കുന്നാഥക്ഷേത്രത്തിലെ ശിവരാത്രിമഹോത്സവത്തിനു് അഭിനയിക്കുവാൻ വേണ്ടിയത്രേ രാമവർമ്മവിലാസം നിർമ്മിച്ചതു്. ''ഭഗവത സ്ത്രിഭുവനഗുരോഃ കരുണാകടാക്ഷവിക്ഷേപകൃതാത്മീകൃത കേരളവിഷയസ്യ വൃഷപുരാധീശ്വരസ്യ'' എന്നു് ആ നാടകത്തിന്റെ പ്രസ്താവനയിലും കവി വടക്കുന്നാഥനെ ഉപശ്ലോകനം ചെയ്യുന്നു. സഹൃദയന്മാരുടെ സ്വഭാവത്തെ

''സ്വഭാവസ്നേഹയം വഃ സദയഹൃദയാനാം ജഗതി യ–
ച്ഛിരഃ ശ്ലാഘാകസ്വം പരഗുണകണേനാപി ഭവതി;
പരേഷാന്തപാചൂഡം ദൃഢഘടിതമാത്മവിസര–
ച്ഛലാനാം കീലാനാം സകൃദപി ന മൌലിർവിചലതി.''

എന്ന പദ്യത്തിൽ വണ്ണിച്ചതിനുമേൽ നടിയുടെ''അനുഗ്രഹഃ ഖലോഷ്വ ആദേശഃ കിന്നു പുരൂരവപൂരുപ്രമുഖാനാം പുരാണരാജന്യാനാം ചരിതാന്യതിക്രമ്യ വർത്തമാനസ്യ രാജ്ഞോ രാമവർമ്മവിലാസമഭിലഷന്ത്യാത്മമിശ്രാഃ?'' അതായതു് പുരൂരവസ്സു്, പൂരു മുതലായ പുരാതന രാജാക്കന്മാരുടെ ചരിത്രങ്ങളെത്തള്ളി ഇന്നു നാട്ടുവാഴുന്ന രാമവർമ്മാവിന്റെ ചരിത്രത്തെ ആര്യമിശ്രന്മാർ ആഗ്രഹിക്കുന്നതെന്തുകൊണ്ടാണു്?'' എന്ന ചോദ്യത്തിനു സൂത്രധാരൻ 'ശ്രൂയതാമസ്യാപി സൌശീല്യം എന്നുപക്രമിച്ചുകൊണ്ടു് ''ധർമ്മസ്ഥിതിരതിതരാം തീർത്ഥസേവാസു രാഗഃ.....ക ഇഹ ഭുവനേ ഭൂപതിഃ പുണ്യശീലഃ'' എന്നും മറും രാമവർമ്മാവിന്റെ ഗുണഗണങ്ങളെ വാഴ്ത്തി അദ്ദേഹം രാജർഷിയാണെന്നു സ്ഥാപിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. തന്നെപ്പറ്റിയുള്ള ''യോഭൂദൌവനഭാരതീ'' ഇത്യാദി പ്രശംസാപദ്യം കേരളമണ്ഡലാലങ്കാരവും സഗുണപോഷിയുമായ ഒരു കൃഷ്ണമനീഷിയുടെയാണെന്നു് ഈ നാടകത്തിൽ കവി പറയുന്നു. ഇതിൽനിന്നു് രത്നകേതുദയത്തിലെ വിക്രമ മനീഷിയും രാമവമ്മവിലാസത്തിലെ കൃഷ്ണമനീഷിയും ഒരാളാണെന്നു കാണാവുന്നതാണു്. വിക്രമൻ എന്നതു പക്ഷേ ബിരുദപ്പേരായിരിക്കാം. രാമവർമ്മവിലാസത്തിലെ നായകൻ രാമവർമ്മാവു തന്നെ. സൂത്രധാരൻ തുടർന്നു്

''ദിനകരകുലജന്മാ നായകോ രാമവർമ്മാ
കവിരയമഭിജാതഃ കാവ്യമേതച്ച ഭവ്യം.
വയമഭിനയവിദ്യാവൈഭവേ നിസ്സപത്നാഃ
പരിഷദപി.....തയം കോപി യോഗഃ.''

എന്നു പ്രസ്താവിക്കുന്നതു നോക്കുക.

''ഭാസ്വദ്ഭംശവതംസമൌക്തികമണിർവീരസ്യ വാരാൻ ബഹു–
നാരബ്ധേഷു മഹാഹവേഷ്വരിപശ്രുനാലഭ്യ ദോർലീലയാ
നവ്യൈശ്ശോണിതപങ്കകുങ്കുമരസൈസ്സന്നവ്യലീപ്സു പ്രിയാ
മുർവ്വീ.....മുപചിതക്രോധോ യഥാ ഭാർഗ്ഗവഃ''

എന്നും മറും രാമവർമ്മാവിന്റെ അപദാനവർണ്ണനങ്ങളും വേറേയും ആ ഗ്രന്ഥത്തിലുണ്ടു്. ഒടുവിൽ

''രത്നാകരാന്തപ്രവേശാത്താമ്രവർണ്ണീപ്രിയഃ കണഃ
ഹാരായതേ നാടകേസ്മിൻ തഥാ സ്യാദ്ഭാഗ്വരാ മമ.''

എന്ന കവിക്ക് നായകനോടുള്ള ഭക്തിയെ കവി ഒന്നുകൂടി പ്രകടിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. രാമവർമ്മാവിന്റെ സിംഹാസനസന്ന്യാസത്തിനു മേലുള്ള കഥയാണ് രാമവമ്മവിലാസത്തിൽ വണ്ണിക്കപ്പെടുന്നതെന്നു ശ്രീമാൻ കെ. രാമപ്പിഷാരടി എം. എ. മദിരാശി ഓറിയെന്റൽ റിസർച്ച് ജെണ്ണലിൽ ''Glimpses of Cochin History'' എന്ന ഉപന്യാസത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു. അതു ശരിയാണോ എന്നു രാമവർമ്മവിലാസം മുഴുവൻ നിഷ്കർഷിച്ചു വായിച്ചിട്ടില്ലാത്ത എനിക്കു പറവാൻ നിവൃത്തിയില്ല. ഏതായാലും ബാലകവിയും ആ മഹാരാജാവിനെ അതിമാനുഷനും അത്യന്തം ആസ്തികനും തീർത്ഥാടനത്തിൽ പര്യൽസുകനുമായാണ് വണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നതു് എന്നു തല്ക്കാലം ഓർമ്മിച്ചുകൊണ്ടാൽമതി നീലകണ്ഠകവി സ്മരിക്കുന്ന കൊച്ചിരാജാക്കന്മാർ ക്രി. പി. പതിന്നാലും പതിനഞ്ചും ശതകങ്ങളിൽ ജീവിച്ചിരുന്നവരാണെന്നുള്ള എന്റെ സ്നേഹിതന്റെ അഭിപ്രായത്തോടു് എനിക്കു യോജിക്കുവാൻ യാതൊരു നിവൃത്തിയും കാണുന്നില്ല പുനം നമ്പൂരി രാജരത്നാവലീയത്തിന്റെ കർത്താവാകത്തക്ക നിലയിലാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലഗണന.നീലകണ്ഠന്റെ വീരകേരളൻ ക്രി.പി. 1460-നു മുൻപു് ജീവിച്ചിരുന്നിരിക്കണമെന്നു് അദ്ദേഹം പറയുന്നു. ഇതിനെല്ലാമുള്ള അടിസ്ഥാനം ശിഥിലമാണ്. രാമവർമ്മാവു് ഗോദവർമ്മാവോടൊന്നിച്ചു കാശിക്കുപോയതാണ് നീലകണ്ഠന്റെ പ്രസ്താവന എന്നു പറയുന്നതിനും ''സാമ്രാജ്യാധികൃതേ വയസ്യഭിനവേ'' എന്ന പദ്യം പഴുതു നല്കുന്നില്ല. ''സമ്പ്രാപ്യശ്രിവലോകമനുഗന്തു ജോപ്യാഗമ്യ രാമേശ്വരാൽ'' എന്നു മാത്രമല്ലേ അദ്ദേഹം പ്രസ്താവിക്കുന്നുള്ളു? രാമേശ്വരത്തിൽ നിന്നു തിരിയെ വന്നു് അനുജനും രാമവമ്മാവിനു് (അനുക്കു) പിന്നീടു് തീപ്പെട്ട എന്നാണ് ആ വാക്യത്തിനു് അർത്ഥം. ഗോദവർമ്മാവു് രാമേശ്വരത്തിനു പോയതുതന്നെ രാമവമ്മാവിന്റെ പരലോകഗതിയെ ഉദ്ദേശിച്ചു പിതൃകർമ്മങ്ങളും ചെയ്വാനായിരിക്കാം. കൊച്ചിയെ 'പുരാണനഗരീ' എന്നു വണ്ണിക്കുന്നതിനും ക്രി.പി. പതിനഞ്ചാംശതകത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന ഒരു കവിയേക്കാളും പതിനാറാംശതകത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന ഒരു കവിക്കാണ് അധികം അർഹത. കൊച്ചിയഴിയുടെ ഉത്ഭവംതന്നെ ക്രി. പി, 1341-ൽ മാത്രമാണല്ലോ. സാമൂതിരിമഹാരാജാവിന്റെ ആശ്രിതനായ ഒരു കവി

നാരായണീയവും തൈങ്കെലനാഥോദയവും രചിക്കുക എന്നതും യുക്തി ക്കുചേരുന്നില്ല.

രാജരത്നാവലീയം രചിച്ച കാലത്തു രാമവമ്മമഹാരാജാ വിന്റെ മാതാവു ജീവിച്ചിരുന്നു.

''പ്രച്ഛന്നവേഷമഴകോടധിരുഹ്യ കേളീ-
മച്ചിന്നകത്തുഴറിനോക്കിനനേരമേഷാ
വിശ്രോത്തമാങ്ഗലതികാം കമലാമിവാന്യാ-
മച്ചോ ദദശ് ജനനീവലാരേഃ.

മുക്താഹരങ്ങളം ചൂഴും തടവി വടിവെഴും പട്ടുമേലാപ്പുതൻ കീഴ്-
പ്പൂത്തൻമാണിക്യതല്പേ മണമിളകിന പട്ടോപധാനാഭിരാമേ
ബദ്ധാഭോഗം നിഷണ്ണാമഭിമതപരിവാരാനിതാം ദീപ്തിപൂരോ-
ന്നത്യാ രണ്ടാമതും വെച്ചൊരു കനകവിളക്കെന്നപോലേ ലസന്തീം.

ഇത്യാദി പദ്യങ്ങളും

''കല്യാണീമണി ജനനീ നിതരാമാത്മജമങ്ഗല്യാത്മജ സ്രംമുഹുരപി ചെയ്യും ചില സൽകർമ്മശ്രേണികമംകൊണ്ടും'' എന്ന ഗദ്യഖണ്ഡവും കാൺക. ഗ്രന്ഥകാരന്റെ പേർ നിശ്ചയമില്ലാത്ത അക്കാലത്തെ മറെറാരു ഭാണവും ഞാൻ വായിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതിലെ നാന്ദീശ്ലോകവും ഭരതവാക്യവും താഴെ ഉദ്ധരിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

''ജയതി സുകൃതൈഃ പ്രാഞ്ചൈർവൃത്തേ മിഥഃ കലഹോത്സവേ
ഝടിതി ദയിതേ ഗാഢോൽകമ്പപ്രണാമവിധായിനി
വിചലിതകുചസ്സാരങ്ഗാക്ഷ്യാ വിലോളിതകന്തള-
ശ്ശിരസി നിഹിതഃ പാദാഘാതസ്സുന്ദരപുരനിസ്വനഃ.''

''യാവൽഖണ്ഡേന്ദുമൌലിം ശ്രയതി ഗിരിസുതാ;യാവദാസ്തേ മുരാരേ വ്വക്ഷസ്യക്ഷീണഹാരദ്യുതിശബളതനൂർദ്ദേവതാ മങ്ഗലാനാം; യാവദ്വകത്രേഷു മൈത്രീമുപനയതി ഗിരാമീശ്വരീ പദമയോനേ-സ്താവല്ലക്ഷ്മീപ്രസൂതിശ്ചിരമവതു ഭുവം രാമവർമ്മാ നരേന്ദ്രഃ.''

രാമവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ മാതാവിന്റെ നാമധേയം 'ലക്ഷ്മി' എന്നായിരിക്കാം.

മേൽ പ്രസ്താവിച്ച വിവരങ്ങളിൽനിന്നു മഴമംഗലത്തു നാരായണൻ നമ്പൂരി 737-ൽ തീപ്പെട്ട വീരകേരളവർമ്മ. (രാജരാജ) മഹാ

രാജാവിന്റെ കാലത്തു ഭാണവും 740 മുതൽ 776 വരെ നാട്ടുവാണ രാമവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ കാലത്തു് രാജരത്നാവലീയവും നിർമ്മിച്ചു എന്നു് ഊഹിക്കാവുന്നതാണു്.

ഇനി നാരായണൻനമ്പൂരിയുടെ കൃതികളേതെല്ലാമെന്നു നിണ്ണയിക്കാം. സാഹിത്യവിഷയകമായ് സംസ്കൃതത്തിൽ മഴമങ്ഗലഭാണവും രാസക്രീഡാകാവ്യവും, ഭാഷയിൽ നൈഷധചമ്പു, രാജരാതാവലീയം, കൊടിയ വിരഹം, ബാണയുദ്ധം ഈ നാലു ചമ്പുക്കളും, ദാരികവധം ബ്രാഹ്മണിപ്പാട്ടു് ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ നിബന്ധങ്ങളെന്നു മേൽ സ്ഥാപിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കാം. പാർവതീപാണിഗ്രഹണം ആറു വൃത്തത്തെപ്പറ്റിയും ഇവിടെ സംക്ഷേപിക്കേണ്ടതുണ്ടു്. ശാസ്ത്രവിഷയകമായ സംക്ഷിപ്തപ്രായശ്ചിത്തവിമർശിനി ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃതിതന്നെയെന്നുള്ളതിനു് ''ജാതശ്ശങ്കരനന്ദനോ ഗണിതവിന്നാരായണാഖ്യോ ദ്വിജഃ'' എന്ന പാദമടങ്ങിയ അതിലെ പദ്യം തെളിവായ് ഞാൻ ഇതിനുമുൻപുതന്നെ ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലൊ. അഷ്ടമങ്ഗലപ്രശ്നം എന്ന ജ്യോതിഷഗ്രന്ഥവും ഈ 'ഗണിതവിത്തിനേറതാവാനിടയുണ്ടു്. അതു വിമർശിനിപോലെ ഒരു സംസ്കൃതഗ്രന്ഥമാണു്.

ഭാണം അത്യന്തം മധുരമായ ഒരു കൃതിയാകുന്നു. ''നഹി ഗുളഗുളികായഃ കാപി മാധുര്യഭേദഃ'' എന്ന പദ്യഖണ്ഡം മാത്രമല്ലാതെ കേരളീയർക്കു പരക്കെ അതിലെ പദ്യങ്ങളും വല്ലതും തോന്നുമോ എന്നു ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു. കവിയൂർ രാമൻനമ്പിയാരുടെ വകയായ് ആ ഗ്രന്ഥത്തിനു് ഒരു മലയാളതർജ്ജിമയുണ്ടെന്നുള്ള വസ്തുതപോലും വിസ്മൃതകോടിയിൽ പെട്ടുപോയിരിക്കുന്നു. ചില ശ്ലോകങ്ങളും ഉദ്ധരിക്കട്ടെ.

1. ഒരു സുന്ദരീവർണ്ണനം.

ഉപചിതമിവ ഭാഗധേയമക്ഷ്ണാരുരസിജഭാരമുദാരമുദ്വഹന്തീ
മദതരളമരാളരാജകാന്താമധുരഗതാ മമ സമ്മദം വിധത്തേ.

2. നായികയുടെ വിരഹാവസ്ഥ.

''ആളീനാം വചനേ സ്ഥിതിം ന കുരുതേ; കേളീശുകം നേക്ഷതേ
വ്യാളീതി സ്വനമണ്ഡലേ ന സഹതേ ദത്താം മൃണാളീലതാം;
വ്രീളാവിഹ്വലചിത്തവൃത്തി വിഗളദ്ബാഷ്പാംബു സാ കേവലം
ബാലാ ബാലശിരീഷകോമളതനുശ്ശയ്യാതലം സേവതേ,''

3. ഒരു സുന്ദരിയുടെ കേശപാശം

''കുടിലമസിതമേഘച്ഛായമാഭോഗഭാജം
ചികുരമധികകദീർഘം ലംബമാനം വഹന്തീ
പരിലഘയതി പശ്ചാദ്ഭോഗകാന്ത്യാപി ധൈര്യം;
നഹി ഗുളഗുളികായാഃ കാപി മാധുര്യഭേദഃ.''

4. ഒരു വികൃതവേഷം

''തുന്ദീ ലോമശപീനവാമനതനുഃ പൃഥുചീരജോധൂസരം
വാസഃ കിഞ്ചന വിശ്രുതം പരിദധദ്ഗണ്ഡം വഹൻ പാണിനാ
ഖർവാടശ്രവണാന്തസംയതശിഖസ്തുംരംഭരജ്യന്മുഖഃ
കോയം ത്വരകോഭ്യുപൈതി പുരതോ ബീഭത്സഹാസ്യാസ്പദം?

5. തേച്ചുകുളിക്കാൻ പോകുന്ന ഒരു യുവതി

''അർദ്ധാലക്ഷ്യമനോഹരോരുയുഗളം നാത്യായതം ബിഭ്രതീ
വാസഃ പ്രോഷിതഭൂഷണൈരവയവൈഃ കാന്തിം കിരന്തീ പരാം
തൈലാഭ്യക്തതനുന്നിബദ്ധചികുരാ താംബൂലഗർഭാനനാ
വാപീം സ്നാതുമിതോ നിജാന്നിലയനാന്നിര്യാതി ശാതോദരീ.''

6. മദ്ധ്യാഹ്നം

''പ്രാലേയാംബുവിമിശ്രചന്ദനരസവ്യാലിപ്തഗാത്രാസ്സമം
കാന്താഭിർന്നവകാവ്യനാടകസുധാസംസിക്തകർണ്ണാന്തരാഃ
ധന്യാഃ കേപി വസന്തി നൂതനസുധാശൃങ്ഗാരിതേ മന്ദിരേ
മന്ദാന്ദോളിതതാലവൃന്തപവനവ്യാധൂതതാപോദയാഃ''

7. മറ്റൊരു വികൃതവേഷം

''പാണ്ഡുഃ പാണിപദാധരേഷു പലിതവ്യാലീഢകേശാഞ്ചലഃ
കാണഃ സ്വോചിതയാ കയാപി സഹിതസ്സല്ലാപലീലാപരഃ
താംബൂലീദലഭസ്രികാങ്കിതഗളോ ഹാഹന്ത കശ്ചിൽ പുമാൻ
പ്രച്ഛായേ വടശാഖിനഃ പ്രകടയന്നാസ്തേ നിജം സൌഭഗം.''

8. ഒരു ഗർഭിണിയുടെ വിചാരം

''സന്താനലാഭം സഞ്ചിന്ത്യ പ്രസാദമയതേ മനഃ;
ദ്യുയതേ ച പുനർന്നവ്യയൌവനാപായശങ്കയാ,''

9. സായന്തനസൂര്യൻ

''പശ്ചാദവിലംബമാനം പാടലമേതദ്ബിഭർത്തി രവിബിംബം
പല്ലവവതംസലക്ഷ്മീം പാശധരാശാനിതംബിനീന്യാഃ.''

ഈ ശ്ലോകങ്ങളും വായിക്കുന്ന ഏതൊരു സഹൃദയനും മഴമങ്ഗലത്തിന്റെ ലോകോത്തരചമൽകാരകാരിയായ വചോവിലാസത്തെ സശിരഃകമ്പം ശ്ലാഘിക്കുകതന്നെ ചെയ്യും. ഭാണത്തിലെ

''ആമോദേന മദാന്ധഭൃങ്ഗഗുണീസംഘാനുയാതേന തേ
രൂപേണാതിമനോഹരേണ മധുരേണാനേന ഗാനേന ച
സന്തുഷ്ടാ കരുണത്രയീ തരുണീ, നഃ ഖിന്നാം തദന്യദ്വയീം
സമ്പ്രാപ്തേവസരേ ഗിരാ കിമഥവാ രംഭോരു, സംഭാവയ.''

എന്ന പദ്യത്തിലെ ആശയം രാജരത്നാവലീയത്തിൽ

''ധന്യേ പൂർവ്വാനുഭൂതേ ചെവികലം മധുരഗീതാമൃതേ ചെന്നുറച്ചൂ;
തന്നേ തന്നേ തദീയേ നെറിതടവിന രൂപാമൃതേ കണ്ണു രണ്ടും;
ഇന്നന്യേ മൂവരും കുന്തളപരിമളവും ബന്ധുരസ്പർശവും വാർ-
മിന്നും ബിംബാധരാസ്വാദവുമഴകൊട്ടു സങ്കല്പ്യ തസ്യാം നിലീനാഃ.''

എന്ന പദ്യത്തിൽ പുരാവൃത്തപ്രായമായ് കാണുന്നു. 'മദതരളമരാള രാജ കാന്താമധുരഗതാ' എന്ന ഭാണപ്രയോഗം 'മദതരളമരാളാങ്ഗനാചാരുയാനാ' എന്നു നൈഷധചമ്പുവിൽ രൂപാന്തരപ്പെടുന്നു. 'ഹരതു നയന ഭാജാം മാനസം മാനവാനാം' എന്ന ഭാണത്തിലുള്ള ഒരു പദ്യത്തിലെ തൃതീയപാദത്തിനു സദൃശമായ് നൈഷധചമ്പുവിലും 'നളിനമിഴി കവർന്നാം മാനസം മാനവാനാം' എന്നൊരു പദ്യത്തിലെ തൃതീയപാദമുണ്ട്.

രാസക്രീഡ മനോഹരമായ ഒരു സംസ്കൃതഖണ്ഡകാവ്യമാണ്. ആ കാവ്യത്തിലും വലയാധീശ്വരിയുടെ വന്ദനമുണ്ട്. നാരായണകൃതമായ് മൂന്നു സർഗ്ഗത്തിൽ ഒരു രാസവിലാസകാവ്യവും കാണുന്നുണ്ട്. അതു മഴമങ്ഗലത്തിന്റെയോ മേൽപ്പുത്തൂരിന്റെയോ ആണെന്നു തോന്നുന്നില്ല.

രാസക്രീഡ; മങ്ഗലാചരണം

1. ''ആതുങ്ഗമസ്തകമനസ്തമിതാനുഭാവ–
മാതങ്കഭാരഹരമങ്ഘ്രിസരോജഭാജാം
മോദങ്കരോതുശിവയോസ്സകൃതൈകമത്യം
മാതങ്ഗമാനുഷവപുർമഹിതം മഹോ നഃ,

2. പ്രാലേയശംഖകുമുദസ്ഫടികാവദാതാം
ബാലേന്ദുമണ്ഡിതമനോജ്ഞകിരീടഭാരാം
ആലോകയാമി മനസാ വചസാം സവിത്രീം
നാളീകയോനിവദനാംബുജകേളിഹംസീം.

3. പാരപ്രയാണസുഹൃദസ്സകലാഗമാനാം
പാപാംബുരാശിപരിശോഷവിധൌ ധുരീണാഃ
പായാസുരാധിഹരണേ ഭജതാം പ്രവീണാഃ
പാദാരവിന്ദതലപാംസുകണാ ഗുരൂണാം.

4. ഹസ്താരവിന്ദയുഗളീധൃതചാപബാണം
വൃത്താരിരത്നശകലദ്യുതിമേചകാങ്ഗം
ധന്യം മഹഃ കിമപി ശങ്കരശംഖപാണി-
പുണ്യാതിരേകപരിപാകമയം പ്രപദ്യേ.

5. വന്ദാരുദേവകുലമൌലിവിരാജമാന-
മന്ദാരമാല്യമധുവാസിതപാദപീഠം
വന്ദാമഹേ വലയമന്ദിരവാസലോലം
ചന്ദ്രാവതംസവപുരർദ്ധതപോവിലാസം.

6. ശോണാധരാപ്പിതമനോഹരവേണു പീന-
ശ്രോണീനിബദ്ധമൃദുലോജ്ജ്വലപീതചേലം
വേണീഭരാകലിതകോമളകേളിപിഞ്ഛം
ത്രാണായ മേ ഭവതു വസ്തു തമാലനീലം.

x x x x

7. ശംബ്വാഗമേഷു സുലഭോ ന പരിശ്രമോസ്തി;
വിദ്വൽപ്രമോദജനകോ ന ഗിരാം വിലാസഃ;
ഉദ്വേലമന്തരുദിതാ സരസീരുഹാക്ഷ-
ഭക്തിഃ പരം ജനമിമം മുഖരീകരോതി.

ശരത്തു

8. ആപാദചൂഡമുദിതാന്യസമൃദ്ധാനാ-
മാപാണ്ഡുരാണി കുസുമാനി പരം വിരേജുഃ

പുഞ്ജീകൃതാനി ഭവനോദരപഞ്ജരാന്തഃ
പഞ്ജായുധസ്യ വിശദാനി യഥാ യശാംസി.

x x x x

9 ഉദ്യോഗവത്യുഡുഗണാധിപതാവുദേത്യേ–
മുദ്യോലകൌതുകധരാസ്തരസാ ചകോരാഃ
ആതേനിരേ ഗളഗ്രഹാഗളിതൈരമന്ദൈഃ
കോലാഹലൈഃ കുമുദിനീമപനീതനിദ്രാം.

ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ശരീരമണ്ഡനം

10. ആലക്ഷ്യചാരുതരചന്ദ്രകസാന്ദ്രശോഭാം
മൌലൌ ബബന്ധ സുഭഗേ ശിഖിപിഞ്ഛമാലാം,
ശൃങ്ഗാരവിഭ്രമമയം സുരസുന്ദരീണാം
ശങ്കേ പ്രദർശയിതുമദ്ഭുതമിന്ദ്രജാലം.

11. ബാലേന്ദുസുന്ദരരുചൌ രചിതം ലലാടേ
ഗോരോചനാതിലകമുജ്ജ്വലമാബഭാസേ,
നാരീജനാന്തരുദിതസ്യ മനോഭവസ്യ
നീരാജനായ നിഹിതാ മണിദീപികേവ.

x x x x

12. ആഭോഗശാലിനി ധൃതം ജഘനേ ചകാശേ
പീതാംബരം മുദുതരം മധുകൈടഭാരേഃ,
ബാലാതപദ്യുതിരിവാപതിതാ വിശാലേ
നീലാശുഭാസി പുളിനേ തപനാത്മജായാഃ.

13. മന്ദോന്മിഷൽകുസുമവിഭ്രമമഞ്ജുഹാസാ
ചന്ദ്രാതപപ്രസരചന്ദനചർച്ചിതാങ്ഗീ
വൃന്ദാവനസ്യ സുഭഗാ വിതതാന ലക്ഷ്മീ–
നന്ദാത്മജസ്യ ഹൃദയേ പരമം പ്രമോദം.

ഗ്രന്ഥാവസാനം

14. ആഭീരസുന്ദരമുശാമതിപുണ്യഭാജാ–
മാപൂരയന്നഭിമതാന്യരവിന്ദനേത്രഃ
ഉന്നിദ്രചന്ദ്രസുഷമാസുഖമേവമേവ
നിന്യേ ക്ഷണാന്നിഖിലമേഷ ശരന്നിശാന്തം.

15. വിക്രീഡിതം വ്രജവധൂനിവഹൈരിദം യ-
ച്ചക്രായുധസ്യ കഥയത്യനുമോദതേ വാ
ഭക്തസ്യ തസ്യ ഭഗവൽപദപങ്കജാന്തേ
മുക്തിഃ കരേ; നനു കിമത്ര വിചാരണീയം?'

ഭാഷാചമ്പൂപ്രബന്ധങ്ങളുടെ കാലനിർണ്ണയവിഷയത്തിൽ പ്രധാനമായ് നേരിടുന്ന പ്രതിബന്ധം ആ ഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ പ്രണേതാക്കൾ ചിലപ്പോൾ പൂർവകവികളുടെ പദ്യങ്ങളെ അതേ നിലയിൽ യാതൊരു രൂപഭേദവും വരുത്താതെ സ്വായത്തമാക്കുന്നു എന്നുള്ളതാണു്. സകലനിബന്ധനഹൃത്തായ ഒരു ദോഷമായ് ചമ്പൂകാരന്മാർ കരുതിയിരുന്നില്ല; അവക്കു തങ്ങളുടെ കൃതികൾ രസോത്തരങ്ങളാകണമെന്നും 'പാഠക'ക്കാക്കും മറ്റും അത്യന്തം പ്രയോജകീഭവിക്കണമെന്നുമല്ലാതെ വേറെ ഒരു വിചാരവുമുണ്ടായിരുന്നതായ് തോന്നുന്നില്ല. ഗ്രന്ഥകാരന്മാർ അങ്ങനെ ചെയ്യാത്ത അവസരങ്ങളിലും അനന്തരകാലികന്മാരായ സഹൃദയന്മാർ രസപൌഷ്കല്യത്തെ പുരസ്കരിച്ചു പല വഴിക്കും പരസ്വാദാനത്തിനു് ഒരുമ്പെടുന്നുണ്ടു്. പൂർവ്വന്മാരുടെ ആശയം ചിലപ്പോൾ ഏറെക്കുറച്ചിൽ കൂടാതേയും മറുചിലപ്പോൾ അല്പാല്പം ഭേദഗതി വരുത്തിയും പുതിയ പദ്യങ്ങളിൽ സംക്രമിപ്പിക്കാത്ത ചമ്പൂനിർമ്മാതാക്കൾ ഇല്ലെന്നു തന്നെ പറയാം.

''പാദാഹതം യദുത്ഥായ മൂർദ്ധാനമധിരോഹതി
സ്വസ്ഥാദേവാവമാനേപി ദേഹിനസ്തദ്വരം രജഃ.''

എന്ന സുപ്രസിദ്ധമായ മാഘപദ്യം നീലകണ്ഠകവി നാരായണീയത്തിൽ

''ഘോരാവമാനമിയലും പൊഴുതുള്ളിലേതും
പാരുഷ്യരീതി തുടരാത നരാധിപാൽ
നേരേ ചവിട്ടമളവത്തലയിൽക്കരേറും
ഭൂരേണു നൂനമൊരു മാനപദം ത്രിലോക്യാം.''

എന്നു പരാവർത്തനം ചെയ്യുന്നു.

''മധുകൈടഭാനവേന്ദ്രമേദഃപ്രവവിസ്രാ വിഷമൈവ മേദിനീയം
അധിവാസ്യ യദി സ്വകൈർമ്മശോഭിശ്ചിരമനോമുപഭുഞ്ജതേ
നരേന്ദ്രാഃ.''

എന്ന അനർഘരാഘവപദ്യം ഭാഷാരാമായണചമ്പു പട്ടാഭിഷേകഘട്ടത്തിൽ ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുള്ളതിനു പുറമേ അതിന്റെ തർജ്ജിമയായ്

''ഒന്നുണ്ടോത്തങ്ങിരിക്കേണ്ടതു സദസി ഭവാൻ ദാനവന്മാരെ മുന്നം
കൊന്നന്നപ്പുണ്യപുംസാം പുനരപി രചിതാ മേദസാ മേദിനീയം;
അന്നന്നാത്മീയകീർത്ത്യാ പരിമളമിടകൂട്ടീടിലേ നാം തുലോംനാം
നന്നെന്നും ചൊല്ലി നന്നായ് നിയതമനുഭവിക്കായ്കയത്രേ ക്ഷത്രിയാണാം'

എന്നു് ഒരു പദ്യംകൂടിച്ചേർത്തു കാണുന്നു. ഇവിടെ കവി മുരാരിയുടെ മേലുദ്ധരിച്ച പദ്യം തർജ്ജിമ ചെയ്തു തന്റെ ഗ്രന്ഥത്തിൽച്ചേർക്കുകയും അനന്തരകാലികനായ ഒരു വിദ്വാൻ മൂലശ്ലോകംകൂടിപ്പകർത്തുകയും ചെയ്തു എന്നു് ഊഹിക്കുന്നതു് സമഞ്ജസമായിരിക്കും.

രാമായണചമ്പുവിൽ ''തദനു ജനകദുഹിതുകരുണവചനനിശമനജനിതകൃപിതവിവശഹൃദയപുണ്ഡരീകഃ'' എന്നു തുടങ്ങി ''മഹീധ്രസധ്ര്യഗ്ഗുദ്ധ്രരാജോ രാവണസ്യാധ്വാനമദ്ധാ രുരോധ'' എന്നവസാനിക്കുന്ന ഒരു ദീർഘമായ സംസ്കൃതഗദ്യംകൊണ്ടു ജടായു രാവണന്റെ മാർഗ്ഗത്തെ നിരോധിക്കുന്ന കഥ പറഞ്ഞിട്ടു പിന്നെയും

''തത്രാന്തരേ ത്രിദശചക്രവിമുച്യമാന–
ദ്ധ്ര്യോചരസ്യ രജനീചരഭർത്തുരഗ്രേ
മാർഗം നിരുദ്ധ്യ കൃതവാൻ ഗഗനാവഗാഹ–
മാമൂലവിസ്തൃതപതത്രപുടോ ജടായുഃ.''

എന്ന ശ്ലോകം കൂട്ടിച്ചേർത്തുകാണുന്നതിൽനിന്നു് ഇവയിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്നു കവി രചിച്ചതും മറ്റൊന്നു് പിൻകാലത്തു് ഉദ്ധരിച്ചതുമായിരിക്കണമെന്ന ന്യായമായ് അനുമാനിക്കാവുന്നതാണു്.

പ്രസിദ്ധന്മാരായ സംസ്കൃതകവികളുടെ ശ്ലോകങ്ങളും ഉദ്ധരിക്കുകയോ തർജ്ജിമ ചെയ്യുകയോ ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടുള്ള വൈഷമ്യം അത്ര സാരമില്ല. എന്നാൽ ഒരേ ഭാഷാപദ്യമോ ഭാഷാഗദ്യമോ ഒന്നിലധികം ചമ്പുക്കളിൽ കാണുമ്പോൾ ആ രണ്ടു ചമ്പുക്കളും ഒരാളുടെ കൃതിയോ ഒരു ചമ്പുവിന്റെ പ്രണേതാവു് അവയിൽ ഒന്നു മറ്റൊന്നിൽനിന്നു പകർത്തിയതോ എന്നു നിർണ്ണയിക്കുവാൻ വളരെ പ്രയാസമുണ്ടു്. ഇതിനു് ഉദാഹരണങ്ങൾ ചമ്പുക്കളിൽ സുലഭങ്ങളാണു്. ഭാഷാരാമായണചമ്പു പുനത്തിനേറെന്നാണല്ലോ വച്ചിട്ടുള്ളതു്. ആ വയ്പിനുള്ള അടിസ്ഥാനംതന്നെ കേവലം അഭ്യൂഹത്തെ ആസ്പദമാക്കിയുള്ളതാണെന്നു കേരളീയർ ഓർമ്മിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ചന്ദ്രോത്സവത്തിലെ ''മതുമത മണമോലും ഗദ്യപദ്യൈരനേകൈർമ്മദയതി പുനമിന്നും ഭ്രരിഭ്രചക്രവാളം'' എന്ന പദ്യഖണ്ഡത്തിലെ 'ഗദ്യപദ്യൈഃ' എന്ന വാക്കിൽനിന്നു പുനം ഗദ്യപദ്യാത്മകങ്ങളായ ചമ്പുക്കൾ രചി

ച്ചിരിക്കണമെന്നും, സാമൂതിരിപ്പാട്ടിലെ സദസ്സിൽ പുനം ഭാഷാകവിയാകുക നിമിത്തം അരക്കവിയായ് മാത്രം പരിഗണിക്കപ്പെട്ടിരുന്നതിനാൽ ആ ചമ്പുക്കൾ ഭാഷാചമ്പുക്കളായിരിക്കണമെന്നും, ഭാഷാചമ്പുക്കളിൽ പ്രഥമസ്ഥാനം രാമായണചമ്പുവിനു നല്കേണ്ടതാകയാൽ 'പുളകോൽഗമകാരിവചഃപ്രസര'മെന്നു് ഉദ്ഗ്രന്ഥശ്രാസ്യികം പ്രശംസിച്ചിട്ടുള്ള പുനമായിരിക്കണം ആ ചമ്പുവിന്റെ നിർമ്മാതാവെന്നുമല്ലാതെ രാമായണചമ്പുവിനെ പുനരുദ്ഘടിപ്പിക്കുന്നതിനു വേറെ ലക്ഷ്യങ്ങളൊന്നുമില്ല. പാഠകക്കാരും മറ്റും ധ്യാനശ്ലോകമായ് ഉപയോഗിക്കുന്ന ''ലോകാനാമേകനാഥം പദതളിരിൽ വണങ്ങും ജനാനാമശേഷാമാകാംക്ഷാം പൂരയന്തം'' ഇത്യാദി പദ്യം രാമായണചമ്പുവിലുള്ളതാണെന്നും 'താരിത്തനവീകടാക്ഷാഞ്ചലമധുപകുലാരാമ രാമാജനാനാം നീരിത്താർബാണ'' ഇത്യാദിയായുള്ള പുനത്തിന്റെ സാമൂതിരിമഹാരാജപ്രശസ്തിപരമായ സുപ്രസിദ്ധഭാഷാപദ്യം

''ത്രൈലോക്യസ്യൂതകീർത്തിമാസ്തികജനാലംബം ഭവന്തം പുരോ
ദശ്യംദശ്മയം ജനോ മുദിതധീരേതാവദഭ്യർത്ഥയേ
ധാത്രീ കല്പജലാഭിഷേകവിധിനാ ക്ലിന്നേ ക്ഷണേ കുത്രചി–
ന്നോ ജഹ്യാത്തിലകം ഭവന്മയമിയം സപ്ലാബ്ലിചിത്രാംബരാ.''

എന്ന സംസ്കൃതശ്ലോകത്തിൽ രാമായണചമ്പുവിൽ പ്രവേശിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും കൂടി വേണമെങ്കിൽ ഈ സന്ദർഭത്തിൽ പ്രസ്താവിക്കാം. ഇതു കൊണ്ടൊന്നും മുൻപറഞ്ഞ ഊഹത്തെ സിദ്ധാന്തപദവിയിലെത്തിക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ലല്ലോ. ബാക്കി ഒരു വഴി കിടപ്പുള്ളതു ഭാഷാരീതിയാണു്. ആ വീക്ഷണകോണത്തിൽ നിന്നു നോക്കിയാൽ രാമായണചമ്പുവിനു പുനംനമ്പൂരി ജീവിച്ചിരുന്ന കൊല്ലം ഏഴാം ശതകത്തിന്റെ പ്രഥമപാദം ഉത്ഭവകാലമായ് ഗണിക്കുന്നതു സമീചീനമാണെന്നു സമാധാനമുണ്ടു്.

''വൃത്രാരിപുത്രമിഹ കൊന്നതു ഞാനതിൽക്കു-
ട്ടസ്സൂങ്ങളിന്നുമുള നീതി വിടായ്ക നല്ല''
''നല്ലാർ വേണ്ടുംതരത്തിൽത്തവ പലരുളർ''
''ലങ്കായാമുളനങ്ങുകോപി ദശകണ്ഠാഖ്യോ''
''നാലർമൂവരുളർ ഞങ്ങളിങ്ങനെ''

ഇത്യാദി പദ്യഖണ്ഡങ്ങളിൽ കാണുന്ന 'ഉള' ഒരു പ്രാചീനപ്രയോഗമാണു്. 'പാരിച്ചോ ചില പാറക്കോല്യം' 'കരഞ്ഞോ

പിള്ളകളും' മുതലായ ഭാഗങ്ങളിൽ കാണുന്ന വിജാതീയമായ വിനയെച്ചപ്രയോഗവും അതുപോലെതന്നെ പ്രാചീനമാകുന്നു. 'മേവാരിൽ പ്പക്ഷപാതം തവപെരികെ മുഴത്തോന്ന'' എന്ന വഴിയിൽ ശത്രുക്കൾ എന്ന അർത്ഥത്തിൽ പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്ന 'മേവാർ' എന്ന പദം കൊല്ലം എട്ടാംശതകത്തിൽ പോലും പ്രചാരലുപ്തമായ്ത്തീന്നു പോയി. ഇത്തരത്തിലുള്ള പ്രയോഗങ്ങളും പദങ്ങളുംകൊണ്ട് രാമായണചമ്പുവിനെ ക്രി. പി. പതിനഞ്ചാം ശതകത്തിന്റെ പൂർവാർദ്ധത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന പുനവുമായ് ഘടിപ്പിക്കുന്നതിൽ അനുപപത്തിയില്ലെന്നു വന്നുകൂടുന്നു.

''ഗൌരീസൌഭാഗ്യരാശേ, ജയ ജയ തൊഴുതേനമ്പിലെൻതമ്പിരാനേ
നേരേ വന്നിങ്ങു തുക്കാലിണയിലടിമപുക്കീടുമസ്മാനനാഥാൻ
കാരുണ്യത്തോണിതന്മേലഴകൊട കരയേറി പ്രഭോ, കാംക്ഷിതാർത്ഥ-
പ്പേരാം വാരാകരത്തിന്മുകരയൊടണയ്ക്കേണമെൻതമ്പിരാനേ.

സ്വർഗ്ഗംഗാബാലചന്ദ്രാങ്കിതപരിചിടയും തീപ്പൊരിഞ്ഞോരു മൂന്നാം
തുക്കണ്ണും ഭോഗിവാർകുണ്ഡലവുമരിയ കാകോളവും കണ്ണനാളേ
അഗ്രേ തുക്കൈകളും നാലും കമലഭവശിരോമാലയും മാറിലയ്യാ
മുഖ്യാഭോഗം പുലിത്തോലുടയുമിഹ പുലമ്പേണമെൻതമ്പിരാനേ.''

ഇത്യാദി രാവണന്റെ ശിവസ്തുതിപദ്യങ്ങളും നീലകണ്ഠകവിയുടെ ചെല്ലൂർ നാഥോദയത്തിൽ ശ്രുതസോമന്റെ തപോവർണ്ണനഘട്ടത്തിലും സ്ഥലംപിടിച്ചിരിക്കുന്നു. സീതാസ്വയംവരഘട്ടത്തിലെ

''കടകവും തഴകളോരോന്നൊക്കെ നീളെപ്പിടിപ്പി-
ച്ചിടയിലിടയിൽ വീയിപ്പിച്ചു വെൺചാമരൌഘം
ഉടനുടനുപയാതാസ്ഥാം പുരീം രാജസിംഹാഃ
പടുപടഹനിനാദൈഃ പൂരയന്തോ ദിഗന്താൻ.''

എന്ന പദ്യം നാം നൈഷധചമ്പുവിൽ ദമയന്തീസ്വയംവരഘട്ടത്തിലും കണ്ടുമുട്ടുന്നു. സീതാസ്വയംവരഘട്ടത്തിൽത്തന്നെയുള്ള

''എന്നേ വൈചിത്ര്യമയ്യാധരണിയിലൊരു സൌദാമനീ നീലമേഘം
തന്നോടാഹന്ത വേർപെട്ടിത വിഹരതി ഭംഗ്യാ ചിരം ഭാസമാനാ:
എന്നേ കാണപ്പെടുന്നു ലളിതതരവിലാസങ്ങളെല്ലാമതല്ലേ
മിന്നുന്നു മേല്ക്കുമേലേ ചില മധുര പദാർത്ഥങ്ങളാത്താനുബന്ധം.

പൊന്നിൻചെന്താമരയ്ക്കുമ്പരി കനകതുണീയുഗം ബാലരംഭാ-
ദ്വന്ദ്വം തേർത്തട്ടത്തുണ്ടതിനു മുകളിലാകാശമെന്നേ വിനോദം;
മിന്നുന്നു രണ്ടു പൂവല്ലികയും മലകളഹോ ശംഖവും ചന്ദ്രബിംബം
ബന്ധൂകാദശ്മല്ലീ കുവലയലളിതം ഭാതി മേലേ പയോദഃ.''

ഈ രണ്ടു പദ്യങ്ങളും, ആദ്യത്തെ പദ്യത്തിന്റെ നാലാംപാദത്തിൽ ''മിന്നുന്നു ഹന്ത നാദാമൃതമിടയിൽ വിപഞ്ചീനറുംകൊഞ്ചൽപോലേ'' എന്ന ഭേദത്തോടുകൂടി രാജരത്നാവലീയത്തിൽ കയറിവരുന്നു. അതേ ഘട്ടത്തിലെ

''സീമാ സരോരുഹഭുവഃ കരകൌശലാനാ-
മാകർഷണാദ്ഭുതമഹൌഷധിരിന്ദ്രിയാണാം
സാമ്രാജ്യസമ്പദധിദൈവതമങ്ഗയോനേ-
രാലക്ഷ്യതേ യുവതിരത്നമപൂർവമേതൽ.''

എന്ന പദ്യം അതേമാതിരിതന്നെ കൊടിയവിരഹത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നു. രാമാശ്വമേധഘട്ടത്തിലെ

''കൂപ്പായങ്ങളുമെന്നിവ പൂണ്ടു പടയ്ക്കു മിടുക്കൻ നായന്മാരും
മേന്മനടിച്ചുമ്മാനേൽമിഴിമാർ മനമലിയിക്കും ഭങ്ഗി വളർക്കും
ചേവകരും പോന്നഴകിൽ നിറഞ്ഞു: 'കൂവാ നല്ല വിചേഷം കേടും നീ
നമ്മുടെ തമ്പ്രാനെന്തൊരു പാക്യം? തിരുമെയ്കണ്ടാൽ പൊന്നിൻകുട
കാണിമുയിപ്പില്ലാത കരുത്തൻ. ചങ്ങാതീ കേടും നായിമ്മയ്യി– [മതു
ന്നവനെന്നുണ്ടോ പാക്യം? നന്നൊരു കണവതിഹോമം ചെയ്യുന്നിതു
പോൽ

തവശികയും നല്ലതരത്തിലനേകം; വന്നിട്ടുണ്ടേ പോക വിരണ്ടും.
പ്രാമ്മർ ചെവിക്കയുമോതുകയും ചിലർ പൂശിക്കയുമക്കോപ്പുകളും
കാണാം.
പൊന്നും പണവും പ്രാമ്മർക്കത്രേ; ചോറു നമുക്കും കിട്ടും ചെന്നാൽ.
നല്ല പുളിച്ചതുകൂട്ടിയുരുട്ടിമിഴുങ്ങിത്തെരുതെരേ വയറു നിറയ്ക്കാ–
മത്രേ വേണ്ടൂ നമ്മൾക്കെല്ലാം.''

എന്ന ഫലിതസുഭഗമായ ഗദ്യഖണ്ഡം സ്വല്പം വിച്ഛിന്നാഭിഷേകത്തിലും അതിലുമധികമായ് ഏകദേശം അതേരൂപത്തിൽതന്നെ നാരായണീയത്തിലും സംക്രമിക്കുന്നു. കവനോദയക്കാർ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ ഭാരതചമ്പുവിലേയും ശ്രീമാൻ കൊളത്തേരി ശങ്കരമേനോൻ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ നാരായണീയത്തിലേയും വന്ദനശ്ലോകം

''പാലാഴിത്തയ്യലാംതൻ തിരുനയനകലാലോലലോലംബമാലാ-
ലീലാരങ്ഗം ഭുജങ്ഗേശ്വരമണിശയനേ തോയരാശൌ ശയാനം
മേലേ മേലേ തൊഴുന്നേൻ ജഗദുദയപരിത്രാണസംഹാരദീക്ഷാ-
ലോലാത്മാനം പദാന്തപ്രണതസകലദേവാസുരം വാസുദേവം.''
എന്ന പദ്യംതന്നെയാണു്. എന്നാൽ കൊച്ചി ഈടുവയ്പു ഗ്രന്ഥപ്പുര
യിൽ ഉള്ള ഭാരതചമ്പുവിന്റെ ആദ്യഭാഗമാകുന്ന ദ്രൌപദീസ്വയംവര
ത്തിൽ കാണുന്ന വന്ദനശ്ലോകം ഇതല്ലെന്നും

''ലക്ഷ്മീമാതിൻ നറുങ്കുങ്കുമസുരഭിലമാം കൊങ്കതൻ പുണ്യപാളീ- [സം
മുഖ്യാഭോഗം ജഗൽപാലനനിപുണത കൈക്കൊണ്ട തൃക്കൺവിലാ
ഉംക്കാമ്പിൽക്കണ്ടുപാസേ സജലജലധരാശ്രേണി നാണിൻറ കാന്തി-
പ്രക്ഷോഭം നിത്യമാദ്യം കമലഭവമഹേന്ദ്രാദിവന്ദ്യം മുകുന്ദം.''

എന്ന പദ്യമാണെന്നുംകൂടി പ്രസ്താവിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഈ പദ്യം,
അച്ചടിച്ചിട്ടുള്ള പാരിജാതഹരണം പ്രബന്ധത്തിലെ വന്ദനശ്ലോകവു
മാണു്. ഒരു കവിയുടെ വന്ദനശ്ലോകം മറൊരു കവി ഉദ്ധരിക്കുന്നതു്
സാധാരണമല്ലെന്നു വിചാരിക്കുന്നപക്ഷം ഒന്നുകിൽ ഭാരതചംപുവി
നേറയും നാരായണീയത്തിനേറയുമോ അല്ലെങ്കിൽ ഭാരതചമ്പുവി
നേറയും രാജരത്നാവലീയത്തിനേറയുമോ കർത്തൃത്വം ഏകകവിയിൽ
ആരോപിക്കേണ്ടിവരും. ഈടുവയ്പു ഗ്രന്ഥപ്പുരയിലെ ദ്രൌപദീസ്വ
യംവരത്തെക്കാൾ വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു്
അയച്ചുകൊടുത്ത കവനോദയക്കാർ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ ഭാരതചമ്പു
ഒന്നാംഭാഗ (പാഞ്ചാലീസ്വയംവരം) ത്തിൽ പദ്യഗദ്യങ്ങളും ഏറും.
ഇപ്പോൾ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തീട്ടുള്ള രാമായണചമ്പുവിൽ ഇല്ലാത്ത ചില
പദ്യങ്ങളും ഞാൻ ചില താളിയോലഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. ഉദാ
ഹരണത്തിനു വേണമെങ്കിൽ അഗ്നിപ്രവേശഘട്ടത്തിൽനിന്നു ഞാൻ
പദ്യജഞ്ജരിയിൽ ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുള്ള വിഭീഷണോപദേശത്തിലെ

''വാനോർമന്ദിരസുന്ദരീമണികളെച്ചെന്നങ്ങു നിശ്ശങ്കിതം
വേണീസീമ്നി പിടിച്ചിഴയ്ക്കുതിനൊരിക്കാലും മുതിർന്നീടൊലാ;
ചേണാർനന്ദനമാം നവോപവിപിനേ നില്ക്കുന്ന കല്പദ്രുമ-
ശ്രേണീപേലവപല്ലവങ്ങളെ നിരുദ്ധാശം തൊടായ്കുമേ.''

എന്ന പദ്യംതന്നെ നോക്കുക; ഇതിനു പ്രകാശിതമായ അഗ്നിപ്രവേശ
ത്തിൽ പ്രവേശം ലഭിച്ചിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ടു ഭാഷാചമ്പുക്കൾക്കു

പ്രായേണ ഒന്നിലധികം പാഠങ്ങളുണ്ടെന്നനുമാനിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഇനിയും രാമായണചമ്പുവിൽ സീതാസ്വയംവരഘട്ടത്തിലെ

''തുമച്ചിൽപ്പുക്കു ശയ്യാനടുവിലിവളൊടുംചേന്നു പേമാരികൊണ്ടേ
ഹേമക്കുന്നിന്നുമേലേനിലയിൽ നിലവഴക്കുന്ന ജീമൂതകാലേ
ഓമൽപ്പൂമെയ്പുണന്നും പലവുരു പിശകിച്ചോരിവായ്ത്തേൻ നുകന്നും
കാമക്രീഡാം വളത്താവിതു പിലരെ വിധേ ഞാനെനിക്കൊത്തവണ്ണം.

എന്ന പദ്യം കംസവധത്തിൽ 'ഇവനൊടുംചേന്നു' പ്രഥമപാദത്തിൽ സ്വല്പമൊരു മാറ്റത്തോടുകൂടി ഗോപസ്ത്രീകളുടെ വാക്യമായ് പരിണമിക്കുന്നു. ഭാരതചമ്പു എട്ടാംഭാഗത്തിൽ കൌരവപാണ്ഡവയുദ്ധം വർണ്ണിക്കുന്ന ഗദ്യത്തിലെ ഒട്ടുമുക്കാൽഭാഗവും അതേരീതിക്കുതന്നെ രാജരത്നാവലീയത്തിൽ രാമവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ യുദ്ധം വർണ്ണിക്കുന്ന ഗദ്യമായ് കടന്നുകൂടിയിരിക്കുന്നു.

''ചെറുമാ നില്പുങ്ങറിവനിതേറപ്പെരുമാറേണ്ടാ മുൻപിലശങ്കം;
നിൻതല കൊയ്വാൻ ഞാനേ പോരും; പണ്ടേ പരിഭവമനവധി
നിന്നെ ബലാലിക്കണ്ണിൽക്കിട്ടിയതെന്നേ ഭാഗ്യം. [ചെയ്യും
പൊയ്ക്കുടാ തവ ജീവനുമായിനി നായ്ക്കുട്ടത്തിനു തീനാമത്രേ.''
''മതി മതി ഭീഷിക; ചെറുതാമെങ്കിൽ പ്രകടയ ശൌര്യം നിഖിലമി [ദാനീം;
കരവാംകൊണ്ടു മുറിച്ചു ഗളം തേ ഗുരുവാണായുധി ഗണപതി
വയ്യൻ.''

ഇത്യാദി വാഗ്വാദങ്ങളുംപോലും അതേനിലയിൽ പകർത്തിയിരിക്കുമ്പോഴും മറ്റുള്ള വരികളുടെ കാര്യം പോദിക്കുവാനില്ലല്ലോ. ''ഭാരതരാമായണസമരോത്സവസമതകലനൊരു യുദ്ധം'' എന്നുമാത്രം രാജരത്നാവലീയത്തിൽ കൂടീട്ടുണ്ട്. രാമായണചമ്പൂകാരൻ രാമാവതാരഘട്ടത്തിൽ ദൃശ്യശൃംഗമഹർഷിയെ വശീകരിക്കുവാൻ പുറപ്പെട്ടന്ന വേശ്യാസ്ത്രീകളെ വർണ്ണിക്കുന്ന ഗദ്യംകൊണ്ടതന്നെയാണ് ഭാരതചമ്പൂകാരൻ അജ്ജുനനെ വശീകരിക്കുവാൻ പുറപ്പെടുന്ന അപ്സരസ്ത്രീകളേയും വർണ്ണിക്കുന്നതു്. ഈ ഭാഗം കവനോദയക്കാരുടെ ഭാരതചമ്പുവിലില്ലെങ്കിലും കൊച്ചിയിലെ ഈടവയ്യഗ്രന്ഥപ്പുരയിലുള്ള താളിയോലഗ്രന്ഥം പരിശോധിച്ച ഭാരതവിലാസക്കാർ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ കിരാതം പ്രബന്ധം ഒന്നാമത്തെ സുബകത്തിലുണ്ട്. ''അഥ ലളിതാങ്ഗം വാരവധൂജനമൊക്കത്തക്കത്തൊഴുതുപുറപ്പെട്ട'' ഇത്യാദി രാമായണചമ്പുവിലും ''അഥ ലളിതാങ്ഗീരംഭാതൽക്ഷണമംഭോജാക്ഷീ തൊഴുതുപുറപ്പെട്ട'' ഇത്യാദി കിരാതം പ്രബന്ധത്തിലും

കാണുന്നു. ഇത്തരത്തിൽ ഒന്നിലധികം ചമ്പുക്കളിൽ കാണുന്ന ഗദ്യ പദ്യങ്ങളുടെ ഒരു സമഗ്രമായ പട്ടിക സമയമുള്ള ഭാഷാഭിമാനികളും ആരെങ്കിലും പരിശോധിച്ച പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുകയാണെങ്കിൽ അതു തന്നെ സാഹിത്യത്തിനു് അമൂല്യമായ ഒരു സമ്പാദ്യമായു് പരിണമിക്കുന്നതാണു്. അത്തരത്തിലുള്ള വ്യവസായങ്ങളും തമിഴു് നാട്ടിൽ അസുലഭങ്ങളല്ല.

ഈ മുഴുത്ത മൂടൽമഞ്ഞിൽ നാം മഴമങ്ുലത്തിന്റെ ചമ്പുക്കളും എങ്ങനെ കണ്ടുപിടിക്കും എന്നു ചോദിച്ചാൽ സമാധാനം പറയാം. എത്രയും പദ്യങ്ങളും മാത്രം ഒന്നിലധികം കൃതികളിൽ കണ്ടാൽ അവയെല്ലാം ഒരാളുടെ വകയാണെന്നു സങ്കല്പിക്കുന്നതു പക്ഷേ സാഹസമായിരിക്കാം; എന്നാൽ ഒട്ടു വളരെ പദ്യങ്ങളും ഒരു കൃതിയിൽനിന്നു മറെറാന്നിൽ പകർന്നുകണ്ടാൽ അവ രണ്ടും ഒരു കവിയുടെ നിബന്ധങ്ങളാണെന്നു കരുതുന്നതിൽ വലിയ യുക്തിഭങ്ുഗത്തിനു് അവകാശമുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ആ ഒരു ന്യായത്തെ മുഖ്യമായും ഭാഷാരീതിയെ ഗൌണമായും ആസ്പദമാക്കിയാകുന്നു ഞാൻ നൈഷധം രാജരത്നാവലീയം, കൊടിയ വിരഹം, ബാണയുദ്ധം ഈ നാലു ചമ്പുക്കളുടേയും കർത്തൃത്വം മഴമങ്ുഗലം നാരായണൻനമ്പൂരിയിൽ ആരോപിക്കുന്നതു്. 'മങ്ുഗലം ശാർങ്ുഗധനവാ' എന്ന പ്രയോഗം എങ്ങനെ കുഞ്ചൻനമ്പിയാരുടെ എല്ലാ ആട്ടക്കഥകളിലും വിഷ്ുണവിലാസം മുതലായ ചില സംസ്കൃതകൃതികളിലും കാണുന്നുവോ അതുപോലെ മഴമങ്ുഗലത്തിന്റെ ചമ്പുക്കളിലും 'പ്രത്യക്ഷസ്വർഗ്ഗസൌഖ്യം' എന്നൊരു പൊതുപ്രയോഗം കാണുന്നുണ്ടു്. ''പ്രത്യക്ഷസ്വർഗ്ഗസൌഖ്യം ചിരമനുഭൂയതേ നൈഷധോ നീതിശാലീ'' എന്നു നൈഷധത്തിലും ''പ്രത്യക്ഷസ്വർഗ്ഗസൌഖ്യശ്രിയമനുഭൂയതേ ഭൂഷണം ഭൂപതീനാം'' എന്നു രാജരത്നാവലീയത്തിലും ''പ്രത്യക്ഷസ്വർഗ്ഗസൌഖ്യശ്രിയമനുഭൂയതേ തരുസങ്ുഗീതകേതുഃ'' എന്നു കൊടിയവിരഹത്തിലും ഉള്ള പദ്യഖണ്ഡങ്ങളും നോക്കുക. ബാണയുദ്ധത്തിൽ അത്തരത്തിലൊരു വർണ്ണനമില്ലാത്തതു ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വിജയത്തോടുകൂടി ഗ്രന്ഥമവസാനിക്കുന്നതുകൊണ്ടായിരിക്കാം. താഴെ കാണുന്ന പദ്യങ്ങളും രാജരത്നാവലീയം, കൊടിയവിരഹം, ബാണയുദ്ധം ഇവയിൽ എങ്ങനെ പററിക്കൂടിയിരിക്കുന്നു എന്നു പരിശോധിക്കുന്നതു രസാവഹമാണു്.

	പദ്യം	രാജ.	കൊടിയ.	ബാണ.
1.	മുരരിപുരപി സാക്ഷാൽ	49	1	36
2	ആമോദം കൈവളർക്കുന്നീതു	51	,,	39
3.	ത്രൈലോക്യസുന്ദരമമും	53	,,	40
4.	കൈത്താർകൊണ്ടിന്ദുബിബം	81	,,	51

	പദ്യം	രാജ.	കൊടിയ.	ബാണ.
5.	ചേതോരമ്യാങ്ഗലേഖാ	84	,, 55	
6.	ഭദ്രേനിൻകോപ്പിതെന്തന്ത്	102	,, 76	30
7.	ധന്യേ പുരാ ഗിരിസുതാ	103	,, 77	31
8.	എല്ലാനാളും വിശേഷാൽ	105	,, 78	32
9.	ബാലാം തപാ പ്രിയസഖി	104	,, 79	33
10.	മൽപ്രാണാലംബഭൂതേ	108	,, 81	36
11.	ഇന്ദുരുദ്രിസുതാനികേത	109	,, 82	
12.	സാരസ്യകേളിനിലയം	110	,, 83	
13.	ധന്യാ തദ്രൂപശോഭാ കരുതുകിൽ	111	,, 84	38
14.	കൈതേറും പ്രണയേന	119	,, 85	44
15.	ഫലംകിം വാഗ്ഭൈഃ?	112	,, 86	39
16.	ഗാഢം ഗാഢം പുണർന്നങ്ങിരുവരും	206	,, 104	
17.	മാരോന്മാദം പൊറാഞ്ഞങ്ങിടയിടെ	207	,, 105	
18.	അതിർകെട്ടമനുരാഗ	208	,, 106	
19.	തൺപെട്ടേനെത്രയെല്ലാം	209	,, 109	
20.	ചാലച്ചിന്നുന്ന	210	,, 110	
21.	തന്നെത്താനേ മറക്കും	212	,, 111	
22.	രത്യന്തേ വല്ലഭാന്താം	214	,, 114	
23.	മിന്നീട്ടം ബാലപൂവല്ലിയും	215	,, 115	
24.	മാരാഗ്നിജ്വാലദഗ്ധേ	88	2, 50	
25.	സദ്യോമന്ദാരിൽവീണ്	89	2, 51	
26.	യുനാം വിലോചന		1, 6	12
27.	മിന്നീട്ടം ഘമ്മലേശം		,, 3	18
28.	മലർമണമെഴുമുദ്യാനാങ്കണേ		,, 4	21
29.	കമലമുഖീ സഖീഭിഃ		,, 5	22
30.	തൽകാമാതങ്കമയ്യോ	100		26
31.	തസ്യാ വൃത്താന്തവും ഭാവവും	101		34
32.	ഇത്ഥം തദാ സഖി പറഞ്ഞളവ്	106		34
33.	പ്രിയസഖി പരിഖിന്നാ	107		35
34.	പൊന്നിൻകിരീടവും	115		40
35.	ഓമൽക്കഴുത്തും	116		41
36.	സുസ്നിഗ്ധപീന	117		42
37.	വല്ലാതോന്നേത്രയും	112		43
38.	ഘനാഘനനിഭശ്രീയഃ	23		50
39.	ഉപാത്തഘനഹേഷിതാഃ	24		51
40.	ഭ്രമൽകനകനേമി	25		52
41.	കരാത്തവിവിധായുധൈഃ	26		53
42.	മമാ കാണായീതപ്പോം	27		54
43.	നാനാവാദിത്രഘോഷങ്ങളും	28		55
44.	പോരാതേ കാൺ മഞ്ഞു	36		63

എട്ട ശ്ലോകങ്ങളും മൂന്ന ചമ്പുക്കളിലും ബാക്കി 36 ശ്ലോകങ്ങളും അവയിൽ ഏതെങ്കിലും രണ്ടെണ്ണത്തിലും കാണുന്നതു് ആകസ്മിക മാകുവാൻ നിവൃത്തിയില്ല; ഒരു കവി മറെറാരു കവിയുടെ കൃതിയിൽ നിന്നു് അത്രവളരെ ശ്ലോകങ്ങളും ഉദ്ധരിക്കുക എന്നുള്ളതും യുക്തിക്കു യോജിക്കുന്നില്ല. പോരാത്തതിനു്

''മനോരഥൈർമ്മദഭ്യസ്തം ഹൃദയേന യദർത്ഥിതം
മന്മഥേന യദാദിഷ്ടം തദഭൂൽ സുരതം തയോഃ.''

എന്ന കൊടിയവിരഹത്തിലെ പദ്യം രാജരത്നാവലീയത്തിൽ

''കല്പിച്ചിട്ടുള്ളതും പണ്ടരപെരിയ വിയോഗേ മനോരാജ്യഭേദൈ–
രപ്പോഴത്തന്നേ മനക്കാമ്പിടയിലഗതി കാമിച്ചതും പ്രേമലോലം
പൊൽപ്പൂബാണക്ഷമാനായകനഴകിൽ നിയോഗിച്ചതും കേളതെല്ലാ–
മുൽപന്നാനന്ദമദ്ധാ രതിരസമിരുവക്കും തയോരാവിരാസീൽ.''

എന്ന പരിഭാഷപ്പെടുത്തിക്കാണുന്നു. ഇതുതന്നെ മേലു്പുത്തൂർ നാരായ ണഭട്ടതിരിയുടെ കോടിവിരഹമെന്ന സംസ്കൃതകാവ്യത്തിൽ

''അനുദിവസമയോഗേ ചേതസാ കാംക്ഷിതം യ-
ദ്യദപി മദനനാമ്നാ ദേശികേനോപദിഷ്ടം
സ്ഫുരിതമഭവദന്തർമ്മുത്തദാതോ ച യൂനോഃ
സുരതമനനുഭൂതം സംബഭൂവാഭിരാമം.''

എന്ന രൂപഭേദം ധരിച്ചു പരിലസിക്കുന്നു. ബാണയുദ്ധത്തിലെ 'നിഖിലയുവതിവംശമുക്താമണിക്കിത്രിലോകീമഹേളാലലാടാന്തരേ കാന്തിചിന്തുന്ന പുത്തൻനറുംചിത്രകത്തിനു പൊൽത്താർശരക്ഷോണി പാലേന്ദ്രദോർഗർവസർവസ്വവായ്പിനു്'' ഇത്യാദി ഉഷാവർണ്ണന രൂപമായ ദീർഘഗദ്യം കൊടിയവിരഹത്തിൽ ''നിഖിലയുവതിജാ ലമുക്താമണിക്കു്'' എന്ന ഒറവാക്കിൽ സങ്കുചിതമായു് കാണുന്നു എങ്കിലും ഗ്രന്ഥകാരന്റെ ഉദ്ദേശം ആ ഗദ്യം മുഴുവൻ അവിടെ പാഠക ക്കാരും മറവും പകർത്തി രങ്ഗത്തിൽ പ്രയോഗിച്ചുകൊള്ളണമെന്നാ യിരിക്കുമെന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ല. അതിനു മുൻപുള്ള

''യൂനാം വിലോകനനവീനമഹോത്സവേന ശൃങ്ഗാരബാലതരു
പല്ലവതല്ലജേന
കന്ദർപ്പദർപ്പശശിനശ്ശരദാഗമേന തസ്യാശ്ശുഭം വപുരഭൂഷി വയോഭ്ര
ണേന.''

എന്നുമുള്ള പദ്യംകൊണ്ടുമാത്രം കൊടിയവിരഹകാരൻ നായികയുടെ യൌവനാവസ്ഥ വർണ്ണിച്ച എന്നു് ഒരിക്കലും വരുന്നതല്ല. അത്തരത്തിലൊരു മിതഭാഷിയല്ലല്ലോ അദ്ദേഹം. ''യൂനാം വിലോകന'' ഇത്യാദിപദ്യത്തിനും നൈഷധചമ്പുവിലെ

''ശാകംഭരീരമണമൌലി നികേതനേന ശാതോദരീവദനപങ്കജബാ
[ന്ധവേന
ശ്യാമാവധൂഹൃദയപല്ലവതല്ലജേന ശീതാംശുനാഥ ശതമന്യുദിശാ
[ചകാശേ,''

എന്ന ചന്ദ്രോദയവർണ്ണനരൂപമായ പദ്യത്തിനും തമ്മിൽ ശബ്ദവിഷയത്തിലുള്ള സാദൃശ്യം പ്രകൃതത്തിൽ സ്മരണീയമാണു്. ''തികതിലപിടിപെട്ട ധരാനാഥമൌലേഃ'' എന്ന നൈഷധത്തിലും ''തസ്യാമാരാസ്ത്രതാപം തികതില പിടിപെട്ടാശ്രമോഹാകുലായാഃ'' എന്നും ''തികതില പിടിപെട്ടേ മുഹുരിളകുന്നു'' എന്ന രാജരത്നാവലീയത്തിലും ''തികതില പിടിപെട്ടെന്തുദിങ്മോഹമയ്യോ'' എന്ന കൊടിയവിരഹത്തിലും കാണുന്ന 'തികതില' പ്രയോഗത്തിന്റെ ഐകരൂപ്യവും ത്യാജ്യകോടിയിൽ തള്ളത്തക്കതല്ല. നൈഷധത്തിൽ ദമയന്തി നളനേയും കൊടിയവിരഹത്തിൽ സങ്ഗീതകേതു ശങ്ഗാരചന്ദ്രികയേയും വിരഹാർത്തി പൊറുക്കാതെ ഉന്മത്തസദൃശമായ് അന്വേഷണം ചെയ്യുന്നതിൽ കാണുന്ന സാമ്യവും മറക്കത്തക്കതല്ല. ഇവയ്ക്കു് ആദർശം രാമായണചമ്പുവിൽ സുഗ്രീവസഖ്യഘട്ടത്തിൽ കാണുന്ന ശ്രീരാമവിലാപംതന്നെ. ''പ്രാണാ മേ ശ്രവണാതിഥീകൃതഗുണാഃ'' എന്ന നൈഷധത്തിലും ''മൽപ്രാണാഃ കുശലിനഃ കിന്നു?'' എന്ന കൊടിയവിരഹത്തിലുമുണ്ടു്. 'ഏഷ കാമീ' എന്ന പ്രയോഗവും രണ്ടു ചമ്പുക്കളിലും കാണാം.

പ്രഥമദൃഷ്ടിയിൽ നൈഷധചമ്പുവിനും, നാരായണൻനമ്പൂരിയുടെന്നു ഞാൻ പറയുന്ന മറ്റു മൂന്നു ചമ്പുക്കൾക്കും തമ്മിൽ കാണുന്ന ഒരു പ്രകടവ്യത്യാസം നൈഷധത്തിൽ ഇതരചമ്പുക്കളെ അപേക്ഷിച്ചു സംസ്കൃതാംശം കൂടുമെന്നും തന്നിമിത്തം അതിൽ അവയേപ്പോലെ പഴയ ഭാഷാപദങ്ങളും ഭാഷാശൈലികളും ഇല്ലെന്നുമുള്ളതാണു്. നാലു ചമ്പുക്കളിലും വെച്ചു നൈഷധം നാരായണന്റെ ആദ്യത്തെ കൃതിയും അതു് അദ്ദേഹം അച്ഛനോടുകൂടി ചെങ്ങന്നൂരിൽ താമസിച്ചിരുന്ന കാലത്തു രചിച്ചതെന്നുമാണു് ഞാൻ അനുമാനിക്കുന്നതു്. ''അയ്യായിര

ത്തിന്നുപോരും കടക്കാരരെന്നിത്തരം'' എന്ന ഗദ്യഖണ്ഡത്തിലെ 'കട ക്കാരർ' എന്ന പദം തെക്കനാണെന്ന ശ്രീമാൻ പാട്ടത്തിൽ പത്മനാഭ മേനോൻ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്നു. "പാലംഭോരാശിമധ്യേ ശശധരധവളേ ശേഷഭോഗേ ശയാനം'' ഇത്യാദി മങ്ഗലാചരണപദ്യത്തിലെ ശ്രീ പത്മനാഭവന്ദനവും ഈ ഊഹത്തിനു് ഉപോൽബലകമായു് വിചാ രിക്കാം് ചെങ്ങന്നൂർ അന്നു തിരുവിതാംകൂറിന്റെ അധീനതയിലല്ലാ യിരുന്നു എങ്കിലും ആ ഗ്രാമത്തിലെ പ്രമാണിയായ മാമ്പള്ളിപ്പണ്ടാര ത്തിലേക്കു തിരുവിതാംകൂറിലെ രാജകുടുംബവുമായു് ഗാഢമായ ബന്ധമുണ്ടായിരുന്നു. അതിനെ പുരസ്കരിച്ചു വാഴമാവേലിപ്പോററിയും മഴമങ്ഗലം നമ്പൂരിമാരും ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമിയെ ആരാധിച്ചിരുന്നു എന്നൂഹിക്കാം.

''കണ്ടാലും പാപദോഷം വിശദമതി നളന്നെന്തു ഖേദം വിയോഗം
കൊണ്ടെന്നാൽ കാമിനീകാമുകകുലരിപു വേധാവു പണ്ടും വിചാരേ.''

എന്ന കൊടിയവിരഹത്തിലെ പദ്യഖണ്ഡത്തിൽ നൈഷധത്തെ കവി സ്മരിക്കുന്നു. ചെങ്ങന്നൂർനിന്നു ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രാഭ്യാസവും മററും കഴിഞ്ഞു തിരിയെ കൊച്ചിക്കു പോയു് തൃശ്ശിവപേരൂരിൽ ഒരു ബ്രാഹ്മ ണിക്കു ബാന്ധവമായു് ആ ദിക്കിൽ താമസമുറപ്പിച്ച കാലത്തായിരി ക്കണം അവിടെ യുദ്ധത്തിനായും ക്ഷേത്രഭജനത്തിനായും പലപ്പോഴും എഴുന്നള്ളാറുണ്ടായിരുന്ന രാമവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ പ്രീതി സമ്പാ ദിക്കുകയും രാജസ്തുതാവലീയം നിർമ്മിക്കുകയും ചെയ്തതു്. പക്ഷേ അക്കാലത്തുതന്നെ നീലകണ്ഠകവിയുടെ ഭാഷാചമ്പൂരചനയും ആരംഭി ച്ചിരുന്നിരിക്കാം. നീലകണ്ഠൻ താൻ ചെല്ലൂർനാഥോദയത്തിന്റേയും നാരായണീയത്തിന്റേയും തെക്കെലനാഥോദയത്തിന്റെയും നിർമ്മാ താവാണെന്നേ പരസ്യമായു് പ്രസ്താവിക്കുന്നുള്ളു എങ്കിലും പെരിഞ്ഞെ ല്ലൂർ, തൃപ്പൂണിത്തുറ, തൃശ്ശിവപേരൂർ ഈ മൂന്നു ക്ഷേത്രങ്ങളിലേയും ബിംബപ്രതിഷ്ഠകളെ മാത്രം ഇതിവൃത്തമാക്കിയല്ലാതെ അദ്ദേഹം ചമ്പുക്കൾ നിർമ്മിച്ചിട്ടില്ലെന്നു് ഊഹിക്കുന്നതു ശരിയാവില്ല. ആ ചമ്പു ക്കളുടെ കാര്യം അപ്രകൃതമാകയാൽ തെക്കെലനാഥോദയത്തിന്റെ പ്രാരംഭത്തിൽ അവയെപ്പററി പ്രസ്താവിച്ചില്ലെന്നു വിചാരിക്കുന്നതാ യിരിക്കും ഒന്നുകൂടി സ്വാഭാവികം. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ നീലക ണ്ഠന്റെ ചമ്പുക്കളും പൂർവസൂരികളുടെ അത്തരത്തിലുള്ള നിബന്ധ ങ്ങളും വായിക്കുക നിമിത്തം മഴമങ്ഗലത്തിന്റെ പിന്നീടുള്ള പ്രബ ന്ധങ്ങളിൽ ഭാഷാംശം അധികമായി എന്നാലോചിക്കാം. ആ വിഷ യം എങ്ങനെയായാലും നൈഷധത്തിൽ പ്രാചീന പദങ്ങളും പ്രാചീന

ശൈലികളും തീരെയില്ലെന്നു് ആക്ഷേപം വാദിക്കാവുന്നതല്ല. ആ ഗ്രന്ഥത്തിലെ (1) 'മകളരിൽ മുകളേറും പക്ഷപാതാതിരേകം' (മകളർ (മകളിർ എന്ന പൂർവരൂപം) = പെൺമക്കൾ) (2) 'നാളൊന്നിളകിന' (3) ''വാഴുത്തവല്ലേൻ' (വാഴുത്തുന്നതിനു ഞാൻ സമർത്ഥനല്ല. വാഴുത്ത എന്നതു നടുവിനയെച്ചം) (4) 'തിരുമിഴിമുനയെന്നും മാലികാം' (തിരുമിഴിമുനയെന്നുള്ള) (5)'വിയോഗപ്പൊരികനലിലെരിച്ചേ പൊറുപ്പു നമുക്കു്'' (6) 'നിരച്ചു ചൂതുകം' (നിരത്തി) (7) 'ഉണർത്താ യെന്നാകിൽ' (നീ ധരിപ്പിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ) (8) 'മാമകനിലയേ ചെറു പൊറാമേ' (എനിക്കു സഹിക്കുകയില്ല) (9)'നടക്കിൽ പോകാ മേ' (എനിക്കുകഴിയുകയില്ല) (10) 'കാണായിന്നു' (കാണായുന്നു = കാണാതെയിരിക്കുന്നു. കാണുന്നു എന്ന വർത്തമാനക്രിയയുടെ നിഷേധരൂപം) ഇവയെല്ലാം ആ കൂട്ടത്തിൽ പെടുന്നതാണു്.

നൈഷധചമ്പുവിനെപ്പററി പ്രസ്താവിക്കുന്നതിനു മുൻപു മററു മൂന്നു ചമ്പുക്കളേയുംപററി സ്വല്പമുപന്യസിക്കാം. രാജരത്നാവലീയത്തിൽ രാമവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ കിരീടധാരണവും യുദ്ധോദ്യോഗവും മറും വർണ്ണിച്ചതിന്റെശേഷം അവിടത്തേയ്ക്കു 'മന്ദാരമാല' എന്ന വിദ്യാധരസുന്ദരിയുമായുണ്ടായ സങ്ഗമത്തെ കവി ഉജ്ജ്വലമായി ചിത്രണം ചെയ്യുന്നു. ആ വിദ്യാധരിയുടെ ഭർത്താവായ ചന്ദ്രസേനൻ ശ്രീപരമേശ്വരനെ ഭജിക്കുവാൻ ഒരവസരത്തിൽ കൈലാസപർവതത്തിൽ സമയം അതിക്രമിച്ചു ചെല്ലുകയാൽ അവിടുന്നു കുപിതനായു് ആ അപരാധിക്കു മനുഷ്യത്വവും മന്ദാരമാലയ്ക്കു ദിവ്യത്വബോധനാശവും വിധിച്ചു. വിദ്യാധരൻ ഭഗവാനെ സ്തുതിച്ചു.

> ''ഇപ്പോളുണ്ടഴിമേൽ കാചന നൃപതനയാ കേരളാധീശ്വരാണാ–
> മുൽപന്നാ ഹന്ത വംശേ ഝടിതി മനുഭവാം മാടധാത്രീപതീനാം
> എപ്പോഴും ദേവവിപ്രാച്ചനനിയമപരാ വീരപുത്രാപ്തികാമാ
> മൽഭക്ഷ്യാ ശൈലകന്യാമനുദിവസമിമാം സേവതേ സാവധാനം.
>
> തസ്യാമിന്നീപിറന്നാ വൃഷപുരിയിലെഴും മാം ഭജൻ ഭക്തശാലീ
> ജിത്വാഭ്രച്ചക്രവാളം നിഖിലമനുഭവന്നേവ ഭോഗാനഭീഷ്ടാൻ
> സത്തീർത്ഥക്ഷേത്രസേവാപരിഹൃതദുരിതോ മാതുരന്തേ നിവാപൈ-
> ർത്വാ മുഖ്യാം ഗതിം വത്സരശതവിഗമേ ഗാത്രമേതൽ ഭജേഥാഃ.''

എന്നു പരമശിവന്റെ അനുഗ്രഹം സമ്പാദിച്ചാണു് കൊച്ചി രാജകുടുംബത്തിൽ രാമവർമ്മാവായു് അവതരിക്കുന്നതു്. ശ്രീപാർവതിയുടെ

അഭ്യർത്ഥന നിമിത്തം വിദ്യാധരിക്കു ചന്ദ്രസേനൻ മനുഷ്യനായ് ജീവിക്കുന്നാളും സങ്ഗമലാഭം വരുമാറു ശിവൻ പ്രസാദിച്ചു. രാമവമ്മാവു് ക്രമത്തിൽ വളന്ന ശത്രുക്കളെ ജയിച്ചു യൌവനയുക്തനായ് പരിലസിക്കുന്ന കാലത്തു് ഒരിക്കൽ തൃശ്ശിവപേരൂർ ശിവരാത്രിമഹോത്സവം കാണ്മാൻ പോകുകയും 'ഇളങ്കേസരകനകമണീവേദിക'യിൽനിന്നു് ആഘോഷങ്ങളം കാണുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കവേ പതിവുപോലെ ഭജനത്തിനു് അവിടെ വന്നുചേന്ന മന്ദാരമാല അദ്ദേഹത്തിൽ അനുരക്തയായ്ത്തീന്ന അനങ്ഗാത്തയായ് തന്റെ സഖി മരതകവല്ലിയോടുകൂടി അവിടംവിട്ടുപോകുന്നു. പിന്നെയൊരിക്കൽ രാത്രിയിൽ നത്തനം ചെയ്യുന്നതിനു് ആ ക്ഷേത്രത്തിൽ വന്നുചേന്ന മന്ദാരമാലയെക്കണ്ടു് മഹാരാജാവും കാമാതുരനാകുന്നു. നായകൻ നായികയെ സമീക്ഷിക്കുന്ന ഭാഗത്തിലും മറും സുഫരിക്കുന്ന കവിയുടെ വർണ്ണനാചാതുര്യം വിശ്വോത്തരമെന്നേ പറഞ്ഞുകൂടൂ. ആ ഘട്ടത്തിലെ ''ഏഷാഖലു ദരശിലിതബന്ധവിസ്രംസമാനസീമന്ത'' ഇത്യാദി സംസ്കൃതഗദ്യം നൈഷധത്തിലെ ''അഥ സാലളിതതനുകാന്തിസമ്പദാ സുരസുന്ദരീരപി ജയന്തീ'' എന്ന ദമയന്തീവർണ്ണനരൂപമായ ഗദ്യത്തെക്കാളം ഒന്നുകൂടി നന്നായിട്ടുണ്ടെന്നോണു് എന്റെ അഭിപ്രായം. വിപ്രലംഭശൃംഗാരം കവി പൊടിപൊടിച്ചു വർണ്ണിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ''ആലാലം മമ മദകളപരഭൃതനിലവിളി ചെവികളിലരുളിടുന്നു; മാലേകുന്നു മധുകരനിനദവുമരുതരുതെരിപൊരിപെരികീടുന്നു; ആലേപങ്ങളുമൊരു കുറിതൊടുകിലിതുടൽ മമ ശിവ ശിവ പൊളകീടുന്നു; ആലാപൈരലമകമലർപരവശമശരണമിതു ബത മുകിടുന്നു.'' ഇത്യാദി ഗദ്യത്തിന്റെ മാധുര്യം അസാധാരണം തന്നെ. യോഗപ്രഭ എന്നൊരു യോഗിനി നായികയേയും നായകനേയും അവരുടെ പൂർവവൃത്താന്തം ഗ്രഹിപ്പിച്ചു ഘടിപ്പിക്കുന്നു എന്നുള്ളതാണു് കഥാവസ്തു.

''വിരിയുമിളയ മുല്ലപ്പൂവിലേന്തും നറുന്തേൻ–
പരിമളമിടതുകിക്കാമഭ്രപാലമന്ത്രീ
സരസമുദ്ഗലഗാമീ രാത്രിവാർതെന്നലേറ്റം
പരമസുഖമെഴുംമാറേഷ വീയിത്തുടങ്ങി.''

ഇത്യാദി പദ്യങ്ങളുടെ രാമണീയകം അനുഭവൈകവേദ്യമാണു്. ഈ രാമവമ്മമഹാരാജാവിനെപ്പറ്റി അനേകം പ്രശസ്തിപദ്യങ്ങളം ഞാൻ വേറേയും കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. അവയിൽ ചിലതു താഴെ ഉദ്ധരിക്കാം,

1. ''ദുഗ്ധാംഭോരാശിയോ രാജതഗിരിവരനോ പന്നഗാധീശനോത്തു-
മുക്താജാലങ്ങളോ ശങ്കരർതിരുവുടലോ ശംഖമോ തിങ്കൾതാനോ
വിദ്യാരാശേ വെളുപ്പേറുവതിലിതിലെതേതേതുവല്ലേൻതിരിപ്പാൻ
പൃഥ്വീചക്രേ പരന്നീടിന വിമലയശോധാമമേ രാമവർമ്മാ.''

2. ''വീരാൻ ഭൂലോകപാലാൻ പലരെയുമരികെക്കണ്ടുക്കണ്ടുഴിനീളെ-
പ്പാരാതെങ്ങും നടന്നേനവരവർ തടവും പ്രാഭവം പ്രാർത്ഥനീയം;
ധീരാത്മാവിന്നു മാടക്ഷിതി സുകൃതനിധേരാമവമ്മന്നു സാമ്യം
വാരാ പാക്കുമ്പൊഴക്കാനുപയമണി രഘുനാഥം വിനാ രാമചന്ദ്രം.''

3. ''വീര ശ്രീതൻ വിലോലേക്ഷണ മധുപസരോജന്മമേ നിർമ്മലത്വം
പൂരിക്കും നിൻപുകഴ്ത്രിക ഭുവനതലം മൂടിമേവും ദശായാം
പാരിൽ പ്പാലാഴി നീരേതപരസലിലമേതെന്നസൌ നിന്നുമേ
ന്മേൽ-
ക്കോരിക്കൊണ്ടോസ്വദിക്കുന്നതു ബത കമലാകാമുകോ രാമവമ്മാ.''

4. പാലംഭോരാശിമേളം തടവുമണിപുകഴ്ച്ചേലകൊണ്ടംഘ്രിപത്മ-
ത്തോളം മൂടി പ്രതാപോദയഘുസൃണപരാഗാങ്ഗരാഗാഭിരാമാ
ചാലേ ചേർന്നാശ്രു നീയാം പ്രിയതമനോടസൌ മേദുരശ്രീവി
ലാസം
മേളിച്ചീടുന്ന മാടക്ഷിതിരമണി രമാരങ്ഗമേ രാമവമ്മാ.''

5. ''വിമതാവനിപാലകാലനാം നിൻ രമണീയാവനരീതികണ്ടി
ദാനീം
രമയാ സഹ മാധവൻ പയോധൌ രമതേ രാമസമാന രാമവമ്മാ.''

സ്വമതത്തിൽ സാമന്യാധികമായ വിശ്വാസവും ആസ്ഥയുമുണ്ടായിരുന്ന ഈ രാജഷ്ിയെയാണു് ഉദയം പേത്രുരിലെ സൂനഹോദു് (Synod) മൂലവും മറും പ്രസിദ്ധനായ മെനെസസു്(Menezes)ആച്ചു് ബിഷപ്പു് ക്രിസ്തുമതത്തിലേക്കു പരിവർത്തനം ചെയ്യിക്കുവാൻ ഉത്സാഹിച്ചതു്. തന്റെ ഉപദേശങ്ങളും മുഴുവൻ കേട്ടിട്ടും അവയുടെ സാരം ഗ്രഹിക്കാത്ത തമ്പുരാൻ ഒടുവിലത്തെ വിധിദിവസം ദൈവശിക്ഷയ്ക്കു പാത്രീഭവിക്കുമെന്നു് മെനെസസു് അട്ടഹസിച്ചപ്പോൾ അവിടുന്നു് ''ആട്ടെ; ആ സംഗതിയെപ്പറ്റി നമുക്കു് അന്നു് അവിടെ വെച്ചു് സംസാരിക്കാം.'' എന്നു് മറുപടി പറഞ്ഞതേയുള്ളു. ഈ സംവാദവും മറും മുഴുവൻ ഗ്രഹിക്കണമെന്നുള്ളവർ ശ്രീമാൻ കെ. പി. പത്മനാഭമേനോന്റെ കൊച്ചിരാജ്യചരിത്രം ഒന്നാം ഭാഗം ഇരുപതാമധ്യായം

വായിക്കേണ്ടതാണു്. റെവറണ്ടു് ഹൌ അദ്ദേഹത്തിന്റെ History of Christianity എന്ന പുസ്തകത്തിൽ അവിടത്തെ (Forbearance) ക്ഷമയെപ്പററി പ്രത്യേകം ശ്ലാഘിച്ചിരിക്കുന്നതു് ''ക്ഷാന്തിം നിസ്സൃഷ്വൈദൃഷീം ച നിതരാം ബിഭ്രദ്'' എന്ന നീലകണ്ഠകവിയുടെ വർണ്ണനയോടു് അത്യന്തം യോജിക്കുന്നു. അവിടത്തെ അനന്തരഗാമിയായ വീരകേരളവമ്മമഹാരാജാവിനെപ്പററിയും പല പ്രശംസാപദ്യങ്ങളും കാണുന്നുണ്ടു്.

''വാരിരാശി ചുഴലുന്ന ഭൂമിയിൽ നിറഞ്ഞുതിങ്ങിന യശോനിലാ-
വാശ്രു തുകിനൊരു താരകേശ, പലനാളം വിളങ്ങുക മഹാമതേ,
ഘോരരാമരിയവൈരിവാരണമുഖേഷു മേവിന മൃഗേന്ദ്ര നീ
ധീരവീരവര മാടഭ്രതിലക വീരകേരളമഹീപതേ.''

എന്ന പദ്യം അവയിൽപ്പെട്ടതാണു്. മേല്പുത്തൂർ നാരായണഭട്ടതിരിയുടെ സുപ്രസിദ്ധമായ 'മാടമഹാരാജപ്രശസ്തി' ഈ വീരകേരളവർമ്മാവിനെ അധികരിച്ചുള്ളതാണെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

രാജരത്നാവലീയത്തിനു പിന്നീടു നിർമ്മിച്ച കൃതിയാണു് ബാണയുദ്ധം. ബാണയുദ്ധത്തിൽ യോഗപ്രഭയുടെ സ്ഥാനം ഉഷയുടെ സഖിയായ ചിത്രലേഖ വഹിക്കുന്നു. ''വീയ്യോദയമിളകിന ബാണാസുരന്നാരുമൊവ്വാ'' എന്നവസാനിക്കുന്ന പദ്യവും മററും ''കഞ്ജത്താർ ബാണവൈരീ വരമരുളിന ലങ്കേശ്വരന്നാരുമൊവ്വാ'' എന്നവസാനിക്കുന്ന രാമായണചമ്പുവിലെ പദ്യത്തെ അനുസ്മരിപ്പിക്കുന്നു. ''നിഖിലയുവതിവംശമുക്താമണിക്കു്'' ഇത്യാദി ഉഷാസൌന്ദര്യവർണ്ണനാത്മകമായ ഭാഷാഗദ്യം അത്യന്തം ഹൃദ്യമാകുന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണനും ശ്രീപരമേശ്വരനും തമ്മിലുള്ള യുദ്ധം.

''തല്ക്ഷാലേ കോപശാലീ പുരരിപു ഭഗവാൻ പോരിനായ്ക്കൊണ്ടണ
തുക്കണ്ണൊക്കച്ചുവന്നക്കരഭവി കലയന്നാതതജ്യം പിനാകം [ഞ്ഞൂ
അഗ്രേ വേതാളഭൃതങ്ങളുമഖി ച ഭയപ്രദ്രുതം ബാണസൈന്യം
പ്രക്ഷോഭം പൂണ്ട ചാടീ നിലവിളി തടവിക്കൂട്ടമിട്ടാത്തഗർവം.''

ഇത്യാദി പദ്യങ്ങളിൽ ഏററവും ഭങ്ഗിയിൽ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

''ലക്ഷ്മീമാതിൻ കടാക്ഷഭ്രമരവിഹരണാരാമമേ ഞാനറിഞ്ഞേ–
നിക്ഷോണീഭാരശാന്ത്യൈ വിരചിതയദുവംശാവതാരം ഭവന്തം,
സഖ്യം വിസ്മൃത്യ നമ്മാൽക്കൃതമിതു കലഹം പ്രീതയേ തേ വിചാരേ
മുഖ്യാത്മൻ, നൂനമല്പാതടവു മഹിതഭക്താനുകമ്പയ്ക്കു പോരാ.''

എന്ന ശ്രീപരമേശ്വരനും

''ഗൗരീവക്ഷോജപുണ്യോദയപരിമളമേ, ഭക്തലോകക്കുവേണ്ടി
സ്വൈരം ദാസ്യക്രിയയ്ക്കും പരമൊരു മടിയില്ലാത കാരുണ്യരാശേ,
നേരെത്താതോരു നിന്നെത്തെളിവിനൊടിഹ കാണ്മാനകപ്പെട്ടതോ
നേരം മത്ഭാഗ്യമത്രേ; കരുതുമളവു നാമാശ്രുവാസ്സാവകീനാഃ.'' [ക്ഃം-

എന്ന ശ്രീകൃഷ്ണനും സമാധാനപ്പെട്ട പറയുന്ന അനുനയോക്തി എത്ര സമഞ്ജസമായിരിക്കുന്നു! ഇതൊക്കെയായാലും രാജരത്നാവലീയത്തിനേറയും കൊടിയ വിരഹത്തിനേറയും മേന്മ ബാണയുദ്ധത്തിനില്ലെന്നാണു് എന്റെ വിനീതമായ അഭിപ്രായം.

മലയാളഭാഷയിലെ ശൃങ്ഗാരകാവ്യങ്ങളിൽ കനിഷ്ഠികാധിഷ്ഠിതമെന്നു പറയേണ്ടതു് കൊടിയ വിരഹത്തെയാകുന്നു. സംഭോഗശൃങ്ഗാരവും സർവോപരി വിപ്രലംഭശൃങ്ഗാരവും ഇത്ര ചമൽകാരത്തോടുകൂടി വർണ്ണിക്കുന്ന കൃതികളും ഇതരഭാഷകളിൽപ്പോലും അപൂർവമാണു്. ഈ കാവ്യത്തിന്റെ ഒരു ദോഷം അന്യകൃതികളിൽ നിന്നു കൈയും കണക്കുമില്ലാതെ വാരിക്കോരിപ്പകർത്തീട്ടുള്ള പദ്യങ്ങളുടെ നിലയാണു്. ശൃങ്ഗാരത്തിനും ചില ഘട്ടങ്ങളിൽ സഭ്യമല്ലാത്ത തരത്തിലുള്ള നഗ്നത വന്നുപോയിട്ടുണ്ടു്. കൊടിയ വിരഹവും നൈഷധംപോലെ രണ്ടു ഭാഗങ്ങളുള്ള ഒരു ചമ്പുവാണു്. പൂർവഭാഗത്തിൽ സംഭോഗവും ഉത്തരഭാഗത്തിൽ വിപ്രലംഭവും വർണ്ണിക്കപ്പെട്ടുന്നു. രണ്ടു ഭാഗങ്ങളിലുംകൂടി 328 പദ്യങ്ങളുണ്ടെന്നുവരികിലും അവയിൽ നാലിലൊന്നോളം പരസ്വമാണു്. രണ്ടാംഭാഗത്തിൽ ''തതോ നാനാനോകഹനിവഹനിഷ്ടതേതര'' ഇത്യാദി ഗദ്യം ഭോജചമ്പുവിൽനിന്നും 'ഭഗവൻ കുസുമായുധ' ഇത്യാദി ഗദ്യം ശാകുന്തളത്തിൽനിന്നും ഉദ്ധരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

''കലഹഃ കമലാക്ഷി കാമിനീനാമിതമുള്ളോന്നതു ചാല വെല്ലുമാകിൽ
പെരുകീടിലതും പ്രമാദമത്രേ കറിയിൽക്കിഞ്ചന കൂട്ടുമപ്പുപോലേ.''

എന്ന പദ്യം ക്രി. പി. പത്താംശതകത്തോടടുത്തുള്ള വൈശികതന്ത്രത്തിൽനിന്നു പകർത്തീട്ടുള്ളതാകുന്നു. ഇതിലെ പരസ്വാപഹരണത്തിനു കവി എത്രമാത്രം ഉത്തരവാദിയെന്നും അനന്തരകാലികന്മാർക്കു് ആ വിഷയത്തിലുള്ള ബാധ്യതയെത്രയെന്നും സീമാവിനിർണ്ണയം ചെയ്യുന്നതു കേവലം അസാധ്യം തന്നെ.

ആദ്യമായു് 'കൊടിയ വിരഹം' എന്ന പദത്തിന്റെ ആഗമത്തെപ്പററി ചിന്തിക്കാം. ചിലർ കൊടിയ വിരഹമെന്ന പേർതന്നെ

അതു പ്രസിദ്ധീകരിച്ച ഡാക്ടർ ശങ്കരമേനോൻ 'എഴുതിച്ചേർത്ത'താണെന്നും സംസ്കൃതചമ്പുവിനു് നല്ലിയിരിക്കുന്ന 'കോടിവിരഹം'എന്ന പേരാണു് ശരിയായിട്ടുള്ളതെന്നും പ്രസ്താവിക്കുന്നു. കാവ്യമാലക്കാർ കോടിവിരഹത്തിനു പുതിയ വിരഹമെന്നുമൊരർത്ഥം കല്പിക്കുന്നു. ഹ്രസ്വമായ ഒകാരത്തിനു സംസ്കൃതത്തിൽ സ്ഥാനമേയില്ലാത്തതിനാൽ കൊടിയവിരഹമെന്നല്ല സംസ്കൃതചമ്പുവിന്റെ നാമധേയമെന്നുള്ളതു സിദ്ധംതന്നെ. എന്നാൽ 'കൊടിയ വിരഹം' എന്നതന്നെയാണു് ഭാഷാചമ്പുവിന്റെ പേർ എന്നുള്ളതും നിർവിവാദമാണെന്നു താഴെ കാണുന്ന വിവരങ്ങളിൽനിന്നു സഹൃദയന്മാക്കു കാണാം. പ്രതിജ്ഞായൌഗന്ധരായണം മൂന്നാമങ്കത്തെയാണു് ചാക്യാന്മാർ കൂത്തിനു ധാരാളമായു് ഉപയോഗിക്കുന്ന മന്ത്രാങ്കം എന്നു പറഞ്ഞുവരുന്നതു്. അതിൽ ഡിണ്ഡികവേഷനായ വിദൂഷകനും ഉന്മത്തകനും തമ്മിൽ സംഭാഷണം ചെയ്യുമ്പോഴം അണിയറയിൽ നിന്നു് ''മാ ബിഭീഹി മാ ബിഭീഹി ബ്രാഹ്മണോപാസക മാ ബിഭീഹി''എന്നൊരു വാക്യം കേൾക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. ആ ഘട്ടത്തിൽ ഡിണ്ഡികൻ കൂത്തിൽ താഴെ കാണുന്ന ഭാഷാശ്ലോകം അഭിനയിക്കണമെന്നു മന്ത്രാങ്കം ആട്ടപ്രകാരത്തിൽ കാണുന്നു.

''ദാഹേ തണ്ണീർ കൊടിയ വിരഹേ കാന്തയോട്ടുള്ള സംഗം
താപോദ്രേകേ തണലപി തമസ്സങ്കടേ ച പ്രദീപഃ
പേവെള്ളത്തിൽപ്പ്രതിതസമയേ തോണിയെന്നേറവദാമീ-
ന്യാപൽക്കാലത്തഭിമതസുഹൃൽപ്രാപ്തിയോടൊൻറുമൊവ്വാ.''

ആ ശ്ലോകത്തിലെ ഓരോ വിഷയവും ഡിണ്ഡികൻ പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം പ്രപഞ്ചനം ചെയ്യണമെന്നുണ്ടു്.

ദാഹേ തണ്ണീർ ഇത്യസ്യ

''കൺകൂടാവഴി പാടമേ കൊടുവെയിൽക്കാലത്തു ചാലത്തള-
ന്നോടിച്ചെന്നൊരുവണ്ണമങ്ങൊരുവഴിപ്പന്തല്ലുലുൽക്കണ്ണിയാ
തണ്ണീർ തൂർണ്ണമെടുത്തു കൈതനിൽ മുഖം മുന്നം നനച്ചുൽഗള-
ദ്ധാരാശീതളമാഗളം കബളയത്യാഹന്ത ധന്യോ ജനഃ.''

വേറെ ശ്ലോകങ്ങളുമുണ്ടു്.

കൊടിയവിരഹ ഇത്യസ്യ

''ആശ്ലേഷേ ഭുജലതയോഃ ക്ഷണശ്രുതത്വം
ശയ്യായാം സുരതപരിശ്രമേ സുഷുപ്തിഃ

ആലാപേ വിരമണമീക്ഷണേ നിമേഷഃ
കാന്താനാമിതി വിരഹോ; മൃതിസ്തു ശേഷഃ.

അഥ കദാചിദഭ്യുദിതേ ഭഗവതി സവിതരി കാത്യായനീസദനമാസാദയൽ.

തസ്മിൻക്ഷണേ കമപി മന്മഥകാർമ്മുകജ്യാ-
ക്രേങ്കാരതാരമഭിനന്ദനമിന്ദ്രിയാണാം
കാഞ്ചീകലാപകളധ്വങ്കരണാനകീർണ്ണ-
മാകർണ്ണയൽ ഝണഝണം മണിനൂപുരാണാം.

നായകാവസ്ഥ

ചിത്രം ചിത്രം ക്ഷിതിതലഗതാ സ്ഥായിനീ കാപി വിദ്യു-
ത്തസ്യാശ്ചാഗ്രേ തിമിരഭരഭൽപാർവണഞ്ചന്ദ്രബിംബം
തസ്മിൻ ബിംബേ കുവലയയുഗം വിദ്രുമസ്തൽസമീപേ
തസ്യാധസ്താൽ കനകകലശൌ കിഞ്ച ഖേലം പ്രയാതി.''
ഇത്യാദി.

അനന്തരം നായികാവസ്ഥ

''പാദാവേതൌ പ്രതിനവലസൽപദ്മരാഗപ്രകാശാ -
വാകാരശ്രീസ്തിരയതിതരാമിന്ദ്രനീലസ്യ ലക്ഷ്മീം
വക്ഷോദേശേ കിമപി ലളിതാലിപ്തകാശ്മീരഗൌരം;
കോയം ദിവ്യഃ പുരുഷ ഇതി സാ തർക്കയാമാസ തന്വീ.

ദൃഷ്ടേ ദൃഷ്ടേ നയനസുഭഗേ നന്ദനേ യൂനി തസ്മിൻ
ഗാഢാരൂഢപ്രണയവിവശാ കാതരാക്ഷീ തദാനീം
മന്ദന്മന്ദം മദനവിശിഖൈരന്തരന്തഃ പ്രവിഷ്ടൈർ-
ഭ്രൂയോഭ്രൂയഃ ക്ഷുഭിതഹൃദയാ ഭാവഭേദം പ്രപേദേ.''

പിന്നീട സഖാവു സന്താപകാരണം ചോദിക്കുകയും നായകൻ മറുപടി പറയുകയും ചെയ്യുന്നു. നായകന്റെ മറുപടിയിൽനിന്നു മൂന്നു ശ്ലോകം ഉദ്ധരിക്കാം.

''ദൂരാദേവ കരാവലംബിതസഖീ ഭ്രൂ സംജ്ഞയാ ദർശിതേ
മയ്യുദ്യാമവിലാസവിസ്മയവതീം വ്യാപാരയന്തീ ദൃശം
സാ മധ്യേ സ്ഖലിതാലസേവ കിമപി പ്രാപ്താ കുരങ്ഗേക്ഷണാ
മന്ദന്മന്ദമമന്ദവിഭ്രമവതീ കാത്യായനീസന്നിധിം.''

''ആരക്തകോകിലകളസ്വനഭങ്ഗിഭാജാ
വാചാ നമോ ഭഗവതീതി സമാലപന്തീ
സാ മന്മുഖാദനപകൃഷ്ടകടാക്ഷമേവ
മൂർദ്ധ്നാ മിളന്മധുകരേണ ശനൈരനംസീൽ.''

x x x x x

''കേശാഃ പാശാസ്തരുണമനസാം ബന്ധനേ നേത്രമേതൽ
പാത്രം പ്രീതേഃ പരിണതശരച്ചന്ദ്രമിത്രഞ്ച വക്ത്രം;
വക്ഷോജൌ തൌ യുവഹൃദയവിക്ഷോഭണൌ മാരപുണ്യ–
ശ്രേണീ ശ്രോണീ ശിവശിവ സുധാസ്യന്ദവേണീ ച
വാണീ''

''ചിത്രം ചിത്രം'' ''കേശാഃ പാശാഃ'' ഇത്യാദി രണ്ട പദ്യങ്ങളും ''ആദർശനാൽ പ്രവിഷ്ടാ സാ മേ നരലോകസുന്ദരീ ഹൃദയം'' ഇത്യാദി മറെറാരു പദ്യവും കൊടിയവിരഹത്തിൽ ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നുകൂടി ഇവിടെ ഓർമ്മിക്കേണ്ടതാണു്. നായിക ഗൃഹത്തിൽ തിരിച്ചെത്തിയതിനു ശേഷമുള്ള അവസ്ഥയേയും അവളോടു് സഖിയുടെ പ്രശ്നത്തേയും പററി ആട്ടപ്രകാരത്തിൽ ഇങ്ങനെ കാണുന്നു.

''നിഭൃതമഭിമതം തൽപ്രാണനാഥം സ്മരന്തീ
നിജമനസിജപീഡാചാപലം ഗോപയന്തീ
നിഗദിതുമസമർത്ഥാ സ്വാമവസ്ഥാം സ്വയം സാ
നിധുവനമണിഗേഹം പ്രാപ്യ ബാലാ രുരോദ.
ആദായാങ്കേ പരിമൃദ്യ പരിഷ്വജ്യ ഭൂയോ നഖാഗ്രൈ–
മ്മൃക്താകാരാൻ മുഖവിഗളിതാനസ്രുബിന്ദൂൻ ക്ഷിപന്തീ
ബാലാം ബാലാതപപരിചയമ്ലാനനീലോൽപലാക്ഷീം
ദക്ഷാ വാക്യൈ രഹസി മധുരം താം വയസ്യാ ബഭാഷേ.''

'മാഭൂന്നാമ പ്രിയസഖി സഖീവഞ്ചനാത്മാ കളങ്കഃ.'
എന്നും സഖി നായികയെ ഉൽബോധിപ്പിക്കുന്നു. തദനന്തരം നായകനു നായികയുകമായു് സങ്ഗമവും പിന്നീടു വിരഹവുമുണ്ടാകുന്നു. ആ ഘട്ടത്തിൽ ഉള്ള ഭാഷാപദ്യങ്ങളിൽ ചിലതെല്ലാം ലീലാതിലകത്തിൽ ഉദ്ധരിച്ചു കാണുന്നു.

''ഇനി ഞാൻവിടകൊംവനിന്നുവക്രേ കനിവില്ലാമ കൊച്ചറിഞ്ഞു
[താനാൽ;
ഭവതീമധികൃത്യ ചെയ്ത ജാള്യം വിധിനാ സമ്പ്രതി വിഷ്ണുപൂജയാക.''

''വേരും തണ്ടും നിറവുമിലയും കണ്ട ചേമ്പെൻറു മത്വാ
വാരിക്കോരിപ്പെരികെ വളമിട്ടാനഭാവം കെടാതെ
വേനൽക്കാലേ ജലമപി കൊടുത്തങ്ങനേ ഞാൻ വളത്തേൻ
താനും ദൈവാൽ തദനു വെളിയായ് ഞാനുമൊൻറല്ലലാന്നേൻ.''

''ഒരു പരവനിതാ ച ഞാനുമെമ്മിൽ
പ്രണയവിരോധമിയങ്ങിനോരുനേരം
ചെലുചെലന മുറിഞ്ഞുവീണ ചെമ്പൊൽ-
ക്കനവള ചൊല്ലിനടപ്പതെങ്ങനം ചേതഃ.''

ഇത്യാദി പദ്യങ്ങനം അത്തരത്തിൽ പെട്ടവയാണ്. 'വേരും തണ്ടും' ഇത്യാദി പദ്യം ലീലാതിലകകാരൻ വൃത്തഭംഗമെന്ന കാവ്യദോഷത്തിനു് ഉദാഹരണമാക്കി ''ആപൽക്കാലത്തതുമൊരുവെളിയായ് ഞാനുമൊൻറല്ലയായി'' എന്നു് അതിൻെറ നാലാംഭാഗം പകർത്തിയിരിക്കുന്നു. ആട്ടപ്രകാരഗ്രന്ഥത്തിൽ അതല്ല പാഠമെന്നു വായനക്കാർ ഇപ്പോനം ധരിച്ചുവല്ലോ. ഒരു ''പരവനിതാ'' എന്ന പദ്യം ലീലാതിലകത്തിൽ ''നണ്ണിനടുങ്ങിയെങ്ങനം ചേതഃ'' എന്നാണു് അവസാനിക്കുന്നതു്. രാമായണചമ്പൂകാരനാണു് ഭാഷാചമ്പുക്കളിൽ കാണുന്ന ഗദ്യസരണികളുടെ ഉപജ്ഞാതാവു് എന്നു കരുതുന്നതു ശരിയല്ല. അതിനു മുൻപുള്ള ചില ഭാഷാചമ്പുക്കളുടെ ഏടുകനം അതിജീർണ്ണാവസ്ഥയിൽ ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. ആട്ടപ്രകാരത്തിൽ തന്നെയുള്ള വാസവദത്താവർണ്ണനം താഴെ ഉദ്ധരിക്കാം.

''ചെങ്ങിന തളിരൊളി ചേന്നു വിളങ്ങിച്ചെവ്വരി ചിതറിന ചേവടി
പങ്ങിവിളങ്ങിന ചാരുപളുങ്കിൻ പങ്ക്തിയൊടൊത്ത [യുഗളാ
നഖാളീലളിതാ
വിവിധമണിപ്രഭ തമ്മിലോരോനേറ വിരവിൽ വിളങ്ങിന നാനാ
ചെലുചെലനെൻറു ചിലമ്പൊലിപൊലിയും ചേതോഹര [ഭരണാ
രുചി പുറവടിമധുരാ
പരിചിതകാന്തി കണക്കാലിലിടും പാടകഹാടകപാടലശോഭാ
മുറുകിയൊതുങ്ങി നിറംപെട്ടേററം മുഴ പൂണരാത മുഴങ്ങാൽബദ്ധാ
തുടവിയ മാരനികേതമണിത്തുണ്ടമ തുടന്ന തുടവയസുഭഗാ
പുതുമപൊലിഞ്ഞു വിരഞ്ഞു വിരാജൽപൂന്തുകിലേന്തിന ജഘനാഭോ
അരയിലുടൻപെടുമുടഞാൺപൂണർപൂണ്ടരുണിതനിരുപമനീവി [ഗാ
[നിവേശാ
നത്രമുലാവിന നീർച്ചുഴിപോലേ നയനമനോഹരനാഭിഗഭീരാ
തിരളൊളിരോമാവലിചേന്നേറത്തിറമെഴുമഴകിയൊരുദരവരാഢ്യാ
മുത്തണിമാലകനം മാർവിൽ മുഴുക്കുമുകുനംമുല മൂടിന മൃദുലമനോജ്ഞാ

മണിഗണകാന്തിമലിഞ്ഞുനിറഞ്ഞമ്മാവ്വിൽ വിളങ്ങിന മഹിതാഭര
താരാനിരയിലരുന്ധതിപോലേ തന്നേ മിന്നിന താലി [ണാ
ചെമ്പകമാലാലളിതകരത്തിൽ ചെലുചെലെ വില [മനോജ്ഞാ
സിന വലയകുലാങ്കാ
ചെങ്ങഴനീർമലരകവിതംപോലെ പങ്ങിന മൃദുലനഖാളീലളിതാ
പരിമളമീടിന പാതിരിനറുമലർ പഴിപെറുമധരമണിദ്യുതിസുഭഗാ
മാരമണിധ്വജദണ്ഡുകണക്കേ മസൃണമനോഹരനാസാനാളാ
കാമവിലാസകയത്തിലിണങ്ങും കയലൊളികോലിന കാതരനയനാ
താരുണ്യാമൃതവീചി കണക്കേ തരളതരാഞ്ചലചില്ലീലതികാ
നെച്ചെഴ വിലസിന നെറിത്തടഭൂവി നെറിയേറും നവമങ്ഗലതില
കുടിലത തടവിന കുരുംനിരയിലെഴും കുസുമ ചരാഗപരീതലലാ [കാ
മാരരസാമൃതമാരി പൊഴിപ്പാൻ മഴമുകിലായ മലക്കുഴൽമധുരാ.'' [ടാ

ഈ ഗ്രന്ഥത്തിലെ പലഭാഗങ്ങളും ക്രി.പി. പത്താംശതകത്തിൽ നിർമ്മിച്ചതെന്നാണു് എന്റെ പക്ഷം; ഏതായാലും ക്രി. പി. പതിന്നാലാം ശതകത്തിലെ കൃതിയായ ലീലാതിലകത്തെ അപേക്ഷിച്ചു് അവ പ്രാക്തനങ്ങളാണെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ആട്ടപ്രകാരത്തിലും കാത്യായനീക്ഷേത്രത്തിൽ വെച്ചാകുന്നു നായികയ്ക്കും നായകനും പരസ്പരം അനുരാഗം ജനിക്കുന്നതു്. ആ കഥാവസ്തുവിനെത്തന്നെ മഴമങ്ഗലം രാജരത്നാവലീയത്തിലും കൊടിയവിരഹത്തിലും സംക്രമിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ''കൊടിയ വിരഹേ കാന്തയോട്ടുള്ള സങ്ഗം'' എന്ന വാക്യം സൂത്രമായു് ഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടു് അതിനു വിസ്തൃതമായ ഒരു ഭാഷ്യം കാവ്യരൂപേണ നിർമ്മിക്കുവാനാകുന്നു 'കൊടിയ വിരഹ'ത്തിൽ നമ്മുടെ മഹാകവി ഒരുമ്പെട്ടന്നതു്. കൊടിയ വിരഹത്തിൽ നിന്നു കോടിവിരഹത്തിൽ ഇതിവൃത്തത്തിനു സ്വല്പമേ വ്യത്യാസം വരുത്തീട്ടുള്ളൂ.

''മങ്ഗല്യരങ്ഗഭ്രമിമ്മദനമഹാരാജ്യഭാഗ്യപരിപാടീ
ശൃങ്ഗാരചന്ദ്രികാഖ്യാ കാചന കളഹംസഗാമിനീ ജാതാ.''

എന്നു നായികാപരമായ ഒരു ഗീതിപദ്യത്തിൽ കൊടിയവിരഹം ആരംഭിക്കുന്നുവെങ്കിൽ

''ഭങ്ഗ്യാ നിജാങ്ഗകാനാമങ്ഗജമപി മാനഹീനമാകലയൻ
സങ്ഗീതകേതുനാമാ ധീമാനാസീദ്വിജോത്തംസഃ.''

എന്നു നായകാപരമായ ഒരു ആര്യാപദ്യത്തിൽ കോടിവിരഹം തുടങ്ങുന്നു. രണ്ടു കാവ്യങ്ങളിലും സങ്ഗീതകേതുതന്നെയാണു് നായകൻ.

കോടി വിരഹത്തിൽ ശൃങ്ഗാരചന്ദ്രികയ്ക്കു പകരം നായികയുടെ പേർ ശൃങ്ഗാരലീല എന്നു മാറിയിരിക്കുന്നു. മഴമങ്ഗലത്തിന്റെ നായകൻ രാജാവും മേല്പ്പുത്തൂരിന്റെ നായകൻ നമ്പൂരിയുമാണു്.

''കാന്ത്യാ നിർജ്ജിതമന്മഥഃ കമലജാലീലാവിനോദാസ്പദം
കാംക്ഷാപൂരണകാമധേനുരതിഥിപ്രാതസ്യ കാമീ യുവാ
കാന്താകാമ്മണശീലരഞ്ജിതജനഃ കാരുണ്യശീലഃ കവിഃ
ക്ഷ്മാപാലശ്ച സ കാവ്യനാടകപരഃ കാസാം ഗിരം ഗോചരഃ?''

എന്ന കൊടിയവിരഹപദ്യം നോക്കുക. മഴമങ്ഗലത്തിന്റെ നായികയ്ക്കും നായകനും ദമയന്തീനളന്മാക്കെന്നപോലെ ശ്രുപാമൃതത്തിന്റെ ശ്രോത്രാഞ്ജലിപാനം കൊണ്ടുതന്നെ അനുരാഗമുണ്ടാകുന്നു. അപ്പോഴാ ''മദ്ധ്യേ ഗൌരീനികേതേ പുതുമയൊടൊരു പൂരോത്സവം പ്രാദുരാസീൽ'' എന്നു കൊടിയവിരഹത്തിലും

''അഭവദഭ്യുദയായ മഹോ മഹാനനതിദൂരഗതേ ഗിരിജാലയേ''

എന്നു കോടിവിരഹത്തിലും കാണുന്നു. രണ്ടും പാർവതീക്ഷേത്രം തന്നെ. അവിടെ രാജരത്നാവലീയത്തിൽ രാമവമ്മമഹാരാജാവു് എന്നപോലെ നായിക ഒരു കേസരവേദിയിൽ കയറിനില്ക്കുകയും നായകൻ ആ സുന്ദരിയെക്കണ്ടു കാമാർത്തനാകുകയും നായകനും ഒരശോകത്തറമേൽ നിലയ്ക്കുകയും അദ്ദേഹത്തിൽ നായിക അനുരക്തയാകുകയും ചെയ്യുന്നതായു് മഴമങ്ഗലം വർണ്ണിക്കുന്നു. നായകൻ ഒരു രത്നവേദിയിലും നായിക മറെറാരു തറയിലും കയറിനിന്നു എന്നും രണ്ടുപേരുടെ ഹൃദയവും അന്യോന്യം ആകൃഷ്ടമായെന്നും മേല്പ്പുത്തൂർ ഗാനം ചെയ്യുന്നു. നായികയുടെ സ്വഗൃഹത്തിലേയ്ക്കുള്ള യാത്ര

''സാഭിപ്രായം പ്രണയമധുരം പ്രൌഢമാരുഢരാഗം
പശ്യന്തീ തം വികചകമലശ്രീമുഷാ ലോചനേന
സഖ്യാഃ കർണ്ണേ കിമപി കിമപി വ്യാഹരന്തീ സഹാസം
മന്ദംമന്ദം മദനലളിതം മന്ദിരായ പ്രയാതാ.''

എന്ന പദ്യത്തിൽ കൊടിയ വിരഹത്തിലും

''കിമപി കിമപി സഖ്യാഃ ശ്രോത്രമൂലേ വദന്തീ
വലിതവദനമേവം വീക്ഷമാണാ യുവാനം
കപടകൃതവിലംബാ കാമിനീ സാ കഥഞ്ചി-
ന്നിജനിലയമയാസീന്നിഹ്നുതാനങ്ഗപീഡാ,''

എന്ന പദ്യത്തിൽ കൊടിയ വിരഹത്തിലും വർണ്ണിക്കപ്പെട്ടുന്ന കൊടിയവിരഹത്തിലെ ''മനോരഥൈരുപഭുഞ്ജാനം'' എന്ന പദ്യത്തിനും കോടിവിരഹത്തിലെ 'അനുദിവസമയോഗേ' എന്ന പദ്യത്തിനുമുള്ള ആശയസാമ്യത്തെപ്പറ്റി മുൻപുതന്നെ പ്രസ്താവിച്ചു കഴിഞ്ഞു. ഏഷണിക്കാരുടെ വാക്കു കേട്ട് നായിക നായകനെ കൊടിയവിരഹത്തിൽ ബഹിഷ്കരിക്കുന്നു. ; സ്വപ്നത്തിൽ നായകൻറെ അന്യസ്ത്രീസംഭോഗം കണ്ട് അതു സത്യമെന്നു വശ്വസിച്ചു കുപിതയായ് കൊടിയ വിരഹത്തിലെ നായിക നായകനുമായ് വേർപെടുന്നു ഇതൊന്നേ കഥാവസ്തുവിഷയത്തിൽ രണ്ടു ഗ്രന്ഥങ്ങൾക്കും തമ്മിൽ പറയത്തക്ക വ്യത്യാസമായുള്ളു. നായകൻറെ അന്യനയനവാക്യം കൂടി ''മദനബാണഹതോസ്മി പുനഃപുനഃ'' എന്നു കൊടിയ വിരഹത്തിലും ''പഞ്ചസായകഹതം ജനമേനം'' എന്നു കോടി വിരഹത്തിലും ഏകദേശം ഒന്നുപോലെ കാണുന്നു. ദുഷ്ടയായ തൻറെ മാതാവിൻറെ

''യാതു യാതു കിമനേന തിഷ്ഠതാ മുഞ്ച മുഞ്ച ഹൃദി മാദരം കൃഥാഃ
നിർദ്ദയം ശമമമും കളങ്കിനം നാലമസ്മി നയനേന വീക്ഷിതും.''

എന്ന വാക്കുകേട്ടു നായകനെ തിരസ്കരിച്ചതു് നായികയ്ക്കൊരു ദോഷമാണെന്നു തോന്നി മേല്പ്പുത്തൂർ

''ദുർവാരം ഖലു ദൈവദുർവിലസിതം സ്വപ്നേ സ്വയം സാ വിലോക്യാന്യാസങ്ഗിനമാത്മവല്ലഭമതിക്രുദ്ധാ വിബുദ്ധാഭവൽ.''

''നിദ്രാവിരാമസമയേപി രുഷാ സ്ഫുരന്ത്യാ
മുദ്രാദരിദ്രതരയാ പരിവൃത്തചേതാഃ
സ്വപ്നാനുഭൂതമപി വസ്തു തദസ്തുധൈര്യാ
തന്വീ ചിരായ പരമാർത്ഥതയൈവ മേനേ.''

എന്ന പദ്യങ്ങളിൽ ഇതിവൃത്തത്തിനു വരുത്തിയ മാറ്റം അത്യന്തം അസ്വാഭാവികമാണെന്നു പറയാതെ തരമില്ല. അങ്ങനെ പിരിഞ്ഞ നായികയ്ക്കും നായകനും പിന്നീടുണ്ടാകുന്ന വിരഹതാപം രണ്ടു മഹാകവികളും അവരുടെ സർവസിദ്ധികളും പ്രയോഗിച്ചു വർണ്ണിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അതിൽ മെച്ചം കൊണ്ടുപോയിരിക്കുന്നതു് മഴമങ്ഗലമെന്നു തന്നെയാണു് എൻറെ അഭിപ്രായം. കൊടിയ വിരഹം ചമ്പുവിൻറെ സാരസ്യം അനുഭവിക്കണമെങ്കിൽ അതു് ആദ്യന്തം വായിക്കണം; അല്ലാതെ അങ്ങുമിങ്ങുമുള്ള ചില ശ്ലോകങ്ങൾ ഉദ്ധരിച്ചു് അതിൻറെ വിശ്വാതിശായിയായ സൌന്ദര്യത്തെ പ്രദർശിപ്പിക്കുവാൻ പുറപ്പെട്ടുന്നതു് ആ കാവ്യരത്നത്തോടു ചെയ്യുന്ന ഒരു വലിയ അപരാധമെന്നാണു് എനിക്കു തോന്നീട്ടുള്ളതു്.

''ആകാശേ കാളമേഘദ്വിരദവരഘടാബന്ധുരേ ചന്തമേറും
നാകാധീശായുധംകൊണ്ടിനിയ കൊടിമരം നാട്ടി വർഷോത്സവാത്ഥീ
ക്കുകം കേകാമണിക്കൊമ്പുകം നിവിരെ വിളിപ്പിച്ച വിശ്വം മുഴക്കി-
ച്ചാകമ്രം തുകിനാൻ വന്നുദയഹവിരസ്സൌ പർജ്ജന്യദേവൻ.''

ഇത്യാദി മനോഹരപദ്യങ്ങളം ഈ വിശിഷ്ട ഗ്രന്ഥത്തിലുള്ളതാണെന്നു പറയുവാൻ മാത്രമേ ഇവിടെ തരമുള്ള.

ഇനി നൈഷധചമ്പുവിലേക്കു കടക്കാം. നൈഷധത്തിന്റെ പൂർവഭാഗത്തിൽ 159-ം ഉത്തരഭാഗത്തിൽ 134-ം പദ്യങ്ങളുണ്ട്. രണ്ടു ഭാഗങ്ങളിലും ചിലഗദ്യങ്ങളുമുണ്ട്. രണ്ടു ഭാഗങ്ങളും അമൃതമധുരങ്ങളാണെങ്കിലും പൂർവഭാഗത്തിനു് ആസ്വാദ്യത കൂടുമെന്നാണു് എനിക്കു സ്വാനുഭവംകൊണ്ടു പറയുവാൻ തോന്നുന്നതു്. ഉത്തരഭാഗത്തിലെ വിപ്രലംഭവർണ്ണനം വിവൃതമായിട്ടില്ല. ദമയന്തിയുടെ നളാന്വേഷണഘട്ടം പ്രത്യേകം സരസമായിട്ടുണ്ടു് എന്നുള്ള വസ്തുത ഞാൻ വിസ്മരിക്കുന്നില്ല; എങ്കിലും ഗ്രന്ഥകാരൻ വിസ്തരഭീരുവായ കഥാമാത്രം പറഞ്ഞുകൊണ്ടു പോകുന്ന ശ്ലോകങ്ങളിടയ്ക്കിടയ്ക്കുണ്ടെന്നു സഹൃദയന്മാക്കു കാണാവുന്നതാണു്.

''കാതര്യം ചേർത്തു കോകങ്ങളിലഖിലചകോരാവലീപ്രാണരക്ഷാ-
ചാതുര്യം കൈവളത്തിസ്സകലകുമുദിനീകാമിനീപുണ്യഭൂമാ
വൈധുര്യാവേഗദായീ വിരഹിഷു സുഷമാപൂരപീയൂഷധാരാ-
മാധുര്യം പോഷയൻ ദേഹിഷു പുനരുദിയായൈഷ പീയൂഷധാമാ.''

''പ്രത്യബ്ജം പ്രതിഷംപദം പ്രതിലതം പ്രത്യഗ്രപഞ്ചാനനം
പ്രത്യദ്രിം പ്രതിസിന്ധുരം പ്രതിസരഃ പ്രത്യാപഗം പ്രത്യഗം
പ്രത്യേണം പ്രതികോകിലം പ്രതിശിലം ബാലാ വിയോഗാകുലാ
പ്രത്യേകം പ്രതിവസ്തു ഭീമതനയാ പപ്രച്ഛ കാന്തം നളം.''

ഇത്യാദി പദ്യങ്ങളും ''അസ്തഗിരീശ്വരമസ്തകസീമനി ഭാസ്തരഭഗവാൻ മറയുന്നേരം'' ''കാട്ടിൽനട്ടവേ കൂട്ടത്തോടെ'' ഇത്യാദി ഗദ്യങ്ങളും നാം വായിക്കുമ്പോഴം ഉത്തരഭാഗം ആപാദചൂഡം വേണമെങ്കിൽ കവിക്കു് ഇക്കണക്കിൽതന്നെ രചിക്കാമായിരുന്ന എന്നു തോന്നിപ്പോകുന്നു. എന്നാൽ ഈ താരതമ്യവിവേചനത്തിനു പ്രസക്തി നൈഷധത്തിന്റെ പൂർവഭാഗം ഉത്തരഭാഗവുമായി തുലനം ചെയ്യുമ്പോഴം മാത്രമാണെന്നു ഞാൻ ആവർത്തിച്ചുപറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ. പൂർവ

ഭാഗം ഉത്തരഭാഗത്തെ ജയിക്കുന്നു എന്നു പ്രസ്താവിച്ചതുകൊണ്ട് ഉത്തരഭാഗം മറ്റു ചമ്പുക്കളോട് കിടനിൽക്കുന്നില്ലെന്നു് അർത്ഥമില്ല. പൂർവഭാഗം ആദ്യന്തം അത്യന്തം വിശിഷ്ടമാകുന്നു.. നളന്റേയും ദമയന്തിയുടേയും പ്രണയലേഖനങ്ങൾക്കു സമങ്ങളായ പദ്യങ്ങളും ഇതര ചമ്പുക്കളിലില്ല.

''സങ്കല്പ സങ്ഗമസുഖാനുഭവസ്യ നാഹം
ഭങ്ഗം കരോമി സമയേ സമയേ സമേത്യ
സഞ്ചിന്ത്യ നൂനമിതി തൌ സദയം വിഹായ
നിദ്രാ ജഗാമ നിപുണേവ സഖീ സകാശാൽ.''

എന്ന ആ ശരൽപൌർണ്ണമാസീചന്ദ്രബിംബത്തിനു തുല്യമായ ഒരു പദ്യം ലോകത്തിലെ ഏതു കവിയുടേയും ലോകോത്തരമായ ഏതു പദ്യത്തോടും കിടനില്ക്കുവാൻ പര്യാപ്തമായിട്ടുള്ളതും അതൊഴിച്ചു മറ്റൊന്നുംതന്നെ മഴമങ്ഗലം രചിച്ചില്ലെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തെ മഹാകവിസിംഹാസനത്തിൽ ആരൂഢനാക്കുവാൻ ശക്തിമത്തുമാകുന്നു. ''മഹിതമിതി തദാനീം വിദർഭരാജാത്മജാ'' ഇത്യാദി ഗദ്യത്തിലും

''പുടവ വടിവു പോരാഞ്ഞിട്ട കോപിച്ച കാചിൽ
ഝടിതി രമണവക്ത്രേ കൊണ്ടുപോകെന്നറിഞ്ഞാനം
തടിയനതുമെട്ടുത്തുംകൊണ്ട താനേ നിരൂപി-
ച്ചവിടെ നിലയൊടിക്കും കോപ്പു കണ്ടാൽ വിനോദം.''

എന്ന പദ്യത്തിലും മറും നമ്മുരിയിൽനിന്നു പൊട്ടിപ്പുറപ്പെട്ടുന്ന ഫലിതരസവും അദ്വൈതമാണു്. രണ്ടാംഭാഗത്തിലെ

''അന്നേരം കോപി വൃദ്ധശ്രുബരപരിവൃഢോ ഹന്ത താൻ ജാതനായീ-
ട്ടന്നാളേ ജാതരോമോൽഗമചികുരമുഖശ്മശ്രുലോ ധൂസരാത്മാ
പിന്നാലേ മാംസഗന്ധാഹൃതവിപുലമഹാമക്ഷികാക്രാന്തവക്ത്രോ
ഖിന്നാമേനാം വധൂടീമകൃതടമണിം കാമയാമാസ കാമീ.''

എന്ന പദ്യത്തിലും ഈ രസംസ്ഫുരിക്കുന്നുണ്ടു്. ''ത്വാം ശ്രോത്രാഞ്ജലിനാ നിപീയ'' ''വിദ്വാൻ വിപ്രതിഷേധേത'' മുതലായ പദ്യങ്ങളിൽ കവി തന്റെ വിവിധശാസ്ത്രജ്ഞാനത്തെ പ്രകടിപ്പിക്കുന്നു. കിം ബഹുനാ, നൈഷധം കവിയുടെ മറ്റു ചമ്പുക്കളെക്കാളും സംസ്കൃതപ്രധാനമാണെങ്കിലും ആകെക്കൂടി നോക്കുമ്പോൾ അവയെ അതിശയിക്കുന്ന സർവാങ്ഗസുന്ദരമായ ഒരു കാവ്യതല്ലജമായു് പരിലസിക്കുന്നു എന്നുള്ളതിനു യാതൊരു സന്ദേഹവുമില്ല.

നൈഷധത്തിൽ പ്രത്യേകമൊരാവശ്യം കൂടാതെ രാമായണ ചമ്പുവിൽനിന്നു് സംക്രമിച്ചിരിക്കുന്ന 'കുടകം തഴകം' ഇത്യാദി പദ്യമല്ലാതെ ബാക്കിയെല്ലാം കവിയുടെ സ്വന്തമാകുന്നു. ഈ കൃതിയിലെ കഥാവസ്തു ഈശ്വരാധിഷ്ഠിതമല്ലാത്തതിനാൽ പാഠകക്കാർക്കു കൈകാര്യത്തിനു് ഇടവന്നിട്ടുള്ളതായിരിക്കുകയില്ല; തന്നിമിത്തം ഇതിൽ അനന്തരകാലികന്മാർ ഇതരകൃതികളിൽനിന്നു ശ്ലോകങ്ങളും ഊട്ടുവലിക്കുന്നതിനു സംഗതിയുണ്ടായുമിരിക്കയില്ല. എങ്കിലും പ്രാചീനമാതൃകകളെ മഴമങ്ങലം പല ഘട്ടങ്ങളിലും അനുകരിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നുള്ളതിനു തെളിവുണ്ടു്. ആദ്യത്തെ ഗദ്യത്തിൽ കാണുന്ന

''മിത്രാപായേ ഹിതപാ കുമുദം ചിത്താനന്ദം വന്നീലാക്കും;
ദോഷാഗമനേ ശശധരനെന്യേ തോഷം കണ്ടീലാക്കുമൊരുന്നാമം.''

ഇത്യാദി പരിസംഖ്യാലങ്കാരപ്രയോഗം ചമ്പൂകാരന്മാക്കു സർവസാധാരണമായുള്ള ഒരു സാഹിത്യവിനോദമാകുന്നു. ബാണയുദ്ധത്തിൽ

''ചിത്രച്ഛായാസു വർണ്ണവ്യതികരമണിഗീതങ്ങളിൽ പ്രൌഢരാഗ-
പ്രസ്താവം മിത്രവൈരം കുമുദതതിഷു വൃത്തക്ഷയം ബാലചന്ദ്രേ
മുഗ്ധാക്ഷീകേശപാശേ കുടിലത പിതൃകാര്യേ വൃഷോത്സർഗ്ഗമയ്യാ
ചിത്രം കേയം കൈവളർന്നു ധരണിഭരണസംക്രീഡിതേ പങ്കജാക്ഷേ.'

എന്നൊരു പദ്യം ഇതേ ഛായയിൽ കാണുന്നുണ്ടു്. അതിൽത്തന്നെ നൈഷധീയചരിതകാരനായ ശ്രീഹർഷന്റെ ആശയത്തെ ഉപജീവിച്ചു

''ദാരിദ്ര്യത്തിന്നകപ്പെട്ടിതു ശിവ ശിവ ദാരിദ്ര്യമെന്നേ വിനോദം''

എന്നൊരു പദ്യപാദവും കാണാം. ഇതെല്ലാം രാമായണചമ്പുവിൽ രാമാവതാരഘട്ടത്തിൽ ദശരഥന്റെ രാജ്യഭാരത്തിലുള്ള ''ചന്ദ്രമസി ദോഷാകരതാ; തുഷാരേ കമലാപായകാരിതാ; കാമിനീകുന്തളഭരേ കുടിലതാ' ഇത്യാദി അത്യുജ്ജ്വലമായ ഗദ്യത്തിലെ ആശയാവലിയുടെ ഏകദേശപരാവർത്തനം മാത്രമാണു്. നാരായണീയത്തിൽ നീലകണ്ഠകവിയും

''ദാരിദ്ര്യത്തിന്നെത്തീ ശിവ ശിവ ദാരിദ്ര്യോദയമെത്ര വിചിത്രം.''

എന്നു തുടങ്ങിയ ഭാഗത്തിൽ മഴമങ്ങലത്തിന്റെ ആശയത്തെ ഒന്നു പരിഷ്കരിക്കുന്നു. വീണ്ടും നൈഷധം ഒന്നാമത്തെ ഗദ്യത്തിലുള്ള

'പയ്യാകുലപതി പരിചൊട്ട മെയ്യും കയ്യും ചേത്തു പുണർന്നാവൂ ഞാൻ'

x x x x x

എന്ന ഭാഗം നാരായണീയത്തിൽ

''ഉല്ലാസമാന്നിവനെ മാറിലണച്ച ഗ്രഡം
മല്ലീശരപ്പടയിലൊന്ന പുണന്നതാവൂ;
മെല്ലേ കപോലഭുവി പാണിയുഗേന താങ്ങി–
ക്കല്യാണവക്ത്രമലരൊന്ന മുകന്നതാവൂ.''

എന്ന രൂപാന്തരപ്പെടുന്ന. നൈഷധത്തിലെ

''പൂത്തൻപരാഗനികരങ്ങളെ വാരി മേന്മേ–
ലൂതീടിനാരുടനുടൻ പവമാനപോതാഃ
ചിത്രം തദീയഹൃദയേ മദനാഗ്നിമേറെ–
ക്കത്തിപ്പതിന്നൊരു പയിൻപൊടിയെന്നപോലെ.''

ഇത്യാദി വസന്തതിലകപദ്യങ്ങളിൽ കാണുന്ന വണ്ണനശൈലിക്കും പഴയ മാതൃകയുണ്ട്. രാമായണചമ്പുവിൽ പട്ടാഭിഷേകഘട്ടത്തിലെ

''ശ്രീരാമചന്ദ്രനു നിറത്തൊടലംകൃതം വാർ
ചേരും മനോഹരമഹാമകുടം ചകാശേ
ആശ്രുഡമോദമഭിഷേകനിഷേവണത്തി-
ന്നാരാദുപേത്യ മരുവും കനകാദ്രിപോലെ.''

ഇത്യാദി പദ്യങ്ങളും പരിശോധിക്കുക. ശുകസന്ദേശത്തിലെ'ശ്രുശ്ലൈഃ പക്ഷൈർവിഹസിതഹസന്മല്ലികാ മല്ലികാക്ഷാഃ' എന്ന വരിക്കും നൈഷധത്തിലെ ''പക്ഷകാന്ത്യാ പരിഹസിതഹസന്മല്ലികാൻ'' മല്ലികാക്ഷാൻ'' എന്ന വരിക്കും ജനകജന്യഭാവമുണ്ടെന്ന വേണം ഊഹിക്കുവാൻ. ''മഹിതമിതി തദാനീം വിദർഭരാജാത്മജാ'' ഇത്യാദി ഗദ്യം ''കചിദപിപ്രവൃന്ദം പൊട്ടന്നെന്ന തമ്മിൽ'' ഇത്യാദി സീതാസ്വയംവരഗദ്യത്തിന്റെ പ്രപഞ്ചനമാണ്. ഇത്തരത്തിലുള്ള ഋണബന്ധമെല്ലാം തട്ടിക്കഴിച്ചു നോക്കിയാലും നൈഷധത്തിനു മണിപ്രവാളകാവ്യങ്ങളുടെ ഇടയിൽ മഹനീയമായ ഒരു സ്ഥാനത്തിനു് അപ്രതിഷേധ്യമായ് അവകാശമുണ്ട്. കവിക്കു് അപഹരണപിപാസ തീർക്കണമെന്ന മോഹമുണ്ടെങ്കിൽ ശ്രീഹർഷന്റെ നൈഷധീയചരിതമാകുന്ന പിയൂഷപാരാവാരം മുന്നിൽത്തന്നെ പരന്നുകിടക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു; എന്നിട്ടും അതിനോടു് ഒട്ടും ഒരാധമർണ്യത്തിനു സന്നദ്ധനായില്ല എന്നുള്ളതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വതന്ത്രബുദ്ധിക്കു പര്യാപ്തമായ നിദർശനമാകുന്നു. നൈഷധചമ്പുവിൽ കവി കൈകാര്യം ചെയ്യുവാൻ തിരഞ്ഞെടുത്ത ''കാസി ബാലേ പേശലാങ്ഗി'' മുതലായ പദ്യങ്ങളിലെ ചില അപൂർവവൃത്തങ്ങളുംക്കു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇതരചമ്പുക്കളിൽ പ്രവേശം കാണുന്നില്ല.

കേരളത്തിൽ സഞ്ജാതമായ ഒരു സംസ്കൃതനൈഷധചമ്പു ഞാൻ വായിച്ചിട്ടുണ്ട്. കവിത മോശവും കവി ഉണ്ണായിവാര്യരുടെ അനന്തരകാലികനെന്നു സംശയം തോന്നിക്കത്തക്കതുമാണ്.

''ശ്രീമാൻ പുരാ നിഷധനീവൃതി പുണ്യകീർത്തിഃ
കാമോപമഃ കമലവൈരികുലാവതംസഃ
സാമാദിവിൽ സമമതിഃ ശ്രിതകാമദായീ
രാജാ ബഭൂവ വിമലോ നളനാമധേയഃ.''

x x x x x

''ദരിദ്രോയം ഭാവീത്യജലിഖിതമത്ഥിഷ്യതമഥോ
ലലാടസ്ഥം വ്യർത്ഥം ന ഖലു കലയൻ സ്വർദ്രുമസമഃ
ദരിദ്രത്വം നീത്വാ സ്വയമിഹ തു ദാരിദ്ര്യവിഭവേ
വിജയതാ ദാതൃണാം ത്രിജഗതി പിനാകീവ സ ബഭൌ.'

ഈ രണ്ടു പദ്യങ്ങളിൽനിന്നും സഹൃദയന്മാക്കു പ്രസ്തുത ഗ്രന്ഥകാരന്റെ ബാലിശത്വം മനസ്സിലാക്കാം. ഉണ്ണായിയുടെ നളചരിതം കഥകളിയിലെന്നതുപോലെ ഈ ചമ്പുവിലും നാരദന്റെ വരവുണ്ട്.

''കദാചിദംഭോജഭവോങ്ഗസംഭവോ മുനിസ്സമേത്യാർഹണശേഷമാദ
നളം നരേന്ദ്രം നിജഗാദ സത്യവാൿ സമസ്തലോകാധികപൂജി [രാൽ
[തം വചഃ.''

എന്ന പദ്യം നോക്കുക. കഷ്ടം! ശ്രീഹർഷനും മഴമങ്ഗലവും ഉണ്ണായിയും തങ്ങളുടെ സൂക്തികളെക്കൊണ്ട് ആരാധിച്ച ഒരു പുണ്യപുരുഷന്റെ കഥ കേരളത്തിലെ ഒരു കവി തന്റെ ചാപലംകൊണ്ട് ഇത്രമാത്രം അലങ്കോലപ്പെടുത്തിയല്ലോ. ദുഷ്കവിതാപിശാചിയുടെ ദുർല്ലളിതാവേശം! വ്യാഹാരദേവതയുടെ കാരാഗൃഹപ്രവേശം!!

'ഗച്ഛതഃ സ്ഖലനം ന ദോഷായ' എന്നുണ്ട്. നടക്കുന്നവനല്ലാതെ കാലിടറുകയില്ല. നൈഷധചമ്പുവിന്റെ ഈ പതിപ്പിനു പഴയ പതിപ്പല്ലാതെ ഒരു താളിയോലഗ്രന്ഥംപോലും ആദ്യമായ് ലഭിച്ചിട്ടില്ല; എന്റെ അറിവിൽ പെട്ടിടത്തോളവും അത്തരത്തിലൊരു ഗ്രന്ഥമുള്ളതായ് തോന്നുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു പഴയ പതിപ്പിൽ പൊടിവായ് കുത്തിട്ടതുള്ളിയിരിക്കുന്ന ഭാഗങ്ങൾ ഈ പതിപ്പിലും ആ നിലയിൽത്തന്നെ ഇരിക്കുന്നതേയുള്ളൂ. നൈഷധചമ്പുവിന്റെ ഒരൊറ്റ ഏടെങ്കിലും കണ്ടുകിട്ടുവാൻ ഭാഷാഭിമാനികളായ തീവ്രമായി പരിശ്രമിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

തിരുവനന്തപുരം വലിയകൊട്ടാരം ഗ്രന്ഥപ്പുരയിൽ ഇന്നു നിലവിലിരിക്കുന്ന പാഠത്തിന്റെ ആദർശമാണെന്നു് ഊഹിക്കേണ്ട ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ ഉത്തരഭാഗം മാത്രം എനിക്കു നിപുണമായ ഗവേഷണത്തിന്റെ ഫലമായു് കണ്ടുകിട്ടുവാൻ ഇടവന്നു. അതിൽ താഴെക്കാണുന്ന പാഠഭേദങ്ങൾ സ്മരണീയങ്ങളാണു്. അവയ്ക്കു് അച്ചടിയിൽ കാണുന്ന പാഠങ്ങൾപകർത്തിയതിൽ പറ്റിപ്പോയ പിശകുകളാണെന്നതോന്നുന്നു

പദ്യമോ, ഗദ്യമോ	സംഖ്യ	മുദ്രിതപാഠം	ഗ്രന്ഥപാഠം
പദ്യം	6	രത്നമാകുന്ന	രത്നമാകിന്ന
ഗദ്യം	1	കാഞ്ചീഘടി	കാഞ്ചീഘട
പദ്യം	24	വാണ	വാണ്ണ
,,	25	ചൂതുപോരാം	ചൂതുപോരാ
,,	27	യാസ്യന്ത്യാം..ദമയന്ത്യാം	യാസ്യന്ത്യാ...ദമയന്ത്യാ
,,	34	മുതിന്നിടുന്ന	പുകഴ്ത്തീടുന്ന
,,	35	യതിക്കേണ്ടതുള്ളു	കൊതിക്കേണ്ടതുള്ളൂ
,,	39	നടക്കിൽപോകാമേ	നടക്കപ്പോകാമേ
ഗദ്യം	2	ഉറങ്ങിനുറുങ്ങിനടുങ്ങി	ഉറങ്ങിനുറുങ്ങുനടുങ്ങി
പദ്യം	46	താന്താനഞ്ഞൂറു	ആന്ധ്യാലഞ്ഞൂറു
ഗദ്യം	3	വിറയ്ക്കുന്നുള്ളം	വിറയ്ക്കുന്നുമേ
,,	,,	ഊറാങ്കോല്യം‡	ഊറ്റം കോല്യം
പദ്യം	58	സഞ്ചചാരാഞ്ചിതാങ്ഗീ	നഞ്ചചാരാകുലാങ്ഗീ
,,	63	ധൈര്യമുലയുന്ന	ധൈര്യമുടയുന്ന
പദ്യം	64	വരടാസുമൌഘമേ	വരടാസുഖൌഘമേ
,,	,,	ഖഗകുലാവതംസമേ	ഖഗഘടാവതംസമേ
ഗദ്യം	5	ഇത്തിമിരകരീശ്വരർ	അത്തിമിരകരീശ്വരർ
പദ്യം	75	പൂണ്ടീടുന്നോരു	തണ്ടീടുന്നോരു
,,	,,	രാത്രിയെല്ലാ	രാത്രിമുട്ട
,,	,,	കാപിനാഗാങ്ഗനാ	കാപിനാകാങ്ഗനാ
,,	83	ആക്കോഭാതം	ആക്കോജാതം
',	96	ഭയദവിപിനഭാഗേ	കൊടിയവിപിനഭാഗേ
,,	121	വിചിചിന്ത ചേതസാ	വിചചാര ചേതസാ
ഗദ്യം	10	വീണതു	വീണ്ണതു
പദ്യം	131	സംസ്കാരം ചേന്ന തനവീം	സംസ്കാരംചേന്ന തനവീ
ഒടുവിലത്തെ ഗദ്യം		ചെന്താർശരൻ	ചെന്താർചരൻ
,,	,,	മലർവിശിഖ	അലർവിശിഖ

നൈഷധത്തെപ്പറ്റി ഇനിയും അനേകം വിഷയങ്ങൾ പ്രസ്താവിക്കുവാനുണ്ടെങ്കിലും വിസ്തരഭയത്താൽ വിരമിക്കുന്നു. ദാരികവധം ബ്രാഹ്മണിപ്പാട്ടു മഴമങ്ഗലം നാരായണൻനമ്പൂരിയുടെ കവിതതന്നെ

‡ഊറാങ്കോലെന്ന കീറാമുട്ടി ഇതുകൊണ്ടു മാറാലപോലെ മാറിക്കിട്ടുന്നതുതന്നെ ഒരു വലിയ ലാഭമാണല്ലോ.

യെന്നുള്ളതിനു് സംശയമില്ല; അതു പരിഷത്തൈമാസികത്തിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തീട്ടുണ്ടു്. അതേ തൈമാസികത്തിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തീട്ടുള്ള ദേവീസ്തുതി ബ്രാഹ്മണിപ്പാട്ടിനും ആ മഹാകവിയുടെ ദേഹിതുസ്ഥാനത്തിനു് അവകാശം കാണുന്നു.

''നീലവലാഹകജാലനെറിക്കും ബാലശിലീമുഖമാലതനിക്കും
മാലകതാരിൽ വളത്തുവിളഞ്ഞൊരു മേളമുലാവിന നീലിമകൊണ്ടേ
നിഖിലദിഗന്തം മൂഴുകിച്ചീടും കചഭരലോലേ കരധൃതശൂലേ.''

ഇത്യാദി ഭാഗങ്ങൾ നോക്കുക. പാർവതീപാണിഗ്രഹണം ആറു വൃത്തം ശ്രീമൂലം മലയാളഭാഷാഗ്രന്ഥാവലിയിൽ 16-ാം അങ്കമായു് പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തീട്ടുണ്ടു് * അതിലേയും ഭാഷാചംപുക്കളിലേയും ഭാഷയൊന്നുതന്നെ. പാർവതിയുടെ തപസ്സു വർണ്ണിക്കുന്ന ചതുർവൃത്തം വിശിഷ്യാ മനോഹരമാകുന്നു.

''ചുരുണ്ടുനീണ്ടിരുണ്ടളർമാലാമണം പെരുകും പൂങ്കുഴൽ പിരിച്ചുടൻ
പരിചിൽത്തീത്തൊരു ജടകൊണ്ടീശ്വരി പെരികെശ്ശോഭിച്ചാളരശം
തിരളും കോമപ്പട്ടകലെ വീഴ്ത്തുടൻ തിരുവരതന്നിലഴകോടേ [ഭോ.
പരുഷം വല്ലലമെടുത്തുചാർത്തീട്ട പെരികെശ്ശോഭിച്ചാളരശംഭോ.''

മുതലായ ഭാഗങ്ങൾ കവിയുടെ കൃതഹസ്തതയ്ക്കു സാക്ഷ്യം വഹിക്കുന്നു, എന്നാലും കുമാരസംഭവത്തിലെ ആശയങ്ങൾ ഒട്ടധികം പരാവർത്തനം ചെയ്തിരിക്കുന്ന ഈ കൃതി മഴമങ്ങ്ലത്തിനേറെന്നു സമ്മതിക്കുവാൻ തോന്നുന്നില്ല.

'സ്മാർത്തപ്രായശ്ചിത്തവിമർശിനി' കേരളത്തിലെ വൈദികക്രിയകളെസ്സംബന്ധിച്ചുള്ള ഒരത്യൽകൃഷ്ടമായ പ്രമാണഗ്രന്ഥമാകുന്നു.

''ബോധായനഞ്ച മന്വാദീനാശ്രലായനമേവ ച
പ്രണമ്യ ക്രിയതേ സ്മാർത്തപ്രായശ്ചിത്തവിമർശിനീ.''

എന്ന മങ്ങ്ലാചരണത്തോടുകൂടി ആരംഭിക്കുന്ന ആ ഗ്രന്ഥം അഞ്ചു പടലങ്ങൾ കൊണ്ടവസാനിക്കുന്നു. അതിനു കുഴിക്കാട്ടു ഭട്ടതിരിയുടെ ഒരു ഭാഷാവ്യാഖ്യാനവും കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. വിമർശിനിയുടെ മാഹാത്മ്യം സർവവിദിതമാകയാൽ അതിനെപ്പറ്റി ഇവിടെ ഒന്നും പ്രസ്താവിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ല. അഷ്ടമങ്ങ്ലപ്രശ്നം മഴമങ്ങ്ലം നാരായണൻനമ്പൂരിയുടെ ജ്യോതിഷ്കൃതികളിൽ ഒന്നാണെന്നു ചിലർ പറയുന്നു.

* ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ ആദ്യഭാഗങ്ങൾ കാവ്യമഞ്ജരിയിൽ ആദ്യമായു് അച്ചടിപ്പിച്ചതു് ഈ ഉപന്യാസകാരനാണു്.

''ജയതി ഭഗവാൻ ഗജാസ്യോ യൽകർണ്ണവ്യജനമാരുതാ ഭജതാം
യാന്തോ വ്യസനാനി ഹന്ത്യായാന്തശ്ചാർപ്പയന്ത്യഭീഷ്ടാനി.

സത്യജ്ഞാനപരബ്രഹ്മജ്യോതിരാനന്ദരൂപിണീം
നൌമി സർവോത്തരോദാത്തപ്രശംനമാലാം സരസ്വതീം.
സത്യജ്ഞാനപ്രദായേഷ്ടദേശകാലപ്രബോധിനേ
നമഃ ശ്രീഹരവേ സാക്ഷാൽ പരമേശ്വരമൂർത്തയേ.''

ഈ പദ്യങ്ങളാണ് ആ കൃതിയുടെ ആരംഭത്തിലുള്ളവയാണ്. എന്റെ ഊഹം ശരിയാണെങ്കിൽനാരായണനും വാഴമാവേലിയുടെ ശിഷ്യത്വം ലഭിച്ചിരിക്കണമെന്ന് ഒടുവിലത്തെ പദ്യത്തിൽനിന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. താഴെ കാണുന്ന പദ്യങ്ങളും ആ ഗ്രന്ഥത്തിലുള്ളവ തന്നെ.

'യേഷാമാത്മനി ഗർഭസംസ്മൃതിമുഖൈർമ്മൌഞ്ജീനിബദ്ധാഗമൈഃ
പൂതൈഃ കർമ്മഭിരത്ര ഭാതി വിധിവദ് ബ്രഹ്മ പ്രതിഷ്ഠാപിതം
ശ്രൌതസ്മാർത്തസമസ്തകർമ്മസതതാനുഷ്ഠാനനിഷ്ഠാത്മന-
സ്താനേതാൻ പ്രണമാമി ഭൂമിവിബുധാനിഷ്ടാർത്ഥകല്പദ്രുമാൻ.

വിധാത്രാ ലിഖിതാ യാസൌ ലലാടേക്ഷരമാലികാ
ദൈവജ്ഞസ്യാം പഠേദ്വ്യക്തം ഹോരാനിർമ്മലചക്ഷുഷാ.
ആദേശവിധാനമിദം പാരമ്പര്യക്രമാഗതം ജ്ഞാനം
അപ്യുഷ്മങ്ഗലാഖ്യം വിലിഖ്യതേ ഗുരുകൃപാവലംബേന.''

നാരായണകൃതമായ ഉപരാഗക്രിയാക്രമം എന്ന മറെറാരു ജ്യോതിഷ ഗ്രന്ഥവും കാണുന്നുണ്ട്.

''ഗുരുപാദാംബുജധ്യാനശ്രുദ്ധാന്തഃകരണേന വൈ
നാരായണേന രചിത ഉപരാഗക്രിയാക്രമഃ.''

എന്നാണ് അതിന്റെ അവസാനശ്ലോകം. മഴമങ്ഗലം രണ്ടാം പാദത്തിൽ പാദപൂരണത്തിനുവേണ്ടി 'വൈ' എന്നു ചേർക്കുന്നതല്ലാത്തതിനാൽ ആ ഗ്രന്ഥം അദ്ദേഹത്തിന്റേതല്ലെന്നു സങ്കല്പിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

ഏതായാലും കേരളത്തിലെ ഒരു വൈദികവിധികർത്താവ് എന്നും മഹാകവി എന്നും ഉള്ള നിലയിൽ മഴമങ്ഗലം നാരായണൻ നമ്പൂരിക്കു സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള പ്രശസ്തി മഹനീയമാകുന്നു. കൊല്ലം 710 മുതൽ 770 വരെ ജീവിച്ചിരുന്നതായ് വിചാരിക്കേണ്ട ആ മഹാനുഭാവൻ കൊല്ലം 735-ൽ ജനിച്ച മേല്പ്പുത്തൂർ നാരായണഭട്ടതിരിക്ക് ഒരാ

രാധ്യനായ മാഗ്ഗദർശിയായിത്തീർന്നതിൽ അത്ഭുതപ്പെടുവാനില്ല. കോടിവിരഹം' മേല്പുത്തൂരിന്റെ കൃതിതന്നെയെന്നും അതു് അതിനു മുൻപു തന്നെയുള്ള 'കൊടിയ വിരഹം' പരിഷ്കരിച്ചെഴുതിയതാണെന്നുമുള്ള ഐതിഹ്യം ഞാൻ ഏകദേശം 45 വർഷങ്ങൾക്കു് മുൻപു് എന്റെ ഗുരുനാഥൻ ലക്ഷ്മീപുരത്തു രവിവർമ്മമഹാകവിയുടെ മുഖത്തിൽനിന്നു ധരിച്ചിട്ടുള്ളതാണു്. രണ്ടും ഒരു കവിയുടേതാണെന്നുള്ള അഭിപ്രായം ആദരണീയമായിത്തോന്നുന്നില്ല. ഒരു പഴയ 'കോടിവിരഹം' ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ

''മൂദ്വീകാസുരസൈഃ പരം സുമനസാം ദത്തപ്രമോദൈഃ പദൈഃ
പദ്യാന്യദ്രിസുതാപദാംബുജയുഗം ചിത്തേന നിധ്യായതാ
കേനാപി ഗ്രഥിതാന്യമൂനി വിദുഷോ ഭ്രഷ്ടക്രുവാചസ്പതേ–
വ്വാചാ സോമസുതോ വിഭീതകവിഹാരാഖ്യസ്യ മുഖ്യാത്മനഃ.''

എന്നൊരു പദ്യം ഞാൻ വായിച്ചിട്ടുണ്ടു്. വിഭീതകവിഹാരം (താന്നിപ്പള്ളി) എന്ന ഇല്ലത്തിലെ വിദ്വാനായ ചോമാതിരിയുടെ അപേക്ഷയനുസരിച്ചു രചിച്ച ഒരു കൃതിയാണു് കോടിവിരഹം എന്നു ഈ പദ്യത്തിൽനിന്നു വ്യക്തമാകുന്നു. ഊരകത്തുഭഗവതിയുടെ ഭക്തനാണു് മഴമങ്ങ്ഗലം; മൂക്കോല ഭഗവതിയുടെ ഭക്തനാണു് മേല്പുത്തൂർ. തന്നിമിത്തം ''അദ്രിസുതാപദാംബുജയുഗം ചിത്തേന നിധ്യായതാ'' എന്ന വിശേഷണത്തിൽനിന്നു പ്രത്യേകമായു് യാതൊരനുമാനത്തിനുമവകാശമില്ല. 'കൊടിയ വിരഹം' സംസ്കൃതീകരിച്ചതാണു് 'കോടിവിരഹം' എന്നു ഞാൻ മുൻപുതന്നെ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. 'കോടി' എന്നു് അക്കാലത്തു സ്ത്രീകൾക്കു പേരുണ്ടായിരുന്നതായു് മന്ത്രാങ്കം ആട്ടപ്രകാരത്തിൽനിന്നും മറ്റും വെളിവാകുന്നുണ്ടു്. പക്ഷെ ഇവിടെ 'കോടീ' സ്ത്രീനാമധേയമാണെങ്കിൽ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പേർ 'കോടീവിരഹം' എന്നു വരുന്നതാണു് സ്വാഭാവികം. ഇവിടെ നായികയുടെ നാമധേയം അതല്ലെന്നു പ്രത്യക്ഷവുമാണല്ലോ.

നൈഷധചമ്പുവിലേ

''സാ കാന്തിർവചസാഞ്ച സാ മധുരിമാ ഗാത്രേഷു തന്മാർദ്ദവം
സാ ബിംബാധരമാധുരീ സ സുരഭിഗ്ന്ധോ ഘനേ കൈശികേ
ഇത്ഥം തൌ കൃതുകേന സന്തതമുഭൌ സഞ്ചിന്തയന്തൌ ഗുണാ–
നന്യോന്യസ്യ ഹൃദി സ്ഥിതാവഭവതാമന്യൂനരാഗോദയൌ.''എന്നും

''തവാം ശ്രോത്രാഞ്ജലിനാ നിപീയ മനസാ ധ്യായൻ പുരഃ കല്പയൻ
നിദ്രാച്ഛേദനിതാന്തരക്തനയനസ്സഞ്ജാതകാശ്യോനഹം
നിന്ദാമിന്ദുമരന്ദചന്ദനസരോമന്ദാനിലാദൌ വഹ–
ന്നന്മാദേ പതിതോസ്മി സാമ്പ്രതമനേനാനേഹസാല്പീയസാ.''

എന്നുമുള്ള പദ്യങ്ങളും മേല്പ്പുത്തൂരിന്റെ ഭാരതചമ്പുവിൽ സത്യവതീ സ്വയംവരഘട്ടത്തിൽ

''തദ്വക്ത്രം തരളേക്ഷണാഞ്ചലമിളന്മന്ദാക്ഷഗൂഢസ്മരം
തദ്വക്ഷോജയുഗം തദാതവവികസത്താരുണ്യധന്യോദയം
സാ കാന്തിർദ്ദലിതേന്ദ്രനീലസുഭഗാ സാ സൌരഭീ ദുർല്ലഭാ
സാ സാ സേത്യഭവത്തദീയഹൃദയം കൈവർത്തകന്യാമയം.'എന്നും

''സങ്കല്പൈസ്സുരസീരുഹായതദൃശം പശ്യൻ പുരഃ പ്രേയസീം
നിദ്രാച്ഛേദനിതാന്തരക്തനയനഃ കാശ്യം പ്രപന്നോനഹം
നിന്ദാമിന്ദുമരന്ദചന്ദനസരോമന്ദാനിലാദൌ വഹൻ
ഖിന്നാനോ നൃപതിർദ്ദിനൈസ്ത്രിചതുരൈരന്യാദൃശോദ്ഭദസൌ.''

എന്നും യഥാക്രമം അടുത്തടുത്തുതന്നെ രൂപഭേദത്തോടുകൂടി ഉദ്ധൃതങ്ങളായ്ക്കാണുന്നു. മേല്പ്പുത്തൂരിനുപോലും ഇത്തരത്തിൽ ഉപജീവ്യമായ് തോന്നിയ നൈഷധചമ്പുവിന്റെ ഗുണപൌഷ്കല്യത്തെപറ്റി കേവലം കൃശമതികളായ അസ്മാദ്വിധന്മാർ എന്താണു് ഉപന്യസിക്കുവാനുള്ളതു്! കേരളവും കൈരളിയും ഉള്ള കാലത്തോളം ആ കാവ്യരത്നത്തിന്റെ അനർഘതയ്ക്കു യാതൊരു കുറവും വരുന്നതല്ല.

രാമായണം, നൈഷധം മുതലായ ഭാഷാചമ്പുക്കൾ വാസ്തവത്തിൽ കൈരളീദേവിയുടെ കണ്ഠാലങ്കാരമായ വാടാമലർമാലയിലെ ചമ്പകപ്പൂക്കളാകുന്നു. അവയുടെ പരിമളം ആഘ്രാണിക്കുവാൻ ആധുനികന്മാരിൽ ചിലർക്കു ശക്തിയില്ലെങ്കിൽ അതു് അവയ്ക്കു് ഒരു ദൂഷണമാകുകയില്ല. അധികാരിഭാവം സമ്പാദിച്ചവർ അവയെ സമീപിച്ചു് ലോകോത്തരമായ ആനന്ദം അനുഭവിച്ചുകൊള്ളും; അതുതന്നെയാണു് അവ ആശിക്കുന്ന ചാരിതാർത്ഥ്യവും,

ശ്രീ പത്മനാഭചരിതം.

കൊല്ലവർഷം 904 മുതൽ933 വരെ വഞ്ചിരാജ്യം പരിപാലിച്ചു. അതിനു ഇന്നു കാണുന്ന വിസ്തൃതിയും വിശ്രുതിയും വരുത്തിയ വീരമാർത്താണ്ഡവർമ്മമഹാരാജാവു, ശത്രുക്കൾക്കു കല്പവഹ്നി എങ്കിലും കവികൾക്കു കല്പവൃക്ഷമായിരുന്നുവെന്നു ഞാൻ അനേകം ഉപന്യാസങ്ങളിൽ സമർത്ഥിച്ചിട്ടുണ്ടു. ദേവരാജകവിയുടെ ബാലമാർത്താണ്ഡവിജയം നാടകത്തിൽ ആ പുണ്യപുരുഷന്റെ അപദാനങ്ങളും അനേകധാ പ്രകീർത്തിതങ്ങളായിക്കാണുന്നു. രാമപുരത്തു ശങ്കരവാരിയർ കുചേലവൃത്തം വഞ്ചിപ്പാട്ടിലും ഭാഷാഷ്ടപദിയിലും അവിടത്തെപ്പറ്റി ചെയ്തിട്ടുള്ള പ്രശംസകളും ഭാഷാഭിമാനികൾക്കു അവിദിതങ്ങളല്ല. കുഞ്ചൻനമ്പിയാർ അവിടത്തെ ആശ്രയിച്ചു തിരുവനന്തപുരത്തു ജീവിച്ചിരുന്ന കാലത്തു അനേകം തുള്ളൽക്കഥകളും രചിച്ചിട്ടുണ്ടു. രാമപാണിവാദന്റെ സീതാരാഘവം നാടകം കൊല്ലവർഷം 931–ൽ ആ തിരുമേനി നടത്തിയ മുറജപമഹോത്സവത്തിനു ആഗതന്മാരായ മഹാബ്രാഹ്മണരെ ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി നിർമ്മിച്ചതാണു.*

ശ്രീ പത്മനാഭചരിതം അപ്രകാശിതമായ ഒരു ചമ്പൂകാവ്യമാകുന്നു. അതിൽ ആദ്യത്തെ അഞ്ചു സ്തബകങ്ങളും ആറാമത്തെ സ്തബകത്തിൽ അല്പഭാഗവും മാത്രമേ എനിക്കു കാണ്മാനിടവന്നിട്ടുള്ളൂ. ബാക്കിയുള്ള ഭാഗങ്ങളും നിർമ്മിതങ്ങളാണെന്നതന്നെയാണു എന്റെ വിശ്വാസം. ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പ്രണേതാവു 'കൃഷ്ണൻ' എന്നു പേരുള്ള ഒരു കവിയാണു. ''ഭഗവദാഗമനോത്സവകഥാസുധാഭിരാമം അനന്തരസഗർഭം സുന്ദർഭം കൃഷ്ണനാമാ നിർമ്മാതുമാരഭതേ'' എന്നും ''ശ്രീകൃഷ്ണവിരചിതേ ശ്രീ പത്മനാഭചരിതേ ചമ്പൂകാവ്യേ'' എന്നും ഗ്രന്ഥത്തിൽ കാണുന്ന രേഖകളിൽനിന്നു ഈ വസ്തുത വെളിപ്പെടുന്നു. അനന്തശയനസംസ്തുതഗ്രന്ഥാവലിയിൽ എൺപത്താറാമങ്കമായി 'ഭരതചരിതം' എന്നൊരു കാവ്യം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തീട്ടുണ്ടു. ആ കാവ്യ

---

*കുഞ്ചൻനമ്പിയാരും രാമപാണിവാദനും ഒരാളായിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു ചില പുതിയ തെളിവുകൾ 1936 ഫെബ്രുവരി 24-ാംനു-യിലെ മാതൃഭൂമി ആഴ്ചപ്പതിപ്പിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിക്കാണുന്നുണ്ടു. കിള്ളിക്കുറിശ്ശിമംഗലത്തു കുഞ്ചൻനമ്പിയാരുടെ ഗൃഹത്തിൽനിന്നു തന്നെ ലഭിച്ചിട്ടുള്ള ഈ തെളിവുകൾ അത്യന്തം വിശ്വാസയോഗ്യങ്ങളാകുന്നു. ഉപരിഗവേഷണം ഇനിയും ചെയ്യേണ്ടതായിട്ടുണ്ടു.

ത്തിന്റെ നിർമ്മാതാവും ഒരു കൃഷ്ണനാണു്. 'കൃഷ്ണാചായ്യ'നെന്നും 'കൃഷ്ണ കവി'യെന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പേർ താളിയോലഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ എഴുതിക്കാണുന്നു. ദുഷ്മന്തപുത്രനായ ഭരതചക്രവർത്തിയുടെ ചരിത്ര മാണു് പ്രസ്തുതകാവ്യത്തിലെ പ്രതിപാദ്യം. കവി ദ്രാവിഡനോ കേരളീയനോ എന്നു നിർണ്ണയിക്കുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലെങ്കിലും, കേര ളിയനാണെന്നു് ഊഹിക്കുന്നതിനു ചില സൂചനകളും ഗ്രന്ഥത്തിലുണ്ടു്. ഭരതൻ തന്റെ ദക്ഷിണദിഗ്വിജയത്തിൽ ചോളരാജാവിനോടു കപ്പം വാങ്ങുകയും പാണ്ഡ്യരാജാവിനെ ഒരു ചെറിയ യുദ്ധത്തിൽ തോല്പി ക്കുകയും 'കനകമൗക്തികരത്നചയാഞ്ചിത'മായ ഒരാനയെ ഉപഹാര മായു് സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. എന്നാൽ കേരളരാജാവു നയജ്ഞ നായിരുന്നതിനാൽ ആത്മസമർപ്പണംകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തെ തന്റെ ബന്ധുവാക്കുകയാണു് ചെയ്തതു്.

''അഥ ഗിരേരിവ പക്ഷപരമ്പരാം ജലനിധേരുപരി പ്രവിസാരിതാം
പരശുരാമമഹാസ്രുവിനിർമ്മിതാമവതതാര മഹീം സ മഹാരഥഃ.
കലിതനീതിരസൗ കില കേരളക്ഷിതിപതിഃ പുനരാത്മസമർപ്പണാൽ
അനുവിവേശ ശശീവ ദിവാകരം രുചിരയാ കലയാ ഭരതം വിഭും.''

''സമുദ്രത്തിന്റെ മുകളിൽ പരത്തപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന പർവത ത്തിന്റെ പക്ഷപരമ്പരയോ എന്നു തോന്നുന്നതും പരശുരാമന്റെ വെണ്മഴു നേടിയതുമായ കേരളദേശത്തിലേക്കു സഹ്യപർവതത്തിൽ നിന്നു ഭരതചക്രവർത്തി അവതരണം ചെയ്തു. നീതിശാലിയായ കേര ളരാജാവു രമ്യമായ കലയോടുകൂടിയ ചന്ദ്രൻ സൂര്യനെ എന്നപോലെ ആത്മസമർപ്പണം കൊണ്ടു് ആ ചക്രവർത്തിയെ അനുപ്രവേശനം ചെയ്തു'' എന്നാണു് ഈ വർണ്ണനത്തിന്റെ താൽപര്യം. ഇതു കേരളേ ശ്വരനു കവി നല്കിയ മേന്മയായിട്ടാണു് ഞാൻ കണക്കാക്കുന്നതു്.

ഈ കൃഷ്ണകവി തന്നെയാണു് ശ്രീപദ്മനാഭചരിതത്തിന്റെയും പ്രണേതാവു് എന്നു ഞാൻ ഊഹിക്കുന്നു. ഏതായാലും ശ്രീപദ്മനാഭ ചരിതം നിർമ്മിച്ച കാലത്തു കൃഷ്ണകവി വീരമാർത്താണ്ഡവർമ്മമഹാരാ ജാവിന്റെ ആശ്രിതനായു് തിരുവനന്തപുരത്തു താമസിച്ചിരുന്നു എന്നുള്ളതു നിസ്സംശയമാണു്. 'ഭാരതവംശം' എന്ന കാവ്യത്തിന്റെ കർത്താവായും ഒരു കൃഷ്ണകവിയുണ്ടു്. ആ കൃഷ്ണൻ ആരെന്നറിയുന്നില്ല. സ്വാതിതിരുനാൾ മഹാരാജാവിന്റെ സുപ്രസിദ്ധമായ 'സ്യാനന്ദൂര പുരവർണ്ണന പ്രബന്ധം' പത്തു സ്തുതികളുടെ തുടങ്ങിയ ഒരു ചമ്പുവാ കുന്നു. അതിലേയും ശ്രീപദ്മനാഭചരിതത്തിലേയും കഥാവസ്തു

ഒന്നുതന്നെയാണു്. മഹാരാജാവു ശ്രീപദ്മനാഭചരിതം വായിച്ചതിനു മേലാണു് സ്യാനന്ദൂരപുരവർണ്ണനം രചിച്ചതെന്നു രണ്ടു ഗ്രന്ഥങ്ങളും വായിച്ചു നോക്കുമ്പോൾ തെളിയുന്നുണ്ടു്. 'അനന്തശയനക്ഷേത്രമാഹാത്മ്യം' പുരാണശൈലിയിൽ വളരെ മുൻപു തന്നെ വിരചിതമായിരുന്നു എങ്കിലും ആ സന്ദർഭത്തെ ഇദംപ്രഥമമായു് ഒരു കാവ്യത്തിനു വിഷയീഭവിച്ചിപ്പിച്ചതു കൃഷ്ണകവിയാകുന്നു.

ആദ്യത്തെ ശ്ലോകത്തിൽ കവി താഴെക്കാണുന്ന വിധത്തിൽ വിഘ്നേശ്വരനെ വന്ദിക്കുന്നു.

''അങ്കാധിരൂഢരമണീകുചശാതകുംഭകുംഭാതിവേലപരിരംഭരസം [ഗ്രജാസ്യം
ഗംഗാധരപ്രണയിനീതപസാം വിപാകം തേജശ്ചിരായ ഭവതാം [മുദമാതനോതു.''

അനന്തരം പ്രകൃതത്തെ അനുസ്മരിച്ചു പദ്മനാഭപരമായു് ഒരു സ്തോത്രപദ്യം നിർമ്മിക്കുന്നു.

''സ്വർല്ലോകപാലമകുടീനവരത്നജാലൈ-
രുല്ലാസിതാംഘ്രിദലാഞ്ചിതപാദപീഠഃ
ഉല്ലോലചാരുതുളസീദലസൌരഭോ വഃ
കല്യാണമാവഹതു സമ്പ്രതി പദ്മനാഭഃ.''

പിന്നീടു വീരമാർത്താണ്ഡവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ പ്രശസ്തിയായി.

''അസ്തി പ്രഭാവാജ്ജിതരാജ്യലക്ഷ്മീശ്ശാസ്താ സമസ്താവനിവല്ലഭാനാം
ധാത്രീപരിത്രാണപവിത്രകീർത്തിർമ്മാർത്താണ്ഡവർമ്മാ നരപാലവീരഃ.
പ്രസന്നസാരസ്വതചാരുമാധുരീധുരീണവാണീമകരന്ദസുന്ദരം [കാഃ.
ഭജന്തി യം സന്തതമേവ സാധവോ വസന്തചൂതം മധുപാ ഇവോത്സുകാഃ.

ലക്ഷ്മീകാന്തപദൈകവാസപടുധീസ്സദ്യോഗദാന്തോ ഭൃശം
നിത്യം ബാധതമസ്സപത്നനിവഹം നിസ്സാരയൻ സർവതഃ
നേത്രാനന്ദകരശ്ച സാരസഹിതസ്സന്മാഗ്ഗ്രഹംഭദ്രുചി-
ന്നാത്മാ യസ്യ ന കേവലം വിജയതേ മാർത്താണ്ഡതാ ഭൂപതേഃ-

യസ്യാഭിരാമവികളങ്കശശാങ്കഗൌരൈ-
ർഭൂമണ്ഡലേ ധവളിതേ വിപുലൈർയ്യശോഭിഃ
സുസ്നിഗ്ധദുഗ്ധമയവാരിധിശങ്കയേവ
ശേതേ സദൈവ ഭഗവാനിഹ പദ്മനാഭഃ.

യന്നിർജിതാശ്ശാത്രവരാജവീരാ വനേ വസന്തോ നിശിതൈഃ ഖനി
ഭ്രമിം തദീയാമിവ സാഭ്യസൂയാ ഭിന്ദന്തി കന്ദാഹരണച്ഛലേന. [തൈഃ

ഭല്ലീഭയോദ്വേല്ലിതഗാത്രവല്ലീ വല്ലീഗണോല്ലോചകതല്പജാസു
പല്ലീഷു നിർല്ലജ്ജമഥോപചുല്ലി നിർല്ലീയതേ യദ്രിപുവല്ലഭാളീ.''

''തന്റെ പ്രാഭവംകൊണ്ട് ആജ്ഞിച്ച രാജ്യലക്ഷ്മിയോടുകൂടിയ വനായും എല്ലാ രാജാക്കന്മാരുടേയും ശാസിതാവായും ഭ്രമിയുടെ പരിത്രാണംകൊണ്ട് സിദ്ധിച്ച പാവനമായ കീർത്തിയുള്ളവനായും 'മാർത്താണ്ഡവമ്മാ' എന്നൊരു രാജവീരൻ വർത്തിക്കുന്നു. സത്തുക്കൾ അത്യന്തം മഹനീയമായ വാഗ്വൈഭവത്തോടുകൂടിയ ആ രാജാവിനെ വണ്ടുകൾ വസന്തകാലത്തിൽ തേന്മാവിനെയെന്നപോലെ, ആശ്രയിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം പേരുകൊണ്ട മാത്രമല്ല, ചര്യകൊണ്ടും മാർത്താണ്ഡനായ് വിജയിക്കുന്നു.'' (ലക്ഷ്മീകാന്തപദം = വിഷ്ണുവിന്റെ പാദം എന്ന രാജപക്ഷത്തിലും, വിഷ്ണുപദം അഥവാ ആകാശം എന്ന സൂര്യപക്ഷത്തിലും. സത്തുക്കൾ വിദ്വാന്മാരെന്നും നക്ഷത്രങ്ങളെന്നും. ദാന്തൻ ദാതാവെന്നും ദമനശീലനെന്നും. ബാഢതമസ്സുപതന്മാർ തീരെ ബോധഹീനരായ ശത്രുക്കളെന്നും നിറഞ്ഞ കൂരിരുട്ടുകളാകുന്ന ശത്രുക്കളെന്നും. സാരസഹിതൻ സാരത്തോടു കൂടിയവനെന്നും സാരസങ്ങൾക്കു ഹിതനെന്നും. സന്മാർഗ്ഗം നല്ലവരുടെ മാർഗ്ഗമെന്നും, ആകാശമെന്നും. രുചി ഇഷ്ടമെന്നും, പ്രഭയെന്നും.) ''ഈ രാജാവിന്റെ, കളങ്കമില്ലാത്ത ചന്ദ്രനെപ്പോലെയുള്ള വെളുത്ത യശസ്സുകൊണ്ട ഭ്രമണ്ഡലം ധവളിതമായിരിക്കെ ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി തന്റെ ശയനസ്ഥാനമായ പാൽക്കടൽ തിരുവനന്തപുരമാണെന്ന ശങ്കിച്ച് അവിടെ വന്ന യോഗനിദ്രയെ അനുഭവിക്കുന്നു. ഈ രാജാവിനാൽ ജയിക്കപ്പെട്ട ശത്രുക്കൾ കാട്ടിൽ താമസിച്ചു കൂർത്ത കൂന്താലികൾകൊണ്ട ഭക്ഷണത്തിനാവശ്യമുള്ള കിഴങ്ങുകൾ മാന്തിയെടുക്കുന്നു. അതിനായിട്ട് അവർ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭ്രമി കുത്തിമുറിക്കുന്നതു് അസൂയനിമിത്തമാണോ എന്ന തോന്നും. ബാണങ്ങളെ ഭയപ്പെടുകനിമിത്തം വിറയ്ക്കുന്ന ശരീരത്തോടുകൂടി ഇവിടത്തെ ശത്രുരാജാക്കന്മാരുടെ ഭാര്യമാർ വള്ളികളാകുന്ന വിതാനങ്ങളോടുകൂടിയ ചെറുപ്പുരകളിൽ അടുക്കളയ്ക്കു സമീപത്തു നാണമില്ലാതെ ഒളിക്കുന്നു.''

മാർത്താണ്ഡവമ്മമഹാരാജാവിന്റെ മരുമകനായ കാർത്തികതിരുനാൾ ധർമ്മരാജാവിന്റെ ആജ്ഞാനുസാരമാണ് കവി ഈ ഗ്രന്ഥം നിർമ്മിച്ചതു് എന്നുള്ള വസ്തുത അടുത്ത രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങളിൽനിന്നു നാമറിയുന്നു.

'യന്മാതുലഃ ക്ഷ്മാതലവജ്രപാണിർഗ്ഗണൈകപാത്രീ ഭുവി യജ്ജനിത്രീ
യസ്യാഭിരാമാംഗലതാസ്സ്വസാരഃസ്വസാരശൌര്യൈരജ്ജിതകീർത്തിഭൃത്സുഃ;
തച്ഛാസനാൽ പുണ്യവിപാകദാത്രീം ശ്രീപദ്മനാഭസ്യ കഥാമുദാരാം
വക്ഷ്യേ കടാക്ഷാമൃതപൂരസിക്തൈർവചഃപ്രപഞ്ചൈരധുനാ
ഗുരുണാം.''

''യാതൊരു രാജാവിന്റെ അമ്മാവൻ നാടുവാഴുന്ന മഹാരാജാവോ, യാതൊരു രാജാവിന്റെ മാതാവു സൽഗുണങ്ങൾക്കു് ഇരിപ്പിടമോ, യാതൊരു രാജാവിന്റെ സഹോദരിമാർ സുന്ദരിമാരോ, തന്റെ ബലവും ശൌര്യവുംകൊണ്ടു സമാർജ്ജിതമായ കീർത്തിപൂരത്തോടുകൂടിയ അവിടുത്തെ ശാസനം ഹേതുവായിട്ടു് എന്റെ ഗുരുവിന്റെ അനുകമ്പാപൂർവമായ അരുളപ്പാടനുസരിച്ചു പുണ്യവിപാകത്തെ പ്രദാനം ചെയ്യുന്ന ശ്രീപദ്മനാഭന്റെ വിശിഷ്ടമായ കഥ ഞാൻ പറയാൻ തുടങ്ങുന്നു.''

''വിദ്വജ്ജനേ ലസതി സൽകവിതാഭിരാമേ
സാരസ്വതം വയമപീഹ സമാശ്രയാമഃ;
ചന്ദ്രേ സമുദ്യതി മനോഹരകാന്തിപൂരേ
താരാണി കിം വിയതി നോ മുദമാവഹന്തി?

പദ്യാന്യഹ്യന്യപി ഹൃദ്യഭാവം പ്രയാന്തി വിദ്വന്മുഖനിർഗ്ഗതാനി
അനാദൃതാനീവ നവാംബുവാഹപ്രപീതമുക്താനി സമുദ്രവാരി''

ഇത്യാദി ചില ശ്ലോകങ്ങൾ ഔദ്ധത്യപരിഹാരത്തിനായ് രചിച്ചതിനുമേൽ കവി തിരുവനന്തപുരം പട്ടണത്തെ താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന പദ്യങ്ങളിൽ വർണ്ണിക്കുന്നു.

''അസ്തി പ്രശസ്തമുപദക്ഷിണവാരിരാശി
ക്ഷേത്രം മനോഹരമനന്തപുരാഭിധാനം;
യസ്മിൻ പുരാണപുരുഷസ്സഹ ലോകമാത്രാ
നിദ്രായതേ ഭുജഗപുംഗവതല്പശായീ.

പുരാ സുരാഹംകൃതിലംഘനായ ത്രിവിഷ്ടപം സൃഷ്ടവതാ വിശിഷ്ടം
വാക്യേന ധാതുർഭുവി കൌശികേന പ്രമുക്തമേതത്തദിദം ഹി നൂനം.
യാത്രാഗതാനാം പുരുപുണ്യഭാജാമനേകതീർത്ഥാംബുനിമജ്ജനേന
പാപോപശാന്ത്യൈ ഗുരുപാപഹന്ത്രീ ഭാഗീരഥീ വാഞ്ഛതി പാദപാം

[സൂൻ.

ധർമ്മഃസ്വയം കലിയുഗേ കില പാപഹേതൌ
കേതൌ സമസ്തസുകൃതദ്രുമപല്ലവാനാം
ആസ്തേ സുഖേന ചിരകാലമധർമ്മഭീത്യാ
യസ്മിൻ നിഗൂഢമിതി കാപി പുരാണവാണീ.

ഉത്തുംഗഗോപുരനിവിഷ്ടവലാഹകേഷു
ദന്തീന്ദ്രകർണ്ണപവമാനപലായിതേഷു
യസ്മിന്നിവാശ്രയവിഹീനതയാ പ്രപന്നാ-
വിദ്യുല്ലതാ ധൃതവിലാസവതീസവൃപാഃ.

ചിത്രാപ്പിതാനാം മൃഗലോചനാനാം ഗാത്രാണി ചിത്രാണി ഘടാവിടാനാം
ആലോക്യ മോഹാന്നയനാഭിരാമേ യസ്മിന്നവസ്ഥാം ഭജതേ തദീയാം.

ക്ഷീരാബ്ധിരാംശൌ കില പദ്മനാഭശ്ചേതേ മൃഷാ കിന്നു കഥേതി ലോ
ഭിന്ദന്തി സന്ദേഹമമന്ദവേഗാ—യസ്മിൻ ക്ഷരൽക്ഷീരസരിൽ [കേപ്രവാഹാഃ.

യൽകാമിനീനാം വദനാരവിന്ദം വിലോക്യ ചന്ദ്രസ്യമനോഭിരാമം
നിജോദയേഽപ്യാത്തവികാസഭാവസന്ദേഹമാത്മന്യപി ഗാഹതേ സ്മ.

യദ്ഗോപുരാഘട്ടനശങ്കയോച്ചൈർദ്ദൂരേ പരം ദക്ഷിണമാശ്രയാത്രാം
കരോതി നൂനം ഭഗവാൻ പതംഗസ്തഥാ ഹി തസ്യാമുദരശ്മിപാതഃ.

യാത്രാഭിരാമനഗരീശിഖരാഗ്രകോടിവ്യാഘട്ടനാദുരസിജാതകിണപ്രരോഹം [
ഇന്ദോസ്സുമന്ദമതയശ്ശമമാഹരേകേ ഛായാം ഭവസ്യാദപരേഽപി കുരംഗ [മന്യേ.''

''ദക്ഷിണസമുദ്രത്തിന്റെ തീരത്തിൽ (തിരു) അനന്തപുരം എന്ന പേരോടുകൂടിയ പ്രശസ്തവും മനോഹരവുമായ ഒരു ക്ഷേത്രമുണ്ട്. അവിടെ പുരാണപുരുഷനായ ഭഗവാൻ ശ്രീനാരായണൻ ലക്ഷ്മീദേവിയോടു കൂടി അനന്തപര്യങ്കശയനനായ് നിദ്ര ചെയ്യുന്നു. പണ്ടു ദേവന്മാരുടെ അഹങ്കാരം ശമിപ്പിക്കുവാൻ വിശ്വാമിത്രമഹർഷി ഒരു പുതിയ സ്വർഗ്ഗം നിർമ്മിക്കുകയുണ്ടായല്ലോ. ആ സൃഷ്ടി അരുതെന്നു ബ്രഹ്മാവു വിലക്കിയപ്പോൾ മഹർഷി തന്റെ നൂതനലോകം താഴത്തേയ്ക്കിട്ടു. അതുതന്നെയാണ് തിരുവനന്തപുരമെന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ല. ഇവിടെ വന്നുചേർന്ന് അനേകം തീർത്ഥങ്ങളിൽ സ്നാനംചെയ്തു പുണ്യം ആർജ്ജിക്കുന്നവരുടെ പാദപാംസുക്കളെ, മഹാപാതകങ്ങൾ പോലും ഹനിക്കുന്ന ഗംഗാഭഗവതി തന്റെ പാപശാന്തിക്കുവേണ്ടി, കാംക്ഷിക്കുന്നു.. പാപങ്ങൾക്കു കാരണവും എല്ലാ പുണ്യവൃക്ഷങ്ങളുടെ

തളിരുകൊംക്കും ധൂമകേതുവുമായ കലിയുഗത്തിൽ അധർമ്മത്തെ ഭയപ്പെട്ടുകൊണ്ട ധർമ്മം വളരെക്കാലമായ് ഈ തിരുവനന്തപുരത്തു് ഒളിച്ചു താമസിക്കുന്നുവെന്നതെ പുരാണങ്ങൾ ഘോഷിക്കുന്നതു്. ക്ഷേത്രത്തിന്റെ ഉന്നതങ്ങളായ ഗോപുരങ്ങളിൽ തിങ്ങിനിൽക്കുന്ന മേഘങ്ങളെ ആനത്തലവന്മാരുടെ കർണ്ണചലനത്തിൽനിന്നുണ്ടാകുന്ന കാറ്റു് ഓടിക്കവേ, നിരാശ്രയകളായ്ത്തീരുന്ന മിന്നൽക്കൊടികൾ താഴത്തു സുന്ദരിമാരുടെ രൂപം ധരിച്ചു വന്നു പരിലസിക്കുന്നു. അനവധി വിടർ ഇവിടെ ചിത്രവിലസിതകളായ സുന്ദരിമാരുടെ ആശ്ചര്യജനകങ്ങളായ രൂപങ്ങൾ കാണുമ്പോൾ സ്വയം ചിത്രലിഖിതന്മാരായതുപോലെ സ്തംഭിച്ചു നിന്നുപോകുന്നു. പാലാഴിയിൽ ശ്രീപദ്മനാഭൻ ശയിക്കുന്നു എന്നുള്ള കഥ വാസ്തവമോ അല്ലയോ എന്നു് ആക്കെങ്കിലും സംശയമുണ്ടെങ്കിൽ അതു് ഈ ക്ഷേത്രത്തിൽ അതിവേഗമായ് ഒഴുകുന്ന പാൽപ്പുഴ കാണുമ്പോൾ ശമിക്കുന്നു. (ധാരാളം പാൽ അമ്പലത്തിൽ നിവേദ്യത്തിനായ് ഉപയോഗിക്കുന്നു എന്നു താൽപര്യം. ഈ ക്ഷേത്രത്തിൽ പാല്പായസ നിവേദ്യം നിയമേന ഉണ്ടു്.) ഇവിടെ വന്നുചേരുന്ന സ്ത്രീരത്നങ്ങളുടെ മനോഹരമായ മുഖം കാണുമ്പോൾ താൻ ഉദിച്ചുകഴിഞ്ഞു എങ്കിലും ഉദിച്ചില്ലല്ലോ എന്നൊരു ശങ്ക ചന്ദ്രനെ ബാധിക്കുന്നു. ഈ ക്ഷേത്രത്തിലെ ഗോപുരത്തോടു തനിക്കു് ഉരസേണ്ടിവരുമെന്നു ശങ്കിച്ചു സൂര്യൻ ദൂരെ തെക്കോട്ടു മാറീട്ടാണു് ആകാശത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നതു്. അതുകൊണ്ടാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ രശ്മിപാതം എപ്പോഴും മൃദുവായിരിക്കുന്നതു്. തിരുവനന്തപുരത്തിലെ പ്രാകാരശൃംഗങ്ങളുടെ അഗ്രഭാഗങ്ങളുമായ് കൂട്ടിമുട്ടുക നിമിത്തം മാറിടത്തിൽ ചന്ദനം പുരുക്കേറ്റുണ്ടായ തഴമ്പിനെയാണു് ചില മന്ദബുദ്ധികൾ മുയലെന്നും മറ്റു ചിലർ ഭൂമിയുടെ ഛായയെന്നും വേറെ ചിലർ മാനെന്നും വ്യവഹരിക്കുന്നതു്.''

കവി വീണ്ടും ക്ഷേത്രവർണ്ണനം തുടരുന്നു:—

അനന്തശയ്യാമധിഗത്യ നിദ്രാമുപേയുഷോ യത്ര ബുധാസ്സിധാമ്നഃ
ലോകസ്യ കാലത്രയപാപഹാരി ദ്വാരത്രയാലോകനമാമനന്തി.

മുഖൈശ്ചതുർഭിഃ കഥയൻ പ്രമോദീ യദീയമാഹാത്മ്യകഥാ യഥാവൽ
പുരാ പുരാരാതികരാപനീതം സ്വകം മുഖം ശോചതി പദ്മജന്മാ.

അനേകജന്മാർജ്ജിതപാപമൂലപ്രഭഞ്ജനോ രഞ്ജിതമഞ്ജുഗീതഃ
യത്രാതിമാത്രം ഭുവനം പുനീതേ നിത്യാചിതശ്രീബലിവാദ്യ

ഘോഷഃ,

മാണിക്യവണ്ണാ മണികങ്കണോദ്ഗാണിക്യപാണിസ്ഥിതദീപ
പങ്ക്തിഃ
വിഭാതി യത്രോത്സവപുണ്യകാലേ സേവാഗതാ താരകമാലികേവ.

അയനദ്വയസംക്രമേഷു യസ്മിൻ ജയതി ശ്രീബലിമംഗല
പ്രഘോഷഃ
അനുഗച്ഛദദൃശ്യദേവലോകപ്രിയസങ്കീർത്തനപുണ്യവർഷ്മണീയഃ.

യത്ര പ്രാസാദതസ്സാക്ഷാജ്ജാതഃ കാലേഷു കേഷുചിൽ
ക്ഷീരാസ്യുക്സ്യന്ദസന്ദോഹഃ സമ്പദാപത്തിസൂചകഃ.
നിർമ്മാല്യകുസുമാമോദിധമ്മില്ല സരളാഃ സ്ത്രിയഃ
കർമ്മാണി യത്ര കുർവന്തി ജന്മാന്തരതപോബലാൽ

ചന്ദ്രാംശുസമ്പർക്കവിശാന്നിശായാം നിഷ്യന്ദമാനാംബുഗണൈരധസ്താൽ
യത്രാത്തനിദ്രാൻ വളഭൌ കപോതാൻ നയന്തി ബോധം നവചന്ദ്ര
കാന്താഃ.

വർണ്ണനീയഹരിപുണ്യവാസരേ ദക്ഷിണാപഥസുഖാപ്തികാരണേ
യത്ര സാധു സമുപോഷിതാൻ ജനാനിദ്ര ഏവ നനു വന്ദതേ മുദാ.''

''ശേഷശയ്യയിൽ പള്ളികൊള്ളുന്ന ഭഗവാൻ ശ്രീപത്മനാഭന്റെ ഗർഭഗൃഹത്തിലെ മൂന്നു നടകളും കണ്ടാൽ ഭൂതം, വർത്തമാനം, ഭാവി ഈ മൂന്നു കാലങ്ങളിലെ പാപങ്ങളും നശിക്കുമെന്നാകുന്നു ജനങ്ങളുടെ വിശ്വാസം. ശ്രീപത്മനാഭന്റെ മാഹാത്മ്യകഥകളും ആനന്ദത്തോടുകൂടി യഥാശക്തി നാലുമുഖങ്ങളുംകൊണ്ടും കഥനംചെയ്യുന്ന ബ്രഹ്മാവു പണ്ടു ശ്രീപരമേശ്വരൻ തള്ളിക്കളയുകനിമിത്തം പൊയ്പോയ തന്റെ അഞ്ചാമത്തെ മുഖത്തെയോർത്തു വ്യസനിക്കുന്നു. (ആ മുഖംകൂടി ഉണ്ടെങ്കിൽ കുറേക്കൂടി നന്നായ് ആ കഥകളും വർഷിക്കാമല്ലോ എന്നു സാരം; ബ്രഹ്മാവിന്റെ നാലുമുഖങ്ങളുംകൊണ്ടു പരിപൂർണ്ണവർണ്ണനം സാദ്ധ്യമല്ലെന്നു ധ്വനി.) ഈ ക്ഷേത്രത്തിൽ എന്നും നടക്കുന്ന മനോഹരമായ ഗീതത്തോടുകൂടിയ ശ്രീബലിവാദ്യഘോഷം അനേകജന്മങ്ങളിൽ ആർജിച്ച പാപമാകുന്ന പഞ്ഞിയെ പറപ്പിക്കുന്ന കാറ്റായ് ലോകത്തെ അത്യന്തം പവിത്രമാക്കുന്നു. ഗണികകളുടെ രത്നകങ്കണങ്ങളണിഞ്ഞ കൈകളിൽ വിലസുന്ന മാണിക്യവർണ്ണമായ ദീപപങ്ക്തി ഉത്സവകാലത്തിൽ തൊഴാനായ് വന്നുചേർന്ന നക്ഷത്രമാലപോലെ ശോഭിക്കുന്നു. രണ്ടു് അയനസംക്രമകാലങ്ങളിലും ഇവിടെ നടക്കുന്ന ശ്രീബലിയുടെ മംഗലഘോഷം അദൃശ്യരായ് ബിംബത്തിനു പുറകെ പോകുന്ന ദേവന്മാരാൽ വർണ്ണിക്കപ്പെടത്തക്കതാണു്. ഈ ക്ഷേത്രത്തിലെ പ്രാസാദത്തിൽനിന്നു ചില അവസരങ്ങളിൽ ശുഭസൂചക

മായ് ക്ഷീരവും അഭ്രഭേസൂചകമായ് രജതവും സ്രവിക്കാറുണ്ട്.* നിർമ്മാല്യപുഷ്പങ്ങൾ ചൂടുകകൊണ്ട് സുഗന്ധിയായ കേശപാശത്താൽ കോമളമാരായ സ്ത്രീകൾ ഈ ക്ഷേത്രത്തിൽ അവരവർക്ക് വിധിച്ചിട്ടുള്ള കർമ്മങ്ങൾ പൂർവജന്മങ്ങളിലെ തപോബലംകൊണ്ട് ചെയ്യുന്നു. (ആ തപോബലമില്ലെങ്കിൽ പദ്മനാഭകൈങ്കര്യത്തിന് അവർക്ക് സംഗതി വരുന്നതല്ലെന്നു താൽപര്യം.) രാത്രിയിൽ ചന്ദ്രകിരണങ്ങൾ തട്ടി ചന്ദ്രകാന്തക്കല്ലുകൾ അലിഞ്ഞു് അവയിൽനിന്നിറ്റുവീഴുന്ന വെള്ളത്തുള്ളികൾ വളഭികളിൽ ഉറങ്ങുന്ന മാടപ്രാക്കളെ ഉണർത്തുന്നു. ഈ ക്ഷേത്രത്തിൽ ദക്ഷിണായനസുഖപ്രാപകമായ ഹരിവാസരം നോറ്റ് ഉപവസിക്കുന്ന ജനങ്ങളെ ഇന്ദ്രൻ തന്നെ സസന്തോഷം വന്ദിക്കുന്നു.''

ഇത്രയുംകൊണ്ട് ക്ഷേത്രവർണ്ണനം അവസാനിക്കുന്നില്ല. ഒരു മനോഹരമായ ഗദ്യമാണ് ഈ പദ്യങ്ങൾക്കപ്പുറം കാണുന്നതു്.

തത്ര ച വിചിത്രതരപുത്രികാചിത്രവിശേഷൈരതിമാത്രം നേത്രോപഹാരിണി, ശ്രോത്രാഭിരാമവാദിത്രഘോഷപ്രവൃത്തനൃത്തലീലാകുതൂഹലകേകിവൃന്ദകേകാകലാപകോലാഹലേ, സർപ്പാധിരാജതല്പാധിശായിപദ്മനാഭവക്ഷഃസ്ഥലീവിലാസലോലലക്ഷ്മീകടാക്ഷവീക്ഷണാമൃതോക്ഷണേന പ്രതിക്ഷണം സുരക്ഷ്യമാണസദ്ധർമ്മവൃക്ഷസ്യ, സമുല്ലസദാചാരഫുല്ലപല്ലവസ്യ, സൌഖ്യാഭിധാനമുഖ്യപകഫലഷണ്ഡമണ്ഡിതസ്യ, മഞ്ജുഗുണമഞ്ജരീപുഞ്ജസഞ്ജാതയശോരേസൌരഭാക്രാന്തദിഗന്തരാളസ്യ..... നിഷ്യന്ദമാനസുകൃതകദളീമകരന്ദവിന്ദുസന്ദോഹാശയാ സന്തതാഭ്യാഗതസാധുജനമധുകരാരാവമുഖരിതാശാവകാശേ, ഭക്തജനമസ്കുസുവൃത്തവിനസ്നനിർമ്മാല്യമാല്യപതിതസംഫുല്ലമല്ലികാസുബന്ധുരബന്ധുജീവനിരന്തരീകൃതദിഗന്തരേ, ഭഗവദ്ധ്യാനബദ്ധാനന്ദകർമ്മന്ദിവൃന്ദേ, കാനീനമുനിമണ്ഡപമണ്ഡനായിതനിബിഡബാഡവസംഘമുഖവിടങ്കവിശൃംഖലവിസൃതപരസുസ്വരസുവർണ്ണസുഷ്ഠ്യുപദനിഷ്ഠാവിശിഷ്ടവേദപാഠസമാകർണ്ണനവിലജ്ജമാനാബ്ജയോനിപ്രവൃത്തപദ്മനാഭനാഭികമലകോടരകുടീരഗഹരപ്രദേശേ,..... ഭഗവദാഗമോ സ്വകഥാസുധാഭിരാമമനന്തരസർഗ്ഗം സന്ദർഭം കൃഷ്ണശർമ്മാ നിർമ്മാതുമാരഭതേ.''

ദൈർഘ്യത്തെ ഭയപ്പെട്ടാണ് ഈ ഗദ്യം മുഴുവൻ ഉദ്ധരിക്കാത്തതു്. ഈ ക്ഷേത്രത്തിൽ നയനാനന്ദപ്രദങ്ങളായ പാവകളും ചിത്ര

* ഇതു വാസ്തവമാണെന്നു ശ്രീപദ്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രത്തിലെ ഗ്രന്ഥവരിയിൽ നിന്നു വിശദമാകുന്നു.

ങ്ങളും കണ്ണ്സുഖം നല്കുന്ന വാദ്യഘോഷങ്ങളും ഉണ്ടെന്നും, ഇവിടെ ആരാധനത്തിനായ് അനവധി ജനങ്ങളും വന്നുചേരുന്നുവെന്നും അവരുടെ കൂട്ടത്തിൽ സന്യാസിമാരുണ്ടെന്നും, വളരെ ബ്രാഹ്മണർ വ്യാസമണ്ഡപത്തിന്റെ മുൻവശത്തിരുന്ന വിശിഷ്ടരീതിയിൽ വേദപാരായണം ചെയ്യുന്ന എന്നും മറ്റുമാണ് ഫലിതാർത്ഥം. അനന്തശയനത്തിലേയ്ക്ക് ശ്രീപത്മനാഭൻ വന്നുചേർന്ന കഥയെ വിഷയീകരിച്ചു ശ്രീകൃഷ്ണകവി പ്രസ്തുത ഗ്രന്ഥം നിർമ്മിച്ചു എന്നും ആ ഘട്ടത്തിൽ കാവ്യകാരൻ പ്രസ്താവിക്കുന്നു.

അനന്തരം കഥ ആരംഭിക്കുന്നു. അതു നടന്ന കാലത്തു കേരളം പരിപാലിച്ചിരുന്ന കുലശേഖരൻ എന്ന രാജാവിനേയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പട്ടമഹിഷിയായ മാലിനിയേയും കവി ആദ്യമായ് വർണ്ണിക്കുന്നു.

''അശേഷരാജന്യകിരീടമാലാമരന്ദസംക്ഷാളിതപാദപീഠഃ
ഭൃംഗലീലാകുലിതാരിവീരോ ബഭൂവ രാജാ കുലശേഖരാഖ്യഃ.

ഗ്രഞ്ജാമണിർഭ്രഷണതാമയാസീൽ; പണ്ണാനി ചാച്ഛാദനതാമവാപുഃ;
വനേഷു യദ്വൈരിവിലാസിനീനാം കേയൂരഭാവം ശിഖിപിഞ്ഛ
നാളാഃ.

x x x x

തം മാലിനീ നാമ മനോഭിരാമാ നിതംബിനീ ശംബരവൈരികല്പം
ഭേജേ തയാ സോപി നരേന്ദ്രമൗലിഃ കാമോത്സവം കാവ്യരസാനു
രൂപം.''

'എല്ലാ രാജാക്കന്മാരുടേയും കിരീടങ്ങളിൽ ശോഭിക്കുന്ന പുഷ്പമാലകളിൽ നിന്നൊഴുകുന്ന മകരന്ദത്താൽ ക്ഷാളിതമായ പാദപീഠത്തോടുകൂടിയവനായ് തന്റെ പുരികമിളക്കൽകൊണ്ടു മാത്രം ശത്രുക്കളെ ആകുലീകരിക്കുന്നവനായ് കുലശേഖരൻ എന്ന പേരോടുകൂടി ഒരു രാജാവുണ്ടായിരുന്നു. വനങ്ങളെ അഭയം പ്രാപിച്ച അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശത്രുക്കളുടെ പത്നിമാർക്കു കുന്നിക്കുരുകൊണ്ട് ആഭരണങ്ങളും ഇലകൊണ്ടു വസ്ത്രങ്ങളും മയിൽപീലികൊണ്ടു തോരണവളകളും അണിയേണ്ടിവന്നു. മനോഭിരാമയായ മാലിനിയായിരുന്ന ആ രാജാവിന്റെ പട്ടമഹിഷി. ആ സ്ത്രീരത്നവുമായി അദ്ദേഹം കാവ്യരസംപോലെ അതിരമ്യമായ തൃതീയപുരുഷാർത്ഥത്തെ ഭജിച്ചു.' വസന്തവർണ്ണനം, സംഭോഗവർണ്ണനം, ഇവയോടുകൂടി പ്രഥമസ്തബകം അവസാനിക്കുന്നു.

രണ്ടാമത്തെ സ്തബകം ദിവാകരസന്യാസിയുടെ കഥകൊണ്ടു തുടങ്ങുന്നു. തുളുനാട്ടുകാരനായ ആ മഹാനുഭാവനാണല്ലോ തിരുവനന്തപുരത്തു ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമിവിഗ്രഹം പ്രതിഷ്ഠിച്ചതു്.

നാരായണം ദ്രഷ്ടുമനാ മനസ്വീ ദിവാകരോനാമ പുരാ മുനീന്ദ്രഃ
തപോ വിതേനേ ചിരകാലമുഗ്രം ഭാഗീരഥീതീരതപോവനേഷു.

x x x x

വിലംബിപീതാംബരമംബരാഭസ്സുപഞ്ചലേനാഞ്ചിതമഞ്ചലേന
കടീതടാലംബിതമാദധാനഃ പാടീരപങ്കാങ്കിതചാരുവക്ഷാഃ

സമുല്ലസച്ചന്ദ്രകമിന്ദ്രചാപപ്രഭാനിരാസാഞ്ചിതപിഞ്ഛജാലം
വഹൻ വിഹംഗേന്ദ്രസുഖാധിരുഢസ്തദഗ്രതസ്സാദരമാവിരാസീൽ.

മുകുന്ദമന്ദസ്മിതകന്ദളീനാം പാകേന മന്ദോന്മിഷിതാക്ഷിയുഗ്മഃ
ദൃശ്യം ഘനശ്യാമമപശ്യദഗ്രേ മഹാമുനിസ്തം പുരുഷം പുരാണം.

ചക്രം ദധാനം ഹതവൈരിചക്രം ശംഖം ച സംഖ്യോദിതഭീമനാദം
കൌമോദകീം മോദകരീം ജനാനാം പദ്മഞ്ച പദ്മാനയനാഭിരാമം

കൃപാകടാക്ഷാമൃതസിന്ധുവീചീവിലോലലക്ഷ്മീഹൃദയാരവിന്ദം
വൈകുണ്ഠമുദ്യന്മണികുണ്ഡകാണ്ഡപ്രകാണ്ഡമക്ഷ്ണാ ജിതപുണ്ഡരീകം

ദിഷ്ട്യാഥ ദൃഷ്ട്വാ ഗുരുഭക്തിഭാരപ്രരുഢരോമാഞ്ചമുദഞ്ചിതാശ്രുഃ
സ സന്നതാംസഃ പരമസ്യ പുംസോ മുനിർവവന്ദേ ചരണാരവിന്ദേ.

''ദിവാകരൻ എന്ന മഹർഷി പണ്ട് ശ്രീനാരായണനെ പ്രത്യക്ഷമായ് കാണണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹത്തോടുകൂടി ഗംഗയുടെ തീരത്തുള്ള തപോവനങ്ങളിൽ വളരെക്കാലം തപസ്സുചെയ്തു. പീതാംബരാലംകൃതനായ് ചന്ദനം പൂശിയ മാറിടത്തോടുകൂടിയവനായ് ശംഖചക്രഗദാപദ്മധരനായ് ഗരുഡാനിരുഢനായ് അരവിന്ദനേത്രനും ആകാശവർണ്ണനുമായ പുരാണപുരുഷൻ ആ തപോധനന്റെ മുന്നിൽ ആവിർഭവിച്ചു. ദിവാകരൻ ഭഗവാന്റെ ചരണസരോജങ്ങളെ വന്ദിച്ചു.'' എന്തു വരം വേണമെന്നുള്ള അരുളപ്പാടിനെ അർഭകരൂപത്തിൽ അവിടുന്ന് എപ്പോഴും തന്റെ മുമ്പിൽ വിഹരിക്കണമെന്നു മുനി അപേക്ഷിച്ചു.

''തഥേത്യുദീര്യാഥ ശുഭാശുഭാനാം സ കർമ്മണാം തൽക്ഷണമേവ സാക്ഷീ
കൃപാലുരാസീദധികം മുനീന്ദ്രേ; ഭക്തൈകനിഷ്ഠം മഹതാം ഹി ചേതഃ.''

'അങ്ങനെയാകട്ടെ എന്നു സമ്മതിച്ചു കരുണാനിധിയായ ഭഗവാൻ ഒരു ശിശുവിന്റെ വേഷത്തിൽ ആ ഭക്തന്റെ മുൻപിൽ പരിലസിച്ചു. 'പുണ്ഡരീകനഖമണ്ഡിതകണ്ഡകാണ്ഡ'നായ് 'പഞ്ച

ലകാകപക്ഷ'നായ് വല്ലലഭ്രഷണനായ് ശ്രീപതി മഹർഷിയുടെ മടിയിൽ ക്രീഡിച്ചു. അവിടെ അതുല്യ ചാപല്യമായ ബാല്യം നയിച്ച തന്തിരുവടി പല മാറിറിത്തങ്ങളും കാട്ടി. അകത്തു സൂക്ഷിച്ചു വച്ചിരുന്ന നെന്മണികളം അങ്കണത്തിൽ വാരി വിതറുക, ചെടികളുടെ തടങ്ങളിൽ മുനികന്യകമാർ വെള്ളമൊഴിച്ചാൽ അവയിൽ ഓവുകളുണ്ടാക്കി അതു വെളിയിലേയ്ക്കു കളയുക, യാഗത്തിനുവേണ്ടി പചിച്ച ഹവിസ്സു വല്ല മൂലയിലും കൊണ്ടുചെന്നു് ഒളിച്ചുവയ്ക്കുക, ഇങ്ങനെയുള്ള തായാട്ടകളംകൊണ്ടു മഹർഷിക്കു് ഇരിക്കപ്പൊറുതിയില്ലാതെയായി.

ഒരിക്കൽ ദിവാകരൻ കാട്ടിലേയ്ക്കു സമിത്തു കൊണ്ടുവരുവാൻ പോയപ്പോളം ആ മായാശിശുവും അദ്ദേഹത്തെ അനുഗമിച്ചു. ഒരു ഭയങ്കരനായ കുഞ്ജരവീരൻ അവിടെവച്ചു ശിശുവിനെ തന്റെ കൊമ്പുകളംകൊണ്ടിടയിലാക്കി ഉയർത്തി.

''രോദം സമാകർണ്യ ശിശോരുദഗ്രം മുനിർവിഷാദാകുലിതാന്തരംഗഃ
അധാവദാധേരവധിം ന പശ്യൻ മുനിർമ്മധുദ്വേഷിഗവേഷണായ.

കരിവരകരബന്ധവ്യാകുലം തം തദന്തം ഭയപരവശഭാവം ബാഷ്പ
[പൂരം കിരന്തം
ചകിതചകിതനേത്രം ബാലമാലോകയന്തം തദനു മുനിരപശ്യത്തത്ര
[സംഭ്രാന്തചേതാഃ.''

കരച്ചിൽ കേട്ടു മുനി കുഞ്ഞിനെ വിട്ടുതരണമെന്നും അതിനു പകരമായ് തന്റെ ദേഹം സ്വീകരിക്കണമെന്നും അഭ്യർത്ഥിച്ചു. ആന, രഘുവംശം രണ്ടാം സർഗ്ഗത്തിലെ സിംഹം ദിലീപനോടെന്നപോലെ, മുനിയോടു ചില ചോദ്യങ്ങളം ചോദിച്ചു.

''മോക്ഷഃ പുംസാം യത്നതസ്സാധ്യധീയഃ; പുണ്യം തസ്മിൻ കാരണം
[താപസേന്ദ്ര;
പുണ്യാവാപ്തൗ ദേഹ ഏവ പ്രമാണം; തസ്മിൻ ദേഹേ നിസ്പൃ
[ഹത്വം കഥം തേ?''

''മോക്ഷം പ്രയത്നത്താൽ സാധിക്കേണ്ടതാണു്; അതിനു പുണ്യംചെയ്യണം. പുണ്യം ചെയ്യണമെങ്കിൽ ദേഹം വേണം; ദേഹത്തിൽ ആഗ്രഹമില്ലായ്കയുണ്ടെങ്കിൽ എങ്ങനെ വന്നു?'' എന്നും മറുമാണു ചോദ്യങ്ങളം. ഒടുവിൽ കുഞ്ഞിനെ വിടാമെന്നും മുനിയെ കൊല്ലാമെന്നും ഒരു ക്ഷണനേരത്തേക്കു് കണ്ണടച്ചുകൊള്ളണമെന്നും ആ

മത്തഗജം പറഞ്ഞു. മുനി അനുസരിച്ചു. വീണ്ടും കണ്ണുതുറന്നു നോക്കിയപ്പോഴും അദ്ദേഹം കണ്ടതു ഭഗവാനെ മാത്രമായിരുന്നു. ദിവാകരൻ അതു ഭഗവാന്റെ ലീലയാണെന്നു മനസ്സിലാക്കി. പിന്നെയും പല വികൃതിത്തരങ്ങളും ശിശു മുനിയുടെ പർണ്ണശാലയിൽ കാട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അങ്ങനെയിരിക്കെ,

''കദാചിദ്ധൂയമാനേഗ്നൌ വിമുക്തസലിലം ശിശും
അരുധൽ പാണിപുഷ്പേന മുനിഃ കോപലവാന്വിതഃ
അന്തർദ്ദധേ സ ഭഗവാൻ സഹസൈവ സമീപതഃ
അനാദരോപി മഹതാം കൃപാഭംഗായ കല്പതേ.''

''ഒരിക്കൽ അഗ്നിയിൽ മഹർഷി ഹോമിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ കുഞ്ഞു് അതിൽ വെള്ളമൊഴിച്ചു; അരുതെന്നു മുനി അല്പം കോപത്തോടുകൂടി തടുത്തു; അരികത്തുനിന്നു് അപ്പോൾതന്നെ ഭഗവാൻ മറയുകയും ചെയ്തു. മഹത്തുക്കളെ അനാദരിച്ചാൽ അവരുടെ കാരുണ്യം കുറഞ്ഞുപോകുന്നതു സഹജമാണല്ലോ.'' പിന്നെയും ശ്രീപദ്മനാഭൻ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നതിനുവേണ്ടി സന്യാസി തപസ്സുചെയ്തുകൊണ്ടു് അവിടെത്തന്നെ ഇരുന്നു.

മൂന്നാം സ്തബകത്തിൽ നാരദൻ ദിവാകരന്റെ സമീപത്തിൽ എത്തി വ്യാസോക്തമായ ഒരു പുരാവൃത്തം അദ്ദേഹത്തെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നു. അതു മാർക്കണ്ഡേയന്റെ അപേക്ഷയനുസരിച്ചു ദക്ഷിണദിക്കിൽ പരശുരാമക്ഷേത്രത്തിൽ ശ്രീനാരായണൻ ഈ കലിയുഗത്തിൽ മനുഷ്യരുടെ പാപശാന്തിക്കായു് അനന്തശയനത്തിൽ പള്ളികൊള്ളുന്നുള്ളതാണു്. അനന്തരം ദേവേന്ദ്രൻ സ്യനാസിയുടെ തപോഭംഗം വരുത്തുവാൻ ഉർവശിയെ അയയ്ക്കുന്നു. ''ഉദഞ്ചിതാക്ഷ്യഞ്ചലചഞ്ചലീകസഞ്ചാരസഞ്ചാലിതപഞ്ചബാണാ'' എന്നും മറ്റും ആ അപ്സരസ്ത്രീയെ കവി ഈ ഘട്ടത്തിൽ അത്യന്തം മധുരമായു് വർണ്ണിക്കുന്നു.

''അഥോർവശീ ദുർവഹതുംഗപീനസ്തനാലസാ ഗർവഭരോഭിരാമാ
സുപർവഗാണിക്യമണിവിരേജേ നിതംബബിംബാഞ്ചിതരത്നകാഞ്ചീ.

x x x x

സഖീകരാലംബിതപാണിപദ്മാ ശിഖാന്തരോദ്ഭാന്തസുഗന്ധിപുഷ്പാ
കപോലനമ്രാനനപൂരകാന്തിഭാജോന്യധത്ത വിന്യാസവിലാസമം

[ശ്ലോകാഃ.

അലക്തകാപാടലപാദപദ്മസുരക്തഭ്രമണ്ഡിതമാർഗ്ഗദേശാ
തതസ്സാ സാലക്ഷ്യത ദേവസേവാനിഷക്തമേഷാ നികൃഷ്യാ മുനീന്ദ്രം.

ദൃഷിസ്തദാനീം വിരതസ്സമാധേരുന്മീല്യ നേത്രേ വിപുലപ്രകാശേ
അപശ്യദാശ്യാമളകൈശ്യഭാരാം താമുർവശീം വിശ്വവിശേഷദൃശ്യാം

ക്രീഡന്തീം കന്ദുകൈരേനാം മുനിരാനന്ദമന്ദിരാം
നനന്ദ മന്ദഹാസാംശുകന്ദളീസുന്ദരാനനാം.''

സർവാലങ്കാരഭൂഷിതയായ ആ സ്ത്രീരത്നം ഹാവഭാവങ്ങളോടുകൂടി മഹർഷിയുടെ മുമ്പിൽനിന്നുകൊണ്ടു കന്ദുകക്രീഡ ചെയ്തു. മഹർഷി കണ്ണു തുറന്നു നോക്കി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സു് അല്പമൊന്നിളകി. പക്ഷേ, ഉത്തരക്ഷണത്തിൽ തന്നെ ആ സ്വർവേശ്യ തന്റെ തപോഭംഗത്തിനു മുതിരുകയാണെന്നു് അറിഞ്ഞു ഭഗവാനെ വീണ്ടും സ്മരിച്ചു. ഭഗവാൻ ആ സ്ഥലത്തു പ്രത്യക്ഷീഭവിച്ചു. താടിക്കാരനെ മോഹിപ്പിക്കുവാൻ വന്ന ഉർവശിയുടെ മനസ്സു ദിവ്യമംഗളവിഗ്രഹനായ ശ്രീനാരായണങ്കലേയ്ക്കു തിരിഞ്ഞു

''ഉരഃസ്ഥലാസ്തീർണ്ണഗഭസ്തിജാലം രവിസ്തുതം കൗസ്തുഭഭാവഹന്തം
അഖണ്ഡമത്സ്യാധിപകുണ്ഡലശ്രീസുമണ്ഡലാമണ്ഡിതഗണ്ഡയുഗ്മം

പീതാംബരം നീലനവോല്പലാഭം തടില്ലതാപീഡമിവാംബുവാഹം
കരോല്ലസദ്വേണുമുദാരമന്ദസ്മിതാമൃതാപ്ലാവിതദിക്തടാന്തം

ത്രിലോകലക്ഷ്മീനിലയം പുമാംസം വിലോക്യ സാ കാമശരാഭിതപ്താ

x x x x

സ്രംസദ്ദുകൂലാകുലകേശമാലാചലദ്ഭൂരിഹാരവപുരിതാശാ
നിശ്വാസവാതഗ്ലപിതാധരോഷ്ഠീ പുഷ്പം ഗതാ സ്പൃഷ്ടമഥാച

[കാം ക്ഷേ.

x x x x x

ജഗത്ത്രയാനന്ദവിധാനദക്ഷാ ഗതത്രപാ തം പരമം പുമാംസം
ന തത്ര സാവിന്ദത പാദധൂളീപവിത്രിതാശേഷവനപ്രദേശം.''

ഭഗവാന്റെ പുറകെ ഉർവശി ദേവേന്ദ്രന്റെ ആജ്ഞയും താൻ വന്ന കാര്യവും മറന്നു കാമാർത്തയായി ഓടി; കാടെങ്ങും ചുറ്റിത്തിരിഞ്ഞു; ഭഗവാനെ ഒരിടത്തും കണ്ടില്ല. ഒടുവിൽ ആ ഭക്തവത്സലൻ

അവളുടെ മുന്നിൽ ആവിർഭവിച്ചു്, ''തയാ ന ചാല്യോ മുനിരേവ മുക്തവാ വിസൃജ്യതാമന്തരധത്ത ദേവഃ'' നിന്നാൽ ഇളക്കപ്പെടാവുന്നവ നല്ല ഈ മഹർഷി എന്നു അരുളിചെയ്തിട്ടു മറഞ്ഞു. മഹർഷി തന്റെ തപസ്സു തുടർന്നു.

പാലാഴിയിൽ പള്ളികൊള്ളുന്ന ശ്രീപത്മനാഭന്റെ വർണ്ണനത്തോടുകൂടിയാണു് നാലാമത്തെ സ്തബകം ആരംഭിക്കുന്നതു്. അവിടെ ഒരിക്കൽ ഭഗവാൻ മഹാലക്ഷ്മിയോടു ഇങ്ങനെ അരുളിച്ചെയ്തു.

''കാരുണ്യപൂരമധുരാർദ്രകടാക്ഷപാതസ്താരുണ്യപൂർണ്ണതനുമണ്ണവ
[കന്യകാംതാം
മന്ദസ്മിതാമൃതധരീശിശിരീകൃതാശശ്വന്ദ്രപ്രസന്നവദനാം
[ഹരിരാ ബഭാഷേ.

കാന്തേ, സുഗന്ധിതുളസീമധുപാനലോഭസംഭ്രാന്തഭൃംഗഗണപക്ഷ
[സമീരണാനാം
സ്വീകാരലോലമുഖഭാജി ഭൃജംഗമേ/ഹം നിദ്രാമയാസിഷമുരോജ
[ഭരാന്തരേതേ.

അല്ലയോ ദേവി, ഞാൻ ഉറങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്ന അവസരത്തിൽ ശിവൻ എന്റെ മുൻപാകെ വന്നു് എന്നെ യഥാവിധി സ്തുതിച്ചു് ഞാൻ പരശുരാമക്ഷേത്രത്തിൽ സ്ഥിരവാസം ചെയ്യുന്ന ഭക്തജനങ്ങളെ അനുഗ്രഹിക്കണമെന്നു് അപേക്ഷിച്ചു.

സസാന്ത്വമാസാദ്യ പുരാമരാതിഃ കഠോരധാരാഗ്രകുഠാരപാണിഃ
സ മാമവാദീദ്ദശനാംശുപൂരപ്രസാധിതക്ഷീരസമുദ്രവാരിഃ:—
ലോകത്രയാനന്ദവിധായിശീല പ്രസീദ വിഷ്ണോ, ഭവനാഭിരാമ,
നിദ്രാലുരേവാസി വിനിദ്ര ഏവ വിദ്രാവയ ദ്രാഗപി ദേവശത്രൂൻ.

ബദ്ധോദയം പരശുരാമഭൂജാഗ്രവീര്യ്യലബ്ധാഖിലർദ്ധിധരണീ-
[തലപുണ്യദേശേ
കൃഷ്ണോപവാരിനിധി തുംഗഭൃജംഗശായീ സദ്ധർമ്മരക്ഷണമനു-
[ക്ഷണമാചര ത്വം.

രാമാജ്ഞയാ സകലലോകഹിതായ പാപപ്രദ്ധ്വംസനായ ഭുവി
[കേരളപുണ്യദേശേ
ക്ഷേത്രേ സുതീർത്ഥവതി ഗൃദ്ധമഹോദയം ത്വാം പശ്യന്തു നിത്യ
[മഭിയാന്തു ഭജന്തു ലോകാഃ.

സ്യാനന്ദപുരം ചാരു ക്ഷേത്രം ത്രൈലോക്യവിശ്രുതം
സാനന്ദം വസതസ്തേƒത്ര സഹായാ വയമച്യുത.''

അതുകൊണ്ട നമുക്ക് അവിടേയ്ക്ക പോകാം, എന്ന പറഞ്ഞു ഭഗവാൻ രമാദേവിയാലും ഭൂദേവിയാലും അനുഗതനായ് ദിവാകര സന്യാസിയുടെ ആശ്രമത്തെ പ്രാപിക്കുകയും അവിടെനിന്ന തെക്കോട്ടേയ്ക്ക പതുക്കെ പുറപ്പെടുകയും ചെയ്ത. ഭഗവാൻ പോയ മാർഗ്ഗം നോക്കി സന്യാസിയും നടന്ന.

അനന്തരം പഞ്ചമസ്തബകം ആരംഭിക്കുന്ന. പല രാജ്യങ്ങളും കടന്ന സന്യാസി ചോളദേശത്തിൽ ചിദംബരത്തെത്തി.

''വിദ്യാവല്ലീമതല്ലീലസദുപവനതാം ബിഭ്രതാമഭ്രഗംഗാ–
വീചീസന്ദോഹനിന്ദാവഹസരസവചോഗ്രഹഗാംഭീര്യഭാജാം
പുംസാം സംസാരവിധ്വംസനകനകസഭാധീശസേവാരതാനാം
നൈപുണ്യാലോകകൌതൂഹലകലിതമതിർവിസ്മിതോƒഭൂന്മുനീന്ദ്രഃ'

മഹാവിദ്വാന്മാരായ പല ശിവഭക്തന്മാരെ അദ്ദേഹം അവിടെ കണ്ട, അപ്പുറം പാണ്ഡ്യരാജ്യമായി.

''സ താം സതാം മോദകരീം കരീന്ദ്രകണ്ണാനിലാന്ദോളിതശാഖിവൃന്ദാം
മഹീമഹീനാം നവസസ്യജാതൈരഹിണ്ഡതാഥോ ഭുവി പാണ്ഡ്യ
[ഭൂഭൃതഃ.
സ താമ്രവർണ്ണീമഭിരാമവർണ്ണാമുദ്ഗീർണ്ണമുക്താമണിമണ്ണവോദ
തീർണ്ണാം വിതേനേ മുനിരംബുപൂർണ്ണാം തൂർണ്ണം സമാകീർണ്ണസ–
[രോജവർണ്ണാം.''

അവിടെ താമ്രവർണ്ണീനദി കടന്ന തിരുച്ചെന്തൂർ ക്ഷേത്രത്തിലെത്തി മഹർഷി സുബ്രഹ്മണ്യസ്വാമിയെ വന്ദിച്ചു.

''അഥാലയം കഞ്ചന കാഞ്ചനശ്രീവിരാജിതം രാജതഭാണ്ഡഷണ്ഡം
സമേത്യ സേനാന്യമനന്യചേതാ ഗിരീന്ദ്രകന്യാതനയം വവന്ദേ.''

അവിടെനിന്ന കേരളത്തിലേയ്ക്ക കടന്ന് ആദ്യമായ് കന്യാകുമാരിയിലെ ഭഗവതിയെ അദ്ദേഹം ഭജിച്ചു.

''ആദ്യാം കുമാര്യാമഭിരാമരൂപാം കന്യാം പയോധേസ്തടമാവസന്തീം
ഇഷ്ടാർത്ഥദാം പാദസരോജഭാജാം തുഷ്ടാവ ദൃഷ്ടാ മുനിരാത്മതുഷ്ട്യാ.

...യാതോ ഭുവി പുണ്യതോയേഷ്വാസക്തചിത്തോ മുനിരേഷനിത്യം
തൽപുണ്യതീർത്ഥാംബുനിമജ്ജനേന സമസ്തതീർത്ഥാപ്ലവനം സ ലേഭേ.

അയാചതാഥോ മുനിരംബുജാക്ഷീം മുകുന്ദസന്ദർശനമംഗലാർത്ഥം;
നത്വാ ജഗാമാശു ശുചീന്ദ്രസംജ്ഞം കൈലാസകല്പം ഭവനം
[പുരാരേഃ.''

അവിടത്തെ പുണ്യതീർത്ഥങ്ങളിൽ സ്നാനംചെയ്തു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ എല്ലാ തീർത്ഥങ്ങളേയും സേവിച്ച ഫലം അദ്ദേഹത്തിനു ലബ്ധമായി. പിന്നീട് ദേവിയോട് തനിക്കു ശ്രീപത്മനാഭനെ സന്ദർശിക്കുവാൻ മാർഗ്ഗമുണ്ടാക്കിത്തരണമെന്നു പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊണ്ട് ശുചീന്ദ്രത്തു ചെന്നു ശ്രീപരമേശ്വരനെത്തൊഴുതു.

''ശുചീന്ദ്രനാഥസ്യ ശചീപതേഃ പുരാ ഹിതം ചികീർഷുർഭഗവാ
[നവസ്ഥിതഃ;
ഉഭൗ കരാഗ്രേഷു നൃണാം വ്യനക്ത്യസൗ ഗുണം ച ദോഷം ജഗതാം
[ഹിതായ സഃ.''

'ശുചീന്ദ്രത്തെ ശിവൻ ദേവേന്ദ്രനു ഹിതം നല്കുവാനാണ് ആവിർഭവിച്ചതു്. ഇന്നും ലോകഹിതത്തിനുവേണ്ടി മനുഷ്യരുടെ കരാഗ്രങ്ങളിൽ ഗുണവും ദോഷവും അവിടന്നു് കാണിച്ചുകൊടുക്കുന്നു.' എന്നു കവി പറയുന്നു. ഇതു ശുചീന്ദ്രത്തുകൈമുക്കുപരീക്ഷയേപ്പറ്റിയുള്ള സൂചനയാണു്. അനന്തരം ഏകാദശരുദ്രന്മാരുടെ വാസസ്ഥാനങ്ങളായ പതിനൊന്നു ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ സന്യാസി പോയ് ഭജിച്ചു.

''ഏകാദശാലയനിവാസപരാൻ സ രുദ്രാൻ
സദ്യോജലോകവിഹിതോത്സവപുണ്യഘോഷാൻ
ആലോക്യ ഭദ്രവിഷയാംശ്ച യഥോപജോഷം
വാക്സ്ഥാനപത്തനജുഷം പുരുഷം പ്രപേദേ.''

ആ ക്ഷേത്രങ്ങളും തിരുമല, തൃക്കുറിച്ചി, തിരുവിടക്കോട്ടു്, തിരുവിതാങ്കോട്ടു്, തൃപ്പന്നിക്കോട്ടു്, തൃപ്പരപ്പു്, മുതലായവയാണു്. കുലശേഖരപ്പെരുമാക്കന്മാരുടെ പഴയ രാജധാനിയായ പത്മനാഭപുരത്തിനു സമീപമാണു് അവ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു്. പത്മനാഭപുരത്തെ നീലകണ്ഠസ്വാമിക്ഷേത്രംകൂടിച്ചേർത്തു് അവയെ പന്ത്രണ്ടു ശിവാലയങ്ങളും എന്നു് ഇപ്പോഴും വ്യവഹരിച്ചുവരുന്നു. ഏകാദശരുദ്രന്മാരെ സങ്കല്പിച്ചാണു് ഇവയിൽ പതിനൊന്നു ക്ഷേത്രങ്ങളും പ്രതിഷ്ഠിച്ചിട്ടുള്ളതെന്നു് ഈ കാവ്യത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചുകാണുന്നതു പ്രത്യേകം സ്മരണീയമാണു്. ''ഭദ്രവിഷയങ്ങളും'' എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു വേണാട്ടിനെപ്പറ്റിയായിരിക്കണം. 'വാട്ടാറു്' എന്നാണു് തിരുവട്ടാറു് എന്ന

സ്ഥലത്തിന്റെ പഴയ പേർ. വാട്ടാറു സംസ്കൃതീകരിച്ചതാകുന്നു 'വാക് സ്ഥാനം.' അവിടത്തെ ആദികേശവസ്വാമിയെ വന്ദിച്ചതിനുമേൽ സന്യാസി ചിതറാൽ അഥവാ 'തൃച്ചാരണത്തുമല' എന്ന സ്ഥലത്തേക്കു പോയി.

''ശേഷാഹിഭോഗശയനം പുരുഷം പുരാണം
നാരായണം ഭുവനമംഗലമുജ്ജ്വലാംഗം
ലക്ഷ്മീകുചദ്വയവിമർദ്ദനശോണഹാരം
ദൃഷ്ട്വാഽഭിവന്ദ്യ സ മുകുന്ദമഥോ ജഗാമ.

ശ്രീചാരണാദ്രിശിഖരസ്ഥിതയക്ഷകന്യാം
ധന്യാം വിലോക്യ കമിതുഃ കലഹാഭിഭൂതാം
സർപ്പിഷ്മതീമഥ നദീമയമുത്തതാര;
പ്രൈക്ഷിഷ്ട താലവനമദ്ധ്വനി ബദ്ധമോദം.

കാന്താജനസ്തനസമാനഫലാമനന്ദീ-
ത്താലാവലീം പവനനിർമ്മിതമർമ്മരാം താം
പത്രാന്തലംബിതകലായകുലാന്തരസ്ഥ-
ഡിംഭാളിസംഹതിചലച്ഛകാം മുനീന്ദ്രഃ.

ശൈലാഗ്രനിർഗ്ഗതവിനിർഗ്ഗളിതാംബുപൂരാ
ഗ്രാവസ്ഖലദ്ഗളഗളാരവപൂരിതാശാ
സ്രോതസ്വിനീ വഹതി യത്ര; ഖരാലയം തം
ദേശം വിവേശ മുനിരച്യുതമാർഗ്ഗണായ.''

തൃച്ചാരണത്തുമലയിൽ ഇന്നു കാണുന്ന ഭഗവതീക്ഷേത്രം പണ്ട് ഒരു ജൈനദേവാലയവും അവിടെ ഇന്നു ഭഗവതി എന്നു സങ്കല്പിച്ച് ആരാധിക്കുന്ന ബിംബം ജൈനരുടെ പദ്മാവതീദേവിയുമായിരുന്നു. ക്രി.പി. ഒൻപതാംശതകത്തിൽ വേണാടു വാണിരുന്ന വിക്രമാദിത്യ വരഗുണൻ എന്ന ബൗദ്ധരാജാവിന്റെ ഒരു ശിലാശാസനം ആ ക്ഷേത്രത്തിലുണ്ട്. 'തിരുച്ചാരണത്തുപ്പടാരിയാർ' എന്നാണ് പ്രസ്തുത ശാസനത്തിൽ ദേവിയുടെ പേർ കുറിച്ചുകാണുന്നതു്. വീരമാർത്താണ്ഡവമ്മ മഹാരാജാവിന്റെ വാഴ്ക്കാലമായ കൊല്ലം പത്താംശതകത്തിന്റെ പൂർവാദ്ധത്തിൽപോലും ഭർത്താവിനോടു പിണങ്ങിയ ഒരു യക്ഷകന്യകയായിട്ടാണ് ആ ദേവിയെ ശ്രീകൃഷ്ണകവി വർണ്ണിക്കുന്നതു് എന്നുള്ളതിൽനിന്ന് ഒരു പരിപൂർണ്ണഹൈന്ദവദേവതയായ് അന്നും ആ മൂർത്തിയെ ഹിന്ദുക്കൾ അംഗീകരിച്ചു കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ലെന്നു് ഊഹി

ക്കാവുന്നതാണു്. 'വിലോക്യ' എന്ന മാത്രമേ കവി പറയുന്നുമുള്ളൂ. ''ഭവ്യാം സിദ്ധഗിരിസ്ഥിതാം ഭഗവതീമവ്യാജരമ്യാം ഭജേ'' എന്ന കൊല്ലം പതിനൊന്നാംശതകത്തിന്റെ പൂർവാർദ്ധത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന ഇരയിമ്മൻതമ്പി ആ ദേവിയെ വന്ദിക്കുന്നതു് അതിനുമുൻപു പരിവത്തനം പൂർണ്ണമായ്ക്കഴിഞ്ഞിരുന്നതിനാലാണു്. ''സപ്പ്ിഷ്മതി''യായ നദി തിരുവനന്തപുരത്തിനു പന്ത്രണ്ടു നാഴിക തെക്കു കിഴക്കുള്ള നെയ്യാറിൻകരയിൽക്കൂടി ഒഴുകുന്ന നദിയാകുന്നു. അതിനു നെയ്യാറെന്നാണു് പേർ. നെയ്യാറിന്റെ കരയിലുള്ള നഗരമായതുകൊണ്ടു് ആ സ്ഥലത്തിനു നെയ്യാറിൻകര എന്ന പേരു സിദ്ധിച്ചു. അവിടെനിന്നു തിരുവനന്തപുരത്തേയ്ക്കുള്ള വഴിക്കട്ടത്തു് ഇരുവശവും അനവധി പനകളും ഇന്നും നില്ക്കുന്നുണ്ടു് തിരുവനന്തപുരത്തിനടുത്തുള്ള 'കരമന'യെ കവി സംസ്മരിച്ചതാണു് 'ഖരാലയം'. കരമനയാറു പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. കരമന കടന്നു് ആറന്മൂർ ഏലായിൽ (പാടം) എത്തിയപ്പോൾ സന്യാസി അവിടെ ഒരു പുലയിയുടെ വാക്കു കേട്ടു.

''വേത്രയഷ്ട്യാ സമാതാഡ്യ ത്വാമനന്തപുരേ വനേ
ക്ഷിപാമി കോപകലുഷാ; മൂഢ ബാഢം ന തേ സുഖം.''

''പിരമ്പുകൊണ്ടടിച്ചു നിന്നെ ഞാൻ അനന്തൻകാട്ടിലേയ്ക്കു റിഞ്ഞുകളയും'' എന്നു് അമ്മ കരയുന്ന തന്റെ കുഞ്ഞിനോടു പറയുന്ന വാക്കായിരുന്നു അതു്. അനന്തൻകാടു് എവിടെയാണെന്നു മുനി അവളോടു ചോദിച്ചു.

''ആസാദ്യ താമേവമപൃച്ഛദേനാം മഹാമുനിഃ പുല്ലസരാജകന്യാം;
ജാനാസി കിം മാനിനി, ഭൂരിപുണ്യാദനന്തധാമ പ്രഥിതം പൃഥിവ്യാം?
കുതഃ പദം തന്മധുകൈടഭാരേരന്വേഷ്ടുമസ്മാൽ കിമു വിപ്രകൃഷ്ടം?
വദസ്വ താവത്പദമുദാരബുദ്ധേ; തതസ്സ സാ വാചമുവാച തന്വീ.''

അതിനു് അവരം കിള്ളിയാറുകടന്നു (വിശാലശാലാധീശമീശംപ്രണമ്യ) വലിയ ചാല മഹാദേവരെത്തൊഴുതു് അതിന്റെ പടിഞ്ഞാറു ഭാഗത്തേയ്ക്കു പോയാൽ അവിടെ എത്താമെന്നു മറുപടിപറഞ്ഞു. ആ ഉപദേശം അനുസരിച്ച മഹർഷി മുൻപോട്ടു പോയപ്പോൾ മനോഹരമായ ഒരു വനം കണ്ടു. അതിനകത്തു കടന്ന അവസരത്തിൽ ബാലനായ ഭഗവാനും പ്രത്യക്ഷീഭവിച്ചു.

''മന്ദാരവാടീഷു ദൃശൗ സ മന്ദം പ്രചാരയൻ നന്ദനശോഭനോസൂ
തേജഃ കളായാഞ്ജനപുഞ്ജമഞ്ജു വ്യചക്ഷതാഭ്യാശനികുഞ്ജകുക്ഷൗ.

മൗകുന്ദമിന്ദീവരകാന്തി തേജഃ സ്വരൂപസമ്പത്തിമഥോ ബഭാര;
ബാലാകൃതിം നീലവലാഹകാഭം വ്യാലോകയത്തന്മുനിരംബുജാക്ഷം.

ഗളസ്ഥലാരഞ്ജിതമഞ്ജുഭ്രഷ്ടാപരിസ്ഫുരദ്ദ്വീപിനഖാംശുജാലം
കണന്മണീനൂപുരകിങ്കിണീകം സുകങ്കണാലംകൃതബാഹുപദ്മം

വംശീനിനാദേന സമസ്തലോകം സംശീലയന്തം ഭഗവന്തമാരാൽ
പിഞ്ഛാഗ്രസഞ്ഛാദിതകാകപക്ഷം സമീക്ഷ്യ മോഹാന്മുനിരഭ്യധാവൽ.''

ദിവാകരൻ ഭഗവാനെ ഒട്ടവിൽ പിടികൂടി യഥാവിധി പൂജിച്ചു.

ആറാം സ്തബകത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ സന്യാസി ''സമസ്തരാജന്യകമസ്തഭ്രഷ്ടാമണിപ്രവേകോജ്ജ്വലപാദപീഠ''നായ കുലശേഖരമഹാരാജാവിനെ ആ ദിവ്യസ്ഥലത്തേയ്ക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോരുവാൻ പുറപ്പെടുന്നു. അതിനപ്പുറമുള്ള ഭാഗം ഗ്രന്ഥത്തിലില്ല.

സാമാന്യമായ അത്ഥചമൽകാരവും അസാധാരണമായ ശബ്ദമാധുര്യവും ഈ ചമ്പുവിൽ കാണുന്നുണ്ടെന്നു ഞാൻ സഹൃദയന്മാരോടു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. പക്ഷേ, ഇതിലെ സാഹിത്യത്തെ ഓത്തല്ല ഞാൻ പ്രധാനമായ് ഈ ഉപന്യാസം എഴുതാനുദ്യമിച്ചതു്. അനന്തശയനക്ഷേത്രത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യം; തിരുവനന്തപുരത്തിന്റെ വൈശിഷ്ട്യം; കുലശേഖരന്റെ അപദാനം; വീരമാർത്താണ്ഡവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ പ്രഭാവം; അക്കാലത്തു തെക്കൻ തിരുവിതാംകൂറിലുള്ള ചില ക്ഷേത്രങ്ങളുടെയും മറ്റും സ്ഥിതി; ഇത്യാദി ചരിത്രവിഷയങ്ങളെക്കൂടി പ്രതിപാദിക്കുന്ന ഒരു ഗ്രന്ഥമെന്നുള്ള മെച്ചംകൂടി ഇതിനുണ്ടു്.

ബാലരാമവർമ്മയശോഭൂഷണം

കൊല്ലവർഷം 933-മുതൽ 973-വരെ തിരുവിതാംകൂർ രാജ്യം അനിതരസാധാരണമായ സാമർത്ഥ്യത്തോടുകൂടി ഭരിച്ച ധർമ്മരാജാവെന്നും കിഴവൻ രാജാവെന്നും വലിയ അമ്മാമനെന്നും മറ്റുമുള്ള അനവർത്ഥബിരുദങ്ങൾക്കു് ആധാരമായു് പരിലസിച്ച കാർത്തികതിരുനാൾ രാമവർമ്മമഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ വിദ്യാവിഷയകമായ അപദാനത്തെപ്പററി ഞാൻ എന്റെ ചാതകസന്ദേശത്തെപ്പററിയുള്ള പ്രബന്ധത്തിൽ ചിലതെല്ലാം ഉപന്യസിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആസ്ഥാനകവികളുടെ കൂട്ടത്തിൽ സദാശിവദീക്ഷിതർ എന്നൊരു പണ്ഡിതൻകൂടിയുണ്ടായിരുന്നതായും ഞാൻ ആ പ്രബന്ധത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. സദാശിവദീക്ഷിതർ കാർത്തികതിരുനാൾ തിരുമേനിയുടെ ഗുണഗണങ്ങളെ വിഷയീകരിച്ചു നിർമ്മിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു സമഗ്രമായ അലങ്കാരഗ്രന്ഥമാണു് ''ബാലരാമവർമ്മയശോഭൂഷണം.''

'ബാല' എന്ന പദം നാടുവാഴ്ന്ന തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാക്കന്മാരുടെ തിരുനാമത്തിനുമുൻപു വളരെക്കാലമായു് ഘടിപ്പിച്ചു കാണുന്നുണ്ടു്. ഹിരണ്യഗർഭം മുതലായ അടിയന്തരങ്ങളിൽ ഇന്നും 'ബാല'പദം ചേർത്തുവേണം ആചാര്യൻ മഹാരാജാവിനെ അഭിസംബോധനം ചെയ്യുവാൻ എന്നുള്ളതിനു ശ്രീപദ്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രത്തിൽ രേഖകളും സുലഭങ്ങളാണു്. 'ബാലമാർത്താണ്ഡവർമ്മവിജയം' 'ബാലരാമവർമ്മയശോഭൂഷണം' 'ബാലരാമഭരതം' മുതലായ ഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ പേരുകളിൽ നിന്നുപോലും ഈ വസ്തുത വെളിവാകുന്നു. ഈ തത്വത്തെ വിശദീകരിക്കുന്ന ശിലാരേഖകളും തിരുവനന്തപുരം, ആരുവാമൊഴി, കന്യാകുമാരി എന്നീ സ്ഥലങ്ങളിലുണ്ടു്.

'ബാലരാമവർമ്മയശോഭൂഷണം' വിദ്യാനാഥമഹോപാധ്യായനാൽ പ്രണീതമായ പ്രതാപരുദ്രയശോഭൂഷണത്തിന്റെ ഒരു അനുകൃതിയെന്നു പറഞ്ഞാൽപോരാ: ലക്ഷണപ്രതിപാദകമായ അംശത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അതിന്റെ ഒരു നേർപകർപ്പുതന്നെയാണു്. ഉദാഹരണപദ്യങ്ങൾമാത്രം ബാലരാമവർമ്മപരങ്ങളായു് ദീക്ഷിതർ നിബന്ധിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു മാത്രമേ രണ്ടു ഗ്രന്ഥങ്ങൾക്കും തമ്മിൽ വ്യത്യാസമുള്ളൂ. പ്രതാപരുദ്രീയത്തിൽ എന്നപോലെ ഈ പ്രബന്ധ

ത്തിലും നായകപ്രകരണം, കാവ്യപ്രകരണം, നാടകപ്രകരണം, രസപ്രകരണം, ദോഷപ്രകരണം, ഗുണപ്രകരണം, ശബ്ദാലങ്കാരപ്രകരണം അർത്ഥാലങ്കാരപ്രകരണം. മിശ്രാലങ്കാരപ്രകരണം എന്നിങ്ങനെ എട്ട പ്രകരണങ്ങളുണ്ട്. ഒന്നാം പ്രകരണത്തിനു നായികാനായകപ്രകരണമെന്നു ദീക്ഷിതർ പേരു നല്കിയിരിക്കുന്നു. പ്രതാപരുദ്രകല്യാണം എന്നൊരു നാടകംകൂടി പ്രത്യേകമായ് നിർമ്മിച്ചു ഗ്രന്ഥത്തിൽ ഘടിപ്പിച്ചു നാടകസ്വരൂപത്തെ സാംഗമായ ഉദാഹരണംകൊണ്ടു പ്രസ്പഷ്ടമാക്കിയ വിദ്യാനാഥൻ ആ പ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ ഉപജ്ഞാതാവാകുന്നു. ആ രീതിതന്നെയാണു് സദാശിവദീക്ഷിതരും സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നതു്. അദ്ദേഹവും തൃതീയപ്രകരണത്തിൽ വസുലക്ഷ്മീകല്യാണം എന്ന അഞ്ചങ്കമുള്ള ഒരു നാടകം രചിച്ചു ചേർത്തിരിക്കുന്നു. ഈ നാടകം സാമാന്യം വലുതാണു്. പക്ഷെ ചരിത്രദൃഷ്ട്യാ പരിശോധിക്കുമ്പോൾ പ്രതാപരുദ്രകല്യാണത്തിന്റെ ശതാംശംപോലും ഗുണം ഇതിനില്ലെന്നുള്ളതു് ഇതിന്റെ ഒരു ന്യൂനതയായ്ത്തന്നെ കരുതേണ്ടതാകുന്നു. ഭോജരാജാവിന്റെ സരസ്വതീകണ്ഠാഭരണത്തെ അനുകരിച്ചു വിദ്യാനാഥൻ ശ്ലേഷം, പ്രസാദം, സമത, മാധുര്യം, സുകുമാരത, അർത്ഥവ്യക്തി, ഉദാരത്വം, കാന്തി, ഉദാത്തത, ഓജസ്സു്, സൗശബ്ദ്യം, പ്രേയാൻ, ഔർജിത്യം, വിസ്തരം, സമാധി, സൂക്ഷ്മത, ഗാംഭീര്യം, സംക്ഷേപം, ഭാവികം, സമ്മിതത്വം, പ്രൗഢി, രീതി, ഉക്തി, ഗതി എന്നിങ്ങനെ ഇരുപത്തിനാലു ഗുണങ്ങളെ പ്രത്യേകം പ്രത്യേകമായ് പ്രതിപാദിക്കുന്നതു സമഞ്ജസമല്ലെന്നും, കാവ്യാലങ്കാരസൂത്രങ്ങളിൽ വാമനൻ അവയെ ഓജസ്സു്, പ്രസാദം, ശ്ലേഷം, സമത, സമാധി, മാധുര്യം, സൗകുമാര്യം, ഉദാരത, അർത്ഥവ്യക്തി, കാന്തി എന്നിങ്ങനെ പത്തായ് പിരിച്ചിട്ടുള്ളതുതന്നെ വിചാരസഹമല്ലെന്നുമാണു് അഭിയുക്തമതം. വാമനൻ തന്നെ ഈ വിഷയത്തിൽ നാട്യവേദകാരനായ ഭരതമഹർഷിയെ പിൻതുടരുന്നതേയുള്ള. മാധുര്യം, ഓജസ്സു്, പ്രസാദം എന്നീ മൂന്നു ഗുണങ്ങളേ വാസ്തവത്തിൽ ഉള്ളൂ എന്നും ദശഗുണങ്ങളിൽ ബാക്കിയുള്ള ഏഴും ഒന്നുകിൽ അവയിൽ അന്തർഭവിക്കുന്നവയോ, അല്ലെങ്കിൽ ദോഷാഭാവരൂപങ്ങളോ മാത്രമാണെന്നും കാവ്യപ്രകാശകാരനായ മമ്മടഭട്ടൻ മുതൽപേർ സോപപത്തികമായ് ഉപന്യസിക്കുന്നുണ്ടു്. ആ സ്ഥിതിക്കു മമ്മടനെ അപേക്ഷിച്ചു് അർവാചീനനായ വിദ്യനാഥൻ പത്തു ഗുണങ്ങൾകൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെടാതെ അവയെ ഇരുപത്തിനാലായ് പകർത്തിയതു നായകവർണ്ണനത്തിനു കുറെക്കൂടി അവസരങ്ങൾ ഉണ്ടാകുന്നതിനുവേണ്ടി മാത്രമാണെന്നു ഞാൻ ഊഹിക്കുന്നു.

വിദ്യാനാഥനെ ആപാദചൂഡം ഉപജീവിക്കുന്ന ദീക്ഷിതരുടെ ഗതിയും അതുതന്നെയാണു്. മിശ്രാലങ്കാരങ്ങൾക്കു പ്രത്യേകം ഒരു പ്രകരണം വിദ്യാനാഥൻ വിനിയോഗിക്കേണ്ടിയിരുന്നില്ല. അവിടെയും ദീക്ഷിതർ തന്റെ പൂർവഗാമിയെ അന്ധനിവ്വിശേഷമായ് അനുകരിക്കുന്നു.

സദാശിവ ദീക്ഷിതർ തന്നെപ്പറ്റി നാടകപ്രകരണത്തിൽ

''ചോക്കനാഥാധ്വരിസുതസ്സർവവിദ്യാവിശാരദഃ
സദാശിവമഖീ സോയം പ്രബന്ധാ ഭാവുകാഗ്രണീഃ.''

എന്നു പ്രസ്താവിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മറ്റൊരു കൃതിയായ 'ലക്ഷ്മീകല്യാണം' എന്ന നാടകത്തിൽ ''അസ്തിഖലു ഭാരദ്വാജകുലകലശജലധിഹിമകരസ്യ, സർവതന്ത്രസ്വതന്ത്രസ്യ, ചോക്കനാഥയജ്വനസ്സനുജസ്യ. മീനാക്ഷീഗർഭശുക്തിമുക്താമണേഃ കൃതിരഭിനവം ലക്ഷ്മീകല്യാണം നാമനാടകം'' എന്നു മറ്റൊരു പ്രസ്താവന കാണുന്നതിൽനിന്നു നമ്മുടെ കവി ഭാരദ്വാജഗോത്രജനും സർവതന്ത്രസ്വതന്ത്രനായ ചൊക്കനാഥദീക്ഷിതരുടേയും മീനാക്ഷ്യംബയുടേയും പുത്രനും സർവ്വവിദ്യാവിശാരദനും സഹൃദയാഗ്രേസരനും ആയിരുന്നു എന്നു വെളിവാകുന്നു. ദ്രാവിഡനായ ഈ സ്മാർത്തബ്രാഹ്മണൻ ചോളപാണ്ഡ്യദേശങ്ങളിൽനിന്നു കാർത്തികതിരുനാൾ മഹാരാജാവിനെ ആശ്രയിക്കുന്നതിനായ് തിരുവനന്തപുരത്തു വന്നുവോ, അതോ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുടുംബം മുൻപുതന്നെ തിരുവിതാംകൂറിൽ താമസമുറപ്പിച്ചിരുന്നുവോ എന്നറിവാൻ ഒരു മാർഗ്ഗവുമില്ല. ഈ രാജ്യത്തിന്റെ ചരിത്രത്തെപ്പറ്റി അദ്ദേഹത്തിനുള്ള അറിവു വളരെ വിരളമായിരുന്നു എന്നാണു് ബാലരാമവമ്മയശോഭ്രഷണത്തിൽ നിന്നു് അനുമാനിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നതു്.

ഇനി രാമവമ്മമഹാരാജാവിന്റെ ഗുണഗണങ്ങളെ ദീക്ഷിതർ എങ്ങനെ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു നോക്കാം. ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ ഉപോൽഘാതത്തിലുള്ളവയാണു് താഴെക്കാണുന്ന ശ്ലോകങ്ങൾ.

''വല്മീകജന്മമുനയേ കവിലോകമൂലകന്ദായ ധാത്രകരുണാങ്കു
[രിതപ്രവാചേ
തസ്മൈ നമോസ്തു രഘുനാഥകഥോപകൃപ്തസ്തൽകാവ്യകല്പകതരു
[സ്സഫലോ യതോ/ഭ്രൽ.

മഹാകവിഭ്യഃ പൂർവേഭ്യോ നമോവാകമുദീരയൻ
വക്ഷ്യ/lങ്കാരശാസ്ത്രാർത്ഥതത്വസാരം യഥാമതി.
പ്രബന്ധോ/yം സഹൃദയപ്രിയോ ഭവിതുമർഹതി
യതഃ ശ്രീരാമവർമ്മേന്ദ്രഗുണസംസ്ഗ്രതഃ കൃതീ.''

ഞാൻ ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കാത്ത ഒരു ശ്ലോകത്തിൽ കവി ശ്രീപദ്മനാഭസ്വാമിയെ വന്ദിച്ചതിനുമേൽ വാല്മീകിമഹർഷിയെ സ്തുതിക്കുകയും പൂർവന്മാരായ മഹാകവികളെ നമസ്കരിക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ട് തന്റെ 'അലങ്കാരശാസ്ത്രാർത്ഥതത്വസാരം' ആരംഭിക്കുകയും രാമവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ ഗുണഗണങ്ങളുമായിട്ടുള്ള സംസ്ഗ്രംകൊണ്ട് ചാരിതാർത്ഥ്യമായ ആ പ്രബന്ധം സഹൃദയന്മാർക്ക് പ്രിയമായ്ത്തീരുവാൻ അർഹമാണെന്ന പ്രസ്താവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. വിദ്യാനാഥൻ കവികൾക്ക് പകരം,

''പൂർവേഭ്യോ ഭാമഹാദിഭ്യഃ സാദരം വിഹിതാഞ്ജലിഃ
വക്ഷ്യേ സമ്യഗലങ്കാരശാസ്ത്രസർവസ്വസംഗ്രഹം.''

എന്ന പദ്യത്തിൽ ഭാമഹാദികളായ സാഹിത്യശാസ്ത്രകാരന്മാരെയാകുന്നു വന്ദിക്കുന്നത്. ലക്ഷണഭാഗത്തിൽ സ്വയമായ് യാതൊന്നും രചിക്കുവാൻ ഉദ്ദേശിക്കാത്ത ദീക്ഷിതർക്ക് ലക്ഷ്യഭാഗത്തിൽ മാത്രം ദൃഷ്ടിവെച്ചാൽ മതിയാകുന്നതാകയാൽ അദ്ദേഹം മഹാകവികളെ നമസ്കരിക്കുന്നത് അർത്ഥവത്തായിരിക്കുന്നു.

''അത്ര പ്രമേയം കാവ്യജ്ഞമന്യാദൈകനിബന്ധനം

x x x x x

തഥാപി രാമവർമ്മേന്ദ്രോർഗ്ഗുണാ വാചാലയന്തി മാം.

പ്രബന്ധാനാം പ്രതിഷ്ഠാ ഹി നായകാഭ്യുദയാശ്രിതാ;
തസ്മാന്നായകമാഹാത്മ്യം മാംഗല്യം കാവ്യസമ്പദഃ

യുവതീനാം പ്രബന്ധാനാം ഭടാനാമപി സർവഥാ
നായകാഭ്യുദയേനൈവ രസവത്താ ന ചാന്യഥാ.

അതസ്സന്നേതൃവിഷയഃ പ്രബന്ധഃ കല്പഭൂരുഹഃ
പ്രസൂതേ സകലാൻ കാമാൻ സുമനോഭിരുപാസിതഃ.''

''പ്രബന്ധങ്ങളുടെ പ്രതിഷ്ഠ നായകാഭ്യുദയത്തെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് കാവ്യസമ്പത്തിന്റെ മംഗളം നായകന്റെ

മാഹാത്മ്യം തന്നെയാകുന്നു. യുവതികൾക്കും പ്രബന്ധങ്ങൾക്കും ഭടന്മാർക്കും ഏതുപ്രകാരത്തിൽ നോക്കിയാലും നായകാഭ്യുദയം കൊണ്ടല്ലാതെ രസവത്ത്വം സിദ്ധിക്കുന്നതല്ലല്ലോ. ഉത്തമനായ നായകനെ വിഷയീകരിച്ചു രചിക്കപ്പെട്ടുന്ന പ്രബന്ധമാകുന്ന കല്പവൃക്ഷം, പുഷ്പങ്ങളാൽ (കല്പവൃക്ഷപക്ഷത്തിൽ സുമനസ്സുകൾ എന്നാൽ ദേവന്മാർ) ഉപാസിതമായ് എല്ലാ കാമിതങ്ങളേയും നല്കുന്നു.''

''തത്താദ്ഗത്ഭുതചരിത്രപവിത്രിതാസു
പ്രാചാം കൃതിഷ്വപി സതീഷു മിതംപചോക്തിഃ
വാൿചാപലാൽ സുഗുണസാഗരവഞ്ചിബാല-
ശ്രീരാമവർമ്മകുലശേഖരഭൂപമീഡേ.

ലക്ഷ്മീർവ്വണോതി യദപാംഗവിലാസപാത്രം;
യച്ഛസ്ത്രലക്ഷ്യകുലമാപ്രിയതേ/പ്യരോഭിഃ;
ശ്രീപദ്മനാഭശരണാഗതവഞ്ചിബാല-
ശ്രീരാമവർമ്മകുലശേഖരരാഡ് സ ജീയാൽ.

പ്രാൿപുണ്യാർജിതമൂലയാ കവിമനഃക്ഷേത്രോത്തമേ ജാതയാ
സമ്യഗ്ഭാവുകചിത്തശാഖിതതയാ വ്യംഗ്യോക്തിപുഷ്പശ്രിയാ
നിത്യം സൽഫലയാ ഗുണാനുസരണാച്ഛ്രീരാമവർമ്മപ്രഭോ-
സ്സ്സർവനന്യാ ലതയേവ സൽകവിതയാ കിം കിം ന സംഭാവ്യതേ?''

അത്തരത്തിലെല്ലാം അദ്ഭുതങ്ങളായ ചരിത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു പവിത്രങ്ങളായ പൂർവസൂരികളുടെ കൃതികളുണ്ടെങ്കിലും ഉക്തിദാരിദ്ര്യമുള്ള താൻ വാക്ചാപലത്താൽ പ്രേരിതനാകുക നിമിത്തം ശ്രീരാമവർമ്മാഭിധനായ കുലശേഖരപ്പെരുമാളെ സ്തുതിക്കുന്ന എന്ന കവി ഔദ്ധത്യപരിഹാരം ചെയ്യുന്നു. ''യാതൊരു മഹാരാജാവിന്റെ കടാക്ഷത്തിനു പാത്രമായവനെ ലക്ഷ്മീദേവിയും ആയുധത്തിനു ലക്ഷ്യമായവനെ അപ്സരസ്ത്രീകളും വരിക്കുന്നുവോ, ശ്രീപദ്മനാഭദാസനായ ആ വഞ്ചിബാലരാമവർമ്മകുലശേഖരൻ ജയിപ്പൂതാക. പൂർവപുണ്യമാണ് ഈ കവിതാലതയുടെ മൂലം; കവിയുടെ ഹൃദയമാകുന്ന ഉത്തമസ്ഥാനത്തിലാണ് ഇതിന്റെ ജനനം; നല്ല സഹൃദയന്മാരുടെ മനസ്സാകുന്ന വൃക്ഷത്തെ അവലംബിച്ചാണ് വളർച്ച; വ്യംഗ്യോക്തിയാണ് പുഷ്പം; ശ്രീരാമവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ ഗുണങ്ങളെ അനുസരിക്കുന്നതുകൊണ്ടാണ് ഇതു ഫലിക്കുന്നതു്; നന്ദനവനത്തിലെ കല്പകലതയിൽ നിന്നെന്നപോലെ ഇതിൽനിന്നു് എന്തുതന്നെ സംഭവിക്കുന്നില്ല?''

''സേയം സദാശിവകൃതിർമ്മധുരോക്തിബന്ധാ
സാലംകൃതിസ്സരസഭാവനിരൂപണോൽകാ
കാന്തം സമിച്ഛതി വധൂരിവ വഞ്ചിബാല–
ശ്രീരാമവർമ്മകുലശേഖരസാർവഭൌമം.

രാമവർമ്മനൃപാലസ്യ ഗുണാൻ കോ ഗണയേദിതി
ജാനന്നപി യഥാശക്തി വർണ്ണയാമി ഗുണാർണ്ണവം.''

പൂർവശ്ലോകത്തിൽ കവി തന്റെ കൃതി മഹാരാജാവിനെ, നായിക നായകനെ എന്നപോലെ, കാമിക്കുന്നതായ് വർണ്ണിക്കുന്നു.

1. നായകപ്രകരണം

അനന്തരം നായകപ്രകരണത്തിന്റെ ആരംഭമായി. ഓരോ നായകഗുണത്തിനും ഓരോ ശ്ലോകമേ സാധാരണമായ് കവികൾ വിനിയോഗിക്കാറുള്ളൂ എങ്കിലും ഔദാര്യം, ധാർമ്മികത്വം പാണ്ഡിത്യം ഇവ രാമവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ വിശിഷ്ടഗുണങ്ങളാകയാൽ അവ ഓരോന്നിനേയും വർണ്ണിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി ഒന്നിലധികം ശ്ലോകങ്ങൾ കവി ഔചിത്യപൂർവം രചിക്കുന്നു. വിതരണതാച്ഛീല്യമാകുന്നു ഔദാര്യം. അതിനെ ഉദാഹരിക്കുന്ന ശ്ലോകങ്ങൾ താഴെക്കാണുന്നവയാണു്.

''പതിത്വമഭിലഷന്തി പ്രായശോ യത്ര കോശാ–
സ്സുവ സഹജദയാർദ്രാ രാമവർമ്മക്ഷിതീന്ദോ,
സകലശ്രുഭസമേതസ്സോപി ദീനാവനായ
പ്രഭവതി വിരചയ്യ സ്വാശ്രിതാൻ പൂർണ്ണകാമാൻ.

വിദ്വദ്ഗജാനപി നിരങ്കുശവർത്തിനസ്സ്വ–
രുദ്ധാ ഗുണൈഃ കനകശൃംഖലികാനുബദ്ധാൻ
കൃത്വാവസ പ്രതിപദം നനു വഞ്ചിബാല–
ശ്രീരാമവർമ്മകുലശേഖരസാർവഭൌമ.

''സ്ഫാരദ്വാരപ്രഘാണദ്വിരദമദസമുല്ലോലകല്ലോലഭൃംഗീ–
സംഗീതോല്ലാസഭംഗീമുഖരിതഹരിതസ്സമ്പദഃ കിംപചാനാഃ
ഫുല്ലന്മല്ലീമതല്ലീപരിമളലഹരീസമ്പദുദ്ഗാമവാചാം
തേഷാം യേഷാം കവീനാമുപരി തവ ദയാ രാമവർമ്മക്ഷിതീന്ദോ,''

''അല്ലയോ മഹാരാജാവേ, അവിടത്തെ സഹജമായ ദയാവൃഷ്ടി കൊണ്ട് ആർദ്രങ്ങളായ ധനങ്ങളം ആരിൽ പതിക്കുവാൻ ഇച്ഛിക്കുന്നുവോ, അവനും തന്റെ ആശ്രിതന്മാരെ പൂർണ്ണകാമന്മാരാക്കി ദീനാവനം ചെയ്യുന്നതിനു ശക്തനായ് ഭവിക്കുന്നു. നിരങ്കുശന്മാരായ പണ്ഡിതകുഞ്ജരന്മാരെ സർവത്ര അവിടുന്നു ഗുണഗണങ്ങളെക്കൊണ്ട് (ഗജപക്ഷത്തിൽ വടങ്ങളം) പിടിച്ചുകെട്ടി സ്വർണ്ണശൃംഖലകൊണ്ടു ബന്ധിച്ചു വസിക്കുക. അവിടത്തെ കരുണ വശ്യവാക്കായ യാതൊരു കവിയിൽ അങ്കുരിക്കുന്നുവോ ആ കവിയുടെ സമ്പത്തുമായ് താരതമ്യപ്പെടുത്തുമ്പോഴം നടക്കൊട്ടിലിൽ കൊമ്പനാനകളെ നിറുത്തുന്ന കുബേരന്മാരുടെ സമ്പത്തുപോലും നിസ്സാരമാണ്.

ധർമ്മൈകായത്തചിത്തത്വമാകുന്ന ധാർമ്മികത. ആ ഗുണത്തെ താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന ശ്ലോകങ്ങംകൊണ്ടു കവി ഉദാഹരിക്കുന്നു.

''അവിഹിതവിഷയാതിദൂരവൃത്തിസ്സഹജദയാരസശീതളാന്തരംഗഃ
കലയതി കുലശേഖരക്ഷിതീന്ദ്രോ വിമതജനേപി പരാജിതേമഹത്വം.

പുണ്യേന കന്ദളിതമങ്കുരിതം പ്രഭാവൈ–
രത്യുച്ചൈരിതം കുസുമിതം സുഹൃണൈശ്ചശോഭിഃ
രാജശ്രിയാ ഫലിതമാശ്രിതകല്പവൃക്ഷം
ത്വാം മന്മഹേ ജഗതി വഞ്ചിമഹീമഹേന്ദ്ര.''

സർവവിദ്യാധികത്വമാകുന്ന പാണ്ഡിത്യം. അതിന്റെ ഉദാഹരണങ്ങം താഴെ ചേർക്കുന്ന ശ്ലോകങ്ങളാകുന്നു.

''ക്ഷയിഷ്ണുഭിഃ ഷോഡശഭിഃ കലാഭിഃ
കലാനിധിഃ കിം ശശലാഞ്ഛനോപി?
നിത്യം ചതുഷ്ഷഷ്ടികലാവിലാസൈ–
ർവിരാജമാനേ ഭുവി വഞ്ചിചന്ദ്രേ.

യദ്ഭൂപാസല്പാപൈസ്സമധിഗതഷട്തന്ത്രവിഭവൈ–
ശ്ചമൽകുർവ്വൻ ധീരാൻ സദസി രസഭാവപ്രകടനൈഃ
കവീൻ ധിനവൻ ഗാനക്രമവിവരണാദ് ഗായകവരാൻ
പരിഷ്കുർവൻ വഞ്ചിക്ഷിതിപതിലകോയം വിജയതേ.''

''ശശലാഞ്ഛനനായ ചന്ദ്രൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ക്ഷയശീലങ്ങളായ പതിനാറു കലകളെക്കൊണ്ട് എങ്ങനെ കലാനിധിയായ് ഭവിക്കും? എന്നും ഒന്നുപോലെയുള്ള അറുപത്തിനാലു കലകളെക്കൊണ്ടാണല്ലോ വഞ്ചിചന്ദ്രൻ ശോഭിക്കുന്നതു്; അദ്ദേഹംതന്നെയാണു്

സാക്ഷാൽ കലാനിധി. സദസ്സിൽ തന്റെ ഷഡ്ദർശനജ്ഞാനം യഥാസല്ലാപങ്ങളിൽപോലും സ്ഫുരിപ്പിച്ചു വിദ്വാന്മാരെ ചമൽകരിപ്പിക്കുകയും, രസഭാവങ്ങളെ പ്രകടിപ്പിച്ചു കവികളെ ആനന്ദിപ്പിക്കുകയും, ഗാനക്രമങ്ങളെ വിവരിച്ചു ഗായകശ്രേഷ്ഠന്മാരെ സംസ്ക്കരിക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടു് ഈ മഹാരാജാവു് വിജയിക്കുന്നു.'' അദ്ദേഹത്തിന്റെ നാട്യശാസ്ത്രപ്രതിപാദകമായ ഒരു കൃതിയാണു് ബാലരാമഭാരതം് സംഗീതശാസ്ത്രത്തിലും അവിടുന്നു പ്രവീണനായിരുന്നു.

മഹാമഹിമത്വത്തെ ഉദാഹരിക്കുന്ന ഒരു ശ്ലോകംകൂടി ഈ ഘട്ടത്തിൽ ഉദ്ധരിക്കേണ്ടതായുണ്ടു്. ദേവതാത്മതയാകുന്നു മഹാമഹിമത്വം.

''പാർവത്യാസ്സുകൃതോദയേന ജഗതീക്ഷേമായ സദ്വൃദ്ധയേ
ദുഷ്ടാനാമിഹ ശിക്ഷണായ സ പുനഃ സ്സ്പന്ദഃ സുരൈഃ പ്രാർത്ഥിതഃ
ഭൂത്വാ വഞ്ചിധരാധിപഃ പ്രഥിതയാ ശക്ത്യാ രിപൂൻ ശിക്ഷയൻ
സുബ്രഹ്മണ്യപദം വ്യനക്തി ഭുവനേ ശ്രീരാമവർമ്മാ നൃപഃ.''

പാർവതീറാണിയുടെ പുത്രനായിരുന്നു ഈ മഹാരാജാവു് എന്നു കാണിക്കുന്നതിനു ഞാൻ ഈ ശ്ലോകവും മറും ചാതകസന്ദേശത്തെപ്പറ്റിയുള്ള എന്റെ ഉപന്യാസത്തിൽ എടുത്തു ചേർത്തിട്ടുള്ളതു വായനക്കാക്കു് ഓർമ്മയുണ്ടായിരിക്കുമല്ലോ.

നായകസ്വരൂപം നിരൂപണം ചെയ്യുമ്പോഴും കവിക്കു മഹാരാജാവിന്റെ യശഃപ്രതാപമഹിമയേയും ധർമ്മകാമാർത്ഥതൽപരതയേയും ഓരോ ശ്ലോകം കൊണ്ടു് ഉദാഹരിക്കേണ്ടിവരുന്നു. ആ രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങളാണു് താഴെ കാണുന്നതു്.

''ശ്രീരാമവർമ്മകുലശേഖരഭൂവലാരേഃ
കീർത്ത്യപ്സരോനടനരംഗതലം ത്രിലോകീ;
സഭ്യാ ഹരിൽപതയ ഏവ; സരോജനാഭോ
നേതാ; പ്രതാപതപനഃ പ്രഥിതഃ പ്രദീപഃ.

രാജർഷിഃ കില വഞ്ചിഭൂപതിരിതി പ്രസ്തൂയതേ താപസൈഃ
പ്രക്ഷീണദ്രവിണൈസ്സ്ഥാർത്ഥപര ഇത്യാമന്ത്ര്യതേ ശത്രുഭിഃ
സാക്ഷാന്മന്മഥമന്മഥോയമിതി ച പ്രോദ്ഗീയതേ യൗവതൈ–
സ്സ്തുത്യാദ്ഭുതമഹിമാനുഭാവവിഭവഃ ശ്രീരാമവർമ്മാ നൃപഃ.''

ഈ മഹാരാജാവിന്റെ കീർത്തിയാകുന്ന അപ്സരസ്ത്രീക്കു നടനം ചെയ്യുവാനുള്ള രംഗമാണു് മൂന്നു ലോകവും;സഭ്യന്മാരാണു് ദിക്പാലന്മാർ;

നട്ടവനാണു് ശ്രീപത്മനാഭൻ; വിളക്കാണു് പ്രതാപാദിത്യൻ. താപ സന്മാരാൽ രാജർഷിയെന്നും അപഹൃതവിഭവന്മാരായ ശത്രുക്കളാൽ അർത്ഥപരനെന്നും യുവതികളാൽ മന്മഥമന്മഥനെന്നും തിരുമേനി പുകഴ്ത്തപ്പെട്ടുന്നു.

ധീരലളിതനായകനെ ഉദാഹരിക്കുന്നതിനു താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന ശ്ലോകമാണു കവി രചിച്ചിരിക്കുന്നതു്.

''സൗധാഗ്രോദിതരത്നദീപകലികാവ്യാജാക്ബിംബോദയ–
വ്യാക്ഷിപ്തേന്ദുഭയപ്രദാനചതുരസ്വീയാസ്യചന്ദ്രോദയൈഃ
ഗായദ്ഭിർന്നവയൗവനൈഃ പ്രതിനിശം സക്തസ്സുഗഭ്യാ സ്വപാ-
വഞ്ചിക്ഷോണിപതേർന്നിരന്തരയശസ്സംഭാവയന്തേ മുദാ.''

സൗധാഗ്രങ്ങളിലുള്ള രത്നദീപങ്ങളാകുന്ന ആദിത്യന്മാരുടെ ഉദയത്താൽ വിവശനായ ചന്ദ്രനു് അഭയം നല്കുന്നതിനു സാമർത്ഥ്യ മുള്ള തങ്ങളുടെ മുഖചന്ദ്രന്മാരോടുകൂടിയ യുവതികളുമായു് മഹാരാജാ വിന്റെ സഹോദരന്മാർ രാത്രികാലങ്ങളിൽ സമ്മേളിക്കുന്നതായു് കവി ഈ ശ്ലോകത്തിൽ ചിത്രണംചെയ്യുന്നു. മകയിരം തിരുനാൾ മഹാരാജാവിനു രവിവർമ്മാവെന്ന ഇന്ദ്രജാലകുശലനും മഹാകവി ഇരയമ്മൻതമ്പിയുടെ മാതാമഹനുമായ ഒരനുജനുണ്ടായിരുന്നതായു് മാത്രമേ ചരിത്രരേഖകളിൽനിന്നു ഞാൻ ഇതുവരെ ധരിച്ചിട്ടുള്ളൂ. കൊല്ലം 941-ൽ നടന്ന രണ്ടാം തൃപ്പടിദാനാവസരത്തിൽ ആ രവി വർമ്മാവും, ഭാഗിനേയനും മഹാകവിയുമായ അശ്വതി തിരുനാൾ രാമ വർമ്മതമ്പുരാനും മാത്രമേ അവിടത്തെ അനുഗമിച്ചുള്ളൂ. 963 മകയിരം 1-ാംനു- മകയിരംതിരുനാൾ നാടുനീങ്ങി. 943-ൽ മകം തിരുനാൾ ശ്രീവീരപത്മനാഭവർമ്മാവു്, എന്നും, അനിഴം തിരുനാൾ ശ്രീവീര മാർത്താണ്ഡവർമ്മാവു് എന്നും രണ്ടു കൊച്ചുതമ്പുരാക്കന്മാരുടെ പേരുകൾ കാണുന്നു. അവർ അല്പായുസ്സുകളായിരുന്നു. സഗർഭ്യപദം കൊണ്ടു കവി സഹോദരന്മാരേയും അനന്തരവന്മാരേയും ഒന്നിച്ചു വിവക്ഷിച്ചിരിക്കുകയാണെന്നു തോന്നുന്നു. ഏതായാലും 957 മേട ത്തിനു മുൻപാണു് പ്രസ്തുത കൃതിയുടെ രചനയെന്നു് അനുമാനിക്കാവു ന്നതാണു്. ''ഇതി ശ്രീസദാശിവദീക്ഷിതകൃതൗ ശ്രീപത്മനാഭദാസ വഞ്ചിബാലരാമവർമ്മകുലശേഖരഭൂപാലയശോഭൂഷണേ അലങ്കാര ശാസ്ത്രേ നായികാനായകപ്രകരണം സമ്പൂർണ്ണം.'' എന്ന പ്രസ്താവന യോടുകൂടി ആദ്യത്തെ പ്രകരണം അവസാനിക്കുന്നു.

കാവ്യപ്രകരണം

ആരഭടീവൃത്തിക്കു താഴെ കാണുന്ന ശ്ലോകമാണു് ഉദാഹരണം. അത്യുദ്ധതാർത്ഥസന്ദർഭവൃത്തിയാണല്ലോ ആരഭടി

''വഞ്ചിക്ഷോണീന്ദ്രശസ്ത്രപ്രതിഹതവിമതക്ഷ്മാപതീനാം രണാഗ്രേ
മജ്ജാമസ്ഥിഷ്ടമേദോദ്രവഭരഭരിതാനഗ്രപൂതീൻ കബന്ധാൻ
ഉൽകൃത്യോൽകൃത്യ കങ്കാ ഗളഭുജജാരോൽകൃത്തമാംസാനി ജഗ്ധ്വാ
പീത്വാ തദ്രക്തധാരാമതിഭയജനകാ ഭാന്തി യുദ്ധോന്മദാനാം.''

കഴുകന്മാർ യുദ്ധത്തിൽ മരിച്ച ശത്രുരാജാക്കന്മാരുടെ കബന്ധങ്ങളേയും മറും കടിച്ചു തിന്നുന്നതാണു് ഇവിടെ പ്രതിപാദ്യവിഷയം.

വൈദർഭീരീതിക്കു് ഉദാഹരണം അടിയിൽ ഉദ്ധരിക്കുന്നു.

''വദാന്യേ വഞ്ചീന്ദ്രേ സുരതരുഗണോ പ്രീളിത ഇവ
പ്രപേദേ പഞ്ചത്വം; മണിരപി ശിലാഭാവമഭൃത;
പരാഭൂതേശ്വിഹനം സുരഭിരഭജത്താണ്ഡമസകൗ
കഥാശേഷാശ്ചാന്യേ ശിബിമുഖനൃപാ ദാനനിരതാഃ.''

വഞ്ചിമഹാരാജാവിന്റെ വദാന്യത കണ്ടു നാണം കൊണ്ടെന്നപോലെ ദേവതരുക്കൾ പഞ്ചത്വത്തെ പ്രാപിച്ചു (മരിച്ചു എന്നും അഞ്ചായി എന്നും;) ചിന്താമണി വെറും കല്ലായി; പരാജയത്തിന്റെ അടയാളമായു് സുരഭി ഉണക്കപ്പുല്ലു തിന്നു; ദാനശൗണ്ഡന്മാരായ ശിബിപ്രഭൃതിരാജാക്കന്മാർ കഥാശേഷന്മാരുമായി (അവർ മഹാരാജാവിന്റെ കാലത്തു ജീവിച്ചിരുന്നില്ലല്ലോ.)

ഗൗഡീരീതിക്കു് ഉദാഹരണം ഇതാണു്.

''ധാവദ്ഭാവൽകഘോടീതുരഗഖുരപുടപ്രാതതീവ്രാഭിഘാത–
ക്ഷുണ്ണക്ഷോണീപരാഗൈരഹിതപുരവധൂവക്ത്രചന്ദ്രോപരാഗൈഃ
സന്ധ്യാരീതിം ദധാനേ സതി ജഗതി തമഃഖണ്ഡനോദ്ഭണ്ഡചണ്ഡ–
സ്ഫോമാ ശ്രീരാമവർമ്മപ്രഭവര, ജയതി ത്വൽപ്രതാപപ്രദീപഃ.''

ഘോടി എന്നാൽ കുതിര. 'ക്ഷോണീപരാഗൈരഹിതപുരവധൂവക്ത്രചന്ദ്രോപരാഗൈഃ' എന്ന പ്രയോഗം അത്യന്തം മനോഹരമായിരിക്കുന്നു. ഉപരാഗമെന്നാൽ ഗ്രഹണം. കുതിരകളുടെ കുളമ്പടികൊണ്ടുപൊങ്ങുന്ന ധൂളിനിമിത്തം ലോകത്തിൽ അകാലസന്ധ്യോദയം

വന്നുചേരുന്നു; തജ്ജന്യമായ തമസ്സിനെ അവിടുത്തെ പ്രതാപമാകുന്ന ദീപം ഖണ്ഡിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

ധ്വനികാവ്യത്തിനു് ഉദാഹരണം താഴെ ചേർക്കുന്നു.

''നാഗാധിരാജധൃതിരേഷ നഭോഗസക്തോ
നാകാമദാനനിരതോ നയശോഭിമാനഃ
കിം ശങ്കരോപി നഗജാധികസമ്പദാ ദ്രാ–
ഗ്രാജാവതംസ ഇഹ വഞ്ചിമഹീമഹേന്ദ്ര.''

നാഗാധിരാജധൃതിയാണു് ശങ്കരനും മഹാരാജാവും. വാസുകിയെ ധരിക്കുന്ന ശിവൻ;ആദിശേഷന്റെ ബലത്തോടുകൂടി ഭൂഭരണം ചെയ്യുന്ന മഹാരാജാവു്. അതുപോലെ (നഭോഗന്മാർ) നഭസ്സിൽ കൂടി സഞ്ചരിക്കുന്ന ദേവന്മാരിൽ പ്രീതിയുള്ളവനാണു് ശിവൻ; (ന ഭോഗാസക്തഃ) ഭോഗത്തിൽ സക്തനല്ല മഹാരാജാവു്. കാമദേവന്റെ ഖണ്ഡനത്തിൽ തൽപരനാണു് ശിവൻ; കാമദാനത്തിൽ തൽപരനാണു് വഞ്ചീശൻ. യശസ്സിൽ അഭിമാനം ശ്രീപരമേശ്വരനില്ല; നയത്തെക്കൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്ന മാനം മഹാരാജാവിനുണ്ടു്. എന്നാൽ നഗജ (പാർവതി) യാകുന്ന ശിവന്റെ അധികസമ്പത്തു്. (ശിവപക്ഷത്തിൽ ഗജാധികസമ്പത്തില്ലെന്നുമർത്ഥം.) വഞ്ചിമഹാരാജാവിന്റെ വലിയ സമ്പത്തും ഗജങ്ങളാണല്ലോ. രണ്ടുപേരും രാജാവതംസങ്ങളുമാണു്. ശിവപക്ഷത്തിൽ രാജാവെന്നാൽ ചന്ദ്രൻ. ഇടവെട്ടിക്കാട്ടു നമ്പൂതിരിയുടെ 'രാജാ കിമിന്ദുരപി നാര്യഭിമാനഹാരീ' ഇത്യാദി ശ്ലോകത്തിനും ഇതിനും തമ്മിൽ വളരെ സാദൃശ്യം കാണുന്നു. രണ്ടു കവികളും സകൊലികന്മാരുമാണു്.

നാടകപ്രകരണം

വാസുലക്ഷ്മീകല്യാണത്തിലെ ഇതിവൃത്തം താഴെ വിവരിക്കുന്നതാണു്. സിന്ധു (Sind) രാജ്യത്തിലെ രാജാവിനു വസുലക്ഷ്മി എന്നൊരു പുത്രിയുണ്ടായിരുന്നു. ആ പുത്രിയെ വഞ്ചീശ്വരനായ ബാലരാമവർമ്മമഹാരാജാവിനെക്കൊണ്ടു പാണിഗ്രഹണം ചെയ്യിക്കണമെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഗ്രഹം. പക്ഷേ, രാജാവിന്റെ പട്ടമഹിഷിക്കു തന്റെ ഭാഗിനേയനായ സിംഹളരാജകുമാരൻ കന്യകയ്ക്കു വരനായാൽ കൊള്ളാമെന്നു മോഹമുണ്ടായിരുന്നു. തന്നിമിത്തം ഒരു ക്ഷേത്രത്തിൽ കുലദൈവതദർശനത്തിനെന്ന വ്യാജത്തിൽ വസുലക്ഷ്മിയെ രാജ്ഞി ഒരു കപ്പലിൽകയറ്റി സിംഹളത്തേയ്ക്കയയ്ക്കുന്നു, കപ്പൽ തിരുവിതാംകൂറിലെ സമുദ്രതീരത്തിൽ കടൽക്കോപംകൊണ്ടു്

അടിയുകയും വഞ്ചിമഹാരാജാവിന്റെ പത്നിയായ വസുമതിയുടെ സഹോദരനും അന്തഃപുരപാലനുമായ വസുമദ്രാജന്റെ കൈവശം അകപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു. വസുമദ്രാജൻ സർവാംഗസുന്ദരിയായ വസുലക്ഷ്മിയെ തന്റെ സഹോദരിയുടെ സന്നിധിയിലേയ്ക്ക് അയയ്ക്കുന്നു. അവിടെ മഹാരാജാവ് ആ യുവതിയിൽ അനുരക്തനായിത്തീരുന്നു; വസുലക്ഷ്മിയും മദനവിവശയാകുന്നു. ആ വർത്തമാനം വസുമതി അറിഞ്ഞപ്പോൾ വസുലക്ഷ്മിയെ തന്റെ മാതുലപുത്രനായ പാണ്ഡ്യരാജാവിനെക്കൊണ്ട് വിവാഹം ചെയ്യിക്കുവാൻ ഏർപ്പാടു ചെയ്യുന്നു. എന്നാൽ വിദൂഷകന്റെ സാമർത്ഥ്യത്താൽ ആ ഉദ്യമം ഫലിക്കുന്നില്ല. മഹാരാജാവും വിദൂഷകനുംതന്നെ വേഷം മാറി യഥാക്രമം പാണ്ഡ്യരാജാവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ വയസ്യനുമായിത്തീരുകയും മഹാരാജാവു കുമാരിയെ ഗാന്ധർവസമ്പ്രദായത്തിൽ പരിഗ്രഹിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു, അപ്പോഴേയ്ക്കു തിരുവിതാംകൂർ രാജ്യത്തിന്റെ മന്ത്രിയായ നീതിസാഗരൻ മുഖേന സിന്ധുരാജാവു വിവരങ്ങളും ഗ്രഹിക്കുകയും താൻ തന്നെ പുറപ്പെട്ടു വന്നു പുത്രിയുടെ വിവാഹം സാഘോഷമിയ് നടത്തുകയും ചെയ്യുന്നു.

പ്രസ്താവനയിൽ സൂത്രധാരൻ ഇങ്ങനെ പറയുന്നു:—''അഹോ സകലഗജദണ്ഡബൃദ്ബുദകരംബിതജാരജലധേ,ർദ്ദരദലിതകുവലയസഹോദരകമലാംപാഗർഭംഗാലംകൃതവദനകമലസ്യ, നിഖിലജഗദവനനിന്നിദ്രയോഗനിദ്രാമുദ്രാമഭിനയതോ, ഭഗവതഃ ശ്രീപദ്മനാഭദേവസ്യ വസന്തമഹോത്സവേ പരിമിളിതാ ഏവ സർവേ സാമാജികാഃ. ഇതിൽനിന്നു ശ്രീപദ്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രത്തിലെ ചിത്തിരയുത്സവത്തിൽ അഭിനയിക്കുന്നതിനുവേണ്ടിയാണ് കവി ഈ നാടകമെഴുതിയതു് എന്നു വ്യക്തമാകുന്നു.

പ്രസ്താവന കഴിഞ്ഞു സിദ്ധാർത്ഥകനെന്നും സുമതിയെന്നും രണ്ടു മന്ത്രികുമാരന്മാർ പ്രവേശിക്കുന്നു.

സിദ്ധാർത്ഥകൻ:—

''യോയം പ്രത്യർത്ഥിദാനപ്രഥിതനിജയശഃക്ഷീരവാരാശിമധ്യ-
പ്രേംഖദ്രത്നായമാണാദ്ഭുതഗുണഗരിമാനന്ദിതാശേഷലോകഃ
യസ്മൈ പ്രീതോബ്ജനാഭോ വിതരതി വിവിധാൻ വാഞ്ഛരി
[താർത്ഥാനജസ്രം
തസ്യ ശ്രീരാമവർമ്മക്ഷിതിരമണമണേർദ്ധ്രുവടം കിം ജഗത്യാം?''

ഇവിടെ യശസ്സാകുന്ന പാല്ക്കടലിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ തിളങ്ങുന്ന രത്നമായ് മഹാരാജാവിന്റെ ഗുണഗരിമാവിനെ കവി വർണ്ണിക്കുന്നു. പത്മനാഭപ്രസാദംകൊണ്ടു പ്രയാസം കൂടാതെ അഭീഷ്ടം സാധിക്കുമെന്നു സൂചിപ്പിക്കുന്നതു ബീജോപക്ഷേപം. സുമതി മന്ത്രിഗുണങ്ങളെപ്പറ്റി ഇങ്ങനെ ഉപന്യസിക്കുന്നു.

''ഭക്തേിന്യൂപേ വിപദി ധൈര്യമനാഗതാത്മ-
വിജ്ഞാനമാത്മസമസഖ്യമഥാത്മവത്താ
സർവത്ര മന്ത്രപരിരക്ഷണമിത്യമീഭിഃ
ശ്ലാഘ്യൈർഗുണൈരനുഗതഃ പുരുഷോ ഹി മന്ത്രീ.''

രാജരഹസ്യം ഗ്രഹിക്കാത്ത സിദ്ധാർത്ഥകനോടു സുമതി താഴെ കാണുന്ന വിധത്തിൽ കഥ ആരംഭിക്കുന്നു.

''ജാനൻ സിന്ധുപതിഃസ്വതോപ്യതിശയം സർവാംശതോസ്മൈരഹഃ
കന്യാം വഞ്ചിനൃപായ സംഘടയിതും സ്വാം ബോധികാം പ്രാഹിണോൽ;
തൽകാന്താ കുലദൈവദർശനമിഷാന്നാഥം പ്രതായ്യ സ്വയം
ദിത്സുഃ സിംഹളരാട്സുതായ തനയാം പ്രാസ്ഥാപയന്നൗകയാ.''

ഈ കഥ ഞാൻ മുമ്പുതന്നെ സംഗ്രഹിച്ചിട്ടുള്ളതിനാൽ മറ്റു ശ്ലോകങ്ങളും പകർത്തുന്നില്ല. ബോധിക എന്നാൽ ചാരവൃത്തി സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ള സ്ത്രീ എന്നർത്ഥം.

അനന്തരം മഹാരാജാവിന്റേയും വാമനന്റേയും പ്രവേശമായി. വാമനനെന്നാണു വിദൂഷകന്റെ പേർ. വിദൂഷകന്റെ ആത്മഗതമാണു താഴെ കാണുന്നതു.

''അസമയപഠിതം യൽ സ്യാൽ
സദപി ഭവേദ്ദിവസദീപരോചിരിവ;
അവസരപഠിതം സ്യാച്ചേൽ
ഭവതി ഹി തൽ പ്രാതരബ്ജമിവ സുഗ്രഹണം.''

''രാജാക്കന്മാരുടെമുൻപാകെ അനവസരമായ് ഉണർത്തിക്കുന്ന വാക്കു ദിനദീപപ്രഭപോലെ ശോഭിക്കുകയില്ല; അവസരം നോക്കി ഉണർത്തിക്കുന്ന വാക്കാകട്ടെ പ്രാതഃകാലത്തു വിടിരുന്ന താമരപ്പൂപോലെ ഗ്രഹണയുക്തമാകുകയും ചെയ്യും.'' അങ്ങനെ അവർ സംഭാഷണം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ സിന്ധുരാജപ്രേഷിതയായ

ബോധിക മഹാരാജാവിനെ കാണുവാൻ അവിടെ ചെല്ലുകയും തന്റെ യോഗബലംകൊണ്ടു വസുമതീദേവിയുടെ രൂപം പ്രദർശിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. മഹാരാജാവു് ആ രൂപം കണ്ടു കാമമോഹിതനായിത്തീരുന്നു. ഇത്തരത്തിലാണു് ഈ നാടകത്തിന്റെ ഗതി. വിസ്തരഭയത്താൽ ചുരുക്കുന്നു. അഞ്ചാറു ശ്ലോകങ്ങൾകൂടി ഈ പ്രകരണത്തിൽ നിന്നു് ഉദ്ധരിക്കാം.

''ആനീലകുന്തളവിഡംബിതഭൃംഗശോഭ-
മാദർശനിർമ്മലകപോലലസന്മുഖേന്ദു
ശൃംഗാരസാരപരികല്പിതഗാത്രയഷ്ടീ
മജ്ജീവിതം നയനഗോചരമാവിരാസ്തേ.

ലളിതഗമനം ലാവണ്യശ്രീപ്രസൂതിനികേതനം
നയനമധുരം നാളീകശ്രീവിജേതൃമുഖദ്യുതി
നവഘനകുചം പിനോത്തുംഗസ്തനസ്തബകോല്ലസ-
ദ്ലതനവവപുഃ സ്മാരം സ്മാരം ബിഭേമി മനോഭവാൽ.''

അഞ്ചാമങ്കത്തിൽ സിന്ധുരാജാവു വരുമ്പോഴും വഞ്ചിരാജ്യത്തിലെ വൈതാളികന്മാർ മഹാരാജാവിനെ താഴെ കാണുന്ന വിധത്തിൽ സ്തുതിക്കുന്നു.

കിഴക്കുവശത്തുനിന്നു്:—

''പലായദ്ധ്വം ദൂരേ, പരിഹരത വിസ്രംഭമവനൗ,
കളത്രേഷു സ്നേഹം ത്യജത, വീജയീ വഞ്ചിനൃപതിഃ;
ഇതീവൈതൽ കേതുർദ്ധൃതചലിതചേലാഞ്ചലമിഷാ-
ദ്വിപക്ഷക്ഷോണീശാൻ വിനമയതി സേനാമുഖധൃതഃ.''

തെക്കുവശത്തുനിന്നു്:—

ആവൃണ്വന്ത്യോ വിപക്ഷക്ഷിതിധരകടകാൻ ധാതുസാരാൻ ഹരന്ത്യോ
നിഷ്പന്ദന്ത്യോ ച്ചൈരിതേജശ്ശരജവഗതിഭി, രുദ്ഗാദയന്ത്യഃ പ്രജാഃ സ്വാഃ
സന്താപം സംഹരന്ത്യോ ദ്ധടിതി ജനിമതാം സാമരസ്യം വഹന്ത്യോ
വാഹിന്യോ വാഹിനീശം നൃവര, ജയരമാജന്മഭൂമിം ശ്രയന്തേ.''

വടക്കുവശത്തുനിന്നു്:—

''ആക്ഷേപളം നിജസൈന്യപാദദലിതക്ഷോണീരജോധ്വസരാ-
ദിഗ്ഭിത്തീരവലോക്യ കീർത്തിസുധയാ ലിമ്പൻ പുനസ്സ്വാഃ ക്ഷണാൽ

സൗവണ്ണദ്രവചിത്രതാം സ്വയമയംസ്ഥട്വിടഃ പുരീദാഹജോ
വഞ്ചിക്ഷോണിപതേധിശത്രുസമിധം ഭാതി പ്രതാപാനലഃ''

പടിഞ്ഞാറുവശത്തുനിന്നു—

ഗതാഗതക്രുഹല പ്രചലദ്ദുമ്മിമൽകന്ധരാ-
സ്സമുന്മിഷിത വാഹിനീശതസമുച്ചലൽ സംഭ്രമാഃ
നിരന്തരവിസൃത്വരാ വിശദഫേനകൂടോജ്ജ്വലാ-
വിഭാന്തി ഹയപുംഗവാ നുവര, സിന്ധുപൂഗാ ഇവ.

വിചിത്രതരമസ്തകാ വിവിധധാതുരാഗോദയൈ-
സ്സകമ്പിതധരാതലാസ്സുര സഗന്ധശൈലോജ്ജ്വലാഃ
ഗജാ ഇതി സമാഖ്യയാ സപദി ജംഗമക്ഷ്മാഭൃതോ-
പ്യുപാസത ഇവാനിശം വിജയിവഞ്ചിഭ്രുവജ്ഞിണം.''

ഒടുവിലത്തെ രണ്ടു പദ്യങ്ങളിലേയും സ്വഭാവോക്തിഭംഗി ആലോചനാമൃതമാകുന്നു. ഗജങ്ങളെന്നു പേരുള്ള ജംഗമപർവ്വതങ്ങളും വഞ്ചിഭ്രുവജ്ഞപാണിയെ ഉപാസിക്കുന്നതായി കവി ചെയ്യുന്ന ഉല്പേഖം പ്രശംസാവഹമാണു.

സിന്ധുരാജപുത്രിയെ വഞ്ചിമഹാരാജാവു് ഒരിക്കലും പാണിഗ്രഹണം ചെയ്തിരുന്നിരിക്കുവാനിടയില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് ഈ നാടകത്തിലെ ഇതിവൃത്തത്തിൽ നിന്നു വല്ല സാരവും ഗ്രാഹ്യമായുണ്ടെങ്കിൽ അതു് സിംഹളദ്വീപുമായി സിന്ധുദേശത്തിൽനിന്നു് ആരംഭിക്കുവാനുദ്ദേശിച്ച വാണിജ്യം നീതിസാഗരൻ എന്ന മന്ത്രിയുടെ, അതായതു രാജാകേശവദാസന്റെ, സാമർത്ഥ്യം കൊണ്ടു് അങ്ങോട്ടോ പാണ്ടിയിലേയ്ക്കോ പോകാതെ തിരുവിതാംകൂറിൽതന്നെ ഉറപ്പിക്കപ്പെട്ട എന്നു മാത്രമാകുന്നു. ആലപ്പുഴ ഒരു തുറമുഖമാക്കിയതും അവിടെ സിൻഡു്, കച്ചു്, സൂരത്തു് മുതലയ പ്രദേശങ്ങളിൽനിന്നു വണിക്കുകളെ വരുത്തി പാർപ്പിച്ചതും ദിവാൻ കേശവദാസനാണല്ലോ.

മറ്റു പ്രകരണങ്ങൾ

നാലാമത്തേതാണു രസപ്രകരണം. ഇതിൽ നിന്നു രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങൾമാത്രം എടുത്തുകാണിക്കാം. സംഭ്രമം എന്ന സഞ്ചാരിഭാവത്തിന്റെ ഉദാഹരണം താഴെ ചേർക്കുന്നു.

''രാജാ ഗച്ഛതി രാജമാർഗ്ഗ ഇതി ഹി ശ്രുത്വൈവ പൗരാംഗനാ-
സ്ത്യക്ത്വാ സ്വം ഗൃഹകൃത്യജാതമചിരാദാരുഹ്യ സൗധസ്ഥലീഃ

മുക്ത്വാ മണ്ഡനപൂരണേപ്യഭിരുചിം തദ്ദർശനോൽകണ്ഠയാ
പ്രോൽഫുല്ലായതലോചനാസ്സരസതീസ്സംസ്മാരയന്തി സ്ഫുടം.''

ഭാവസന്ധിക്കു് ഉദാഹരണം.

''സംസ്മൃത്യ പൂർവവിഭവാനധിഗത്യ സേവാം
വഞ്ചീശ്വരസ്യ കരദീകൃതഭൂമിപാലാഃ
തൽപ്രാഭവം സമവലോക്യ ദൃഗന്തനിഗ്ഢൽ–
ബാഷ്പാംബുഭിഃ പ്രകടയന്തി രസാനനേകാൻ.''

ദോഷഗുണാലങ്കാരാദി പ്രകരണങ്ങളെ സ്പർശിക്കുവാൻ പോലും സ്ഥലമനുവദിക്കുന്നില്ല. ഒടുവിൽ താഴെകാണുന്ന ശ്ലോകം കൊണ്ടു കവിതന്റെ ഗ്രന്ഥം സമാപിപ്പക്കുന്നു.

''ആകല്പമാദിമരസോചിതഭാവബന്ധാം
ഭൂകന്യകാമണിമിമാം ഭുജകേളിധാമ്നി(?)
പ്രേമ്ണാബ്ജനാഭശരണാഗതവഞ്ചിഭൂപാല
ശ്രീരാമവർമ്മകുലശേഖരരാഡ്വിഹത്ത.''

അങ്ങനെ ഗ്രന്ഥം അവസാനിപ്പിച്ചതിനുമേൽ ഒരു ശ്ലോകം കൂടി കവി എഴുതിച്ചേർത്തുകാണുന്നു. അതും കൂടി ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കാം.

''അചമൽ കൃതാപി മൽകൃതി–
രംഗീകാരാത്തവേയമതിധന്യാ;
അവിലാസകലാകുശലാ–
പ്യനുരാഗാദിവ കുലാംഗനാ ഭർത്തുഃ.''

''എന്റെ കൃതി ചമൽകാരമില്ലാത്തതാണെങ്കിലും, അല്ലയോ മഹാരാജാവേ, അവിടുത്തെ അംഗീകരണം സിദ്ധിച്ചതിനാൽ അത്യന്തം ധന്യയായ്ത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. വിലാസകലയിൽ കുശലയല്ലെങ്കിലും ഭർത്താവിന്റെ അനുരാഗം നിമിത്തം കുലസ്ത്രീ എങ്ങനെയോ അതുപോലെ.''

മേൽ ഉദ്ധരിച്ച പദ്യങ്ങളിൽനിന്നു സദാശിവദീക്ഷിതർ ഒരു വിശിഷ്ടകവിയാണെന്നു കാണാവുന്നതാണു്. സംസ്കൃതത്തിലും പ്രാകൃതത്തിലും ഒന്നുപോലെ ഹൃദയാംഗമമായ രീതിയിൽ കവനംചെയ്യുവാൻ അദ്ദേഹത്തിനു പാടവമുണ്ടായിരുന്നു. ആ കവിപുംഗവൻ തന്റെ കൃതി അചമൽകൃതയാണെന്നു വിനയപ്രകടനത്തിനുവേണ്ടി പറയുന്നു എങ്കിലും അതിൽ അശേഷം വാസ്തവമില്ല. ധർമ്മരാജാവിന്റെ

സംമരണ തിരുവിതാംകൂറുകാക്കെന്നപോലെ കൊച്ചിക്കാക്കും ഇന്നും എന്നും പുളകപ്രദമാകുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിവിധങ്ങളും അപൂർവങ്ങളുമായ സൽഗുണങ്ങളെ ഇത്ര ദീർഘമായും ഹൃദ്യമായും വർണ്ണിക്കുന്ന ഒരു പ്രബന്ധം വേറെയില്ല.

''സ ഏവ ദേവോ ഭുവനേബംജനാഭ-
സ്സ ഏവ ദേശസ്സുഭഗോപാഹിതർദ്ധിഃ;
സാനന്തപുര്യേവ പുരീ; സ വഞ്ചി-
ക്ഷിതീശ ഏവ ക്ഷിതിപാലകോപി.''

അതായതു് ''ആ ശ്രീപദ്മനാഭൻതന്നെയാണു് ദേവൻ. അവിടുന്നു നലംകുന്ന സമൃദ്ധിയോടുകൂടിയ തിരുവിതാംകൂർ തന്നെയാണു് ദേശം; ആ തിരുവനന്തപുരം തന്നെയാണു് പുരം; ആ ധർമ്മരാജാവു് തന്നെയാണു് രാജാവു്.'' ഈ പദ്യത്തിൽനിന്നു നമ്മുടെ കവികൾ വഞ്ചിഭൂമിയുടേയും കാർത്തികതിരുനാൾമഹാരാജാവിന്റേയും പേരിൽ എത്രമാത്രം ഭക്തിപാരവശ്യമുണ്ടായിരുന്നുവെന്നു് അനുമാനിക്കാവുന്നതാണു്. 'ബാലരാമവർമ്മയശോഭൂഷണം' അചിരേണ മുദ്രിതമാകുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

സുകുമാരകവി

സംസ്കൃതസാഹിത്യത്തിൽ പുളകോൽഗമകാരികളായ മഹാകാവ്യങ്ങൾ പലതുമുണ്ടെങ്കിലും ശ്രീകൃഷ്ണവിലാസത്തിനു് അവയുടെ മദ്ധ്യത്തിലുള്ള സ്ഥാനം അത്യന്തം മഹനീയമാണു്. സൗകുമാര്യം, സമത, പ്രസാദം, മാധുര്യം, അർത്ഥവ്യക്തി മുതലായ ഗുണങ്ങൾ ഇതു പരിപൂർണ്ണമായ് മറ്റു യാതൊരു കാവ്യത്തിലും കാണുന്നതല്ല. കേരളീയർ പണ്ടേയ്ക്കുപണ്ടേ കൃഷ്ണവിലാസത്തിന്റെ പരമാരാധകന്മാരാണു്. ശ്രീരാമോദന്തം വായിച്ചു് ഒരു മാതിരി വിഭക്തിജ്ഞാനം സമ്പാദിച്ചു കഴിഞ്ഞാൽ കാവ്യരൂപത്തിൽ അവർ ബാല്യത്തിൽ പഠിക്കുന്ന ആദ്യത്തെ ഗ്രന്ഥം അതാണെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. രഘുവംശത്തിനും കുമാരസംഭവത്തിനും ഒരു വിധത്തിലും, കിരാതാർജ്ജുനീയത്തിനും ശിശുപാലവധത്തിനും മറെറാരു വിധത്തിലും, നൈഷധീയചരിതത്തിനു വേറിട്ടൊരു വിധത്തിലുമുള്ള മാഹാത്മ്യം നമുക്കു് എല്ലാവക്കും അറിവുള്ളതാണു്. എന്നാൽ ഇത്തരത്തിലൊന്നുമല്ലാതെ വേറേ ഏതോ ഒരു പ്രകാരത്തിൽ സഹൃദയഹൃദയങ്ങളെ നിർവൃതിസാഗരത്തിൽ ആറാടിക്കുന്നതിനു പര്യാപ്തമായ ഒരു മഹാകാവ്യമാകുന്നു കൃഷ്ണവിലാസം. ഞാൻ ഈ കാവ്യത്തിലെ ഏതാനും സർഗ്ഗങ്ങൾ ബാല്യത്തിൽ ഗുരുമുഖത്തിൽനിന്നു പഠിച്ചിട്ടുണ്ടു്; ഈ കാവ്യം ആദ്യന്തം എത്രയോ ആവൃത്തി വായിച്ചിട്ടുണ്ടു്; വാക്കുകൊണ്ടു വിവരിക്കുവാനോ മനസ്സുകൊണ്ടു സങ്കല്പിക്കുവാനോ അശക്യമായ ഒരാനന്ദാതിശയത്തിനു അപ്പോളെല്ലാം പാത്രമായിട്ടുമുണ്ടു്. ഇന്നും എനിക്കു് ഈ സുകുമാരനിബന്ധത്തിലെ പല ഭാഗങ്ങളും തൊണ്ടയിടറിക്കൊണ്ടും രോമാഞ്ചമണിഞ്ഞുകൊണ്ടും ആനന്ദബാഷ്പം ചൊരിഞ്ഞുകൊണ്ടുമല്ലാതെ വായിക്കുവാൻ കഴിയുന്നില്ല. ''സമ്മോഹനം മോഹനാൽ കാന്തം കാന്തിനിധാനതോപി മധുരം മാധുര്യധുര്യാദപി സൗന്ദര്യോത്തരതോപി സുന്ദരതരം'' എന്ന മഹാകവി മേല്പ്പുത്തൂർ ഭട്ടപാദർ സ്വാനുഭവത്തെ ആസ്പദമാക്കി വർണ്ണിച്ചിട്ടുള്ള ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ ദിവ്യമംഗളവിഗ്രഹം പുണ്യവാന്മാരായ ഭക്തന്മാക്കല്ലാതെ കാണുവാൻ സാധിക്കുകയില്ലെങ്കിൽ വേണ്ട; സുകുമാരകവി ചിത്രണംചെയ്ത ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ സ്വരൂപം

എന്റെ ഹൃദയത്തിലുണ്ട്; അതില്ലെങ്കിൽപോലും ആ മഹാകവിയുടെ സൂക്തിസുധയുണ്ട്; അതു മതി എനിക്കു നിത്യസൗഹിത്യം നല്കുവാൻ.

ശ്രീകൃഷ്ണവിലാസം പതിനെട്ടു സർഗ്ഗങ്ങളുള്ള ഒരു കാവ്യമാണെന്നു് ഇടയ്ക്കു ചില പത്രങ്ങളിൽ പരസ്യങ്ങൾ കാണുകയുണ്ടായി. വസ്തുസ്ഥിതി അങ്ങനെയൊന്നുമല്ല. പന്ത്രണ്ടാം സർഗ്ഗം കവിക്കു മുഴുവനാക്കുവാൻ ഇടവന്നിട്ടില്ല.

''പ്രാതേന പൂഗദ്രുമവാടികാനാം നിവാരയന്നക്ഷമഹഃപ്രവേശാൻ
പാരം ശ്രിതാൻ പശ്ചിമവാരിരാശേഃ പശ്യ പ്രിയേ കോങ്കണഭൂമി-
[ഭാഗാൻ.''

എന്ന പദ്യമാണു് അദ്ദേഹം ഒടുവിൽ രചിച്ചതു്. 'പശ്യ പ്രിയേ' എന്നുവരെയേ അദ്ദേഹം എഴുതീട്ടുള്ളൂ എന്നു ചിലരും, 'പശ്യ പ്രിയേ കോങ്കണ' എന്നുവരെ എഴുതി എന്നു മറ്റു ചിലരും, 'പശ്യ പ്രിയേ കോങ്കണ ഭൂമിഭാഗാൻ' എന്നു് ഒരു പാദം പൂർത്തിയാക്കിയെന്നു വേറെ ചിലരും വാദിക്കുന്നു. ആ പദ്യം മേൽകാണിച്ചവിധം കവി തന്നെ പൂരിപ്പിച്ചിരിക്കണമെന്നാണു് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്. പാരിജാതഹരണം കഴിഞ്ഞു മടങ്ങി ഭൂലോകത്തിലെത്തുമ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ സത്യഭാമയ്ക്കു് ഓരോ ദേശമായ് കാണിച്ചുകൊടുക്കുകയും അതാതിന്റെ മാഹാത്മ്യം വർണ്ണിച്ചു കേൾപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. പാണ്ഡ്യരാജ്യത്തേയും ചോളരാജ്യത്തേയും വർണ്ണിച്ചതിനുശേഷം കോങ്കണരാജ്യത്തെയാണു് ഭഗവാൻ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്നതു്. ഈ സർഗ്ഗം മാത്രമെങ്കിലും പൂരണംചെയ്യുന്നതിനു് അനന്തരകാലികന്മാരായ കവികളിൽ ആരും ഉദ്യമിച്ചിട്ടില്ലെന്നുള്ളതുതന്നെ ഈ കാവ്യത്തിന്റെ അന്യാദൃശമായ വൈശിഷ്ട്യത്തിനു നിദർശനമാകുന്നു, പന്ത്രണ്ടാം സർഗ്ഗംപോലും പൂർത്തിയായിട്ടില്ല എന്നു പറയുമ്പോൾ ബാക്കികിടക്കുന്ന കഥകളിൽ ആരെങ്കിലും കൈവയ്ക്കുകയോ ഗ്രന്ഥം പരിസമാപിപ്പിക്കുകയോ ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നു കൈമുതികന്യായേന സിദ്ധിക്കുന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണവിലാസം പകർത്തീട്ടുള്ള മിക്ക താളിയോലഗ്രന്ഥങ്ങളും പ്രസ്തുത പദ്യത്തോടുകൂടിയാണു് അവസാനിക്കുന്നതു്. അപൂർവം ചില ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന ശ്ലോകങ്ങളിൽ ഒന്നാമത്തേതും, ഒരു ഗ്രന്ഥത്തിൽ മാത്രം എല്ലാംതന്നെയും ഞാൻ വായിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

''നിരാകൃതക്ഷത്രിയമണ്ഡലേന വിശ്വംഭരാഭാരനിരാസ്പദേന
അമീഷു സിന്ധോഃ സ്വബലാർജ്ജിതേഷു കൃതം പദം ഭാമിനി,
[ഭാർഗവേണ. (1)

ക്ഷേത്രം പുരഃ പശ്യ വൃഷാഗ്രഹാരം ക്ഷേമങ്കരം കേരളമണ്ഡലസ്യ
യസ്മിൻ സമുന്മീലതി വിശ്വമൂലം ജ്യോതിർമ്മയം ലിംഗമനംഗ
[ശത്രോ. (2)

വിധിത്സയാ യന്മനുജോപഭോഗ്യംവിപ്രക്ഷി ണാവിശ്വപാന്തകത്ത്രാ
അസഹ്യവീര്യേണ വരാംഗി, സഹ്യാദ്ഭുസാരിതം ദൂരമുദമ്പദംഭഃ. (3)

പ്രായോ യുഗസ്യ സ്മരയംശ്ചതുർഭിഃ പാദൈഃ പരേഷു ത്രിഷു ചാം
വാസം വിധത്തേ വൃഷരൂപധാരീ ദേവോ ഹി യത്ര സ്വയ [ഗഭംഗം
[മേവ ധർമ്മഃ. (4)

അധീയതേ കേചന യത്ര വേദാനഭ്യസ്യതേ കൈശ്ചന യത്ര യോഗഃ
ആവർത്ത്യതേ യത്ര ച കൈശ്ചിദുച്ചൈന്നാമ്നാം സഹസ്രം നര
[സോദരസ്യ.'' (5)

യേ യേ ജഗദ്വിസ്മയദാ വിശേഷാഃ കൈലാസനാമന്യചലാധി
തേ തേ മൃഗപ്രേക്ഷിണി, സന്തി യസ്മിന്നാന്യത്ര ലങ്കേശ്വര [രാജേ
[കമ്പിതത്വാൽ.'' (6)

സപ്തകോങ്കണങ്ങളിൽ കേരളവും ഉൾപ്പെടുന്നതായ് ചില പ്രമാണങ്ങളുണ്ട്; എങ്കിലും വടക്കൻ കർണ്ണാടകത്തിനു വടക്കു സൂരത്തിനും ഗോവാസ്സുമിടസ്സുള്ള പ്രദേശമാണ് സാക്ഷാൽ കോങ്കണം. വേറിട്ടൊരു ഗ്രന്ഥത്തിൽ ''കോങ്കണഭ്രഭിഭാഗാൻ'' എന്നവസാനിക്കുന്ന പദ്യം കഴിഞ്ഞിട്ട് ''ആസേതുഗോകർണ്ണമമീപൃഥിവ്യാം സപ്തൈവ ഗ്രഹ്യാ നൃപ—'' എന്നു് ഒരു ശ്ലോകത്തിന്റെ ഏതാനും ഭാഗം എഴുതിയും ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. അതും പൂരിപ്പിച്ചിട്ടില്ല. ശ്രീകൃഷ്ണവിലാസത്തിനു രാമപാണിവാദന്റെ വിലാസിനി എന്ന പ്രസിദ്ധമായ വ്യാഖ്യാനം അഷ്ടമസർഗ്ഗം 114–ാമത്തെ പദ്യംവരെയുള്ള ഏടുത്തുപ്പൂണിത്തുറ ഈടുവയ്പു ഗ്രന്ഥപ്പുരയിൽ ഉണ്ട്.

ശ്രീകൃഷ്ണവിലാസത്തിന്റെ മനോഹരതയുടെ സ്വരൂപമെന്തെന്നു മനസ്സിലാക്കുവാൻ നമുക്ക് ഏതാനുംപദ്യങ്ങൾ ശ്രദ്ധിച്ചു പരിശോധിക്കാം. സൗകര്യത്തിനുവേണ്ടി പത്താം സർഗ്ഗത്തോളമുള്ള ഭാഗങ്ങളിൽ കവിയൂർ രാമൻനമ്പിയാരുടെ തർജ്ജമകൂടി ഉദ്ധരിക്കാം.

ഒന്നാം സർഗ്ഗം

മഹാമേരുവർണ്ണനം

ശ്രിയാഭിരാമശ്ശരണം സുരാണാമലംഘനീയോ മഹതാ മഹിമ്നാ
വിരാജമാനോ വനമാലയാ ച യശ്ശാർങ്ഗധന്വാനമനുപ്രയാതി.

(വാഴ്ത്തുന്ന നല്ല മഹിമാവുകലർന്ന ദേവ–
ന്മാക്കൊക്കയും ശരണമായ് വനമാലിയായി
വർത്തിക്കുമഗ്ഗിരിവരൻ വരലക്ഷ്മിയോടു–
മൊത്തംബുജാക്ഷനതുപോലെ വിരാജമാനൻ.) (1)

ബ്രഹ്മാവിന്റെ സ്തുതി

മനസ്വിലോകസ്യ വിഗർഹണീയേ പ്രതിഗ്രഹേ വർജ്ജയതാ ജുഗുപ്സാം
പുരാ പുരസ്താദ് ബലിദാനവസ്യ പ്രസാരിതോ നാഗ്രകരസ്ത്വയാ കിം?

(നന്ദ്യാ ഭവാനരിയ സജ്ജനമാകെ നിന്ദി –
ക്കുന്നാ പ്രതിഗ്രഹമതിങ്കൽ വെറുപ്പു വിട്ട്
മുന്നം മഹാബലിയതെന്ന മഹാസുരന്റെ
മുന്നിൽ കരാംബുരുഹമപ്പൊഴ നീട്ടിയില്ലേ?) (2)

വിശ്വം വിദന്നപ്യവിദന്നിവ ത്വം നാഥാനയുങ്ക്ഷേ ഭയഹേതുമസ്മാൻ;
അനുഗ്രഹസ്യൈതദപി പ്രഭൂണാം പ്രായഃ പ്രകാരാന്തരമാശ്രിതേഷു.

(എല്ലാമറിഞ്ഞുമറിയാത്തതുപോലെ ചോദി–
ച്ചല്ലോ ഭയത്തിനുടെ ചോടതു ഞങ്ങളോടായ്;
ഉള്ളോടുകൂടിയിതുമാശ്രിതരിൽ പ്രഭുക്കൾ–
ക്കുള്ളോരനുഗ്രഹമതിൻ വകഭേദമത്രെ.) (3)

രണ്ടാം സർഗ്ഗം

കംസന്റെഖഡ്ഗം

വധപ്രവൃത്തോ വസുദേവമന്ത്രപ്രഭാവസംസ്തംഭിതഘോരകർമ്മാ
നിവൃത്യ നിസ്ത്രിംശമഹാഭുജംഗോ മഹീഭൃതഃകോശവിലം വിവേശ.

(കൊന്നീടുവാൻ തുനിയവേ വസുദേവമന്ത്ര–
ത്തിന്നീടെഴും മഹിമയാൽ ഗതവീര്യമായി
പിന്നീടുടൻ തിരിയെ വാളരഗം മഹീഭൃ–
ത്തിന്നുള്ള നല്ലൊരുറയാം ഗുഹയിൽക്കടന്നു.) (4)

വഷർകാലത്തിന്റെ വരവു്

ശിരോധിരുഢേന വനസ്പതീനാം ഫലോപഹാരേണ നിവേദിതർദ്ധിഃ
പ്രാവൃട് സമാസാദിതസൂതികാലം താം ദേവകീം ദ്രഷ്ടുമിവാജഗാമ.

(കുറൊത്തുടൻ പ്രസവകാലമടുത്തിരിക്കും—
നേരത്തു ദേവകിയെയമ്പൊടു കാണ്മതിന്നോ
സ്വൈരം മരങ്ങളുടെ മൗലികളിൽ ഫലോപ—
ഹാരം ചുമത്തിയഥ വർഷകവും വന്നണഞ്ഞു?) (5)

മൂന്നാം സർഗ്ഗം

അസുരന്മാർ കംസനോടു്

അമാതരിശ്വാമനഹവ്യവാഹമസൂര്യശീതാംശ്രമവജ്രപാണിം
അനച്യുതേശാനപിതാമഹഞ്ച ദ്രഷ്ടാസി രാജന്നചിരേണ ലോകം.

(ലോകേ സമീരൻ ജ്വലനൻ മഹേന്ദ്രൻ ലോകേശനിന്ദ്രാവരജൻ മഹേ
[ശൻ
ലോകൈകദീപം ശിശിരാംശ്രുതാനും വൈകാതെയില്ലാതയി കണ്ടി
(ട്ടും നീ.) 6

ശകടഭഞ്ജനം കഴിഞ്ഞ ക്ഷണത്തിൽ യശോദ

കുചകലശവിലഗ്നപാണിപദ്മാ വിഗളിതബന്ധമനോജ്ഞകേശ
പാശാ
സപദി സഹ സഖീഭിരന്വധാവൽകളമണിന്യൂപുരശിഞ്ജിതാ യശോദാ

(കുളിർമുലകളിൽ വെച്ച കൈക, ളോടിക്കളമ്പുന്നൂപുരനാദമോങ്കുകുടി
തലമുടിയുടെ കെട്ടഴിഞ്ഞു ചേടീകുലമൊട്ടുമാശ്ര യശോദ ചെന്നു
കൂടി.) 7

ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ശൈശവം വർണ്ണിക്കുന്ന ഈ സർഗ്ഗം ആപാദചൂഡം അത്യന്തം മനോഹരമാകുന്നു. പുത്രനെ ഉറക്കുന്നതിനു യശോദ പാടുന്ന

കുന്ദത്വിഷസ്ഥാലഫലപ്രകാശാസ്ത്വാപിഞ്ജരവർണ്ണാസ്തരുണാക്ഷഭാസഃ
പ്രഭ്രത്തദുഗ്ധാ നവനീതവത്യോ ഗാവസ്സഹസ്രം തനയ, ത്വദീയാഃ.

(കുഞ്ഞോമനേ, തവ വെളുത്തുമഹോ കുറുത്തും
മഞ്ഞച്ചുമങ്ങനെ ചുവന്നുമെഴും നിറത്തിൽ
പഞ്ഞംവെടിഞ്ഞൊരു പയസ്സൊടു വെണ്ണപൂണ്ടു-
ള്ളഞ്ഞൂറിരട്ടിയഴകാന്ന പശുക്കളുണ്ടു്.) 8

ഇത്യാദി പദ്യങ്ങളുടെ തന്മയത്വം പറഞ്ഞറിയിക്കാവതല്ല.

നാലാം സർഗ്ഗം

വൃന്ദാവനത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ

അത്യുച്ചഗുച്ഛസ്തനഭാരനമ്രാ ലതാഃ പ്രവാളാധരലോഭനീയാഃ
സ തത്ര വീക്ഷ്യ ഭ്രമരാളകാഢ്യാസ്താമസ്മരത്താമരസാധിവാസാം

(നൽപ്പൂങ്കുലക്കുചഭരം, ഭ്രമരാളകങ്ങ-
ളുപ്പല്ലവാധരവുമാന്വിടത്തിൽ നിൽക്കും
കെല്പാന്ന വല്ലികളെയൊട്ട ശൗരി കണ്ടാ-
പ്പൊൽപ്പൂക്കുമാരിയെ മനസ്സിലുടൻ സ്മരിച്ചാൻ.) 9

ഈ സർഗ്ഗത്തിലാണ് ബലഭദ്രൻ ശ്രീകൃഷ്ണനെ ആ സ്മരണത്തിൽനിന്നു വിനിവർത്തിപ്പിക്കുതിനു വേണ്ടിച്ചെയ്യുന്ന മധുരമായ പ്രകൃതിവർണ്ണന.

സലീലമീഷൽപരിവൃത്തപാദം സവിഭ്രമോദഞ്ചിതസവ്യനേത്രം
കൃഷ്ണസ്യ വംശാപ്പിതപാടലോഷ്ഠം വീക്ഷ്യ സ്ഥിതിം വിസ്മയ
[മാപ ലോകഃ.

(അല്പം പിണച്ചു കഴൽവച്ചുമിടത്തുകണ്ണു
നൽഭ്രൂവിലാസമൊടുയർത്തിയുമോഷ്ഠബിംബേ
കെല്പാന്നിടും മുരളിവെച്ചെഴുമച്യുതന്റെ
നില്പാശു കണ്ടഹഹ! വിസ്മയമാന്നു ലോകം.)

ഇത്യാദി വേണുഗാനവർണ്ണനപരങ്ങളായ സുന്ദരപദ്യങ്ങളും ഈ സർഗ്ഗത്തിൽ തന്നെ ഉൾക്കൊള്ളുന്നു.

അഞ്ചാം സർഗ്ഗം

ശ്രീകൃഷ്ണനും ഗോകുലവും

ഉദ്ഗീയ ദാമോദരകീർത്തിമുച്ചൈഃ കൃഷ്ണീവലാനാം കൃഷതാം ധരിത്രീം
ഘനൽകൃതിപ്രീണിതകർണ്ണരന്ധ്രാഃ പ്രാദുർബഭൂവുന്നിധയോ ഹലാഗ്രേ.

(കൊണ്ടാടിയുച്ചതരമച്യുതകീർത്തിപാടി-
ക്കൊണ്ടാ നിലങ്ങളിലുഴന്ന കൃഷ്ണീവലന്മാർ
കണ്ടാർ ഘനൽകൃതികളാൽ ചെവികൊക്കുമോദ-
മുണ്ടാക്കിടും നിധികളം ഹന്ത! കലപ്പുതന്മേൽ.) 11

ഗോകുലത്തിൽ വന്ന അരിഷ്ടന്റെ വിചാരം

പരസ്വലോഭഃ പരുഷോക്തിരീർഷ്യാ മോഹോ മദശ്ശാഠ്യമസത്യവാദഃ
നേഹാശുഭം കിഞ്ചന; കിം ബ്രവീമി? മമാപി സത്വസ്ഥ ഇവാ-
[ന്തരാത്മാ.

(ക്രൂരോക്തി മൗഢ്യമതിശാഠ്യമസത്യമീർഷ്യാ-
ഭാരം മദം പരധനേച്ഛയിതൊന്നുമേതും
ഓരുമ്പൊളില്ലിവിടെയെന്തു കഥിച്ചിടേണ്ടു?
പാരാതെയിപ്പോഴതു സാത്വികമെൻമനസ്സും.) 12

ഈ സർഗ്ഗത്തിലാണു് കാളിയമർദ്ദനം. കാളിന്ദീതീരത്തിൽ വസിക്കുന്ന ഒരു ജലദേവത വന്നു ഭഗവാനോടു സങ്കടമുണർത്തിക്കുന്ന **ഭാഗം ഏറ്റവും** ഹൃദയംഗമമാകുന്നു. കാളിയമർദ്ദനത്തിൽനിന്നു് ഒരു പദ്യം ഉദ്ധരിക്കുവാൻ മാത്രമേ ഇവിടെ സൗകര്യമുള്ളു.

കാളിയശിരസ്സുകളിൽ ഭഗവാന്റെ നൃത്തം

പര്യായതസ്സുന്നതിമുന്നതിഞ്ച ബിഭ്രന്തി ചണ്ഡശ്വസിതാനിലാനി
ശനൈർഭയാവാൻ ദ്യുതിസന്നിഭാനി നിപീഡയാമാസ സ തച്ഛിരാംസി

(കുന്നിച്ചിടുന്ന ദയയോടു മുറുക്കുയർന്നും
താന്നും മഹാശ്വസിതവാതമെഴുന്ന മട്ടിൽ
നന്ദാത്മജൻ ബത! തുരുത്തികളെക്കണക്കെ
മന്ദം മഹോരഗശിരസ്സുകളേ മഥിച്ചാൻ.) 13

ആറാം സർഗ്ഗം

ദേവേന്ദ്രന്റെ കോപം

കോപകമ്പിതകോടീരരത്നാംശുഗ്രഥിതാതപഃ
പാണിനാ പാണിമാഹത്യ പ്രഹസൻ വ്യാജഹാര സഃ.

(തുട്ടാലിളക്കീടിന ശീർഷരത്നതപ്തിട്ടാൽ ദിനേശാഭയെ മന്ദമാക്കി
പെട്ടെന്നു പാണിദ്വയമങ്ങുകൊട്ടിപ്പൊട്ടിച്ചിരിച്ചങ്ങനെ ചൊല്ലി
[ശക്രൻ.) 14

ഗോവർദ്ധനം ഉദ്ധരിക്കുന്ന ഗോപാലബാലൻ

സ്മയമാനസ്സമുദീക്ഷ്യ ഗാസ്സമീപമുപേയുഷീഃ
അന്യേന കൈടഭാരാതിരകണ്ഡൂയത പാണിനാ,

(ആരാലണഞ്ഞീടിന ഗോക്കളെക്കണ്ടോരോമലാം പുഞ്ചിരിയോടുകൂടി
പാരാതെ മറേറക്കരതാരുകൊണ്ടാ നാരായണൻ താനവയെച്ചൊറി–
[ഞ്ഞാൻ.) 15

തോറേറാടുന്ന ദേവേന്ദ്രൻ

പ്രാപ്പൂ പൗരുഷഭംഗസ്യ തസ്യ പ്രവിശതഃ പുരീം
യക്ഷവിദ്യാധരാബ്ധാ സ്തുതിരാസീദരുന്തുദാ.

(പുരുപൗരുഷഭംഗമോടുകൂടിപ്പുരുഹൂതൻ പുരി പൂകിടുന്നനേരം
പരമാപ്രഭവിന്നു യക്ഷവിദ്യാധരവൃന്ദസ്തുതി കണ്ണുശൂലമായി.) 16

ഏഴാം സർഗ്ഗം

രാസക്രീഡയാണ് ഈ സർഗ്ഗത്തിലെ കഥ. ഇതിൽ കവി എല്ലാ ഋതുക്കളേയും വർണ്ണിക്കുന്നു. ആ വർണ്ണനത്തിന്റെ അനുകരണമാണ് കൃഷ്ണഗാഥയിൽ കാണുന്നതു്.

വർഷാകാലം

മലിനഗ്രഹപലാശയോ ജഡാത്മാ സമയഃ ശ്ലാഘ്യതമോഭവൽ സ വൃ
ശതമപ്യുപഹന്തി ദൂഷണാനാം പരമേകോ ഹി ഗുണഃപരോപ [ഷ്ട്യാ;
[കാരഃ.

(മലിനത, ജളഭാവം, ചാപലൗഘാശ്രയത്വം
നലമൊടിതുകളം ചേന്നക്കാലമുൽസൃജനത്താൽ
വളരെ മഹിതമായിത്തീന്നുപോൽ; സർവദോഷ–
ങ്ങളെയുമൊരുഗുണം താൻ പോക്കുമന്യോപകാരം.) 17

ശരൽകാലം

മുഖദൃശികപുണ്ഡരീകശോഭാ സിചയോദ്ഭാസിപയോധരാഭിരാമാ
അമലാംബരഹൃഷ്ടഹംസമാലാ ശരദാഗത്യ മധുദ്വിഷം സിഷേവേ.

(നൽപ്പുണ്ഡരീകമുഖകാന്തിയൊടും ദുകൂല–
പ്രോത്ഭാസിയാകിയ പയോധരശോഭയോടും
ശുഭ്രാംബരോല്ലസിതഹംസമൊടും ശരത്തു
കെല്പോടു വന്നു കമലേക്ഷണനെബ്ഭജിച്ചു.) 18

എട്ടാം സർഗ്ഗം

അക്രൂരനും ഭഗവൽസന്നിധിയും

ശ്രിയാ പരോപകാരിണ്യാ കൃപയാ നിസ്സിമിത്തയാ
ഉന്നത്യാ പ്രശ്രയിണ്യാ ച സൂചിതാച്യുതസന്നിധിഃ.

(അനിമിത്തയായ കരുണാവിഭ്രുതിയും ജനതോപകാരകരിയായ
[ലക്ഷ്മിയും
വിനയം കലർന്നിട്ടുമയച്ചുയും ജനാർദ്ദനസന്നിധാനമറിയിച്ചു
[തൽ പൂരേ.) 19

കംസന്റെ വില്ല്

അതിദീർഘം മഹാഭോഗം തത്രാപശ്യച്ഛരാസനം
പയോധിമഥനായാസപ്രസുപ്തമിവ വാസുകിം.

(തടിച്ചു നീണ്ടങ്ങനെ ദുർഘടസിന്ധു കടഞ്ഞു ഖേദിച്ചതിനിദ്രയോടെ
കിടന്നിടും വാസുകിയെന്നു തോന്നിച്ചിടും ധനുസ്സുത്തു മുരാരി
[കണ്ടാൻ.) 20

ചാണൂരവധം

അഥോ ദൈത്യം സമുൽക്ഷിപ്യ നിർഘ്നേജക ഇവാംബരം
പ്രജഹാര ശിലാപൃഷ്ഠേ ചാണൂരം ലീലയാച്യുതഃ.

(ഹസ്തങ്ങളാൽ ക്ഷിപ്രമുയർത്തി മേല്പോട്ടത്തവ്വിലാ മല്ലനെ നിഷ്പ്ര
വസ്തുത്തെ നിർഘ്നേജകനെന്നപോലെ ദൈത്യാരി താഡിച്ചു [യാസം
[ശിലാതലത്തിൽ.) 21

ഒൻപതാം സർഗ്ഗം

ശ്രീകൃഷ്ണൻ പാലിച്ച മഥുര

തസ്മിൻ പരിത്രാതരി ഭ്രുതധാത്ര്യാസ്ത്യപ്പേപിനാന്യശ്ചകമേന്യദാരാൻ;
ജഹാര ഖേലന്നപി നാന്യദീയം; ന വിസ്മരന്നപ്യനൃതം ബഭാഷേ.

അദ്ഭുതൗദാര്യപരാക്രമാഭ്യാമപാകൃതാശേഷജനോപരാഗഃ
രഥാംഗനാമ്നാം രജനീഷു ശൗരിരാക്രന്ദിതാദപ്രതിസംവിധേയാൽ.

(നാരായണൻ ധരണി കാത്തരുളുമ്പൊളന്യ-
ദാരാഗ്രഹം ഭവികിനാവിലുമില്ലൊരാഢ്യക്കും;
ആരാന്റെ വസ്തു കളവായ്മഹോ ഗ്രഹിച്ചീ-
ലോരാതെയും കരളയാരുമുരച്ചതില്ല. 22

വാസ്തും വദാന്യത, കരുത്തിവരണ്ടുകൊണ്ട-
മാക്കും വരുന്നൊരഴൽപോക്കിന പുഷ്ടരാക്ഷൻ
നീക്കുന്നതിന്ന കഴിയാത്തൊരു ചക്രവാകൗ-
ഘാക്രന്ദനങ്ങളം നിശി കേട്ടഴൽപൂണ്ട പാരം.) 23

ജരാസന്ധന്റെ പരാജയം

ഗത്വാ രണശ്രീഗണികാം സമൂഢോ വിലുപ്തസർവസ്വതയാ വിഷണ്ണഃ
ജഗാമ ലജ്ജാവനതേന മൂർദ്ധ്നാ പ്രവേഷ്ടുമിച്ഛന്നിവ ഗർഭമുർവ്യാഃ.

(സർവസ്വവും ബത! നശിച്ചഴലോട്ട യുദ്ധ-
ശ്രീവേശ്യയെജ്ഝടിതി മൂഢനവൻ വെടിഞ്ഞു
താവുന്ന ലജ്ജയതുകൊണ്ട കുനിഞ്ഞുപോയാൻ;
ഭുവിന്റെ ഗർഭമതിലേയ്ക്കു കടക്കുവാനോ?) 24

പത്താം സർഗ്ഗം

ദ്വാരക

വിലോലശാഖാഭരണേന വേല്ലൽഫേനാവലീചാമരമണ്ഡലേന
വപ്രേ യദീയേ തടഘാതകേളിന്നിർവർത്യതേ സാഗരകുഞ്ജരേണ.

(തരളതരകളാകും ചാമരം, ലോലശംഖാ-
ഭരണമിതുകം ചേരും സാഗരശ്രീകരീന്ദ്രൻ
തരമൊട്ട തടഘാതക്രീഡചെയ്യുന്ന ചെന്ന-
പ്പുരിയുടെയഴകേറും കോട്ടമേൽ കോട്ടമെന്യേ.) 25

ശ്രീകൃഷ്ണനോട്ട രുക്മിണിയുടെ ദൂതൻ

വിശാലവക്ഷഃസ്ഥലമുന്നതാംസം പീതാംബരം ചാരുകിരീടഹാരം
സാ തത്ര തന്വീ ശതപത്രനേത്രമപശ്യദാലേഖ്യഗതം ഭവന്തം.
മാനാഹരാം ത്വൽപ്രതിയാതനാം താം സചേതനാം കർത്തുമിവോദ്യ
[താ സാ
നിവേശ്യ തത്രൈവ മനോ മനോജ്ഞാ സ്വയന്തു ചിത്രേ ലിഖിതേവ
[തസ്ഥൗ.]

(അരിയ മകുടഹാരം, വിസ്തൃതം മാറു, പീതാം-
ബര, മധികമുയർന്നുള്ളംസ,മംഭോജനേത്രം,
പരിചൊടിവ കലർന്നുബ്ഭിത്തിചിത്രസ്ഥമാം നിൻ
തിരുവുടലഥ കണ്ടാം തനിയാം കന്യയപ്പോഴം. 26

അതിതരരുചിരത്വംചേർന്ന മിന്നീടുമത്തൽ-
പ്രതിമയതിനെ നന്നായ് ജീവനേകീടുവാനോ
അതിൽ നിജഹൃദയത്തെച്ചേർത്തു താൻതന്നെ ചിത്രേ
മതിമുഖിയെഴുതപ്പെട്ടെന്നപോൽ നിന്നുപോയി.) 27

ഇതിനുമേൽ നമ്പിയാരുടെ തർജ്ജമയുള്ളതായ് തോന്നുന്നില്ല. ഓരോ സർഗ്ഗത്തിലും നമ്പ്യാരുടെ കവനകലാവൈഭവം ഒന്നിനൊന്നു യുന്നതായ് കാണാം.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ രുക്മിണിയെ കാണുന്നതു്

സ വീരലക്ഷ്മീമിവ പുഷ്പകേതോർയ്യശഃപതാകാമിവ യൗവനസ്യ
അപശ്യദാജ്ഞാമിവവിഭ്രമസ്യ തത്രാഗതാം താമരസേക്ഷണസ്താം. 28

പതിനൊന്നാം സർഗ്ഗം

ഭീഷ്മകൻ ശ്രീകൃഷ്ണനോടു്

, രാത്രിശ്ചന്ദ്രമസാ ശൂന്യാ കവിതാ രസവർജ്ജിതാ
ത്വയാ ച വിപ്രയുക്താ ഭൂശ്ശൗരേ, ശോച്യമിദം ത്രയം 29

(അല്ലയോ ശൗരേ, ചന്ദ്രനില്ലാത്ത രാത്രിയും രസമില്ലാത്ത കവിതയും അങ്ങില്ലാത്ത ഭൂമിയും ശോചനീയങ്ങളാകുന്നു.)

പന്ത്രണ്ടാം സർഗ്ഗം

തോറ്റോടി സങ്കടമറിയിക്കുന്ന ദേവന്മാരോടു ദേവേന്ദ്രൻ

രക്ഷ്യം കളത്രം; പൃതനാ ന പാർശ്വേ; വാഹോ വിഹംഗഃ; സ്വപദം [ദവീയഃ;
തഥാപി തസ്മാത്ത്രിദിവൌകസോ വഃ പരാജയോഭൂൽ കഥമേവ കൃഷ്ണാൽ? 30

(ഈ കൃഷ്ണനു പോക്കെത്തിൽ ഭാര്യയെ രക്ഷിക്കണം; സമീപത്തിൽ സേനയില്ല; രഥത്തിനു പകരം ഒരു പക്ഷിമാത്രമാണു്

വാഹനം; ഇയാളുടെ രാജ്യമോ വളരെ ദൂരത്തിലാണതാനും. അങ്ങനെയെല്ലാമിരിക്കുന്ന ഈ മനുഷ്യനിൽനിന്നുസ്വർഗ്ഗവാസികളായ നിങ്ങൾക്കു് എങ്ങനെയാണു് പരാജയം നേരിട്ടതു്?)

മേലുദ്ധരിച്ച പദ്യങ്ങളിൽനിന്നു് അലങ്കാരവത്തുകളായാലും അനലംകൃതികളായാലും എത്രമാത്രം രസനിഷ്യന്ദികളാണു് സുകുമാരന്റെ സൂക്തികളും എന്നു സഹൃദയന്മാക്കു കാണാവുന്നതാണു്. ശ്ലേഷപ്രയോഗംകൊണ്ടുപോലും ക്ഷതി തട്ടാത്ത പ്രസാദഗുണം ഈ കൃതിക്കു് ഒരു വിശേഷഭൂഷണമാണു്. സദാചാരവാക്യങ്ങളും ഇതിൽ ധാരാളമുണ്ടു്.

ക്ഷമാപി ഭൂഷാ ഹി ബലോത്തരാണാം.

(ബലിഷ്ഠന്മാക്കു് ക്ഷമയും ഭൂഷണമാണു്.)

കിമേവ നാശ്രാവി വിചാരശൂന്യം വ്രജന്ത്യനർത്ഥാ ഇതി സാധുവാദഃ?
(വിചാരശൂന്യനെ അനർത്ഥങ്ങൾ പ്രാപിക്കുന്നു എന്നുള്ള ആപ്തവാക്യം കേട്ടിട്ടില്ലയോ?) 2

സവിധേ ന വസന്തി ബുദ്ധിമന്തഃ
ഫണിനോ വായുസഖസ്യ ഭൂപതേശ്ച.

(ബുദ്ധിമാന്മാർ പാമ്പിന്റേയും തീയുടേയും രാജാവിന്റേയും സമീപത്തിൽ വസിക്കുന്നില്ല.) 3

തൃപ്യന്ത്യുദാരാഃ പരതർപ്പണേന.

(ഉദാരന്മാർ അന്യന്മാക്കു സംതൃപ്തി നല്കി സന്തോഷിക്കുന്നു.) 4

മുതലായ ഉദാഹരണങ്ങളും നോക്കുക. സ്വഭാവോക്തിയിലും കവി സൂക്ഷ്മദൃക്കാണു്. 'നളിനീവർണ്ണസവർണ്ണപക്ഷമാല'കളായ കിളികളും,

'വപുർഗ്ഗരിമ്ണാ നമയന്തമുർവീം
വിഷാണകോട്യാ വിലിഖന്തമദ്രിം'

ശരീരഭാരംകൊണ്ടു ഭൂമിയെ നമിപ്പിക്കുന്നവനും കൊമ്പിന്റെ മൂനകൊണ്ടു് ആകാശത്തിൽ പോറലുണ്ടാക്കുന്നവനുമായ വൃഷഭരൂപധാരി അരിഷ്ടാസുരൻ, 'പ്രഹർഷസ്ഫലദക്ഷര'ങ്ങളായ വാക്കുകളും, ധനുസ്സിന്റെ 'ആദാനസന്ധാനവികർഷമോക്ഷ'ങ്ങളും; ഇങ്ങനെ ഓരോന്നു പ്രദർശിപ്പിച്ചു തുടങ്ങിയാൽ അവസാനമില്ല. ദൃഷ്ടാന്തങ്ങളും, പഴഞ്ചൊല്ലുകളും ഇവയും ധാരാളമുണ്ടു്.

''പശ്യാധുനാ പല്ലവസൂതികാലേ
കിം കല്പതേ ചൂതലതാ ഫലായ?''

(അല്ലയോ ദേവകി, തളിർപിടിത്തുന്ന കാലത്തു തേന്മാവിൻ തൈ കായ്ക്കാറുണ്ടോ? ഇപ്പോഴും ബാലയായ നീ എന്തിനു സന്താനലാഭത്തിനുവേണ്ടി വ്രതം നോല്ക്കുന്നു?) 1

ഛേദപ്രസംഗേ നവശാദ്വലാനാം
കോ നാമ കുയ്യാൽ കുലിശസ്യ മോക്ഷം?

(ഇളമ്പുല്ലറുക്കുവാൻ ആരെങ്കിലും വജ്രായുധം പ്രയോഗിക്കുമോ?) 2

നഖാഗ്രലവ്യസ്തരുരങ്കുരാത്മാ
പരശ്വധന്യാപി തതോതിഭ്രമിഃ.

(നഖാഗ്രംകൊണ്ടു മുളയിൽ നുള്ളിക്കളയാവുന്ന മരം വളന്നാൽ കോടാലിക്കുമറുന്നതല്ല.) 3

മതി. ഈ മഹാകവി മൂർദ്ധന്യൻ ഏതുകാലത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നു എന്നും, ഏതു ദേശത്തെ അലങ്കരിച്ചിരുന്നു എന്നും, ആരും ഇതുവരെ തീച്ചപ്പെടുത്തീട്ടില്ല. കേരളീയനായ പ്രഭാകരനെ ശ്രീകൃഷ്ണവിലാസവുമായ് ഘടിപ്പിച്ചു് ഒരൈതിഹ്യം പ്രചരിക്കുന്നുണ്ടു്. വിദ്യാഭ്യാസം ചെയ്യുന്ന കാലത്തിൽ ഗുരു പ്രഭാകരനെ ശാസിച്ചു. ആ ശാസനത്തിന്റെ കാക്ക്ശ്യം സഹിക്കുവാൻ കഴിയാതെ ഒരു ദിവസം രാത്രിയിൽ പ്രഭാകരൻ ഗുരുഗൃഹത്തിന്റെ തട്ടിൻപുറത്തു് അദ്ദേഹത്തെ വധിക്കണമെന്നുള്ള നിശ്ചയത്തോടുകൂടി ഒരു കരികല്ല കൈയിലെടുത്തുകൊണ്ടു് ഒളിച്ചിരുന്നു. അപ്പോൾ ഗുരുപത്നിയും ഗുരുവും തമ്മിൽ ശിഷ്യനെപ്പറ്റി ഒരു സംവാദം നടന്നു. അതു കേട്ടപ്പോഴാണു് തന്നെ സ്വപുത്രനേക്കാളും അധികം ഗുരു സ്നേഹിക്കുന്ന വസ്തുത ശിഷ്യനു മനസ്സിലായതു്. പിറേറദിവസം കാലത്തു്, ഗുരുവധം ചെയ്വാനുദ്ദേശിച്ച ശിഷ്യനു ശിക്ഷയെന്തെന്നു പ്രഭാകരൻ ഗുരുവിനോടു തന്നെ ചോദിക്കുകയും, ഉമിത്തീയിൽ നിന്നുകൊണ്ടു പ്രാണത്യാഗം ചെയ്യുന്നതാണു് ആ പാപത്തിനു പരിഹാരമെന്നു ഗുരു അരുളിച്ചെയ്കയും ചെയ്തു. അപ്പോൾ തലേദിവസം രാത്രിയിൽ നടന്ന വസ്തുത പ്രഭാകരൻ ഗുരുവിനെ ഗ്രഹിപ്പിച്ചു; ഗുരു എത്രതന്നെ വിലക്കീട്ടും കേൾക്കാതെ ഒരു കുണ്ഡമുണ്ടാക്കി ഉമിനിറച്ചു് അതിൽ തീകത്തിച്ചു് അവിടെ നിന്നുകൊണ്ടു ദേഹം നീറി ആത്മഹത്യ ചെയ്കയും ചെയ്തു. അങ്ങനെ ഉമിത്തീയിൽ നിന്നുകൊണ്ടു പ്രഭാകരൻ ഉച്ചരിച്ചതാണത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണ

വിലാസം കാവ്യം. 'പശ്യ പ്രിയേ, കോങ്കണഭൂമിഭാഗാൻ' ഇത്യാദി പദ്യം ചൊല്ലിക്കഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്കും നാക്കു വെന്തുപോകുകയാൽ കാവ്യം അവിടെ അവസാനിച്ചുപോയത്രേ! ഇതാണു് ആ ഐതിഹ്യം.

ഈ പ്രഭാകരൻ ആരാണു്? കുമാരിലഭട്ടന്റെ ശിഷ്യനായ സാക്ഷാൽ പ്രഭാകരമിശ്രൻ; പൂർവമീമാംസാസമുദ്രത്തിന്റെ വിശ്വവിഖ്യാതനായ കുംഭസംഭവൻ; മഹനീയനായ മതോപജ്ഞാതാവു്; ശബരഭാഷ്യത്തിനു് ആറായിരം ശ്ലോകത്തോളം ദൈർഘ്യമുള്ള വിവരണം, അഥവാ ബൃഹതി, പന്തീരായിരം ശ്ലോകത്തോളം ദൈർഘ്യമുള്ള നിബന്ധനം, ഇങ്ങനെ രണ്ടു വ്യാഖ്യാനങ്ങളും നിർമ്മിച്ച മഹാനുഭാവൻ; ശിഷ്യദശയിൽ തന്നെ ഭട്ടനാൽ ഗുരുവെന്ന ബിരുദസമ്മാനംകൊണ്ടു് അനുഗൃഹീതനായ കുശാഗ്രബുദ്ധി. അദ്ദേഹം വിദ്യാഭ്യാസകാലത്തുതന്നെ ആത്മഹത്യചെയ്തുവെങ്കിൽ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ അതിമാനുഷങ്ങളായ ശാസ്ത്രവ്യവസായങ്ങൾക്കു് അവസരം എപ്പോൾ സിദ്ധിച്ചു? പ്രഭാകരനു സുകുമാരൻ എന്നു നാമാന്തരമുണ്ടായിരുന്നതായു് ഒരു ഗ്രന്ഥത്തിൽ നിന്നും വെളിവാകുന്നില്ല; എന്നുമാത്രമല്ല, അത്യന്തം ലളിതകോമളമായ പ്രസ്തുതകാവ്യം, കാക്ഷ്യജടിലമായ ശാസ്ത്രസരണിയിൽ ഏകതാനനായു് യാവജ്ജീവം സഞ്ചരിച്ച അദ്ദേഹം രചിച്ച എന്നൂഹിക്കുന്നതിലും അനുപപത്തിയുണ്ടു്.

''വേദാഭ്യാസജഡഃ കഥം നു വിഷയവ്യാവൃത്തകൗതൂഹലോ
നിർമ്മാതും പ്രഭവേന്മനോഹരമിദം രൂപം പുരാണോ മുനിഃ?''

എന്ന പദ്യത്തിൽ കാളിദാസൻ വിക്രമോർവശീയത്തിൽ നാരായണപുത്രിയാണോ ഉർവശി എന്നു് അലങ്കാരരീത്യാ ചോദിക്കുന്നു. ഞാനും അതേമാതിരിയിലുള്ള ഒരു ചോദ്യം തന്നെയാണു് ഇവിടെ ചോദിക്കുന്നതു്. പക്ഷേ, അലങ്കാരരീതിയിലല്ല; വസ്തുസ്ഥിതി മറിച്ചാണെന്നുള്ള ബോധത്തോടുകൂടിയാണു്. യാതൊരു പദ്യവും രചിച്ചതായു് ലോകം നാളതുവരെ അറിഞ്ഞിട്ടില്ലാത്ത പ്രഭാകരമിശ്രൻ ശ്രീകൃഷ്ണവിലാസം നിർമ്മിച്ചു എന്നു ഭാവുകന്മാർ വിശ്വസിക്കണമെങ്കിൽ, അതിനു മേൽകാണിച്ച 'കാലില്ലാക്കഥ'യേക്കാൾ കൂടുതൽ തെളിവു് ആവശ്യകമാണെന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ലല്ലോ. പ്രഭാകരന്റെ കാലത്തു ശ്രീമൽഭാഗവതംതന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നതായു് തോന്നുന്നില്ല. പിന്നെ വേണ്ടേ കഥാവിഷയത്തിൽ ആഗ്രന്ഥത്തെ പിൻതുടരുന്ന കൃഷ്ണവിലാസം അദ്ദേഹം നിർമ്മിക്കുവാൻ? കവീന്ദ്രവചനസമുച്ചയം, സദുക്തികർണ്ണാമൃതം ശാർങ്ഗധരപദ്ധതി, സുഭാഷിതാവലി, മുതലായ പദ്യസമുച്ചയ

ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ഒരു പ്രഭാകരഭട്ടന്റെ ചില ശൃങ്ഗാരശ്ലോകങ്ങളും കാണുന്നുണ്ട്. അദ്ദേഹം ഔത്തരാഹനാണു്.

ഭാഗ്യവശാൽ സുകുമാരന്റെ മറ്റൊരു കൃതി എനിക്കു വായിക്കുവാനിടവന്നിട്ടുണ്ടു്. 'രഘുവീരചരിതം' എന്നു് ഏഴങ്കമുള്ള ഒരു നാടകമാണു് അതു്. ആ നാടകത്തിൽ കവി തന്നെപ്പറ്റി ചില തെല്ലാം പ്രസ്താവിച്ചു കാണുന്നു. ''ശങ്കരതനൂജന്മനഃ പാർവതീനന്ദനസ്യ ഭാരതീഭ്രഷണാപരനാമധേയസ്യ ഭട്ടസുകുമാരസ്യ കവേഃ കൃതിരഭിനവം രഘുവീരചരിതം'' എന്ന വാക്യത്തിൽനിന്നു സുകുമാരനു 'ഭാരതീഭ്രഷണൻ' എന്നൊരുബിരുദനാമം കൂടിയുണ്ടായിരുന്നു എന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അച്ഛൻ ശങ്കരനും, അമ്മ പാർവതിയുമായിരുന്നു എന്നും വെളിപ്പെടുന്നു. നാടകം സുപ്രസിദ്ധമായ ശ്രീരംഗക്ഷേത്രത്തിൽ വെച്ചു് അഭിനയിക്കുന്നതിലേയ്ക്കുവേണ്ടി കവി രചിച്ചതാണു്. ''കൗസുഭഗേഹസ്തിമദുന്മേഷദാന്തരീക്ഷസ്യ, നന്ദകനവാംഭോദവിഹാരമരകതമണിശൈലസ്യ, ശംഖഹംസലീലാകുവലയകാനനസ്യ, കവേരതനയാഹാരമഹാനീലസ്യ, മഹർഷിഹൃദയപഥികവിശ്രാമതമാലപാദപസ്യ, ഭഗവതഃ ശ്രീരംഗരാജസ്യ'' എന്നു് അവിടത്തെ ദേവനെ കവി സ്തുതിക്കുന്നു. താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന പദ്യങ്ങളും ആത്മപ്രശംസാപരങ്ങളാണു്.

വിസ്തീർണ്ണപ്രതിഭാവിലാസവളഭീവിന്യസ്തലോകത്രയീ-
ചിത്രോൽകന്ദളഗൗരവഃ കവയിതാ കൈരേഷ നാകർണ്ണിതഃ
യസ്യാലംകൃതിശാസ്ത്രശാണനിശിതൈർവാഗ്ഭംഫഭംഭോളിഭിർ-
വ്യാദീര്യന്ത കവീന്ദ്രഗർവഗരിമക്ഷോണീധരഗ്രന്ഥയഃ? 1

ക്ഷ്മാചക്രേ കവിചക്രവർത്തിയശസാം വോഢാരമേനം വിനാ
പ്രൗഢഃ സ്രഷ്ടുമകൃഷ്ടപച്യകവിതാഹൃദ്യാനി പദ്യാനി കഃ
യസ്യ ശ്രോത്രവിയദ്വിഹാരിണി വചസ്സന്താനചന്ദ്രാതപേ
വിശ്രേഷാം മുകുളീഭവന്തി വദനാംഭോജാനി വാക്ശില്പിനാം?2

ഗിരാം കല്യാണീനാം ജഗതി പരമേകോ ജനയിതാ;
സഹസ്രം കർത്താരോ ഗുണഗരിമഹീനസ്യ വചസഃ.
തമിസ്രാമേകോ ഭാനുർഭുവനമഹിതാനാം പ്രസവിതാ;
വിധാതാരോ ദീപാഃ കതി കതി ന തുല്യസ്യ മഹസഃ? 3

ആദ്യത്തെ പദ്യത്തിൽനിന്നു സുകുമാരന്റെ അലങ്കാരശാസ്ത്രജ്ഞാനം വിശിഷ്ടമാണെന്നു കാണാം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സൂക്തി

സമൂഹമാകുന്ന വെണ്ണിലാവു ചെവിയാകുന്ന ആകാശത്തിൽ വിഹരിക്കുമ്പോഴും ഇതരന്മാരായ എല്ലാ കവികളുടേയും മുഖാംബുജങ്ങളും മുകുളീഭവിക്കുമത്രേ. ഗുണോത്തരങ്ങളായ സൂക്തികളും ഒരാൾക്കേ രചിക്കുവാൻ കഴിയൂ; ഗുണഹീനങ്ങളായ വാക്കുകളും ആയിരം പേർക്ക് ഉച്ചരിക്കാം. ലോകപ്രസിദ്ധങ്ങളായ കിരണങ്ങളും പൊഴിക്കുവാൻ സൂര്യനുമാത്രമേ സാധിക്കൂ; നിസ്സാരമായ പ്രഭ വീശുവാൻ എത്രയെത്ര വിളക്കുകൾക്കു കഴിയുകയില്ല!

സുകുമാരൻതന്നെ ഒരിക്കൽ അന്നത്തെ ചോളമഹാരാജാവിനു കാഴ്ചവെച്ച ഒരു ശ്ലോകമാണ് താഴെ കാണുന്നത്. അതും രഘുവീരചരിതത്തിൽ ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

ഗൗഡാനാം യദി സഞ്ചരേമഹി പഥാ ഖഞ്ജോ മുരാരിഃ കവി-
വൈദർഭം യദി സംശ്രയേമ സമയം സ്യാൽ കാളിദാസശ്ച്യുതഃ
അത്ഥാംശ്ചേദവലോകയേമ ന കഥം ബാണോപി കാണോ ഭവേ-
ദന്യേ ചോളമഹീമഹേന്ദ്ര കവയോ മന്ദാ ന നിന്ദാസ്പദം. 4

''ഞാൻ ഗൗഡീരീതിയിൽ കാവ്യം രചിച്ചാൽ മുരാരിയേയും, വൈദർഭരീതിയിൽ നിർമ്മിച്ചാൽ കാളിദാസനേയും ജയിക്കും. അത്ഥപരിപുഷ്ടമായ എന്റെ കവിതയ്ക്കു ബാണനേക്കാൾ മെച്ചമുണ്ട്. അല്ലയോ ചോളമഹാരാജാവേ, മന്ദന്മാരായ മറ്റു കവികളും എന്റെ നിന്ദയെപ്പോലുമർഹിക്കുന്നില്ല.''

തന്റെ കവിതാരസം ആസ്വദിക്കുവാൻ അധികാരികളും ആരെന്നു അദ്ദേഹം വേറെ രണ്ടു പദ്യങ്ങളിൽ വിശദീകരിക്കുന്നു.

യൈർബൗധായനവാക്യപുഷ്പകലികാഃ കർണ്ണാവതംസീകൃതാ-
യേഷാം ബില്ഹണസൂക്തിമൗക്തികസരാഃ കണ്ഠാനലംകുർവ്വതേ;
മാധുര്യൈകഭുവാം മുരാരിവചസാമാസ്വാദി യൈഃ സ്വാദിമാ;
സന്തുഷ്യന്തി ത ഏവ നൂതനസുധാവേണീഷു വേണീഷു നഃ.

തനവീനാം സ്തനമണ്ഡലീഷു ശബരൈർവിന്യസ്യ ഗുഞ്ജാസ്രജം
ശ്ലാഘ്യന്താം ഗുണദോഷഭേദവലനാവൈദഗ്ധ്യവന്ധ്യാത്മഭിഃ;
രാജാന്തഃപുരികാപയോധരഘടീകസ്തൂരികാലോളന-
ക്രീഡാദർപ്പളിതസ്യ കിന്നു ഭവിതാ ഹാരസ്യ ഹാനിസ്തതഃ? 16

''ബോധായനന്റെ സൂക്തികളും ചെവിക്കൊള്ളുകയും ബില്ഹണന്റെ സൂക്തികളും പഠിക്കുകയും മുരാരിയുടെ സൂക്തികളും ആസ്വ

ദിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന സഹൃദയന്മാക്ക് മാത്രമേ എന്റെ സൂക്തികൾ ആനന്ദം നല്കുകയുള്ളൂ. ഗുണദോഷവിവേചനത്തിനു് അശക്തന്മാരായ കാട്ടാളന്മാർ അവരുടെ ഭാര്യമാരുടെ മുലത്തടങ്ങളിൽ കുന്നിക്കുരുമാലകൾ അണിയിച്ചു് അവയെ യഥേഷ്ടം ശ്ലാഘിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. മഹാരാജാക്കന്മാരുടെ അന്തഃപുരങ്ങളെ അലങ്കരിക്കുന്ന മഹിളാരത്നങ്ങളുടെ കുചകുംഭങ്ങളിൽ പൂശിയിരിക്കുന്ന കസ്തൂരികർദ്ദമത്തിൽ കിടന്നുരുളുന്ന മുത്തുമാലയ്ക്കു് അതുകൊണ്ടു വല്ല ക്ഷതിയും വരുവാനുണ്ടോ?''

''യൈർബ്രുധായന'' ഇത്യാദി പദ്യത്തിൽനിന്നു് ഒരു സംഗതി സ്പഷ്ടമാകുന്നു. അതു ബോധായനൻ, മുരാരി, ബില്ഹണൻ ഇവരെ അപേക്ഷിച്ചു് സുകുമാരൻ അർവാചീനനാണെന്നുള്ളതുതന്നെ. രാമാനുജാചാര്യർ ശ്രീഭാഷ്യത്തിൽ ''ഭഗവദ്ബോധായനകൃതാം വിസ്തീർണ്ണാം ബ്രഹ്മസൂത്രവൃത്തിം പൂർവാചാര്യഃസംചിക്ഷിപുഃ'' എന്ന വാക്യത്തിൽ ഒരു ബോധായനനെ സ്മരിക്കുന്നുണ്ടു്. അദ്ദേഹം ഉപവർഷാവു് എന്ന നാമധേയത്താലും അറിയപ്പെട്ടിരുന്നു എന്നു വേദാന്തദേശികർ തത്പടീകയിൽ പ്രസ്താവിക്കുന്നു. ആ ബോധായനനോ കല്പസൂത്രകാരനായ ബോധായനമഹർഷിയോ അല്ല പ്രകൃതത്തിൽ സുകുമാരനാൽ സ്മരിക്കപ്പെട്ടുന്നതു്. പിന്നെയോ, ഭഗവദജ്ജുകീയത്തിനേറെയും മഹാനാടകത്തിനേറെയും പ്രണേതാവായ ബോധായനകവിയാകുന്നു. ദാക്ഷിണാത്യനെന്നു നിസ്സംശയം സ്ഥാപിക്കാവുന്ന ഈ കവിയുടെ കാലത്തെപ്പറ്റി കൃത്യമായി ഒന്നും പറയുവാൻ നിവൃത്തിയില്ല. ബുദ്ധമതത്തിനു ദക്ഷിണാപഥത്തിൽ ക്ഷീണത തട്ടിയ ഒരു കാലഘട്ടത്തിലണ്ണേ് ഇദ്ദേഹം ജീവിച്ചിരുന്നതെന്നു മാത്രം പ്രസ്താവിക്കാം. ആ കാലം ഏതായാലും ക്രി. പി. എട്ടാം ശതകത്തോടടുപ്പിച്ചും ബില്ഹണനേറെ പതിനൊന്നാം ശതകവുമാണെന്നു സർവസമ്മതമാകുന്നു. അതിനാൽ പന്ത്രണ്ടാം ശതകത്തിലോ പതിമൂന്നാം ശതകത്തിന്റെ ആരംഭത്തിലോ ആയിരിക്കണം സുകുമാരന്റെ ജീവിതകാലമെന്നും,അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജന്മഭൂമി ചോളദേശവും ജനനസ്ഥലം പക്ഷേ ശ്രീരംഗംതന്നെയും ആയിരിക്കാമെന്നും, മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ നാമധേയങ്ങളിൽനിന്നു് അദ്ദേഹം ഒരു സ്മാർത്തബ്രാഹ്മണനാണെന്നു് അനുമാനിക്കാമെന്നും മാത്രം ഇവിടെ സമഷ്ടിയായ് ഉപന്യസിക്കാം. പതിമ്മൂന്നാം ശതകത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന അഗസ്ത്യഭട്ടൻ ബാലഭാരതമഹാകാവ്യത്തിൽ സുകുമാരനെ അനുകരിച്ചു കാണുന്നു.

ഇനി രഘുവീരചരിതത്തിലെ കാവ്യഗുണപൌഷ്കല്യം വായനക്കാരെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നതിലേയ്ക്കുവേണ്ടി ആ നാടകത്തിൽനിന്നു ചില പദ്യങ്ങളം ഉദ്ധരിച്ചുകൊള്ളട്ടെ.

വിദ്വൽസഭ

ചന്ദശ്ചന്ദ്രവിഹാരശാരദനിശാ സാഹിത്യദന്താവള-
ക്രീഡാവിന്ധ്യതടീ കവിത്വകമലപ്രോന്മേഷപൂഷപ്രഭാ
വിദ്യാവർത്മഗതാഗതവ്യസനിനാം വിശ്രാമഘർമ്മപ്രപാ
വിശ്വേഷാം വിപുലീകരോതി വിദുഷാം ഗോഷ്ഠീ ഗരിഷ്ഠാം മുദം 7

പിതാവിനു കന്യകയെപ്പറ്റിയുള്ള ചിന്ത

യാതായാം പ്രിയമന്ദിരം ദുഹിതരി ക്ലേശഃ പടീയാൻ ഭവേൽ;
സന്താപഃ സുമഹാൻ പുനഃ പിതൃഗൃഹേ സാ ചേച്ചിരം തിഷ്ഠതി;
മുഞ്ചത്യേഷ ന ജാതു ചേതസി പദം ദുർഭാഗ്യശങ്കാജ്വര-
സ്തദ്വ്യാധിർവിഗതൌഷധോവിധികൃതഃ കന്യാ കിമന്യൽ പിതുഃ? 8

പിതാവിനു കന്യക ഭർത്തൃഗൃഹത്തിൽപോയാലും മഹാദുഃഖം; സ്വഗൃഹത്തിൽ ഇരുന്നാലും അങ്ങനെതന്നെ; അവൾക്കു ദൗർഭാഗ്യം വരുമോ എന്നുള്ള ശങ്ക ഒരിക്കലും അവന്റെ ഹൃദയം വിട്ടൊഴിയുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു ബ്രഹ്മാവു നിർമ്മിച്ചതും ഔഷധമില്ലാത്തതുമായ വ്യാധിയല്ലാതെ മറ്റെന്താണു് അവനു് അവൾ?

രാജസേവ

ആത്മാനം പരിഭ്രയ, മാനമധരീകൃത്യ, ത്രപാശൃംഖലാം
കൃത്വാ, വംശമവാഗധിായ, ലഘുതാമാസ്വാദ്യ, മുക്ത്വാ ധൃതിം,
യാ ലക്ഷ്മീർവിശതഃ ക്ഷമാപതിഗൃഹദ്വാഃപാലഹസ്താവലീ-
ലീലാകന്ദുകതാം ഗതസ്യ ഭവിതാ തസ്യൈ നമസ്കുർമ്മഹേ. 9

സമ്പക്കാദിവ കാർമ്മുകസ്യ കുടിലാ, മാതംഗയോഗാദിവ
പ്രാദുർഭൂതമദാഃ, പ്രകാമതരളാഃ സംഗേന ലക്ഷ്മ്യാ ഇവ,
പാരുഷ്യം പരമം ഗതാഃ പരിചയാൽ പ്രായഃ കൃപാണസ്യ യേ,
തേ സേവ്യാഃ കഥമീശ്വരാ യദി ഭവേദേകോ വിവേകാങ്കുരഃ? 10

ആത്മാവിനെ പരിഭവിപ്പിച്ചു്, അഭിമാനത്തെ അധഃകരിച്ചു് നാണത്തെ ബന്ധിച്ചു്, കുലമഹിമയെ പുറന്തള്ളി, ലാഘവത്തെ

പ്രാപിച്ചു്, ധൈര്യത്തെ ത്യജിച്ചു്, രാജാക്കന്മാരുടെ കോവിലകങ്ങളിൽ നടകാവൽനിൽക്കുന്ന ശിപായിമാരുടെ കളിപ്പന്തായ്ത്തീന്നു്, അങ്ങനെയെല്ലാം ഒരുവന്ന ലഭിക്കുന്ന ലക്ഷ്മിയെ നമസ്കരിക്കുകതന്നെ വേണം. ധനസ്സിന്റെ സമ്പർക്കംകൊണ്ടെന്നപോലെ കൂടിലന്മാരും, ആനകളോടുള്ള ചേർച്ചകൊണ്ടെന്നപോലെ മദിച്ചവരും, ലക്ഷ്മിയുമായുള്ള സംഗംകൊണ്ടെന്നപോലെ ഏറ്റവും ചപലന്മാരും, കൃപാണവുമായുള്ള പരിചയംകൊണ്ടെന്നപോലെ അത്യന്തം കഠിനന്മാരുമായ രാജാക്കന്മാരെ വിവേകത്തിന്റെ കണികയൊന്നുണ്ടെങ്കിൽ ആരു സേവിക്കും?

കോപം

തേജസ്സൂര്യാപരാദ്രി,ർഗ്ഗുണഗിരികുലിശഃ, കീർത്തിവല്ലീകുഠാരഃ,
പ്രീതിജ്യോത്സ്നാപ്രഭാതം, പ്രളയദിനകരഃ സത്വവാരാകരസ്യ,
ഗ്രീഷ്മഃ പ്രജ്ഞാനദീനാം, ഭവികുസരസിജാകാണ്ഡനീഹാരപാതഃ,
പൂർണ്ണേന്ദുഃ പാപസിന്ധോഃ, കിമപി പരിഹൃതോ ന ത്വയാ കോപ
ഏഷഃ? 11

കോപം തേജസ്സാകുന്ന സൂര്യനു് അസ്തമനപർവ്വതമാണു്; ഗുണങ്ങളാകുന്ന പർവതങ്ങൾക്കു വജ്രായുധമാണു്; സന്തോഷമാകുന്ന ചന്ദ്രികയ്ക്കു് ഉഷഃസമയമാണു്; സത്വമാകുന്ന സമുദ്രത്തിനു കല്പാന്തസൂര്യനാണു്; ബുദ്ധികളാകുന്ന നദികൾക്കു വേനൽക്കാലമാണു്; കുശലങ്ങളാകുന്ന താമരപ്പൂക്കൾക്കു് ആകസ്മികമായു് ഭവിക്കുന്ന ഹിമപാതമാണു്; പാപമാകുന്ന സമുദ്രത്തിനു പൂർണ്ണേന്ദുചന്ദ്രനുമാണു്; അതു് ഇനിയും അങ്ങയാൽ പരിഹൃതമായില്ലയോ?

മന്ത്രിമാരുടെ സങ്കടം

ഉദക്വിരസം കർമ്മ രാജാ രചയതി സ്വയം;
തൽപ്രതീകാരചിന്താഭിർദ്ദൂയന്തേ മന്ത്രിണഃ സ്വയം. 12

ഭാവിയിൽ അസുഖപ്രദമായ കർമ്മം രാജാവു തന്നെത്താൻ ചെയ്യുന്നു. ആ അസുഖം വരാതെയിരിക്കുന്നതിനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങൾ ആരാഞ്ഞു മന്ത്രിമാർ ദുഃഖിക്കുന്നു.

വസന്തം

മാലാകാരസ്ത്രുണാം, മനസിജപൃതനാനായകഃ, ഷഡ്പദാനാം
പാനക്രീഡാപ്രദാതാ, പരഭൃതസുദൃശാം പഞ്ചമാഭ്യാസശാലീ,

ജീവാതുർവല്ലരീണാം, മലയഗിരിമരുൽകേളിസഞ്ചാരമാർഗ്ഗഃ.
പാന്ഥാനാം പ്രാണചോരസ്സമജനി ജഗതാമേകകാന്തോ വസന്തഃ. 13

ഗ്രീഷ്മം

മുക്താസൗഭാഗ്യദാതാ, ജലവിഹൃതിഹൃദുച്ചന്ദനാകാണ്ഡമിത്രം,
വൃക്ഷാണാം രാജയക്ഷ്മാ, മധുപമദരിപുഃ, ശൈത്യകല്പാന്തശിക്ഷീ,
അബ്ഭോർഗാർഹസ്ഥ്യഭേത്താ, തപനകുലസുഹൃദ്ദഗ്ധകോ ദാവവഹ്നേ,
രഹ്നാമദ്വൈതവാദീ, സമജനി രജനീസ്മരോ ഘർമ്മകാലഃ. 14

വർഷം

ആചാര്യ്യാഃ കളഹംസമൗനനിയമാരംഭസ്യ, മൗഹൂർത്തികാഃ
കേകാഭ്യാസവിധേഃ കലാപിസുദൃശാം, ജീമൂതജീവാതവഃ,
ജാതശ്ചാതകചക്രവർത്തിമഹിഷീപാനീയ കർമ്മാന്തികാ-
ഘർമ്മശ്രാന്തവനാന്ത കന്ദളദളക്ഷേമങ്കരാ വാസരാഃ. 15

ഹേമന്തം

ക്രൗഞ്ചാനാം കാമലീലാപരിചിതിസചിവഃ, പങ്കജാകാലമൃത്യുഃ,
സംഹർത്താ വ്യോമകാന്തേ, രധരദലരുജാകർമ്മഠഃ കാമിനീനാം,
വഹ്നേസ്സൗഭാഗ്യദാതാ, ദിനകരജഡിമാധാനവിദ്യാപ്രഗൽഭഃ,
ശ്യാമായുഷ്ടോമകർത്താ സമജനി സദയോ ഹന്ത! ഹേമന്തനാമാ. 16

ചന്ദ്രൻ

ജ്യോത്സ്നാനിർഝരജന്മജംഗമഗിരിഃ, ശൃംഗാരരക്ഷാമണി,-
സ്സന്ധ്യാ മന്മഥപാർത്ഥിവസ്യാ, നളിനീസങ്കോചദീക്ഷാഗുരുഃ,
ജീവാതുഃ കുമുദാകരസ്യ, കകുഭാമാകല്പകർമ്മാന്തിക-
സ്സന്താപം ശകലീകരോതി ജഗതാം ദേവസ്സുധാമാസഖഃ. 17

പരോപകാരമാഹാത്മ്യം

സാധൂനാമുപകാരകല്പനകലാചാതുര്യ്യുദ്യുക്തം മനഃ
പത്രോൽകർഷനികർഷചിന്തനപഥേ മന്യേ പരം ഖഞ്ജതി;
ഉൽപത്തിഃ കമലസ്യ പങ്കപടലാദാത്മാ രജോഭിർവ്വതോ,
യദ്യേവം മഹസാം നിധേഃ പ്രണയിതാ തത്രൈവ വിശ്രാമ്യതി. 18

സത്തുക്കളെ പരോപകാരത്തിനു മുതിരുമ്പോൾ പാത്രം ഉൽകൃഷ്ടമോ നികൃഷ്ടമോ എന്നുള്ള ചിന്തയിൽ അവരുടെ മനസ്സ് ഏർപ്പെട

ന്നില്ല. ചെളിയിൽനിന്നാണ് താമരയുടെ ഉൽപത്തി. അതിന്റെ ഉള്ളോ രജസ്സുകൊണ്ടു നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. എങ്കിലും തേജോനിധിയായ സൂര്യഭഗവാന്റെ പ്രണയം അതിലാണല്ലോ വിശ്രമിക്കുന്നതു്.

ഇത്രയും ശ്ലോകങ്ങളിൽനിന്നു രഘുവീരചരിതം എത്ര മനോഹരമായ ഒരു രൂപകമാണെന്നു വായനക്കാക്കു് അനുമാനിക്കുവാൻ കഴിയുന്നതാണു്. മുരാരിയെ ഉല്ലേഖധോരണിയിലല്ലാതെ വൈയാകരണതപ്രകടനത്തിലോ അപൂർവപദപ്രയോഗത്തിലോ സുകുമാരൻ അനുകരിച്ചിട്ടില്ലെന്നുള്ളതു രസൈകലുബ്ധന്മാരായ ഭാവുകന്മാക്കു് ആശ്വാസപ്രദമാകുന്നു. വാസ്തവം നോക്കിയാൽ രഘുവീരചരിതകാരൻ തന്റെ ശൈലിക്കു് അത്യധികമായ് കടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു ബില്ഹണനോടാകുന്നു.

ബില്ഹണന്റെ വിക്രമാങ്കദേവചരിതത്തിലെ,

ശാസ്ത്രാധികാരീ മകരദ്ധ്വജസ്യ കണ്ഠേഷു സൗഭാഗ്യഗ്രുഃ പികാനാം
വൈശദ്യസഞ്ജീവനമിന്ദുഭാസാം സാമ്രാജ്യമന്ത്രീ രസപാത്ഥിവസ്യ
ഉച്ചിത്രുണേ ചിത്രകരസ്തൃണാം മാനദ്രുമോന്മൂലനമത്തദന്തീ.

ഇത്യാദി വസന്തവർണ്ണനത്തിനും

വിദ്യൽപങ്കജഖണ്ഡപങ്കപടലീ, വ്യോമസ്ഥലീശാദ്വലം,
കേദാരഃ കളമാങ്കുരപ്രതിഭവാം ധാരാലതാനാമയം,
ശേവാലാവലിരദ്രിമൂർദ്ധസരിതാം, സൂരേന്ദുകാരാഗൃഹം,
കന്ദപ്പോത്സവവൈജയന്തി, ഭവതു പ്രീത്യൈ തവാംഭോധരഃ.

ഇത്യാദി മേഘവർണ്ണനത്തിനും സുകുമാരന്റെ വസന്തചന്ദ്രാദിവർണ്ണനങ്ങൾക്കും തമ്മിലുള്ള ബന്ധം സ്പഷ്ടമാണു്. അനന്തരകാലികനായ വേദാന്തദേശികനും ഈ ശൈലി സങ്കല്പസൂര്യോദയം നാടകത്തിൽ,

അക്ഷ്ണോരഞ്ജനവർത്തികാ, യവനികാ വിദ്യന്നടീനാമിയം,
സ്വർഗ്ഗംഗായമുനാ, വിയജ്ജലനിധേർവേലാതമാലാടവീ,
വർഷാണാം കബരീ, പുരന്ദരദിശാലങ്കാരകസ്തൂരികാ,
കന്ദപ്പദ്വിപദപ്പദാനലഹരീ കാദംബിനീ ജൃംഭതേ.

എന്ന മേഘവർണ്ണനപദ്യത്തിൽ സ്വീകരിച്ചുകാണുന്നു.

രഘുവീരചരിതകാരൻ സ്വദേശാഭിമാനത്താൽ വശീകൃതനാകുന്നതു പ്രസ്താവനയിൽ മാത്രമല്ല. നാടകമദ്ധ്യത്തിലും ''കാവേരീ

സിന്ധുരേഷാ സുകൃതപരിണതിശ്ചോളപൃഥ്വീപതീനാം'' എന്നു് അദ്ദേഹം തന്റെ ദേശത്തെ സമ്പൽസമൃദ്ധമാക്കുന്ന മഹാനദിയെ സ്മരിച്ചിരിക്കുന്നു.

നാമസാമ്യംകൊണ്ടും സാഹിത്യപാകംകൊണ്ടും മാത്രമല്ല ഞാൻ രഘുവീരചരിതത്തിന്റെ നിർമ്മാതാവിൽനിന്നു് അഭിന്നനാണു ശ്രീകൃഷ്ണവിലാസകാരൻ എന്നു പറയുന്നതു്.*

ശ്രീകൃഷ്ണവിലാസം രണ്ടാംസർഗ്ഗത്തിൽ കവി,

''അന്തർദ്ധാനാ സരസീരുഹാക്ഷം സേനാവതാരേണ ഭുവം പുനാനാ
സാ ദേവകീ സാ ച കവേരകന്യാ ദധാതാമുപമാനഭാവം.''

(ശ്രീവാസുദേവനെവഹിച്ചുദരത്തിലൂഴി –
ക്കാവോളമാത്മജനനാൽ പരിശുദ്ധി നല്കും
ആ വാരിദക്കുഴലി ദേവകിയും പുകഴ്ന്ന
കാവേരിയും സപദി സാമ്യമിയന്നു തമ്മിൽ.)

എന്ന പദ്യത്തിൽ ശ്രീരംഗത്തെപ്പറ്റി സ്പഷ്ടമായ് പ്രസ്താവിക്കുന്നു. നാലുപാടും കാവേരി ഒഴുകുന്ന ശ്രീരംഗം ഒരു ദ്വീപമാണു്. അവിടത്തെ ദേവനായ സരസീരുഹാക്ഷനെ ആ നദി ഉദരത്തിൽ വഹിക്കുന്നുഎന്നു വർണ്ണിക്കുന്നതിനു നല്ല ഉപപത്തിയുണ്ടു്. പിന്നെയും എട്ടാം സർഗ്ഗത്തിൽ ഭഗവാൻ മല്ലരംഗത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്ന ഘട്ടത്തിൽ കവി,

രംഗം രംഗേശയഃ പ്രാപ പ്രാപ്യഃ സൽപദവർത്തിനാം
ദത്തവർത്മാ ജനൈരാശു ഗൗരവേണ ഭയേന ച.

(അനന്തരം ഗൗരവഭീതിപൂർവം ജനങ്ങളാൽ ദർശിതമാർഗ്ഗനായി അനാരതം സൽപഥവർത്തിഗമ്യൻ സനാതനൻ ചെന്നിതു രംഗാദശേ.)

രംഗേശയഃ (ശ്രീരംഗശായി) എന്ന പദംകൊണ്ടു് അവിടത്തെ വിശേഷിപ്പിക്കുന്നു. അതും പോകട്ടെ. പന്ത്രണ്ടാം സർഗ്ഗത്തിൽ,

പയോധരൈഃ പാണ്ഡ്യവിലാസിനീനാം നിഹന്യമാനാപി തരം
താനേവ മുക്താഭിരലംകരോതി; ശ്രദ്ധാ വിശുദ്ധേഷ്വപി [ഗിണീ യാ
[സോപകാരാഃ.

---

* ഏതോ ഒരു ഗ്രന്ഥത്തിൽ സുകുമാരനെന്നല്ല ശ്രീകുമാരനെന്നാണു് എഴുതിയിരിക്കുന്നതു് എന്നു് ഒരിക്കൽ ഒരു പണ്ഡിതൻ എന്നോടു പറയുകയുണ്ടായി, അതു ഗ്രന്ഥകാരമുദ്രണപ്രമാദമെന്നേ കരുതുവാനുള്ളു.

''സുകുമാരകവേർവാചാം വിലാസഃ കൃഷ്ണഗോചരഃ
സുകുമാരപദാത്ഥ്രീഃ ശേമുഷീം മേ വിശോധയേൽ.''

എന്ന രാമപാണിവാദൻ വിലാസിനീവ്യാഖ്യയുടെ ആരംഭത്തിൽചെയ്യുന്ന പ്രസ്താവന നോക്കുക.

(പാണ്ഡ്യരാജ്യത്തിലെ സുന്ദരിമാരുടെ സ്തനങ്ങളാൽ ഹനിക്കപ്പെട്ടന്നതെങ്കിലും താമ്രവർണ്ണീനദി ആ സ്തനങ്ങളെ നമ്മുത്തുകളെക്കൊണ്ട് അലംകരിക്കുകയത്രേ ചെയ്യുന്നത്. പാവനന്മാർ ശത്രുക്കൾക്കും ഉപകാരം ചെയ്യുന്നവരാണല്ലോ.)

ഇത്യാദി രണ്ടോമൂന്നോ പദ്യങ്ങളം പാണ്ഡ്യരാജ്യത്തെപ്പററി രചിച്ചതിന്റെ ശേഷം, ചോളദേശത്തെ താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന സുഭഗങ്ങളായ സൂക്തിരത്നങ്ങളെക്കൊണ്ട് സ്തുതിക്കുന്നു.

സ്ഫീതശ്രിയഃ ശാലിവസുന്ധരാഭിഃ ഫലാതിഭാരാനതനാരികേളാൻ
ഇതഃ പ്രിയേ സാധു വിലോകയേഥാശ്ചോളാൻ നഭഃശ്യാമളപൂഗ
മാലാൻ. 1

കലഹാരഗന്ധഃ,കവിതാ മനോജ്ഞാ,കവേരകന്യാപ്രഭവഞ്ച വാരി,
ഇദം ത്രയം മോഹനമിന്ദ്രിയാണാമേഷ്വേവ ശാതോദരി നാപരേഷു. 2

അസ്മിൻ വസന്തോ വിഷയേ മനുഷ്യാ ന സ്വർഗമിച്ഛന്തി ന ചാപ
അത്രൈവ നിസ്സീമസുഖാധിവാസം ജന്മാഭിവാഞ്ഛന്തി [വർഗം;
പുനഃ പുനസ്തേ. 3

കല്യാണി, വീക്ഷസ്വ കവേരകന്യാം ചോളീകുചാസ്ഫാലനജർജരോ
ഫേനാംശുകച്ഛന്നപയോധരേയം പത്യുന്ദീനാം പ്രഥമം [മ്ഫീം;
[കളത്രം. 4

വിലോലപാഠീനവിലോചനായാ മുഖാമൃതം ദേവി,പിബന്നമുഷ്യാഃ
യത്നേന നിർമഥ്യ ഹൃതാമമർഷ്യന്ന ചിന്തയത്യേവ സുധാം
[പയോധിഃ. 5

സവല്ലലാശ്ചാരുജടാകലാപാഃ ശീതാതപക്ലേശസഹാ മഹാന്തഃ
അവിക്രിയാഃ സാധു ചരന്ത്യമുഷ്യാസ്ഥാപംസി തീരേ തരുനിർവി
[ശേഷാഃ. 6

പരിച്യുതാ യസ്യ പദാരവിന്ദാന്മന്ദാകിനീ വിശ്വമിദം പുനീതേ;
സേവ്യസ്രുയാണാമപി വിഷ്ടപാനാം സ സേവതേ വിശ്വപതിഃ
[കിലൈ നാം. 7

മഹഃപ്രവാഹൈർമ്മണിഗോപുരാണാമപി ക്ഷപായാമതമഃപ്രവേശം
പ്രിയേ, സമാലോകയ സൈകതേസ്യാ നിവേശനം പാവനമച്യു
[തസ്യ. 8

ശ്യാമഃ ശരൽപങ്കജചാരുനേത്രഃ കൌശേയവാസാഃ സകിരീടഹാരഃ
ഭുജോപധാനേ ഭുജഗേന്ദ്രതല്പേ ശേതേ കിലാസ്മിൻ പുരുഷഃ പുരാണഃ. 9

''നെല്ലുവിളയുന്ന വയലുകളെക്കൊണ്ട് അധികമായ ശ്രീയോടുകൂടിയതും കായ്കളുടെ അമിതമായ ഭാരംകൊണ്ട തലകുനിക്കുന്ന

തെങ്ങുകളും തിങ്ങിയതും ആകാശത്തെപ്പോലെ ശ്യാമളമായ കവുങ്ങിൻനിര നിറഞ്ഞതും ആയ ചോളദേശത്തെ, അല്ലയോ പ്രിയതമയായ സത്യഭാമേ, ഭവതി നല്ലതുപോലെ ഒന്നു നോക്കുക. ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു മോഹനമായ ചെങ്ങഴനീർപ്പൂവിന്റെ മണം, മനോഹരമായ കവിത, കാവേരീനദിയിലെ ജലം എന്നീ മൂന്നു വസ്തുക്കളും ഈ ദേശത്തിൽ മാത്രമേയുള്ളൂ; മറ്റൊരിടത്തുമില്ല. ചോളദേശത്തിൽ താമസിക്കുന്ന മനുഷ്യർ സ്വർഗ്ഗത്തെയാകട്ടെ മോക്ഷത്തെയാകട്ടെ കാംക്ഷിക്കുന്നില്ല; എതിരില്ലാത്ത സുഖത്തിനു് അധിവാസമായ ഇവിടത്തിൽതന്നെ വീണ്ടും വീണ്ടും ജന്മംനേടുന്നതിനു് ആഗ്രഹിക്കുന്നു. ചോളസുന്ദരികളുടെ സ്നനതടങ്ങളിൽ തട്ടുമ്പോഴും പൊടിഞ്ഞുപോകുന്ന തിരകളോടുകൂടിയ കാവേരീനദിയെ കാണുക. ഫേനമാകുന്ന അംശുകത്തിൽ മൂടിയ ജലത്തെ ധരിക്കുന്ന ഈ നദി (സ്നനങ്ങളോടുകൂടിയ ഈ നായികയെന്നും)നദീപതിയായ സമുദ്രരാജാവിന്റെ പട്ടമഹിഷിയാകുന്നു. ചലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന മത്സ്യങ്ങളാകുന്ന കണ്ണുകളോടുകൂടിയ(മത്സ്യോപമങ്ങളായ കണ്ണുകൾ എന്നു നായികാപക്ഷത്തിൽ)ഈ നദിയുടെ വദനാമൃതം പാനംചെയ്യുന്ന സമുദ്രരാജാവു്, ദേവന്മാർ തന്നെ മഥിച്ചു പണിപ്പെട്ടു് അപഹരിച്ചുകൊണ്ടുപോയ സുധയെപ്പറ്റി ചിന്തിക്കുന്നതേയില്ല. (കാവേരിയുടെ സംഗമസ്ഥാനത്തിൽ മത്സ്യങ്ങളുണ്ടെന്നും അവിടത്തെ ജലം അമൃതത്തെക്കാളും മധുരമെന്നും താൽപര്യം.) ജടപൂണ്ട മരവുരിധരിച്ച തണുപ്പും വെയിലും കൂട്ടാക്കാതെ നിർവ്വികാരന്മാരായു് അനേകം മഹാന്മാർ ഈ നദിയുടെ തീരത്തിൽ അവിടവിടെ നില്ക്കുന്ന മരങ്ങളിൽനിന്നു് ഒരു വിധത്തിലും ഭിന്നന്മാരല്ലെന്നു തോന്നിച്ചുകൊണ്ടു നല്ലവണ്ണം തപസ്സുചെയ്യുന്നു. യാതൊരു ദേവന്റെ പാദാരവിന്ദത്തിൽനിന്നു പതിച്ച ഗംഗാനദി ഈ ലോകത്തെ പാവനമാക്കുന്നുവോ, ത്രൈലോക്യത്തിനും സേവ്യനായ ആ മഹാവിഷ്ണു ഈ കാവേരിയെയത്രേ സേവിക്കുന്നതു്. രത്നഗോപുരങ്ങളുടെ പ്രഭകൊണ്ടു രാത്രിയിൽപോലും ഇരുട്ടിനു പ്രവേശം നല്ലാത്തതായു് ഈ നദിയുടെ മണൽത്തിട്ടിൽ പരിലസിക്കുന്ന ആ ദേവദേവക്ഷേത്രത്തെ—ശ്രീരംഗത്തെ—ഭവതി സമീക്ഷിക്കുക. ശ്യാമളവർണ്ണനും ശതപത്രനേത്രനും പീതാംബരനും കിരീടഹാരാലംകൃതനുമായ പുരാണപുരുഷൻ ശ്രീനാരായണൻ അനന്തപര്യങ്കത്തിൽ കൈ തലയണയാക്കിവെച്ചുകൊണ്ടു് ഈ ക്ഷേത്രത്തിൽ ശയിക്കുന്നു.''

ദ്വാരകാപതിയായ ശ്രീ കൃഷ്ണന്റെ അപദാനങ്ങളെ വർണിക്കുന്ന ഒരു സന്ദർഭത്തിൽ ചോളരാജ്യത്തിനും കാവേരീനദിക്കും ശ്രീരംഗ

ക്ഷേത്രത്തിനുംവേണ്ടി ഇത്രയും സ്ഥലംനീക്കി വയ്പ്പാൻ കാവ്യകാരനെ പ്രേരിപ്പിച്ച ചേതോവികാരം ദേശഭക്തിയല്ലെങ്കിൽ പിന്നെയെന്തെന്നു ഞാൻ ചോദിക്കുന്നു. 'ഫലാതിഭാരാനതനാരികേളാൻ,' 'കലഹാരഗന്ധഃ കവിതാ മനോജ്ഞാ' ഇത്യാദിപദ്യപാദങ്ങളും ശിവലീലാർണ്ണവത്തിൽ നീലകണ്ഠദീക്ഷിതർ,

''സ്വാദീയസീ യത്ര കവേരകന്യാ; തത്സ്ഥരാം കേരഫലോദകാനി;
തത്സ്ഥമാം ചാഥ ഗിരാം വിലാസാഃ പ്രസന്നഗംഭീരപദാഃകവീനാം,''

എന്ന ചോളദേശവർണ്ണനപരമായ പദ്യം രചിക്കുമ്പോഴും സ്മരിച്ചിരുന്നിരിക്കണമെന്നു തോന്നുന്നു.

ശ്രീകൃഷ്ണജന്മോത്സവത്തിൽ കവി,

ശൃംഗോജ്ഝിതൈഃ കുങ്കുമവാരിപൂരൈരന്യോന്യമഭ്യുക്ഷണതൽപരാണാം
പ്രമോദജന്മാ ദിവി സംബഭൂവ കോലാഹലഃകോപി സുധാശനാനാം.
പിതൄംശ്ച പുത്രാഃപിതരശ്ച പുത്രാൻ ഗുരുംശ്ച ശിഷ്യാ ഗുരവശ്ച ശിഷ്യാൻ
പതീംശ്ച ദാരാഃപതയശ്ച ദാരാൻ പ്രമോദമത്താഃ സിഷിചുഃപയോഭിഃ.

(തുംഗപ്രമോദപരതന്ത്രതയോട്ട തമ്മിൽ
ശൃംഗങ്ങൾകൊണ്ട ബഹുകുങ്കുമനീർ തളിപ്പാൻ
മങ്ങാതൊരുങ്ങിയ മഖാശനപങ്ക്തിതന്റെ
വിങ്ങും മഹാലഹള വിണ്ണിലഹോ ഭവിച്ചു.

അച്ഛൻ നിജാത്മജനെയും മകനച്ഛനേയും
ശിഷ്യൻ സ്വദേശികനെയും ഗുരു ശിഷ്യനേയും
ദാരങ്ങൾ വല്ലഭനെയും പതി ഭാര്യയേയും
പാരം പ്രമോദമൊട്ട വാരികളാൽ തളിച്ചു.)

ഇത്യാദിപദ്യങ്ങളും നിബന്ധിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ നടപടി ഇന്നും ചോളപാണ്ഡ്യദേശങ്ങളിൽ വിവാഹാദ്യാഘോഷങ്ങളിൽ കാണുന്നുണ്ട്. കേരളത്തിൽ ഇതിനു് ഒരു കാലത്തും പ്രചാരമുണ്ടായിരുന്നതായ് അറിവില്ല. ഈ വർണ്ണനവും ശ്രീകൃഷ്ണവിലാസകാരന്റെ ചോളദേശീയത്വത്തിനു ജ്ഞാപകമാകുന്നു.

ഇക്കാര്യത്തിൽ എന്റെ നേക്കു സ്വല്പം മനഃക്ഷോഭത്തോട്ടുകൂടി എന്റെ ഒരു സ്നേഹിതൻ സുകുമാരൻ കേരളീയനാണെന്നു സ്ഥാപി

ക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചുകാണുന്നു. അദ്ദേഹം എന്റെ വാദമുഖങ്ങളെ ഖണ്ഡിക്കുന്നില്ല. കേരളീയരുടെ സംസ്കൃതകവിതയ്ക്കു ചില വിശേഷഗുണങ്ങളുണ്ടെന്നും അവ രഘുവീരചരിതത്തിൽ കാണുന്നില്ലെന്നും അദ്ദേഹം പറയുന്നു. ദാക്ഷിണാത്യന്മാക്കും ഔത്തരാഹന്മാക്കും തമ്മിലുള്ള കാവ്യരചനാസമ്പ്രദായഭേദം ഞാനറിയും; തമിഴ്നാട്ട്, കേരളം, ആന്ധ്രം, കർണാടകം ഈ രാജ്യങ്ങളിലെ സംസ്കൃതകവികൾക്ക് തമ്മിൽ ഗണനീയമായ വ്യത്യാസം ഈ വിഷയത്തിലുള്ളതായ് ഞാൻ കേട്ടിട്ടുമില്ല; എനിക്ക് അനുഭവപ്പെട്ടിട്ടുമില്ല. രഘുവീരചരിതത്തിനും കൃഷ്ണവിലാസത്തിനും തമ്മിൽ കാണുന്ന രചനാഭേദം ഗ്രന്ഥകാരന്റെ ഉദ്ദേശഭേദത്തിന്റെ ഫലമാണ്. പുന്നശ്ശേരി നമ്പി നീലകണ്ഠശർമ്മാവും മറ്റും കൃഷ്ണവിലാസം കേരളഗ്രന്ഥമാലയിൽ ഉൾപ്പെടുത്തി പ്രസിദ്ധീകരിക്കുവാൻ ആരംഭിച്ചതുകൊണ്ട് സുകുമാരൻ കേരളീയനെന്ന സ്ഥാപിതമായിരിക്കുന്നു എന്നുപറയുന്നവർ ജീവാനന്ദവിദ്യാസാഗരൻ മല്ലികാമാരുതം ഉണ്ടിയുടെ കൃതിയാണെന്നു പ്രസ്താവിച്ചതുകൊണ്ട് അതു് അങ്ങനെ ആയിപ്പോയി എന്നും സമ്മതിക്കേണ്ടിവരും. എന്റെ സ്നേഹിതന്റെ ഇത്തരത്തിലുള്ള പ്രത്യാഖ്യാനങ്ങൾ പോകട്ടെ.

''പശ്യ മാതുലമിതി പ്രദർശിതം
യാമിനീഷു ഗഗനേ യശോദയാ
ആജുഹാവ ലളിതേന പാണിനാ
ശീതഭാനുമരവിന്ദലോചനഃ.''

എന്ന പദ്യത്തിൽ 'പശ്യ മാതുലം' എന്ന പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതു കേരളീയശൈലിയാണെന്നു് അദ്ദേഹം പറയുന്നു. ആ ശൈലി ദ്രാവിഡരുടെ ഇടയിലുമുണ്ടെന്നു ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ ഉൽബോധിപ്പിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. 'അമ്പുലിയമ്മാൻ' എന്നും 'അമ്പുലിമാൻ' എന്നും തമിഴിലും ചന്ദ്രപര്യായങ്ങളായ വാക്കുകളുണ്ട്. നാലായിരപ്രബന്ധത്തിന്റെ ഈടു് എന്ന വ്യാഖ്യാനത്തിൽ ''അമ്പുലിയമ്മാനൈപ്പിടിത്തുത്തരവേണുമെൻറഴത'' എന്ന പ്രയോഗവും കാണുന്നുണ്ട്. ദ്രാവിഡരുടെ ഇടയിൽ കുഞ്ഞുങ്ങളെക്കൊണ്ട് 'അമ്പുലിയമ്മാനെ' വിളിപ്പിക്കുന്നതു കേരളീയരുടെ ഇടയിൽ എന്നതുപോലെ തന്നെ സർവസാധാരണമാണ്. തമിഴ്നാട്ടിൽ ഇന്നു മരുമക്കത്തായമില്ലെങ്കിലും പണ്ടൊരുകാലത്തു് ഉണ്ടായിരുന്നു; ഇപ്പൊഴും അമ്മാവന്റെ മകളാണ് പുരുഷനു വിവാഹത്തിനു് അവിടെ മുറപ്പെണ്ണു്. ഈ ദേശാചാരം ബോധായനസ്മൃതിയിൽ ദാക്ഷിണാത്യരായ ബ്രാഹ്മണർക്കുമാത്രം പ്രത്യേകമായ് അനുവദിച്ചിട്ടുമുണ്ട്.

''ദൂരേണ തുച്ഛാ ഇവ ലക്ഷ്യമാണാ-
ശ്ചാരശ്രിയം ബിഭ്രതി ഭൂഭൃതോമീ
ഇയഞ്ച രേഖാഭിരിവാപഗാഭി-
ർധത്തേ ധരാ തൽഫലകമ്പ്യലക്ഷ്മീം.''

എന്ന പദ്യത്തിൽനിന്നു കവി ചതുരങ്ഗത്തെപ്പറ്റി ധരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു കാണാമെന്നും ചതുരങ്ഗം കേരളീയർക്കു പ്രത്യേകമായ ഒരു വിനോദമാണെന്നും എന്റെ സ്നേഹിതൻ വീണ്ടും പറയുന്നു. ചതുരങ്ഗം കേരളത്തിനു മാത്രമല്ല, ഭാരതഭൂമിക്കു മുഴുവൻ പ്രിയമായ ഒരു വിനോദമാണെന്നു ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ അനുസ്മരിപ്പിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. ഇതു് അക്ഷക്രീഡയുടെ ഒരു വകഭേദമാണു്. ഈ ക്രീഡയെപ്പറ്റിയുള്ള ചില ഗ്രന്ഥങ്ങളും ഔത്തരാഹന്മാരാണു് രചിച്ചിട്ടുള്ളതു്. അക്ഷക്രീഡയിൽ കവിഞ്ഞു കവി ഇവിടെ ഒന്നും സ്മരിച്ചിട്ടുമില്ല.

'പശ്യ പ്രിയേ കോങ്കണഭൂമിഭാഗാൻ' എന്നു് ഒരു കേരളീയ കവി എഴുതുമോ എന്നും സഹൃദയന്മാർ ഗാഢമായു് ചിന്തിക്കേണ്ടതാണു്. കേരളീയരിൽ ആരെങ്കിലുമാണു് പ്രസ്തുതകാവ്യം നിർമ്മിച്ചിരുന്നതു് എങ്കിൽ 'പശ്യ പ്രിയേ കേരളഭൂമിഭാഗാൻ' എന്നല്ലേ ആ കവിക്കു പറയുവാൻ തോന്നുക? സഹ്യകോങ്കണങ്ങളിൽപെട്ട ഒരു ഭാഗമാണു് കേരളം എന്നു് ഉപന്യസിക്കുന്നതാണോ ദേശാഭിമാനം? അല്ല. കവി പാരദേശികനായതുകൊണ്ടുതന്നെയാണു് അങ്ങനെ ഉപന്യസിച്ചതു്.

ഇതുയും പ്രസ്താവിച്ചതിൽനിന്നു രഘുവീരചരിതകാരനായ ഭട്ട സുകുമാരൻ തന്നെയാണു് ശ്രീകൃഷ്ണവിലാസമഹാകാവ്യത്തിന്റെയും നിർമ്മാതാവു് എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. കാവ്യം ബാലശിക്ഷയെ പുരസ്കരിച്ചു രചിച്ചതാകയാൽ അതിനു ലാളിത്യം ഏറും. ഗ്രന്ഥം സമാപ്തമാകുന്നതിനു മുൻപു കവി കാലധർമ്മം പ്രാപിച്ചിരിക്കണം. ശ്രീകൃഷ്ണവിലാസത്തിനു ചോളപാണ്ഡ്യരാജ്യങ്ങളേക്കാളും അധികം പ്രചാരം കേരളത്തിലാണു് എന്നുള്ള വസ്തുത ഞാൻ സമ്മതിക്കുന്നു. അതിന്റെ പ്രധാന കാരണം ദ്രാവിഡരെ അപേക്ഷിച്ചു കേരളീയർക്കു് അത്യധികമായുള്ള സംസ്കൃതഭാഷാഭിമുഖ്യമാണു്. ശ്രീകൃഷ്ണവിലാസത്തിനു മാത്രമല്ല ഈ പ്രചാരം കാണുന്നതു്. രഘുവീരചരിതത്തിനും ഒരുകാലത്തു് അതുണ്ടായിരുന്നു എന്നു തെളിയിക്കുവാൻ രണ്ടു് ഉദാഹരണങ്ങളും ചുവടേ ഉദ്ധരിക്കാം.

''വ്യാധസ്ത്രീപീനതുംഗസ്തനകലശമിളൽകുംഭികുംഭാഭിമാന-
പ്രത്യാഗച്ഛന്മദാന്ധദ്വിരദവരരദക്ഷുണ്ണകൂടേ ത്രികൂടേ
സ്കന്ധാവാരം വിധായ പ്രതിവസതി ഗിരാ രാമചന്ദ്രസ്യ ലങ്കാം
ജാതാതങ്കാം വിധാസ്യൻ സഹ ബലനിവഹൈശ്ചക്രവർത്തീ
[കപീനാം.''

എന്ന പദ്യം ചാക്യാന്മാരും പാഠകക്കാരും വിസ്തരിച്ചു് അർത്ഥം പറയുന്ന ഒന്നാണല്ലോ. അതു പ്രസ്തുത രൂപകത്തിലുള്ളതാകുന്നു.

''ഭൂപാലഭൂജകാന്താരദാവപാവകതേജസേ
പരാക്രമപയോരാശിപൂർണ്ണചന്ദ്രായ തേ നമഃ.''

എന്ന ഈ രൂപകത്തിലെ മറെറാരു പദ്യം പുനത്തിന്റെ രാമായണചമ്പുവിൽ കടന്നുകൂടിയിരിക്കുന്നു. ആന്ധ്രദേശീയനായ അഗസ്ത്യഭട്ടന്റെ ബാലഭാരതത്തിനുപോലും കേരളത്തിലാണല്ലോ അധികം പ്രചാരം. രാജചൂഡാമണിദീക്ഷിതരുടെ കാവ്യദർപ്പണം തഞ്ചാവൂരിൽ രഘുനാഥനായ്ക്കന്റെ ആജ്ഞാനുസാരം നിർമ്മിച്ച കൃതിയാണെങ്കിലും അതു വളരെക്കാലം കേരളത്തിൽ കുവലയാനന്ദം കഴിഞ്ഞാൽ വിദ്യാർത്ഥികൾക്കു് ഉപരിപഠനത്തിനുള്ള ഒരു അലങ്കാരശാസ്ത്രഗ്രന്ഥമായിരുന്നു. സാഹിത്യദർപ്പണം കാവ്യദർപ്പണത്തിന്റെ സ്ഥാനം അപഹരിച്ചതു് ഈയിടയ്ക്കു മാത്രമാണു്.

വലിയകോയിത്തമ്പുരാന്റെ ഒരു ബാല്യകൃതി

അനുഗൃഹീതന്മാരായ ചില മഹാന്മാക്കു സുകുമാരകലകളിൽ ഉള്ള വാസന ബാല്യത്തിൽതന്നെ വികസ്വരാവസ്ഥയെപ്രാപിക്കുന്നു. ''The Revolt of Islam'' എന്ന വിപുലമായ കാവ്യം ഷെല്ലി 24-ാമത്തെ വയസ്സിലാണു് രചിച്ചതു്. ''Morte d'Arthur'' എന്ന വിശിഷ്ടകൃതി ടെനിസൺ 21-ാമത്തെ വയസ്സിനുമുൻപു് നിർമ്മിച്ചു. ''The Blessed Damozel'' എന്ന വിശ്രോത്തരമായ ഖണ്ഡകാവ്യം ഡി. ജി. റോസെറ്റി നിബന്ധിച്ചതു് 19-ാമത്തെ വയസ്സിലാണു്. അതിനെ അതിശയിക്കുന്ന ഒരു കൃതി അദ്ദേഹം അതിൽപിന്നീടു രചിച്ചിട്ടില്ലെന്നതേ എന്റെ അഭിപ്രായം. ''Pleasures of Hope'' എന്ന ദീർഘകൃതി തോമസ്സു് ക്യാമ്പ്ബെൽ നിർമ്മിച്ചതും 19-ാമത്തെ വയസ്സിലാകുന്നു. ആ കൃതിയാണു് ഇന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ യശസ്സിനു മുഖ്യാധാരമായു് നിലകൊള്ളുന്നതു്. ചാറ്റെർറ്റൺ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ''Tragedy of Ella'' മുതലായ സകല കൃതികളും 17-ാമത്തെ വയസ്സിനുമുൻപാണു് നിബന്ധിച്ചതു്; ആ വയസ്സിൽ അദ്ദേഹം മരിക്കുകയും ചെയ്തു. കീറ്റ്സു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാവ്യങ്ങളൊക്കെയും രചിച്ചതു് 25-ാമത്തെ വയസ്സിനു മുൻപാണെന്നു പറഞ്ഞാൽ വാസ്തവമറിയാത്തവക്കു് അത്ഭുതമായ്ത്തോന്നും. 26-ാമത്തെ വയസ്സിൽ അകാല മൃത്യുവിനു വശഗനായ നമ്മുടെ വി. സി. ബാലകൃഷ്ണപ്പണിക്കർതന്നെ ഏതെല്ലാം പ്രശസ്തകൃതികളാണു് അതിനുമുൻപു് എഴുതിത്തീർത്തതു്! ചെറുപ്പത്തിൽ മത്സ്യങ്ങളം ജലത്തിൽ നീന്തുകയും പക്ഷികളം ആകാശത്തിൽ പറക്കുകയും ചെയ്യുന്നതുപോലെയാകുന്നു കവികളം കാവ്യലോകത്തിൽ വിഹരിക്കുന്നതു് എന്നു നിസ്സംശയമായു് പറയാം. 23-ാമത്തെ വയസ്സിൽ ''Essay on Criticism'' എന്ന മനോഹരകൃതി രചിച്ച പോപ്പു് (''I lisped in numbers, for the numbers came'') കവിത സ്വയമേവാഗതയായതുകൊണ്ടു താൻ ബാല്യത്തിൽതന്നെ കവനംചെയ്തു എന്നു് അത്ഥം ധ്വനിക്കത്തക്കവിധത്തിൽ തന്റെ നൈസർഗ്ഗികമായ വാസനയെപ്പറ്റി ഗാനം ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. ചുരുക്കത്തിൽ,

''ബാലസ്യാപി രവേഃ പാദാഃ പതന്ത്യുപരി ഭൂഭൃതാം;
തേജസാ സഹ ജാതാനാം വയഃ കുത്രോപയുജ്യതേ?''

'ബാലനാണെങ്കിലും സൂര്യന്റെ കിരണങ്ങൾ പർവതങ്ങളുടെ മൂർദ്ധാവിൽ തന്നെ പതിക്കുന്നു; തേജസ്വികളായ് ജനിക്കുന്നവർക്ക് അവരുടെ മഹിമ പ്രദർശിപ്പിക്കുവാൻ വയസ്സു മുറേണ്ട ആവശ്യമില്ല' എന്നുള്ള ആപ്തവാക്യം എത്രയും പരമാർത്ഥമാകുന്നു.

അതുപോലെയാണ് ആശുകവിതയുടെ അവസ്ഥയും. സരസ്വതീകടാക്ഷം സിദ്ധിച്ച കൊട്ടങ്ങല്പുർ കുഞ്ഞിക്കുട്ടൻതമ്പുരാനു് ആ വിഷയത്തിലുണ്ടായിരുന്ന പാടവം അന്യാദൃശമായിരുന്നു എന്നുള്ളതു സർവവിദിതമാണല്ലോ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദക്ഷയാഗശതകത്തിലെ 'വേഗം തെല്ലുകുറച്ചുവയ്ക്കുവനഹം ശർവന്റെ ഗർവ്വം'' ഇത്യാദി നിമിഷനിർമ്മിതങ്ങളായ പദ്യങ്ങളിൽ കാണുന്ന ഓജസ്സും ഒഴുക്കും ഇതരകവികൾ എത്ര ദിവസം മിനക്കെട്ടിരുന്നു മിനുക്കിത്തുടച്ചാലാണു് കിട്ടുവാൻ പോകുന്നതു്!

ഭാരതവർഷത്തിൽ ബാലകവികളും ആശുകവികളുമായ് പലരും സമുല്ലസിച്ചിരുന്നു. ഓരോ ഉദാഹരണംകൊണ്ടു് ആ അതിമാനുഷന്മാരെ ഞാൻ വായനക്കാർക്കു പരിചയപ്പെടുത്താം. കൊല്ലവർഷം 980-മുതൽ 1012-വരെ ജീവിച്ചിരുന്ന ഭാസ്കരകവി അഥവാ 'മുതുകുറിശ്ശിഉണ്ണി 'എന്ന നമ്പൂതിരി ഒരു ഉത്തമനായ ബാലകവിയായിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു് അദ്ദേഹം പതിനാറുവയസ്സു തികയുന്നതിനു മുൻപു് എഴുതിയ ശൃംഗാരലീലാതിലകഭാണം സാക്ഷിനില്ക്കുന്നു.

''അംഭോധിഗംഭീരമതിരുപഷോഡശഹായനഃ;
ശൃംഗാരലീലാനുഭവോ യസ്യ പ്രാഗ്ജന്മജഃ കില.''

എന്നു് അദ്ദേഹംതന്നെ സ്ഥാപനയിൽ ആ വസ്തുത വെളിവാക്കീട്ടുണ്ടു്. പതിനാറു വയസ്സുമാത്രം തികയാൻപോകുന്ന ഒരു ബാലനു ഭാണമെഴുതുവാൻ വേണ്ട ശൃംഗാരലീലാനുഭവം ഉണ്ടാകുന്നതു് എങ്ങനെയാണെന്നു ചോദിച്ചാൽ അതിനുത്തരം പൂർവജന്മവാസനകൊണ്ടെന്നു തന്നെയാണു് പറയേണ്ടതു്. ഈ ഭാണത്തിൽനിന്നു ചില ശ്ലോകങ്ങൾ ഉദ്ധരിക്കാം.

1. തരുണീവർണ്ണനം

''ശാണോല്ലീഢശശാങ്കബിംബവദനാ ശാതോദരീമഞ്ജരീ
താംബൂലീദലഗർഭഗന്ധവിലസൽസ്വേദാംബുചേതോഹരാ

അർദ്ധാലക്ഷ്യപയോധരാമൃതതനുഃ സൈരം സഖീഭിർവൃതാ
മന്ദം മന്ദമുപേത്യ കുഞ്ജരഗതിഃ പര്യഷ്വംകരോദ്വേദികാം.''

2. അനുനയം

''അയമഞ്ജലിരങ്ഗനാമണേ, ചരമഃസ്യാദ്യദി ന പ്രസീദസി;
അപരാധമബുദ്ധിപൂർവ്വകം പ്രവദന്തി പ്രണതിപ്രതിക്രിയം.''

3. മലയമാരുതവർണ്ണനം

''പുരാ ഭ്രാമം ഭ്രാമം മലയശിഖിരിണ്യേഷ പവനഃ
പുനഃ സ്പൃശം സംപശ്യം വനജവനമാത്താൻ പരിമളാൻ
ഇദാനീം തന്വീനാമുപഹരതി സംസ്പന്നവപുഷാം
പ്രതിദ്വന്ദ്വം ലിപംസുർമ്മുഖപരിമളാഖ്യം ദുഡമിവ.''

ഗ്രന്ഥത്തിലെ മൂന്നു നല്ല ശ്ലോകങ്ങളാണു് ഞാനെടുത്തു ചേർത്തിരിക്കുന്നതു്. ഉണ്ണിനമ്പൂതിരിയുടെ വാസനാവൈഭവത്തെ നാം അഭിനന്ദിക്കുന്നു എന്നുവരികിലും, ഒന്നാമത്തെയും മൂന്നാമത്തെയും പദ്യങ്ങളും കവിക്കു തന്റെ വ്യാപാരത്തിൽ ഇനിയും കൃതഹസ്തത സിദ്ധിക്കുവാനുണ്ടെന്നുള്ളതിനുകൂടി ലക്ഷ്യങ്ങളാണെന്നു് അതേസമയം തന്നെ സമ്മതിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. വ്യാകരണസമ്മതങ്ങളല്ലാത്ത അനേകം പ്രയോഗങ്ങളും ഭാണത്തിൽ കാണുന്നതിനു കാരണവും പരിനിഷ്ഠിതമായ പാണ്ഡിത്യം ലഭിക്കുന്നതിനുള്ള കാലം കവിക്കു വന്നില്ലെന്നുതെളിയിക്കുന്നു.

ആശുകവിതയ്ക്കു് അൽഭുതമായ ഒരു ഉദാഹരണം രാജചൂഡാമണിദീക്ഷിതരുടെ യുദ്ധകാണ്ഡചമ്പുവാകുന്നു. നീലകണ്ഠദീക്ഷിതരുടെ സമകാലികനും തഞ്ചാവൂരിലെ മഹാരാജാവായ രഘുനാഥനായക്കരുടെ ആസ്ഥാനപണ്ഡിതനും ആയ ആ മഹാകവിയേപ്പറ്റി ചില വിവരങ്ങളെല്ലാം ഞാൻ എന്റെ വിജ്ഞാനദീപിക രണ്ടാംഭാഗത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

''ഭോജേന രാമചരിതം നിശയൈകയാ;
ഏകേന പൂരയത്യഹാശ്രീചൂഡാമണിദീക്ഷിതഃ.''

എന്നു ഗ്രന്ഥാരംഭത്തിൽ കാണുന്നതിൽനിന്നു ഭോജരാജാവു തന്റെ രാമായണചമ്പു സുന്ദരകാണ്ഡാവസാനം വരെ നിമ്മിച്ചതു് ഒരു രാത്രികൊണ്ടായിരുന്നു എന്നു് ഒരു ഐതിഹ്യം പണ്ടു പ്രചരിച്ചിരുന്നതായ് വിശ്വസിക്കാം; പക്ഷേ ആ ഐതിഹ്യം രാജചൂഡാമണിദീക്ഷിതർ

കമലിനീകളഹംസം എന്ന നാടകം ആറാമത്തെ വയസ്സിൽ എഴുതിയതാണെന്നും, അദ്ധ്യാത്മരാമായണതർജ്ജിമ തുഞ്ചത്തു് എഴുത്തച്ഛൻ ഒരു രാത്രികൊണ്ടു നിർവഹിച്ചതാണെന്നുമുള്ള ഐതിഹ്യങ്ങൾ പോലെ അവിശ്വസനീയമാകുന്നു. യുദ്ധകാണ്ഡചമ്പു ചെറിയ ഒരു കൃതിയാണു''; ദീക്ഷിതരെപ്പോലെയുള്ള ഒരു കവി മൂർദ്ധന്യനു് അതു് ഒരു രാത്രികൊണ്ടു നിർമ്മിക്കുവാൻ യായൊരു പ്രയാസവും ഉണ്ടാകുന്നതുമല്ല. ആ കൃതിയിൽനിന്നു ചില ശ്ലോകങ്ങൾ ഉദ്ധരിക്കാം.

1. ശ്രീരാമന്റെ കോപം

''അനന്തരമനിന്ദിതാമവനിനന്ദനായാഃ കഥാം
പ്രഭഞ്ജനതനൂഭവഃ പരമസൌ സമാകർണ്ണയൻ
കടാക്ഷരുചിരേഖയാ കലയതി സ്മ ധീരോദ്ധത–
ശ്ശരാസനമതല്ലികാം സമധിരോപിതജ്യാമിവ.''

2. മന്ദോദരിയുടെ വിലാപം

''നക്തഞ്ചരേന്ദ്ര, ബഹുധാ വസുധാസുതായാം
നക്തന്ദിവം വിദധതോ ഭവതോ/നുരാഗം
യുക്തം കിമേവമവനീം ജനനീ മമുഷ്യാ
വ്യക്തം വിധായ ശയിതും സുദ്വേഷാപഹ്നുവാം?

വിദ്മോ ദശാസ്യോ വിശിഖൈർമ്മയേതി ഗർവായസേ രാഘവ!
[കിം വൃഥൈവ?
ചിത്തേ വസത്യേവ മമൈഷ; തത്തേ മാമപ്യഹത്വാ കഥമിഷ്ട
[സിദ്ധിഃ?''

മന്ദോദരി പറയുന്നു—''അല്ലയോ രാക്ഷസരാജാവേ, അങ്ങു രാപ്പകൽ ഭൂമിദേവിയുടെ പുത്രിയായ സീതയിലാണല്ലോ അനുരാഗം പ്രദർശിപ്പിച്ചിരുന്നതു്; അങ്ങനെയുള്ള അങ്ങു് പരസ്യമായ് ഇപ്പോൾ സീതയുടെ മാതാവായ ആ ദേവിയെ ആലിംഗനം ചെയ്തുകൊണ്ടു ശയിക്കുന്നതു (മൃതനായാൽ ഭൂദേവിയെ ആലിംഗനം ചെയ്യാതെ പറ്റില്ലല്ലോ) യുക്തമാണോ? അല്ലയോ രാഘവ, അങ്ങു് അങ്ങയുടെ ബാണങ്ങളെക്കൊണ്ടു ദശാസ്യനെ പിളർന്നു എന്നു് എന്തിനു വെറുതെ ഗർവിക്കുന്നു? ദശാസ്യൻ എന്റെ പ്രാണനാഥനാണു്; അദ്ദേഹം നിവസിക്കുന്നതു് എന്റെ ഹൃദയത്തിലുമാണു്; അങ്ങനെ ഇരിക്കെ, എന്നെ വധിക്കാതെ

എങ്ങനെയാണു് അങ്ങേയ്ക്കു് അഭീഷ്ടം (രാവണവധം നിമിത്തമുള്ള ചാരിതാർത്ഥ്യം) സിദ്ധിക്കുന്നതു്?'' ദീക്ഷിതർ ഈ ചമ്പുവിൽ ചേർത്തിട്ടുള്ള മനോഹരവും അർദ്ധനാരീശ്വരപരവും ആയ വന്ദനശ്ലോകം കൂടി ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കുന്നതു സംഗതമായിരിക്കും.

''വാമാളകാവല്ലഭാവമുദ്രാസീമാവിഭാഗേന്ദ്രമണീശിലേവ
രോമാവലീ രാജതി യസ്യ മദ്ധ്യേ സോമാവതംസഃ സ സുഖായ
[ഭ്രയാൽ.''

ഭാര്യയ്ക്കും ഭർത്താവിനുമുള്ള അതിരു നിശ്ചയിക്കുവാൻ നടുവിൽ ചേർത്തിണക്കിയ ഇന്ദ്രനീലക്കല്ലുപോലെ അർദ്ധനാരീശ്വരനായ ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ ദേഹമദ്ധ്യത്തിൽ രോമാവലി ശോഭിക്കുന്നു എന്നർത്ഥം.

ഇനി എന്റെ ഉപന്യാസവിഷയത്തിലേക്കു കടക്കാം. ആധുനികകേരളസാഹിത്യത്തിന്റെ പിതാവെന്നു് ആക്കും അനായാസേന സമർത്ഥിക്കാവുന്ന കേരളവർമ്മ വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ 'ശ്രീരാമരാജജന്മർക്ഷപ്രബന്ധം' അഥവാ 'തിരുനാംപ്രബന്ധം' എന്ന ബാല്യകൃതിയേപ്പറ്റിയാകുന്നു ഞാൻ ഈ അവസരത്തിൽ പ്രസ്താവിക്കുവാൻ തുടങ്ങുന്നതു്. വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ കൊല്ലം 1020-ാമാണ്ടു കുംഭമാസത്തിൽ ചങ്ങനാശേരി ലക്ഷ്മീപുരത്തു കൊട്ടാരത്തിൽ ജനിച്ചു. 1030-ാമാണ്ടു കന്നിമാസത്തിൽ ഉപരിവിദ്യാഭ്യാസത്തിനായു് തിരുവനന്തപുരത്തേയ്ക്കു പോയി. ശ്രീമൂലംതിരുനാൾമഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ പിതാവായ ചങ്ങനാശേരി രാജരാജവർമ്മകോയിത്തമ്പുരാൻ അവിടത്തെ മാതുലനായിരുന്നു. പണ്ഡിതനും കവിയുമായ അവിടത്തെ നിപുണമായ ശിക്ഷ നാലു കൊല്ലത്തേക്കു നിലനിന്നു. 1034 മീനമാസത്തിൽ രാജരാജവർമ്മകോയിത്തമ്പുരാൻ കാലധർമ്മം പ്രാപിച്ചു. ആ കൊല്ലം മേടമാസത്തിൽ കേരളവർമ്മകോയിത്തമ്പുരാൻ റാണി ലക്ഷ്മീഭായി ആറ്റിങ്ങൽ മൂത്തതമ്പുരാൻ തിരുമേനിയെ പള്ളിക്കെട്ടുകഴിച്ചു്, വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ എന്ന മഹനീയമായ പദവിക്കു് അവകാശിയായി. 1036-ാമാണ്ടു ചിങ്ങമാസത്തിൽ തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവായ ഉത്രംതിരുനാൾ തിരുമേനി നാടുനീങ്ങി ആയില്യംതിരുനാൾ മഹാരാജാവു രാജ്യപരിപാലനം ആരംഭിച്ചു. പുതിയ മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ ആദ്യത്തെ ജന്മർക്ഷമഹം 1036 മീനമാസത്തിൽ ആണു് ആഘോഷിവേണ്ടിവന്നതു്. അന്നു വലിയകോയിത്തമ്പുരാനു 16 വയസ്സു തികഞ്ഞിരുന്നതേയുള്ളു എന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

'തിരുനാംപ്രബന്ധ'ത്തിന്റെ ഉത്ഭവത്തെപ്പറ്റി ഒരു കുറിപ്പു ഗ്രന്ഥകാരൻതന്നെ എഴുതിവച്ചിട്ടുണ്ട്. അതു താഴെ കാണുന്ന വിധത്തിലാണ്:—''1036 മീനത്തിൽ ആയില്യംമഹാരാജാവിന്റെ നാളിനു വന്നിരുന്ന പന്തളത്തു പാർവതീപുരത്തെ രാജാവു്, തിരുനാളിനെ ഉദ്ദേശിച്ചുണ്ടാക്കിയ ഏതാനും ശ്ലോകങ്ങളും എന്നെ കേൾപ്പിച്ചു് ഞാൻ ഒന്നും ഉണ്ടാക്കിയില്ലയോ എന്നു ചോദിച്ചതിനു്,'ഒരു ചെറിയ പ്രബന്ധം ഉണ്ടാക്കീട്ടുള്ളതു നാളെ അങ്ങോട്ടയയ്ക്കാം' എന്നു പറഞ്ഞു് അന്നു രാത്രി മൂന്നോ നാലോ മണിക്കൂറുകൊണ്ടു എഴുതിയുണ്ടാക്കിയതാണു് ഈ പ്രബന്ധം. പാർവതീപുരത്തുതമ്പുരാൻ ചോദിച്ച അവസരത്തിൽ വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ പറഞ്ഞ മറുപടി പരമാർത്ഥമല്ലായിരുന്നു. വാസ്തവത്തിൽ അവിടുന്നു തിരുനാളിനെപ്പറ്റി ബാല്യസഹജമായ സങ്കോചംകൊണ്ടു് ഒന്നും എഴുതണമെന്നു് ഉദ്ദേശിച്ചിരുന്നില്ല. തമ്പുരാനെപ്പോലെയുള്ള ഒരു പണ്ഡിതപ്രവേകന്റെ പ്രശംനം പ്രോത്സാഹകമായ്ത്തീരുകയാലാണു് ഒരു ചെറിയ പ്രബന്ധം രാത്രി സമയത്തു് എഴുതി പൂർത്തിയാക്കിക്കൊള്ളാമെന്നുള്ള ധൈര്യത്തിന്മേൽ അങ്ങനെ ഒന്നുണ്ടാക്കീട്ടുണ്ടെന്നും പിറേറദിവസം അയച്ചുകൊള്ളാമെന്നും പ്രസ്താവിച്ചതു്. അറുപത്തഞ്ചു് പദ്യങ്ങളും ഒൻപതു ഗദ്യങ്ങളും അടങ്ങിയ ഒരു ഉത്തമചമ്പുവായ് ആ വ്യവസായം പരിണമിച്ചു. പതിനാറു വയസ്സുമാത്രം പ്രായമുള്ള—അനതീതബാല്യനെന്നതന്നെ പറയേണ്ടു—ഒരു മഹാപുരുഷന്റെ തൂലികയെ പരമകാരുണികയായ ഭാഷാഭഗവതി എങ്ങനെ അനുഗ്രഹിക്കുന്നു എന്നു താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന പദ്യഗദ്യങ്ങളിൽനിന്നു വിശദമാകുന്നതാണു്.

ഉപക്രമം

''ദ്വപ്യൽപ്രത്യർത്ഥിപൃഥ്വീപരിവൃഢമദസന്ദോഹനീഹാരധാരാ-
സംഹാരാർക്കപ്രകാശായിതബഹുളഭുജാഗൗരവാടോപശാലീ
ക്ഷീരാംഭോരാശിവീചീവിസ്മരകരുണാതന്ദിലാപാംഗവീക്ഷാ-
മാധുര്യോദ്രേകദൂരീകൃതനതകദനോ രാജതേ രാമരാജഃ. 1

കല്പാന്തോന്മൃത്തചണ്ഡീശ്വരവികടജടാജൂടദോളായമാന-
പ്രേംഖൽകല്ലോലവല്ലീജടിലസുരസുനീപാണ്ഡിമന്നത്യഹാരീ
ഉദ്ഭ്രാമ്യന്മന്ദരാദ്രിപ്രസവേമഥിതക്ഷീരസിന്ധുപ്രകാശ-
പ്രാഗല്ഭ്യപ്രോദ്ഭടശൗണ്ഡോ വിമലയതി ജഗൽ കീർത്തിപൂരോദ
ഽസൗയഃ.'' 2

രണ്ടാമത്തെ പദ്യം അശ്വതിതിരുനാൾ ഇളയതമ്പുരാന്റെ വഞ്ചീശസ്തവത്തിലുള്ള,

''നൃത്യച്ചണ്ഡീശചൂഡാവികടബഹുജടാകോടരക്രോഡരിംഖൽ–
സ്വർഗ്ഗംഗാതുംഗവീചീനിചയധവളിമാഡംബരശ്ലേദശൗണ്ഡാഃ
യുഷ്മൽകീർത്തിപ്രരോഹാഃ ക്ഷിതിവലയവലദ്വേഷണാശാവധൂ
ദത്തശ്രീഖണ്ഡപത്രാങ്കുരകരിമകരീവിഭ്രമാ വിഭ്രമന്തി.'' [നാം

എന്ന പദ്യത്തെ അനുകരിക്കുന്നു. പക്ഷേ, ആദ്യത്തെ പദ്യത്തിൽ നിന്നു്, അത്തരത്തിൽ ഒരനുകരണം അവിടത്തേയ്ക്കു് ആവശ്യകമല്ലെന്നു ഭാവുകന്മാർക്കു കാണാവുന്നതാണു്.

''ഔദായ്യേണ പുരന്ദരാംഗണതരുഃ സേവനാമുനാ ധിക്കൃതോ;
ധമ്മൈഃ പ്രീണിതഭൂസുരൈരധരിതാഃ സർവേ ധരാധീശ്വരാഃ;
വൈദഗ്ധ്യേന വചസ്സു സോപി വിജിതസ്സാക്ഷാൽ ഭുജംഗാധിപ-
സ്ത്രൈലോക്യം സ്ഥടമേതദീയസുയശസ്സംബോധജംബാളിതം. 3

ഉപേയിവാൻ കക്ഷതക്പെദ്ധതാവനന്യസാധാരണമേഷ നൈപു
ഇയായ പാതഞ്ജലതന്ത്രചിന്തനേപ്യഹീനതാമേവ ധരാധിരാ [ണം;
[ഡയം. 4

അദാന്തവേദാന്തവിചിന്തനേ പരം പരാശരസ്യാത്മജ ഏവകിം സ
പ്രമാണപൂർവോപനിബന്ധനാദ്ധതസ്സുധമ്മ്തന്ത്രേ കിമു [യം?
[ജൈമിനി സ്വയം? 5

നവാമൃതസ്യന്ദമരന്ദമാധുരീധുരീണമേതസ്യ ധരാമരുത്പതഃ
വചോവിലാസം കഥനാകുലോപ്യഹോ! നിശമ്യ സൌഖ്യം കലയത്യ
[നോപമം. 6

വദാന്യതാമസ്യ സുരേന്ദ്രവാടികാതരോർമ്മോദ്രേകഭിദാവിചക്ഷണാം
നിശമ്യ വിദ്യാധരവര്യകീർത്തിതാം സുരദ്രുമോ ഗ്ലാനിമുപൈതി
[ദുർവിധഃ. 7

അപാരിജാതൌ വസുധാ കൃതാ യഥാ ഭുജപ്രതാപേന പരം ഗരീയസാ;
തഥൈവ കിം ദ്യൌരപി ദാനസമ്പദാ ക്രിയേത തേനേതി ബിഭേതി
[വാസവഃ.'' 8

''ഈ മഹാരാജാവു് ഔദാര്യംകൊണ്ടു കല്പവൃക്ഷത്തേയും ബ്രാഹ്മണരെ പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്ന ധർമ്മങ്ങൾകൊണ്ടു മറ്റുള്ള സകല രാജാക്കന്മാരേയും, വാക്പാടവംകൊണ്ടു് ആദിശേഷനേയും ജയിക്കുന്നു.

ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ സദ്യയശസ്സു് ത്രിഭുവനങ്ങളിലും വ്യാപിക്കുന്നു. (ജംബാളം = കട്ടമം. ഇവിടെ ആർദ്രീഭവിച്ചതു് എന്നത്ഥം). കക്ശമായ തക്ശാസ്ത്രത്തിൽ ഇവിടുന്നു് അനിതരസാധാരണമായ പാണ്ഡിത്യം സമ്പാദിച്ചു; യോഗശാസ്ത്രചിന്തനത്തിലും മേന്മയെ (ആദിശേഷത്വത്തെ എന്ന കൂടി 'അഹീനതാം' എന്ന പദത്തിനു് അർത്ഥമുണ്ടു്. യോഗശാസ്ത്രോപജ്ഞാതാവായ പതഞ്ജലി ആദിശേഷന്റെ അവതാരമെന്നാണല്ലോ ഐതിഹ്യം) പ്രാപിച്ചു. സ്വച്ഛന്ദമായുള്ള വേദാന്തവിചിന്തനത്തിൽ ഈ തിരുമേനി ബാദരായണനെന്നും, പൂർവമീമാംസാപാണ്ഡിത്യത്തിൽ ജൈമിനിയെന്നും, തോന്നിപ്പോകും (ഈ രണ്ടു മഹർഷിമാരും യഥാക്രമം വേദാന്തദർശനത്തിന്റെയും മീമാംസാദർശനത്തിന്റെയും ഉപജ്ഞാതാക്കന്മാരായിരുന്നു). ഈ മഹാരാജാവിന്റെ അമൃതോപമമായ വാഗ്വിലാസം കേട്ടാൽ ഏതു ദുഃഖാകുലനും അനുപമമായ സൌഖ്യമുണ്ടാകും. തന്റെ ഗർവാധിക്യത്തെ ഭേദിക്കുവാൻതക്ക സാമർത്ഥ്യമുള്ള ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ദാനശൌണ്ഡത വിദ്യാധരശ്രേഷ്ഠന്മാർ വർണ്ണിച്ചു കേൾക്കുന്ന അവസരത്തിൽ കല്പവൃക്ഷം ദീനമായും ഗ്ലാനമായും തീരുന്നു. ഇവിടുത്തെ ഗരീയസ്സായ ഭുജപ്രതാപംകൊണ്ടു ഭൂമി അപാരിജാത (അരിജാതത്തോടു്, അതായതു് ശത്രുസമൂഹത്തോടു്, കൂടാത്തതു്) ആയി; ദാനസൽക്രിയകൊണ്ടു സ്വർഗ്ഗലോകവും അപാരിജാതമാകുമോ (പാരിജാതവൃക്ഷത്തോടു കൂടാത്തതു്) എന്നു ദേവേന്ദ്രൻ ഭയപ്പെടുന്നു.''

അടുത്തതു് അത്യന്തം മനോഹരമായ ഒരു ഗദ്യമാണു്. അതിൽ ഏതാനും ഭാഗം ഉദ്ധരിക്കാം.

''അസ്യ ച പ്രളയകാലഘടിതപടുതരനടദൂർജ്ജടിനിടിലവിലോചനവിനിർഗ്ഗച്ഛദ്ദഹനകൃശാനുകുശേശയകാന്തിസന്തതിവിഡംബനനിപുണപ്രതാപഭാരസ്യ, ജഗദന്തരനിരന്തരജാങ്ഘികകീർത്തിപൂരകുന്തളസ്യ, ... സുരതരുണീപരിഗീയമാനപരമപരാക്രമക്രമസംശ്രവണസമുന്മിഷദീർഷ്യാകഷായിതബാഷ്പതരീവിനിഷ്യന്ദസാന്ദ്രനയനാരവിന്ദവന്ദ്യംഭരിപുസംഭാവിതജ്യംഭമാണഭുജാസംഭാരസ്യ, നിരുപമതമഗുണാസ്വാദലോലുപദേശാന്തരസമാഗതനാനാജനപണായിതഗുണോദയസ്യ, ചിരപരിചയപീതസൌഖ്യതാസമുജ്ഝിതകലശജലധിവാസനിജപുരാന്തനിരന്തരാധിഷ്ഠിതസരസിജനാഭകരുണാപൂരസമാസാദിതനിസ്തുലതരസമ്പൽസംഭാരധിക്കൃതകുബേരഡംബരസ്യ, സുയോധനസ്യാപി ധർമ്മജകീർത്തിസമ്പാദനലമ്പടസ്യ, ഭീമസേനാധികരുചിസംയുതസ്യ, സർവ്വജ്ഞസ്യാപ്യനഷ്ടമൂർത്തിമാധുര്യസ്യാ

പിനാകനാഥസൌഭാഗ്യസ്യ, കലാനിധേരപ്യകളങ്കസ്യ, പ്രഭാകരസ്യാപി കുവലയോല്ലാസകസ്യ, സരിൽപതേരിവാനന്തവാഹിനീനായകസ്യ പ്രഭ്രുതലാവണ്യരസസ്യ ച, തുഹിനകിരണസ്യേവ സരസിജകാന്തിഹാരിപാദസ്യ സുമനോഭിനന്ദിതസ്യ ച, മഹേശ്വരസ്യേവ മഹാസേനോല്ലസിതപാശ്വസ്യ, ശതമഖസ്യേവ ശത്രുബലവിജിത്വരസ്യ, ശ്രീനാരായണചരണതരുണസരസിജപരിചരണപരായണസ്യ, സജ്ജനപൂർവപുണ്യപരിണതേരിവ, ദുർജനകുലവഹ്നിപിനദ്ധാവപാവകസ്യേവ, സാമ്രാജ്യലക്ഷ്മീമണിഭവനസ്യേവ, വിരാജമാനസ്യ, രാമവർമ്മകുലശേഖരകിരീടപതിമഹാരാജസ്യ പുരീ കാചന മനോഹരാ വിരാരാജ്യതേ.''

''ഈ മഹാരാജാവു പ്രളയകാലത്തിൽ പടുതരമായ് നടനം ചെയ്യുന്ന പരമശിവന്റെ നെറ്റിക്കണ്ണിൽനിന്നു നിഗ്രമിക്കുന്ന അഗ്നിയുടെ വലുതായ കാന്തിസന്ദോഹത്തെ അനുകരിക്കുന്നതിൽ നിപുണമായ പ്രതാപഭാരത്തോടുകൂടിയവനായിരിക്കുന്നു. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ കീർത്തിപൂരകന്മാർ ലോകാന്തരങ്ങളിൽ എല്ലായ്പോഴും ശീഘ്രമായ് സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ദേവസ്ത്രീകൾ ഇവിടുത്തെ പരാക്രമത്തെ സ്മരിച്ചു വർണ്ണിക്കുമ്പോൾ ഈർഷ്യനിമിത്തം കലങ്ങിയ കണ്ണുനീർ തന്റെ സഹസ്രേക്ഷണങ്ങളിൽ നിന്നും ഒലിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു ദേവേന്ദ്രൻ അത്തരത്തിലുള്ള ഭുജസംഭാരത്തെ പുകഴ്ത്തുന്നു. ഈ തിരുമേനിയുടെ നിരുപമങ്ങളായ ഗുണങ്ങളെ ആസ്വദിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി ദേശാന്തരങ്ങളിൽ നിന്നു ജനങ്ങൾ വരികയും അവർ അവയെ പ്രശംസിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. വളരെക്കാലം താമസിച്ചു് അവിടെയുള്ള സൗഖ്യം മുഴുവൻ (പീതം = പാനം ചെയ്യപ്പെട്ടതു്) അനുഭവിച്ചുകഴിയുകകൊണ്ടു സമുദ്രത്തെവിട്ടു തന്റെ രാജധാനിയിൽ സദാ അധിഷ്ഠിതനായിരിക്കുന്ന ശ്രീപദ്മനാഭന്റെ കാരുണ്യം ഹേതുവായിട്ടു ലഭിച്ച സമ്പത്തിനാൽ കുബേരന്റെ മദത്തെക്കൂടി ഈ മഹാരാജാവു ധിക്കരിക്കുന്നു. ഇവിടുന്നു സുയോധനനാണെങ്കിലും ധർമ്മപുത്രർക്കു യശസ്സു സമ്പാദിച്ചുകൊടുക്കുന്നതിൽ തൽപരനും, ഭീമസേനനെക്കൊണ്ടു് അധികമായ് പ്രഭ ലഭിച്ചവനുമാകുന്നു. (രാജപക്ഷത്തിൽ സുയോധനൻ എന്നാൽ നല്ല യോദ്ധാവെന്നർത്ഥം. അതുപോലെ ധർമ്മത്തിൽ നിന്നു ജനിക്കുന്ന കീർത്തിയെന്നും, ഭീമമായ സൈന്യമെന്നും മറ്റു പദങ്ങൾക്കു് അർത്ഥം കണ്ടുകൊള്ളണം.) ശ്രീപരമേശ്വരനാണെങ്കിലും അഷ്ടമൂർത്തിയുടെ മാധുര്യമില്ല; പിനാകപാണിയുടെ സൌഭാഗ്യവുമില്ല. (രാജപക്ഷത്തിൽ സർവജ്ഞൻ = എല്ലാമറിയുന്നവൻ; നഷ്ടമല്ലാത്ത ശരീരസൌ

ന്ദ്രത്തോട് കൂടിയവൻ. അപി + നാകനാഥസൌഭാഗ്യസ്യ അതായതു ദേവേന്ദ്രന്റെ സൌഭാഗ്യത്തോടുകൂടിയവനും.) ചന്ദ്രനാണെങ്കിലും കളങ്കിയല്ല (കലാനിധി = വിദ്യാനിധി). സൂര്യനാണെങ്കിലും കരിംകൂവളപ്പൂവിനെ വിടിത്തുന്നവനാണ് (ശോഭയ്ക്ക് ആകരമെന്നും, ഭൂവലയത്തെ ഉല്ലസിപ്പിക്കുന്നവനെന്നും) സമുദ്രത്തേപ്പോലെ അനവധി വാഹിനികൾക്കു നായകനും ഏറ്റവും ലാവണ്യരസത്തോടുകൂടിയവനുമാണ് (വാഹിനികം എന്നാൽ നദികം എന്നും സേനകളെന്നുമർത്ഥം; ലാവണ്യത്തിനു സമുദ്രപക്ഷത്തിൽ ലവണത്വമെന്നർത്ഥം) ചന്ദ്രനെപ്പോലെ താമരപ്പൂവിന്റെ കാന്തിയെ നശിപ്പിക്കുന്ന പാദങ്ങളോടുകൂടിയവനും സുമനസ്സുകളാൽ അഭിനന്ദിതനുമാണ് (പാദങ്ങളെന്നാൽ കിരണങ്ങളെന്നും, കാലുകളെന്നും അർത്ഥം; സുമനസ്സുകളെന്നാൽ ദേവന്മാരെന്നും വിദ്വാന്മാരെന്നും അർത്ഥം; ദേവന്മാർക്ക് ആഹാരമായ അമൃതം നല്കുന്നതു ചന്ദ്രനാകയാൽ അവർ ചന്ദ്രനെ അഭിനന്ദിക്കുന്നു) ശ്രീപരമേശ്വരനെപ്പോലെ മഹാസേനോല്ലസിതമായ പാശ്വത്തോടുകൂടിയവനാണ് (ശിവപക്ഷത്തിൽ മഹാസേനൻ, അതായതു സുബ്രഹ്മണ്യനെന്നും രാജപക്ഷത്തിൽ മഹാസേന അതായതു വലിയ സേനയെന്നും അർത്ഥം) ദേവേന്ദ്രനെപ്പോലെ ശത്രുബല വിജയിയാണ് (ഇന്ദ്രപക്ഷത്തിൽ ശത്രുവായ വലനെന്ന വിവക്ഷ; വകാരബകാരങ്ങൾക്ക് അഭേദം കല്പിച്ചു ശ്ലേഷപ്രയോഗം).''

അനന്തരം തിരുവനന്തപുരം നഗരത്തിന്റെ വർണ്ണനം ആരംഭിക്കുന്നു. അതിന്റെ സ്വരൂപം എന്തെന്നു താഴെ ചേർക്കുന്ന ചില പദ്യങ്ങളിൽനിന്നു വെളിപ്പെടുന്നതാണ്.

''സൌധശ്രേണീമണിമയലസൽകുട്ടിമേഷു പ്രഹൃഷ്യാ-
യത്ര സ്വൈരം ത്രിദശനഗരീഗർവസർവങ്കഷേഷു
കാന്തൈസ്സാർദ്ധം പുളകമുകുളവ്രാതസംവീതഗാത്രൈഃ
കല്യാണാങ്ഗ്യഃ കലിതകുതുകം കംബുകണ്ഠ്യോ രമന്തേ. 9

കേചിൽ കൈലാസശൈലം സരസിജനയനാരാധനായേന്ദുചൂഡേ
സാനന്ദം പ്രസ്ഥിതേ ഗ്രാക് തദനുഗമപരേ തുംഗശൃംങ്ഗം വൃഷേന്ദ്രം
പുഞ്ജീഭൂതം നൃപസ്യ സ്ഫുടതരവിമലം കീർത്തിസങ്ഘാതമന്യേ
സൌധൌഘം യത്ര ശങ്കാതരളിതമതയോ മാനവാസ്സ്മേയന്തി.

ഉന്മീലച്ചാരുഹീരാങ്കുരമിളിതമഹേന്ദ്രോപലാളീമനോജ്ഞ-
സ്ഫായന്മാണിക്യശാലാശബളിതപൃഥുലസ്തംഭവിഭ്രാജമാനാ

പാകാരിസ്ഥപതീയചാപം ത്രിദശപുരധിയാ ന്യസ്തവാനത്ര കിം വേ-
ത്യേവം ശങ്കാം ജനാനാം മനസി വിതനുതേ യത്ര ശാലാ വിശാലാ. 11

മൃദ്വളപവനകേളീലോലനാളീകപാളീ-
ലളിതതരമൃണാളീജാലഖേലന്മരാളീ
ബഹളകുസുമധൂളീമിശ്രനിര്യന്മധൂളീ-
പരിമിളിതലതാളീ ചാരുവാരിപ്രണാളീ. 12

ലസൽഖുരാഘട്ടനപിഷ്ടകൂട്ടിമസംഖലദ്രജോധൂസരിതാംബരാന്തരം
ചലൽഖലീനാഞ്ചലമഞ്ജുകന്ധരം കദംബകം വിക്രമതേ/ത്ര വാജിനാം. 13

ഏതസ്യ ക്ഷിതിപാലകസ്യ ചലതി ക്ഷോണീധരോപ്യാജ്ഞയേ-
ത്യേവം ലൌകികവാദമത്ര വിതഥം നൈവാധുനാ മന്മഹേ;
യസ്മാദഞ്ജനശൈലസംഹതിരസൌ നിശ്ശങ്കമാഗച്ഛതി
ഗ്രാമീണൈരിതി ശങ്കിതാ കരടിനാമത്ര ച്ഛടാ ഖേലതി. 14

'ഈ തിരുവനന്തപുരത്തെ സ്വർഗ്ഗലോകഗർവഹാരികളായ സൌധകൂട്ടിമങ്ങളിൽ പുളകമുകുളങ്ങളെക്കൊണ്ടു പൊതിയപ്പെട്ട ശരീരത്തോടുകൂടിയ കല്യാണാംഗികളായ കംബുകണ്ഠിമാർ ഭർത്താക്കന്മാരോടുകൂടി രമിക്കുന്നു. (ആദ്യത്തെ പാഠം പദ്മനേത്രാ രമന്തേ എന്നായിരുന്നു. വൃത്യനുപ്രാസത്തിൽ കുറേക്കൂടി ദീക്ഷിക്കുക നിമിത്തമാണു് കംബുകണ്ഠ്യാരമന്തേ എന്ന പാഠം പിന്നീടു സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടതു്.) ഈ സൌധങ്ങളെ ചിലർ ശ്രീപരമേശ്വരൻ പദ്മനാഭനെ വന്ദിക്കുവാൻ വന്നപ്പോൾ കൂടെപ്പോന്ന കൈലാസമെന്നും, മറ്റും ചിലർ വലിയ ശൃംഗത്തോടുകൂടിയ (ശൃംഗമെന്നാൽ സൌധശിഖരമെന്നും, കാളക്കൊമ്പെന്നും ഇവിടെ ഗ്രഹിക്കണം) നന്ദികേശ്വരനെന്നും, വേറെ ചിലർ മഹാരാജാവിന്റെ പൂഞ്ജീഭൂതമായ യശസ്സോമമെന്നും ശങ്കിക്കുന്നു. ഇവിടെ വൈരം, ഇന്ദ്രനീലം, മാണിക്യം, ഈ രത്നങ്ങളെ ഇടകലർത്തി നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട തൂണുകളോടുകൂടിയ ശാല കാണുമ്പോൾ തിരുവനന്തപുരം അമരാവതിയാണെന്നു ശങ്കിച്ചു ദേവേന്ദ്രനാൽ ന്യസ്തമായ ധനുസ്സാണോ എന്നു തോന്നിപ്പോകുന്നു. ഇവിടത്തെ വെള്ളമൊഴുകുന്നതോടു്, മന്ദമാരുതൻ വീശുമ്പോൾ ഇളകുന്ന താമരപ്പൂക്കളുടെ ലളിതതരമായ അല്ലികളിൽ ക്രീഡിക്കുന്ന അരയന്നങ്ങളെക്കൊണ്ടും ധാരാളം പൂമ്പൊടിയോടുചേർന്നു് ഒലിക്കുന്ന തേനോടുകൂടിയ വള്ളിക്കുട്ടങ്ങളെക്കൊണ്ടും ശോഭിക്കുന്നു. കുളമ്പുകൊണ്ടു തട്ടുമ്പോൾ പൊടിയുന്ന തറകളിൽനിന്നു് ഇളകുന്ന രജസ്സുകൊണ്ടു് ആകാശത്തെ ധൂസരമാക്കു

ന്നവയും ഇളകുന്ന കടിഞ്ഞാണിന്റെ അറ്റംകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്ന കഴുത്തോടുകൂടിയവയുമായ അനേകം കുതിരകളും ഇവിടെ സഞ്ചരിക്കുന്നു. ഈ മഹാരാജാവിന്റെ കല്പനകേട്ടാൽ പർവതങ്ങളും പോലും ഇളകും എന്നുള്ള ലോകോക്തി അസത്യമല്ലെന്നു ഞാൻ കരുതുന്നു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ അഞ്ജനപർവതങ്ങളുടെ കൂട്ടമാണു് വരുന്നതു് എന്നു ഗ്രാമീണർ ശങ്കിക്കുന്ന ആനകളും ഇവിടെ ക്രീഡിക്കുന്നുവല്ലോ.' വിക്രമതേ എന്ന ആത്മനേപദപ്രയോഗത്തിൽനിന്നും മറ്റും കവിയുടെ വ്യാകരണപണ്ഡിത്യം അനുമാനിക്കാവുന്നതാണു്.

''ലസൽഖുരാഘട്ടന'' ഇത്യാദി പദ്യത്തിലെ സ്വഭാവവർണ്ണനയും, ''ഏതസ്യ ക്ഷിതിപാലകസ്യ'' ഇത്യാദി പദ്യത്തിലെ കല്പനാകൌശലവും സഹൃദയന്മാരുടെ ശ്ലാഘ്യത നിശ്ചയമായും പാത്രീഭവിക്കുന്നതാണു്. ''മൃദുളപവന'' ഇത്യാദി പദ്യം വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ 1067-ാമാണ്ടു തിരുത്തിയെഴുതിയ വിധത്തിലാണു് ഞാൻ ഉദ്ധരിച്ചതു്. 1036-ൽ അതിന്റെ രൂപം താഴെക്കാണുന്ന വിധത്തിലായിരുന്നു.

''മൃദുളപവനകേളീലോലരാജീവപാളീ-
പരിമിളിതമധുളീതൽപരേന്ദിന്ദിരാളീ
ബഹളകുസുമധൂളീപങ്കിലാ ഭാതി വാപീ
ത്രിദശവിടപിവാടീസന്നിഭോദ്യാനസീമ്നി.''

ഈ പദ്യം മനോഹരമല്ലെന്നു പറവാൻ പാടില്ലെങ്കിലും, ഇതിനു് പതൽപ്രകർഷമെന്ന ദോഷം സ്പഷ്ടമായുണ്ടു്. കുറേക്കൂടി പരിചയവും സമയവും സിദ്ധിച്ചപ്പോൾ, കവി ഇതിനു ഞാൻ മുൻപു കാണിച്ച വിധത്തിലുള്ള ശബ്ദാലങ്കാരധോരണി വരുത്തി. 'ഉന്മീലച്ചാരുഹീരാങ്കുര' എന്ന പദ്യത്തെ അനുകരിച്ചുണ്ടു്,

''നാനാവർണ്ണപ്രകടിതചമൽകാരമാം വേഷമോടേ
സേനാവൃന്ദം തെരുവിലവിടെച്ചെന്നുപോകുന്നകണ്ടാൽ
ശൌനാസീരം സപദി നഭസശ്ചാപമിങ്ങാപതിച്ചോ?
ജാനാമ്യേവം കരളിലെവനും ജാതമാകും വിതർക്കം.''

എന്ന മയൂരസന്ദേശത്തിലെ ശ്ലോകം എഴുതീട്ടുള്ളതു്.

തിരുനാളിനു ചില രാജാക്കന്മാരും മറ്റും വന്നുചേരുന്ന ഭാഗമാണു് ഇനി ഞാൻ വായനക്കാരുടെ മുൻപിൽ പ്രദർശിപ്പിക്കുവാൻ പോകുന്നതു്.

''സാനന്ദം വല്ലഭേശസ്തദനു സ വിബുധശ്രോണഹേമാദ്രിനാഥോ
നിമ്നാധീശശ്ച ധീരശ്ശ്രുകഹരിണപുരാധീശിതാപ്യശ്ച ധീമാൻ
ഗ്രാമാധീശസ്തതോ മേചകകമഠപതിഃ പണ്ഡിതഃ പന്തളേശ-
സ്സർവേ ഭൂപാലമൌലേസ്സഗരപരിവൃഢേ സങ്ഗതാസ്സങ്ഗലക്ഷ്യാ. 15

ധീരോമഹാബലിതടാധിപതിസ്തഥശ്ച
ധീമാൻ സ തൈലവനഭൂപതിരാത്തമോദം
അന്യേപി രാജപദവാച്യതയൈവ ധന്യാഃ
പ്രാപുസ്തദാനുഭവിതും ജനിഭം നൃപസ്യ.'' 16

വല്ലഭേശൻ = തിരുവല്ലാ രാജാവു്. ശ്രോണഹേമാദ്രിനാഥൻ = (ചെങ്കനകശൈരി) ചങ്ങനാശേരികോയിത്തമ്പുരാൻ. നിമ്നാധീശൻ = പള്ളത്തു രാജാവു്. ശ്രുകഹരിണപുരാധീശൻ = കിളിമാനൂർ കോയിത്തമ്പുരാൻ. ഗ്രാമാധീശൻ ഗ്രാമത്തിൽ കോയിത്തമ്പുരാൻ. മേചകകമഠപതി = (കാരാമ) കാരാണ്മക്കൊട്ടാരത്തിലെത്തമ്പുരാൻ. പണ്ഡിതനായ പന്തളത്തു പാർവതീപുരത്തു കൊട്ടാരത്തിൽ തമ്പുരാനെപ്പറ്റി മുൻപു പ്രസ്താവിച്ചുവല്ലോ. മഹാബലിതടാധിപതി = മാവേലിക്കരത്തമ്പുരാൻ. തൈലവനഭൂപതി = എണ്ണയ്ക്കാട്ട തമ്പുരാൻ. ഇവരെല്ലാവരും മഹാരാജാവിന്റെ ജന്മനക്ഷത്രോത്സവം അനുഭവിക്കുന്നതിനു വന്നുചേർന്നു.

ഇനി മഹാരാജാവു പള്ളിയന്തലാവിൽ ക്ഷേത്രദർശനത്തിനു് എഴുന്നള്ളുന്ന ഘട്ടത്തെപ്പറ്റി അല്പം ഉപന്യസിക്കാം.

''അഭ്രാദഭ്രനിനാദധിക്കൃതിചണൈർദ്ദിങ്മൂലകൂലങ്കഷൈ-
ർഗ്ഗംഭീരധ്വനിഭിന്നിരങ്കുശതരം സമ്പൂരയന്തീ നഭഃ
ഭേരീ കാചന ഭ്രരിതുങ്ഗകരിണീപൃഷ്ഠേ വിരാരാജിതാ
ലോകാനാം ഹൃദയേ തനോദതിതരാമാമോദസീമോദയം. 17

തരണികിരണശ്രേണീസമ്മേളനദ്വിഗുണീകൃത-
പ്രചുരകനകവ്രാതപ്രൌഢപ്രഭാപ്രസരാഞ്ചിതം
മണിഗണസമുന്മീലദ്ഭംഗീതരങ്ഗിതശേഖരം
നയനരുചിരം ധൃത്വാ ചേരുഃ കുടീരമഥ ദ്വിപാഃ. 18

കാംബോജബാലഹികവനായുജപാരസീകാൻ
സർവാജിഗർവശമനാൻ ജവനാംസ്തുരങ്ഗാൻ
ആരുഹ്യമങ്ക്ഷനയയുഃ പൃതവല്ഗിതാദി-
യാനാതിപാടവയുതാനഥ സാദിവീരാഃ, 19

കന്ദകാന്തിഹരമന്ദഹാസരുചികന്ദളപ്രസരസുന്ദരൈ–
സ്സാന്ദ്രസൌഭഗമുഖാരവിന്ദനികരൈഃ കരങ്ഗരമണീദൃശാം
പക്ഷഭാഗവിലസദ്ഗവാക്ഷനികരുംബഗർഭസമുദീക്ഷിതൈർ–
ബദ്ധമഞ്ജുതരമാലികേവ വിരരാജ താവദഥ വീഥികാ.'' 20

നകരാവു്, ആനകം, കുതിരകം ഇവയുടെ വട്ടന എത്ര സ്വഭാവമധുരമായിരിക്കുന്നു! തെരുവുകളുടെ ഇരുവശത്തും ജനാലകളിൽക്കൂടി നോക്കുന്ന പേടമാൻകണ്ണിമാരുടെ നോട്ടങ്ങംകൊണ്ടു് അവ മാല ചാർത്തിയതുപോലെ തോന്നിയത്രേ. സന്ദർത്തിനു് അനുഗ്രഹമായ് കവി ഇവിടെ കുസുമമഞ്ജരീവൃത്തം സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു.

മഹാരാജാവിനെ കാണുന്ന അവസരത്തിൽ പൌരന്മാർ വികാരതരളന്മാരായ് പലതും പറയുന്നു. ആ ഭാഗത്തിലുള്ള രണ്ടു പദ്യങ്ങളാണു് താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്നതു്.

''പ്രൌഢപ്രത്യർത്ഥിഭൂഭൃദ്ബലഹരണചണസ്ഫാരബാഹുപ്രതാപഃ
പൂഷ്ണൻ ജിഷ്ണുർബുധാനാം കൃതുകമിഹ സുധർമ്മാസ്ഥിതോഽനല്പനേത്രഃ
ശ്രീരാജീവാക്ഷസേവീ വ്രജതി സുമനസാമഗ്രയായീ സമേഷാ-
മേഷ ക്ഷോണീമഹേന്ദ്രോ മുദമുപജനയൻ സൽപഥൈകായനാനാം. 21

സാന്ദ്രസ്യന്ദിമരന്ദസുന്ദരവചസ്സന്ദോഹമന്ദേതര–
പ്രാഗല്ഭ്യപ്രസരേണ കൌതുകരസപ്രാഗ്ഭാരമംകൂരയൻ
ആമോദാമൃതപാരണാം നയനയോഃ കുർവൻ നൃണാം ഭൂതലേ
സോയം വർഷശതാനി ഹർഷുലമനാ രാജർഷഭോ രാജതു.'' 22

ക്ഷോണിക്കു് ഇന്ദ്രനാകുന്ന തമ്പുരാൻ ശത്രുക്കളായ ഭൂഭൃത്തുകളുടെ (രാജപക്ഷത്തിൽ രാജാക്കന്മാർ; ഇന്ദ്രപക്ഷത്തിൽ പർവ്വതങ്ങം) ബലത്തെ ഹരിക്കുന്നതിനു സമർത്ഥമായ ഭുജാപ്രതാപത്തോടുകൂടിയവനാണു്; ജിഷ്ണുവാണു് (ജിഷ്ണു ഇന്ദ്രന്റെ ഒരു പര്യായം; ജയശീലനെന്നു രാജപക്ഷത്തിൽ) ബുധന്മാക്കു (വിദ്വാന്മാരെന്നും ദേവന്മാരെന്നും) കൌതുകത്തെ വളർത്തുന്നവനാണു്. സുധർമ്മാസ്ഥിതനാണു് (നല്ല ധർമ്മത്തിൽ ആസ്ഥിതനെന്നും സുധർമ്മയിൽ അതായതു ദേവസഭയിൽ സ്ഥിതനെന്നും) അനല്പനേത്രനാണു് (അനവധിനേത്രങ്ങം അഥവാ വാഹനങ്ങളോടുകൂടിയവനെന്നും സഹസ്രാക്ഷനെന്നും) ശ്രീപദ്മനാഭസേവിയാണു്. സന്മാർഗ്ഗചാരികളായ (സമേഷാം)എല്ലാസുമസ്സുകംക്കും(സദാചാരനിരതരായ വിദ്വാന്മാരെന്നും ആകാശചാരികളായ ദേവന്മാരെന്നും) അഗ്രേസരനാണു്. രണ്ടാമതായുദ്ധരിച്ച പദ്യത്തിന്റെ അർത്ഥം സ്പഷ്ടം.

രാമസ്വാമികോവിലിലെ ശ്രീരാമസ്വാമിയെ മഹാരാജാവു ഭജിക്കുന്ന ഘട്ടം വർണ്ണിക്കുന്ന ശ്ലോകമാകുന്നു താഴെ കാണുന്നതു്.

''വൈമാനികാധിപതിധാമാമനോജ്ഞഗുണധാമാഖിലാംബുജമുഖീ–
കാമാത്തിദായ കനികാമാഭിരാമരുചിസീമാതിമോഹനതനുഃ
ശ്രീമാനമേയതമഭ്രമാ സമേത്യ ഖലു രാമാലയം രഘുപതിം
ശ്യാമാബ്ജസുന്ദരമഥാമാനുഷൈരപി നനാമാവനീപരിവൃഢഃ.''

വൈമാനികാധിപതിധാമാവു = ദേവേന്ദ്രനു തുല്യമായ ഓജസ്സോടുകൂടിയവൻ. രണ്ടാമത്തെ ധാമത്തിനു ഭവനമെന്നർത്ഥം. ഭ്രമാവു് = ഐശ്വര്യം അമാനുഷൈഃ = അനുഗന്ധാരോടുകൂടി. ഈ പദ്യത്തിലെ ദ്വാദശപ്രാസപ്രയോഗം ആരെയാണു് ആശ്ചര്യപരതന്ത്രരാക്കാത്തതു്?

സദ്യ വർണ്ണിക്കുന്ന ഒരു ഗദ്യമാണു ചുവടെ ചേർക്കുന്നതു്.

''താവച്ച ജൃംഭമാണ ഗംഭീരനിനദാകർണ്ണനസമുൽ കണ്ഠാസമുൽകണുനീലകണുകണുനാള നിരർഗളവിനിർഗളന്നിർഘോഷകളകള പരിമിളിതപുഷ്പരനികരമാർജനാവിശേഷാൻ ഗഗനാങ്ഗണജാംഘാലികപതാകാ സംഘാഗ്രജാഗ്രൽ കുണ്ഡോതര കണ്ഡീരവ പരിവൃഢാന പിനിശമ്യനിശാമ്യ ച ഭ്രരിഭയഗ്രസ്തേന നഭസ്തലപരിഭ്രഷ്ടേന ഗഭസ്തിമാലിനേവവിരാജമാനേന ശുഭ്രതരപർപ്പടേന തർപ്പിതസകലലോകരസനഹൃഹിരേയാഹിരേഘോഷണപരായണപൌരോഗവസമൂഢഘോഷേണ തുന്ദപരിമൃജ്ജരാദ്വിജപരിവൃഢഭക്ഷിവേളാസമുന്മീലദ് ബഹളധ്വളധ്വളായിതേന ച മുഖരദിഗന്തരേ/ശ്നീതപിബതഃ ഖാദതതുപ്യതോ ഭോജനകോലാഹലസ്സമുല്ലലാസ.

''ഗംഭീരമായ ഭേരീനാദം കേൾക്കുന്നതിനുള്ള ആഗ്രഹം കൊണ്ടു കഴുത്തുയർത്തിയ മയിലുകളുടെ കളകളധ്വനിയോടു ചേർന്നു് ആ വാദ്യവിശേഷ*ത്തിൽനിന്നുണ്ടാകുന്ന താഡനശബ്ദം ശ്രവിക്കുകയും, ആകാശത്തേയ്ക്കു കുതിച്ചുപൊങ്ങുന്ന കൊടിക്കൂറകളിലുള്ള സിംഹപ്രതിരൂപങ്ങൾ കാണുകയും ചെയ്യുകയാൽ ഭയപ്പെട്ടു് ആകാശത്തുനിന്നു താഴത്തുവന്നുവീണ ആദിത്യബിംബമോ എന്നു തോന്നുന്നപ്പടി എല്ലാ ജനങ്ങളുടെയും നാവുകൾക്കും സംതൃപ്തി നലു്കുന്ന. ഇങ്ങുവാ, അങ്ങുപോ, ഇത്യാദി ശബ്ദങ്ങൾ വിളമ്പുകാർ പുറപ്പെടുവിക്കുന്നു. വൃദ്ധന്മാരായ ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠന്മാർ അമിതഭക്തി നിമിത്തം വയറു തടവുന്നു. തിന്നുവിൻ, കുടിക്കുവിൻ, കിടക്കുവിൻ,

---

*പുഷ്കരം=വാദ്യഭാണ്ഡമുഖം. ''തുഷ്യൈരാഹിതപുഷ്കരൈഃ'' എന്നു രഘുവംശം .മർജ്ജനാ= മുരജത്തിന്റെ ധ്വനി,

തൃപ്തിപ്പെട്ടവിൻ ഇത്യാദി ക്ഷണശബ്ദങ്ങളോടുകൂടിയ സദ്യയുടെ കോലാഹലം അവിടെ സമുല്ലസിച്ചു.''

താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്ന രണ്ടു പദ്യങ്ങളോടുകൂടി പ്രബന്ധം അവസാനിപ്പിക്കുന്നു.

''കലുഷരഹിതനിർമ്മായാത്മകഃ പുണ്യധർമ്മാ
കൃതബഹുലസുകർമ്മാ പാർത്ഥിവഃ പ്രാപ്തശർമ്മാ
ചിരമവതു സുധർമ്മാധീശിതുസ്തുല്യധർമ്മാ
പ്രദലിതരിപുമർമ്മാ ക്ഷ്മാമിമാം രാമവർമ്മാ. 24

ശ്രീമന്മാതുലരാജരാജകരുണാസാരസ്ഫുരൽസാഹിതീ-
വൈചക്ഷണ്യതൃണാങ്കുരേണ ചരണപ്രാന്തം തവാജഗ്മുഷാ
തവജന്മർക്ഷമഹോത്സവസ്മൃതിരിയം ബാലേന കൌതൂഹലാൽ
ബദ്ധാ കേരളവർമ്മണാ തവ മുദേ ഭൂപാല, ബോദ്ധ്യതാം.'' 25

ഒടുവിലത്തെ പദ്യത്തിൽനിന്നു് 'അമ്മാമനും ഗുരുവുമാകിയ' രാജരാജവർമ്മകോയിത്തമ്പുരാന്റെ കരുണാസാരം (കരുണാവർഷപാതം) കൊണ്ടാണു് കവിയുടെ സാഹിത്യവൈദഗ്ധ്യമാകുന്ന തൃണാങ്കുരം സ്ഫുരിച്ചതു് എന്നു കാണാവുന്നതാണു്.

ഈ പ്രബന്ധം സകലകലാവല്ലഭനായ ആയില്യം തിരുനാൾ മഹാരാജാവിനെ അത്യധികം ആനന്ദിപ്പിച്ചിരിക്കണമെന്നുള്ളതിനു സംശയമില്ല. നക്ഷത്രമാലയെന്നും പാദാരവിന്ദശതകമെന്നും രണ്ടു കാവ്യങ്ങൾകൂടി ഓരോ സന്ദർഭത്തിൽ വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ രചിച്ചു് ആ തിരുമേനിക്കു കാഴ്ചവയ്ക്കുകയുണ്ടായി. ആ പാദാരവിന്ദശതകമാണു് പിന്നീടു ശ്രീമൂലകമഹാരാജപാദപദ്മശതകം എന്ന പേരിൽ ഏതാനും ചില മാറ്റങ്ങൾ വരുത്തി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തീട്ടുള്ളതു്. നക്ഷത്രമാലയേയും ചിത്രശ്ലോകാവലി. ശൃംഗാരമഞ്ജരി മുതലായ മറ്റു ചില കൃതികളേയും പറ്റി ഇനിയൊരവസരത്തിൽ ഉപന്യസിക്കാം. അത്തരത്തിലെല്ലാം ആയില്യംതിരുനാൾ മഹാരാജാവിനെ പ്രശംശിച്ച ആ മഹാകവിക്കു് അവസാനത്തിൽ വന്നുകൂടിയ അനുഭവം എന്തായിരുന്നു? ക്ഷമാപണസഹസ്രമെഴുതി അടിയറവച്ചിട്ടും ശമിക്കാത്ത ക്രോധത്തിനു മഹാരാജാവു വശംവദനായ്, അവിടുത്തെ പലപ്രകാരത്തിൽ കഷ്ടപ്പെടുത്തി ഒടുവിൽ അവിടുത്തെക്കൊണ്ടു

യമപ്രണാമശതകംപോലും രചിപ്പിച്ചു. അതെല്ലാം വേറിട്ടൊരു കഥയാണു്; ആ കഥ ഈ സന്ദർഭത്തിൽ സ്മരിക്കുവാനുള്ളതുമല്ല,

ഇതാണു് തിരുനാഗം പ്രബന്ധം. ഇതു നിർമ്മിച്ചതു് എത്ര സമയംകൊണ്ടു്? മൂന്നോ നാലോ മണിക്കൂർ! ആരു നിർമ്മിച്ചു? കഷ്ടിച്ചു പതിനാറു വയസ്സുമാത്രം തികഞ്ഞ ഒരു ബാലൻ! അല്ലല്ല; അതു ബാല്യത്തിൽതന്നെ മഹാകവിയും മഹാപണ്ഡിതനും മഹാവൈയാകരണനുമായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്ന ഒരമാനുഷൻ. ഇന്നു ചിലർ ചോദിക്കുന്നു, കേരളവർമ്മ വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ വാസ്തവത്തിൽ ഒരു കവിയായിരുന്നുവോ എന്നു്. അവരോടെന്താണു് മറുപടി പറയേണ്ടതു്? ''ജാനന്തി കിമപി?'' എന്നു ഭവഭൂതിയെപ്പോലെ തിരിച്ചൊരു ചോദ്യം ചോദിച്ചു തൃപ്തിപ്പെടാനേ തരമുള്ളൂ. അവരുടെ അജ്ഞതയ്ക്കു് അനന്തകോടി നമസ്കാരം!

സാരാർത്ഥവിവരണം

2. വീരശ്രീവ്യഃ:—അനന്തരം ദാനശക്തികൊണ്ടു കീർത്തിപ്പെട്ടവനും സ്ത്രീകൾക്കു കാമദേവനുമായ രാമവർമ്മമഹാരാജാവിനെ അങ്ങു സേവിക്കണം; അദ്ദേഹത്താൽ ജയസിംഹവംശം, എങ്ങനെ അത്യന്തധവളനായ പൂർണ്ണചന്ദ്രനാൽ സമുദ്രമോ, അതുപോലെ വലുതായ യശസ്സിനെ പ്രാപിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു മാനമാണു് മൂലധനം; കാമദേവന്റെ ശരങ്ങൾ (പുഷ്പമൃദുലന്മാരായ ജനങ്ങൾ) ആണു് കിങ്കരന്മാർ; യാചകനെ യാചിതനാകത്തക്കനിലയിൽ അവിടുന്നു് ഉദ്ധരിക്കുന്നു; ചാരചക്ഷുസ്സാണു് ആ മഹാരാജാവു്; കവികളാണു് അവിടുത്തേക്കു് ഇഷ്ടന്മാർ; ഉടവാളാണു് പ്രാണബന്ധു; നീതിയാണു് പ്രേയസി; വേദവാക്കാണു് ആചാര്യൻ. അത്തരത്തിൽ രാജശബ്ദംകൊണ്ടു വ്യവഹരിക്കേണ്ട ഒരു പുണ്യവാൻ ലോകത്തിൽ (മൃഗ്യൻ = തിരയപ്പെടേണ്ടവൻ) ദുർല്ലഭൻ തന്നെയാണു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അതിഥികളിൽ ദ്വിഗുണീഭവിക്കുന്ന രസത്തോടുകൂടിയ ഭക്തി, പ്രജ്ഞ, തേജസ്സു്, ഐശ്വര്യം, ദയ, അന്നദാനത്തിലുള്ള ആസക്തി, ഇവയെക്കണ്ടാൽ അങ്ങു് പ്രകൃതവിഷയത്തിൽ (എന്റെ സന്ദേശകാര്യത്തിൽ) സഞ്ചരിക്കുന്നവനാണെങ്കിലും ക്ഷണനേരത്തേക്കു അതിനു പ്രഗല്ഭനല്ലാതെയായിപ്പോകും: സത്തുക്കളുമായുള്ള സംസർഗ്ഗം ഇതരകൃത്യങ്ങളിൽ നമുക്കുള്ള രതിയെ പ്രതിബന്ധിക്കുന്നതാണല്ലോ.

2. യസ്യസ്വാമീ:—യദുവംശജനായ രാമവർമ്മമഹാരാജാവു് സ്വാമിയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനന്തിരവൻ പരമദൈവവുമായുള്ള നാരായണകവിയുടെ പൊങ്ങിവരുന്ന പൂന്തേനിന്റെ പരിമളത്തോടുകൂടിയ ഈ സന്ദേശകാവ്യത്തിന്റെ പൂർവഭാഗം അവസാനിച്ചു.

4. ശയനേ:—സമുദ്രത്തിന്റെ സമീപമായു് പദങ്ങളുടെ പരിമളങ്ങളാകുന്ന തിരകളെക്കൊണ്ടു വിസ്തൃതമായ ശയനത്തിൽ (അനന്തശയനത്തിൽ. അനന്താവതാരമാണു് മഹാഭാഷ്യകാരനായ

പതഞ്ജലിഭഗവാൻ എന്നു് ഐതിഹ്യം.) ശയിക്കുന്ന അച്യുതനെ (ശ്രീപത്മനാഭനെ) നമസ്കരിക്കുന്നതിനായ് ആ രാജാവു തിരുവനന്തപുരം നോക്കിപ്പുറപ്പെട്ടു.

5. തസ്മിൻസീതാ:—ശ്രീരാമന്റെ പാദന്യാസംകൊണ്ടു പാവനമായ പരിസരത്തോടുകൂടിയതും താലവൃക്ഷങ്ങളിൽ വിഹരിച്ചു് ചലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന കാറ്റോടുകൂടിയതുമായ ആ കന്യാകുമാരിയിൽ എല്ലായ്പോഴും ദുഃഖിച്ചുകൊണ്ടും മുൻവശത്തു വന്ദ്യയും ഇന്ദ്രനീലവിഗ്രഹവതിയുമായ കന്യാദേവിയെത്തൊഴുതുകൊണ്ടും (ആ കാമി) കാലയാപനം ചെയ്യവേ ഒരു സുഭഗനായ സ്നാതക ബ്രാഹ്മണനെ അയാം കാണുകയുണ്ടായി.

6. നത്വാദേവീം:—അവിടെ നരകാന്തകനായ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ സഹോദരിയെ (കാത്യായനീദേവിയെ) വന്ദിച്ചതിനുമേൽ നല്ല പച്ചക്കരുമുളകുകൊടികളും ചുറ്റിപ്പിടിച്ചു് ആടിയലഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന കടൽക്കാറ്റു് അങ്ങു ദർശിക്കുക. പരദേശങ്ങളിൽനിന്നു് അനവധി സാധനങ്ങളും സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ടു വന്നുചേരുന്ന വലിയ യാനപാത്രങ്ങളെ അങ്ങേയ്ക്കു് അവിടെ കാണാം. അവയെക്കൊണ്ടു് അങ്ങയുടെ അഭിമതം ആ സമുദ്രവേല നല്ലതുപോലെ സൂചിപ്പിക്കും. അവിടെ നിറഞ്ഞ കണ്ണത്തോടുകളോടുകൂടിയവയും പൂഗപുഷ്പികയുടെ പൂമ്പൊടികൊണ്ടു സുഗന്ധികളും ഇളയ വെറ്റിക്കൊടികളാൽ പൊതിയപ്പെട്ടവയും ആയ കവുങ്ങിൻകൂട്ടങ്ങളേയും സരസമായ വാഴക്കന്നുകളുടെ ഗന്ധത്തോടു ചേർന്നുള്ള പനങ്കാവുകളേയും കണ്ടു്, അല്പയോ തോഴ, അങ്ങു് ദൃഷ്ടിക്കൗതുകത്തെ ശമിപ്പിക്കുക.

6. പാരാദസ്മാൽ:—ഈ കടൽക്കരയിൽനിന്നു വടക്കോട്ടേക്കു പുറപ്പെടുന്ന അങ്ങേയ്ക്കു് ദൂരെയായ് ഒരു ഇടയക്കുടി കടന്നുപോകേണ്ടതുണ്ടു്. അവിടെ കലങ്ങളിൽ തയിർ കടയുന്ന പണിയിൽ ഏർപ്പെട്ടപ്പോഴും കഴുത്തിൽ അണിഞ്ഞിരിക്കുന്ന മുത്തുമാലകളും ഇരുവശത്തും ആടവേ, സ്തനങ്ങളും ഇളകവേ, ഗോപിമാർ അമൃതം പ്രവഹിക്കുന്ന മാതിരിയിൽ ഓടക്കുഴൽ വായിയ്ക്കുന്നതു് അങ്ങേയ്ക്കു കേൾക്കാറാകും. അതിനെ സ്മരിക്കുമ്പോഴും അതിന്റെ തേജസ്സിൽ മറ്റെന്തിനെത്തന്നെ അങ്ങേയ്ക്കു ബഹുമാനിക്കുവാൻ തോന്നും? ശംഖുകൊണ്ടുള്ള ആഭരണങ്ങളും പനയോലത്തോടകളും

അണിഞ്ഞുള്ള ആ വല്ലവികളുടെ ഇന്ദ്രനീലക്കല്ലിനോടൊത്ത കോമളശരീരങ്ങൾ കണ്ട നേത്രാനന്ദമനുഭവിച്ചുകൊണ്ട് അതിൽത്തന്നെ തൽപരനായ് അങ്ങു നിന്നുപോകരുതു്. സുന്ദരിമാരുടെ നവയൌവനം ആക്കുതന്നെ കാമ്യമായ്ത്തീരുന്നില്ല!

7. ഏലാവല്ലീ:—ഇവിടെ ഏലവള്ളികളും ചുറ്റിയ വാഴകളുടെ മൃദുലസ്പർശംകൊണ്ട തണുത്തതും അഗസ്ത്യന്റെ പത്നിയായ ലോപാമുദ്രാദേവിയുടെ കൈശികത്തിന്റെ പരിമളം മോഷ്ടിച്ചു കൊണ്ടു വരുന്നതുമായ തെന്നൽ ഏറ്റു ലക്ഷ്മീദേവിയുടെ വിഹാരത്തിനു കല്യാണരങ്ഗവും ഭ്രമിക്കു മങ്ഗലവുമായ തിരുക്കുറുങ്കുടിയിൽ അല്ലയോ സ്നാതക, അങ്ങു ചെന്നു ചേരണം. അവിടെ മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ മൂർത്തിയുണ്ട്. അതു ദേശിങ്ങനാട്ടു രാജാക്കന്മാരുടെ സാമ്രാജ്യലക്ഷ്മിയാണു്; ലക്ഷ്മീഭഗവതിയുടെ ലീലയ്ക്കുള്ള മരതകപർവതമാണു്; സകല ചരാചരങ്ങൾക്കും അതു വിശ്രമത്തെ പ്രദാനം ചെയ്യുന്നതും കല്യാണങ്ങളെ ഉദിപ്പിക്കുന്നതും ഭക്തന്മാക്കു് അഭീഷ്ടങ്ങളെ ദോഹനം ചെയ്യുന്നതുമാകുന്നു. കലികലുഷമാകുന്ന അദ്വൈതത്തിനു് അതു ചാർവാകമതവുമാണു്. 'ഇവിടെ ഇരിക്കുക' എന്നു, വേദപാരായണത്തിൽ ആഗ്രഹത്തോടുകൂടിയ ആ ത്രിഭുവനഗുരു തന്റെ അർച്ചകന്മാർ മുഖാന്തരം, പുറപ്പെടുവാൻ ഭാവിക്കുന്ന അങ്ങയോടു് അരുളിച്ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ രാത്രിയിലെങ്കിലും അവിടം പിന്നിട്ടുകൊള്ളണം. പ്രഭുക്കളുടെ ശാസനം കഴിയുകയില്ല എന്നുള്ള സ്മരണത്തിനു നമ്മെ വിധേയരാക്കുന്നതല്ലല്ലോ.

8. തൽപര്യന്താൽ:—അതിന്റെ സമീപത്തിൽനിന്നു് ഒരു വിധത്തിൽ പുറപ്പെട്ടാൽ അങ്ങേയ്ക്കു മാർഗ്ഗമദ്ധ്യത്തിൽ താമ്രവർണ്ണനദി കാണാം. മദിക്കുന്ന പക്ഷികളുടെ ചിലച്ചിൽ കൊണ്ടു് അത്യന്തമായ് ദുർഭോഷണം ചെയ്യുന്ന കരിമ്പനകളാകുന്ന രാക്ഷസികളുടെ മധ്യത്തിൽ കണ്ണുനീർപോലെ ലഘുവായ ജലപ്രവാഹത്തോടുകൂടി കൃതശരീരയായ് താമരപ്പൂമ്പൊടികൊണ്ടു ശരീരമെങ്ങും മൂടപ്പെട്ടു് അശോകവനികയിലെ സീതയുടെ രൂപത്തിലാണു് ആ നദിയുടെ സ്ഥിതി.

8. തസ്യാസ്തീരേ:—ആ നദിയുടെ തീരത്തിൽ ഇലഞ്ഞിമൊട്ടുകൊണ്ടുള്ള മാല അണിഞ്ഞു് അപൌരുഷേയങ്ങളായ വാക്കുകളുടെ (വേദവാക്യങ്ങളുടെ) അർത്ഥത്തെ തമിഴിൽ വ്യാഖ്യാനിച്ചുകൊണ്ടു് പഴയ ഒരു പുളിയുടെ ചുവട്ടിൽ പ്രത്യക്ഷീഭവിക്കുന്ന (പ്രതിഷ്ഠിതനായ)ശാന്താത്മാവായ ശംകോപമഹർഷിയെ അങ്ങു കിഴക്കോട്ടുനോക്കി അഞ്ജലിബന്ധംചെയ്തു നമസ്കരിക്കുക.

10. തത്രോദഞ്ചൽ:—അവിടെ ഉയന്നു വരുന്ന വാഴകളെക്കൊണ്ടു ശീതളവും സഹ്യപവ്വതമാകുന്ന താമരപ്പൂവിന്റെ ബീജകോശവുമായ അഗസ്ത്യമഹർഷിയുടെ പർണശാല ഊർദ്ധഭാഗത്തു കാണുമ്പോഴം പടിഞ്ഞാറോട്ടുനോക്കി അതിനെ ശിരസ്സുകൊണ്ടു നമസ്കരിക്കണം. പൂജ്യപൂജ വലുതായ ശ്രേയസ്സിനു കാരണമാണല്ലോ.

10. പാണ്ഡ്യസ്ത്രീണാം;—പാണ്ഡ്യസ്ത്രീകളുടെ കുചസമ്മർദ്ദം നിമിത്തം നരുങ്ങിയ തിരകളോടു കൂടിയതും സമീപത്തുള്ള ഏലക്കാട്ടിൽ നിന്നു വരുന്ന കാറ്റിനാൽ മന്ദമായ് ഇളക്കപ്പെടുന്നതും കലപ്പകൊണ്ടു് ഉഴുകനിമിത്തം സുഗന്ധിയായ തീരഭൂമിയോടുകൂടിയതുമായ ആ നദി സായന്തനവന്ദനത്തിനുവേണ്ടി സ്നാനം ചെയ്യുന്ന അങ്ങയെ മോദിപ്പിക്കും.

10. തസ്യാസ്തീരേ:—അതിന്റെ സമീപത്താണു് തെങ്കാശി എന്നു പുരി;അവിടം സകലവിഭവങ്ങളെക്കൊണ്ടും നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഭൂമിയുടെ സാരഭൂതയാണു് അതു്; കറുത്ത ചളിയുള്ള സ്ഥലമാണെങ്കിലും ബാലചന്ദ്രനെ ധരിക്കുന്ന ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ നിത്യാവാസംകൊണ്ടു രമണീയമാണു്; അവിടെ ചന്ദ്രികയെക്കൊണ്ടു ധവളയാക്കപ്പെടുന്ന രാത്രി കാമിനിയെപ്പോലെ ശോഭിക്കുന്നു. അവിടെ ഒരു ആശ്ചര്യകരനായ യോഗിയുണ്ടു്—ശ്രീപരമേശ്വരൻ; അവിടുത്തെ ശിരോലങ്കാരമായ ഗങ്ഗ മത്സ്യക്രീഡകളെക്കൊണ്ടു മുഖരിതമാണു്; കങ്കണം ശബ്ദവ്യാഖ്യയിൽ സമർത്ഥമാണു്. (ഇവിടെ വാസുകിയെ കവി അനന്തനിൽനിന്നു് അഭിന്നനാക്കി ഉല്പ്രേഖനം ചെയ്യുന്നു.) സ്വാഹാദേവിയുടെ പുണ്യപരിണാമവും സ്വർഗ്ഗവാസികൾക്കു മുഷ്ണാന്നദാനം ചെയ്യുന്നതിനു ചുമതലക്കാരനുമായ അഗ്നി അവിടുത്തെ (മൂന്നാം) തൃക്കണ്ണിലുണ്ടു്. ദേഹത്തിന്റെ പകുതിയോ കുചം കന്തളം ഇവകൊണ്ടു് അങ്കിതവുമാണു്.

11. താസാമഗ്രേ:—താരുണ്യാമൃതം നിറയുന്ന ശരീരത്തോടുകൂടിയ ആ പാണ്ഡ്യസ്ത്രീകളുടെ മുന്നിൽ ഒരു വിധം ധൈര്യം അവലംബിച്ചുവേണം അങ്ങു രാത്രികാലം കഴിച്ചുകൂട്ടുവാൻ. അവരുടെ കേശപാശവും ധവളമായ പുഞ്ചിരിയും ദേഹശൌചവും കണ്ടാൽ മഹർഷിമാർപോലും അവർക്കു ദാസന്മാരായ്ത്തീർന്നുപോകും.

11. ചിത്രാമൂലേ:—ചിത്രാനദിയുടെ ഉത്ഭവസ്ഥാനത്തു സ്നാനംചെയ്തു ചമ്പകാരണ്യത്തിൽ വസിക്കുന്ന പാർവതീദേവിയെ അങ്ങു ഭക്തിപുരസ്സരം സന്ദർശിക്കണം. അങ്ങ് അവിടെനിന്നു പുറപ്പെടുമ്പോഴും രാജാവിന്റെ കോശാധ്യക്ഷനായ യജ്ഞനാരായണയ്യർ വഴിയിൽ അങ്ങേയ്ക്കു നല്ല ഭക്ഷണം നല്കും.

11. സാകംപാന്ഥൈഃ— വഴിയാത്രക്കാരോടു കൂടി വേഗത്തിൽ മറെറാരു മാഗ്ഗം കടന്നു സന്ധ്യയാകുമ്പോഴും ഗോദാദേവിയുടെ പാദാബ്ജത്തെ നമസ്ക്കരിക്കുക. ആ മഹതി ഭക്തവര്യനായ വട്ടനാഥന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ഭർത്താവിനു കൈങ്കര്യം ചെയ്യുന്നതിനു വേണ്ടി സ്ത്രീരൂപത്തിൽ അവതരിച്ചു തുളസീമാല ചൂടി ശോഭിച്ചു. നവപരിമളംകൊണ്ടു അത്ഭുതമായ പുഷ്പമാല്യമല്ല രങ്ഗശായിയായ ഭഗവാനെ ആനന്ദിപ്പിച്ചതു, പിന്നെയോ ആ ദേവി ധരിച്ചു ദൂരെത്തള്ളിയതാണു.

12. ആലോകേഥാഃ— അനന്തരം വിഷ്ണുമൂർത്തികകൊണ്ടു ഊർദ്ധത്രിപുണ്ഡ്രം ധരിക്കുന്നവരും പദ്മാക്ഷമാല തലയിൽ അണിയുന്നവരും മഞ്ഞ ഉത്തരീയം ചാർത്തുന്നവരും, ഗോദാദേവിയെ നമസ്ക്കരിക്കുന്നവരും (കേസരാകല്പൻ = വകുളാഭരണൻ) നമ്മാഴ്വാരുടെ തിരുവായ്മൊഴി ഉൽഘോഷിച്ചു ലോകത്തിന്റെ ദുരിതം നശിപ്പിക്കുന്നവരുമായ ശ്രീവൈഷ്ണവന്മാരെ കാണുക.

12. തസ്മിൻമൂർത്തിം:—അവിടെ ശത്രുക്കളാകുന്ന തമസ്സുകളെ നശിപ്പിക്കുന്നതും ദേവസേനയാകുന്ന പത്മിനിക്കു പകൽസമയവുമായ സുബ്രഹ്മണ്യസ്വാമിയുടെ വിഗ്രഹത്തെ നമസ്കരിച്ചിട്ടു ആനകളുടെ പ്രതിമകളും യോജിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള രത്നസ്തംഭങ്ങളോടുകൂടിയ ശ്രീപരമേശ്വരന്റെ ആലയംവഴി കാണപ്പെടാവുന്ന ദക്ഷിണമധുരയിൽ പ്രവേശിക്കുക.

13. കുലാവാസാം:—കാലാപായം = കല്പകാലം. പ്രോതം = കോർക്കപ്പെട്ടതു്.

13. ത്രയസ്തേഭ്യഃ:— അംഘ്രിജ = വിഷ്ണുവിന്റെ പാദത്തിൽനിന്നു ജനിച്ച ഗങ്ഗ. ജലധിദുഹിതാവിന്റെ (ലക്ഷ്മിയുടെ) പ്രാണങ്ങളാണു് മഹാവിഷ്ണു. വിനതാനന്ദനൻ (ഗരുഡൻ)സ്യന്ദനം (തേർ) ആയിട്ടുള്ളവൻ.

14. തസ്യാദൂരേപഥി: — അദൂരേപഥി = അടുത്തു്. ദായോപഭോക്ത്രി = പുത്രി. സിന്ധു സമുദ്രം. ഭുവസ്സ്രജം = ഭൂമിയുടെ മാലയായുള്ള. വേധാ ധാതുഃ = ബ്രഹ്മാവിന്റേയും ബ്രഹ്മാവു്. പാരേകാവേരി = ഗങ്ഗയുടെ മറുകരയിൽ. യാതൊരു ശ്രീപരമേശ്വരനുമായുള്ള ചേച്ച് നിമിത്തം അമൃതഗ്രന്ഥികകം പോലെ പരിശുദ്ധങ്ങളായുള്ള പഴങ്ങളെക്കൊണ്ടു് അവിടുത്തെ ജംബൂവൃക്ഷം പാരിജാതത്തിന്റെ ലക്ഷ്മിയെ പരിഹസിക്കുന്നു.

14. ശീതാൻ: — ചന്ദ്രകാന്തക്കല്ലുപോലെ ധവളമായുള്ള ജലവും തണുത്ത കാറ്റും നല്ല വെള്ളവും പഴങ്ങളും അതിഥിയായ അങ്ങേയ്ക്കു വിതരണം ചെയ്ത സഹ്യപർവതം തന്റെ ഐശ്വര്യത്തെ സഫലമാക്കും. പ്രഭുക്കളുടെ പ്രഭവം പ്രായേണ ദീനന്മാരുടെ വ്യസനശാന്തിയെ ചെയ്യുന്നതാണല്ലോ. വാരളാ = ഹംസി.

15. വാപ്യാംവാപ്യാം:—അവിടെ പൊയ്കതോറും ചന്ദ്രകാന്തക്കല്ലുകളിൽനിന്നൂറുന്ന ജലമുണ്ടു്; ജലം തോറും യുവതികളുടെ മുഖത്തോടൊക്കുന്ന താമരപ്പൂ ശോഭിക്കുന്നുണ്ടു്; താമരപ്പൂതോറും പരിമളരസംകൊണ്ടു പറന്നിക്കുടുന്ന വണ്ടുണ്ടു്. ഓരോ വണ്ടിലും നവാമൃതം പോലെയുള്ള ഗാനഭേദങ്ങളുമുണ്ടു്. അവരുടെ സുന്ദരിമാരുടെ അധരശോഭ സന്ധ്യയായും, അവർ സ്തനതടങ്ങളിൽ അണിയുന്ന മുത്തുകളും നക്ഷത്രങ്ങളായും, താമരയുടെ കാന്തിയെ കൃന്തനം ചെയ്യുന്ന അവരുടെ മുഖങ്ങളും ചന്ദ്രന്മാരായും നവസുധാസ്യന്ദികളായ മന്ദഹാസങ്ങളും ചന്ദ്രികകളായും തീരുന്നു. അവിടെ ക്രീഡാശൈലത്തിൽ പന്തുകളിക്കുന്ന കാമിനിമാരുടെ കെട്ടഴിഞ്ഞ തലമുടി കാണുമ്പോളും വർഷാരംഭം ശങ്കിച്ചു പൊയ്കകളിലുള്ള രാജഹംസങ്ങളും ആ സ്ഥലം വിട്ടു പോകുവാൻ ത്വരിക്കുന്നു. പാകശ്ലോത്തം - വിശിഷ്ടവും ആർദ്രവും. ഫലധരലതാപത്രം = വെറ്റിലെ. പ്രതോളി = നിരത്തു്, നദിക

ളുടെ കൂട്ടം മനസ്സിനെ ചലിപ്പിക്കുന്നു. ശാരം = പലമാതിരിയി
ലുള്ള നിറം. അങ്ങയുടെ നേത്രപുണ്യത്തിന്റെ ആയുസ്സിനെ പർ
ദ്ധിപ്പിക്കും.

16. ഭർത്തുഃസ്സിഗ്ദ്ധം:—വിദ്ധി = നീ അറിയുക. കല്മാഷം = പാപം. ഭവതിയുടെ പ്രാണനാഥന്റെ ബാഷ്പപൂരവുമായ് തുലനം ചെയ്യുമ്പോൾ സമുദ്രം വെറും ഗോഷ്പദമാണെന്നു സാരം.

16. തത്രാലോക്യാ: അല്പമായ തൃണം ചലിച്ചാൽപോലും വഴിയിലേക്കു നോക്കും.

17. പീയൂഷസ്യ:—ആദ്യത്തെ ശ്ലോകം അധരത്തേയും രണ്ടാമത്തേതു മന്ദഹാസത്തേയും മൂന്നാമത്തേതു രോമാവലിയേയും പരാമർശിക്കുന്നു. എന്റെ ഭാഗ്യവല്ലിയുടെ ഇളന്തളിരാണ്. പാണ്ഡുതയുടെ യൌവനം; മല്ലികയുടെ മിത്രം; കാമദേവന്റെ യശസ്സാകുന്ന ദിവ്യവല്ലിയിലെ പുഷ്പം; അമൃതത്തിനു ലജ്ജയെ ഉല്പാദിപ്പിക്കുന്നതു്. മാധുര്യങ്ങൾക്കു് ആശ്രയം. നിയമനം = നിയന്ത്രിക്കുന്നതു്. നാഭിയാകുന്ന സമുദ്രത്തിൽ നീലക്കല്ലുകൊണ്ടുള്ള അണ; കാമദേവന്റെ ഉടവാൾ; സ്തനപർവതത്തിൽനിന്നു് ഇറങ്ങിവരുന്ന കാളസർപ്പം; നിതംബബിംബമാകുന്ന കാമദേവന്റെ മണിരഥത്തിലെ നീലധ്വജം. അന്യപുഷ്ടങ്ങൾ = കയിലുകൾ. സൌരഭീ = സൌരഭ്യം. പ്രലാപങ്ങൾകൊണ്ടു ഫലമെന്തു്? വിധിയുടെ ആരംഭം വിപരീതമാകുമ്പോൾ എല്ലാം വിപരീതംതന്നെ.

29. അയിഗിരിവര:—അല്ലയോ പാർവതീദേവീ, ഞാൻ ഇതുമാത്രം അഭ്യർത്ഥിക്കുന്നു. ഉൽകൃത്തികൾ = ഖണ്ഡനങ്ങൾ. സോച്ഛ്വാലമ്പടതയുടെ കബളനം തൃപ്തിയാകുന്നതുവരെ ചെയ്യുന്നതിലുള്ള രസം ഹേതുവായിട്ടു്. കൃതാന്തന്റെ രസനയെ അതിശയേന അനുസരിക്കുന്നു (തത്തുല്യമെന്നു സാരം). കൃപാണീയം എന്ന പദ്യത്തിൽ ചില വിശിഷ്ടങ്ങളായ വ്യാകരണപ്രയോഗങ്ങളുണ്ടു്.

30. നടന്മൂഡ:—പ്രഥമഭ്രധരം = കിഴക്കൻമല (ഉദയാദ്രി)

33. താര്യാസിന്ധു:—കൌരവികളായ സ്ത്രീകളുടെ മുങ്ങുന്നതും പൊങ്ങുന്നതുമായ വദനകമലങ്ങളോടുകൂടിയ ആ നദി പൊൻതാമരകളാൽ ധാരാളമുള്ള ആകാശഗംഗയെ ഭയതരളമാക്കുന്നു.

40. ഭംഗ്യാവ്യംഗ്യാധ്വനി:—വ്യംഗ്യമാർഗ്ഗത്തിൽ പരിചയിച്ചവർ. ബാല്യത്തിൽ തന്നെ പരിപക്വാവസ്ഥയെ പ്രാപിച്ച

വ്യാകരണജ്ഞാനത്തോടുകൂടിയവർ. സരസ്വതിയാകുന്ന കല്പല തയ്ക്ക് ചെറിയ ഊന്നുകമ്പുകൾ. സുമനസ്സുകൾ = വിദ്വാന്മാർ.

44. ഗ്രുഢംതാസാം:—ജഘനത്തിൽ വ്യാമം (രണ്ടുകൈയും നീട്ടിയാ യാൽ ഒരു കൈയുടെ വിരലുകളുടെ അറ്റം തൊട്ട് മറ്റൊരുകൈ യുടെ വിരലുകളുടെ അറ്റം വരെ വരുന്ന നീളം) കൊണ്ട് ഗ്രഹി ക്കേണ്ടവയും നടുവു മുഷ്ടികൊണ്ട് മാത്രം ഗ്രഹിക്കത്തക്കവയും ഹേമശൈലങ്ങൾ പോലെയുള്ള സ്തനങ്ങളോടുകൂടിയവയുമായ എന്റെ പ്രാണങ്ങൾ (പ്രേയസി).

49. അസ്തിസകവി:—കവിലോകം നമസ്കരിക്കുന്ന പ്രസിദ്ധനായ ഒരു രാജാവുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സേനയെ കാണുമ്പോൾ ശത്രു അനവധി വിപത്തുള്ളവയും ക്ഷുദ്രജനങ്ങൾ അധിവസിക്കു ന്നതുമായ പർവതത്തിൽ കയറി പല ദിക്കുകളിലുമായ് ഓടുന്നു. സാധുസംരക്ഷകനും പാപികളുടെ പതനവിഷയത്തിൽ ദൃഢവ്രു തനുമാകുന്ന അദ്ദേഹം. യസ മാൽ, ഉർവീ, ആപ, അരം. പ്രീതിം = യാതൊരുവനിൽനിന്നു ഭൂമി അത്യന്തം പ്രീതിനേടി; സത്തു കൾ യാതൊരുവന്റെ വ്യാപാരം അമലമെന്നറിയുകയും ചെയ്യു ന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പദസരോജങ്ങളിൽ നമിക്കുന്ന ഈ ജനത സദാ ലക്ഷ്മീസമ്പാദകനായ അദ്ദേഹത്തെ ഭൃതിധരനും വ്യാള പതി (വാസുകി) യെക്കൊണ്ട് അലങ്കൃതമായ കൈയോടുകൂടി യവനുമായ രാജശേഖരൻ (ചന്ദ്രശേഖരൻ = ശിവൻ) എന്നു വ്യവ ഹരിക്കുന്നു. രാജപക്ഷത്തിൽ ഭൃതി ഐശ്വര്യം എന്നും വ്യാളം ആനയെന്നും. രാമനോടു തുല്യനാകകൊണ്ടാണ് ബ്രഹ്മാവു് അദ്ദേഹത്തെ രാമാഭിധാനനായ് ജനിപ്പിച്ചതു്. ശ്രീരാമൻ രക്ഷ സ്സുകൾക്കു് അപായത്തെ ചെയ്തു; ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ കമ്മമോ രക്ഷസ്സുള്ള ഉപായത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നതാണ്. അദ്ദേഹം സ്വശ രീരംകൊണ്ട് പ്രാണികൾക്കു നേത്രപ്രമോദം നല്കുന്ന കാല ത്തിൽ രവിഭവായ കവിയാൽ പുരദഹനം എന്ന ഈ കാവ്യം ബുദ്ധിബലത്തെ ആശ്രയിച്ചു ചുരുക്കി നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടു.

50. അവനതദേവം:—ഞാൻ സമ്പത്തിനായിക്കൊണ്ട് ദേവന്മാരാൽ നമസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന പരമപുരുഷന്റെ ദേഹത്തെ വന്ദിക്കുന്നു. സമുദ്രത്തിന്റെ മധ്യത്തിൽ ആണ് അവിടത്തെ പദം (സ്ഥാനം)

ആ ദേവന്റെ തത്വം ഉത്തമമെന്ന യതികൾ അറിയുന്നു. കാവ്യ ലതകൾക്കു് ഉദ്യാനവും തേജസ്വിയുമായ ആ രാമരാജാവു ജയിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം ഗജമസ്തകത്തിന്റെ വിലാസത്തെ വഹിച്ചുകൊണ്ടു നിരസ്തകലിമലമാകും വണ്ണം (ഇലാം) ഭൂമിയെ ചുമൽകൊണ്ടു ധരിക്കുന്നു. (അത്തരത്തിലുള്ള ചുമലോടുകൂടിയവനെന്നു് അർത്ഥം.) നല്ല പ്രമേയത്തോടു കൂടിയതും എന്നാൽ യമകരൂപത്തിൽ നിബദ്ധവുമായ ഈ ഔരികഥയിൽ ഇതിന്റെ ബലാബലങ്ങളെ ശംസിച്ചുകൊണ്ടു സത്തുക്കൾ അല്പം ദയ ചെയ്യട്ടെ.

50. അർത്ഥപ്രകാശികാ:—പൌരദഹനീ = പുരദഹനത്തെ സംബന്ധിച്ചതു്. ഔരീശാസനം മൂക്കോലകൾ ദേവിയുടെ കല്പന.

51. മഹിഷപ്രോഥ:—പ്രോഥം = പന്നിയുടെ മൂക്കും വായും.

53. അസ്സിസരാജാ:—നീതികൾ പരയായ ഗതിയായു് രാമാഖ്യനായ ഒരു രാജാവുണ്ടു്. അനീതേഃ യസ്യധരാജാനീതേ കുലേ = ഈതി ശത്രുബാധ (യില്ലാത്ത) യാവനൊരുത്തന്റെ ധരാജാനികളാൽ (രാജാക്കന്മാരാൽ) പ്രാപ്തമായ കുലത്തിൽ രത്നങ്ങൾ ശോഭിച്ചിരുന്നു എന്ന ജനത അറിയുന്നു. യാതൊരുവൻ സേനയാകുന്ന (നാവാ) തോണികൊണ്ടു് ശരമയമായ (വാരി) ജലത്തെ (ധുനാനാഃ) പ്രവഹിപ്പിക്കുന്ന (അരിപ്രകരനദീഃ) ശത്രുസംഘങ്ങളാകുന്ന നദികളെ തരണംചെയ്തു. ഭൂമിയിൽ നാനാവാരി (പലവിധത്തിലുള്ള ഭാഷകളോടുകൂടിയ) വനത്തേയും (നാനാ, വാ, അരിവ്യസനൈഃ) അരിവ്യസനങ്ങളോടുകൂടാതെയും തരണം ചെയ്തു. ശ്ലോകത്തിലെ നാലാംപദത്തിൽ പൊടിവുള്ളതിനാൽ അർത്ഥം അസ്പഷ്ടം. ശേഷം ശ്ലോകങ്ങളിലും അർത്ഥക്ലിഷ്ടതയുണ്ടു്.

56. ഏവമേനം:—ഇപ്രകാരം അതിമാനുഷചരിത്രനും സേവിക്കുന്ന ജനങ്ങളുടെ ദൈന്യത്തെ ഖണ്ഡിക്കുന്നവനും ആയ ഇദ്ദേഹത്തെ (ശങ്കരാചാര്യരെ) കാണണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹത്തോടുകൂടി, ഭിക്ഷുക്കളെ ആദരിക്കുന്ന കേരളരാജാവു് തന്റെ മന്ത്രിയെ അയച്ചു വിളിപ്പിച്ചു. ശങ്കരാചാര്യർ കുശലപ്രശ്നംചെയ്തുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ ശത്രുകാലനായ രാജാവു് താൻ നിർമ്മിച്ച മൂന്നു നാടകങ്ങൾ പതിനായിരം പൊന്നോടുകൂടി അവിടുത്തേക്കു സമർപ്പിക്കുകയും

അതു ചുരുക്കത്തിൽ വായിച്ചുകേട്ടു് ''അവിടന്നു് ഇതു തിരിയെ ഗ്രഹിച്ചുകൊള്ളുക'' എന്നു് അരുളിച്ചെയ്തുകൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. നിഘൃഷ്ടം = ഉരസിയതു്. പന്നഖം = പാദനഖം. ആ മൂന്നു നാടകങ്ങളും വർദ്ധിക്കുന്നുവോ എന്നു അവിടന്നു് ചോദിച്ചതിനു് പ്രമാദംകൊണ്ടു് അവ അഗ്നിക്കിരയായു് തീന്നുപോയ വിവരം രാജാവു് അറിയിച്ചു. അപ്പോഴും ആചാര്യസ്വാമികളും അവ മുഴുവൻ ചൊല്ലിക്കൊടുക്കുകയും രാജാവു് എഴുതി എടുക്കുകയുംചെയ്തു. രാജശേഖരനാമാവായ അദ്ദേഹം വിസ്മിതനായി.

64. രചയ:—ലാഘവത്തെ വർജിക്കുന്ന ആത്മാവോടുകൂടിയവരാൽമാത്രം ജയിക്കപ്പെട്ടതു്. അർച്ചി = കിരണം.

103. അത ഏവ ഹി ദേവസ്യ:—മഹിമാവുകൊണ്ടും നാമം കൊണ്ടും ശ്രീപാർവതീദേവിയെ അനുസ്മരിപ്പിക്കുന്ന. സത്തുക്കളുടെ ആനന്ദത്തെ അത്യന്തം വർദ്ധിപ്പിക്കുന്ന. ചെവികളുടെ ഉപരിഭാഗത്തു വിന്യസിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള തുളസീമഞ്ജരിയുടെ പരിമളത്തെ ആഘ്രാണം ചെയ്യുന്നതിനോ എന്നു തോന്നുമാറു് നയനമാകുന്ന ഭൃങ്ഗിയെ അതിനു സമീപം നയിക്കുന്ന.

104. പ്രത്യഗ്രോദ്യൽ:—സ്രഗ്വാസകം = സുഗന്ധിയായ ഗോപിക്കുറി ധരിച്ചിട്ടുള്ളതു്.

120. ഇതിമഹിതപദാബ്ജേ:—(രുദ്രനാരായണീയേ) ശങ്കരനാരായണമൂർത്തിയുടെ മഹിതമായ പദപദ്മത്തിൽ ഭ്രമരവൃത്തിയെ ഭജിക്കുന്നവനും (ചാതകസ്യ) ചാതകത്തെപ്പോലെ (തൽകൃപാ) ജലാർത്ഥിയുമായ ദാമോദരച്ചാക്കിയാരാൽ ഗൌരവമുള്ള ഈ ശിവവിലാസമെന്ന കാവ്യം നിബന്ധിക്കപ്പെട്ടു.

130. അഥാസരതി:—മദമാകുന്ന അഗ്നിക്കു വിറകും പുരുഷന്മാരാകുന്ന ദേവന്മാരുടെ നിന്നിമേഷങ്ങളായ നേത്രങ്ങൾക്കു നന്ദനോദ്യാനവും തന്റെ ബന്ധുക്കൾക്കു കല്പവൃക്ഷവും യുവാക്കന്മാരുടെ ധൈര്യത്തെ ഒലിപ്പിക്കുന്നതും, മന്മഥനാകുന്ന വിശിഷ്ടഭടന്റെ മണിത്തേരുമായ യൌവനത്തിന്റെ ആസാരത്തിൽ (വർഷത്തിൽ) ആ രാജപുത്രി ശോഭിച്ചു.

142. പക്ഷച്ഛിദാ:—

പക്ഷങ്ങം ഗോത്രാരിയരിഞ്ഞ ഭ്രമിഭ–
ല്ലക്ഷങ്ങളാലാശ്രിതനിശ്ശരണ്യനോ
ത്രുക്ഷാരി തോല്പിച്ച നൃപാലരാൽപ്പരം
രക്ഷയ്ക്ക ധർമ്മോത്തരമധ്യമൻ വിധം.'' (കുണ്ടൂർ)

143. തുരുഷ്കോനിഷ്ക്രാമൽ: — നിഷ്ക്രമിക്കുന്ന കുതിരകളുടെ കുളമ്പുകളാകുന്ന തൂമ്പകൊണ്ട് പൊടിക്കപ്പെട്ട ഭൂമിയിലെ ധൂളിക്കൂട്ടത്താൽ ആചമനം ചെയ്യപ്പെട്ട സമുദ്രജലത്തോടുകൂടിയവനും ബലാൽകാരേണ ഉള്ള ആകർഷണത്താൽ മുറിവേറ്റ ശത്രുസൈന്യങ്ങളാൽ ചൂഴപ്പെട്ടവനുമായ തുരുഷ്കൻ (ടിപ്പുസുൽത്താൻ) കൃതാന്തന്റെ ദിക്കിലേക്ക് (തെക്കൻ ദിക്കിലേക്കു) പുറപ്പെട്ട എന്ന വാർത്തയുണ്ടായി.

143. ജിത്വാ:— ഹല്ലോഹലേശൻ=നീലേശ്വരത്തു രാജാവ്. ഹൃത്വാ ത്മാനേതദീയാൻ. ഈ കോലത്തിരി രാജാവിന്റെ ധനങ്ങളെ അപഹരിച്ചിട്ട്.

144. പരചക്രൈഃ:—ശത്രുസൈന്യങ്ങളാൽ ആക്രമിക്കപ്പെടാത്തതും ധർമ്മസങ്കരം ബാധിക്കാത്തതും ആയ ഭൂമി ഭർത്താവിനാൽ രക്ഷിതയായാൽ ആ ഭർത്താവിനു് ആപത്തു വരുമ്പോഴും അദ്ദേഹത്തെ രക്ഷിക്കുന്നു.

147. സേച്ഛ്വാ:—യഥേച്ഛം ഭഗ്നമാകുന്ന ഭാഗ്യമേഘത്തിന്റെ മിന്നൽപ്പിണരാകുന്ന ലക്ഷ്മിയെ ആക്കും തടുത്തു നിറുത്തുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല; ആയുസ്സോ സർവദാ പ്രയാണോന്മുഖമായിത്തന്നെ ഇരിക്കയും ചെയ്യുന്നു. കാവ്യാമൃതങ്ങളെക്കൊണ്ടു നിങ്ങളുടെ യശഃകായത്തെ രക്ഷിക്കുന്ന സൽകവികളെ, അല്ലയോ രാജാക്കന്മാരേ, നിങ്ങൾ ഗർവംകൂടാതെ ആരാധിക്കുവിൻ. ഇവരുമായുള്ള പ്രേമബന്ധത്തിൽ നിങ്ങൾ വിരോധികളായിരിക്കരുതു്. ഇവരുടെ പ്രസാദംകൊണ്ടു നിങ്ങൾക്കു സൽകീർത്തിയുണ്ടാകും. സന്തുഷ്ടന്മാരായ കവികൾ ശ്രീരാമന്റെ സച്ചരിത്രം നിർമ്മിച്ചു; അവർ ക്രുദ്ധന്മാരായപ്പോൾ മൂന്നുലോകവും ജയിച്ച ദശമുഖൻ (ലോകത്തിനു) ഹാസ്യനായിത്തീരുകയും ചെയ്തു.

148. കിഞ്ചിൽപൂർവ്വാരണ:--

''ചൊല്പൊങ്ങും രണ്ട മീമാംസകരം കുലഗുരുവാ-
മാമഹർഷീന്ദ്രർ വാഴും
സത്മം കാൺകല്പമൊന്നായതിനടയകിഴ-
ക്കേപ്പുറം പോക്കളത്തിൽ
ദർപ്പം കൂടുന്ന വാദിപ്പടയവിടെ വരു-
ന്നാകിൽ വാദംനടത്താ-
നൊപ്പം വ്യാഖ്യാനശാലാവളഭിനിരയിൽ നി-
ല്ക്കുന്ന കീരങ്ങളത്രേ.

ശാസ്ത്രവ്യാഖ്യാനമെന്നോ ഹരിഹരകഥയോ
പാനഥസൽകാരമോ നൽ-
ശാസ്ത്രജ്ഞാലാപമോ ചെറവനുടെ ഹൃദയാ-
കർഷണം ചെയ്വതാകിൽ
അത്തവ്വുന്നിണംങ്ങും ദ്വിജനിരയമരും
പൂവനക്കുന്നിൽ വാഴ്കെ-
സ്വസ്ഥം കൂകീട്ട, കങ്ങോർ തവ സുമധുരമാം
സൂക്തി കേൾക്കും; രസിക്കും.

ശ്രാഘ്യച്ചന്ദസ്ഥിതിക്കൊത്തൊരു വിധമിഹ ഞാൻ
ശോഭനോത്ഥത്തിൽ വിട്ടീ-
ക്കേൾംക്കേണ്ടും ശബ്ദമോടേ സുരസികസുമന-
സ്സേറിയഭ്രാന്തവൃത്യാ
സാമാന്യം ദൂരമെത്തിശ്ശിഥിലനിലയിലീ-
ക്കാവ്യമൊത്തങ്ങയേയാ-
ദ്ധീമാൻ നോക്കുന്നതായാലതുമുതലയി തേ
ശ്രദ്ധമാകും പ്രചാരം'' (കുഞ്ഞിക്കുട്ടൻതമ്പുരാൻ)

149. പയ്യരാഢ്യ:— അല്ലയോ പയ്യരാഢ്യനായ മഹർഷേ; അങ്ങയെ ഞാൻ കവിതാമാർഗ്ഗത്തിൽ കാളിദാസനായും ദാന വിഷയത്തിൽ കല്പവൃക്ഷമായും സർവജ്ഞതയിൽ ബാലച ന്ദ്രധരനായ പരമശിവനായും കല്പിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

149. യസ്മിൻ:—സരസ്വതീദേവിയുടെ തൃക്കൈയിൽ വിലസുന്ന വീണയുടെ നാദത്തോട് തുല്യങ്ങളും ഗുരുവായൂരപ്പൻ പ്രകടമായ

ശിരഃകമ്പം കൊണ്ട് സംഭാവനം ചെയ്യുന്നവയും വാഴപ്പഴത്തിൽ നിന്നൊഴുകുന്ന തേനിന്റെ പരിമളത്തോട് കൂടിയവയുമായ സൂക്തികളുടെ ജനയിതാവും എല്ലായ്പ്പോഴും വൈദികമാർഗ്ഗസഞ്ചാരത്തിൽ ശ്രദ്ധാലുവും സാഹിത്യത്തിന്റെ മറുകരകണ്ടവനും കേരളഭൂമിക്കു തിലകവുമായ ഋഷി യാതൊരു ദാമോദരനിൽ പ്രീണനായിരിക്കുന്നു.

150. വേദേസാദര: — ശാതം = മൂച്ചയുള്ളതു്. അങ്ങു് ആക്കുതന്നെ വിസ്മയത്തെ പ്രദാനം ചെയ്യുന്നില്ല!

151. ശിഖണ്ഡി-മയിൽ. തുണ്ഡീരം = തൊണ്ടമണ്ഡലം. ഉപശല്യം= നഗരത്തിനു സമീപമുള്ള തുറസ്സായസ്ഥലം.

152. തപശ്ചരണ:— തപശ്ചര്യയിൽ കുശലന്മാരും എല്ലാ ശാസ്ത്രങ്ങളും ശൈശവത്തിൽ തന്നെ അഭ്യസിച്ചവരും മഹായാഗങ്ങളും അനുഷ്ഠിച്ചവരും വേദത്തിൽ ശ്രദ്ധാലുക്കളും ഉൽകൃഷ്ടകുലങ്ങളിൽ ജനിച്ചവരും സരസ്വതീദേവി നാവിൽ വസിക്കുന്നവരും അതിഥിസൽകാരംകൊണ്ട് ദിവസങ്ങളും കഴിക്കുന്നവരുമായ ശ്രോത്രിയബ്രാഹ്മണർ. തീർത്ഥൻ=ഉപാധ്യായൻ. അന്തർവാണികം=ശാസ്ത്രജ്ഞന്മാർ. താമ്രചൂഡക്രോഡനഗരം = കോഴിക്കോട്ടു്. ആഡ്യൌകത=പ്രാപിച്ചു. സൌവിദല്ലന്മാർ=ഹരിക്കാരന്മാർ. ശത്രുരാജാക്കന്മാരുടെ പ്രതാപമാകുന്ന വേനൽകാലത്തിനു പുഷ്കലാവർത്തമേഘമായുള്ളവൻ. കുടുംബി=ഗൃഹസ്ഥൻ.

153. ദേവോപി:— വിഘടമാനം - വികസിക്കുന്നതു്. ആദിക്ഷൽ=ആജ്ഞാപിച്ചു. അഹായ=വേഗത്തിൽ. മനസ്സംവനനം = ഹൃദയാകർഷകം. ത്രൈവിദ്യൻ = മൂന്നുവേദങ്ങളിലും പണ്ഡിതൻ.

154. നോലിപ്പാ:—ഞാൻ ദിക്കുകളെ യശസ്സുകൊണ്ട് പൂശിയില്ല; ഗുരുക്കളെ ശുശ്രൂഷകൊണ്ട് സന്തോഷിപ്പിച്ചില്ല; ഋണത്രയം വിടുവാനായു് ഗൃഹസ്ഥാശ്രമം സ്വീകരിച്ചില്ല; യാചകന്മാരുടെ ആഗ്രഹം പൂരിപ്പിച്ചില്ല; സ്ത്രീകളുടെ കഥകൂടികേട്ടില്ല. ഇപ്പോഴും തന്നെ ആകസ്മികമായു് ദയയില്ലാത്ത വിധിഹതകനാൽ നയിക്കപ്പെടുന്നവല്ലോ.

154. പ്രണയചപലാഃ—സ്ഫാരങ്ങം=വിസ്തൃതങ്ങം. കാമവികാരത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നവ. ചലാചലതാരകഃ=ഇളകുന്ന കൃഷ്ണമിഴികളോട് കൂടിയവ.

154. കേളീരാവോ:—വിജയയുമായ് തുടന്ന നമ്മസല്ലാപം അവസാനിച്ചില്ല; നടനം ചെയ്യുന്ന പരമശിവനിൽ പതിപ്പിച്ച നോട്ടം പിൻതിരിഞ്ഞില്ല; കാൽകൊണ്ട് ചവിട്ടിയപ്പോഴും പാദഘടകം ഉച്ചത്തിൽ ശബ്ദിച്ചുപോലുമില്ല. **അമ്മേ,** പാർവതീദേവി, അവിടത്തെ മഹിഷമഥനമെന്ന ഈ **ലീല** എന്തൊരുലീലയാണ്!

154. അമീകിമപി: —കുലച്ച വാഴകളുടെ തളിരിലകളിൽ തങ്ങിനിൽക്കുന്ന വണ്ടുകളോടുകൂടിയവയും മേഘങ്ങളെക്കൊണ്ട് മലിനമായ ആകാശം കാണുകനിമിത്തം ഉല്ലസിക്കുന്ന കർഷകസ്ത്രീകളുടെ കണ്ണുകളുടെ കാന്തികൊണ്ട് താപിഞ്ഛവർണം കലർന്ന വയുമായ ഈ ദിനങ്ങളും മനുഷ്യർക്കു സന്തോഷത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നു.

154. കുര്യാൽപ്രീതിം :—

കോട്ടം വിട്ടച്ചസൌധാവലി ഗഗനതല-
ത്തട്ടുമ്മുന്ന കോഴി—
ക്കോട്ടെന്നാപ്പട്ടണം നിന്നുടയ മിഴിയിണ-
യ്ക്കേറുമാനന്ദമേകും;
ചട്ടറ്റബ്ബാഹ്ലവീര്യത്തികവിൽ മറുനൃപ-
ക്കുറവർ കപ്പം കൊടുക്കും
മട്ടൻപിൽ കാപ്പതുണ്ടാപ്പുരമുരിരുയരും
കുന്നലക്കോനവന്മാർ.

വീടേതാണെങ്കിലും വെകുളി വിലസിന വെൺ-
മേട; വെൺമേടതോറും
കേടേലാതേ മണക്കും പുതുമലർശയനം;
പുഷ്പതല്പങ്ങം തോറും
കൂടേണ്ടും സ്ത്രീപുമാന്മാരതിരസമൊടഹോ;
സ്ത്രീപുമാന്മാർകം തോറും
പാടേ കൂടിക്കളിക്കും ഭുവനവിരുതനാം
മാരനുണ്ടാപ്പുരത്തിൽ.

കണ്ണത്തിങ്കൽ കരിംകൂവളമലർ വെറുതേ
നൽക്കടാക്ഷം കിടക്കെ;–
ത്തിണ്ണം മന്ദസ്മിതം ചെല്വവെയണിമുലമേൽ
ഭാരമാകുന്ന ഹാരം;
മിന്നും വാർകുന്തലേന്തും തനതു മണമതിൽ–
ത്തന്നെവണ്ടുന്മദത്താൽ
ച്ചിന്നമ്പോളപ്പുരത്തിൽത്തരുണികളുണിവൂ
മംഗലത്തിന്റെ പുഷ്പം.

സ്വന്തം പെൺപൈതലാളാം രമയവിടെയിരി–
പ്പുള്ളതായ്ക്കണ്ടുപാരം
ചിന്തും സ്നേഹത്തിനാലുള്ളിളകുമൊരുവിധം
നിത്യവും വാഹിനീശൻ
ഹന്ത! ദ്വീപാന്തരത്തുള്ളണിമണികയംനിറ–
ച്ചുള്ള വൻകപ്പൽ മറ്റും
ചന്തത്തോടിങ്ങിറക്കിത്തരളതരതിര–
ക്കൈകളാൽ പുൽകിടുന്നു.'' (കുഞ്ഞിക്കുട്ടൻതമ്പുരാൻ)

155. പ്രക്രീഡൽ:—ക്രീഡിക്കുന്ന കാർത്തവീര്യാർജ്ജുനന്റെ ഭുജങ്ങളെക്കൊണ്ട് ബന്ധിക്കപ്പെട്ട പിന്നീട് പൊട്ടിയൊഴുകുന്ന നർമ്മദാനദിയിലെ ജലസമൂഹത്തിന്റെ ഗർവത്തെ ശമിപ്പിക്കുന്നതിനു സാമർത്ഥ്യമുള്ള വാഗ്ഗുംഫം കൊണ്ട് ഗംഭീരൻ.

155. ഉദ്ദണ്ഡഃ:—അങ്ങയുടെ ശാർദ്ദൂലമുദ്രാങ്കിതമായ കൊടി സൂര്യമണ്ഡലത്തെക്കാളും ഉയർന്നുപോകുന്നു; ആ ഉയർച്ച തടയേണ്ടതാണു്; അല്ലെങ്കിൽ ആ മുദ്ര കണ്ടു ഭയപ്പെട്ട ചന്ദ്രബിംബത്തിൽനിന്നു മാൻ ഓടിപ്പോകും; അപ്പോൾ ചന്ദ്രൻ അങ്ങയുടെ പ്രേയസികളുടെ മുഖങ്ങൾക്കു തുല്യനായിത്തീരുകയും ചെയ്യും.

157. അനാരാദ്ധ്യ:—കാളിയെ ആരാധിക്കാതെയും വീടിയെ ആസ്വദിക്കാതെയും മന്ത്രശക്തികൂടാതെയും മറ്റു ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നു മോഷ്ടിക്കാതെയും വിസ്താരംകൊണ്ടു പ്രസിദ്ധമായുള്ള പ്രബന്ധം നിർമ്മിക്കുന്നതിനു് ബ്രഹ്മസൃഷ്ടമായ ഈ പ്രപഞ്ചത്തിൽ ഞാനല്ലാതെ മറേതൊരു കവിയുണ്ടു്?

157. ധന്യധന്യധനീനാഃ:—ധനിമാർഗ്ഗത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നവരായും മഹാഭാഷ്യസമുദ്രം ആചമനം ചെയ്തവരായും അന്യന്മാരുടെ ഗുണഗണങ്ങളെ ശ്ലാഘിക്കുന്നവരായും ചില ധന്യന്മാർ കേരംവിപ്പെടുന്നുണ്ട്; അവരെ ഞാൻ നമസ്കരിക്കുന്നു. പ്രത്യാഹാരഗ്രഹണത്തിൽപോലും (പാണിനീയവ്യാകരണത്തിൽ അണ് അക് മുതലായ പ്രത്യാഹാരങ്ങളും) മനസ്സു ഭ്രമിക്കുന്നവനും സാഹിത്യവിദ്യയിൽ ഒറക്കണ്ണനായ നാണപ്പനെന്നു പേരുള്ള ഒരാൾ എന്തെങ്കിലും വ്യവഹരിച്ചുകൊള്ളട്ടെ; അതുകൊണ്ട് എനിക്കു യാതൊരു ക്ഷതിയുമില്ല.

157. കോലാനേലാ:—

ചാരേ നല്ലേലമാലാവനമണമണികോ—
ലത്തുനാട്ടിൽക്കടക്കൂ;
പേരേറെച്ചൊൽപ്പെട്ടം ശങ്കരകവിമുതൽപേ-
രാസ്ഥലത്താണിരിപ്പൂ.'' (കുഞ്ചിക്കുട്ടൻതമ്പുരാൻ)

158. ജംഭരിപു:—ദേവേന്ദ്രന്റെ കൊമ്പനാനയുടെ മസ്തകങ്ങളുടെ ഡംഭത്തെ സ്തംഭിപ്പിക്കുന്ന കുചകുംഭത്തിന്റെ ആലിംഗനത്തിൽ തൽപരനായ ശിവനോടുകൂടിയതു്.

158. സർവോൽകൃഷ്ടാ:—

''എല്ലാംകൊണ്ടും വലിപ്പം ദ്വിജർകളിൽ മലയാ-
ളത്തുനമ്പൂരിമാക്കാ-
ണല്ലാസാൽ വള്ളികൌണിപ്പുഴകളിടയിലു-
ള്ളോക്കതിൽത്തന്നെ മെച്ചം;
ചൊല്ലാന്നീബ്ഭാരതാഖ്യപ്പുഴയിലുടയകാ-
റേററിടം ദിക്കിലുള്ളോ-
ക്കെല്ലാം സൌശീല്യവും വിദ്യയുമധികമൊരൈ-
ശ്വര്യവും കൂടുമല്ലോ.'' (കുഞ്ചിക്കുട്ടൻതമ്പുരാൻ)

159. സ്വസ്മിൻവേശ്മനി:—എല്ലാ വിഭവങ്ങളും നിറഞ്ഞ തന്റെ ഗൃഹത്തിൽ പൂജനീയന്മാരെ സമാരാധനം ചെയ്തുകൊണ്ടും ഗുണപൂർണ്ണയായ പ്രേയസിയോടും ഗുണവാന്മാരായ പുത്രമിത്രങ്ങളോടുംകൂടി കേരളത്തിൽ വസിച്ചു ഭക്തിപൂർവം ശ്രീരാമന്റേയും ശ്രീകൃഷ്ണന്റേയും കഥകളെ ശ്രവണം ചെയ്തുകൊണ്ടും കാലം

കഴിക്കുന്നവർ ധന്യന്മാരാകുന്നു. 'തദ്' എന്ന പദം 'അധിവസൻ' എന്നതിനു മുൻപിൽ ഉദ്ധരിച്ചു ചേർക്കണം.

159. ശംഖപ്രേംഖൽ: — പ്രേംഖത്ത് = ശബ്ദിക്കുന്നതു്. ചട്ടലം = സമീചീനം. പടഹം, ശൃങ്ഗം, ഭേരി, താളം, വീണാ, ഡക്കാ, ഡുക്കാ ഇവ വാദ്യവിശേഷങ്ങൾ. രംഗത്ത് = ശബ്ദിക്കുന്നതു്. ഉദ്ദാമരം ശബ്ദായമാനം. മഹനീയങ്ങളും വിശ്രംഖലങ്ങളുമായ വിലാസങ്ങളോടുകൂടിയ (മഹേളകം)സ്ത്രീകൾ.

159. അങ്ഗജ:—അങ്ഗത്തിൽ ജനിക്കുന്ന ചൂടിനെ നശിപ്പിക്കുന്ന കഞ്ഞി; കാമതാപത്തെ ശമിപ്പിക്കുന്ന സുന്ദരി. ലാവണ്യം ശ്രാണാപക്ഷത്തിൽ ലവണഭാവം. അമൃതത്തെ താഴ്ത്തുന്ന ഉപദംശത്തോടുകൂടിയതെന്നു ശ്രാണാപക്ഷത്തിൽ.
ചോക്ഷയന്തേ: — വില്ലുതട്ടിക്കൊണ്ടു കുഞ്ഞുങ്ങൾ ഉച്ചത്തിൽ ആർത്തുവിളിക്കുന്നു. എല്ലാ സ്ത്രീകളും ഭർത്താക്കന്മാരെക്കൊണ്ടു് അർത്ഥകാമങ്ങളെ നേടുന്നു. എല്ലാ പുരുഷന്മാരും പ്രേയസിമാർക്കു വിചിത്രതരമായ വസ്ത്രം സമ്മാനിക്കുവാൻ അതിശയേന ഉഴറുന്നു.

160. ഉദ്ദണ്ഡാഖ്യ: :—ഗംഗാനദിയുടെ പ്രവാഹത്തിനു ലജ്ജ വളർത്തുന്നതും ഈഷൽഫുല്ലമായ മുല്ലപ്പൂവിലെ തേനിനെ ജയിക്കുന്നതുമായ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ വാശ്ശാടി കേൾക്കേണ്ടതാണു്.

161. അദ്യഖലു: പാദമാകുന്ന പാരിജാതത്തിനു രാജകിരീടങ്ങളിലുള്ള മാണിക്യരത്നങ്ങളുടെ കിരണങ്ങൾ തളിരുകളാകുന്നു. പത്രപടലികാ = പത്തിക്കീറുകളുടെ കൂട്ടം. പരിക്ഷേപപാരീണം = നശിപ്പിക്കുന്നതിനു സമർത്ഥം. ഖണ്ഡപരശു = ശിവൻ. അസഹിഷ്ണു = സ്പർദ്ധിക്കുന്നതു്. യശസ്സാകുന്ന വസ്ത്രംകൊണ്ടു് ആശാംഗനകൾക്കു പുതപ്പിടുന്നു. സരസിരുഹാസനവാമലോചനാ = വാണീദേവി. സാഹായ്യകദായി സഹായിക്കുന്നതു്; അതുപോലെയുള്ളതു് എന്നു സാരം. സന്താനം കല്പവൃക്ഷം. വൈകർത്തനൻ കർണ്ണൻ. വദാന്യർ ദാനശൌണ്ഡർ. അനധ്യായപർവം = പഠിത്തംപാടില്ലാത്ത അഷ്ടമി, വാവു്, പതിന്നാങ്കു് മുതലായ ദിവസങ്ങൾ. കല്പവൃക്ഷാദികളുടെ മാഹാത്മ്യം സാമൂതിരിയുടെ മാഹാത്മ്യത്തെ അപേക്ഷിച്ചു നിസ്സാരമെന്നു സാരം. ശത്രുക്കളുടെ പരാക്രമമാകുന്ന ഇടിത്തീക്കു കല്പാന്തമേഘം. ധർമ്മമാകുന്ന മന്ദരപർവതത്തെ താങ്ങുന്ന ആദികൂർമ്മം.

കലാപിനീ = പെൺമയിൽ. തന്റെ നഗരത്തിന്റെ പുറക്കൊട്ടിലിൽ ലക്ഷ്മീദേവിയാകുന്ന പിടിയാനയെ തളച്ചിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ തേജസ്സാകുന്ന അഗ്നിക്കു ശത്രുക്കളുടെ ബാഷ്പപൂരമാണു് നെയ്യു്. പർവതപാരാവാരപാകശാസനൻ = കുന്നലക്കോൻ. ആസ്ഥാനത്തിൽ വന്നുചേർന്നിട്ടുള്ളവർ. ബാണങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള ആക്രമണം; ധൂളികളാകുന്ന മേഘങ്ങൾ; അവ ആദിത്യപ്രകാശത്തെ നിരോധിക്കുമ്പോൾ അഹസ്സു മേഘച്ഛന്നമായിത്തീരുന്നു. വെള്ളിലുകളാകുന്നതു കൊടിക്കൂറകളാണു്; അങ്ങനെയെല്ലാമുള്ള യുദ്ധമാകുന്ന മഴക്കാലത്തെ തന്റെ യശസ്സാകുന്ന സസ്യത്തിന്റെ സമ്പൽസമൃദ്ധിക്കായു് സൃഷ്ടിക്കുന്നു.

162. അസ്മിദക്ഷണാപഥേ:—ഭൃഗുസംഭവൻ = പരശുരാമൻ. തന്നന്യമാനം = അതിശയേന വർദ്ധിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതു്. മാതളമ്പഴത്തിന്റെ ശകലങ്ങളാൽ ഭൂമി തളിർവിരിക്കപ്പെട്ടപോലെ തോന്നുന്നു. ശിഖണ്ഡം = കുടുമ. പരികർമ്മിതം = അലംകൃതം. പത്രരഥപരിവൃഢൻ = പക്ഷിശ്രേഷ്ഠൻ. പുരോഗൻ = അഗ്രേസരൻ.

163. യേഷാംദോഷൈകനിഷ്ഠഃ: — യാവചിലരുടെ ദോഷൈകനിഷ്ഠമായ ഹൃദയാന്തർഭാഗം ഇരുട്ടിന്റെ ഭാരംപോലെയുള്ളതോ അവർ മന്ദനെ നിന്ദിക്കുന്ന എങ്കിൽ ഗുണകണികയിൽ സന്തോഷിക്കുന്ന സത്തുക്കൾ അതിനെ ഗണിക്കുന്നില്ല. എന്നു മാത്രമല്ല രസികന്മാർ ഈ നാടകം പുരാതനമെന്നും നൂതനമെന്നും ഉള്ള വിചാരത്തെ കൈക്കൊൾകയില്ല; നവരസമധുരമായ വാക്പ്രചാരം ഇതിൽ പ്രകടമായുണ്ടോ എന്നുമാത്രം നോക്കും.

163. പ്രാദുഷ്യാൽ:—പണ്ഡിതന്മാക്കു കവിവാക്കിൽ പഴയതെന്നും പുതിയതെന്നും ഉള്ള ചിന്ത എങ്ങനെ പ്രാദുർഭവിക്കും? കുറ്റമുണ്ടെങ്കിൽ തള്ളുകയും ഗുണമുണ്ടെങ്കിൽ സ്വീകരിക്കുകയുമല്ലേ അവർ ചെയ്യുന്നതു്? അന്യൻ പരപ്രത്യയനേയബുദ്ധിയായു് അവമാനിക്കുന്ന എങ്കിൽ അത്രമാത്രംകൊണ്ടും എന്താണു് ഹാനി? അന്ധന്മാർ രത്നം കൈയിലെടുത്തു ചരൽക്കല്ലാണെന്നു വച്ചു താഴത്തേക്കു് എറിഞ്ഞാൽ അതു രത്നത്തിന്റെ ദോഷമാകുന്നതല്ലല്ലോ.

164. ഭോഭോസൽകവയഃ:—ഖലന്മാരാകുന്ന പർവതങ്ങൾക്കു വജ്രായുധങ്ങൾ. മിതവചസ്സായ ഈയുള്ളവൻ കാവ്യപഥത്തിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്നതെല്ലാം കവിതയിലുള്ള കുതുകംകൊണ്ടല്ലോതെ

ആഭ്ടീവൈഭവം ഹേതുവായിട്ടല്ല. അദ്ധാ=സത്യമായ്. സബ്രഹ്മചാരിണീ=തുല്യ.

164. സ്മരന്തിഗഗനാങ്ഗണേ:—നടനചണ്ഡനായ ശ്രീപരമേശ്വരൻ ഭ്രമണം ചെയ്യുമ്പോൾ ഇളകുന്ന ആകാശഗങ്ഗയിലെ ജലബിന്ദുക്കളോ എന്ന സന്ദേഹം തോന്നിക്കുന്നവയും കാമോത്സവത്തിനു വിധേയമാരായ അപ്സരസ്ത്രീകളുടെ സ്നനതടങ്ങളിൽ നിന്നു പൊട്ടി വീണ മുത്തുകളെന്ന ഭ്രമം നല്കുന്ന വിലാസത്തോടുകൂടിയവയുമായ നക്ഷത്രങ്ങൾ ആകാശത്തിൽ മിന്നുന്നു.

164. 'ഞാൻ ഋഗ്വേദം പഠിച്ചു; കവിതയെ ആദരിച്ചു; ന്യായശാസ്ത്രത്തിൽ വ്യാപരിച്ചു; വ്യാകരണത്തിൽ വിജയിച്ചു;വിഷമമായ വൈശേഷികദർശനത്തിൽ ക്ലേശിച്ചു; പൂർവോത്തരമീമാംസകളിൽ പരിചയിച്ചു; സാംഖ്യദർശനം വ്യാഖ്യാനിച്ചു; സ്മൃതികൾ അഭ്യസിച്ചു; പുരാണപദവിയിൽ ശ്രദ്ധിച്ചു;യോഗത്തിലും പരിശ്രമിച്ചു.' കവിയുടെ വ്യാകരണപാണ്ഡിത്യം ഈ പദ്യത്തിൽ സ്പഷ്ടമായ് പ്രകാശിക്കുന്നു.

165. ശബ്ദവ്യാകൃതി:—അങ്ങേയ്ക്ക് ശബ്ദങ്ങൾ വ്യാകരിക്കുക എന്ന വിനോദത്തിലാണ് സാമർത്ഥ്യമെങ്കിൽ ഏതെങ്കിലും ഒരു പദത്തിന്റെ പ്രക്രിയ വേഗത്തിൽ ഭദ്രമാക്കുക. മീമാംസാരസമേദ്രങ്ങളാണ് അങ്ങയുടെ വാക്കുകളെങ്കിൽ ഏതെങ്കിലും ഒരു ന്യായം ഉപക്രമിപ്പിക്കുക. തർക്കത്തിൽ കർക്കശനാണെങ്കിൽ ഏതെങ്കിലും ഒരു അനുമാനത്തെ പ്രപഞ്ചനം ചെയ്യുക. ഞാൻ വിദ്വത്സദസ്സിൽ പ്രതിവാദിയുടെ അസാധുവായ വാക്കിനെ വേഗത്തിൽ സോപപത്തികമായ് സാധുവാക്കും; സാധുവായ വാക്കിനെ അസാധുവാക്കും; മാനാഭാസത്തെ പ്രമാണമാക്കും; പ്രമാണത്തെ അപ്രമാണവുമാക്കും; സത്തിനെ അസത്താക്കും; അസത്തിനെ സത്തുമാക്കും. അല്ലയോ, വിദ്വാന്മാരേ, കേൾക്കുവിൻ; എന്റെ ചരിത്രം വിചിത്രമാകുന്നു.

165. ഉക്തിപ്രത്യുക്തി:—ഉക്തിപ്രത്യുക്തിമാർഗ്ഗത്തിൽ സഞ്ചരിച്ചു പരിചയമുള്ള ഒരു പണ്ഡിതനുണ്ടെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തെ ഞാൻ ഈ വിദ്വൽസദസ്സിൽ സ്വാഗതം ചെയ്യാം. എന്നാൽ അങ്ങോ ഇവിടെ വന്നുചേർന്നപ്പോൾ തന്നെ ഭയപ്പെട്ടു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഗരുഡൻ ഭയംകൊണ്ട് ഭ്രാതെടുക്കുന്ന സർപ്പരാജാവിന്റെ ഭാര്യ

യുടെ ഗർഭത്തെ സ്രവിപ്പിക്കുകയല്ലാതെ തവളകളെത്തിന്നുന്ന നീർക്കോലികളുടെ നേർക്ക് ഒച്ചവച്ചുകൊണ്ട് സംഭ്രമത്തോടുകൂടി പാഞ്ഞു ചെല്ലുന്നുണ്ടോ?

165. ഹൃദാകാശേ:—എന്റെ ഹൃദയമാകുന്ന ആകാശത്തിൽ ചിദാദിത്യൻ എല്ലായ്പോഴും ഇടവിടാതെ പ്രകാശിക്കുന്നു. ഉദയവും അസ്തമയവും എനിക്കു തന്നിമിത്തം ഇല്ല. ഞാൻ എങ്ങനെയാണ് സന്ധ്യയെ ഉപാസിക്കുന്നതു്?

166. വിശ്വാമിത്രസ്യ:—ശ്രാദ്ധം = ശ്രദ്ധാന്വിതം. ഹരിണാധിപകുലം = മൃഗാധിപന്മാർ (സിംഹങ്ങൾ). വ്യധിത = വിധാനം ചെയ്തു (നിർമ്മിച്ചു). പിതൃവ്യപ്രസിദ്ധനായവൻ.

171. ലക്ഷ്മീമക്ഷീണ:—ഭൂമി നിമിത്തമുള്ള ലക്ഷ്മിയെന്നു രാജപക്ഷത്തിലും സീതാദേവിയെന്നു രാമപക്ഷത്തിലും. സുമന്ത്രേ = സന്മന്ത്രണത്തിൽ എന്നു രാജപക്ഷത്തിലും സുമന്ത്രനിൽ എന്നു രാമപക്ഷത്തിലും. ചിത്രഭാനു = അഗ്നി എന്നും ആദിത്യനെന്നും. വിശ്വാമിത്രാധികാനന്ദനൻ രാജപക്ഷത്തിൽ എല്ലാ അമിത്രങ്ങൾക്കും ഏറ്റവും അനന്ദനൻ (ദുഃഖപ്രദൻ). ലാലസീ = അത്യാശയോടുകൂടിയവൻ. ലാലസീതി = അതിശയേന ലസിക്കുന്നു.

172. യൽകീർത്തിഃ:—ന മാതി അടങ്ങുന്നില്ല. ആലാപാവിഷയങ്ങൾ = വാചാമഗോചരങ്ങൾ.

172. കൃഷ്ണോവിബുധാധിപതിഃ:—വിബുധാധിപതിഃ = ദേവശ്രേഷ്ഠനെന്നും പണ്ഡിതവരേണ്യനെന്നും. ഗീതാവിദ്യയുടേയും മറ്റും ദാനത്തിൽ നിഷ്ണാതനാണല്ലോ ശ്രീകൃഷ്ണൻ.

173. ശൃങ്ഗാരശക്കരാ:—ശക്കരാക്ഷോദം = കല്ലുണ്ടപ്പൊടി. ദ്വാരാപിധാനം = വാതിൽ തുറക്കൽ. സന്ദേശകാവ്യമാകുന്ന ഈ പർവതം ശ്രദ്ധാത്മാക്കളുടെ പൊക്കംകൊണ്ട് ദുർഗ്ഗമമാണ് എങ്കിലും പ്രജ്ഞാബലംകൊണ്ട് എന്നാൽ ആരോഹണം ചെയ്യപ്പെടുന്നു. തളർന്ന വഴിയിൽ വീണാൽ ഘനമുള്ള ഗുരുകൃപയാകുന്ന വടി താങ്ങാക്കിക്കൊണ്ട് വളരെ പ്രയാസപ്പെട്ട് കിഴവനെപ്പോലെ ഈ പർവതത്തിന്റെ മുകൾപ്പാട്ടിലേക്കു ഞാൻ പോകും.

173. ക്ഷ്വാഭ്യൽപാഥോധി: — വിബുധാഗ്രേസരനായ മാനവേദൻ തന്റെ സതീർത്ഥ്യന്മാരായ രുദ്രൻ, ശേഖരൻ ഇവരോടുകൂടി ശുക സന്ദേശസമുദ്രം മഥിച്ചു. അതിൽനിന്നു് അത്ഥമാകുന്ന കല്പ വൃക്ഷം നേടി.

174. ക്ഷ്വാഭ്യദ്വാരിനിധീ: — അർച്ചിതം = ബഹുമതം. അക്ഷപാൽ = അക്ഷപാദമഹർഷി. ഗവീ = വാക്കു്.

175. കചചിൽ: — ഒരു വശത്തു് ഉദ്ധതമായ താണ്ഡവം; മറൊരു വശത്തു മന്ദമായ ലാസ്യം. ഇത്തരത്തിൽ പാർവതീപരമേശ രന്മാരുടെ നടനത്തെ കവി വർണിക്കുന്നു.

175. ആദിഷ്ടോസ്മി: — ആദിഷ്ടൻ = ആജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ടവൻ. അദ്വന്ദ്വം = അപ്രതിമം. മിഹിരസുതൻ = കർണൻ. വിതരണ ധൌരേയന്മാർ = ദാനശൌണ്ഡന്മാർ. സവനം = യാഗം. പാഥഃ പരിവൃഢൻ = സമുദ്രം. പരാചീനം = പിന്തിരിഞ്ഞതു്. നിയ തിയുടെ വൈമുഖ്യം ശ്രീരാമനേറെന്നു കഥിക്കപ്പെട്ടുന്ന തൊ ലോക്യവിഖ്യാതമായ ഈ രാജാവിന്റെ ഗുണഗണത്തെ കാണു മ്പോഴും ആശ്ചര്യപ്പെടുന്നു. ചണ്ഡകരൻ = സൂര്യൻ. പാടച്ചരൻ = മോഷ്ടാവു്. കൊടിയടയാളം ഹനുമാനാണു്. ശങ്കരശരാ സനം = മഹാമേരു. തന്റെ വില്ലിന്റെ പാട്ട മഹാമേരുവിലു മുണ്ടു്. ചരണായുധക്രോഡം = കോഴിക്കോട്ടു്. അവിടുത്തെ യുദ്ധഭൂമിയാകുന്ന രങ്ഗമണ്ഡപത്തിൽ കബന്ധങ്ങളുടെ നൃത്തം നടക്കുന്നുണ്ടു്. അതിനു് ആനകളുടെ വയറുകളാകുന്ന ഗുഹക ളിൽ കേറുന്ന കാറ്റുകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ഭാങ്കാരമാണു് പടഹ ധ്വനി; കഴുകന്മാരുടെ ക്രേങ്കാരമാണു് പാട്ടു്; കുറുക്കന്മാരുടെ വക്ത്രമാകുന്ന പന്തമാണു് വിളക്കു്; വേതാളങ്ങളാണു് കാഴ്ച ക്കാർ. നിർണ്ണിക്തം = ക്ഷാളനം ചെയ്യപ്പെട്ടതു്. സോമപന്മാർ സോമപീഥികരും.

176. അചുംബിതം: — ദോഷങ്ങളും ചുംബിക്കാത്തതു്. നടലോക ത്തിന്റെ ഭാഗ്യത്തെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതു്.

176. വിപഞ്ചീം പ്രകാണഃ: — നികാണം വീണയേയും, പരിമളം പൂന്തൊത്തിനേയും, വസന്തലക്ഷ്മി ഉദ്യാനത്തേയും, യൌവനാ വസ്ഥ മദസന്ദോഹത്തേയും, ലജ്ജാമുദ്ര വധുവിനേയും, കാന്തി

ചന്ദ്രകലയേയും പ്രഭ രത്നത്തേയും എങ്ങനെയോ അതുപോലെ പ്രശുദ്ധയായ ഘടന കാവ്യത്തേയും തിലകംപോലെ അലങ്കരിക്കുന്നു.

176. ഉദ്ഭാമ:—ഖഡ്ഗി = കാണ്ടാമൃഗം. ഉല്ലളത്ത് = ചഞ്ചലം.

177. വടതലഗതോപി:—വടതലഗതനായ രുദ്രൻപോലും അവരുടെ വ്യാഖ്യാനം കേട്ടിട്ട ശിരഃകമ്പം പൂണ്ട മന്ദമായ് ഉലയുന്ന ചന്ദ്രനേയും ഇളകുന്ന സർപ്പകുണ്ഡലത്തേയും ധരിക്കുന്നു.

178. തസ്യൈവ:—അദ്ദേഹത്തിന്റെ(മണ്ഡലാഗ്രം)ഉടവാൾ കണ്ടാൽ ജയലക്ഷ്മിയുടെ മുടിക്കെട്ടിൽ നിന്നുതിരുന്ന മുല്ലപ്പൂമാലയിലെ ബഹളമായ പരിമളത്തിൽ സംഗമിക്കുന്ന വണ്ടിണയാണോ എന്നു തോന്നും. കൃതകരണീയത = ചെയ്യേണ്ടതുചെയ്ത എന്നുള്ള അവസ്ഥ.

179. പാരേദക്ഷിണ:—ദക്ഷിണഗങ്ഗ = ഭാരതപ്പുഴ വൈതാനാഗ്നി = യാഗഹോമാഗ്നി. നൈരന്തര്യ = നിരന്തരത. ഖല്വരിക = കളരി. പാരശവൻ = വാരിയർ. സാർവലൌകികന്മാർ = എല്ലാ ജനങ്ങളാലുമറിയപ്പെട്ടവർ. തിതീർഷ = തരണംചെയ്യുന്നതിനുള്ള ആശ.

180. മനോരമായാം: — വർഷ്മാവ് = ശരീരം.

181. ഗരുദ്വ്യായാമായ:—ചിറകുകൊണ്ട വ്യായാമം നല്കുവാൻ സായം അങ്ങിങ്ങു സഞ്ചരിക്കുമ്പോഴും ഹംസം സൈരിയാണ്; ഈ പത്മിനി അങ്ങേയ്ക്ക വശഗയുമാണ്. അതുകൊണ്ട സരസതരമായ് പക്ഷികളും ശബ്ദിക്കുന്ന ഈ പൊയ്കയുടെ തീരത്തിലുള്ള പൂങ്കാവിൽ, അല്പയോ വണ്ടേ, മെല്ലെ പാടിക്കൊണ്ട കുറെക്കാലം കഴിച്ചുകൂട്ടുക.

181. പലിതാനി:—ഈ നരകം ചന്ദ്രപ്രകാശങ്ങളുടെ ശകലങ്ങളാണെന്നു ഞാൻ ശങ്കിക്കുന്നു. ഇതുകൊണ്ട തന്നെയാണ് അവയ്ക്ക മുന്നിൽ സ്ത്രീകളുടെ ലോചനങ്ങളാകുന്ന പത്മദളങ്ങൾ കൂമ്പിപ്പോകുന്നതു്.

182. ചന്ദ്രാർദ്ധാരേണസ്യ:—സാഗരപുരം = തകരപ്പുറം വാസ്തുകനിർമ്മാനം = ചീരക്കഴി.

184. മാടക്ഷമാരമണ:—കൊച്ചിരാജാവിന്റെ ഭുജബലത്താൽ പരിരക്ഷിക്കപ്പെട്ടുപോരുന്ന ഈ സഭ പരവശയാകുമെന്നു ശങ്കിക്കു

രുതു്. ഏകാകിനിയും ലങ്കാമദ്ധ്യഗയുമായിരുന്ന എങ്കിലും രാമഭദ്രന്റെ പ്രേയസിയായ സീതാദേവി രാവണനെ പ്രാപിച്ചുവോ?

184. മാപ്രാണംത്യജ: — മാപ്രാണമെന്ന സ്ഥലത്തെ ത്യജിക്കുക. പ്രാണനെ ത്യജിക്കാതെയിരിക്കുക.

186. സുജാതവസുജാതം:—നല്ലപോലെ സമാർജ്ജിതമായ ധനസമൂഹം. പ്രഫുല്ലതം = സമുല്ലസിച്ചതു്.

187. രാജരാൽകീർത്തി: —

ശ്രീമൽകീർത്തികരം പാരുമ്മിനില്പുമെഴും
ശ്രീരാജരാജാഖ്യനാം
ഭൂമീന്ദ്രൻ പ്രളയം വരുത്തുഴൽപെടാ-
തീയുഴി പാലിക്കണം.
സോമാദ്ധ്വരന്നന്റെ മെയ് പങ്കജി സ-
മ്പാദിച്ച പുണ്യാളിയാം
കാമാക്ഷീ കുലദേവതാ മമ സദാ
കാമങ്ങളെ നല്കണം. (കവിയൂർ രാമൻനമ്പിയാർ)

196. അസ്ഖിലു:—ഭൂഭൃകുലാകല്പം = ഭൂഭൃകുലത്തിനു് അലങ്കാരമായ പരശുരാമൻ. ശൌണ്ഡീര്യം=ഉൽകർഷം. മനസ്കാരം = ചിത്താഭോഗം. സ്ത്രൈണം = സ്ത്രീസമൂഹം. ആഭോഗം = വിസ്താരം. ആവിഭ്രഗം = നല്ലപോലെ വളയ്ക്കപ്പെട്ടതു്. സാവിത്രവംശം = സവിതാവിന്റെ (സൂര്യന്റെ) വംശം. ഹേതിമഹേള = വാളാകുന്ന സ്ത്രീ.

203. സ്വർണ്ണകുസുമഇവ: — പൊൻപൂവിൽ പരിമളംപോലെയും കരിമ്പുവില്ലിൽ ഫലോൽപത്തിപോലെയും ചിത്രശരീരത്തിൽ ചൈതന്യം പോലെയും രത്നമാലയിൽ മാർദ്ദവംപോലെയും ആണു് രാജാവിന്റെ വൈദുഷ്യം.

204. യത്രാസത്തി:— ആസത്തി = ചേച്ച്. ബ്രഹ്മാനന്ദാനുഭവത്തോടു് ഒന്നിച്ചുപോകുന്നതു്; അതിനു തുല്യമെന്നു താല്പര്യം.

205. സ്വഭാവഃ:—കമ്പ്രം = ചലിക്കുന്നതു്. കീലങ്ങം = തൂണകം.

205. ഭാസ്വദ്വംശ: — മഹായുദ്ധങ്ങളിൽ ശത്രുക്കളാകുന്ന പശുക്കളെ വധിച്ചിട്ടു് അവയുടെ പുതുനിണമാകുന്ന കുങ്കുമരസം പ്രേയസിയായ ഭൂദേവിയുടെ ശരീരത്തിൽ പൂശി,

208. ഉപചിതമിവ:—

കണ്ണകംകടയ ഭാഗധേയമൊരുമിച്ച
കൂടി മരുവുന്നതിൻ
വണ്ണമങ്ങു വലുതായിടുന്ന കുളർകൊങ്ക-
യുഗ്മമൊടുചേന്നഹോ
തിണ്ണമേറെ മദമാന്നിടുന്ന കളഹംസി
പോലിഹ മനോജ്ഞമാം
വണ്ണമങ്ങനെ നടന്നുകൊണ്ടു ഹൃദി
നൽകിടുന്ന മമ കൌതുകം. (ക. രാ. ന.)

208. ആളീനാംവചനേ:—

ആളിമാർമൊഴികളംകേൾക്കയില്ലഴകിൽ
നോക്കയില്ല കിളിയെബ്ബിസം
വ്യാളിയെന്നു കരുതിസ്സഹിക്കുകയുമില്ല
പോർമുലയിൽ വയ്ക്കുകിൽ;
വ്രീളപൂണ്ടഥ ശിരീഷകോമളശരീരയാ-
മവളണന്നഹോ
നീളെനീളെയൊഴുകുന്ന ബാഷ്പമൊടു
മേവിടുന്നു ശയനേ സദാ. (ക. രാ. ന.)

209. കുടിലമസിതമേഘ:—

ചുരുണ്ടും നീണ്ടേറെറം നിബിഡതരമായ്-
ക്കാർമുകിൽ കണ-
ക്കിരുണ്ടും തുങ്ങീട്ടുള്ളൊരു ചികുര-
ഭാരത്തൊടുമഹൊ
കുറയുന്നു പിന്നിൽപ്പെടുമഴകുകൊണ്ടും
ധൃതിയെ മാ-
ധുരിക്കുണ്ടോ ഭേദംഗ്രഹഗ്രഹികതന്നേതുപുറവും.
(ക.രാ.ന)

209. തുന്ദീലോമശ:—

ഏറെരോമമൊടു പീനമായ്ക്കുറിയമെയ്യൊടും
പൊടികളാൽ മുഷി-
ഞ്ഞൊരു മുണ്ടു കടവസ്ത്രിമേലുടനയച്ചു
ചുറ്റിയരിശത്തിനാൽ

തീരെ മീശകലരാത്ത വക്ത്രമതു രക്തമായഥ
കഷ്ണ്ടിപൂ–
ണ്ടോരിതോക്കിലിഹവന്നിടുന്ന വടിയേന്തി
ഹാ! വികൃതവേഷനായ്? (ക. രാ. ന.)

209. അർദ്ധാലക്ഷ്യ:—

ഒട്ടനൽതുടകംകാൺകവേ ചെറിയ ചേല
ചുറ്റി മൃദുമെയ്യില–
ഞ്ഞൊട്ടുമാഭരണമില്ലയെങ്കിലുമതുല്യകാന്തിധരി
യോടഹോ!
പുഷ്പമോദമൊടുമെയ്യ്തേച്ചു മുടികെട്ടി
വെറ്റിലനുകന്നതൻ
വീട്ടിൽനിന്നഥ കുളത്തിലേയ്ക്കു ബത! പോയിടുന്നതു
കൂളിക്കുവാൻ. (ക. രാ. ന.)

209. പ്രാലേയാംബു:—

മേലെല്ലാംപനിനീരുചേർത്തൊരു പടീ
രച്ചാറുതേച്ചുങ്ഗനാ-
ജാലത്തോടഥ കാവ്യനാടകഗണം
വായിച്ചുകേട്ടങ്ങനെ
ചാലേ മെല്ലവെ വീശിടും വിശറിതൻ
കാറേറ്റു വാഴ്ന്നിതി-
ക്കാലേ വെള്ളയടിച്ച നല്ലവേന–
ത്തിൽ ഭാഗ്യവാന്മാർ ചിലർ. (ക. രാ. ന.)

209. പാണ്ഡു:—

പാരം പാണ്ടുപിടിച്ച പാണ്യുരുപാ–
ദത്തോടുമഗ്രംനര–
ച്ചോരക്കേശമൊടും കഴുത്തതിലെഴും
താംബൂലചമ്മത്തൊടും
സ്വൈരം ഹന്ത! തനിക്കുചേർന്നൊരുവളൊ–
ത്തോരോന്നുരച്ചങ്ങനെ
പേരാൽച്ചോട്ടിലിരുന്നിടുന്നൊരുവനൊ-
റക്കണ്ണനുക്കത്തൊടും. (ക. രാ. ന.)

209. സന്താനലാഭം:—

സന്താനമുണ്ടായ് വരുമെന്നതോർത്തു
സന്തോഷമൊക്കാമ്പിലുദിച്ചിടുന്നു;
ചിന്തുന്ന താരുണ്യവിനാശമോർത്തു
സന്താപവും മേ വളരുന്നു ചിത്തേ. (ക. രാ. ന.)

210. പശ്ചാദവിലംബ:—

അരുണനിറമിയന്നപ്പശ്ചിമേ പാർത്തിടുന്നി-
ത്തരണിയുടയ ബിംബം പാശിതന്നാശയാകും
തരുണിയുടയ കർണത്തിങ്കലെപ്പല്ലവാല-
ങ്കരണരുചിവിലാസംതാൻ ഭരിക്കുന്നിതിപ്പോൾ. (ക. രാ. ന.)

210. ആപാദചൂഡം:—അസമച്ഛദാനാം = എഴിലംപാലകളുടെ.

230. ആശ്ലേഷേ:—ആലിങ്ഗനത്തിൽ ഭ്രജവല്ലികൾക്കു ക്ഷണനേര ത്തേക്കുണ്ടാകാവുന്ന അയവു്; സുരതശ്രമം കൊണ്ടു ശയ്യയിൽ വരാവുന്ന ഉറക്കം; സംഭോഷണത്തിൽ സംഭവിക്കാവുന്ന വിരാ മം; നേത്രത്തിനുള്ള നിമീലനം; ഇതെല്ലാമാണു് കാന്തകളുമാ യുള്ള വിരഹം; ശേഷമുള്ളതു മരണമാകുന്നു.

231. ചിത്രം ചിത്രം:—ആശ്ചര്യം; ആശ്ചര്യം. ഇതെന്തു്? ഭ്രമിയി ലെത്തിയ സ്ഥായിയായ ഒരു മിന്നൽക്കൊടി; അതിന്റെ അഗ്രഭാഗത്തിൽ ഇരുട്ടിൻകൂട്ടത്തെ ധരിക്കുന്ന പൂർണ്ണചന്ദ്രൻ; ചന്ദ്ര ബിംബത്തിൽ രണ്ടു കരിംകൂവളപ്പൂവിന്റെ ഇതളുകൾ; അവയ്ക്കു സമീപം പവിഴം; അതിനു താഴെ രണ്ടു തങ്കക്കുടങ്ങൾ; ഈ മിന്നൽക്കൊടി വിലാസത്തോടുകൂടി സഞ്ചരിക്കയും ചെയ്യുന്നു വല്ലോ.

232. ആരക്തകോകില:—അനംഗനിൽ = നമിച്ചു.

233. വേരും തണ്ടും: ആനുഭാവം ആസമന്താൽ ഉള്ള അനുഭാവം.

235. കാന്ത്യാനിർജിത:—കാർമണം = വശീകരണം.

238. സങ്കല്പ:—''ഈ കാമിനിക്കും കാമുകനും സങ്കല്പസങ്ഗമംകൊ ണ്ടുണ്ടാകുന്ന സുഖാനുഭൂതിക്കു ഞാൻ അപ്പോഴപ്പോൾ കടന്നു ചെന്നു ഭങ്ഗമുണ്ടാക്കുന്നില്ല'' എന്നു ചിന്തിച്ചു നിദ്ര ഒരു നിപു ണയായ സഖിയെപ്പോലെ അവരെ വിട്ടു പിരിഞ്ഞുപോയി.

251. വിദ്വജ്ജനേ:—സൽകവിതയെക്കൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്ന വിദ്വാ ന്മാർ ലസിക്കുമ്പോൾ ഞങ്ങളും (ഞാനെന്നർത്ഥം) വാഗ്മിത്വത്തെ

ആശ്രയിക്കുന്നു. മനോഹരകാന്തിപൂരനായ ചന്ദ്രന്റെ ഉദയത്തിൽ നക്ഷത്രങ്ങളും ആകാശവീഥിയിൽ മോദത്തെ ഉൽപാദിപ്പിക്കുന്നില്ലേ? ഹൃദ്യങ്ങളല്ലാത്ത പദ്യങ്ങളും വിദ്വാന്മാരുടെ മുഖങ്ങളിൽ നിന്നു വിനിഗ്ഗമിക്കുമ്പോഴും ഹൃദ്യങ്ങളാകുന്നു; ശ്രേഷ്ഠങ്ങളും പാനംചെയ്തു് ഉദ്ഗമിക്കുന്ന സമുദ്രജലം പോലെ.

278. കരംബിതം = ഇടകലന്നതു്. ഭഗവാന്റെ ഉദരമാകുന്ന സമുദ്രത്തിൽ ജഗദ്ധുകളാകുന്ന അണ്ഡങ്ങളും കുമിളകളുംപോലെ കാണപ്പെടുന്നു.

280. ലളിതഗമനം:—നാളീക (താമര) ശ്രീവിജേതാവു് = ചന്ദ്രൻ.

280. പലായധ്വം:—ദൂരെ ഓടിപോകുവിൻ; ഭ്രമിയിലുള്ള വിശ്വാസത്തെ വെടിയുവിൻ; ഭാര്യമാരിലുള്ള സ്നേഹത്തെ ത്യജിക്കുവിൻ; വഞ്ചിരാജാവു വിജയിയായിരിക്കുന്നു. വേഗത്തിൽ ചലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന കുറയുടെ തുമ്പാകുന്ന വ്യാജത്താൽ സേനാമുഖത്തിൽ ധൃതമായ രാജാവിന്റെ കേതുദണ്ഡം ഇങ്ങനെ ഓരോന്നു പറഞ്ഞു ശത്രുരാജാക്കന്മാരെ അടക്കുന്നു.

280. ആവൃണ്വന്ത്യാ: — ഈ ശ്ലോകത്തിൽ വാഹിനീശബ്ദത്തിനു സേനയെന്നും അർത്ഥം; വിശേഷണങ്ങളും എല്ലാം രണ്ടർത്ഥത്തിലും യോജിക്കും. ജയരമാജന്മഭ്രമി ജയലക്ഷ്മിയുടെ ഉദയസ്ഥാനം. വാഹിനീശൻ സേനാനായകനെന്നും സമുദ്രമെന്നും. ലക്ഷ്മിയുടെ ഉദയസ്ഥാനമാണല്ലോ സമുദ്രം.

281. ഗതാഗത:—വാഹിനിക്കു് ഇവിടെയും സേനയെന്നും നദിയെന്നും അർത്ഥം; ഫേനകൂടങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ഉജ്ജ്വലങ്ങളും കുതിരകളും. ഗണ്ഡശൈലങ്ങളും = ഗണ്ഡങ്ങളാകുന്ന മലകളും എന്നു ഗജപക്ഷത്തിൽ; പിളർന്നുകിടക്കുന്ന വലിയ പാറകളും എന്നു ശൈലപക്ഷത്തിൽ.

281. രാജാഗച്ഛതി:—രാജാവു രാജമാർഗത്തിൽ വരുന്നു എന്നു കേൾക്കവേതന്നെ പൌരസ്ത്രീകളും അവരുടെ ഗൃഹകൃത്യങ്ങളെയെല്ലാം ത്യജിച്ചിട്ടു സൌധങ്ങളിൽ കയറി അലങ്കാരങ്ങളും മുഴമിപ്പിക്കുന്നതിൽ കൂടി അഭിരുചിയില്ലാതെ അവിടത്തെ കാണുന്നതിനുള്ള ഉൽകണ്ഠ നിമിത്തം വികസിച്ച ദീർഘ

ലോചനങ്ങളോട് കൂടി അവിടെനിന്ന നോക്കിക്കൊണ്ട് അപ്സരസ്ത്രീകളെ സ്മരിപ്പിക്കുന്നു.

282. സംസ്മൃത്യ:—തങ്ങളുടെ പൂർവവിഭവങ്ങളെ സ്മരിക്കുകയും തൽകാലം വഞ്ചീശ്വരന്റെ സേവാവൃത്തിയെ പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവരും അവിടത്തേക്ക കപ്പംകൊടുക്കേണ്ടവരുമായ രാജാക്കന്മാർ അവിടത്തെ പ്രഭുത്വത്തെ കാണുമ്പോഴം കണ്ണുകളിൽ നിന്ന് അശ്രുധാര തുകി അനേകവിധത്തിലുള്ള രസങ്ങളെ പ്രകടിപ്പിക്കുന്നു.

341. വ്യാധസ്ത്രീ: — കാട്ടാളസ്ത്രീകളുടെ ഉയന്ന തടിച്ച സ്തനകലശങ്ങളംക്ക തുല്യങ്ങളായ കരിമസ്തകളുടെ അഭിമാനത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നവയും മദിച്ച ആനത്തലവന്മാരുടെ കൊമ്പുകളാൽ പൊടിക്കപ്പെട്ടവയുമായ ശിഖരങ്ങളോടുകൂടിയ ത്രികൂടപർവതത്തിൽ പാളയമടിച്ചുകൊണ്ട വാനരരാജാവായ സുഗ്രീവൻ സൈന്യങ്ങളോടുകൂടി രാമചന്ദ്രന്റെ ആജ്ഞയാൽ ലങ്കയെ ദുഃഖാനുഭവിതയാക്കുന്നതിനുവേണ്ടി അതിനു സമീപമായ് താമസിക്കുന്നു.

314. അയമഞ്ജലിഃ:അല്ലയോ സുന്ദരി, ഭവതി പ്രസാദിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ ഇതാണ് എന്റെ ഒടുവിലത്തെ കൂപ്പുകൈ. മനഃപൂർവമായല്ലാതെ ചെയ്തുപോയ അപരാധത്തിനു പ്രതിക്രിയ പ്രണാമമെന്നാണല്ലോ പറയാറുള്ളത്.

314. പുരാഭ്രാമംഭ്രാമം:—വനജവനം = താമരക്കൂട്ടം.

ശുദ്ധിപത്രം

പുറം	അബദ്ധം	സുബദ്ധം
40	മുക്കോല	മൂക്കോല
40	നിഷ്പന്ദ	നിഷ്പന്ന
80	പ്രോജ്വലം	പ്രോജ്ജ്വലം
100	ജോതിസ്സായ്	ജ്യോതിസ്സായ്
106	ഭ്രതലംഗ	ഭ്രതലിങ്ഗ
109	വിപ്രഗാരാ	വിപ്രാഗാരാ
111	ആണു് തിരുമേനി	ആണു്.തിരുമേനി
128	വപുഷാ ഭ്രഷയൽ	വപുഷാ/ഭ്രഷയൽ
199	ഭദ്രചേല	ഭദ്രാചല
246	ഖിന്നാനോ	ഖിന്ദാനോ
252	ക്ഷീരാബൂരാശൌ	ക്ഷീരാംബൂരാശൌ
252	ഭവസ്ഥാദപരേ	ഭവസ്ഥുദപരേ
260	നികൃഷാ	നികഷാ
270	സർവധാ	സർവഥാ
280	ഹ്ലാദയന്ത്യഃ	ഹ്ളാദയന്ത്യഃ
293	മാനാഹരാം	മനോഹരാം
296	പരശ്വധന്യാപി	പരശ്വധസ്യാപി

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY
KOTTAYAM

No ML- Acc. No 76918

This book should be returned on or before the date last stamped below.

3 JAN 1988
10 APR 1990
10 MAY 1990
7 AUG 1991
7 SEP 1991
11 OCT 1991
8 MAR 1994
11 JUL 2014
20 DEC 2017
26 DEC 2017
5 MAR 20[illegible]

M.L. 76918

ചന്ദ്രശേഖരയ്യർ. കെ.സ്

വിജ്ഞാനദീപിക.

മഹാകവി ഉള്ളൂരിന്റെ ചില ഗദ്യകൃതികൾ

		Rs.	Ps.
ഉമാകേരളം	—	5	00
പിംഗള	—	1	75
ചിത്രശാല	—	2	00
കേരളഭൂഷണം	—	2	50
തരംഗിണി	—	1	50
താരകാന്തരം	—	2	00
കരുണാവലി	—	3	50
രത്നമാല	—	1	50
അമൃതധാര	—	1	50
ഹൃദയകൗമുദി	—	1	50
കല്പശാഖി	—	1	50
തപ്തഹൃദയം	—	1	25
ആർഷഭൂമിയുടെ ആത്മചൈതന്യം	—	1	50
ചിത്രോദയം	—	1	00
ശരണോപഹാരം	—	0	50
അരുണോദയം	—	1	50
മിഥ്യാപവാദം	—	1	00
ഭക്തിദീപിക	—	2	25
മണിമഞ്ജൂഷ	—	1	50
ദീപാവലി	—	1	00
ഭാഷാചമ്പുക്കൾ	—	5	00
വിജ്ഞാനദീപിക (ഒന്നാംഭാഗം)	—	7	50
,, (രണ്ടാംഭാഗം)	—	7	50
,, (മൂന്നാംഭാഗം)	—	7	50
,, (നാലാംഭാഗം)	—	7	50
ഗദ്യകലിക	—	2	00

അപേക്ഷിക്കേണ്ടവിലാസം:—

ഉള്ളൂർ പബ്ളിഷേഴ്സ്,
ജഗതി, തിരുവനന്തപുരം-14.